BORBE U SLOVENIJI 1944. GODINE

— 1 MART — 15. APRIL —

I

DOKUMENTA
JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

IZVEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 2. MARTA 1944. O SITUACIJI NA SEKTORU VELIKE LAŠCE — ZDENSKA VAS[1]

2. III. 44. — 9"

* Dragi drugovi,

Nemci su uspeli da motorizacijom prodru iz Grosuplja u Vel. Lašče — 8 tenkova i 34 kamiona. Jutros su stigli u Zder.-sku Vas. Izgleda da se ne misle tu ponovo zaustaviti.

Stane[2] je juče posle podne krenuo na put. da bi lično intervenisao, ali je već zakasnio. Zbog bombardovanja — bombardovani su štab korpusa i štab divizije — prekinuta je telefonska veza te nemamo tačnih podataka. Naši su pri povlačenju iz Zdenske Vasi miniranjem uništili zaplenjeni tenk jer ga nisu mogli odvući. Inače je veći deo plena odnesen.

Čini mi se da je štab korpusa prebrzo odustao od akcije, čim je stigla prva pomoć u Vel. Lašče; tačnu ocenu o tome. naravno, još ne mogu dati. Stane je tamo i drži konferenciju sa štabom korpusa. Plašim se da će i on suviše brzo odus'u.ti od produženja akcije, jer sam mu — kad je pošao na put, te sam mislio da je situacija sasvim drukčija — kazao da bi bilo pametno ako bi možda odmah veću jedinicu bacili na prugu Ljubljana — Rakek i iskoristili činjenicu da su odavde [Nemci] privukli rezerve preko Ljubljane prema našim položajima oko Grosuplja.

Kod Novog Mesta beli su se povukli u varoš.

Tomaž[3] se vratio. Vidi se da je štab XV brigade kod Zdenske Vasi potpuno zatajio. Zbog toga prve noći nije bilo uspeha.

[1] Original (pisan mastilom) u Arhivu CK SKS.

[2] Franc Rozman, narodni heroj. Poginuo nesrečnim slučajem, prilikom ispitivanja novog oružja u Črnomlju 7. novembra 1944.

[3] Dušan Kveder

Druge noći je u stvari Zdensku Vas zauzeo 1 bataljon XIV brigade pod rukovodstvom Tuneka (Štetan), koji se vrlo brzo i dobro snašao. XV brigada još nije napadala utvrđeno uporište te nije imala iskustva o korišćenju artiljerije. Blokada je bila slaba, odnosno nemoguća, i sada još niko ne zna kuda su beli pobegli. Bataljon XIV brigade prodro je na juriš i pod borbom sa jedne strane u selo. Tada je dakle zaštitnica još bila u selu. Kuda su otišli iz sela [beli] niko ne zna. Ostale jedinice XV brigade stigle su u selo tek 1/4 časa posle završene borbe. Ni po tragovima u snegu nisu mogli utvrditi kuda su pobegli. Stanovnici- ne znaju ništa, jer su svi bili sakriveni po podrumima.

Kad se Stane vrati, javiću više. Sledečih dana mislim poći na sedam ili deset dana u brigade VII korpusa, da upoznam kadar te da izvučemo iskustva iz dosadašnjih borbi kao i da prokontrolišem rad politkomesara pre organizovanja škole za politkomesare.

Pošto sam ponovo razmislio, smatram da je nemoguće otpuštati politkomesarski kadar iz vojske. Moramo organizovati školu za političke komesare, treba organizovati celokupan kulturno-prosvetni rad u jedinicama. Zbog toga su nam neophodno potrebni sposobni ljudi. Još jednom ozbiljno postavljam pitanje Ante Novaka. Bez mog znanja povukli ste iz vojske Nuncija i Jurančiča.[4] Time gubimo sve icle sposobne ljude, koji poseduju barem osnovne uslove za pružanje pomoći pri organizovanju kulturno-prosvetnog rada u vojsci. Inače, nakon svih poslednjih mera, imam utisak kao da smatramo da vojska više nije potrebna, odn. da nije više naš osnovni zadatak izgradnja i usavršavanje vojske. Pre nego što Ante Novak pođe iz vojske i pre no što säm krenem u jedinice VII korpusa, na svaki način bih [želeo] još jedan sastanak po tim pitanjima.

S drugarskim pozdravima
Janez[5]

[4] Jože Jurančič
[f] Boris Krajger

BR. 2

NAREĐENJE ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 2. MARTA 1944. ŠTABOVIMA PODREĐENIH JEDINICA ZA UKIDANJE BLOKADE NEPRIJATELJSKOG UPORIŠTA VELIKE LAŠČE I USMERAVANJE NAPADA NA NEPRIJATELJSKU KOLONU NA DRUMU GRADIŠĆE — VELIKE LAŠCE[1]

S t a b
XVIII DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj, 2. III 1944.

ŠTABU VIII, IX I X BRIGADE XVIII DIVIZIJE

Položaj

Neprijateljska kolona koja je juče bila razbijena na putu prema Turjaku, ponovo se sakupila kod Gradišča i danas nadire prema Vel. Laščama. Čitava kolona broji otprilike 2 tenka, 4 blinde i oko 250 pešadije. Zbog novonastale situacije prestaje blokada Vel. Lašča a težište naših napada se usmerava na razbijanje kolone. Za izvršenje ovog zadatka

n a r e đ u j e m o :

1.) Da VIII brigada ostane na svojim dosadašnjim položajima sa dosadašnjim zadacima i pri tome skreće svu pažnju prema Ribnici. U slučaju dolaska neprijateljske kolone mora je najenergičnije tući svim raspoloživim oružjem. Brigada mora na svom sektoru usmeriti svoje dejstvo i na rušenje puta i pruge. Put treba minirati na pogodnim mestima. Održava tesnu vezu sa X brigadom.

2.) IX brigada ostaje na sektoru Zapotok sa zadatkom da napada neprijateljske kolone koje bi pristizale u pravcu Ljubljana — Lašče. Odmah sa svim raspoloživim sredstvima pristupiti rušenju ovog puta. Obratite svu pažnju na sektor Golo — Ig i na sektore Rakitna — Sv. Vid i Begunje — Cerknica. Održavajte tesnu vezu sa X brigadom i našim štabom.

3.) X brigada zauzeće nove položaje Ulaka — Dvorska Vas, Hudi Konec, sa Štabom brigade u Maloj Slevici. Brigada je dobila odgovarajuću posebnu zapovest.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu Instituta za zgodov.no delavskega gibanja Socijalistične republike Slovenije v Ljubljani (dalje u tekstu: IZDG SRS), f. 191/IV.

p

4.) Štab divizije nalaziće se na Sv. Gregoru i sve jedinice neka do daljeg još uvek javljaju o situaciji redovno, svaki čas. Od naših ofanzivnih operacija nismo odustali već su samo privremeno odgođene, i sve jedinice neka usmere svoj rad u tom smislu.

5.) Štab korpusa je raspustio Operativni štab za IX i IV brigadu. Kapetan Petar Brajović neka se javi Štabu divizije. IX brigada neka i dalje održava tesnu vezu sa jedinicama XV divizije koje se nalaze na sektoru Vel. Lipljene.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant.
N. Majcen[2] Janko Rudolf

BR. 3

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 2. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE VELIKE LAŠČE«

S t a b
XVIII DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj 2. III 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Izvestaj o akciji

Naša divizija dobila je zadatak da u sklopu operacija VII korpusa izvrši 27. 2. napad i likvidira uporište Vel. Lašče[2] i to sa jednom brigadom. Istovremeno sa jednom brigadom vrši obezbeđenje prema Kočevju, a jednu brigadu poslaće u sastav posebnog operativnog štaba [formiranog] za IX i IV brigadu, koji je imao zadatak da obezbeđuje pravac prema Ljubljani. Za izvršenje ovih zadataka izdali smo našim brigadama zapc-

[2] Nace Majcen

[1] Orignal (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 191/IV i 27/111. Ispod naslova dopisano olovkom: „Lašče — Pij G. [Pijava Gorica]".
[2] Vidi tom VI, knj. 11, dok. br. 82 i 88.

vest[3], čiji prepis smo poslali vašem štabu. Na osnovu ove zapovesti naše su jedinice učestvovale u tim operacijama ovako:

1.) VIII brigada je 27. 2. napala Kočevje. Glavni napad preduzet je iz pravca Ribnice, a manje grupe napale su grad sa svih strana. Napad je trajao čitavu noć. a tokom dana brigada je vršila širu blokadu grada. Napad je ponovljen sledeće noći. Međutim, neprijatelj je 29. pre podne učinio manji ispad prema Staroj Cerkvi, gde su ga jedinice odbile narievši mu gubitke, dok su naši tom prilikom imali 2 lakše ranjena. Otada neprijatelj više nije pokušavao da ispada.

2.) IX brigada je 26. 2. u 16 časova krenula na sektor Pijava Gorica — Škofljica i od tog trenutka bila pod direktnom komandom operativnog štaba. Od ove brigade još nismo primili iscrpan izveštaj.[4]

3.) X brigada je 27. II u 14 časova krenula u napad na Vel. Lašče. II bataljon, koji se nalazio u selu Junčje, krenuo je u 15 časova sa zadatkom da okruži neprijateljsku zasedu na Vel. Slevici. koja se. prema izveštaju našeg O.C.[5], nalazila tamo. Zatim bi bataljon trebalo da ide kao brigadna rezerva na Malu Slevicu. Za njim je otišao I bataljon koji je imao zadatak da sa po jednom četom iz svakog pravca izvrši napad od Sv. Trojice — Ulake i Male Slevice. III bataljon, koji je imao zadatak da sa dve čete napadne uporište Sv. Rok a sa jednom četom Lašče, putem od sela Retje, kretao se preko Male Slevice i Dvorske Vasi. Kasnije se pokazalo da na Vel. Slevici nema zasede, ali je tog istog dana bila tamo do 15 časova, te bataljon nije došao u dodir sa neprijateljem. Zbog dobre vidljivosti jedinice su pre mraka veoma sporo napredovale a noću su. takođe, zbog neizvesne situacije prilazile uporištu polako i oprezno, zbog čega je rok određen za početak napada prekoračen. U 20 časova i 30 minuta III bataljon je naišao iznad Kožarja na neprijateljsku zasedu. Pre no što je bataljonu uspelo da-izvrši manevar okruženja, zaseda je već odmah posle prvog sukoba pobegla. Kasnije je bataljon i u selu Srobotnik naišao na neprijatelja koji se i ovoga puta povukao odmah posle prvih pucnjeva. Topovi i bacači, koji su zbog svih tih zakašnjenja postavljeni tek noću. počeli su da dejstvuju tek u 21.35 čas.

Dejstvo teškog oružja nije. međutim, bilo efikasno, jer zbog tame nisu mogli kontrolisati svoje pogoike. Napad pešadije otpočeo je u 22 časa. U ovom napadu su grupe bombaša

[3] Zapovest Štaba 18. divizije za napad na Velike Lašče, prilično oštećena, u Arhivu IZDG SRS, f. 191/III.

[4] Izveštaj Operativnog štaba IV i IX brigade za per'od od 27. TI do 1. III 1944. ne objavljujemo. Original u Arhivu IZDG SRS u f. 189 II i 21. Vidi dok. br. 15.

[5] Obaveštajni centar

III bataljona stigle do žice. dokle ih je neprijatelj pustio bez pucnja, a zatim je otvorio vatru iz sveg oružia i tom prilikom je poginuo jedan drug. Tek tada smo ustanovili da. pored uporišta Sv. Rok, postoji još jedan veći bunker na određenoj visini jugozapadno od kote 619. na grebenu udaljenom oko 500 m, odakle su naši borci dobili bočnu vatru i zbog toga se povukli Bataljon je ponovio napad, ali u ponovnom napadu nije stigao ni do žice. I bataljon je iste noći napao iz svog pravca, ali pošto je bio odbiven nije više pokušao ozbiljno da napada. Zbog neuspeha prve noći izvršene su neke promene. Teški bacači, koji su prve noći bili prilično udaljeni, postavljeni su severno od sela Kožarji i istočno od kote 626. a oba brdska topa severozapadno od sela Medvedjek. I bataljon X brigade je tokom dana zamenio II bataljon, a I bataljon poslat je u rezervu. Tokom dana topovi i teški bacači izvršili su korekturu gađanja i sve je bilo spremno za napad koji je bio određen za 19 časova, i tačno u to vreme je i otpočeo, posle prethodne pripreme teškim oružjem. Sva vatra iz teškog naoružanja, osim tri do četiri pogotka, nije bila uopšte efikasna, što se utvrdilo tek kasnije. Zbog toga je neprijatelj, koji je raspolagao brojnim automatskim oružjem, ponovo odbio našu pešadiju. Sa svojim haubicama, topovima i teškim bacačima neprijatelj je za čitavo vreme akcije žestoko tukao naše položaje. II bataljon je tokom te noći zaposeo nekoliko kuća van žice. a komandantu bataljona i četvorici drugova uspelo je da se provuku kroz žičanu prepreku. Pošto ih je, međutim, neprijatelj obasuo tako jakom vatrom da se nisu mogli održati, povukli su se natrag. III bataljon je posle toga, kada je naše teško oružje 20 minuta tuklo neprijateljske položaje, ponovio svoj napad u 23 časa. Tom prilikom ugroženi su našim pogocima naši drugovi, koji su za vreme vatre hteli da preseku žicu. Za to vreme su mine padale sa spoljašnje strane žičane prepreke, a topovske granate letele su preko uporišta. Pošto je zbog toga i ovaj napad bio odbijen, jedinice su se povukle na povoljnije položaje, odakle su vršile stalan pritisak na neprijateljska uporišta. Pošto je bilo očigledno da se takvim načinom napada neće uspeti, izvršene cu 1. o.m. izvesne izmene. Štab korpusa nam je prilikom likvidacije Zdenske Vasi poslao jednu haubicu od 100 mm XV divizije. Pored toga dodelio nam je od pomenute divizije 2 bataljona. I naša haubica uzeta je pri tome u obzir i računalo se da će u popodnevnim časovima već početi da dejstvuje, ali je stigla tek noću i tada smo ustanovili da nema ispravne uređaje za merenje i da ima svega četiri kompletne granate. Oba brdska topa prebačena su na nove položaje zapadno od sela Prilesja, gde su smešteni i teški bacači. Na Rašici je. međutim, postavljena haubica XV

divizije koja je već tamo izbacila prve granate za korekturu. Za napad smo, pored ostala dva bataljona, privukli još I bataljon X brigade i jednu četu Notranjskog odreda. Glavno težište napada predviđalo se iz pravca železničke stanice i Sv. Trojice. III bataljon postavio je 2 odeljenja teških mitraljeza, kojima je pridodat po jedan puškomitraljez i jedan teški bacač, kao pomoć za napredovanje pešadije. Jednu odeljenje je postavljeno jugozapadno od sela Srobotnik a drugo severno od sela Dol. Retje, na kotu 557. Pošto se predviđalo da će haubica tući sa Rašice i da postoji opasnost da će zbog malog cilja prebacivati, naše čete koje su napadale bile su malo više udaljene od žice, naročito zbog toga što je bilo predviđeno duže vreme za gađanje topovima. Međutim, haubica se, zbog prodora koji je pretio od strane neprijatelja, povukla i uopšte nije ušla u akciju. Kada se jedan od naših topova pokvario i kada su zbog toga prestali sa gađanjem, neprijatelj sa Sv. Roka počeo je odmah jakom topovskom vatrom i teškim bacačima [da gađa] naše položaje. Zbog tih stvari III bataljon tada uopšte nije napadao. Napad sa artiljerijom i pešadijom ponovio se još dva puta ali uvek bez uspeha. II bataljon je u toku ove noći dva puta jurišao do žice ali je oba puta bio odbijen. Neprijatelj je na svim sektorima pružao vanredno jak otpor sa brojnim automatskim oružjem. I bataljon nije uspeo u napadu, naročito zbog toga što je neprijatelj sa svojim pogocima zapalio neki štagalj za seno te je zbog vatre sva okolina bila osvetljena tako da je bilo kakvo napredovanje bilo nemoguće-. Pored toga bataljon je poslao jednu četu u zasedu prema Rašici jer je sa te strane čuo neko zujanje. Tako i ove noći. uprkos zalaganju, akcija nije postigla uspeh koji smo želeli. Pošto smo dobili izveštaj da je neprijateljska kolona, koja je nadirala iz pravca Ljubljane, razbijena i naterana u bekstvo, pozvali smo još tokom noći haubicu XV divizije, koja je ujutro stigla na Rasicu i tu preduzela probno gađanje. Međutim, našu smo haubicu smestili na kotu 643 i izvršili sve pripreme [za gađanje] uporišta Sv. Rok. U međuvremenu je od Turjaka prema Rašici prodrla nemačka kolona, koja se prikupila negde oko Gradišča. Zbog toga smo prestali sa blokadom Lašča i izvršili potrebne izmene, da bismo mogli uspešno tući kolonu koja se probila prema Laščama i sa kojom su jedinice I i II bataljona X brigade kao i bataljon N.O.[6] vodili borbe sve do mraka. U svim tim akcijama jedinice X brigade imale su, pored ostalih, koji su bili samo lakše ranjeni. 7 mrtvih i- 15 ranjenih. Upotrebljeno je

[6] Notranjski odred

preko 200 mina za teški bacač i oko 150 granata za brdske topove. Tačne podatke o utrošenoj municiji poslaćemo vam naknadno.[7]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: N. Majcen*

Komandant: Janko Rudolf

BR. 4

IZVEŠTAJ ŠTABA 12. SLOVENACKE BRIGADE OD 2. MARTA 1944. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE[1]

Stab
XII SNOU BRIGADE
pol. 2. III 1944.
Broj 641

Polumesečni ratni izveštaj.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
ŠTABU XV DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

AKCIJE:

U noči 16/17. II naša brigada imala je zadatak da dä osiguranje XV SNOUB. koja je imala zadatak da napadne ii likvidira neprijateljska uporišta Vel. i M. Račnu i Kopanj.[2] Sa dva bataljona blokirali smo Dobrepoljsku dolinu, dok smo sa jednim bataljonom rušili put i žel. prugu Zdenska Vas — Čušperk. Takođe smo dobili zadatak da izvršimo demonstrativni napad na Zdensku Vas i Sv. Anton. Sa III bataljonom smo napadali Zdensku Vas a sa I bataljonom Sv. Anton. III bataljon je sa dve čete ozbiljnije napadao Zdensku Vas. Došao je u selo sa dve čete, sa istočne strane. Ubili su stražara, oterali neprijatelja iz prvog bunkera i došli do središta sela, ali je neprijatelj dobio pomoć

[7] Vidi dok. br. 79.
[8] Nace Majcen
[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 190/1
[2] Vidi tem VI. knj. 11, dok. br. 57.

iz sela Ceste. Naše čete morale su pod jakim pritiskom da se povuku. Istovremeno je neprijatelj zapalio jednu zgradu tako da je ponovan napad zbog vatre bio nemoguć. U toj borbi imali smo 14 ranjenih i 1 mrtvog. Neprijateljski gubici bili su 5 mrtvih i više ranjenih.

17. II u 7 časova dodeljena nam je teška haubica od 100 mm koju smo postavili kod prvog prokopa na putu Hočevje — Zdenska Vas. Tamo su izračunati elementi i otvorili smo vatru na Zdensku Vas. Pogoci su bili dobri, granate su padale posred sela. Kuće su bile sve oštećene od bacača, odn. od granata. Preko dana bili smo na položajima oko Zdenske Vasi. Noću se brigada povukla u Hočevje; sa jednim bataljonom rušili smo prugu Zdenska Vas — Čušperk.

18. II. Drugi bataljon bio je tog dana na položajima između druma Zdenska Vas — Hočevje i pruge, sa bočnim osiguranjem od Zagorice. U 11 časova pre podne, uz pratnju aviona, stigla je u Zdensku Vas motorizovana kolona: 2 mala tenka, 2 velika tenka, 10 većih autobusa i 40 kamiona. Vojska se iskrcala u Zdenskoj Vasi. I bataljon, koji se nalazio u rezervi u Hočevju. odmah je zaposeo položaj južno od puta Zdenska Vas — Hočevje. iznad Zagorice. U isto vreme je neprijatelj u više kolona nastupao preko čistine prema našim položajima. Naše kolone otišle su u pravcu Ceste i Sv. Antona a jedna u pravcu Čušpeika. Naše jedinice otvorile su vatru iz sveg oružja na neprijatelja. koji je u neredu pobegao natrag u uporište. Sa sobom je odvukao nekoliko svojih ranjenika dok su mrtve ostavili. Sudeći prema vatri, neprijatelj je dovukao sa sobom 1 manji top i 3 teška bacača. Za vreme borbe doleteo je iznad naših položaja avion, koji je mitraljirao i bombardovao naše položaje. U toj borbi nismo imali gubitaka osim 1 mule. koju je ubilo iz aviona. Neprijateljski gubici iznosili su 7 mrtvih ii više ranjenih. Tokom noći je neprijatelj pod zaštitom tenkova odvukao mrtve.

21. II. Do tog dana držali smo zasedu iznad Zdenske Vasi. Tokom dana neprijatelj je više puta pokušavao da dođe do naših položaja ali je bio odbijen. U noći 20/21. II rušili smo prugu. Razorili smo 8 deonica [šina] koje smo razbili, zapalili [pragove] i u vatru pobacali šine.[3]

U noći 22/23. II ponovo smo rušili prugu i uništili 9 deonica. 21. II poslat je III bataljon sa specijalnim zadatkom da kod komandi mesta podigne oružje i doveze ga u XV diviziju.

27. II. U noći 27/28. II započela je akcija odn. napad na neprijateljsko uporište Zdensku Vas.[4] U toj akciji naša brigada

[3] Vidi tom VI, knj. 11, dok. br. 79.
[4] Vidi dok. br. 5.

služila je kao rezerva VII korpusa. 28. II primili smo od štaba Korpusa naređenje da sa jednim bataljonom napadnemo i likvidiramo neprijateljsko uporište Zdensku Vas. Tokom dana vršile su se pripreme za tu akciju. U 6.30 časova uveče krenuo je I bataljon na položaj. Pod zaštitom vatre iz teške haubice bataljon se privukao do žice. posle čega je dat znak raketom za prekid topovske vatre. Bombaši su bombama i makazama uništili i presekli žicu, zatim sa celim bataljonom izvršili juriš i zauzeli uporište Zdensku Vas. Neprijatelj se branio vatrom iz 4 mitraljeza. Pod jakim pritiskom našeg bataljona neprijatelj je ostavio oružje i pobegao kroz blokadu XV SNOUB. Bataljon je zaplenio 1 tenk, 3 kamiona, 1 protivtenkovski top od 65 mm, teški' bacač, teški mitraljez ..bredu", preko 30 pušaka, 1 automat, mnogo municije i ostale vojne spreme i hrane. Posle završene akcije bataljon je otišao na odmor u selo Vodice.

Pokreti:

U proteklom vremenu naša brigada nije imala nikakav veći pokret, osim sa bataljonima u Podbukovje, Hočevje. Ilovu Goru, Vodice.

Vojnički rad:

U proteklom vremenu imali smo 27 vojnih časova. Na tim časovima raspravljalo se o disciplini, na maršu, u logoru, na položajima i u samoj borbi; značaju patrola prethodnica, izvidnica ii zaštitnih patrola; o stražarskoj službi, vežbanju sa automatskim oružjem i puškama. Pregledalo se oružje. Vršili su se pešadijski egzerciri po četama, a ukoliko je postojala mogućnost i sa čitavim bataljonom. Posle 28. II raspravljalo se o različitim greškama koje su počinjene prilikom akcije na Zdensku Vas.

Zaplenjeno i izgubljeno oružje:

U proteklom vremenu nismo izgubili ništa od oružja. Zaplenili smo: 1 tenk, 3 kamiona, protivtenkovski top od 65 mm, teški bacač — od kojega se kod nas nalaze samo noge, dok je ostalo kod divizijskog referenta za naoružanje — 1 teški mitraljez ,,breda", preko 30 pušaka — od kojih je naša brigada uzela samo 8, ostale su predate div. referentu za oružje — preko 30.000 metaka za „mauzer", od kojih smo zadržali za našu brigadu samo 2.000 komada. Ostalo smo predali div. referentu za naoružanje: 1 automat, 1 dvogled i mnogo ostale ratne spreme. U svim tim borbama naši gubici iznosili su 17 ranjenih i 3 mrtva. Gubici neprijatelja: izbačeno iz stroja oko 35 neprijateljskih vojnika. Za to vreme održane su 3 konferencije sa štabovima bata-

ljona i više sastanaka sa komandama četa. Posle poslednje akcije jako se podigao borbeni moral u našoj brigadi a naročito u I bat.

Kadrovi:

Štab I bataljona je dobar i sposoban da vodi svoj bataljon, naročito posle poslednje akcije. Takođe se poboljšao niži rukovodeći kadar. Štab II bataljona nije dovoljno odlučan, naročito nije bio dovoljno samoinicijativan komandant bataljona. Zbog toga ćemo po mogućnosti isti štab pregrupisati, a ako bude potrebno i zameniti. Štab III bataljona je takođe sposoban da vodi svoj bataljon, samo je komandantu nedostajalo vojničkog znanja te smo ga zbog toga poslali na viši vojni kurs. Takođe je prilično dobar i niži komandni kadar.

Odsek za vezu:

Vod za vezu uspostavio je prvu liniju 6. II iz Laza na Kal. Od 11. II do 12. II ova linija bila je skinuta i istu noć uspostavljena veza Laze — Zagradec. 15. II ova linija bila je skinuta i iste noći uspostavljena veza Hrib — Ilova Gora. 16. II ova linija bila je produžena sa Hriba u Hočevje i tamo priključena na običnu žicu do Zagradca. 22. II skinuta je linija Ilova Gora — Hočevje i istog dana uspostavljena veza Laze — Zagradec. 22. II produžena je ova linija do Korinja. 24. II ova linija je skinuta 1 sprovedena istog dana za Podbukovje i priključena na glavni vod Krka — Zagradec. 26. II uspostavljanje obične žice Hočevje Ilova Gora i dalje Ilova Gora — Vodice. Kurs za telefoniste još nije održan ali je već ranije održano 5 časova opisa telefona. 2 časa uspostavljanje linije, povezivanje i 4 časa telefonski pravilnik. Uspeh je bio [u tome] što su se dobro upoznali sa aparatima i uopšte sa uspostavljanjem linije na različitim terenima, preko voda, železničkih pruga, cesta itd. Nedostaci: kadrovi su slabi organizatori za što brže izvođenje određenog posla. Kurs za signaliste održan je tačno po tačkama koje sam primio. Kurs je pohađalo 6 drugova. Signalisti su se dobro osposobili za borbenu signalizaciju i [upoznali] sa morzeovim znacima. Kurs za kurire održan je tačno po tačkama koje smo primili. Na kursu je bilo 11 drugova. Bataljonska desetina je formirana u 1 i II bataljonu tačno prema određenoj formaciji. U III bataljonu to nije bilo moguće jer je udaljen od brigade.

Propagandni odsek:

Odsek se povećao za jednog člana — Vlado Mohorčič. U 15 primeraka izdat je drugi broj omladinskog lista ..Mladina piše", koji ima 10 stranica i omot sa naslovnom slikom i ukrštenicom.

List je umnožen na pisaćoj mašini a omoti su kopirani i izrađeni rukom, dok je ukrštenica na omotu bila umnožena na šapirografu. Sakupljaju se prilozi za 3. broj ..Svobodi nasproti" i za 3. broj ..Humorističkog lista". Bataljoni izdaju:

a) bataljonske listove — „Jeklena pest" (I bataljon) — 2 broja
..Partizanska pest" (II bat.) — 4 broja

b) omladinske listove — ..Ponosna mladina" I bat. — 2 broja
„Naprej v borbo" III bat. — 1 broj.

I bataljon piše listove na pisaćoj mašini, a II i III bataljon pišu mastilom. Sada prepisujemo izdate bat. listove; kada prepisi budu gotovi poslaćemo vam ih.

c) Umnožene su pisaćom mašinom radio-vesti od 17,18. 19, 20, 21, 22 — 28. i govor engleskog min. predsednika u 15 primeraka i poslati jedinicama naše brigade; omoti za bat. i četne hronike; 4 plakata -ćuti. neprijatelj prisluškuje"; jedan prilog u boji i jedna skica za humoristički list; vinjeta na kraju lista ..Mladina piše"; 6 geografskih skica za brigadni O.C.; 2 skice za plakat ..podizanje borbenog duha" i 4 plakata o borbi u Zdenskoj Vasi.

d) Umnoženi su tekstovi raznih partizanskih i ruskih pesama u obliku pesmarica za pevače po bataljonima. Održano je 12 časova pevanja i 9 časova iz muzike u jedinicama brigade i 2 probe u pevanju i glazbi za proslavu godišnjice CA.[5] Bataljonskim referentima za propagandu dostavljeno je 10 pesama za recitacije na mitinzima.

e) Održano je:

22. II 1944. drugarsko veće u Hočevju, bilo je prisutno 30 civila, 40 partizana (I bat.);

23. II 1944. proslava godišnjice CA u Vidmu, bilo je prisutno 80 civila i 60 partizana (štab brigade, prop, odsek i I bataljon);

23. II 1944. proslava formiranja CA u Hočevju, bilo je prisutno 40 civila i 50 partizana (II bat.);

29. II 1944. veče recitacija u Vodicama, bilo je prisutno 35 partizana (štab brigade i I bat.). Prisutni su bili zadovoljni priredbama. Odnosi su bili srdačni.

f) Održano je: 2 sastanka sa članovima div. propagandnog odseka, 1 sastanak sa drugom komesarom brigade, 5 sastanaka sa bataljonskim referentima za propagandu. Sastanci su održani o produbljavanju kulturno-prosvetnog rada na svim sektorima; o sastavljanju programa na proslavama i mitinzima. Admini-

[5] Crvena armija

strativni zadaci odseka su izvršeni. Još uvek je otvoreno pitanje stalnog brigadnog dopisnika. Hroriiku još ne možemo dostaviti jer je III bataljon već duže vremena van sastava brigade.

Inž. i teh. četa:

15. II priprema za noćnu akciju.

17. II pre podne vojnički čas o disciplini, o stražarskoj službi i o dužnosti dežurnih. Posle podne je vojska gradila mostove na putu Krka — Hočevje.

18. II četa je bila ceo dan na položajima.

19. II četa je bila čitav dan na položajima.

21. II. Ujutro vojne vežbe. Pioniri su zatim imali praktične vežbe o vrstama streljačkih zaklona. Signalisti su uvežbavali primanje i predaju depeša.

22. II. Početak teoretskog i praktičnog kursa za minere,- koje vodi član sekcije XV divizije drug inž. Koželj.[6]

23. II teoretska nastava, nastavak kursa.

29. II četa rušila prugu Čušperk — Slivnica.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
Boris[7] Jerman"

D. 16/III.9

[6] Inž. Anton Koželj
[7] Boris Nikič = Niko Silih
[8] Drago Jerman
[9] Dopisano crvenom olovkom.

BK. 5

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 3. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA ZDENSKU VAS I VELIKI. LAŠČE[1]

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br.

Položaj, 3. 3. 1944.
27/11 — 2/III — 44-'

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE —

na položaju

Dostavljamo vam iscrpan operativni izveštaj o ofanzivnim operacijama našega Korpusa u vremenu od 27. februara d> 2. marta 1944. godine. Radi boljeg pregleda clelimo svoj izveštaj u razne odlomke, pripreme, izvršenja i kritički osvrt na celokupni tok izvedenih operacija.

I. PLAN:

Na temelju vojničke situacije kod neprijatelja u Ljubljanskoj Pokrajini, a naročito na neprijateljskoj utvrđenoj liniji Ljubljana — Kočevje i u vezi raspoloživog efektiva naših snaga naš štab je postavio sledeči operativni plan: Sa snagama XVIII. XV divizije. Notranjskog, Dolenjskog i Istarskog partizanskog odreda razviti aktivnost na sva neprijateljska uporišta bivše Ljubljanske Pokrajine sa težištem napada na utvrđeni pojas neprijateljske komunikacije Ljubljana — Kočevje i Ljubljana — Grosuplje. Za svoja manevarska dejstva postavili smo izvršenje fiktivnih napada na Novo Mesto. Kostanjevicu, Kočevje. Grosuplje. Škofljicu. Zalog. Rakek i na celu železničku prugu Ljubljana — Trst.

XV divizija dobila je zadatak da sa jedncin brigadom, ojačanom sa dve haubice od 100 mm i tri laka topa, izvrši napad i likvidira neprijateljsko uporište Zdensku Vas. Sa jednom brigadom vrši osiguranje akcije iz pravca Ljubljane, zatvarajući

[1] Original (pisan na mašinn, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS. f. 21/11. Dokument je na više mesta naknadno podvučen crvenom olovkom.

[2] Dopisano crvenom olovkom.

osnovni pravac Ljubljana — Grosuplje na položajima Lanišče. Šmarje, Škofljica, kota 356. Sa jednom brigadom, ojačanom sa još jednim bataljonom dobila je zadatak da u vremenu akcija vrši fiktivan napad na Novo Mesto i Kostanjevicu, zatvarajući u isto vreme osnovne pravce: Novo Mesto — Trebnje — Grosuplje i Novo Mesto — dolinom Krke prema Krškoj Vasi. Dolenjski partizanski odred, stavljen pod neposrednu operativnu komandu Štaba XV divizije za vreme tih operacija, dobio je zadatak izvršenja jakog fiktivnog napada na Grosuplje i vezivanja te posade za sebe za sve vreme operacija. Jedna brigada te divizije određena je u neposrednu operativnu rezervu štaba Korpusa.

XVIII divizija dobila je zadatak da sa jednom brigadom, ojačanom sa jednim bataljonom Notranjskog partizanskog odreda. jednom haubicom od 100 mm i sa tri laka topa iz sastava divizije, izvrši napad na neprijateljsko uporište Velike Lašče. Sa jednom brigadom vrši osiguranje iz pravca Ljubljane zatvarajući osnovni pravac Ljubljana — Turjak, na sektoru Pijava Gorica, Brezje, Gumnišče. Sa jednom brigadom da izvrši jak fiktivan napad na Kočevje i zatvara za sve vreme akcije pravac Kočevje — Ribnica, vezujući svojom aktivnošću posadu u Kočevju za sebe. Jedan bataljon Notranjskog partizanskog odreda dobio je zadatak izvršenja jakog fiktivnog napada na Rakek, kao i aktivno dejstvo na železničku prugu Ljubljana Rakek i Rakek — Postojna.[3]

Istarski partizanski odred dobio je zadatak napada na neprijateljsko uporište Št. Peter[1] i aktivno dejstvo na prugu Postojna—Trst i Trst—Rijeka.[5]

Osnovni udar treba izvršiti na Zdensku Vas i Vel. Lašče za likvidaciju ta dva uporišta.

Napad se ima izvesti 27. februara, sa početkom napada u 18.30 časova. Do toga časa sve jedinice moraju biti na svojim položajima.

Rukovodstvo nad svim operacijama vrši neposredno štab VII korpusa, sa komandnim mestom [u] selu Vodice južno od Limberka.

U planu štaba Korpusa i zapovesti izdatoj jedinicama za operacije predviđena je služba veze, sanitetska služba, obaveštajna služba i drugi detalji koji su Glavnom štabu ranije dostavljeni.

Štab Korpusa je mišljenja da je plan realan i izvodljiv.

[3] Vidi tom VI, knj. 11. dok. br. 82 j 88.
[1] Sada: Pivka
[5] Vidi tom VI, knj. 11. dok. br. 92.

II. PRIPREMA:

Neposredna priprema jedinica za predviđenu operaciju trajala je pet dana. Priprema se sastojala u taktičkoj, tehničkoj i političkoj pripremi jedinica.

Taktička priprema:

Na osnovu prikupljenih podataka o jačini, naoružanju, utvrđenju i moralu kod neprijatelja stvoreni su po jedinicama (divizijama, brigadama, bataljonima i četama") planovi i izdate zapovesti za rad. Održane su u štabu Korpusa konferencije sa štabovima divizija i temeljito pretresane sve stvari predstojećeg rada i konkretnih zadataka za divizije i brigade. Nakon te konferencije usledila je konferencija sa štabovima brigada i bataljona.

Tehnička priprema:

Pripremljene su [skice] za sva uporišta i neprijateljske objekte. koji su obuhvaćeni u okviru skice, sa tačnom legendom u povećanoj razmeri, kopirane po sekciji 1:100.000, jugoslovensko izdanje. Pripremljen je potreban ubojni i tehnički materijal (municija, granate, mine, eksploziv i pionirski alat).

Politička priprema:

Izvršena je pod neposrednom kontrolom politkomesara priprema ljudstva. Objašnjenje po svim linijama cilja naše ofanzive dovedeno u neposrednu vezu sa slabošću okupatora i povoljnim uslovima za naše ofanzivne operacije.

III. IZVRŠENJE I RUKOVOĐENJE OPERACIJAMA:

Svim jedinicama XV divizije komandovao je štab divizije (kome je stavljen pod neposrednu komandu Dolenjski partizanski odred) izuzev jedne brigade — IV SNOUB.

Svim jedinicama XVIII divizije komandovao je štab XVIII divizije (kome je pod neposrednu komandu stavljen Notranjski partizanski odred) bez jedne brigade — IX SNOB.

Za IX i IV brigadu, koje su imale zadatak povezano osiguravati pravac od Ljubljane, formiran je privremeni operativni štab: komandant kapetan Petar Braiović, politkomesar drug Šarli.[6]

Štab XVIII i XV divizije, operativni štab IV i IX brigade i štab Istarskog partizanskog odreda dejstvovali su pod neposrednom komandom štaba VII korpusa.

[6] Karei Täufer

XV Divizija:

Za direktan napad na Zdensku Vas određena je XV brigada sa tri laka topa i dve haubice od 100 mm. Raspored bataljona za napad bio je sledeči: s jednim bataljonom napada direktno na Zdensku Vas iz severozapadnog pravca, sa pravcem kretanja: kota 598 (Stari Grad), s jednom četom čisti selo Cesta, a sa dvema četama napada na utvrđenu kotu Sv. Anton (kota 495). Po čišćenju Ceste i ovlađivanju kotom Sv. Anton prodire s celim bataljonom duž komunikacije Sv. Anton — Zdenska Vas sa ciljem izoliranja zapadnog dela Zdenske Vasi i istovremeno likvidacije središnjih zgrada u centru neprijateljske odbrane. Sa jednim bataljonom nastupa iz pravca železničke stanice Dobrepolje, direktrisa prodiranja Cesta, sa težištem udara na jugozapadni deo Zdenske Vasi. Sa jednim bataljonom napada iz pravca kote 511: direktrisa prodiranja cesta koja vodi iz Hočevja u Zdensku Vas; sa jednom četom po cesti Hočevje—Zdenska Vas. s jednom četom iz pravca kote 470 — Mala Vas i s jednom četom iz pravca žand. stanice Videm—Zdenska Vas. Sa jednom haubicom dejstvuje neposredno sa kote 511 direktnim gađanjem na Sv. Anton. Sa jednom haubicom tuče neposredno sa tačke južno od kote 460. takođe neposredno Sv. Anton. Laki topovi, i to dva, bili su koncentrisani na koti, odnosno na padinama severozapadno od Planine, sa koncentričnim dejstvom na Sv. Anton. Jedan top pridodat je bataljonu koji napada Sv. Anton iz pravca kote 598.

U određeno vreme, to jest 27. februara, sve jedinice i artiljerija bile su na svojim položajima. Artiljerija je počela dejstvovati u 18.30 časova, dok su se pešadijske snage privlačile uporištu. Dejstvo artiljerije je bilo slabo. Zbog guste magle nad uporištem nije se moglo izvršiti osmatranje pogodaka i korektura gađanja. Artiljerija nije dejstvovala pod jedinstvenom komandom. Većina upaljača bila je sabotirana i zbog tehničkih nedostataka artiljerijska priprema, računajući prvobitni broj izbačenih zrna, bila je relativno slaba i bez ikakvog materijalnog dejstva na neprijatelja. Za vreme artiljerijskog dejstva, to jest u vremenu od 18.30 do 19 časova, pešadijske snage su se privukle na neposredno odstojanje utvrđenom pojasu spoljne odbrane neprijateljske posade. U 19 časova komandant XV brigade dao je znak raketom za prekid artiljerijske vatre. Jedinice koje su nastupale iz pravca Starog Grada i Dobrepoljske žel. stanice prešle su u napad na Sv. Anton i Zdensku Vas. Pri prvom jurišu udarnih grupa na Sv. Anton naši borci bili su odbijeni koncentričnom vatrom neprijateljskih automatskih oružja, bacača i vatrom iz tenka. Neprijatelj je imao prednost zbog strateškog položaja same crkve Sv. Antona i zbog slabih uslova

prilaza tom utvrđenju sa svih strana. Što boi ci u prvom pokušaju nisu uspeli, razlog je u tome što artiljerija nije materijalno uopšte ugrozila uporište. Bataljon koji je napadao iz pravca železničke stanice brzo je zaposeo selo Cesta. Na pravcu svog prodiranja imao je da prelazi brisan prostor u dužini hiljadu petsto metara. Taj bataljon bio je zaustavljen pred žičanom preprekom također koncentričnom neprijateljskom vatrom i vatrom iz tenka. Bataljon koji je napadao iz pravca kote 511 nije izvršio svoj zadatak, jer se po prvom jačem neprijateljskom otporu povukao na polazne položaje, dokle se druga četa toga bataljona razbežala sve do haubice koja je dejstvovala sa kote 511.

Kod te brigade prvo veče, pored slabog dejstva artiljerije, podbacilo je rukovodstvo brigade (štab brigade). Od svih članova štaba nalazio se kod jedinica samo komandant brigade, dok su ostali članovi štaba bili u Maloj Vasi na komandnoj tački štaba XV brigade. Slaba kontrola i neorganizovanost u vodstvu napada od strane štaba brigade rezultiralo je neodlučnost bataljonskih štabova u krajnji rezultat da se u prvom naletu nisu postigli bar delimični rezultati.

Posle prvog neuspeha da se zauzme uporište, artiljerija je sa istih tačaka ponovila pripremu, no uvek sa istim rezultatima. Takođe pešadijske snage su nekoliko puta noću preduzimale napade, ali im u toku cele noći nije uspelo ovladati uporištem. Izjutra 28. februara jedinice su se povukle na polazne položaje za napad, držeći uporište u uzanoj blokadi.

Kod XV brigade za vreme napada nalazio se komandant Korpusa, načelnik Glavnog štaba[7] i tri člana štaba XV divizije.

Koristeći se iskustvom iz prošle noći, štab brigade dobio je zadatak da 28. februara ponovo izvrši koncentričnu pripremu artiljerijom, poveže pešadijske snage i pređe u generalan napad na uporište. Obe haubice od 100 mm privučene su na kotu 511 za neposredno dejstvo na kotu 495 Sv. Anton. Kao pojačanje XV brigadi poslat je jedan bataljon XII brigade[8]. Artiljerija je uzela elemente po danu i u 16.30 časova počela sa koncentričnom vatrom na uporište Sv. Anton. Cilj se dobro vidio i artiljerija je imala pune pogotke. Posle prvih zrna razrušena je crkva. Po uspešnom artiljerijskom dejstvu u 18.15 časova su dva bataljona XV brigade prešla u napad i u energičnom jurišu razbila neprijateljsku odbranu, u 19 časova zaposela i ovladala utvrđenjem Sv. Anton.[9] Po izvršenoj likvidaciji Sv. Antona štab brigade je vršio pregrupaciju bataljona za napad na samu

[7] Dušan Kveder
[8] Bio je to 1. bataljon 12. NO brigade (vidi dok. br. 4).
[9] Vidi tom VI. knj. 11, dok. br. 97.

Zdensku Vas. sa jednim bataljonom iz pravca kote 511. sa drugim bataljonom iz pravca Vidma i Ceste i sa trećim bataljonom iz pravca Sv. Antona. Bataljon koji je napadao iz pravca Ceste malo je poklonio pažnju blokadi toga pravca Nastupao je uglavnom severno od Ceste, oslanjajući se na jevo krilo napadnim snagama od Sv. Antona, dok je na glavnom pravcu pustio samo jednu četu. Pošto su Nemci izgubili najjači otpor u tački na spoljnom odbrambenom pojasu (Sv.Anton). počeli su se planski i pod zaštitom vatre izvlačiti prema Vidmu, koristeći otvor koji je stvorio I bataljon svojom nepravilnom blokadom. Neprijatelj je u panici napustio uporište i preko Ponikva krenuo u pravcu Turjaka i zapadno od turjaške ceste prema Ljubljani. Neprijatelj je koristio belogardiste koji su poznavali teren i izvukao se sporednim pravcima, izbegavajući naše jedinice. Zadnji neprijateljski delovi sukobili- su se u Ponikvama sa našim telefonskim odeljenjem. Neprijatelj je u Zdenskoj Vasi ostavio svoje mrtve i veliki plen u oružju, hrani i drugom vojnom materijalu.[10]

Posle likvidacije Zdenske Vasi XV brigada dobila je naređenje da se prebaci na sektor Turjaka, kao neposredna rezerva osiguravajućim snagama iz pravca Ljubljane i eventualna rezerva napadnim snagama XVIII divizije kod Velikih Lašča. Jedna haubica od 100 mm odmah je poslata u pomoć u sastav XVIII divizije kod Velikih Lašča. Bataljon XII brigade, kojii je za vreme drugog napada pojačao XV brigadu, vratio se u sastav svoje brigade.

Jedinice V U. B., pojačane su jednim divizionom artiljerije XV divizije, u to vreme su vršile jak pritisak na Novo Mesto sa južne strane, dejstvujući na blokove spoljne odbrane grada mitraljeskom, bacačkom i topovskom vatrom. Sa jednim bataljonom ta brigada vršila je fiktivan napad na Kostanjevicu. Jedan bataljon IV U. B. vršio je napad fiktivnog karaktera na Novo Mesto sa severa. Neprijatelj je snažno reagovao i usled naše precizne vatre sa bliskog odstojanja imao je osetne gubitke."

Preko celog dana 28. februara i[1] 29. februara jedinice V U. B. i bataljon IV U. B. držali su neprijatelja u uzanoj blokadi i sa uspehom privezale neprijateljske snage u tom garnizonu

[10] Vidi tom VI, knj. 11, dok. br. 101, 102 i 105.
[11] Vidi tom VI. knj. 11, dok, br. 148.

za sebe. Neprijatelj je pokušao prema položajima V U. B. i Gupčevog bataljona vršiti manje ispade, no su svi vraćeni uz velike gubitke po neprijatelja.

Dolenjski partizanski odred:

[Odred] je noću od 27. na 28. februara izvršio napad fiktivnog karaktera na neprijateljsko uporište Grosuplje, pri čemu je grupa od 50 boraca-dobrovoljaca prodrla u uporište, tukući neprijateljske patrole i odeljenja po ulicama, no pored toga morali su se iz mesta povući. Tokom 28. februara Odred je držao neprijatelja u blokadi na položajima Spod. Slivnica, Boštanj. Lobček i Peščenik. Neprijatelj je tukao položaje Odreda bacačima. Po podne je prugom prema Mlačevu naišao oklopni voz i napao položaje Odreda kod Boštanja. Naše jedinice dočekale su neprijatelja jakom vatrom bacača i mitraljeza, nanele mu gubitke i naterale ga u Grosuplje. Neprijatelj je pokušavao preko dana 28. februara i 29. februara napad na položaje Odreda sa grupama od po trideset vojnika. Svaki neprijateljski ispad je odbijen i neprijatelj je morao pobeći pretrpevši gubitke. 29. februara naveče Odred je ponovo napao Grosuplje. Za sve vreme akcija Odred je izvršio svoj zadatak i uporište privezao za sebe. 29. februara neprijatelj je dobio pojačanje u Grosuplje i izvršio jači ispad prema položajima Odreda na pravcu Slivnice. U tim borbama potpuno su uništena četiri neprijateljska kamiona sa vojnicima. Neprijatelj je uz velike gubitke morao da se povuče u uporište. Naše jedinice nisu mogle dobiti oružje i plen, jer su Nemci intervenisali tenkovima i pod zaštitom istih odvukli razbijene kamione kao i mrtve i ranjene vojnike.

O radu IV brigade iznećemo u izveštaju o borbama na sektoru Ljubljane, kojima je rukovodio Operativni štab.

XVIII divizija:[12]

Za direktan napad i likvidaciju Velikih Lašča i Sv. Roka određena je X brigada, ojačana sa jednom haubicom 100 mm. 2 laka topa i jednim bataljonom Notranjskog partizanskog odreda. kao neposredna rezerva snagama koje napadaju.

X brigada je 27. II krenula na polazne položaje za napad. Drugi bataljon, koji se nalazio u selu Junčje, krenuo je u 15 časova sa zadatkom da opkoli neprijateljsku zasedu na Vel. Slevici, koja se. prema izveštaju obaveštajca divizije, morala tamo nalaziti. Posle toga bataljon bi otišao kao brigadna rezerva na Malu Slevicu. Za njim je išao prvi bataljon koji je imao zadatak da napada uporište iz pravca Sv. Trojice, Ulake i Male Sle-

[12] Zapovest Štaba 18. NO divizije za napad na Velike Lašče, prilično oštećena nalazi se u Arhivu IZDG SRS, f. 19!/III.

vice. Na svakom pravcu nastupala bi po jedna četa. Treći bataljon imao je zadatak napasti Sv. Rok sa dve čete, sa jednom četom napad na Lašče sa pravcem nastupanja prema selu Retje. Kasnije se pokazalo da na Vel. Slevici nije bilo zasede. Zbog vidljivosti pokreti jedinica prema uporištu bili su po danu spori. Po prvom mraku takođe pokreti jedinim bili su neenergični, još sporiji, tako da su zakasnile sa napadom tri časa. Da su jedinice neorganizovano nastupale i slabo vođene pripisuje se izrazitoj neaktivnosti štaba X brigade, koji se nalazio zasebno u jednoj kući i uopšte nije znao situaciju kod svojih jedinica. Štab divizije je slabo kontrolisao jedinice i štab brigade, tako da im konkretno nije dao nikakvu pomoć i sam se pokazao u celini neaktivan i neenergičan po pitanju uzimanja na odgovornost. Haubica uopšte nije došla na određene položaje i nalazila se na Sv. Gregoru. Umesto da haubica bude 27. februara kod Velikih Lašča, ona je stigla tek 1. marta u 4 sata ujutro sa svega četiri topovske granate u Slevicu. Napominjemo da komandant artiljerije uopšte nije rukovao svojim oružjem, niti se postarao ds je na vreme dovuče, i pored toga što je za to bilo uslova, već je to učinio načelnik O. centra drug Milan.[13] Komandant .artiljerije je pisao oportunistička i neozbiljna pisma prožeta tendencioznim vicevima bez ikakve ozbiljnosti. Štab divizije nije bio u stanju da situaciju popravi, i to sve zbog svoje zbunjenosti i neodlučnosti. Preko svih tih nepravilnosti je jednostavno prešao sa prepričavanjem i liberalnim držanjem prema funkcionerima brigade i artiljerije koji su grešili. Takođe laki topovi su bili daleko udaljeni od cilja i bez ikakve komande. Pešadijske snage počele su sa napadom tek u 22 časa. Pri tom napadu su bombaške grupe trećeg bataljona došle do žice, odakle ih je neprijatelj jakom vatrom vratio. Tek tada je komandant divizije uvideo da kod Sv. Roka van žice postoji jedan veći bunker na visini jugozapadno od kote 619, tako da su bombaši upali' u unakrsnu vatru između Sv. Roka i napred navedenog bunkera. Bataljon je svoj napad nekoliko puta ponovio ali bez uspeha. Prvi bataljon je napadao iz svoga pravca, ali je bio odbijen i više nije ozbiljno pokušao napadati. Štab brigade ga nije kontrolisao. To veče artiljerija nije došla do izražaja, tako da je neprijatelj iz dobro utvrđenih položaja davao jak otpor i svaki pokušaj boraca odbio. Prve noći kod te brigade nalazio se načelnik štaba Korpusa[14] i ceo štab divizije. Pošto je vreme izgubljeno a haubica uopšte nije došla, artiljerijska vatra uopšte nije bila organizovana, štab brigade nije osmotrio teren, trebalo je u samom toku borbe sve iznova

[13] Milan Tišler = Jože Merlak
[14] Rade Pehaček

postaviti. Načelnik Korpusa je nepravilnosti ocimah uvideo, dok se popraviti nisu mogle tako brzo zbog svih napred iznetih činjenica. Naređeno je Štabu divizije da druge noći, to jest 28'29. februara, privuče artiljeriju po svaku cenu, pregrupiše snage i ponovi napad. Štab divizije haubicu nije uspeo da dovuče, zbog neizvršenja naređenja [od strane] komandanta artiljerije. Takođe štab divizije nije preneo svoj uticaj da se laki topovi privuku, tako da je drugu noć napad vršen bez haubice, a laki topovi gađali su bez ikakve preciznosti sa odstojanja od 1300 m. Pešadijske snage su počele malo energičnije sa napadom, a zbog slabog dejstva artiljerije i bacača, koji takođe nisu dejstvovali pod jedinstvenom komandom, napad nije uspeo. Jedinice su više puta ponavljale napad, nanosile neprijatelju gubitke, no bez vidnih rezultata.

Izdali smo naređenje štabu divizije da se napad mora ponoviti u noći 29/1.[15] i upozorili na sve greške u prošla dva napada. Na položaj kod divizije radi tih stvari je krenuo komesar i načelnik štaba korpusa. Odmah su održali konferenciju sa štabom divizije i, pre samoga početka napada, sa štabom X brigade. Postavili su pred štab divizije i štab X brigade da se laki topovi i bacači dovuku na 600 m od Sv. Roka i izaberu položaji za plasiranje oružja; ultimativno su postavili štabu divizije da haubica mora stići sa Sv. Gregora do Lašča i izdali naređenje da kod svakog bataljona koji napada prisustvuje po jedan član štaba brigade, dok članovi Korpusa i divizije bi kontrolisali neposredno izvršenje zadatka. Topovi su bili dovučeni na intervenciju štaba Korpusa na određeno mesto, no zbog nepreglednosti terena i ranijeg neosmatranja, kao takođe slabih elemenata, topovi nisu imali, kao ni bacači, nikakvo dejstvo. To zbog toga jer su topovi privučeni noću kada je osmatranje i uzimanje elemenata bilo nemoguće. Haubica je stigla tek prvog marta u četiri sata ujutro sa svega četiri granate i bez nišanskih sprava. Nije je dovezao komandant artiljerije, već načelnik O. centra. Svi pokušaji pešadije da ovlada uporištem bili su pod tim uslovima nemogući.[16]

Sama organizacija napada bila je slaba skoro za sve vreme. Štab divizije tvrdi da su bombaši kod žice bili napadnuti od neprijatelja koji je izvršio na njih protivnaped preko žice: bataljonski izveštaj u to vreme javlja da su borci bili kod sela Retje. što znači da su bombaši slati samo bez ikakve pomoći ostalih snaga. Drugi karakterističan momenat u razvoju situacije kod snaga koje su napadale, koji vidno ocrtava slabost rada štaba X brigade, jeste taj da za četu koja je trebala na-

[15] Vidi Arhiv IZDG SRS. f. 191/III.
[16] Vidi dok. br. 79.

padati iz pravca Sv. Trojice nisu uopšte znali da ne napada već da se nalazi u pravcu Rašice u zasedi.

Uočivši sve nepravilnosti zadnjeg napada članovi štaba Korpusa sazvali su ponovo konferenciju štaba brigade i postavili da se napad ponovi najenergičnije, ukazujući na nepravilnosti. Pored toga ni ta intervencija nije dala pozitivan rezultat.

Da akcija na Lašče nije uspela potpuno ili bar delimično neposredno je odgovoran štab XVIII divizije i štab X brigade, jer su za pripremu imali vremena, postojali su objektivni uslovi, pri radu su im pomagali članovi Korpusa, ali izvršenju nisu sami pristupili kao što treba, iz razloga kojeg najbolje ilustruje gornji izveštaj i posebni izveštaj štaba XVIII divizije, koji vam u prepisu dostavljamo.[17]

Napominjemo da nijedna stvar kod Velikih Lašča kod XVIII divizije nije funkcionisala, a naročito ie karakteristična slaba veza, što ćete videti iz posebnog izveštaja našeg štaba o analizi službe veze za vreme operacija. Kada smo pitali štab divizije šta misli o svemu tome. komandant je rekao da mu stvari izgledaju začarane i da sam ne zna šta se oko njega događa.

VIII brigada XVIII divizije za sve vreme operacija vršila je jak napad na Kočevje, privezala neprijateljske snage na sebe i sa uspehom za sve vreme zatvarala pravac Kočevje—Ribnica. Brigada je dejstvovala prilikom napada precizno i energično nanoseći neprijatelju gubitke po bunkerima i zgradama. Nije im uspelo probiti se u mesto zbog neprijateljskih utvrđenih odbrambenih položaja. Brigada je držala snage na liniji Ložine—Lipovec—Rakitnica, postavljajući neprijatelju dubinske zasede; držala je na okupu glavne snage, koje su joj služile kao manevarske grupe za dejstvo protiv neprijatelja u slučaju njegovog pokušaja da se probije prema Laščama. Brigada je uspešno rušila prugu. Neprijatelj je više puta pokušavao ispade, ali je uz teške gubitke vraćan u uporište.

Ta brigada je uspešno izvršila postavljeni zadatak; borci, komandni kadar su se dobro držali.

Notranjski partizanski odred je sa jednim bataljonom fingirao napad na Rakek, upao u uporište, isterao neprijatelja iz škole, istu zapalio i napadao na sam kolodvor. Pri tom napadu neprijatelj je pretrpeo teške gubitke. Naše jedinice su se morale izjutra povući i neprijatelja držati u blokadi. Jedan bataljon tog Odreda je bio neposredna rezerva štaba XVIII divizije.

[17] Verovatno se odnosi na izveštaj Štaba 18 NO divizije od 2. marta 1944 (vidi dok. br. 3).

Notranjski odred je uspešno izvršio postavljene zadatke.

Za IX brigadu XVIII divizije ćemo naznačiti u izveštajima 0 borbama na osiguranju.

Operativni štab IV i IX brigade:

Za osiguranje iz pravca Ljubljane na liniji Škofljica—Šmarje—Grosuplje i Škofljica— Turjak odredene su IV U. B. 1 IX brigada, koje su dejstvovale pod komandom Operativnog štaba.

Za vreme pokreta tih jedinica na određene položaje, još 27. 2, po danu su jedinice čistile teren od neprijatelja sve do Lubljanskog Barja. Noću 27/28. februara IV U. brigada zauzela je položaj na liniji Lanišče—Škofljica, kota 356, Tlake, kota 254. Pristupila je rušenju (pruge, cesta, mostova, pravljenju barikada. Sa snagama jednog bataljona izvršila je napad na Škofljicu. IX brigada, držeći se na položajima Gumnišče (kota 363) — Pijava Gorica—Brezje—Zelimlje, u dubinskim zasedama pristupila je takođe rušenju cesta i pravljenju zaseda. Sa jednim bataljonom brigada je vršila napad na Zalog.

Jedinice koje su napadale nisu uspele potpuno likvidirati uporište, ali su zadale neprijatelju teške gubitke i zbog intervencije tenkovskih jedinica morale su se povući. 28. februara, tokom celog dana, jedinice su sa uspehom obavljale svoje zadatke: rušile komunikacije i vodile borbe sa neprijateljem, koji je manjim snagama pokušao potisnuti naše jedinice.[18]

U toku noći od 28/29. februara jedinice IV U. brigade rušile su prugu i cestu između Grosuplja i Lavrice. Prvi bataljon je porušio oko 400 m. Minirao je prugu pred tunelom Šmarje—Sap. Porušio je most kod Šmarja. Iste noći uništio je oko 75 telefonskih stubova. Treći bataljon je porušio prugu i razrovao ceste. Četvrti bataljon je minirao prugu između Lavrice i Škofljice.

29. februara u pet sati ujutro neprijatelj je počeo prodirati prema položajima IV U. B. iz tri pravca: Tlaka—Malog vrha i oko 8 sati iz pravca Grosuplja ka Šmarju. Vodile su se žestoke borbe sa neprijateljem u jačini 800 vojnika. Neprijatelj je prodirao sa 8 tenkova i 38 automobila cestom od Škofljice prema Šmarju. Vodile su se oštre borbe. Prvi bataljon iste brigade, koji je bio na sektoru Šmarskog tunela, manevrisao je i zadao teške gubitke neprijatelju. Prvi bataljon držao je kolonu iz pravca Grosuplja sve do 13 časova. Treći bataljon je zadao neprijatelju naročito tešte gubitke. Borci Trećeg bataljona su jurišali na neprijatelja sa usklicima „Tito, Tito"! Upravljali su automatsku vatru na neprijatelja iz bliskog odsto-

[18] Vidi tom VI. knj. 11, dok. br. 100.

janja i pored toga što su bili tučeni artiljerijskom i bacačkom vatrom od strane neprijatelja. Oko 13 časova neprijatelj je došao u selo Huda Polica. Protivnapadom Trećeg i Četvrtog bataljona bio je odbačen natrag. Oko 13 časova neprijatelj je uspeo da popravi most od Šmarja i sa 11 tenkova i 55 kamiona sa autoblindama uspeo da se uz teške gubitke probije do Grosuplja.

Neprijatelj je imao nameru izmanevrisati naše snage, koneentrisati se u Grosuplju, zatim krenuti po cesti Grosuplje—Ponova Vas—Št. Jurje[19]—Škocjan prema Lašćama. Zbog otpora Dolenjskog odreda i brzog prebacivanja jednog bataljona IV U. brigade na sektor Št. Jurje, neprijateljski manevar je propao.

U svim borbama 29. februara neprijatelj je imao preko 80 mrtvih i oko 85 ranjenih oficira i vojnika. Pre podne neprijateljski voz sa municijom naleteo je na minu: ubijen je jedan oficir na konju, 4 vojnika i« municija dignuti [su] u vazduh. Pre podne 29. februara neprijateljski kamion koji je vukao top na gumenim točkovima takođe je naišao na minu, gde je uništen top, kamion i sva posluga. Istoga dana je kod Lavrice srušen jedan oklopni neprijateljski voz, koji je naleteo na mine. U vozu je neprijatelj imao dosta mrtvih i ranjenih, broj još nije utvrđen jer su pod zaštitom tenkova izvesne neoštećene vagone izvukli, mrtve i ranjene pretovarili u drugi voz i odveli u Ljubljanu.

IX brigada imala je zadatak zatvaranje pravca Škofljica—Pijava Gorica—Turjak.

29. februara neprijatelj je počeo jakim snagama pešadije i motorizacije prodirati prema položajima IX brigade, pravcem Zgornje Blato, kota 405 i 391. Neprijatelj je prodirao u dve kolone. Za sve vreme četvrti bataljon IX brigade je odbio sve neprijateljske napade. Neprijatelj je stalno navlačio pojačanja sa tenkovima i kamionima tako da je bataljon morao zauzeti nove položaje nad selom Drenikom i zadržavao nadiranje neprijatelja. Prvi bataljon imao je položaje na koti 337 i na serpentinama na cesti Pijava Gorica—Turjak. Oko 8 časova počela je prodirati jača neprijateljska kolona su 8 tenkova i 40 automobila i blinda. Neprijatelj je počeo tući artiljerijskom vatrom iz tenkova, iz bacača naše položaje. Neprijateljska pešadija je uz pomoć artiljerije i tenkova počela prodirati ka koti 337 i naši su borci zadavali neprijatelju velike gubitke i jak otpor. Oko 16 časova neprijatelj se razvio u strelce sa tenkovima i krenuo ka našim položajima. To je prisililo prvi bataljon da zauzme nove položaje. U tom vremenu su nemački ten-

[19] Na karti 1 :100.000 Šenturje; sada: Podtabor.

kovi naleteli na mine, čule su se dve jake detonacije. Prvi bataljon je zauzeo nove položaje na Brezju i vodio borbu oko jednog časa, na što se morao prebaciti na nove položaje usled jakog pritiska. U ovim borbama oko Zgornjeg Blata i Pijave Gorice neprijatelj je imao oko 50 do 60 mrtvih oficira i vojnika. Prvi i drugi bataljon su zatim zauzeli položaje na Gradišču, kota 567, sa dubinskim zasedama duž ceste sa istočne strane, udaljene 150 do 200 m od ceste. Jedinice su postavile zasedu po predviđenom planu da bi se manevrom zasede potukla neprijateljska kolona koja je prodirala po cesti. Po cesti je išao neprijatelj napred sa 2 tenka pa za njim kolona. Naši su pustili tenkove napred. Za njima je naišla čitava kolona od 6 tenkova, veliki broj autoblindi i oko 40 kamiona sa pešadijom. Oba bataljona su na dati znak otvorili baražnu vatru iz svih oružja na neprijatelja. Paljba je trajala bez prekida 15 minuta. Neprijatelj je davao jak otpor iz tenkova protiv naših položaja. U ovim borbama neprijatelj je bio delimično razbijen, ali usled jakog otpora iz tenkova naše jedinice nisu mogle pokupiti sve oružje. Prema kasnije proverenim podacima neprijatelj je imao preko 150 mrtvih i oko 200 ranjenih. Bataljoni su se posle toga povukli na nove položaje zbog prodiranja kolone iz pravca Grosuplja prema Št. Jurju.

Razbijena neprijateljska kolona se kod Pilave Gorice koncentrisala, pojačala se pešadijom i tenkovima, zamenjeni su domobrani sa Nemcima i krenuli ponovo prema Turjaku i Laščama. Na položaju kod Turjaka su ih dočekale jedinice XV brigade, ali zbog jakog tenkovskog dejstva su uspeli, uz gubitke, pod borbom da se probiju do Lašča.[20]

Jedinice IV i IX brigade su stoprocentno izvršile svoje zadatke i neprijatelju zadale teške gubitke kako u ljudstvu tako i u ratnom materijalu. Borci i komandni kadar su se odlično držali, i zaslužuju svaku pohvalu, posebno komandant Operativnog štaba kapetan Brajović Petar, koji se u ovim borbama istakao svojom upornošću, odlučnošću i veštim manevrisanjem.

Za vreme petodnevnih ofanzivnih operacija naše jedinice postigle su sledeče rezultate:

Uništeno utvrđeno uporište Zdenska Vas.

Po oceni štaba Korpusa, štabova divizija i brigada, kao i Operativnog štaba, neprijateljski gubici su:

400 mrtvih vojnika i oficira i

600 ranjenih vojnika i oficira.

[20] Izveštaj Operativnog štaba 4. i 9. brigade o ovim borbama nalaz sc u Arhivu IZDG SRS, f. 189/III i 21/11. O borbama ovih brigada za period od 27. februara do 2. marta 1944 (vidi dok. br. 15).

Zaplenjeno:

1 (jedan) ispravan 9 tonski tenk P. K. W. I.
3 kamiona
2 teška bacača
2 laka bacača
7 teških mitraljeza
5 lakih mitraljeza
oko 300 pušaka
200 mina za laki bacač
900 mina za teški bacač
više automata
8 vojničkih bicikla
2 kompletne radio-stanice sa većom količinom radio-tehničkog materijala
1 reflektor
3 sanduka ribljih konzervi
8 sanduka goveđih konzervi. 9 vreća brašna, 2 vreće soli. 10 kg šećera, 2 sanduka konzerviranog sira,
7 sanduka cviboka, 2000 kom. cigareta, 14 kom. konzervi srednjih.

Pored toga je izvesno oružje i materijal ostao kod boraca, kao što su puške i automati, koji se još nisu u pregledu pokazali.

Uništeno je:

3 oklopna vlaka, koji su delimično odleteli u zrak, delom uništeni i zapaljeni na samoj pruzi.

Uništeno oko 3 km železničke pruge, 1 tenk, 2 blinde, 12 kamiona, motorizirani top, voz sa municijom; oštećeni su: 2 tenka, 3 kamiona, jedan luksuzni auto. Poručeni: 2 železnička mosta, 8 cesti, sve električne i železničke naprave na toj komunikaciji.

Služba veze:

Radijska, telefonska i kurirska je za sve vreme funkcionisala u redu, dok je borbena veza malo podbacila. U celosti veza je ogromno koristila vodstvu operacija, naročito telefonska, izuzev XVIII divizije kod koje je veza uopšte podbacila. Detalje ćete videti iz priloženog dopisa u kome smo detaljno analizirali službu veze kao posebnu granu.

Obaveštajna služba:

Obaveštajna služba je zadovoljavajuće funkcionisala. Pokazalo se da su pojedini obaveštajci šablonrki shvatili svoje

zadatke, no u celosti je služba obaveštavanja bila stalna i u redu. Iz priloženog dopisa imaćete našu analizu o pripremi, rasporedu i radu obaveštajne veze.

Sanitetska služba:

Sanitetska služba je kod XV divizije funkcionisala u redu, dok je kod Operativnog štaba podbacila. Razlozi su sledeči: Prenošenje direktiva od strane sanitetskog referenta Korpusa išlo je pismenim putem, održavanje[m] konferencije sa referentima divizijskih saniteta nije pak lično kontrolisao na licu mesta i rad osoblja bio je malo povezan sa štabovima. Sistem kontrole bio je više sličan civilnom sanitetu. Uglavnom su svi ranjenici evakuisani u redu.

IV. KRITIČKI OSVRT NA CELOKUPAN RAD:

Štab Korpusa je vodio operaciju na licu mesta, prisustvovao napadima i imao redovnu situaciju u svojim rukama.

Pri napadima pokazalo se da komandni kadar, kako divizija, [tako] brigada i bataljona ne pristupa izvršenju zadataka kako su postavljeni. Kod pojedinih jedinica, naročito XVIII divizije, nije bilo energičnosti u radu, malo snalaženja u novim momentima i sporo izvršenje odluka. Primetilo se da pešaci-borci, naročito veliki broj novomobilisanih, nisu izvežbani manevarskom ratovanju, a kod svih jedinica oseća se pomanjkanje i nesnalaženje u saradnji sa artiljerijom. Pri proceni situacije kod neprijatelja štabovi nisu imali pregled nad neprijateljem. Osetilo se da štabovi ne polažu dovoijno pažnje osmatranju terena i rekognosciranju. Takođe izrada skica vrši se jednostavno kopiranjem sa sekcije, bez unošenja detalja u istu. Neobjedinjeno komandovanje artiljerijom nije dalo dobre rezultate. Tako npr. kod XV divizije su artiljeri'jom komandovali štab divizije, štab artiljerije, štab diviziona, dok se komandir baterije skoro nije čuo. Pojedini funkcioneri štabova brigada izgube se kao obični borci pri bataljonima i nemaju pregled nad celokupnom situacijom. Za vreme borbe ne ceni se dovoljno i ne poštuje neprijateljska vatra.

Za vreme manevrisanja na terenu pokazalo se da pojedini štabovi principijelno hvataju više tačke, dok ne vode računa o položaju sa kojeg imaju dobar brisani prostor i uslova da neprijatelja opkole i potuku. Za vreme rušenja komunikacija nije se koristila pravilna ekonomija snaga.

Mišljenje našega štaba o akciji, s obzirom na elemente i uticaje činjenica na visinu razvoja kadrova i na neprijateljsku jačinu, da je operacija uspela. Iz ove operacije, pored nanese-

nih žrtava neprijatelju i dobijenog materijala, naša vojska i komandni kadar dobili su jako i[1] bogato'iskustvo, iskoristivši, naravno, sve nedostatke i dobre strane kao školu za buduće.

Naši gubici: 21 mrtav i 70 ranjenika. Od broja ranjenika 10 teško, ostalo sve lakše ranjenih.

Izgubili smo jednu haubicu 100 mm. Haubica je izgubljena na sledeči način. Po naređenju štaba Korpusa, a po završenoj akciji u Zdenskoj Vasi, haubica je poslata cestom Zdenska Vas—Ponikve—Rašica u sastav XVIII divizije. XVIII divizija je dobila usmeno naređenje preko telefona i pismeno naređenje po kuriru da haubicu uzme u svoj sastav i iskoristi za napad. Takođe da da osiguranje haubici. Haubica je bila 29. stigla do Rašice. Štab divizije je poslao 2 čete kao zaštitu haubici. Haubica je dobila zadatak od štaba divizije da dejstvuje sa položaja Rasice prema Sv. Roku. i tu se zadržala. Čim su se povele borbe u noći 29/1. 3. kod Turjaka, gde je neprijateljska kolona bila razbijena, telefonom smo izdali naređenje štabu divizije da haubicu izvuče po cesti prema Robu, što su oni učinili. Po izveštaju Operativnog štaba IX. i IV. brigade, a po razbijanju neprijateljske kolone, situacija se trenutno promenila i opasnost intervencije nije bila aktuelna. Zato se haubica vratila na položaj kod Rašice sa ciljem neposrednog dejstva na Sv. Rok, gde je već bila počela dejstvovati. Operativni štab je posle razbijanja kolone trenutno zaboravio na mogućnost druge jače intervencije, jer je zbog situacije kod Št. Jurja i Grosuplja rokirao snage u istočnom pravcu, tako da se 1. 3. kolona brzo probila, a u tom vremenu haubica se našla u Rašici. Čete koje su bile određene za zaštitu brzo su pobegle. Artiljerci su upregli haubicu i u trku krenuli prema Zdenskoj Vasi. 5 tenkova su jurili za haubicom sve do Kompolja, gde su artiljerci morali haubicu napustiti, spasivši konje, zapregu i ljudstvo, dok je haubicu neprijatelj dobio i prikačio za tenkove. Neprijatelju su na ruku išli belogardistički elementi u Dobrepoljskoj dolini, koji su Nemcima i belogardistima davali informacije u kojem pravcu kreće naša haubica, tako da su Nemci bili spremni juriti za haubicom do Zvirča.

Izgleda da su artiljerci uzeli zatvarač i važne delove, ali o tome još nismo dobili tačan izveštaj.

Neprijatelj je za vreme ovih borbi upotrebio i avijaciju, bombardujući naše položaje u zaleđu, naročito mesta gde su ranije bili štabovi naših ustanova, a isto tako je bombardovao položaje naših jedinica. Izvestan broj ranjenika je od bombardovanja.

Efekat naših uspešnih operacija bio je tai da je neprijatelj dovlačio snage u motorizaciji. pešadiji iz Celja i sa Pri-

morske. Naše jedinice pokazale su pred civilnim stanovništvom i pred neprijateljem da mogu izdržati dugu borbu, suprotstaviti se tenkovima i tehnici, uništavati neprijatelja na terenu i u utvrđenjima.

Naši planovi:

Trenutno naše jedinice temeljito ruše prugu i ceste, tuku neprijateljske kolone. Čim neprijateljska pojačanja po garm zonima budu smanjena, preći ćemo ponovo na likvidaciju uporišta, dok ćemo pre toga kombinovati operacije na uporišta na drugim tačkama.

Održaćemo konferenciju sa štabovima divizija i brigada i naročito moramo raščistiti situaciju u štabu XVIII divizije

U prilogu vam dostavljamo našu analizu službe veze i obaveštajne službe.

Molimo da ovaj izveštaj i našu analizu dostavite oficirskoj školi, da bi se ista pri predavanju koristila ovim materijalom.

Predloge za pohvalu i odlikovanja boraca i rukovodilaca koji su se u ovoj borbi istakli dostavićemo naknadno.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Brilej Bolko

Komandant-pukovnik
Rajko Tanasković

D/8/III. — Op. br. 168/11. III 944.[21]

[21] Prvi datum naknadno dopisan crvenom olovkom, a drugi mastilom.

BR. 6

IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENACKE BRIGADE „IVAN CANKAR" OD 3. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA KOD NOVOG MESTA[1] '

STAB
V SNOUB ..IVAN CANKAR"
Položaj, 3. 3. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

15-dnevni vojni izveštaj od 15. do 29. 2.

Dana

16. 2. 1944. Raspored bataljona: I bataljon kontroliše teren od reke Krke kod Broda do kote 229 iznad Regerče Vasi. Artiljerija — teren od kote 229 do Borončevog brda iznad Gotne Vasi. III bataljon i topovska baterija — Borončevo brdo, kotu 264 kod Težke Vode i Verdun. II bataljon zaposeda [položaje] iznad Cikave, Potov Vrh i Tolsti Vrh. IV bataljon: Javorovica, Ban i Ržišče te Vel. Vodenice. Tokom dana je na čelom sektoru, izuzev kod II bataljona, vladalo zatišje. U 14 časova sukobila se patrola II bataljona sa patrolom neprijatelja od 30 ljudi kod Smolenje Vasi. Posle polučasovne borbe neprijatelj se povukao u Novo Mesto.
Neprijatelj je imao nekoliko ranjenih. Vlastitih gubitaka nije bilo.[2]

17. 2. U toku noći upućene su borbene patrole II i III bataljona na blok. U 8.30 krenula je iz Broda prema Srebrničama be-ga kolona od 150 ljudi sa 4 laka minobacača i većim brojem automatskog oružja. Zaseda I bataljona pustila ih je na 100 m i zatim otvorila vatru. Neprijatelj se razvio u strelce i svom snagom navalio na zasedu. Ova se pod borbom povukla iznad Srebrniea i odavde nastavila borbu. Uto je do mesta borbe stigao vod, upućen u pomoć.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 189/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano olovkom ..oper", a mastilom , 259".
[2] Vidi tom VI. knj. 11, dck. br. 67.

i udario neprijatelju u bok. Neprijatelj se odmah povukao u uporište (11 časova). Sopstvenih gubitaka nije bilo, neprijatelj je imao gubitke jer su primećeni tragovi krvi. Na ostalim sektorima zatišje.[3]

18. 2. U 5 časova neprijatelj u jačini 300 ljudi sa 3 tenka izvršio je ispad iz Kostanjevice na položaje IV bat. Imao je i 4 kamiona sa dva topa i 1 motocikl. Nadirao je na položaje iz pravca Kostanjevice i Šentjerneja. U žestokim borbama uspelo mu je u 11 časova zauzeti Ban, Ržišče i Javorovicu i to nakon pristizanja pojačanja od 60 ljudi koje je napadalo iz pravca Pleterja. U 15 časova neprijatelj je bio oteran sa naših položaja. U toj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih i više ranjenih. Kolona koja je nadirala od Šentjerneja iznenadila je terenski odbor u selu Vrhpolje. Opkoljeni, drugovi su prihvatili borbu, koju su vodili dok im nije ponestalo municije (2;časa), nakon čega su izvršili samoubistvo.[4] U toj borbi poginulo je 7 neprijatelja. Na ostalim sektorima vladalo je zatišie. Borbene patrole pripucavale su na blok.[5]

19. 2. Na ćelom sektoru koji kontrolišu naši bataljoni i artiljerija nije bilo aktivnosti neprijatelja.

20. 2. Na ćelom sektoru ceo dan vladalo je zatišje.

21. 2. Neprijatelj je u tri kolone nadirao na položaje I i III bataljona i artiljerije. Jačina: 700—800 ljudi. Motorizđcija: 2 tenka i 1 oklopni automobil ostali su u Gotnoj Vasi. Akciju je podržavala neprijateljska artiljerija iz Grma i Žabje Vasi. Jača kolona krenula je u 3 časa na položaje I bataljona. Prve zasede su se nakon krače borbe povukle na položaje iznad Volavča.[6] Glavnina neprijatelja usmerena je bila ka Vavtoj Vasi, pa je kasnije zbog otpora krenula preko Boričeva za Male Škrjanče,[7] gde se spojila sa kolonom koja je stigla iz Šmihela. Zasede artiljerije su se nakon borbe povukle ka Lakovni-

[3] Vidi tom VI, knj. 11, dok. br. 69.

[4] To je bio terenski odbor VOS-a (Varnostno obveščevalna služba — Obaveštajna služba i služba bezbednosti).

[5] Vidi tom VI. knj. 11. dok. br. 70.

[6] Verovatno se odnosi na selo Potok Volavče, sada Potok pri Gorenji Straži.

[7] Male i Velike: sada: Škrjanče pri Novom Mestu.

čama. Uto je neprijatelj prodro drumom do Ruperč vrha i Stranske Vasi. odakle je u više koiona krenuo u Lakovnice. Neprijatelj je imao nameru da preko Jurne Vasi prodre na Podgrad. Pri tom." je naišao na otpor snaga III bataljona koje su bile upućene u napad na neprijatelja, iz Lakovnica neprijatelj je izvršio juriš u Jurnu Vas a odatle se pod neprekidnom vatrom naših snaga prebacivao u Korošku Vas. Posle četvrtčasovne borbe neprijatelj je proteran iz Koroške Vasi. nakon čega je svom snagom udario na zasedu III ba*aljon iznad Težke Vode. Ova se posle žestoke borbe povukla, nakon što je pala sva četna komanda, naj pre na kotu 346 a odatle na greben između Stopića i Verduna. Neprijatelj je zatim upao u Gor. Težku Vodu. Sa manjim snagama pratio je u stopu zasedu III bataljona i upao u Stopiče. odakle je bio proteran. Na Težkoj Vodi neprijatelj je prikupio sve svoje snage i, stalno napadan, krenuo prema Novom Mestu. Naše zasede su ga čitavo vreme napadale
U 7 časova krenula je iz Grma kolona od oko 300 ljudi prema Gotnoj Vasi. Deo te kolone (100 ljudi) krenuo je prema šentjoštu odakle ie, međutim, bio proteran natrag prema Gotnoj Vasi. Neprijatelj je sa delom snaga, posle pružanja otpora od strane naših snaga zaposeo naše položaje na Borončevom brdu i kod Sv. Roka. Deo snaga (oko 150 ljudi) krenuo je dalje cestom i zatim skrenuo prema Lakovnicama gde se sastao sa kolonom koja je tamo prodrla iz Broda. Neprijatelj je najpre imao nameru da krene prema Vavtoj Vasi, odakle je bio odbijen. Kada mu je kasnije uspelo da prodre u Lakovnice. pokušao je da dođe u Podgrad i opkoli sve riaše snage, što mu nije uspelo. Prema sigurnim podacima neprijatelj je imao preko 20 mrtvih i otprilike toliko ranjenih. Naši gubici iznose: III bataljon 7 mrtvih i 4 ranjena; artiljerija 8 mrtvih, 2 ranjena i 11 nestalih; I bataljon 2 mrtva. Gubici u naoružanju: 1 puškomitraljez, 1 laki minobacač i 6 pušaka.[8]

U 16 časova naše su jedinice opet zaposele stare položaje.

[8] Opširnije o ispadu neprijatelja iz Novog Mesta 21. februara 1944. vidi tom VI, knj. 11, dok. br. 73, 77 i 79.

22. 2. Na čitavom sektoru, koji kontroiišu snage brigade i artiljerija, vladalo je tokom toga dana zatišje.

23. 2. Na čitavom sektoru je vladalo zatišje, izuzev na sektoru II bataljona, čija se zaseda sukobila sa patrolom neprijatelja od 20 ljudi. Posle borbe od pola časa neprijatelj se povukao u uporište (u 11 čačova). Oko 8 časova je oko 60 be-ga krenulo iz Kostanjevice putem u Šentjernej. Jedan deo kolone držao je zasedu kod Dobä, a drugi deo je krenuo prema Šentjerneju. IV bataljon je poslao četu da izvrši napad na neprijatelja, ali se ovaj pre vremena povukao.[9]

24. 2. Na čitavom ostalom sektoru nije bilo nikakvog dejstva neprijatelja, izuzev sukoba zasede I bataljona kod Broda sa patrolom neprijatelja od 25 ljudi sa dva puškomitraljeza, koja je išla iz bloka prema Brodu (u 15 časova), pa se patrola posle prvih pucnjeva povukla.

25. 2. U toku noći poslate su bojne patrole na blok. Tokom dana je na čitavom sektoru vladalo zatišje.

26. 2 Izvršena je pregrupacija bataljona. Položaje su promenili I i III bataljon. Posle odlaska artiljerije. III bataljon kontroliše patrolama i izvidnicama teren od reke Krke kod Broda do kote 299, iznad Regerče Vasi, a I bataljon — odatle dalje, preko Sv. Roka. Borončevog brda, kote 264 kod Težke Vode, Verduna, do položaja iznad Cikave. U 7 časova je neprijatelj, pod zaštitom guste magle, napravio ispad iz Novog Mesta u dve kolone (jačine 200 ljudi), i to: jedna kolona iz Broda prema Srebrničama, a druga kolona iz šmihela prema Škrjančama. Sa prvom kolonom vodila je borbu zaseda III bataljona, koja se zbog nadmoćnosti) [neprijatelja] povukla na položaje iznad Srebrniča, gde je nastavila borbu. U tom pravcu poslat je jedan vod. koji je napao neprijatelja sa boka i prinudio ga da se povuče u uporište. Kolona koja je nadirala iz Šmihela iznenadila je posadu III bataljona u bunkeru iznad stražare. na prelazu železničke pruge preko ceste. Zbog guste magle posada je primetila neprijatelja kad je ovaj već bio kod samog bunkera. Posada se u borbi povukla, ali ju je zbog čistine

Vidi tom VI. knj. 11 dok. br. 91.

neprijatelj uništio (5 ljudi sa puškomitraljezom). Posle kraće borbe povukle su se i ostale zasede, te je neprijatelj zaposeo naše položaje na koti 229, kod Sv. Roka i Borončevog brda. Neprijatelj je zašao za leda zasedi top. baterije na Boronćevom brdu. Kada se ova u borbi povlačila i probijala preko puta. poginuo je 1 čovek. Naše zasede su zatim, posle duže borbe, prinudile neprijatelja da se u 13 časova povuče u Novo Mesto. Neprijateljski gubici: 3 mrtva i više ranjenih.

27. 2. U 10 časova stigla je u Vel. Brusnice, iz Št. Petra,[10] preko Krke, neprijateljska patrola od 80 ljudi. Neprijatelja je najpre napala kružna patrola II bataljona, a posle toga još dve čete koje su bile poslate u pravcu pucnjave. Posle jednočasovne borbe neprijatelj je bio nateran u bekstvo, te je na mestu ostavio 1 puškomitraljez S. I. A. i više spreme koju je u bekstvu odbacio. Naše patrole su čitavo vreme u stopu pratile neprijatelja, koji se bekstvom povlačio prema Mokrom Polju. Neprijatelj je u toj borbi imao 15 mrtvih i više ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.

28. 2. Pošto je neprijatelj u više navrata napadao sektor kod Birčne Vasi sa većim snagama, izvršena je sledeća pregrupacija [naših] snaga: II bataljon prebacio se u selo Lakovnice, sa zadatkom da pomoću patrola kontroliše teren od kote 229 iznad Regerče Vasi do Borončevog brda. Sve snage ima stalno prikupljene i u slučaju potrebe prehacuje ih na sektor koji je najviše ugrožen.

Položaje III bataljona, koji je držao zasede na Potov Vrhu, iznad Cikave i Tolstog Vrha, preuzima topovska baterija, ojačana delom snaga II diviziona. U toku noći izvršen je demonstrativni napad na Novo Mesto, koji su preduzele po dve čete I i III bataljona i topovska baterija.

III i I bataljon napadali su bunkere u Regerčoj Vasi, Šmihelu, na Grmu i u Žabjoj Vasi. Nijedan bataljon nije uspeo da prede preko žice. Neprijatelj je oštro reagovao sa svim oružjem, naročito sa topovima. Topovska baterija je posle kraće borbe upala preko žice i zapalila tri drvene barake u Žabjoj Vasi. Zaplenila je veću količinu ital. municije, te-

[10] Sada: Otočec

lefonski aparat i nešto žice. Pošto je neprijatelj bacio veće snage prema ovom sektoru, topovska baterija se povukla. Napad je započeo u 21 čas i završio se u 4 časa. Iste noči je IV bataljon izvršio demonstrativni napad na Kostanjevicu. Tokom dana neprijatelj se nije pojavljivao van uporišta. Bojne patrole naših snaga su čitav dan gađale neprijatelja. Takođe su dejstvovali svi teški bacači. Tokom dana je artiljerija izbacila *iz* dva poljska topa 30 granata na Grm. Šmihel, Žabju Vas i centar grada. Pogoci, zbog vlažne i neispravne municije, nisu bili tačni. Neprijatelj je čitav dan odgovarao vatrom iz minobacača i topova. U 19 časova artiljerija je otvorila jaču vatru iz dva poljska topa na neprijateljske objekte. U 21 čas sve snage 1, II i III bataljona i topovske baterije, posle prekida artiljerijske vatre, prešle su u napad. Neprijatelj je bio pripravan na napad i zaposeo položaje. On je o dolasku naših snaga bio obavešten i od be-ga poverenika. Svi pokušaji prebacivanja preko žice propali su. Borba je trajala, sa manjim prekidima, čitavu noć — do 5 časova ujutro. Jedino snage I bataljona i topovske baterije uspele su ponovo da se prebace preko žice u 2abjoj Vasi i zapalile još 3 magazina. Pošto je teren oko magazina bio miniran, ranjen je 1 drug. Naši gubici: 4 ranjena. Neprijateljski se nisu mogli utvrditi. — Prema izveštajima terenskih radnika vladala je oba dana u napadnutim uporištima uzrujanost i neprijatelj je imao više ranjenih. — Iste noći IV bataljon vršio je demonstrativan napad na Kostanjevicu.

29. 2. U 8 časova neprijatelj u jačini od oko 500 ljudi (veći deo Nemaca) izvršio je ispad iz Novog Mesta, uz podršku 4 tenka. Kolona je kretala sa pobočnicama do Potov Vrha, gde se podelila u dva dela. Kolona pešadije, u jačini 200—300 ljudi, krenula je preko Leskovca i Brusnica u Suhadol. Tu se sa njom sukobila zaseda topovske baterije, koja se zbog nadmoćnosti povlačila prema Gabrju. Neprijatelj ju je pratio u stopu. U Gabrju se ova kolona zadržala oko 2 časa, a zatim krenula prema Dolžu i odatle preko Vrha na Cerovec, gde je naišla na zasedu dveju četa I bataljona. Posle žestoke borbe i juriša, koji je neprijatelj izvršio na zasedu. ova se povukla preko puta na položaje oko Vinje Vasi.

Drugi deo kolone, sa motorizacijom, krenuo je iz Potov Vrha, preko Hrušice i Oreheka, u Stopiče. Sa ovom kolonom vodila je borbu zaseda I bataljona na Verdunu, koja se zbog nadmoćnosti povukla na položaje iznad Težke Vode. Neprijatelj je zaposeo položaje iznad Stopica. Zaseda I bataljona ga je stalno napadala i ometala ga da pošalje pomoč prvoj koloni, koja je vodila borbu kod Cerovca. Neprijateljska kolona na Cerovcu imala je nameru da prodre prema Podgradu i dalje prema Pristavi i da opkoli sve naše snage. Položaje na grebenima iznad sela Konec, Vinja Vas i Podgrad zaposele su oko 16 časova snage II diviziona, koje su naknadno pojačale snage I bataljona (jedna četa) i II bataljona jedna četa). Neprijatelju je uspelo da u toku borbe zaposedne kotu 356 kod Zajca. Odavde i od Cerovca pokušao je da frontalno i manevrom okruženja protera naše snage sa gore navedenih položaja, te je tri puta jurišao na njih, ali je bio sva tri puta odbijen sa teškim gubicima. Žestoka borba je trajala do u sumrak. II bataljon je zaposeo položaje iznad Koroške Vasi i poslao jednu četu prema Igleniku da izvrši napad na neprijatelja s boka. Naše patrole su u toku noči stalno napadale i uznemiravale neprijatelja. U ranim jutarnjim časovima neprijatelju je uspelo da se iz Cerovca probije u Stopiče. Pred zoru. kada su stigle na položaje još dve čete III bataljona i bataljon VOS-a iz Toplica, izvršen je raspored četa za napad na neprijatelja u Stopičama. Naše snage su u 8 časova, kad je stigla municija, počele da napadaju neprijatelja u Stopičama. koji se. međutim, pod zaštitom jake topovske vatre iz tenkova, povukao preko Oreheka, Hrušice na Slatnik, a odavde u Novo Mesto. U 9 časova naše su jedinice ponovo zaposele stare položaje. Istovremeno, kada je pomenuta patrola polazila u napad prema Potov Vrhu. neprijatelj je poslao i manju kolonu u pravcu Gotne Vasi i zaposeo naše prve položaje na Borončevom brdu i kod Sv. Roka. Zasede je povukao kad se povukla, glavna kolona iz Stopiča. — Gubici neprijatelja: 42 mrtva i više ranjenih. Naši: 1 mrtav. 3 lakše ranjena.

Na ostalim sektorima je vladalo zatišje.

Stanje: borbeni moral na zadovoljavajućoj visini. U borbama se naročito istakao I bataljon. U po-

slednjoj borbi dobro su se držale i snage II bataljona I artiljerije.
Disciplina svih jedinica dobra.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
odsutan

Komandant, kapetan:
Dragan"

(M.P.)

D 20/111.[12]

BR. 7

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 4. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I FO SLOVENIJE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA[1]

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br

uper.
Položaj, 4. III. 1944.

RATNI IZVEŠTAJ ŠTABA VII KORPUSA
NOV I PO JUGOSLAVIJE
od 4. III 1944.

Dodatak poslednjem ratnom izveštaju VII korpusa[2]. Jedinice toga Korpusa vodile su sledeče borbe:

V U. B. je 29. II vodila čitav dan teške borbe južno od Novog Mesta, sa neprijateljskom kolonom od 500 ljudi, koja je uz pomoč motorizacije prodirala u više kolona prema Smolenjoj Vasi i Stopičama i pokušala da probije blokadu Novog Mesta. Krvave borbe vodile su se na [sektoru] Konec—Vinja Vas—Podgrad, gde se redao juriš za jurišem, pri čemu je neprijatelj pretrpeo gubitke od 30—40 mrtvih i veliki broj ranjenih i bio konačno prisiljen da se povuče na svoje polazne položaje.

[11] Alojz Dragan, poginuo aprila 1945. kod Tople Rebri u Kočevskom Rogu.

" Dopisano crvenom olovkom.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 21.
[2] Vidi dok br. 5.

Jedinice Dolenjskog odreda vodile su 29. II teške borbe s neprijateljem na liniji Grosuplje—Slivnica. Uprkos jakoj vatri iz neprijateljskog teškog oružja, iz minobacača i tenkovskih topova, naše jedinice energično su tukle neprijatelja, koji je pri tome pretrpeo veće gubitke. Ranjeno je najmanje 30 vojnika a ubijeno oko 20 nemačkih oficira i vojnika. Sledećeg dana su jedinice istog odreda napale neprijateljsku motorizovanu kolonu, koja je nadirala iz št. Jurja[3] prema Grosuplju i prema Ljubljani. Neprijatelj je u panici pobegao i pretrpeo veće gubitke. Naši borci su zaplenili veću količinu telefonskog materijala i odeće.

Borci Notranjskog odreda su 1. III napali neprijateljsku kolonu od 400—500 Nemaca — planinskih lovaca —i nekoliko domobrana, koja je prodirala iz Postojne prema Cerknici—Martinjaku—Grahovu.

Posle borbe koja je vođena čitav dan naši su borci, posle dobro koncentrisane vatre, izvršili juriš, naterali neprijatelja u bekstvo i terali ga do Cerknice. Neprijatelj je pretrpeo veće gubitke, ali mu je uspelo, usled nadmoći, pokupiti svoje mrtve i ranjene.[4]

Jedinice Belokranjskog odreda napale su ustašku kolonu kod Bubnjaraca i naterale neprijatelja u bekstvo. I ovde je neprijatelj pretrpeo veće gubitke.

Neprijatelj je, pored pomenutih gubitaka, imao još preko 100 mrtvih i preko 150 ranjenih.

Kao dodatak izveštaju o ratnom plenu jedinica VII korpusa treba navesti još 20.000 metaka koji su zaplenjeni u ofanzivnim operacijama kod Zdenske Vasi.

Na čitavom sektoru VII korpusa borbe još traju. Tako je IX brigada XVIII divizije u toku 3. III opkolila veću neprijateljsku motorizovanu kolonu na sektoru Turjak—Zapotok. uništila 2 tenka, 6 kamiona, zaplenila veću količinu oružja i materijala i zadala neprijatelju velike gubitke u ljudstvu. Borbe još traju.[5]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR: Ježe Brilej Bolko (M P.) KOMANDANT-PUKOVNIK: Rajko Tanasković

[3] Na karti 1 : 100.000 Senturje; sada: Podtabor.

[4] Vidi dok. br. 126.

[5] U 15-dnevnom izveštaju 9. SNOU br'gade navodi se da brigada 3. marta nije vodila barbe. Međutim, 2. marta došlo je do sukoba s neprijateljskom kolonom na drumu Velike Lašće — Ljubljana u kojem je jedna naša zaseda uništila 1 tenk. 2 kamiona. 1 luksuzni automobil a nekoliko kamiona onesposobila za vožnju. (Original ovog dokumenta u Arhivu IZDG SRS f. 192/11.)

BR. 8

IZVEŠTAJ ŠTABA 14. DIVIZIJE OD 5. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O POHODU SA DOLENJSKOG U ŠTAJERSKU'

STAB
XIV DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Na položaju, 5. III 44.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

IZVEŠTAJ

Naša divizija je 6. II 1944. prešla granicu i Sutlu.[2] Brojno stanje je za vreme prelaza preko hrvatske teritorije zbog borbi prilikom prelaska pruge, žuljavih nogu i iscrpljenosti smanjeno od 1112.na 1025 ljudi.

Naoružanje se na pokretu do Sutle nije promenilo, osim 70 pušaka i 1 puškomitraljeza; [puškomitraljezac] je prilikom prelaza pruge zaostao pa je kasnije priključen hrvatskim jedinicama u Čazmi.

6. II. o.g. uveče prebacili smo se između Polja i Sedlarjeva preko reke Sutle i granice. Prebacivanje preko Sutle i granice izvršeno je bez ijednog pucnja iako smo prolazili pokraj samog uporišta. Kolona je krenula na put Laško—Buče—Podsreda. Odmah posle prelaska granice 1. U. B. vodila je borbu s Nemcima u selu Buče. Tom prilikom zaplenjeno je 11 pušaka, 1 automat i dosta spreme. Neprijateljski gubici u toj borbi iznose 5 mrtvih, 1 zarobljen.
Naši 'gubici: 1 mrtav.

Naše jedinice rasporedile su se ovako:

1. U. B. — Javorščica, 2. U. B. — Ravnica, 13. B. — 2amark—Stara Glažuta.

[1] Original (pisan na mašni) u Arhivu IZDG SRS. f. 334/1. Datumi su naknadno ispravljeni olovkom i to: „9. II. na 8. II.", „9. 10. na 8—9". a sa strane dopisan je datum „9—10" pored teksta: „1. U. B. napala je Senovo..." Iznad naslova dooisano je plavom olovkom: „XIV. Div. 7-27. II."

[2] O borbama 14. NO divizije od 6. do 26. februara 1944. na pod--ručju Štajerske vidi dok. br. 128 i tom VI, knj. 11, dok. br. 36, 41, 53, 107. 112. 113, 114, 116. 117, 122. 126, 127, 130, 138. 141, 142, 144, 146 i 147.

T. II 1. U. B. vodila je borbe u pravcu Pilštanja, a 2. U. B. borbe na putu Sv. Jurij[3]—Pilštanj.
Plen: 6 pušaka, 2 automata.
Neprijateljski gubici su preko 30 ljudi.
Naši gubici: 4 mrtva, nekoliko ranjenih.
Noću 8/9. preduzeli smo pokret i zaposeli položaje: 1. U. B. — 2aga, 2. U. B. — Presečno, 13. B. — Podlog.

9. II sve tri brigade vodile su borbu s neprijateljem. 2. U. B. zarobila je dva neprijateljska vojnika, od kojih je jedan bio Poljak. Neprijateljski gubici: potpuno uništena dva kamiona puna vojske. Vojska u kamionima sva pobijena. Uništen 1 teški tenk, 1 tanketa, 1 luksuzni automobil i 1 motocikl. To je uništeno na putu Planina—Pilštanj. Pored toga na terenu je pobijeno preko 30 neprijateljskih vojnika. Ukupno oko 100 neprijateljskih gubitaka.
Naši gubici: 6 mrtvih, 12 ranjenih, 6 nestalih. Plena nije bilo.
Izgubili smo laki minobacač sa 20 mina.
Tokom dana mogle su se zapaziti prve nemačke koncentracije. i to: Planina 2.000, 2 transportna voza u Rajhenburgu[4] i oko 30 kamiona u Podsredi. Neprijatelj se ukopavao na putu Podsreda—Kozje—Pilštanj i Podsreda—Koprivnica.

9/10. Prebacivanje: 1. U. B. Zalog, 2. U. B. Glažuta, 13 B. Federmaus. Ovi pokreti preduzeti su zbog predviđene akcije na Senovo, Reštanj (rudnik) i Zabukovje (žand. stanica). Uveče je na Federmausu napadnuta 13 B. Neprijateljski gubici iznose 20 mrtvih. Zaplenjen 1 puškomitraljez, 6 pušaka, nešto municije i spreme, pošto je neprijatelj u bekstvu odbacivao rance. Naši gubici: poginuo je komandant bataljona drug Tiger[5] i još dva druga. Zarobljeno i nestalo 12 drugova.
U 22 časa 2. U. B. napala je rudnik Reštanj a delovi 1. U. B. Senovo. Uništena su sva rudnička postrojenja (separacija, mašinska odeljenja, kompresor, električna postrojenja). 1. U. B. napala je posadu u Senovu, gde je delimično zaplenjeno a zatim spaljeno, zajedno sa magazinom, u ukupnoj vrednosti od nekoliko miliona RM.

* Sada: Šentjur pri Celju
* Sada: Brestanica
[5] Bogdan Marčenko

2. U. B. zaplenila je puškomitraljez. 13 pušaka, 5 sanduka eksploziva, zatim dosta materijala (odeće, cigareta itd.) i zarobila 15 neprijateljskih vojnika.
Neprijateljski gubici: u zasedama poginulo preko 40 Jjuđii. Na pu'tu Senovo—Rajhenburg uništen je 1 tenk. Prilikom samog napada neprijatelj je imao najmanje 10 mrtvih. Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.

10. II Posle akcije jedinice su se povukle na stare položaje. 2. U. B. i 13. B. vodile su borbe na Federmausu gde je neprijatelj imao preko 20 mrtvih. U tim borbama je učestovala i nemačka avijacija. Naši su na avione otvorili mitraljesku vatru i jednom avionu odbili točak. Prema kasnijim izveštajima avion se prilikom sletanja razbio/
Naši gubici: 3 mrtva, a izgubili smo i 1 puškomitraljez. Posle ove akcije nameravali smo dekoncentrisati naše snage, ali to nismo mogli učiniti usled neprijateljske blokade. Nemci su imali oko nas na sektorima: Pilštanj—Planina—Jurklošter—Planina—Kozje Koprivnica—Rajhenburg sakupljene 3 regimente planinskih lovaca (regimenta: 2500 ljudi). Pored toga je učestvovalo 4000 vermana i 2000 pripadnika policije i žandarmerije iz Štajerske. Takođe je učestvovala tenkovska četa[6] sa jednim teškim tenkom. 8 tanketa i 2 autoblinde. Pored toga učestvovala je artiljerija sa tri topa lakšeg kalibra i haubicom 100 m/m i većim brojem teških minobacača. Moral vojske i borbenost bili su do tog momenta odlični, ali su teškoće otpočele onog dana kada je počela snežna mećava i bura. Obuća i odeća ljudstva bile su u veoma lošem stanju jer je sve bilo uništeno na dugom putu preko hrvatske teritorije. Na Federmausu smo uhvatili prvu vezu sa TV stanicom i Kozjanskom četom, ali nam oni nisu mogli pružiti nikakvu pomoć ni u pogledu obaveštajne službe. Kozjanska četa prihvatila je naše teške ranjenike. Ishrana ljudstva na toni sektoru bila je veoma loša.

10/11.[7] prebacili smo se preko Zabukovja i puta Šmarje Jurklošter na sektor Okrogtica—Poljane—Zavrata.

[6] Na sektoru Z'dani Most — Rimske Toplice angažovana je ojačana tenkovska četa nemačke 18. SS motorizovane divizije sa zadatkom da zapreci prelaze preko r. Savinje u pravcu trbGvljanskog ugljenog bazena. Ceta nije stupila u borbu protiv 14. divizije.

[7] Odnosi se na noć 10/11. februara (vidi tom VI knj. 11. dok. br. 107).

Tu smo ostali tokom dana i noći bez borbi. Prilikom pokreta na novi položaj uništena su dva autobusa na putu Sevnica—Planina, koji su prevozili nemačku vojsku.
Brojno stanje naših jedinica 11. II bilo je sledeće:
1. U. B. 330, 2. U. B. 362 i 13. B. 231.

12. II u 12 časova preduzeli smo pokret preko puta Rimske Toplice— Jurklošter kod Blatnika. Nameravali smo preko Savinje na sektor Rečica. Prilikom prebacivanja naše kolone preko puta naše su se zasede sukobile s neprijateljskim kolonama.
Neprijatelj je imao preko 30 mrtvih. Pored ostalih poginuo je i Obersteindleiter[8] koga su u Jurkloštru veoma svečano sahranili. Nemci su ispred kolone vodili oko 15 dece od kojih je 3 bilo ranjeno. Naši gubici: 3 mrtva (od kojih komandant bataljona drug Ilija Badovinac). Pošto smo ustanovili da je Savinja jako zaposednuta promenili smo pravac pokreta i krenuli preko Homa na Sv. Peter i Olešče.

13. II 2. U. B. vodila je oko Sv. Petra čitav dan borbe sa neprijateljskom kolonom jačine oko 1000 ljudi. Borbe su vođene po snegu visine 40 cm, a pored toga davala je i jaka bura. Nemci su napadali u belim ogrtačima. Sneg i hladnoća uticali su na moral ljudstva. Nemci su se preko dana utrđivali na putu Planina—Sv. Jurij, Sv. Jurij—Celje i Celje—Laško a iza nas su nastupale jake neprijateljske kolone sa teškim oružjem. Tokom dana uporište na Mrzloj planini bilo je pojačano od 50 na 600 ljudi. Pošto je neprijatelj oko naših jedinica stvorio snažan obruč, prebacili smo se noću

13/14. iz Olešča ispod Mrzle planine prema pruzi i prešli Voglajnu. prugu i put između Štora i Sv. Jurija i krenuli na sektor Dramlje. Prilikom prelaženja minirali smo prugu, gde su zatim iz koloseka izbačena dva voza. Jedinice su preko dana ostale u Zg. i Sp. Slemenima i Kladjeku.

14. II 13. B. i patrola štaba divizije vodile su borbe s Nemcima koji su upali od Sv. Jurija u Dramlje. Uveče smo krenuli preko Kamne Gore—Vrhovlja—Bukovlja, preko puta Frankolovo—Konjice s namerom da se

' Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnos: (opširnije g teme vidi tom VI. knj. 11, dok. br. 122).

prebacimo na sektor Pohorja. To nam nije uspelo jer smo duž puta morali da probijamo neprijateljsku zasedu jačine 250 ljudi. Posle proboja krenuli smo na sektor Lindek—Mala gora. Prilikom prebacivanja ustanovili smo da je neprijatelj čvrsto zaposeo put Konjice—Stranice—Vitanje. Samo na sektoru Lipa —Stranice[9] nalazilo se preko 800 Nemaca koji su bili utvrđeni u kućama i imali iskopane rovove i bunkere duž puta.

15. II Odmah posle prelaženja puta pa do noći naše su jedinice vodile teške borbe na sektoru zamak Lindek — Beli Potok i na Maloj gori. Neprijateljske kolone jačine 1000 ljudi napadale su naše položaje uz pomoć vatre iz tenkova i teške artiljerije. Gubici neprijatelja u tim borbama: preko 50 mrtvih i oko 80 ranjenih.

Naši gubici: 2 mrtva. 5 teško ranjenih (među njima zamenik kom. 1. U.B. kapetan Ris[10] i komandant bataljona drug Mirko"). Zaplenili nismo ništa niti izgubili. Tokom dana neprijatelj se ukopao i čvrsto zaposeo put Vitanje — Vojnik, Vojnik — Stranice i Stranice — Vitanje, Frankolovo — Vojnik. Prema primljenim izveštajima neprijatelj je već imao skoncentrisano preko 10.000 ljudi na tom sektoru na putevima po kojima su patrolirali tenkovi, blinde, kamioni i jake patrole. 15. uveče izvršili smo pokret preko Trnovlja i kod Zg. Socke prešli preko Hudinje i puta na sektor Paški kozjak. Prilikom prebacivanja probili smo jaku nemačku zasedu koja je imala odlične položaje. Sva klisura bila je u nemačkim zasedama. Uska je i duboka 100 m. Na dnu klisure kod mosta je zidana zgrada-mlin, u kome je bilo utvrđeno 30 Nemaca. Zaplenili smo dosta municije, bombi i opreme i to u kući kod mosta iz koje su, našim odlučnim napadom, Nemci bili proterani. Neprijatelju su pomogla i dva tenka, od kojih smo jedan uništili. Neprijatelj je imao 9 mrtvih i više teško ranjenih. Naši gubici: 3 ranjena.

16. II 1. U.B. zauzela je položaje na Sedaniku, 2. U.B. — Brdce, 13. B. — na sektoru Kline — Sv. Jošt. 2. U.B. vodila je borbe s Nemcima koji su vršili pritisak na

[9] Ovde je dopisano iznad teksta olovkom: „oko 1 km puta".

[10] Jože Lepin

" Mirko Beslač

nas. 13. B. vodila je borbe sa kolonama koje su nadirale iz Št. Janža i Pake. Neprijateljski gubici: 5 mrtvih i dosta ranjenih. Naši gubici: 4 mrtva, 4 ranjena i 1 zarobljen. Zaplenjene 2 puške i nekoliko bombi.

U borbama sa Nemcima, i što smo prilikom prelaza preko granice oduzeli od vermana, zaplenili smo ukupno oko 50 pari kompletne odeće, čime nismo udovoljili velikim potrebama za obućom i odećom koja je bila u veoma lošem stanju Od 10. padao je gotovo svakog dana sneg, a pored toga čitavo vreme duvala je jaka bura. Palo je oko 60 cm snega. Sneg, bura, hladnoća, slaba i zbog stalnih borbi neredovna ishrana i veliki umor od nespavania. jako su uticali na moral ljudstva, što se sledečih dena još povećalo. Disciplina je mnogo popustila. Borce je bilo veoma teško izvući iz kuća gde smo se zaustavili. Zbog promrzlina, nažuljenih nogu i izmučenosti mnogi drugovi zaostali su iza kolone i više njih su zarobili Nemci.

17. II Tokom dana su 1. i 13. B. ostale na starim položajima a 2. U.B. prešla je na Hrustel. lokom dana vođene su manje borbe sa nem. patrolama. Nemci su imali manje žrtve. Mi smo imali dva ranjena. Uveče smo izvršili pokret i pod borbom prešli put zapadno od Sv. Marjete. Preko puta uspela su da se probiju samo 4 bataljona i to: 2 batalj. 2. U.B., 1 batalj. 13. B. i 1 [bataljon] 1. U.B.[12] Ostale jedinice morale su, međutim, zbog svanuća i dolaska 6 tenkova, da se povuku natrag na Kozjak gde su ostale preko dana.

18. II Za vreme povratka u pravcu Kozjaka stigli su našim tragom Nemci od Sv. Jošta i napali našu kolonu koja se kretala po čistini. Tu smo imali 2 mrtva i više ranjenih. Izgubili smo dosta mula, municije, eksploziva, 1 teški mitraljez i nekoliko mina za teški minobacač. Na Kozjaku smo odmah posle dolaska vodili borbu. Zaplenili smo 1 automat, 2 puške. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i više ranjenih. Mi smo imali 2 lako ranjena.

Kada su naša 4 bataljona prešla preko puta, više nismo imali s njima nikakvu vezu. Sa tim bataljonima prešli su preko puta kapetan drug Efenka,[13] koman-

[12] Vidi dok. br. 9.
[13] Ivan Kovačič, narodni heroj. Umro 14. novembra 1963. u Ljubljani.

dant 2. U.B. drug poručnik Mišo[14] i kapetan Gašper." zamenik komandanta 13. B. i politkomesar 2. U.B.[16] Štab divizije je čitav ostao na ovoj strani. Uveče smo se prebacili u selo Brdce. Štravs. Sa sobom smo nosili 8 ranjenika.

19. II. Tokom čitavog dana vodili smo teške borbe s Nemcima na kotama 847, 985 i 907. Neprijatelj je imao preko 60 mrtvih i preko 100 ranjenih.
Naši gubici: 6 mrtvih (među njima kapetan Ronko[17]). ranjenih smo imali preko 20 drugova. Jedna četa 13. B. bila je ovde tokom čitavog dana odsečena od ostalih jedinica. Uveče smo se prebacili u pravcu Pake. U blizini s. Strmec, u pravcu Loke, naišli smo na jake nemačke zasede koje nismo mogli probiti bez teškog oružja (sve teške minobacače smo zakopali). Posle toga krenuli smo natrag na kotu 971 gde smo jurišem probili nemačke zasede i spustili se ivicom na Lesnik — Preloge i prešli reku Paku, put i železničku prugu južno od Stropnika. Odmah posle proboja zasede na koti 971 neprijatelj se povukao u levo i desno od [mesta] našeg proboja, osvetljavao raketama strmu visoravan, kojom se kretala naša kolona, i tukao , nas jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom. Tom prilikom izgubili smo mnogo oružja i municije. Između ostalog najmanje 10 mitraljeza, koje borci nisu mogli da pokupe usled suviše jake neprijateljske vatre i iznurenosti. Sam teren bio je veoma strm i potpuna čistina pokrivena sa 60 cm snega. Tu smo imali nekoliko nestalih (verovatno su zaostali usled iznurenosti). a u jurišu imali smo jednog ranjenog. Neprijateljski gubici nisu poznati. Zaplenili smo dosta ..mauzer" municije i bombi. Prilikom našeg proboja na kotu 971, i to noću, nastupala je iza nas kolona Nemaca u jačini 1000 ljudi. Posle prelaska komunikacija smestili smo se u selu Plešivec.

20. II. Ostali smo čitav dan i noć u selu Plešivec. Neprijatelj je odmah posle našeg prebacivanja preko Pake izvršio blokadu i to na putevima šoštanj — Zavodnje i

[14] Mićo Došenović

[15] Vinko Simono č, narodni heroj Teško je ranjen prilikom napada na neprijateljsko uporište Blagovicu i umro od posledica rana 7. novembra 1944.

[16] Mihael Butara Al'eks

[17] Lado Mavser. narodni heroj. Na margini originala dopisano olovkom: ,.Ronko poginuo 21. II."

preko brda Veliki Vrh — Lapovčnik — Sv. Danijel — Karpičnik do glavnog puta iznad Suhodolnika. Takođe su blokirali put Suhodolnik — Šmiklavž i put i prugu Šoštanj — Velenje — Straže. Odmah posle našeg prebacivanja preko Pake počeli su da grade barake za vojsku kod zamka Vodrež. Prema izjavama nekog vermana ovde je bila spremljena klopka za potpuno uništenje naše divizije. Neprijatelj je tu imao skoncentrisano več oko 20.000 ljudi. Pored već pomenutih neprijateljskih jedinica na tom sektoru nastupala je i nemačka jaka i teška artiljerija.

21. II. Ujutro smo izvršili pokret sa Plešivca i to:
I U.B. Sv. Duh, 2. U.B. Huberšek, 13. B. Pečovnik. Odmah posle odlaska sa Plešivca naše jedinice naišle su na neprijatelja. Jedinice su bile prisiljene da promene pravce kretanja i da se povuku na kotu 826, na Rodoslovnik i Jager. Ovde smo čitav dan vodili teške borbe sa jakim neprijateljskim kolonama koje su sa
* svih pravaca nadirale prema našim položajima. Naše položaje su gađali artiljerijom i teškim minobacačima. Neprijatelj je tog dana izveo 7 juriša na naše položaje ali su naše jedinice odlučnim protivjurišem odbile sve te juriše i povratile položaje koje je bio zauzeo neprijatelj. Naše položaje morali smo da držimo po svaku cenu radi povlačenja naših jedinica. Neprijatelj je do mraka već stvorio oko nas užu blokadu. Gubici neprijatelja u tim borbama iznose oko 40 mrtvih i preko 80 ranjenih. Naši gubici: 10 mrtvih i 20 ranjenih. Poginuli su od artiljerije i minobacača. Pored ostalih poginuo je i drug Belać.[18] kulturnik. Pošto nismo smeli više da se zadržavamo tu. prebacili smo se noću od 21. na 22. i to: preko Plešivca na kotu 505 na Krejder, gde smo naišli na prve Nemce. Neprijatelj je bio smešten po svim kućama i iznad Šoštanja i Krištanove planine imao 3 obruča.
Zbog iznurenosti ljudstva stigli smo na Krejder tek kad je počelo da sviće. Nemačke zasede, koje su bile u Ravnama, morali smo da probijemo jurišem, te smo preko puta šoštanj — Crna stigli tek u 9 pre podne i krenuli dalje u pravcu Belih Voda. Prilikom proboja nemačkih zaseda neprijatelj je imao najmanje 40 mrtvih i isto toliko ranjenih. Naši gubici iznose 40 mrtvih i nestalih, 13 ranjenih. Ovde je prilikom juriša ranjen

[18] Janez Weis.

zamenik politkomesara Gl. štaba drug Rudi.[19] politkomesar 13. B. drug Šlajpah,[20] a pored ostalih poginuo je drug Špik,[21] kulturnik.

Pre probijanja kroz zasede morali smo kamuflirati radio-stanicu i čitavu tehniku. Jedinice su se smestile u Belim Vodama i Zlebniku. Istog dana uveče, u sumrak, nemački banditi napali su kuću u kojoj je bila divizijska štapska patrola. Banditi su se došunjali do kuće u sumrak, u belim ogrtačima i napali mitraljeskom vatrom i bombama. Tom prilikom su kroz vrata pogođeni rafalom drug Kajuh[22] i Kuhar.[23] Obojica su bili na mestu mrtvi. Štab divizije i patrola štaba naterali su neprijatelja jurišem u bekstvo. Zaplenili smo 1 puškomitraljez i ubili 3 Nemca.

23. II. Ujutro smo se prebacili, i to: 1. U.B. u Štakne. 2. U.B. u Zaloko, 13. B. u Plešnik.

1. U.B. i 13. B. vodile su čitav dan borbu s neprijateljem koji je nastupao iz Črne i Topolšice. Neprijatelj je imao 15 mrtvih. Naši gubici — 4 mrtva. Uveče smo krenuli zajedno preko Zaloke — Rome — Atelšeka s namerom da se 2. U.B. prebaci preko Savinje i krene na sektor Gornji Grad.

24. II. 2. U.B. pala je ispod Atelšeka u zasedu, koja je bila postavljena u obliku džaka, jačine od nekoliko stotina ljudi. Jedinice 2. U.B. bile su prisiljene da se povuku natrag i krenule su preko Kamena u selo Lan gde su se zadržale u toku poslepodneva i noći. Sa 2. U.B. otišao je i drug major Luka.-' U toj zasedi neprijatelj nije imao gubitaka. Naši gubici: ubijeno, zarobljeno i nestalo 20. Prva U.B. i štab divizije smestiii su se, međutim, kod Ramšaka. Istog dana oko 16 časova napadnuta je za vreme pokreta, između Atelšeka i Ramšaka, 13. B. Gubici su dosta veliki ali se još ne mogu tačno proceniti jer još nemamo vezu sa svim delovima 13. B. 13. B. pokušala je zatim, još iste noći. da se kod Ljubna prebaci preko puta i Savinje, što joj. međutim, nije uspelo zbog suviše jakih neprijateljskih zaseda i tenkovske vatre. Brigada se tada si-

[19] Viktor Avbelj
[20] Franc Šlajpah
[21] Svetozar Marolt, teško ranjen 22. februara pao je u ruke Nemaca koji su ga 7. maja 1944. streljali u Zagorju kao taoca.
[22] Karei Destovn'k, narodni heroj
[23] Pogrešno. Odnosi se na kuvara koji nije p>oginuo.
[24] Anton Vidmar

lom prilika podelila u 3 grupe. Grupu sa kojom je išao komandant drug Majdič[25] i grupu sa kojom je išao komandant drug Duško[26] sada tražimo.
24. uveče 1. U.B. i štab divizije krenuli su u selo Lah. Kada smo stigli u selo Lah, saznali smo da je sat pre našeg dolaska krenuo iz sela major Luka sa jedinicama 2. U.B.

25. II. U 9 časova pre podne izvršen je napad na 1. U.B. u selu Lah. Izgubljena je bataljonska kuhinja. Bataljon je napad odbio a zatim su se čitava 1. U.B. i štab divizije povukli u Belu Peč do pastirske kuče. U Beloj Peči smo naišli i na delove 13. B. Tu smo ostali preko noći. Nemci su bili zaposeli sve kuće severno od puta Ljubno — Luče i duž čitavog puta do Solčave.

26. II. Podelili smo 1. U.B. i deo 13. B. na tri dela sa nameram da se u manjim grupama probiju kroz nemačku blokadu jer je oružani proboj većih jedinica zbog pomanjkanja municije bio nemoguć. Štab divizije krenuo je na Ramšak gde smo pronašli grupu 13. B kod koje se nalazio komandant Gedžo.[27] Tu smo ostali preko noći.

27. II. Prebacili smo se zajedno sa 13. B. u Zaloku gae smo ostali do noći. Ustanovili smo da je neprijatelj počeo povlačiti snage prema Celju i Koruškoj. Uveče smo krenuli na Sv. Radegundu,[28] gde smo uspostavili prvi kontakt sa IV operativnom zonom.

Primili smo dopis komandanta Efenke s Pohorja u kome nam javlja da ona 4 bataljona koji su se probili na Pohorje nisu bili praćeni u stopu već su naši bataljoni izvršili dve akcije. Detalji nam još nisu poznati. Na Pohorje smo poslali zamenika politkoma divizije druga Matevža[29] i druga Brkina[30] sa patrolom (delom naše štapske patrole) i postavili privremeni operativni štab jedinica koje su na Pohorju, i to: za komandanta druga Efenka, za politkomesara druga Brkina. Ovaj operativni štab postavili smo za vreme naše odsutnosti, pošto smo otišli do štaba zone da uredimo sve što se tiče naših ranjenika koje smo posakrivali po kućama duž našeg puta a čija nam sudbina

[25] Lojze Majetič. Umro u bolnici 29. aprila 1944. usled opekotina koje je zadobio pri napadu na Šoštanj 27. aprila 1944.
[26] Dušan Remih. narodni heroj. Poginuo 29. juna 1944. kod Klančnikove planinske kuće u Staroj Glažuti na Pohorju.
[27] Franc Bobnar
[28] Sada: Radegunda
[29] Matevž Hace
[30] Drago Benčič

za sada još nije poznata. Dalje, da pomoću Operativne zone organizujemo prikupljanje zaostalih i raštrkanih drugova koji se nalaze na terenu, i zbog koncentracije naših jedinica sa kojima sada još nemamo vezu. a u prvom redu, takođe da sprečimo majoru Luki prebacivanje sa jedinicama 2. U.B. preko Save. Sa jedinicama 2. U.B. uhvatili smo vezu. Kod njih se nalazi deo 1. U.B. i deo 13. B. Ukupno ima 200 ljudi, od kojih smo 20 poslali na bolovanje zbog promrzlina i žuljeva. Za ove se pobrinuo štab IV operativne zone.

Jedinice 2. U.B. uputili smo na njihov određeni sektor. Deo 13. B., kod koga se nalazi komandant Gedžo, poslali smo na Pohorje da se priključi svojim jedinicama. Komandant i komesar divizije nalaze se momentano u štabu zone. Ovamo smo stigli sinoć 4. III 44. a danas 5. III uveče krećemo ka jedinici 2. U.B. kod koje se nalazi major Luka. a zatim odmah dalje na Pohorje da formiramo i skoncentrišemo jedinice pojedinih brigada na određenim sektorima i da reorganizujemo četne komande, štabove bataljona i štabove brigada.

Štab IV operativne zone ide nam u svakom pogledu veoma na ruku, bilo što se tiče zbrinjavanja ranjenika, traženja i sakupljanja naših raštrkanih drugova ili pojedinih grupa koje se još nalaze na terenu. Tačno brojno stanje i naoružanje ne možemo vam zasada dostaviti jer još nemamo vezu sa svim jedinicama.

Brojno stanje naših jedinica, sa kojima imamo vezu, iznosi otprilike oko 550 ljudi. Od ovih treba poslati u bolnicu zbog promrzlina još 50. Moral ljudstva, osim kod jedinica na Pohorju, veoma je slab. kao i njihovo zdravstveno stanje zbog promrzlina i lakših rana. Obuća i odeća su u veoma lošem stanju. Pokušaćemo uz pomoć IV zone organizovati nabavku odeće i- obuće.

Pošto smo ostali bez municije, naše jedinice gotovo nisu sposobne prihvatiti nijednu borbu sa neprijateljem. Molimo Vas da po uspostavljenom kanalu preko štaba IV operativne zone što pre pošaljete što više municije za mitraljeze i puške i prema mogućnostima municiju za automate, kojih u našoj diviziji ima priličan broj, ali nemaju nikakve vrednosti, jer na svaki automat imamo još samo 5 — 10 metaka. Pitanje municije je za nas životno pitanje.

Čitav komandni kadar uložiće sve svoje snage da se vojska ponovo organizaciono učvrsti, disciplinuje i podigne moral na dostojnu visinu.

Uzrok naših gubitaka i sadašnjeg stanja divizije ni u koin slučaju nije bio neprijatelj, već sneg. hladnoća, slaba i neredovna ishrana, a pored toga veliki umor od neprekidnih borbi.

Borbenost naših jedinica bila je sve do poslednjih dana na takvoj visini da se uopšte ne može opisati. Proboji, kakve smo preduzeli sa našim jedinicama, izvedeni su uz male žrtve uprkos tome što je obruč bio veoma dobro pripremljen i što je svuda postavljeno po više obruča. Naši su borci odlučnim jurišem, uz pesmu i smeh sve to probijali sa takvom lakočom da je to iznenađivalo i neprijatelja. Prema izjavama samih neprijatelja. neprijatelj je imao 1500 do 2000 poginulih i ranjenih.

Napad neprijatelja se takođe ne može uporediti ni sa kakvom ofanzivom koju smo dosad doživeli u Ljubljanskoj Pokrajini. Protiv nas je nastupalo oko 20.000 neprijateljskih vojnika. Operacije je vodio jedan nemački general[31] i komandant štajerskog vermanšafta Steindl.

Naša vojska je za vreme prelaženja preko hrvatske teritorije u borbama protiv ustaša ostavila veoma dobar utisak kod hrvatskog naroda. Naše borce Hrvati su svuda primali s oduševljenjem. Ljudi su ih direktno obasipali probranom hranom i pićem. Kada smo odlazili iz pojedinih krajeva, gde smo vodili borbe sa ustašama, ljudi su plakali i molili: ostanite ovde da i dalje tučete ovu krvavu ustašku bandu! I za vreme pohoda po Štajerskoj ostavili smo kod naroda, prema izveštajima koje smo primali sa terena, veoma dobar utisak, naročito po tome što smo stalno tukli i razbijali neprijateljske kolone koje su navaljivale na nas. Narod u Štajerskoj nije rđav, ali je jako zaplašen. Kuda god smo prolazili, uprkos tome što su bili prema nama veoma ljubazni i nudili nam hranu, javljali su Nemcima o našim pokretima tako da je neprijatelj bio stalno obaveštavan o svakom našem koraku. Trebaće mnogo, mnogo političkog rada među narodom i organizovanja terena pa će uspeh biti obezbeđen. Narod je naš! Svi se osećaju Slovencima.

U situaciji u kakvoj se divizija nalazila nismo mogli mobilizaciju da sprovodimo. Sada ćemo započeti s njom najintenzivnije.

U roku od nekoliko dana skoncentrisaćemo pojedine brigade na određenim sektorima i izvršiti reorganizaciju.

Pošto smo izgubili priličan broj kadrova, molimo vas da pošaljete u našu diviziju drugove koji su bili u višoj oficirskoj školi i minere.

Detaljan izveštaj o sadašnjem stanju naše divizije poslaćemo vam čim uhvatimo vezu sa svim našim jedinicama i kada budemo imali tačan pregled brojnog stanja i naoružanja.

[31] Nemačkim snagama je do 11. februara komandovao p.pukovnik Palua-Gal. komandant 18. landesšicen puka, a zatim pukovnik Trek, komandant podoficirske škole 18. vojne oblasti u Mariboru.

Ispunjavaćemo zadatke koje smo primili od CK KPS i Glavnog štaba NOV i POS.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stane Dobovičnik

Komandant-major:
Klanjšek Jože[w]
Rudi

BR. 9

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA 14. NO DIVIZIJE OD 5. MARTA 1944. ŠTABU DIVIZIJE O STANJU I AKTIVNOSTI DELOVA DIVIZIJE KOJI SU SE PROBILI NA SEKTOR POHORJA[1]

OPERATIVNI STAB
XIV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 5. marta 1944. u 13.30

ŠTABU XIV DIVIZIJE NOV I POJ

na položaju

Dostavljamo izveštaj o dejstvu jedinica ove divizije koje su se noću 17/18. p.m. odvojile, probile preko puta Vitanje — Mislinja, i to:

Proboj su izvršile sledeće jedinice sa brojnim stanjem i naoružanjem kao što je priloženo:

3. bat. I U.B., 1. i 3. bat. II U.B. i 1. bat. XIII SNOB[2] sa komandnim kadrom: drug Mićo.[3] Aleks,[4] Efenka,[5] Gašper,[s] Modras,[7] Imre[8] i Dušan[9].

[32] Narodni heroj. Umro 17. septembra 1965. u Ljubljani.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 334/1. Na prvoj strani dokumenta u gornjem desnom uglu dopisano je crvenom olovkom: ..Primljeno 15. III 44."

[2] Vidi dok. br. 128.

[3] Mićo Došenović

[4] Mihael Butara

[5] Ivan Kovačič

[6] Vinko Simončdč

[7] Leopold Kucler

[8] Ignac Horvat

[9] Jože Jakič

OPERATIVNI ŠTAB
XIV DIVIZIJE NOV IN PO J.
Položaj, 5. marca 1944, ob 13.30

ŠTABU XIV DIVIZIJE NOV IN PO J.

na položaju.

Dostavljamo poročilo o delu edinic te divizije, ki so se ločile v noči od 17./18.m.m prebile preko ceste Vitanje - Mislinje in sicer:

Proboj so izvršile sledeče edinice v brojnem stanju in oborožitvi kot je priloženo:

3.bat.I.U.B., 1.in 3.bat.II.U.B. ter 1.bat.XIII.S.N.O.B.z komandni kadrom tov.Mičo, Aleks, Zfenko, Gašper, Modras, Imre in Dušan.

Edinice so pri proboju zaplenile en pm.italjanski ter 50 vojaških sprem, povzročile sovražniku izvestne izgube ter se nastanile v vasi Kuzman. Istega dne t.j.18.m.m.so bile napadene od sovražnika jačine 150 mož. Pri tem napadu so imele 5 mrtvih in 3 ranjene. Med padlimi je politkomisar bat.in dva komandirja čete. Med težje ranjenimi je nam. politkomisarja bat.Nadalje smo pri tem napadu izgubili dva pm., težko Bredo, dve brzostrelki in dve italijanski puški.

V noči od 18./19.m.m.je bila poslana ena četa II.U.B., da izvrši demonstrativni napad na sovražno zasedo ob cesti Vitanje - Mislinje Sovražnik je reagiral, uspeh napada neznan.

19.m.m.je bil izvršen premik iz vasi Kuzman do vasi Cankar kjer smo ostali čez dan, naslednjo noč pa smo se premaknili v vas Razborce kjer smo ostali dva dni. Od tu smo pošiljali bojne patrole v več smeri skušajoč s tem odvrniti sovražno pozornost od ostalih delov Divizije.

V noči od 21./22.m.m.smo izvršili premik preko proge Celje - - Dravograd odnosno preko ceste Mislinje - Slovenji Gradec. Kretali smo mimo Šmiklavža na Plešivec odkoder smo poslali v smeri Vašega kretanja patrolo, ki naj bi dobila vezo z Vami.

23.m.m.smo se umaknili iz Plešivca na okoliške grebene, 24.m.m pa smo izvršili premik k Sv.Duhu nad Sl.Gradcem in sicer radi tega, ker nismo mogli ne misliti na proboj ceste Šoštanj - Črna, ki je bila po Vašem proboju še jačje zastražena /minska polja/.

Pri Sv.Duhu kjer smo ostali dva dni smo dobili vezo z II.S.N.O.b.IV.Zone na kar smo se premaknili preko proge in ceste v vas Golova Buka, da bi s tem svoje sile približali edinicam goraj omenjene Brigade. Od tu (26.m.m.) smo ponovno poslali patrolo v smeri Vašega kretanja, stika z Vami nismo dobili pač pa smo spravili na varno nekaj Vaših ranjencev in onemoglih tovarišev, nekaj izgubljenih pa pripeljali v svoje edinice Na tem potu smo našli tudi dva zmrznjena tovariša, ki smo ju pokopali.

27.m.m.izvršena smrtna obsodba nad tov.radi kriminalnega postopka napram civilom.

V noči od 27./28.m.m.je I.U.B.pričakala na postaji Šmartno vlak, ga zažgala in s polno parо pognala proti Dravogradu. Ista Brigada je izvršila rekvizicijo v državni trgovini v Šmartnem kjer je bilo zaplenjenega večja količina živega in manufakturnega blaga.

II.U.B.je isto noč zažgala v Šmartnem šolo in župnišče kjer se je po zanesljivo overjenih vesteh nameraval sovražnik ugnezditi. Zaseda iste Brigade je isto noč na progi porušila brzojavne drogove na dolžini enega km in pol.

28.m.m.dopoldan je prišlo 30 sovražnik vojakov v stik z našo patrolo. Po kratkem boju se je banda spustila v paničen beg. Sovražne izgube neznane, mi smo imeli enega lažje ranjenega.

V noči od 28./29.m.m.smo izvršili premik v vas Legen, naslednjega dne je vojska počivala, noč od 29./1.III.smo poslali zasedo na progo in cesto kjer je bilo to noč pričakovato sovražnega prehoda 1.bat. XIII.S.N.O.B.smo pa poslali na rekvizicijo v državne hleve v Šmartno, ki se pa ni mogla izvršiti ker je sovražnik že prejšnji dan spravil živino v Dravograd. 1.III.so bataljoni počivali in so vršile vojaške in politične ure. 2.t.m.je prišla iz smeri Mislinje okrog 11 ure dopoldne skupina 40 banditov, katere je naša trojka po kratki borbi pognala v beg. V bataljonih so se vršila vojaške in politične ure.

V sestav edinic se vključijo deli XIII.S.N.O.B.in štaba Divizije

3.t.m.iz smeri Šmartno prispela do naših položajev okrog 11 ure dopoldne skupina okoli 150 banditov, katero je po daljšem boju [illegible] I.in XIII.U.B.prisilil k umiku. Sovražne izgube neugotovljene, naše izgube [illegible]

Fotok-pija prve stranice dokumenta br. 9

Jedinice su prilikom proboja zaplenile jedan italijanski p[uško] m[itraljez], 50 vojničkih sprema i nanele neprijatelju izvesne gubitke, te se smestile u selu Kuzman. Istog dana, tj. 18. p.m., napao ih je neprijatelj u jačini od 150 ljudi.[10] Prilikom tog napada imale su 5 mrtvih i 3 ranjena. Među poginulima nalaze se politkomesar bat. i dva komandira ćete." Među težim ranjenicima je zam. politkomesara bat.[12] Zatim smo prilikom tog napada izgubili dva pfuško] m[itraljezal, tešku ..bredu'*, dva automata i dve italijanske puške.

Noću od 18/19. p.m. poslata je jedna četa II U.B. da izvrši demonstrativni napad na neprijateljsku zasedu duž puta Vitanje — Mislinja. Neprijatelj je reagovao. uspeh napada nepoznat.

19. p.m. preduzet je pokret iz sela Kuzman do sela Cavnkar. gde smo ostali preko dana, a sledeće noći prebacili se u selo Razborce i tu ostali dva dana. Odavde smo slali bojne patrole u više pravaca pokušavajući da time pažnju neprijatelja skrenemo sa ostalih delova Divizije.

Noću od 21/22. p.m. izvršili smo pokret preko pruge Celje Dravograd, odnosno preko puta Mislinja — Slovenj Gradec. Išli smo pored šmiklavža na Plešivec odakle smo u pravcu vašeg kretanja poslali patrolu da uhvati vezu sa vama.

23. p.m. povukli smo se sa Plešivca na okolne grebene a 24. p.m. prebacili smo se ka Sv. Duhu iznad SI. Gradeča i to zbog toga što nismo mogli da računamo na mogućnost proboja preko puta Šoštanj — Črna koji je posle vašeg proboja bio još bolje čuvan (minska polja).

Kod Sv. Duha, gde smo ostali dva dana, uhvatili smo vezu sa 11. SNOB IV zone, posle čega smo se prebacili preko pruge i puta u selo Golavabuka, kako bismo time doveli svoje snage u blizinu jedinica gore pomenute brigade. Odavde (26. p.m.) smo ponovo poslali patrolu u pravcu vašeg kretanja. Vezu s vama nismo uhvatili ali smo sklonili na sigurno mesto nekoliko vaših ranjenika i iznemoglih drugova a nekoliko zalutalih doveli u njihove jedinice. Na tom putu našli smo i dva smrznuta druga koje smo sahranili.

27. p.m. izvršena je smrtna presuda nad jednim drugom zbog kriminalnog postupka prema civilima.

Noću od 27/28. p.m. I U.B. sačekala je na stanici Šmartno voz, zapalila ga i punom parom naterala prema Dravogradu.

[10] Vidi dok. br. 128 tom VI, knj. 11 dok. br. 141.

" Politkomesar 2. bataljona 2. SNOU brigade ..Ljubo šercer'' Maks Pavlič-Koeelj; komandiri 1. i 2. čete 2. bataljona iste brigade Vinko Košir i Jože Furlan-Bogdan.

[12] Zamenik politkomesara 2. bataljona 2. SNOU brigade ..Ljubo Sercer" Stanislav Troha-Slavc.

Ista brigada sprovela je rekviziciju u državnoj radnji u Smartnom gde je zaplenjena veća količina životnih namirnica i manufakturne robe.

II U.B. je istu noć zapalila školu i župnički dom u šmartnom, gde se prema tačno proverenim vestima neprijatelj hteo da ugnezdi. Zaseda te brigade srušila je iste noći na pruzi telegrafske stubove u dužini od jedan i po kilometar.[13]

28. p.m. pre podne 30 neprijateljskih vojnika sukobilo se sa našom patrolom. Posle kraće borbe banda se dala u panično bekstvo. Neprijateljski gubici nepoznati, mi smo imali jednog lakše ranjenog.

Noću od 28/29. p.m. prebacili smo se u selo Legen; sledećeg dana vojska se odmarala. Noću 29/1. III poslali smo zasedu na prugu i put jer smo tu noć očekivali prebacivanje neprijatelja. 1. bat. XIII SNOB poslali smo da izvrši rekviziciju u državne štale u Šmartno, ali se ona nije mogla preduzeti jer je neprijatelj već dan ranije otpremio stoku u Dravograd.[14] 1. III bataljoni su se odmarali i održani su vojni i politički časovi. 2. o.m. stigla je oko 11 časova pre podne iz pravca Mislinje grupa od 40 bandita, koju je naša trojka posle kratke borbe naterala u bekstvo. U bataljonima su održavani vojni i politički časovi.

U sastav jedinica uključuju se delovi XIII SNOB i Štaba divizije.

3. o.m. oko 11 časova pre podne stigla je iz pravca Šmartnog do naših položaja grupa od oko 150 banaita, koju je posle duže borbe bataljon I i XIII U.B. prisilio na povlačenje. Neprijateljski gubici nepoznati, vlastitih gubitaka nismo imali. Zbog neobično guste magle držali smo sve jedinice na položajima.

Noću 3/4. o.m.. zajedno sa 11. SNOB M. Zidanšeka, koja je stigla na naše položaje iz pravca Ribnice, prebacili smo se na severozapadne padine Pohorja (Sv. Primož — Pameče).

Javljamo da smo od jedinica koje se nalaze ovde formirali dve brigade sa po dva bataljona. II U.B. je zadržala u svom sastavu 1. i 3. bataljon, a XIII SNOB dodeljen je 3. bataljon I U.B.

Komandanti su Mićo i Gedžo,[15] politkomesar II U.B. je drug Aleksa, zamenik politkomesara XIII SNOB je drug Turnher.[16]

[13] Vidi dok. broj 131.
[14] Vidi dok. broj 131.
[15] Franc Bobnar
[16] Anton Turnher

Drug Aleš,[17] član divizijskog politodela, postavljen je privremeno za zamenika politkomesara II U.B. Pomenuta brigada imala je najviše žrtava medu politkomesarskim kadrom.

Sve promene, koje su nastale u komandnom kadru zbog borbi koje smo dosada imali i na osnovu potreba sadašnje službe. dostavićemo vam kasnije. Takođe ćemo vam dostaviti i spisak svih gubitaka u ljudstvu i- oružju. On neće moći biti najpotpuniji, odnosno neće odgovarati stvarnom stanju, zbog odsutnosti ostalih delova divizije.

Zdravstveno stanje jedinica je povoljno. Imamo samo 20 više ili manje iznemoglih, nepokretnih drugova, koji se sada leče.

Borbeni moral jedinica I i XIII U.B. odličan, dok je II U.B. zadovoljavajući.

Takođe javljamo da su drugovi Sokol[18] ; Milan.[13] koji su trebali da podignu radio-stanicu i koji su jedini u našoj grupi znali gde se ona nalazi, dezertirali. Dezertiranje pomenutih bilo je očito.[20] Toliko na znanje, jer će pomenuti sigurno doći do Vas.

Poslali smo dve patrole sa lekarom dr Pavčekom,[21] koje će proći svu trasu koju je divizija prešla od odvajanja od ovdašnjih jedinica. Patrole sačinjavaju politički dobro izgrađeni drugovi. Pregledaće naše ranjenike, sakupiti sve begunce i pokušati da po kućama gde smo se zadržali izglade neprijatan utisak koji smo ostavili na domaće stanovništvo za vreme kritične situacije.

4. o.m. predali smo Štabu IV operativne zone radiogram za Glavni štab. Štabu je javljeno o današnjem stanju divizije.

Obaveštavamo vas da smo do daljeg sveli osoblje svih štabova na krajnji minimum i to s obzirom na potrebe današnje službe.

Sledeći izveštaj dostavićemo za tri dana.

Dodajemo još da je pao novi sneg i još uvek pada.

4 priloga

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Brkin-

Komandant:
Efenka

[17] Mihael Cerin
[18] Branislav Zigon
[19] Milan Erbežnik
[20] Radio-tehničar Milan Erbežnik i radio-telegrafista Branislav Žigon nisu dezertirali (vidi dok. broj 105).
[21] Dr Ivan Kopač
[22] Drago Benčič

BK. 10

NAREĐENJE ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 6. MARTA 1944. ŠTABOVIMA POTCINJENIH JEDINICA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU KOLONU NA DRUMU KOČEVJE — LJUBLJANA[1]

S T A B
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 6. III 1944.
Br.: _ .. _ .

ŠTABU VIII, IX, X BRIGADE XVIII DIVIZIJE

Položaj

Neprijateljska kolona u jačini od 60 kamiona i 2 tenka, koja je tokom 4. i 5. o.m. stigla iz Ljubljane do Lašča, nalazi se u Kočevju. Bez naročitih gubitaka uspelo joj je probiti se kroz naše zasede i to zbog toga što je sa prethodnicom, u jačini od 2 tenka i 7 kamiona, očistila put, odstranila prepreke i izvršila pokret tokom noći. Naše jedinice vodile su izvesno vreme borbu sa neprijateljskom prethodnicom a zatim se povukle. Naš zadatak je da tu kolonu razbijemo kad se bude vraćala iz Kočevja. Za izvršenje ovog zadatka

n a r e đ u j e m o

1.) VIII brigada ima zadatak d^ tuče neprijateljsku kolonu na sektoru Rakitnica — Kočevje na taj način što će postaviti zasede s obe strane puta kod sela Ložine i Rakitnica. Zasede treba postaviti u dubinu i pri tome paziti na kompromitovana mesta koja će neprijatelj već unapred tući teškim oružjem. Ako bi koloni uspelo da se probije kroz ove zasede, treba bezuslovno ići za neprijateljem i energično ga goniti. To treba izvesti sa jednim bat. duž pruge, a sa drugim zatvarati pravac Kočevje.

2.) IX brigada prebaciće se sa svojih dosadašnjih položaja na sektor Mala Slevica, Junčje, Praproče. Zadatak brigade je da obezbedi pravac prema Vel. Laščama a ujedno služi kao rezerva.

Štab brigade neka se sa jednim bataljonom smesti u Ma-* rolčama i Junčjama. Bataljon u Maloj Slevici kontroliše patrolom pravac Ulaka. a u slučaju neprijateljskog nadiranja prema Dvorskoj Vasi udariće neprijatelju u bok. Bataljon u Prapro-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 191 IV.

čama kontroliše sektor Dvorska Vas, Škrlovica. Ako naiđe neprijateljska kolona iz pravca Žlebiča, dejstvuje na tu kolonu na putu prema selu Močila. Bataljon mora održavati tesnu vezu sa bataljonom X brigade koji je raspoređen na sektoru OrtneK. IV bataljon IX brigade, koji se sada nalazi u Vinicama, prebaciće se u selo Sušje pod komandu X brigade.

3.) X brigada prebaciće 2 bataljona sa položaja Mala Slevica i Junčje na položaj Močila — Vel. Poljane, gde će postaviti po jednu zasedu severno i južno od Vel. Poljana. Ove zasede su dubinske i treba ih što bolje razvući i pri tome upotrebiti sve raspoložive snage jedinica. III bataljon, kome je dobro poznat položaj na Ortneku, ostaje na tom položaju i ceo postavlja zasedu. Bataljon se mora povezati sa bataljonima IX brigade na Prapročama i VIII brigade na Gor. Lažima. Štab X brigade smestiće se u selu Hudi Konec i rasporediće rad tako da će jedan član Štaba brigade biti kod oba bataljona na Vel. Poljanama a ostali neka uzmu pod svoju neposrednu komandu i bataljone VIII i IX brigade koji se nalaze na Slatniku i Gor. Lažima, s kojima treba nastaviti dubinsku zasedu III bataljona na "njenom desnom krilu.[2]

4.) Sve jedinice neka se međusobno tesno povežu kako bi u toku akcije mogle potpuno iskoristiti međusobnu saradnju. Tom prilikom neka jedinice VIII brigade, kao što je već pomenuto. najodlučnije napadnu neprijateljsku kolonu na putu od Kočevja do Rakitnice a zatim je prate i gone. Zasede od 4 bataljona, koje će biti s obe strane puta Vel. Lašče — Žlebič, neka puste neprijatelja u zasedu a zatim, kad se čitava kolona bude nalazila na tom sektoru, otvore na nju koncentričnu vat"u iz svih oruđa. Pri tome treba paziti da se odmah zatvori cesta kod Žlebiča i time onemogući neprijatelju povlačenje. Pored rušenja puta na čitavom sektoru, najvažnije je da se temeljito poruši cesta kod Podpoljana, koja mora biti porušena tako da bude neprohodna. Za to vreme treba put na pogodnim mestima minirati i ponovo postaviti sve prepreke koje je neprijatelj uklonio. Skrećemo pažnju svim jedinicama da budu čvrsto povezane i da sve jedinice izvrše napad najodlučnije i istovremeno. Zasede postavljati na što širem prostoru, grupno, i pri tome obratiti naročitu pažnju na pravilnu raspodelu automatskog oružja. Svi mitraljezi treba da budu postavljeni na takve položaje odakle će imati pred sobom najširu mogućnost dejstva duž puta.

5.) Štabovi brigada moraju odmah posle dolaska na položaje poslati tačan izveštaj o rasporedu svih jedinica i automat-

[2] Odnosi se na desno kn'lo 9. brigade..

skog oružja; treba priložiti detaljne skice. Moraju održavati najtešnju vezu sa Štabom divizije i svako pola sata izveštavati o situaciji. Vanredne izveštaje slati prema potrebi. Bataljon IX brigade koji se nalazi na Sušju neka pre svega obezbedi pravac prema Sodražici od neprijateljskih pobočnica koje bi pokušale da krenu u tom pravcu. Tek posle pristizanja kolone neka i ovaj bataljon učestvuje u gonjenju neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
N. Majcen'

BR. 11

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 6. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA PROTIV NEPRIJATELJSKIH KOLONA[1]

S T A B
XVIII DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj. 6. III 1944.
Br.:

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Dnevni izveštaj

1.) Sektor Kočevje: Posada Kočevja broji oko 800 Nemaca i domobrana i pod komandom je nemačkih oficira. Pored teškog automatskog oružja naoružana je i artiljerijom srednjeg kalibra, teškim i lakim bacačima, jednim tenkom i raspolaže sa više kamiona. Uporište je utvrđeno, opasano žicom na dva reda kolja i streljačkim rovovima. Bunkeri su međusobno povezani saobračajnicama i opasani žicom.

Sektor Vel. Lašče: Uporište sa otpornom tačkom, koja dominira nad položajem, broji, prema najnovijim podacima, oko

[3] Nace Majcen

[1]. Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 27/111. U desnom uglu znad naslova dopisano mastilom: „224 — oper".

1000 ljudi', od toga 250 Nemaca dobro naoružanih automatima. Pojačanje ovom uporištu stiglo je iz Zdenske Vasi. U uporištu ima oko 15 kamiona, 3 tenka, 5 topova, 4 teška bacača i neutvrđeni broj lakih bacača. Uporište je utvrđeno bunkerima, streljačkim rovovima koji su utvrđeni i imaju međusobnu podzemnu vezu i žičane prepreke. Za ojačavanje postojećih bunkera kao i novih kod kolodvora, upotrebljavaju domaću žensku radnu snagu.

Uporište Rašica broji 80 ljudi stalne posade, većinom domobrana. Broj posade se stalno menja. Juče je posada brojala oko 300 ljudi, 6 tenkova i 14 kamiona.

Uporište Sv. Trojica nema stalni značaj. Bunkeri su privremeni, izgrađeni od zemlje i drveta. Obično broji oko 60 ljudi. Zadatak ovih uporišta je osigurati promet na putu Ljubljana — Kočevje.

Sektor Cerknica — Rakek: Posada u Rakeku broji 230 domobrana i 160 Nemaca. Raspolaže sa 2 topa od 75 mm, koji su smešteni na brdu Srnjak.

2.) Štab divizije (operativni) nalazi se u selu Sv. Gregor. Ostali odseci, vojna i politička škola nalaze se u selu Hrib.

VIII brigada nalazi se na sektoru Kočevje sa zadatkom da sa svim svojim snagama napada i sprečava neprijatelju dolazak u Kočevje i da ruši sve komunikacije — puteve i železničku prugu kao i telefonske i telegrafske uređaje.

IX brigada nalazi se na sektoru Rob, Zapotok, Golo. Rogatec.

Brigada ima zadatak da ruši ceste i saobraćajna sredstva te napada neprijatelja koji bi pokušavao da nadire prema Laščama i da mu spreči bilo kakav promet između Ljubljane — Kočevja.

X brigada je na sektoru Ulaka — Dvorska Vas — Hudi Konec. Ima zadatak da ruši ceste i pruge te napada neprijatelja i sprečava mu svaki odlazak u Kočevje.

3.) VIII brigada nije vodila veće borbe s neprijateljem Patrola, koja je poslata na teren, napala je kod Koblarja jednu grupu neprijatelja i naterala je u bekstvo. Prilikom tog napada neprijatelj je pretrpeo gubitke od 4 mrtva i više ranjenih. Naši nisu imali nikakvih gubitaka. Odeljenja su minirala put i rušila prugu. Put su minirali na dva mesta u blizini sela Dol. Ložine.

IX brigada bila je u zasedi na koti 489, koja je u 11.30 napala neprijateljsku kolonu jačine oko 300 ljudi. Zbog suviše velike nadmoćnosti [neprijatelja] zaseda se pod borbom povukla na novi položaj. Iza ove kolone naišla je motorizovana kolona od 4 tenka i 28 kamiona. Neprijatelj je počeo da opkoljava našu jedinicu usled čega se morala povući. Neprijatelj je u tom napadu imao sigurno 3 mrtva a više ih je bilo ranjeno.

X brigada vodila je borbe s neprijateljem i to: Prema zasedi 2. čete II bataljona nadirao je neprijatelj iz 3 pravca u kolonama po 80 ljudi, i to: prva kolona u Dvorsku Vas; druga preko Zlatog Repa, a treća od Podpoljana. Zaseda je odmah zauzela položaj i kada je neprijatelj prišao na ocstojanje od 150 m otvorila vatru na njega. Odmah posle otvaranja vatre videlo se kako je na mestu palo oko 15 neprijateljskih vojnika od kojih je većina ostala potpuno nepomična. Istovremeno je prodrla kolona iz pravca Zlati Rep i udarila na zasedu sa boka. Naši su tom prilikom imali dva mrtva i jednog ranjenog, a četa se prebacila na nove položaje. Kad su stigle u pomoć ostale dve čete, bataljon je izvršio protivnapad i naterao neprijatelja u bekstvo Neprijatelj je s najvećim naporom uspeo da odnese mrtve i ranjene. Tačno je utvrđeno da je u tom sukobu neprijatelj imao preko 15 mrtvih i teško ranjenih. Gubici naših jedinica: 2 mriva i 1 ranjen.

Kada je I bataljon saznao za borbe II bataljona, odmah je poslao [pomoć] na položaj duž grebena od Vel. do ispod M. Slevice. Neprijatelj je izbacio prema našim položajima 6 mina, od kojih je jedna pogodila kuću u kojoj je smešten Štab bataljona i odvalila deo krova, a druga je pala na jedan hambar i jako ga oštetila. Naša vatra iz bacača i mitraljeza prinudila je neprijatelja na povlačenje. III bataljon vodio je ogorčene borbe sa neprijateljem na putu blizu Ortneka. Neprijatelj se dovezao na 7 kamiona i 2 tenka, koje je zaseda napala. Pomoć u jačini jedne čete poslao je i bataljon VIII brigade. *Tok berbe:* u 13.15 javile su se patrole, koje je zaseda poslala, da sa suprotne strane položaja naše zasede, na padinama brda preko puta. prodire neprijateljska kolona jačine 27 ljudi. Kada je neprijatelj stigao na odgovarajuće odstojanje, naši su otvorili vatru na njega. Na me.tu su ostala mrtva 3 neprijateljska vojnika dok su se ostali povukli u zaklon. Ova kolona nije reagovala, ali je prema našim položajima bilo bačeno 12 teških mina iz bacača iz pravca glavnog puta i Lašča. Neprijateljska pobočnica htela je da zađe našima iza leđa. ali je to sprečila 2. četa koja je u to vreme stupila u borbu. Došlo je do borbi koje su trajale do mraka, kada se neprijatelj povukao. Čim je pao mrak 3. četa primetila je neprijateljsku auto-kolonu od 7 kamiona i 2 tenka. Naši su odmah napali ovu kolonu iz sveg oružja kojim su raspolagali. Zbog tame nije se mogao imati pregled o uspehu ovog napada. Uprkos svim preprekama kolona je otišla dalje u pravcu Ribnice. Borbu je jako ometala snežna vejavica. Naše jedinice u ovoj borbi nisu pretrpele nikakve gubitke.

Brigada je izvršila sledeče: Razbijene su bile 4 spojnice šina i izbačena 2 vagona, oboreno je 10 telefonskih stubova na

kojima su razbijeni izolatori. Na mnogim mestima je bila presečena telefonska žica. Na sektoru Podpoljane—Ortnek bilo je prerezano 16 telefonskih stubova, put je bio zatrpan kamenjem tako da je time veoma ometan saobraćaj, a naročito je onemogućen saobraćaj motornih vozila.

4.) Moralno stanje je zadovoljavajuće. Zdravstveno stanje je dobro, ali se ipak može zapaziti priličan broj prehlađenih i nazeblih.

5.) Vojna nastava nije održavana zbog borbi.

6.) Politički časovi su zbog borbi održavani u skraćenom obimu. Diskutovalo se o događajima na domaćim i svetskim bojištima, pri čemu su borcima davani odgovarajući komentari. Naglašavan je značaj naše borbe.

7.) Sa civilnim stanovništvom nije bilo nikakvih posebnih dodira; mitinga nije bilo.

8.) Brojno stanje divizije:

po spisku	2.771
u rashodu	352
na licu	2.419

Napömene:

Danas se održava konferencija sa članovima VII korpusa i Štabom divizije pod rukovodstvom komandanta NOV i POS.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: N. Majcen[1]

Komandant: Janko Rudolf

(M.P.)

[2] Nace Majcen

ZAPOVEST ŠTABA 15. NO DIVIZIJE OD 7. MARTA 1941. ŠTABOVIMA POTCINJENIH JEDINICA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE TRŠKU GORU[1]

S T A B
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 7. III 1944.

ŠTABOVIMA BRIGADA, ARTILJERIJI XV DIVIZIJE
I DOLENJSKOM ODREDU

ZAPOVEST

(Sekcija Novo Mesto — Cerknica 1 : 100.000)

Jačina neprijateljskih uporišta na sektoru naše divizije je sledeča: Ljubljana oko 5.000—6.000 neprijateljskih vojnika; Lavrica 150 be-ga i Nemaca; Škofljica 150 be-ga; Lisičje 160 be-ga i Nemaca; Zadvor—Št. Lenart i okolina 800 Nemaca. 200 be-ga; Grosuplje 400 Nemaca i be-ga; Novo Mesto 750 be-ga, 350 Nemaca; Mačkovec oko 70 be-ga i Nemaca; Lešnica 70 be-ga i Nemaca; Št. Peter[2] 80 — 100; Grič 30—40; Kronovo 70 "be-ga i Nemaca; Bela Cerkev 100 be-ga i Nemaca; Trška Gora oko 120 be-ga i Nemaca; Kostanjevica 200 be-ga i 40 Nemaca.

Neprijatelj, koji je uspostavio uporišta duž puta Novo Mesto—Št. Peter—Dobrava za prevoz vojske i materijala tim putem u Novo Mesto i obratno, nije se osećao dosta sigurnim, te je nedavno organizovao novo uporište na Trškoj Gori, iz kojeg može kontrolisati teren duž pomenutog puta. Smestio se u crkvi i izgradio bunkere oko crkve.

Naša divizija dobila je zadatak da izvrši napad na novoformirano uporište na Trškoj Gori i likvidira ga. Za izvršenje ovog zadatka

naređujemo

IV brigada M. G., ojačana jednom haubicom od 100 mm. ima zadatak da izvrši napad i likvidira neprijateljsko uporište na Trškoj Gori.

Napad na uporište izvršiće brigada sa jednim bataljonom i to: sa jednom četom iz pravca Karloveca, sa jednom iz pravca Češnjica i sa jednom iz pravca Bajnofa.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 153/1.

[2] Sada: Otočec

Ostale bataljone daće kao osiguranje od Novog Mesta i to. dva bataljona koji će istovremeno sa manjim jedinicama demonstrativno napadati Kapiteljski hrib[1] i Mačkovec. Naročito treba da paze na put Novo Mesto—Bučna Vas—Ždinja Vas. koji je ponovo izgrađen i nije označen na karti. Neprijatelj ima običaj da tim putem dolazi do Zdinje Vasi a zatim se baca našim jedinicama iza leđa. Ova dva bataljona postaviće zasede od Mačkoveca prema koti 256 Velika Bučna Vas—Kuzarjev Kal. Jedan bataljon će brigada ostaviti u rezervi kod haubice.

Dolenjski odred ima zadatak da pri napadu na Tršku Goru dä osiguranje od Lešnice—Št. Petera—Kronova—Bele Cerkve i od Šmarjete. Tokom noći izvršiti demonstrativni napad na pomenuta uporišta i ako se pokaže da su naši negde upali u uporište, odmah početi sa ozbiljnim napadom na isto i likvidirati ga. Energičan napad izvršiti na Grič, gde je veoma slabo uporište. Dolenjski odred će preko dana povući svoje snage na položaje Herinja Vas—Vrh, s tim da pokraj puta drži zasede. Na sektoru Šmarjeta mora se nalaziti jedna četa koja mora da kontroliše ovaj teren prema Zburama—Škocjanu. *Haubica od 100 mm,* koja je dobila zadatak da dođe do Radne Vasi, stavlja se pod komandu IV brigade, koja za nju odgovara dok se ista nalazi na njenom sektoru. Haubičko odeljenje dobilo je zadatak od Štaba XV divizije da dođe do Radne Vasi. Za dalji pokret i za sam napad Štab IV brigade izdaće naređenje haubičkom odeIjenju. Mesto za haubicu prilikom napada mora Štab IV brigade odrediti dan ranije i za istu. noću uoči napada, pripremiti pokriven bunker. Haubicu postaviti na mesto odakle može direktno tući crkvu na Trškoj Gori, i to kod Runčeca.

Štabovi IV brigade i Dolenjskog odreda moraju da izrade tačan plan i izdaju zapovest svojim jedinicama u kojoj mora za svaku jedinicu biti tačno određeno šta ima da radi.[4] Istu zapovest dostaviti Štabu XV divizije do 10. III u 8 časova ujutro.

[3] Naziv za brdo u Novom Mestu.

[4] Zapovest Štaba 4. SNOU brigade „Matija Gubec" od 9. marta 1944. se ne objavljuje (original ove zapovesti je u Arhivu IZDG SRS. f. 153/1). Iz nje se vidi da je za likvidaciju neprijateljslios uDorišta Trška Gora b'o određen 2. bataljon, a napad, kojem bi prethodila artiljerijska priprema počev od 10. marta u 17 časova, imao je da se izvrši iz tri pravca: jednom četom iz pravca Karloveca. drugom od Bajnofa a trećom od Češnjica. Ostala dva bataljona su dobila sledeče zadatke: 1. bataljon da sa po jednom četom blokira uporišta Lešnica i Mačkovec. a jednom četom da drži pod vatrom put iz Bučne Vasi prema Zdinjoj Vasi: 3. bataljon da se tokom noći 9/10. marta prebaci u Hmeljčič i preuzme zadatke 1. bataljona: postavi osiguranje i zasede na putu Novo Mesto — Mirna Peč do Hmeljnika. čvrsto blokira Novo Mesto i spreči svaki pokušaj neprijatelja da izađe iz Novog Mesta u pomoć uporištu Trška Gora.

Zapovest Dolenjskog NOP odreda od 9. marta 1944. takođe se ne objavljuje (original ove zapovesti je u Arhivu IZDG SRS f. 198 3). U njoj

Štabovi brigade i odreda neka se pobrinu da jedinice budu snabdevene dovoljnom količinom municije i drugog materijala (minerski materijal, klešta za sečenje žice). Bombaši neka budu snabdeveni dovoljnom količinom bombi. Jedinice koje će napadati moraju imati bele mantile, koje pribavite u što većoj količini. Sve jedinice u napadu, kao i na osiguranju, treba da dejstvuju energično i odlučno. Svaka jedinica mora na svom sektoru porušiti puteve i postaviti barikade. Kod napada na Tršku Goru razmestiti mitraljeze tako da mogu uspešno tući neprijatelja koji bi pokušavao da pobegne.

IV brigada treba da organizuje brigadno previjalište za IV brigadu i Dolenjski odred. Mora da se postara za dovoljan broj nosila i prevoznih sredstava za prevoz ranjenika. Evakuacija ranjenika izvršiće se na mesto koje će odrediti referent saniteta XV divizije.

Napad će otpočeti 10. III 1944. u 17 čas. Artiljerija treba da otpočne sa dejstvom tačno u 17 čas. i tuče do mraka. Za to vreme jedinice podilaze napadnutom uporištu i odmah sa prvim mrakom izvode juriš. Pre juriša, koji se mora izvršiti odmah sa prvim mrakom, jedinice će dati znak za prekid artiljerijske vatre i to sa po jednom crvenom i zelenom raketom.

V brigada ima zadatak da noću 10/11. III 1944. napadne Novo Mesto i Kostanjevicu. Napad treba da izvrši energično tako da privuče neprijateljske snage na sebe kako one ne bi mogle poći u pomoć napadnutom uporištu na Trškoj Gori. Napad treba da traje od prvog mraka pa sve do jutra. Pri napadu treba težiti da jedinice prodru u uporište i zauzmu barem nekoliko bunkera ili zgrada i na taj način prinude neprijatelja da svoje snage zadrži u Novom Mestu, kako se ne bi usudio da uputi pomoć napadnutom uporištu Trška Gora.[5]

je naređeno da 1. bataljon Odreda zauzme položaje između uporišta Kponovo — St. Peter i neprijatelju onemogući izlazak iz pomenutih uporišta, vrši na njih demonstrativni napad i, ukoliko se ukaže prilika, da ih likvidira. dok je 2. bataljonu naređeno da zaposedne položaje Zaloviče — Toplice i da postavi zasede na putu Smarjeta — Bela Cerkev — Rronovo, s tim da u toku noći izvrši jak demonstrativan napad na neprijatelja u Beloj Cerkvi, težeći i da ga likvidira Opširnije o napadu na Tršku Goru vidi dok. br. 21, 25 i 35.

[5] Iz operativnog izveštaja 5. SNOU brigade „Ivan Cankar" od 11. marta 1944 (or ginal izveštaja je u Arhivu IZDG SRS, f. 189), vidi se da je napad na Novo Mesto započeo 10. marta u 20 časova i trajao do 4 časa 11. marta, kada su se jedinice zbog neuspeha povukle Glavni napad prema Smihelu vršio je 2. bataljon 3. bataljon je napadao sa jednom četom bunkere na Brodu i Drski, dok je 1. bataljon napadao Grm jednom četom iz pravca Gotne Vasi, s namerom da privuče neprijateljske snage a sa drugom četom, podržanom baterijom, napadao je iz Zabje Vasi. u dva pravca, položaje na Zibertovom brdu, gde se nalazilo jedno topovsko odeljenje neprijatelja.

XV brigada ima zadatak da noću 10/11. III o. g. izvrši napad na neprijateljsko uporište Grosuplje i ruši žel. prugu između Grosuplja i Šmarja. Preko cele noći vrši napad jednim bataljonom na Grosuplje. Ostala dva bataljona ruše pomenutu prugu i drum. Ujutro se dva bataljona povlače na sektor Zgornja Slivnica—Repče, a jedan bataljon ostaje u zasedi duž druma, kod kote 446. sa zadatkom da spreči neprijatelju prodor, da ga napadne i uništi ukoliko bi pokušavao da iz Grosuplja dođe u Šmarje ili ako bi iz Šmarja pošao ka Grosuplju. Bataljoni u Repčama i Zgornjoj Slivnici nalaze se preko dana 11. III u rezervi. Napad na Grosuplje bataljon treba da izvrši energično a ne demonstrativno, tako da će neprijatelj biti prinuđen da uputi pojačanje iz Ljubljane, koje XII brigada treba da uništi. Bataljon koji će se preko dana nalaziti u zasedi na koti 454 mora u toku noći da postavi na drumu zasede i barikade i to na mestu koje će moći efikasno da gađa automatskim oružjem. Ne sme dozvoliti da ih neprijatelj ukloni i produži sa nadiranjem. U slučaju da neprijatelj u Grosuplju raspolaže oklopnim vozom i da njime pokuša prodreti ka Šmarju, treba ga napasti i uništiti. Odmah po dolasku na prugu morate izvideti da li se neprijatelj nalazi u Šmarju. U slučaju da se neprijatelj nalazi u £marju, odmah ga napasti i uništiti. Bataljoni u Repčama i Zgornjoj Slivnici služe preko dana kao rezerva, a istovremeno vrše osiguranje XV i XII brigade sa pravca nemačke granice.

XII brigada ima zadatak da svu brigadu postavi u zasedu na sektoru Šmarje—Lanišče. Zasedu neka drži preko noći 10/11. III 1944. i preko celog dana 11. III o. g. Neprijatelja koji bi pokušavao da prodre drumom iz Ljubljane ka Grosuplju treba pustiti u zasedu, napasti izbliza i potpuno uništiti. I u slučaju da neprijatelj dođe oklopnim vozom, morate ga napasti i uništiti. Zaseda mora biti dobro postavljena, a u njoj se moraju nalaziti i članovi štaba brigade i vršiti stalnu kontrolu. Morate paziti da pravilno rasporedite automatska oružja a naročito protivtenkovske puške koje vam za vreme akcije mora dati XV divizija. Ako stigne protivoklopni top, koji je na opravci, dodelićemo vam ga, te ga postavite na položaj odakle će imati sigurne pogotke na tenk ili na oklopni voz koji bi izbio do zasede. U slučaju da vašoj brigadi bude potrebna pomoć, izvestite člana štaba divizije koji će se preko noći nalaziti na položaju XII ili XV brigade, a preko dana u Repčama, kuda morate stalno dostavljati izveštaje. Sa svojih položaja do sela Repče morate u toku noći uspostaviti telefonsku vezu.

Napad na Grosuplje će otpočeti, a i zasede treba da su postavljene do 21 čas 10. III. Dalje zadatke brigade će dobiti od članova štaba divizije koji će se nalaziti kod njih.

Svaka brigada mora organizovati svoje brigadiio previjalište.

Svi štabovi moraju obezbediti redovnu i stalnu vezu tako da će biti uvek obavešteni o situaciji kod ostalih jedinica jer se samo na taj način mogu uspešno i tačno izvoditi operacije. XV brigada mora još u toku noći uspostaviti telefonsku vezu od bataljona koji se nalazi u zasedi kod kote 444 pa sve do Repča. Isto tako XII brigada mora uspostaviti telefonsku vezu od svojih položaja do sela Repče.

Štabovi XII i XV brigade moraju izraditi detaljan plan i zapovest za svoje jedinice, gde treba tačno izneti šta pojedina jedinica treba da radi.[6] Isto tako zapovest dostaviti štabu XV divizije do 8 časova ujutro 10. III.

Za vreme akcije dva člana štaba divizije nalaziće se u štabu IV brigade i Dolenjskog odreda, i to u Runčecu, kuda IV brigada i Dolenjski odred moraju svakog sata dostavljati izveštaje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-niäjcr:
službeno odsutan (M.P.) Franc Kočevar

BR. 13

IZVEŠTAJ ŠTABA GORENJSKOG NOP ODREDA OD 7. MARTA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O REORGANIZACIJI ODREDA[1]

S T A B
GORENJSKOG ODREDA
Na položaju, 7. 3. 44.
broj. 277/30

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Naredbom o organizovanju minerskih četa u suštini smo zaključili reorganizaciju našeg odreda, u smislu dogovora sa Štabom IX korpusa NOV i POJ:

[6] Zapovesti nisu pronađene.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 227/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano plavom olovkom „op", a na kraju dokumenta: „13. 3. 44."

Brojno stanje odreda se stalno povećava i to povećanje svake nedelje iznosi oko 100 ijudi.

Takođe se povećava naoružanje, oružjem koje naše jedinice dobijaju preko naše komisije za nabavku oružja

Pregled reorganizovanih jedinica je sledeći:

I bataljon G. O.

Sektor: Šentvid—Medvode—Škofja Loka—Lubnik—Gabrška Gora—Gorenja Vas—Lučine—Polhov Gradec.
Komandant: Fajfar Jože-Tomaž.-' politkomesar: Miklavec Janko-Kekec.[3]

Trenutno brojno stanje 128. naoružanih 72. nenaoružanih 56

II bataljon G. O.

Sektor: Šmartno —Vodice—Cerklje—Krvavec—granica—Tržiška Bistrica—Sava.
Komandant: Ravnik Alojz-Veko. politkomesar: Dolenc Milan--Bine.[4]
Trenutno brojno stanje 140, naoružanih 68, nenaoružanih 72.

III bataljon G. O.

Sektor: Tržiška Bistrica—granica—Dovje—Mojstrana- Poklju-ka—Boh. Bela—Radovljica—Sava.
Komandant: Rebolj Jože-Planinc. politkomesar: Volčin Anton-Sašo.
Trenutno brojno stanje 82. naoružanih 54. nenaoružanih 28.

1. minerska četa G. O.

Sektor: Područje puta i žel. pruge Kranj—Šentvid.
Komandir: Mrak Pavel-Jelen, politkomesar: Hudobivnik Janez.
Trenutno brojno stanje 28. naoružanih 28, nenaoružanih —.

2. minerska četa G. O.

Sektor: Područje puta i žel. pruge Radovljica—Kranj.
Komandir: Marjan, v. d. politkomesara Božo Prešeren.
Trenutno brojno stanje 31, naoružanih 16, nenaoružanih 15.

3. minerska četa G. O.

Sektor: Područje puta i žel. pruge Dovje—Radovljica i Jesenice—Boh. Bistrica.

[2] Poginuo 14. aprila 1944. u Trbojama.
[3] Poginuo 19. jula 1944. izjiad Cerkna kao politkomesar 16 SNOUB.
[4] Poginuo kod Kamnika 13. juna 1944. prilikom napada neprijatelja na bolnicu odreda.

Komandir: Knaflič Stanko-David, politkomesar: Rekel Ludvik-Filip.
Trenutno brojno stanje 26, naoružanih 26, nenaoružanih —.

1. transportna jedinica G. O.

Linija: Primorska — Martinj Vrh.
Komandir: Bradeško Filip-Jaka, politkomesar Ločniškar Hinko.
Brojno stanje 40. naoružanih 5, nenaoružanih 35.

2. transportna jedinica G. O

Linija: Martinj Vrh — Jelovica
Komandir: Čufar Jože-Ferdo, politkomesar: Hafner Jože.
Brojno stanje 20. naoružanih 5, nenaoružanih 15.
Na liniji snabdevanja nalaze se dva magazina sa potrebnim osobljem. Pored toga svaki bataljon ima svoj transportni vod za dotur oružja iz magazina.

Ostale formacije:

Transportna karaula G. O.
2 tehnike (jedna je još u gradnji na levoj obali Save);
2 bolnice i 6 ambulanti (1 bolnica i 2 ambulante tek u gradnji na levoj obali Save);
radionica pušaka.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za Gor. odred
(M.P.)

Politkomesar: Kržišnik A.[5]-Ljubo Ljubo

Komandant: Skraber Leopcld-Vanja

Načelnik štaba: Globočnik B.[6]-Damjan

[5] Anton Kržišnik
[6] Boris Globočnik

OBAVEŠTENJE ŠTABA 7. KORPUSA OD 8. MARTA 1944. FOTCINJENIM JEDINICAMA O NAREDBI GLAVNOG ŠTAPA NOV I PO SLOVENIJE ZA FORMIRANJE ISTARSKOG VOJNOG PODRUČJA[1]

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Na položaju. 8. 3. 1944.

SVIM ŠTABOVIMA DIVIZIJA I ODREDA VII KORPUSA NOV I POJ

na položaju.

(Od Gl. štaba NOV i POS — odeljenje za pozadinu. 3. 3. 1944 138/44.)

NAREDBA

Na teritoriji Slovenačke Istre formira se Istarsko područje. Sektor njegovog rada prostire se uglavnom od bivše jugoslovensko-italijanske granice pa do pruge Postojna — Št. Peter-' — Sušak — Trst.

Komanda Istarskog područja ima tri komande mesta i to:

1.) Komandu mesta Ilirska Bistrica,

2.) Komandu mesta Materija i

3.) Komandu mesta Koper.

Za članove Komande područja postavljaju se:

1.) Komandant područja drug Hvalič Tone-Bolte. koji se nalazi kod Istarskog odreda.

2.) Zamenik komandanta područja drug Janežič Josip, dosadašnji zamenik komandanta Ribniškog -područja.

3.) Za pomoćnika komandanta područja drug Dolenc Stane. dosadašnji komandant mesta žužemberk.

Od strane sanitetskog odeljenja Glavnog štaba NOV i POS postavljen je za sanitetskog referenta drug Kovač Ludvik (Lajči), dosadašnji referent saniteta kod Ribniškog područja.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 296/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano: ..Prot. 94714—11.3.1944."

[2] Sada: Pivka

Za šefa ekonomata postavljen je drug L u ž a r[3], dosadašnji šef ekonomata na Belokranjskom području.

Komanda Istarskog odreda neka u što kraćem vremenu predloži ostale rukovodioce odn. referente kod komandi područja radi postavljanja.

Za rukovodioce u komandama mesta postavljaju se sledeči rukovodioci:

1.) Komanda mesta Ilirska Bistrica:

Komandant mesta drug Š e f m a n Stane,[4] dosadašnji pomoćnik komandanta mesta Trebnje.

Za pomoćnika komandanta mesta drug K r a l j[5], dosadašnji pomoćnik komandanta mesta Grosuplje.

2.) *Komanda mesta Materija:*

Komandant mesta drug H u d o k l i n[s]. dosadašnji komandant mesta Metlika.

Za pomoćnika komandanta mesta drug G e r b e c Jože, dosadašnji zamenik komandanta mesta Novo Mesto.

3.) *Komanda mesta Koper:*

Komandant mesta drug P l a n i n e Franc[7], dosadašnji vršilac dužnosti komandanta mesta Novo Mesto.

Za pomoćnika komandanta drug M e d v e š č e k Hugo, dosadašnji referent za kadrove kod Komande Novomeškog područja.

Komanda Istarskog područja neka u što kraćem vremenu predloži zamenike komandanata mesta radi potvrđenja.

Istarsko područje spada u pogledu organizacije direktno pod odeljenje za pozadinu pri Glavnom štabu NOV i POS. kao i ostala područja na sektoru VII korpusa.

Komande Belokranjskog i Ribniškog područja moraju poslati svaka po 10 drugova, od kojih dva moraju da budu komandiri četa partizanskih straža i dva politkomesara čete.

Svi drugovi i gore pomenuti rukovodioci moraju se do 8. marta o. g. uveče javiti sa celokupnom opremom u selu Podhosta kod Podturna.

[3] Pavle Lužar

* Poginuo 6. avgusta 1950. u automobilskoj nesreći u Naklom kod Kranja.

[5] Franc Kralj

* Anton Hudoklin Borut

[7] Izvršio samoubistvo 8. februara 1945. prilikom neprijateljskog napada na bunker Komande mesta Koper. Borbu s nadmoćnijim neprijateljem vodio je od jutra do 15 časova. Samoubistvo je zvršio kada je neprijatelj počeo da minira bunker.

Zamenik komandanta Istarskog područja drug Janežič neka odmah, posle prijema naredbe, otputuje preko štaba Istarskog odreda svojoj novoj komandi područja.

Sa gornjom naredbom upoznajte sve podređene jedinice.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za politkomesara — načelnik štaba-pukovnik (M.P.) Rado Pehaček

Komandant-pukovnik: Rajko Tanasković

BR. 15

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. DIVIZIJE OD 8. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O AKTIVNOSTI 4. BRIGADE „MATIJA GUBEC"[1]

STAB XV DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek
Op. Br. 13
8. marta 1944.
Položaj

ŠTABU VII KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE
(Operativni odsek)

Prema pretposlednjem stavu naredbe Operativnog odseka Štaba VII korpusa br. 91 od 2. III 1944.[2] šaljemo izveštaj IV SNOUB za Operativni štab, pod čijom je komandom bila za vreme operacija, i to:

Akcije — operacije IV SNOUB XV divizije za vreme od 27. II do 1. III 1944, koja je bila pod Operativnim štabom IV i IX SNOUB.

1. — Plan za akcije izradio je Operativni- štab IV i IX SNOU brigade, koji je bio sastavljen od načelnika štaba XVIII divizije kapetana Brajoviča i zamenika politkomesara IV SNOUB druga Šarlija.[3] Ovaj plan, sa naredbom Operativnog štaba, bio je izrađen na zajedničkom sastanku 27. II u 12 časova i dat

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 153/1.

[3] Ova naredba ,i ostale koje se pominju u dokumentu nisu pronađene.

[3] Karei Täufer

štabu brigade, na osnovu koga je štab brigade izdao naredbu štabovima bataljona 27. II 1944. u 13 časova. U toj naredbi istaknut je zadatak da brigada sa jednim bataljonom izvrši napad na Škofljicu 27. II u 19 časova, sa jednim bataljonom ruši železničku prugu između Škofljice i Dalnje Vasi kod Lavrice, a sa jednim da likvidira neprijateljsko uporište Mali Vrh iznad šmarskog tunela, te poruši prugu i put između Škofljice i Šmarje — Sap.

2. — Naše efektive bile su sledeče: 3. bataljon (450 ljudi) sa 24 puškomitraljeza i 4 teška automatska oruđa, 1 protivtenkovskim topom, 3 teška i 6 lakih bacača. Neprijateljske efektive, prema podacima obaveštajne službe, bile su: u Škofljici oko 200 neprijateljskih vojnika; u Zalogu oko 120 do 150 neprijateljskih vojnika; u zamku Lisičje iznad Škofljice oko 180 neprijateljskih vojnika. Pored toga trebalo je računati sa neprijateljskim efektivama u Ljubljani: 5.000 neprijateljskih vojnika, [zatim] u Dobrunjama. Sv. Urhu. Šoštrom, gde su jačine uporišta iznosile do 400 neprijateljskih vojnika. Naoružanje neprijatelja u uporištima, osim Ljubljane, sastojalo se iz neutvrđenog broja lakog i teškog automatskog oružja, teških oruđa i do 2 autoblinde za patrolnu službu. Pored toga moralo se računati i sa brojem oklopnih vozila u Ljubljani, koji nije bio utvrđen. Efektive neprijatelja. koje su nam saopštene naredbom Operativnog štaba, bile su dopunjene do gornjeg broja podacima obaveštajne službe naše brigade u toku dva dana, tj. od 25. do 27. II, kad se brigada brzim maršem približavala novom sektoru. Ovde nisu uračunate efektive koje je neprijatelj imao u Lavrici i Rudniku.

3. — Akcija je otpočela 27. II u 19 časova. Odmah u početku nastupili su nepredviđeni momenti, i to: prilikom prelaza IV bataljona u Lavricu, gde je trebalo da uz pomoć civilnog stanovništva poruši prugu i put, bataljon je morao meniati plan rušenja i miniranja pruge i puta, jer nije bilo poznato da je ovde neprijateljsko uporište, i prilagoditi svoju borbu protiv neprijatelja u Škofljici — Lavrici, radi obezbeđenja izvršenja rušenja pruge i puta. Zbog toga se plan rušenja puta menjao utoliko što put uopšte nije rušen (jer je bio na domaku neprijateljske vatre), već je samo miniran. Isto tako je srušen samo manji deo pruge, ukoliko je bio van dometa neprijateljske vatre, i takođe miniran. Za samu akciju na Škofljicu bio je upotrebljen samo jedan bataljon, dok bataljon IX brigade, koji je trebalo da sadejstvuje sa našim bataljonom, nije bio upotrebljen za akciju na Škofljicu (jer je napadao Zalog).

4. — IV bataljon naše brigade je u toku daljeg razvoja akcije izvršio svoj zadatak i pored nepredviđenih okolnosti (tač. 3). Naš 3. bataljon nije mogao likvidirati Škofljicu. Ovde

treba takođe spomenuti da se jedna četa, koja je zbog guste magle i mrkle noći (nepredviđena okolnost) upala u Škofljicu umesto u Lavricu i tu isterala neprijatelja iz dva bunkera, u toj situaciji odmah snašla i pokušala da nastavi borbu, iskcrišćavajući veliki značaj iznenađenja kod neprijatelja, ali ju je sprečilo nastupanje dveju neprijateljskih autoblindi koje su zaustavile napad čete. U toku daljih borbi) akcija naše brigade, u cilju sprečavanja neprijateljskog prodora duž linije Ljubljana—Grosuplje. razvijala se po planu. Bataljoni su zaposeli određene položaje 28. II: Treći bataljon šmarski tunel od Tlaka do Malog Vrha, IV bataljon sektor Pleše — Eepče (nova nepredviđena okolnost) jer se sa položaja Lanišča, zbog neprijateljskog uporišta u zamku Lisičje, nije moglo sprečavati kretanje neprijatelja od Škofljice do šmarskog tunela i kontrolis.nti teren prema Dobrunjama i Šoštrom. Prvi bataljon je, međutim, kao rezerva bio prikupljen delimično na položaju Huda Polica a delimićno je zaposedao položaje od Malog Vrha do Šinarj'i, Nepredviđena okolnost, koja je samo olakšala akciju, bila je ta što neprijatelj uopšte niie imao zaposednuto uporište Mali Vrh iznad šmarskog .tunela. (Prednja okolnost se predviđala samo polovično.) Borbe 28. II i pokušaji neprijatelja da probije liniju Škofljica — Grosuplje, u čemu međutim nije uspeo, razvijali su se nepovoljno po neprijatelja. 28. II bio je pripremljen nov napad na Škofljicu i Zalog, ali je naredbom Operativnog štaba otkazan. Izvođeno je samo ponovno rušenje puteva i pruge na odseku Šmarje - Lavrica. Miniranje puta i pruge kod Lavrice nije se moglo obaviti jer je na putu od Škofljice do Lavrice već bila skoncentrisana neprijateljska motorizacija. koja je otkrila naš pokušaj i sprečila ga svojim stražama i patrolama. U toku 29. II vođena je borba na našem odseku da bi se neprijateljskoj pešadiji sprečilo da dođe u Grosuplje ukoliko bi neprijateljskoj motorizaciji ipak uspelo da prodre duž komunikacije Škofljica — Grosuplje. To ne znači da su neprijateljski kamioni propušteni bez borbi; bili su propušteni samo neprijateljski tenkovi, dok su automobili bili napadnuti. Neprijateljske pobočnice, sastavljene od pešadije koja se prebacivala automobilima, koje su kretale u tri kolone (jedna iz M. Vrha, druga iz Tlaka, a treća između Tlaka i Gajniča) prema položajima našeg III bataljona, prisilile su III bataljon da se [sa položaja] iznad šmarskog tunela povuče na položaj preko doline, između tunela i Tlaka. Ovaj pokret izvršile su samo dve čete III bataljona pod zaštitnom vatrom 3. čete. koja je osiguravala povlačenje tih dveju četa, posle čega su ove dve čete ponovo stupile u borbu i sprečile nadiranje neprijatelja grebenom tog brda. Neprijateljska kolona, koja je posle povlačenja ovih dveju četa pokušala da dođe do Šmarja,

bila je ponovo zaustavljena od I bataljona. Neprijateljska kolona. koja je nadirala prema Hudoj Polici, upala je u zasedu IV bataljona i delimićno je zaustavljena. Ova borba je trajala do 13 časova 29. II 1944. Posle tog vremena je neprijatelj, zbog nadmoćnosti, frontalno potisnuo naš IV i III bataljon iznad položaja južno od Hude Police. Kako se u to vreme povukao i bataljon IX brigade na položaje iznad G. Blata, i na taj način čitava dolina između Drenika i Hude Police ostala van kontrole, te ne bi bilo moguće zaustaviti neprijatelja, izdali smo, prema naredbi zapovest našem I bataljonu da se pod borbom povuče na nove položaje iznad Bičja i da spreči pritisak neprijatelja s ove strane duž doline od Sela do Bičja (odakle je opet vršila pritisak jedna neprijateljska kolona iz pravca Grosuplja). IV bataljon zauzeo je položaje od Vina prema Hudoj Polici, dok je III bataljon dobio zadatak da protera neprijatelja iz Hude Police i na taj način spreči svima trima neprijateljskim kolonama, koje su nadirale iz pravca Škofljice i već se u međuvremenu spojile, napredovanje prema Grosuplju. Čitava akcija tog dana uspela je delimićno. jer je neprijateljskoj motorizaciji ipak pošlo za rukom da se probije u pravcu Grosuplja dok njegovoj pešadiji nije.

Uveče 29. II izgubljena je veza sa Operativnim štabom, ali je posle tri časa opet uspostavljena u Vrbičju. Da bi neprijatelju sprečili prodor putem iz Grosuplja prema Turjaku i da odatle stigne u pomoć u Vel. Lašče, u sporazumu sa Operativnim štabom, u noći između 29. II i 1. III zauzeli smo položaje na sektoru Vel. Lipljene i Male Lipljene, bez dubinskih zaseda na tom pravcu od Šenturja do Turjaka. Jedan bataljon imao je, međutim, zadatak da te noći napadne neprijatelja koji se već koncentrisao u Šenturju. Bataljon koji je imao zadatak da napada iz pravca Tabor — šenturje sa 3. četom stigao je na Tabor 1. III 1944. tek oko 8 časova ujutro. Zato je napad na Šenturje. prema naredbi Operativnog štaba, određen za noć između 1. i 2. III 1944. i izdata je zapovest.

IV bataljon je u toku dana zauzeo položaje na sektoru Cerovo. ali napad nije preduzet pošto je neprijatelj u toku 1. III 1944. u 9 časova napustio Šenturje.[4]

Zasede III bataljona su u toku 2. III 1944. na sektoru M. Lipljene, na Straži i na Slokoj Gori, vodile borbu sa neprijateljskom motorizovanom kolonom, koja se kretala iz Vel. Lašča prema Ljubljani. Bataljon je imao jednu četu na Slokoj Gori a jednu na Straži. Jedan vod je poslao kao pojačanje IX brigadi na sektoru od Sv. Ahaca do Brezja. Borba je vođena takođe zajedno sa jednim bataljonom XV brigade. Neprijateljska motorizacija nadirala je putem preko Turjaka prema Pijavoj

[4] Vidi dok. br. 3 i 5.

Gorici. Rastojanje između automobila bilo je oko 40 metara. Bataljon je vodio borbu sa neprijateljskom pobočnicom i istu iz pravca Sloke Gore potisnuo prema putu. Jedan vod 1 čete je jurišem došao do jednog kamiona, koji je već ranije bio onesposobljen za vožnju, i borci su pokušali da zaplene materijal koji je bio na kamionu, ali su bili sprečeni mitraljiranjem i bombardovanjem iz neprijateljskih aviona (2 ..rode"). Predveče je motorizaciji na prednjem odseku stigla pomoć iz Vel. Lašča koja je, zahvaljujući tenkovima, sprečila bataljon da zapleni neprijateljski materijal na kamionima. Bataljon je spalio jedan neprijateljski kamion a jednog je onesposobio za vožnju. Vod koji je dejstvovao sa bataljonom IX brigade zajedno sa njim je onesposobio 3 neprijateljska kamiona. Zaplenjivanje materijala onemogućili su tenkovi, koji su sprečavali pristup kamionima.

5. — Sve naše akcije imale su delimičan uspeh jer, kako je već navedeno pod tačkom 4, neprijateljskoj motorizaciji uspelo je da prodre u Grosuplje, dok njenoj pešadiji nije pošlo za rukom da 29. II dođe do Grpsuplja. U vezi sa likvidacijom Vel. Lašča — neprijatelj nije prodro do Vel. Lašča na odseku koji je branila ova brigada. Što se tiče borbi sa motorizacijom 2. III 1944, akcija je opet imala samo delimičan uspeh, jer nije zadobijen nikakav plen od neprijatelja. Takođe treba spomenuti i to da bataljon nije uspeo da. uništi više kamiona, što treba pripisati uticaju koji još uvek -vrše neprijateljski tenkovi na naše borce, iako se oni nisu mogli kretati brdovitim terenom koji su držale naše trupe.

6. — Plena u tim borbama nije bilo.

7. — Neprijateljski gubici u toku svih borbi cene se na oko 150 mrtvih i isto toliko ranjenih. Od materijala uništeno je: jedan neprijateljski kamion sa topom, tri vagona oklopnog voza, 1 neprijateljski oklopni voz koji je naišao na minu (lokomotiva i nekoliko vagona je uništeno), jedna neprijateljska kola municije, koja su naišla na minu. 2 neprijateljska kamiona (1 spaljen i 1 onesposobljen za vožnju).

Naši gubici u svim borbama su: 3 mrtva. 17 ranjenih i 6 nestalih.

8. — Iz dosada navedenih tačaka vidi se da se akcija nije uvek odvijala po planu. Razlozi su već izneti Plan same akcije, prilikom sastavljanja mnogobrojnih zapovesti predviđao je različite slučajeve. U toku same akcije oni su uvek uzimani u obzir i izdata je zapovest iz koje se moglo najlakše preći na akciju a da je nepredviđeni slučajevi ne spreče. Nikada nije izdata zapovest koja bi predviđala sve slučajeve, jer to ne bi bila zapovest već direktiva. Komandantima bataljona takođe su izdate

usmene direktive u vezi sa svakom izdatom zapovešću, kako ovi, obzirom na situaciju koja se stalno menjala, ne bi biii iznenađeni. Tehničkih sredstava imali smo veoma malo. naročito mina i eksploziva: 8 nagaznih mina Hawkins, 6 kg eksploziva. Prenosnih zaklona i buktinja nismo imali. Svaki bataljon je imao po oko 6 bombaša, među kojima po oko 4 dobrovoljca. Bombaši su bili aktivni i u Lavrici su s uspehom uništili 4 be-ga. Grubih taktičkih grešaka za vreme akcije nije bilo. Komandni kadar se snašao i u nepredviđenim momentima. (Desetari i vodnici su bili ti koji su i prilikom iznenađenja držali vojsku na okupu.) Služba veze je funkcionisala: vod za vezu je. zajedno sa vodom za vezu IX brigade, uspostavio telefonsku vezu između Štaba korpusa i Operativnog štaba. Minerska služba je funkcionisalä. Veliki nedostatak je u tome što nismo imali eksploziv za uništenje šmarskog tunela čije smo položaje držali dva dana. Njegovim uništenjem potpuno bi bio sprečen železnički saobraćaj na liniji Ljubljana — Grosuplje. U toku akcije baterija nije bila u sastavu brigade, te zbog toga ne dajemo ocenu o sadejstvu artiljerije sa pešadijom. Moral vojske i komandnog kadra bio je. s obzirom na izvršenje naredbi, na visokom nivou. Ne dostavljamo skicu akcije jer je akcija preduzeta na osnovu naređenja Operativnog štaba. Karta Cerknica 1 : 100.000 poslužiće bolje od skice. Inače je akcija izvršena uz stalno manevrisanje na terenu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
kapetan.
Raco[5]

Za nač. operativnog odseka
Potporučnik.
Raslo J. Kogej[6]

[5] Radomir Božović
[6] Jože Kogej Rasto

NAREĐENJE ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 8. MARTA 1944. ŠTABU NOTRANJSKOG NOP ODREDA ZA PREDISLOKACIJU JEDINICA I RUŠENJE ŽELEZNIČKE PRUGE POSTOJNA — LJUBLJANA'

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj 8. III 1944.

ŠTABU NOTRANJSKOG ODREDA

Položaj

Odmah posle prijema ovog naređenja promenite raspored svojih snaga i to:

1.) Jedan bataljon smestite u Grahovo; jedna četa bataljona neka bude u Martinjaku i njome neka vrši obezbeđenje iz pravca Rakek — Cerknica.

2.) Jedan bataljon prebacite na sektor Brezje (iznad Begunja). Zadatak bataljona je da kontroliše sektor Begunje Cerknica.

3.) Štab odreda smestite u selu Sv. Trojica. Imajte tamo i jednu četu bataljona koji će biti na Brezju. Četa neka patrolira prema Sv. Vidu i Kožljeku.

Vaš glavni zadatak je da se svim snagama bacite na rušenje pruge Postojna — Ljubljana. Za to upotrebite specijalne minerske vodove, koje treba pojačati pešadijskim jedinicama, i neka izbacuju vozove iz koloseka. Pošto mi nemamo potreban eksploziv morate ga nabaviti po starim magazinima. Pored toga pojačajte vašu obaveštajnu službu i prikupite tačne podatke o neprijatelju na sektoru vašeg odreda.

Odmah uspostavite telefonsku vezu s nama. a isto tako i «a vašim bataljonima; pored toga dostavljajte nam redovno pismene izveštaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
N. Majcen* Janko Rudolf

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. £. 198/IV.
[2] Nace Majcen

IZVEŠTAJ ŠTABA ISTARSKOG NOP ODREDA OD 8. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O STANJU I AKTIVNOSTI ODREDA[1]

STAB ISTARSKOG ODREDA
Na položaju, 8. 3. 44.
Br. 72/4

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

na položaju

Nedeljni izveštaj o stanju, akcijama i radu u našim jedinicama

U svim jedinicama održavaju se svakog dana vojne vežbe i politički časovi.

U I bataljonu tokom nedelje bilo je održano 7 političkih časova. Njima nisu prisustvovali svi vojnici, jer bataljon svakog dana šalje na položaje jake zasede i patrole, tako da je jednog dana na dužnosti jedna četa a drugog dana druga. Pored toga ni minerski vod ne postiže željene uspehe, jer ne raspolaže potrebnim eksplozivom.

Na tim političkim časovima objašnjavan je vojsci veliki rad za oslobođenje radnog naroda, govoreno o Marksu—Engelsu i o velikom učitelju Lenjinu i njegovom nasledniku Staljinu. Tumačeno je jedinstvo i drugarštvo prvih slovenačkih partizana i njihova istrajna borba za oslobođenje porobljenih naroda ispod fašističkog jarma. Političke časove održavao je politkomesar bataljona, a u njegovom odsustvu — komesari četa.

U II bataljonu bilo je održano 7 političkih časova, koje je držao politkomesar bataljona, a u njegovom odsustvu komesari četa ili njihovi zamenici. Diskutovalo se o velikom radu i organizaciji OF, koja, iako praćena u stopu od domaćih izdajnika i okupatorskih bandita, još uvek nastavlja svoju delatnost koja omogućava NOV uspehe za oslobođenje svih jugoslovenski'n naroda.

Politkomesar III bataljona održao je u svim četama tri politička časa a njegov zamenik četiri. Na svim političkim časovima čitan je vojsci Radio-vesnik. koga izdaje svakog dana odsek za vezu pri štabu Ifstarskog] 0[dreda] koji raspolaže predajnom i prijemnom radio-stanicom. Naročito su istaknuti unu-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 296'II.

tarnja i spoljna organizacija velike C[rvene] Afrmije], njeni uspesi i udari koje svakog dana zadaje nemačkom fašizmu Pri tome su podvučeni i veliki napadi savezničkih aviona na nemačku industriju.

Dana 6. o.m. priređena je u svim bataljonima velika proslava u čast 52. rođendana vrhovnog komandanta NOV i POJ druga Tita. U dvoranama, koje su bile okićene zastavama, politkomesari bataljona izneli su biografiju druga Broza Josipa (Tita) i objasnili vojsci i civilima napore koje je drug Tito uložio za oslobođenje Slovena.

Tokom nedelje imali smo konferenciju sa podređenim komesarima na kojoj smo naglašavali tesnu saradnju između Saveznika. Naglašavali smo da ne postoji razlika između Rusa i Saveznika, jer imaju isti cilj; osloboditi porobljene narode i do kraja poraziti fašizam. Smatrati [treba] Saveznike kao što smatramo SSSR i ne praviti nikakve razlike među njima.

Na dan 52. rođendana vrhovnog komandanta NOV i POJ druga Tita štab odreda održao je 2 mitinga. U dvoranama koje su bile okićene zastavama, drug politkomesar odreda održao je govore u kojima je opisivao borbu i patnje kroz život druga Tita koji je težio za tim da oslobodi čitav radni narod Jugoslavije.

Vojnički rad. i uspesi

Dana 1. 3. 44. naša zaseda je napala na putu Obrov — Podnovigrad- 4 nemačka oklopna luksuzna automobila koji su prevozili nemačke oficire. U tom napadu bilo je više oficira ranjeno, ali još ne znamo tačan broj jer su vozila nastavila put.

Dana 3. 3. 44. na gore pomenutom mestu zaseda je napala veliki kamion koji je prevozio nemačku vojsku. U toj akciji 18 Nemaca je poginulo i više ranjeno, što naši nisu mogli da utvrde jer su neprijatelju stigla u pomoć oklopna kola.

Dana 4. 3. 44. na putu Obrov — Podnovigrad nasa zaseda je napala 2 nemačka kamiona i 1 automobil. Pomenuta vozila bila su prethodnica nemačke autokolone; zato se zaseda morala povući jer je pretila opasnost da bude opkoljena. I u tom napadu ubijeno je 8 Nemaca. a bilo je sigurno i nešto ranjenih. no tačan broj nije nam poznat.

Dana 5. o.m. minerski vod izbacio je iz koloseka voz koji je prevozio ugalj, i to u blizini Rodika. Istovi-emeno je izvršen demonstrativni napad na nemačku posadu u Rodiku, što je prouzrokovalo veliku buku. tako da je neprijatelj dojurio sa svojim snagama sa svih strana, zbog čega su naši morali napustiti

[2] Odnosi se na Podgrad.

svoje položaje. Imali smo dva ranjena. Neprijateljske gubitke do danas još nismo mogli utvrditi.

Dana 7. o.m. zaseda naših jedinica napala je nemačku kolonu na putu Ribnica — Buje. Istovremeno je druga nemački kolona prodirala sa stanice Ležeče u pravcu naše zasede. Prilikom sukoba sa prvom nemačkom kolonom ista se razbežala na sve strane. Međutim, kad je našoj jedinici zašla iza leđa druga kolona, povukla se sa položaja. Za vreme povlačenja, našu zasedu je počela da sledi ta nemačka kolona, ali su je naši napaii i raspršili. U toj akciji imali smo jednog lako ranjenog dum-dum metkom, dok nam neprijateljski gubici još nisu poznati. Čim budemo doznali, javićemo vam.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Zam. komandanta-kapetan:
Požar Tone

BR. 18

NARFDENJE ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 9. MARTA 1944. O SMENI I ZADACIMA PODREDENIH JEDINICA[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 9. III 1944.

SVIM ŠTABOVIMA BRIGADA XVIII DIVIZIJE

Položaj

Zbog novonastale situacije izvršiće se pregrupacija naših snaga i to:

1.) X brigada prebaciće se na stare položaje na sektor Lašča, sa istim rasporedom i istim zadacima kao pre početka akcije. III bataljon prebaciće se iz sela Hudi Konec u Praproče. gde će preuzeti dužnost I bataljona IX brigade.

2.) IX brigada prebaciće se na sektor Kočevje, gde će preuzeti položaje VIII brigade. Jedan bataljon već se nalazi na sektoru Polom — Vrbovec sa zadatkom koji je brigada dobila

[1] Orignal (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 191/IV.

posebnom naredbom.[2] Jedan bataljon postaviče na sektor Ložine. dva bataljona u Rakitnicu. a Štab brigade u selo Blate.

3.) VIII brigada prebaciće se posle promene položaja na sektor Ortnek — Žlebič i to: Štab brigade u selo Graben, jedan bataljon u Hudi Konec, jedan bataljon u Sinovicu, a jedan bataljon se već nalazi u Gor. Lažima.

4.) Sve jedinice neka na svojim sektorima što uspešnije ruše cestu i prugu prema ponovo dobijenim naredbama u vezi s tim. Pored toga treba sve slobodno vreme temeljito iskoristiti za vojne vežbe i politički rad. Jedinice treba što je moguće sistematskije uvoditi u borbu, naročito protiv manjih neprijateljskih patrola koje vrše ispade iz uporišta. U vezi s tim skrećemo pažnju štabovima brigada da su lično odgovorni za to da te borbe ne budu defanzivnog karaktera, već ih treba voditi sa spretnim manevrisanjem u ofanzivnom smislu, što je najbolje sredstvo za vojničko učvršćenje naših jedinica.

5.) Sve dosadašnje telefonske linije moraju ostati na svom mestu i jedinice neka ih predaju onima koje će ih zameniti na položajima.

6.) Brdske baterije VIII i IX brigade odmah se vraćaju u sastav svojih brigada. X brigada odrediće jedan teški bacač sa pripadajućom municijom i stokom i sa svim pomoćnim osobljem i poslaće ga u sastav artiljerijskog divizicna koji se nalazi na Gori. Vodnik odeljenja neka se javi na dužnost u divizionu, a X brigada briše sve iz svojih spiskova.

7.) VIII i X brigada neka odmah pristupe formiranju IV bataljona. To treba izvršiti na taj način što će se uzeti po jedna četa iz dosadašnjih triju bataljona, koje će sačinjavati IV bataljon. U ostala tri bataljona treba formirati po jednu novu četu. Time se izjednačuje brojčana razlika, štabovi brigada neka nam odmah pošalju predloge za bataljonske starešine, odnosno neka nam jave ako u svojim jedinicama nemaju odgovarajućih ljudi.

8.) Štab divizije formiraće poseban. Ruski bataljon, koji će biti dodeljen IX brigadi. Sve jedinice neka odmah pošalju sve Ruse u Štab divizije, ukoliko to dosad nisu učinile. Treba ih poslati sa svom spremom i oružjem koje imaju.[3]

[2] Naredba nije pronađena.

[3] Stab 18. divizije poslao je 12. marta 1944. Štabu 9. SNO brigade sledeči dopis:

..Šaljemo u vaš sastav ruski bataljon formiran u dve čete sa komandnim kadrom:

komandant drug Aleksej Gavranin. lajtnant
zam. komandanta drug Vukelić Jaika
politkomesar drug Mihajlo
I. č. komandir drug Maldigulov Aleksandar
komesar drug Kadžaija

Zamenu jedinica treba sprovesti u toku ove noći na taj način što će najpre X brigada zameniti IX a zatim IX — VIII brigadu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:

BR. 19

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 9. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU DIVIZIJE I BORBAMA S NEMACKOM AUTO-KOLONOM NA DRUMU KOČEVJE — VELIKE LAŠCE«

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 9. III 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Dnevni izveštaj

1.) Sektor Kočevje: Uporište Kočevje je utvrđeno, opasano dvorednom žicom i bunkerima koji su međusobno povezani saobraćajnicama i isprepletano je streljačkim rovovima. Posada ima oko 800 domobrana i Nemaca i nalazi se pod nemačkom komandom. Pored automatskog oružja raspolaže i artiljerijom srednjeg kalibra i teškim minobacačima.

II. č. komandir drug Puljajev
komesar drug Bajev Timan.

Ovaj bataljon smatrajte kao sastavni deo vaše br'gade i upotpunite ga sa svim potrebnim ljudstvom i materijalom, konjima i mulama — svim što pripada jednom bataljonu." (Vidi Arhiv IZDG SRS f 197/IV). Taj bataljon je bio u sastavu 9. SNO brigade kao 5. bataljon do 30. marta 1944. tj. do odlaska 2. bataljona iste brigade u Istarski NOP odred, a onda je preimenovan u 4. bataljon 9. SNO brigade, dok je b'vši 4. bataljon dobio naziv 2. bataljon 9. brigade.

' Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 27/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano u Glavnom štabu mastilom: ..285 Op br. 236 — 18. III 44." i „oper" Na kraju dokumenta dopisano crvenom olovkom: „D 18/111".

Sektor Vel. Lašče: Uporište Vel. Lašče sa Sv. Rokom broji oko 1.000 ljudi, od toga 250 Nemaca. U uporištu je oko 15 kamiona, 3 tenka, 5 topova i veći broj teških minobacača. U njemu su dobro utvrđeni bunkeri. Oko uporišta je iskopan streljački rov sa nadstrešnicom i podzemnom vezom i opasano žičanom preprekom.

Uporište Rašica broji oko 80 ljudi stalne posade. Ovaj broj se stalno menja. S vremena na vreme u uporištu se zadržavaju tenkovi.

Uporište Sv. Trojica nema stalni karakter. Bunkeri su privremeni, izgrađeni od zemlje i drveta. Posada obično broji oko 60 ljudi/

Zadatak uporišta je da obezbeđuje saobraćaj auto-kolonama, koji se s vremena na vreme odvija na putu Ljubljana — Kočevje.

Sektor Cerknica — Rakek: Brojno stanje posade Rakeka je nepromenjeno. I u ostalim uporištima ovog sektora nema promena. Posada raspolaže sa 8 teških minobacača i 2 topa.

2.) Operativni štab divizije nalazi se u selu Sv. Gregor a ostali odseci smešteni su u selu Hrib. Podoficirska i politička škola su u Hribu.

Artiljerijski divizion je smešten u selu Gora.

VIII brigada se nalazi na sektoru Kočevje sa Štabom u s. Blate dok su joj jedinice raspoređene ovako: I i III bataljon u Rakitnici, sa zadatkom da drže zasede po dubini na severoistočnim obroncima Ložinskog vrha, II bataljon nalazi se u Gor. Lažima i pod komandom je X brigade.

IX brigada nalazi se na sektoru Mala Slevica — -Tunčje — Praproče — Dvorska Vas — Škrlovica, sa zadatkom da osigura pravac Vel. Lašče. Međutim, u slučaju nadiranja neprijatelja ima zadatak da ga napadne sa boka.

X brigada nalazi se sa svojim jedinicama kako sledi: Štab brigade smešten je u selu Graben, I bataljon u Močilama, II bat. u Vel. Poljanama. III bataljon u Hudom Koncu, a inžinjerska četa je smeštena u Hojčama.

Pored napadanja neprijatelja i neprijateljskih kolona koje bi se pojavile na putu Vel. Lašče — Kočevje, zadatak svih brigada je rušenje puta i pruge i svih saobraćajnih objekata.

IV bataljon IX brigade dobio je zadatak da odmah krene na sektor Polom — Vrbovec sa zadatkom osiguranja pravca Kočevje — Stari Log. Kočevje — Polom.

Saglasno našoj naredbi[2] Notranjski odred nalazi se na novim položajima, i to: jedan bataljon u Grahovu, sa jednom četom u Martinjaku radi osiguranja pravca Rakek — Cerknica.

[2] Vidi dok. br. 16.

drugi bataljon na sektoru Brezje (iznad Begunja), sa zadatkom kontrolisanja sektora Begunje — Cerknica. Štab odreda smešten je u selu Sv. Trojica. Odred ima zadatak da sa svim svojim snagama ruši prugu Ljubljana— Postojna.

3.) Sve jedinice vodile su borbu s neprijateljem koji je iz Kočevja nadirao auto-kolonom u jačini oko 40 kamiona i 6 tenkova. Auto-kolona je iz Kočevja krenula u 4 časa ujutro. Osiguravale su je pobočnice u jačini od 500 ljudi, većinom pripadnika SS odeljenja. Jedinice VIII brigade napale su kako kolonu koja je nadirala tako i pobočnice i razvila se ogorčena borba. Tokom borbe ova jedinica uništila je jedan kamion, ubila 20 neprijateljskih vojnika a više ih ranila. Zbog suviše velike nadmoćnosti neprijatelja ove jedinice nisu mogle izdržati jak pritisak i povukle su se na nove položaje. Da bi sprečili dalji ispad iz Kočevja, u pravcu Kočevja i Koblarja bile su poslate bojne patrole. III bataljon nije ušao u borbu, jer zbog snega nije stigao pravovremeno na položaj, a jednu četu imao je za osiguranje pravca Jelendol. Sa položaja iznad sela Blate tukli su kolonu teški bacač i inžinjerska četa. Kada je kolona prošla pored položaja razmeštenih jedinica. 1ПГ bataljon je pošao za kolonom u pravcu Zlebiča.

X brigada je bila pravovremeno na svojim određenim položajima, ali pošto je neprijatelju uspelo da sa svojim pešadijskim pobočnicama prodre iza naših položaja, jedinice su se povukle vodeći žestoke borbe s neprijateljem. Neprijateljske pobočnice su prodirale veoma smelo i naši rukovodioci nisu uspeli da zadrže vojsku na početnim položajima. Kasnije su naši izvršili napad na neprijatelja, međutim kolona je već prošla pored naših zaseda i samo je jednoj četi II bataljona uspelo da snažno udari po koloni sa svim raspoloživim oružjem.

IX brigada je za vreme nadiranja napadala sa jednom jedinicom Vel. Lašče, at bataljon koji je bio u zasedi nije napao neprijateljsku kolonu.

O borbama tokom celog dana poslaćemo poseban izveštaj, pošto imamo konferenciju svih triju brigadnih štabova sa Štabom divizije i komesarom VII korpusa. Na toj konferenciji ćemo pored ostalih aktuelnih pitanja kritički raspravljati o toku jučerašnje akcije i o uzrocima neuspeha.

4.) Moralno i zdravstveno stanje u jedinicama je zadovoljavajuće.

5.) Zbog akcija preko celog dana vojna nastava nije održavana.

6.) Politički časovi nisu održavani zbog toga što su jedinice čitav dan vodile borbu s protivnikom.

7.) Mitinzi nisu održavani.

8.) Brojno stanje: po spisku 2.681
u rashodu 415
na licu 2.266

Napomene: Proslava Dana žena održana je samo u jednom bataljonu IX brigade jer su sve jedinice ceo dan vodile borbe s neprijateljem.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU:

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
N. Majcen[5]

BK. 20

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. DIVIZIJE OD 10. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O STANJU 1 BORBAMA NA SEKTORU DIVIZIJE[1]

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
OPERACIJSKI ODSEK
OP. br. 27
Položaj, 10. III 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

Dnevni izveštaj:

IV SNOUB ..Matija Gubec"; izveštaj za C. III 1944.

I bataljon nalazi se na položajima oko Brezja sa zadatkom osiguranja terena: put Mirna Peč—Novo Mesto dn Hmeljnika i Karloveca. sa zasedom na Daljnem Vrhu.

II bataljon nalazi se na sektoru Bitnja Vas i sa 1 četom u Radnoj Vasi. Obezbeđuje haubicu od 100 mm. Šalje borbene patrole prema Novom Mestu.

III bataljon je sa dve čete raspoređen na Kuzarjevom Kalu a sa jednom četom i komorom na Suhoru. Zasedu drži iznad sela Hudo sa osiguranjem prema Prečni.

[3] Nace Majcen

[1] Original (p'san na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 153/1.

IV bataljon [nalazi se] na sektoru Štatenberk. Sa jednom četom drži zasedu na Novoj Gori a bojne patrole [šalje] prema Sv. Juriju, Karlovecu i Hmeljniku i kontroliše teren prema Klevevžu, Kuglem[2] i Zalovičama.

Baterija, inženjerska četa i [četa za] vezu sa štabom brigade nalaze se u Črešnjicama.

U toku dana došlo je do sukoba sa neprijateljskim patrolama u Dol. Kamencama gde je ubijen i 1 civil. Ko ga je ubio nije poznato. Drugih ispada neprijatelja na sektoru brigade nije bilo.

Vojna nastava II i IV bataljona: o raportiranju i pozdravljanju. Baterija je zakamuflirala suvišnu municiju. Oružje se čistilo u svim bataljonima.

V SNOUB ..Ivan Cankar"; izveštaj za 8. III 1944.

Neprijatelj je oko 4 časa ujutro krenuo iz Novog Mesta prema Brodu u jačini 300—350 ljudi. Kolona se podelila. Jedna [je išla] preko Volovaca[3] u Prapreče, a druga iz Srebrniča prema Malim škrjančama i dalje na Mali Podljuben. Neprijatelj je imao nameru da okruži Mraševo, gde se nalazio Štab III bataljona. U 7.15 časova četa je prihvatila borbu s neprijateljem iznad Prapreča. Neprijatelj se odmah pcdelio na dva dela. od kojih je jedan deo nadirao prema Mraševu, a drugi prema Drganjim Selima, s namerom da okruži Mraševo. Naša četa se pod borbom povukla na kotu 230 i odatle nastavila borbu. Kolona koja se kretala prema Malom Podljubenu (oko 100 ljudi) zaposela je položaje oko Malog Podljubena i Petana i držala ih do kraja borbe. Neprijatelj je sa kolonom koja je nadirala preko Prapreča, prema Drganjim Selima, imao nameru da okruži Mraševo i natera naše snage prema njihovoj zasedi kod Podljubena Ostale naše snage, koje su bile u Mraševu. povukle su se na položaje oko Vel. Podljubena i na kotu 323 i odatle sprečile neprijatelju dalje nadiranje na Ljuben i Drganja Sela. Oko 11 časova neprijatelj je bio proteran iz Mraševa i povukao se prema Novom Mestu. Naši gubici 2 mrtva. Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih, tačan broj još nije utvrđen. Na drugim sektorima vladalo je zatišje.

XII SNOU brigada; izveštaj za 9. III 1944

I bataljon je svu noć držao zasedu iznad pruge i [slao] patrole prema Mlačevu i Grosuplju, [držao] zasedu kod zamka Boštanja i slao patrole prema Gatini.

[2] Na karti 1 :100.000 nije nađeno.

[3] Verovatno se odnosi na naselje Potok Volavče: sada: Potok Dti Gorenji Straži.

II bataljon je noću 8/9. rušio prugu Sp. Slivnica — Grosuplje. Razrušeno je oko 240 m pruge. 8. o. m. u 16 časova sa brda iznad M. Mlačeva izvršen je napad na 1. vod 1. čete a istovremeno stigao je oklopni voz na okuku ispod Slivnice. Neprijatelj je otvorio jaku vatru iz automatskog oružja. Vod se pod borbom povukao prema Predolama. Na sektoru III bataljona nije bilo ničeg značajnog. Slao je patrole prema Pijavoj Gorici.

Vojna nastava: I bataljon je imao 1 vojni čas o stražarskoj službi, ostala dva bataljona nisu imali vojnu nastavu. Ostali delovi brigade obavljali su redovne poslove.

XV SNOU brigada; izveštaj za 9. III 1944.

I bataljon na pruzi između Čušperka i Zdenske Vasi. Za vreme dejstva slao je patrole prema Zdenskoj Vasi i Predolama. Za kontrolu terena Turjak — Št. Jurje[4] šalje redovne patrole prema Rožniku.

II bataljon se tokom noći 8/9. prebacio iz M. Račne na položaje Nova Vas, sa osiguranjem prema Višnjoj Gori.

III bataljon nalazi se sa jednom četom na položajima iznad Zdenske Vasi i Sv. Antona, s tim da šalje patrole prema Vel. Laščama. Ostali deo bataljona je na M. Ilovoj Gori, odakle je tokom dana izvršio pokret u M. Vrhe sa osiguranjem prema Stični.

Pruga je uništena u dužini od 470 metara. Pored toga su na stanici Čušperk uništene još upotrebljive skretnice i raskršća. Pionirski vod je u Čušperku uništio žičane prepreke i srušio bunkere koji su još stajali.

Na sektoru koji kontroliše brigada nisu se toga dana mogli zapaziti nikakvi neprijateljski pokreti. Veza sa jedinicama XII brigade održavana je na sektoru Plešivica — Zavrtače.

Vojna nastava. I bataljon: usled rada na pruzi vojna nastava otpala; II i III bataljon: sastanak svih vojnih starešina, disciplina, raportiranje, o vaspitavanju vojnika, taktika vođenja borbe, o pozdravljanju. 8. o. m. održana je proslava borbenog praznika žena.

Artiljerija: izveštaj za 8. III 1944.

I divizion nalazi se, zajedno sa IV brigadom „Matija Gubec", u pokretu zbog predviđene akcije.[5]

II divizion nalazi se na Pristavi. Bilo je pripremno stanje jer je neprijatelj nadirao prema Birčnoj Vasi. Poslate su patrole prema Uršnim Selima radi izviđanja terena.

[4] Na karti 1 :100.000 Šenturje; sada: Podtabor.
[5] Odnosi se na napad na Tršku Goru (vkfi dok. br. 25).

Posle podne je poslata zaseda od 30 ljudi na Tolsti Vrh, u pomoč bateriji Cankareve brigade. Vršena je dezinsekcija. . jjnih vežbi nije bilo.

Zaštitni bataljon je takođe bio u pripremnom stanju zbog vesti da neprijatelj nadire iz Birčne Vasi. Slao je patrole u Birčnu Vas, Lakovnice i Mihovec, ali nisu naišle na neprijatelja. Organizovan ie inženjersko-tehnički vod. Zasada mu je dodeljeno 19 drugova i počeo je sa vežbama.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Janez Vipotnik (M.P.) Za nač. operat. odseka pporučnik, Rasto J. Kogej[s]

BR. 21

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. DIVIZIJE OD 11. MARTA 1944. ŠTABI 7. KORPUSA NOVJ O SITUACIJI NA SEKTORU DIVIZIJE[1]

STAB
XV DIVIZIJE NOV I FOJ
Položaj, 11. 3. 1944, u 9 časova
Broj 994

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Primili smo izveštaj da Trška Gora, zbog slabog dejstva naše artiljerije kao i snažnog neprijateljskog utvrđivanja, još nije zauzeta.[2] Trška Gora je čvrsto blokirana. Borbe se nastavljaju. U Gupčevoj brigadi se nalaze pukovnik Daki[3] i kapetan Raco.[4] dok je u XV brigadi major Ciril.[5]

U toku noći nije bilo veze između XII i XV brigade. Prva

[6] Jože Kogej Rasto

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 153/1.
[2] Vidi dok. br. 12.
[3] Stane Senrč
* Radomir Božović
[5]. Franc Kočevar

je prekasno stigla na određen joj sektor, pa je tamo borba otpočela tek u 24 časa.

Jedan bataljon je tokom noći napadao Grosuplje, dok su ostala dva bataljona XV brigade imali zadatak da ruše prugu, što zbog patroliranja dva oklopna voza nije bilo moguće izvesti-, XV brigada je svoje protivtenkovske puške pozajmila XII brigadi, a pešadijskim naoružanjem nije bilo moguće likvidirati' oklopni voz.

U Grosuplje je juče stiglo nešto pojačanja. U Šmarju se posada ceni na 300—400 ljudi. Poseli su sve visinske položaje oko Šmarja i stare italijanske bunkere.

Nešto oko 24 časa stiglo je sa pravca Police u Grosuplje oko 100 be-ga, koji su gotovo iznenadili bataljon XV brigade koji je napadao Grosuplje. Verovatno su se negde na granici nalazili u zasedi, a kad su čuli borbu kod Grosuplja krenuli su u pomoć.

Zakašnjenje XII brigade usledilo je verovatno zbog aviona koji su juče do mraka kružili iznad XII i XV brigade. Kao što se vidi, XII brigada ostaće sa južne strane pruge, usled čega će XV ostati na položajima Polica — Duplice — Spodnje Brezovo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	(M.P.)	Komandant-major:
Janez Vipotnik		si. odsutan

ZAPOVEST STABA 9. KORPUSA NOVJ OD 12. MARTA 1944. STABU IDRIJSKO-TOLMINSKOG NOP ODREDA ZA OSIGURANJE NAPADA NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA HOTEDRSICA — GODOVlC IZ PRAVCA PREDMEJA—COL[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 12. III 44.
br. 45

STABU IDRIJSKO-TOLMINSKOG ODREDA

ZAPOVEST

Naređujemo vam da sa čitavim odredom (osim čete na Tolminskom i posebnog voda)-' krenete na sektor Predmeja — Col tako da 17. III 44. do 18 časova budete na označenim položajima. Vaš zadatak je:

1. da osigurate teritoriju Predmeja — Col i sprečite pokret neprijateljskih snaga iz Ajdovščine — Vipave i Št. Vida u pravcu Predmeje i Cola. Na položajima za odbranu tih pravaca morate da budete 18. o. m. u 3 časa ujutro. Na položajima morate da se ukopate, utvrdite i zakamuflirate. zbog eventualnih vazdušnih napada. Morate održavati vezu sa štabom našeg Korpusa, koji će se 17. o. m. do mraka nalaziti u Zadlogu (javka kod Figara) a noću na novim položajima, kao što se vidi iz priložene zapovesti,[3] koju ćete otvoriti na položaju 18. III 44. u 3 časa ujutro i zatim se upravljati po njoj. U slučaju neprijateljskog napada na vaše položaje, treba te položaje istrajno i uporno braniti. Ni u kom slučaju ne sme se dozvoliti da vam se jedinice razbiju. U slučaju da neprijateljske snage prodru kroz vašu odbranu, treba se odmah ponovo sakupiti i ići za neprijateljem koji napreduje, napadati ga s leđa i ne dozvoliti mu da bez smetnji i brzo ide dalje. Srušite sve puteve i prilaze ka vašim položajima.

2. Poseban minerski vod neka noću 17/18. sruši železničku prugu Gorica — Sv. Lucija,[4] idi neka te noći pomoću miniranja izvrši napad na voz. U noći 18/19. neka taj vod izvrši ponovo napad na voz i železničku prugu Sv. Lucija — Gorica.

' Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 11/111. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „Strogo poverljivo", „GSS". ,.29" i crvenom olovkom „oper'.

[2] Odnosi se na minerski vod.

[3] Vidi dok. br. 28.

[4] Sada: Most na Soči

Sa vodom održavajte stalnu telefonsku ili kurirsku vezu, kasnije ćete mu dati nova uputstva.

Uzmite sa sobom 1 ili 2 telefonska aparata i pokušajte uspostaviti telefonsku vezu sa našim štabom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik štaba-poručnik: Komandant-pukovnik:
Jakopič A[5]

Poslato:
Štabu XXX divizije
Štabu XXXI divizije
Štabu ITO
Štabu DO
G. S. S.
A

Postavite magacionere i uredite za njih javku u Zadlogu kod Figara.

BK. 23

ZAPOVEST ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 12. MARTA 1944. ŠTABU DOLOMITSKOG NOP ODREDA ZA POSEDANJE POLOŽAJA OKO SELA ROVTE[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj 12. III 44.
Br. 46

Ftrogo poverljivo!

ŠTABU DOLOMITSKOG ODREDA

ZAPOVEST

Koncentrišite sve snage vašega odreda 17. III 44. ujutru do 8 časova u Zadlogu. Svi bataljoni i vaš štab treba da budu na pomenutom mestu kompletni, sa svim oružjem, spremni za put i za borbu. Vaš će zadatak biti da noću 17/18. konspirativno krenete na položaje oko Rovta, koje ćete blokirati a zatim ćete na osnovu zapovesti,[2] koju vam šaljemo u posebnoj, zatvorenoj koverti, stupiti u vezu sa štabom XXX divizije, od koje ćete primati dalje direktive i naređenja. U noći 16/17. o. m. stupite

[5] Albert Jakopič

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDC SRS. f. 11/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom ..GSS". ..28" i crvenom olovkom ,,oper"

[2] Vidi dok. br. 28.

u vezu sa štabom XXX divizije, koji se sada nalazi na Predmeji (Otlici). Vezu sa našim štabom dobićete 17. III u 8 časova ujutro u Zadlogu, na javki kod Figara.

Šaljemo vam posebnu zapovest u zatvorenoj koverti. Kovertu otvorite 18. III 44. u 3 časa ujutro na položaju kod Rovta i upravljajte se dalje po tim naređenjima. Partizani ne smeju znati za sadržinu te zapovesti, niti na koje će položaje krenuti u noći 17/18. Štabovima bataljona javite samo cilj vašeg pokreta pred sam polazak na nove položaje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik štaba-poručnik: Komandant-pukovnik:
Jakopič A:[1]

Poslato:
Štabu XXX divizije
Štabu XXXI divizije
Štabu DO
Štabu ITO
GSS
A

Postavite magacionere i uredite za njih javku u Zadlogu kod Figara.

BR. 24

ZAPOVEST ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 12. MARTA 1944. ŠTABU JUŽNOPRIMORSKOG NOP ODREDA ZA RUŠENJE ZELEZNICKE PRUGE POSTOJNA — PIVKA[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 12. III 1944.
Br. 47

Strogo poverljivo!

ŠTABU JUŽNOPRIMORSKOG ODREDA

ZAPOVEST

Radi učešća vaših jedinica u posebnoj akciji[2] naređujemo vam:

1. Izdajte naređenje jednom od vaših bataljona da u noći 17/18. razruši železničku prugu Postojna — Št. Peter[3] ili na tom

[3] Albert Jakopič

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 11/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „GSS", „30" i crvenom olovkom „Oper".

[2] Odnosi se na napad na neprijateljska uporišta Hotedršr'cu i Godovič (vidi dok. br. 28).

[3] Sada: Pivka

sektoru napadne voz. Akciju neka bataljon ponovi' noću 18/19. i noću 19/20. na određenom sektoru. Bataljon može prema svome nahođenju da izvrši napad na železničku prugu ili vozove i na sektoru Postojna—Rakek.

2. 1 bataljon neka noću 18/19. izvrši odlučan demonstrativni napad na Ajdovščinu ili Vipavu.

3. 1 bataljon neka 19. postavi zasedu na putu Ajdovščina — Gorica i napadne neprijateljske transporte.

4. Preduzmite sve mere da vaši bataljoni budu pravovremeno obavešteni o tim zadacima, koji se zbog koordinacije naših snaga moraju bezuslovno izvršiti. Posle izvršenja ovih zadataka nastavite akcije prema vašim odlukama ako za to vreme ne primite od nas nova naređenja.

Potvrdite prijem ovog naređenja.

Politkomesar: Komandant-pukovnik:

Načelnik štaba-poručnik:
Jakopič A[4]

Poslato:
Štabu XXXI divizije
Štabu XXX divizije
Štabu JPO
Štabu ITO
Štabu DO
GSS
A

Postavite magacionere i uredite za njih javku kod Figara u Zadlogu.

[4] Albert Jakopič

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. DIVIZIJE OD 12. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE TRŠKU GORU[1]

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek
Op. br. 30
Na položaju. 12. III 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

Šaljemo opis borbi koje je 10. i 11 o. m. vodila IV SNOUB ..Matija Gubec":

Posle podne 10. o. m. jedinice pomenute brigade naše divizije krenule su u napad na Tršku Goru i na uporišta od Lešnice do Novog Mesta. Blokiranje neprijateljskih uporišta preduze^o je već 10. o. m. u 14 časova radi osiguranja pokreta haubice 100 mm na položaj Karlovec. Blokiranje Novog Mesta preduzeto je sa jednom četom iz pravca Bršljina, a sa dve čete je blokiran Kapiteljski hrib.[2] Drugi bataljon, koji je napadao Tršku Goru. blokirao ju je na Golušniku' već u 16 časova. IV bataljon obezbeđivao je pokret haubice i našeg topa (poljskog od 65 mm). Zbo;; snežnih nanosa haubica je zauzela položaj na grebenu u Karlovecu. odakle je direktno tukla crkvu na Trškoj Gori. Haubica je zbog teškoća pri izvlačenju na položaj počela da dejstvuje tek u 18.30 časova te je zakasnila za 1 čas i 30 minuta. Vatra je otvorena istovremeno iz našeg poljskog topa i iz tri teška minobacača. Pod zaštitom ove vatre II bataljon se privukao do položaja na Trškoj Gori i to iz pravca Češnjice,[4] Bajnofa i Karloveca. Artiljerijska priprema trajala je do mraka. Naš poljski top imao je direktne pogotke u crkvu (ipak zbog debljine zid nije bio probijen), haubica nije imala direktnih pogodaka, sem jednog u ćošak crkve i tri u crkvu, no ipak zid nije bio probijen. U 20 časova i 30 minuta započeo je napad II bataljona na Tršku Goru. Četa koja je nadirala iz pravca Karloveca privukla se na 30 m do same zgrade pred kojom je bio bunker (pokriven).

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 153 I.
[2] Naziv brda u Novom Mestu
[3] Zaselak između Trške Gore i Karloveca
[4] Sada: Crešnjice

Bombaši su se približili bunkeru ali su bili odbijeni vatrom iz automatskog oružja (gađani su iz tri puškarnice). Četa, koja je napadala iz pravca Bajnofa, prišla je zgradama koje je trebalo da zauzme na rastojanje od oko 30 m. Ipak su bombaši bili odbijeni bombama koje je neprijatelj bacao tako da su bili svi opaljeni od eksplozija. Teren je s ove strane strm pa je neprijatelju bilo lako bacati bombe iz zgrada, četa koja je nadirala iz pravca Češnjica bila je takođe zaustavljena unakrsnom vatrom iz automatskog oružja. Četa je bila na oko 30 m od neprijateljskog bunkera. Pošto prvom artiljerijskom pripremom nisu bili uništeni crkva i pokriveni bunkeri, haubica je dovučena na položaj Golušnik, oko jedan čas posle pola noći, na rastojanje od oko 500 m. Haubica je izbacila oko 12 granata, dok su teški bacači dejstvovali neprekidnom vatrom. Odmah posle znaka za prekidanje vatre raketama, čete su preduzele ponovan juriš. Ipak nisu mogle zauzeti neprijateljske bunkere i zgrade, jer je neprijatelj iz njih dejstvovao jakom vatrom. Naši su borci iz neposredne blizine bacali bombe na neprijatelja, a neprijatelj isto tako na naše borce.

Oko crkve u pravcu Češnjica nalaze se dva pokrivena bunkera, izgrađena od kamena i drveta i sa slojem šljunka. Svaka zgrada u kojoj se nalazio neprijatelj, kao i magazin, imaju sa strane bunker, koji je takođe pokriven i sagrađen kao ostali. Svi bunkeri su povezani sa crkvom podzemnim rovom. Prilaz crkvi je pod uglom od oko 30 do 40 stepeni.

I bataljon je već tokom dana blokirao Lešnicu i Mačkovec. minirao put Novo Mesto — Lešniea. Mačkovec —zamak Bajnof i novi put Bučna Vas — Zdinja Vas. U toku noći je napadao Lešnicu. Mačkovec, Ločnu i deo Kapiteljskog hriba. U Mačkovecu su naši borci prodrli u samo selo i neprijatelj se iz više zgrada povukao u preostale, odakle je pružao jak otpor vatrom.

III bataljon je sa jednom četom napadao Bršljin, a sa ostale dve čete Kapiteljski hrib i prišao im na rastojanje od oko 250 m. Već u toku poslepodneva patrola tog bataljona naišla je kod samog Bršljina na patrolu belogardista, koja je brojala oko 15 ljudi. Patrola je jednog [belogardistu] ubila a ostali su pobegli. Četa tog bataljona je gotovo u blizini samog bloka Novo Mesto zaustavila kola na kojima su bila dva civila. Pošto kola nisu htela da stanu, četa je otvorila vatru i zaplenila kola, jednu bačvu vina i jedno tele. To su bili belogardisti (ranije partizani koji su pobegli u Novo Mesto), jedan od njih bio je ubijen. Vozili su hranu u Novo Mesto. IV bataljon je u toku akcija na Tršku Goru obezbeđivao haubicu od 100 mm i to prilikom njenog izvlačenja na položaj, na samom položaju i u toku pokreta

sa položaja. Borbe su trajale do oko 6 časova 11. o. m., posle čega smo bataljone povukli radi uže blokade svih uporišta od Novog Mesta do Št. Petra,[5] na liniju: Hudo — Daljni Vrh — Ždinja Vas — Karlovec — Sv. Jurij. U toku 11. o. m. od ranog jutra razvile su se ogorčene borbe sa neprijateljskim kolonama, koje su nadirale na naše položaje iz Novog Mesta i ostalih uporišta. Razvili su se manevri okruženja, što je detaljnije opisano u drugom izveštaju za 12. mart 1944.[6]

Plan za akciju smo dostavili (pismeno naređenje).[7]

Neprijateljske efektive bile su: 80 do 100 ljudi posade, jedan teški bacač i 2 laka bacača, 5 lakih mitraljeza i 2 teška mitraljeza. Jačina ostalih neprijateljskih uporišta, koje je napadala pomenuta .brigada, poznata je prema podacima iz naredbe. Akcija je počela oko 18.30 časova artiljerijskom pripremom. Time je akcija zakasnila. Razlog zakašnjenja je u tome što haubica, zbog snežnih nanosa, nije mogla pravovremeno da stigne na položaj. Akcija se razvijala po planu. Kako su nastupale naše jedinice, vidi se iz izveštaja koji- je gore pomenut-.

Akcija nije uspela jer teškom artiljerijom nisu bili uništeni bunkeri i crkva, zbog čega ni samo uporište nije moglo da se likvidira. Bunkeri su pokriveni i izgrađeni od kamena i drveta.

Plena nije bilo.

Neprijateljski gubici su dosta veliki usled dejstva teških bacača prilikom bekstva belogardista u crkvu kada je počela da dejstvuje haubica. Naši gubici su: 4 mrtva (1 civil koji je vozio top) i 11 ranjenih, ubijen je i civilni konj.

Za akciju su predviđeni svi slučajevi. Tako smo predviđali da če haubica uništiti crkvu i bar jedan od bunkera, na kojem mestu bi naše jedinice upale u uporište. Takođe se predviđalo potrebno za slučaj snega i nanosa koji su ponegde dostigli visinu od tri četvrti metra. Mesec je svojom svetlošću prilično odavao mesta naših boraca, naročito kada su prilazili uporištu.

Tehnička sredstva za akciju. Pripremljeno je bilo 8 buktinja, sedam mina i oko 300 bombi.

U taktičkom pogledu nisu zapažene greške.

Svi' vodnici i desetari, bez razlike, pokazali su se na dostojnoj visini.

Veza između položaja artiljerije i osmatračnice nije funkcionisala jer je telefonski aparat na položaju bio pokvaren. Formirane su relejne stanice koje su prenosile vesti usmeno, ali ni one nisu dobro funkcionisale. zbog čega nije izvršena korektura artiljerijske vatre.

[5] Sada: Otočec
[6] Vitli dok. br. 35.
[7] V:di dok br. 12.

Moral vojske bio je odličan.

Borci su pre polaska pevali i klicali maršalu Titu.

Komandni kadar izvršavao je sve naredbe koje su bile izdate.

Operativni izveštaj za 11. III 1944. za IV SNOUB „M.G."

U toku 11. o. m. u 5.30 časova neprijatelj je počeo da nadire iz pravca Št. Petra i Trške Gore prema Karlovecu. Pod pritiskom neprijatelja jedna četa II bataljona se povlačila u pravcu Hmeljnika a druga u pravcu Jagodnika. Istovremeno je neprijateljska kolona nadirala u pravcu Sv. Jurija, gde se takođe nalazila jedna četa II bataljona koja se usled neprijateljskog pritiska povlačila prema Novoj Gori. Sve čete su pružale [otpor] i- vodile ogorčenu borbu sa neprijateljem. Četa koja je bila na Karlovecu povlačila se i dozvolila neprijatelju (i to onoj koloni od 120—140 Nemaca) da se uklini, dok su ga ostale dve čete zadržavale na odseku Nova Gora.

Oko 6 časova ujutro neprijateljska kolona nadirala je iz Novog Mesta prema Ločni, a odatle prema Dobravi'. U isto vreme neprijateljska kolona je nadirala iz pravca Mačkovca dolinom prema Ždinjoj Vasi i vršila pritisak na 1. četu I bataljona tako da se ova četa priključila II bataljonu, i to onoj četi tog bataljona koja je na odseku Hmeljniik dozvolila da se neprijatelj uklini. Oko 5 časova ujutro neprijateljska kolona iz Lešnice [nastupala je] prema 3. četi I bataljona, -pre nego što je četa primila naređenje od štaba bataljona za povlačenje sa starog položaja. Zbog otkrivenosti terena četa se povlačila prema Herinjoj Vasi, ali je kod Starog grada upala u neprijateljsku zasedu. Tom prilikom u borbi su poginuli komandir čete zastavnik drug Zajc, zamenik komandira potporučnik drug Jurca Vinko, vodnik Mihalčič Rudolf i još tri druga. Zamenik politkomesara bataljona drug Emil. komesar čete i jedan vodnik bili su ranjeni. Četa je bila razbijena, te se po grupama probijala kroz neprijateljske redove.

Neprijateljska kolona je takođe nadirala prema Ločni, a odavde prema Dobravi i na sektoru Dobrava zašla III bataljonu za leđa tako da se zaseda morala povući. Usled jake neprijateljske vatre bataljon se povukao na povoljnije položaje i to sa dve čete u Dobje, gde je preko celog dana vodio borbu sa tom neprijateljskom kolonom, a sa jednom četom (ova četa nalazila se s onu stranu puta i pruge Novo Mesto — Mirna Peč) vodio je borbu sa neprijateljem koji je pokušavao ispad iz Novog Mesta, ali je bio potisnut u Bršljin.

Jačina svih neprijateljskih kolona koje su nadirale iz Novog Mesta i uporišta od Novog Mesta do Št. Petra prema položajima brigade ceni se na 800—1000 ljudi.

Neprijateljska kolona koja je nadirala od Karloveca, i koja se na pravcu II bataljona uklinila, stigla je preko Hmeljnika do Gorenjeg Karteljeva, odakle je jakom vatrom naših jedinica sa grebena koji se spušta od Hmeljnika prema Brezju proterana u Dol. Karteljevo. Tu je oko 12 časova započelo okruživanje te neprijateljske kolone (oko 120 ljudi), i to od strane naših dveju četa na tom grebenu i od strane III i I bataljona na odseku Daljni Vrh. Kal. Jedan vod I bataljona, pod komandom načelnika štaba, izvršio je juriš (oko 13 časova) na Dol. Karteljevo. i naterao neprijatelja da se u paničnom bekstvu rasprši na sve strane po dolini. Samo I bataljon je pobio 18. a ranio 25 neprijateljskih vojnika. Pošto je IV bataljon obezbeđivao pokret haubice u Radnu Vas i pošto se u toku nastupanja neprijateljskih kolona haubica prebacila u pravcu Blatnog Klanca, nismo mogli sa jedinicama ovog bataljona pravovremeno sprečiti povlačenje delova neprijateljske kolone prema Novom Mestu, inače bi ova kolona bila uništena do poslednjeg čoveka.

U borbama s neprijateljskim kolonama tokom 11. o. m. Štab brigade vodio je operacije na terenu. Veza sa pojedinim bataljonima. osim sa II i jednom četom I bataljona (koja je bila stavljena pod komandu II bataljona) bila je na početku, t. j. u toku prepodneva, zbog udaljenosti bataljona slaba.

Neprijateljske efektive svih nastupajućih kolona bile su 800 — 1000 ljudi. Većinom su bili naoružani automatskim oružjem. mauzer-puškama i automatima. — Naše efektive u borbama bile su: 3 bataljona (11. o. m. posle podne još jedna četa IV bataljona). Borbe su počele da se razvijaju oko 5 časova ujutro.

Kako su nastupale naše jedinice i sa kojih položaja, vec smo izneli.

Akcija je uspela, što se vidi po tome što je neprijatelj želeo da se privuče do naše haubice, ali je ta neprijateljska kolona bila potpuno razbijena i delimično uništena. Našim jedinicama uspelo je da okruže neprijatelja.

Naš plen iznosi 4 mauzer-puške. oko 400 kom. mauzer-municije (sva municija još nije sakupljena jer ju je neprijatelj bežeči bacao), 5 kompletnih odela, 2 vojnička noža, 1 samar (mula je ubijena), jedan signalni pištolj sa raketama

Neprijateljski gubici iznose: 100 mrtvih i isto toliko ranjenih.

Naši gubici: 10 mrtvih i 6 ranjenih. Poginuli su komandir 3. čete I bataljona drug Zajc Anton, zam. komandira čete pot-

poručnik Jurca Vinko, vodnik drug Mihalčič Rudolf. Ranjen je zamenik politkomesara bataljona drug Emil (Lukan Vinko) i politkomesar čete (Kosirnik Ivan) i vodnik čete drug Bergant Janez. Nestalo je 12 drugova.

Grubih grešaka za vreme akcije nije bilo. Primećen je nedostatak u [uspostavljanju] brze veze koja je glavna osnova za brze manevre u cilju okruženja neprijatelja.

Moral ljudstva je odličan. Iako su u toku noći borci vodili teške borbe za utvrđena uporišta, u toku dana, po visokom snegu, izvodili su brze manevre, koji su iziskivali velike fizičke napore za okruživanje tih uporišta. Juriš na Karteljevo i pokliči pri tome, kada su borci videli opkoljt-nog neprijatelja, dokazali su visinu morala naših boraca.

Komandni kadar je tačno izvršavao postavljene zadatke.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za nač. operat. odseka.
pporučnik
Rasto J. Kogej

Komandant, major
si. odsutan

BR. 26

ZAPOVEST ŠTABA IS. NO DIVIZIJE OD 12. MARTA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA PRESERJE I PODPEC I ZA SPREČAVANJE NEPRIJATELJSKOG SAOBRAĆAJA NA SEKTORU LJUBLJANA — POSTOJNA[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj. 12. 3. 1944.

Prepis!
(3) A

Z A P O V E S T

Sekcija Cerknica — Vrhnika 1:100.000

Neprijateljska uporišta: Rakek 220 Nemaca (planinskih lovaca) i 200 domobrana. Naoružanje: 2 topa i 8 teških bacača. Logatec i Vrhnika 600 — 800 domobrana. Među njima nekoliko

[1] Prepis originala (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 11 'III. Prepis je izvršen marta 1944. u Štabu 7. korpusa NOVJ.

Nemaca. Broj se često menja. Borovnica — Dol oko 700. uglavnom domobrana, nekoliko Nemaca. Na k. 733 i k. 814 nalaze se jaki utvrđeni položaji protivavionske artiljerije po 60 ljudi, među njima nekoliko Nemaca. U Borovnici je samo straža na mostu, sva ostala posada nalazi se u Dolu, u [bivšim] italijanskim barakama. Bistra: 30 Nemaca i domobrana, smeštenih u Galetovom dvorcu. Podpeč: oko 60 domobrana, štite prelaz preko mosta, smešteni su u Kobiovoj radionici stolica, koja se nalazi preko mosta. Prilaz je moguć samo preko mosta. Železnički most preko Ljubljanice je obezbeđen s obeju strana. Na jednoj strani je baraka, u njoj je oko 20 domobrana, a uz prugu se nalazi betonski bunker koji dominira čitavim terenom prema stanici Preserje. Na drugoj strani, prema Notranjim Goricama, takođe se nalazi utvrđenje, samo s tom razlikom što postoje dva bunkera, koji isto tako dominiraju okolnim terenom. Stanica Preserje: oko 35 domobrana, smešteni su na stanici, imaju zidanu baraku, a oko barake bunkere i žicu. Notranje Gorice: oko 100 domobrana. Črna Vas: oko 56 domobrana, smešteni su u školi i u vili Mokar. Stanje posada na sektoru Grosuplje — Vel. Lašče i Kočevje poznato je. Neprijatelj iz Borovnice kontroliše sektor Preserje, Gor. Brezovica, Rakitna. Bunkeri uz železničku prugu nisu svi zaposednuti; neprijatelj ih zaposeda naizmenično, tako da je svaki od bunkera zaposednut svaki treći dan. Neprijatelj koristi prugu Ljubljana — Trst za transporte u Italiju i natrag. Naša divizija ima zadatak da na sektoru Ljubljana — Kočevje i Ljubljana — Postojna uništava neprijateljska uporišta, ruši njegove komunikacije i sprečava svaki neprijateljski saobraćaj. Za izvršenje ovih zadataka

n a r e đ u j e m o :

1.) VIII brigada preuzeće sektor X brigade, s tim da rasporedi po jedan bataljon u Malu Slevicu i Praproče. Dalje će zadržati jedan bataljon na Hudom Koncu, a jedan bataljon na Sinovici. Ova jedinica ima zadatak da ofanzivnim operacijama odbija neprijateljske ispade iz Lašča, da vrši pritisak na neprijatelja na sektoru Vel. Lašče, Sv. Trojica. Pored toga mora temeljito porušiti železničku prugu i cestu od Vel. Lašča do Ribnice. U tom pogledu su brigade već primile konkretna uputstva o kojima treba tačno voditi računa. Štab brigade odrediće jednog svog člana koji će biti lično odgovoran da se rušenje pruge preduzme sa svim raspoloživim snagama. U slučaju dolaska neprijateljske kolone treba je potpuno uništiti. Pri tome treba koristiti sva iskustva koja smo stekli prilikom napada u poslednjoj akciji. Štab divizije izradiće poseban plan za uništavanje kolone, koji će biti dostavljen brigadama naknadno.

2.) IX brigada ostaće i dalje na svom dosadašnjem sektoru sa istiim zadacima. Bataljon koji se nalazi na sektoru Polom — Vrbovec mora kontrolisati severnu stranu Kočevja i vršiti stalan pritisak na uporište. Ovaj bataljon treba često zamenjivati sa drugim. Brigada neka na svome sektoru napada neprijateljske patrole; pri tome treba težiti da se one uništavaju. Pruga od Ribnice do Kočevja pripada sektoru IX brigade i jedinica treba po svaku cenu da je potpuno uništi. Pri tome se treba tačno pridržavati uputstava koje ste već primili. Za rušenje pruge upotrebite sve raspoložive snage. Takođe stupite u dodir sa pozadinskim komandama radi saradnje. Rušenje pruge treba shvatiti najozbiljnije i javljati nam svakog dana tačno koliko se na tome uradilo. Štab brigade biće lično odgovoran za izvršenje zadatka a specijalno onaj član štaba koga će za to odrediti štab. Ruski bataljon, koji je dodeljen IX brigadi, upotrebite za borbu na terenu. Pri teme treba iskoristiti sve prednosti ovog bataljona, koje se ogledaju u poznavanju nemačke taktike.

3.) X brigada ima zadatak da izvrši napad i! likvidira neprijateljska uporišta Preserje i Podpeč.[2] Napad će izvesti sa dva bataljona, dok će sa druga dva bataljona preduzeti osiguranje iz pravca Črna Vas — Notranje Gorice i iz pravca Borovnice. Prilikom tog napada biće najvažnije temeljito rušenje pruge i izbacivanje vozova iz koloseka, za što će se morati upotrebiti inženjerske čete kojima dodeliti pešadijske jedinice za napad na vozove. Brigadi će biti dodeljena brdska baterija IX brigade. Za izvršenje ovog zadatka neka brigada krene sa svojih dosadašnjih položaja uveče a bataljoni VIII brigade treba da ih zamene pravovremeno. Pokret će se izvršiti, preko Male Slevice, Karlovice na Podstrmec, Lužarja, Velfih]. Bloka, do Ulake gde će se brigada smestiti preko sutrašnjeg dana a zatim posle podne krenuti dalje, preko Sv. Trojice, Cajnarja i preko Koščaka na Pikovnik, gde će stići 14. III ujutro. Tu će brigada dobiiti uputstva za dalji pokret i detaljnu zapovest[3] za izvršenje akcije od zam. komandanta divizije majora Čubrića,[4] koji će lično rukovoditi tom akcijom.

4.) Notranjski odred će za vreme akcije sa jednim bataljonom napadati Rakek i rušiti prugu na sektoru Rakek — Postojna i Rakek — Borovnica. Za rušenje pruge upotrebiće specijalne minerske vodove, kojima treba dodeliti pešadijske je-

[2] O napadu na ta neprijateljska uporišta vidi dok. br. 41. 65 i 83

[3] Ta zapovest je izdata 15. marta 1944. Redakcija je ne objavljuje, jer je sadržana u relacr'ji Štaba 18. divizije o borbama za Preserje i Podpeč (vidi dok. br. 83).

[4] Mile Cubrić

dinice za napadanje vozova. Sa drugim bataljonom izvršiće napad na Borovnicu i Dol. gde se nalaze vojničke barake, i u tom cilju biće Odredu dodeljeno jedno kompletno odeljenje sa teškim bacačem.[5] Mora sprečiti bilo kakav ispad iz Borovnice u pravcu Rakitne i prema Podpeči. I Odred će isto tako kao i X brigada dobiti detaljnu zapovest za izvršenje tog zadatka. Pošaljite nam odmah trebovanje za eksploziv koji vam je potreban za rušenje pruge.

5.) Još pre početka akcije treba predvideti- sve mogućnosti za uspostavljanje telefonske veze. a pored toga treba odmah uspostaviti kurirsku vezu sa Štabom divizije koji će ostati na starom mestu sa zam. komandanta divizije, koji će se nalaziti na položaju Sv. Ana — Preserje. Ovu vezu neka uspostave referenti Notranjskog odreda i X brigade sporazumno, te će se ista upotrebljavati za obe jedinice.

6.) Sanitetsku službu, kao i prevoz do divizijskog previjališta, organizovaće referenti saniteta obeju jedinica.

7.) Divizijsko previjalište nalaziće se u Beču. odakle će biti obezbeđen transport i sve potrebno od strane referenta saniteta XVIII divizije. NO u Beču odrediće vod za pratnju transporata.

8.) Sastanak Štaba X brigade. Štaba Notranjskog odreda sa zam. komandanta XVIII divizije održaće se 14. III u 16 časova u selu Kržišče. Na toj konferenciji jedinice će primiti sva potrebna dalja uputstva.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
Janko Rudolf, s. r.

Dostavljeno:
Štabu VIII. IX. X brigade i Štabu Notranjskog odreda na izvršenje.
Štabu VII korpusa na uvid.

[5] Odnosi se na minobacač 81 mm.

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 13. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

Položaj. 13 3. 1944.

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Dostavljamo vam izveštaj sa sektora našeg korpusa za 13. III 1944. godine u sledečem:

1. - POKRETI NEPRIJATELJA:

U poslednjih 10 dana se ne primećuju nikakvi veći neprijateljski pokreti prema našem sektoru (Ljubljanska Pokrajina — reka Kupa — Sava i železnička pruga Ljubljana — Trst) koji bi bili karaktera ofanzivnih operacija prema našoj oslobođenoj teritoriji. Vršile su se manje pregrupacije i lokalni pokreti neprijateljskih snaga na Krškom polju koji su bili samo lokalnog i prolaznog karaktera. U poslednja dva dana se zapaža živahan saobraćaj po železničkoj pruzi Trst — Ljubljana i Ljubljana — Zidani Most — Celje. Zbog prodora Crvene armije prema Rumuniji Nemci brzo prebacuju trupe iz Italije (naročito iz severnog dela) na sektor Prvog ukrajinskog fronta. Do sada je tim pravcem otišla jedna nemačka divizija. Kako nam javlja IX korpus u pokretu su još 2 divizije. Sastav te vojske je iz raznih narodnosti (najmanje Nemaca). Po pruzi Sušak — Zagreb nema većih pokreta. Takođe iz pravca Štajerske prema Savi nema pokreta neprijateljskih. Zapaža se zadnjih dana nervoza u redovima neprijateljskih posada i kod domobrana. — *Izgleda da se u redovima BG- okupatora na našem terenu vrši kod njihovih vojnika psihološka priprema za nastupajuće teže dane za njih.* Lokalnih pokreta je bilo u vremenu vršenja naše ofanzive kao i sada. Zadnjih dana se na sektoru Čateža pojavila neprijateljska grupa jačine oko 60 ljudi koja je sastavljena od

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS. f. 21.

U desnom uglu iznad datuma dopisano: „oper". „283".

[2] Bela garda

zelenokadrovaca. Vojničku opasnost ne predstavlja i preduzete su potrebne mere da se ta grupa u najkraćem vremenu fizički likvidira.[3]

2. - RASPORED NAŠIH SNAGA:

XV *divizija* se nalazi sa jednom brigadom južno od Novog Mesta, sa zadatkom blokade istog i izvođenja napada na neprijateljske saobraćajne veze na tom sektoru. Trenutno su ostale tri brigade na sektoru severno od Novog Mesta i duž komunikacije Novo Mesto —Ljubljana. Raspored tih brigada se menja, s obzirom da su te snage manevarska grupa divizije sa kojima izvodi operacije na najpogodnije neprijateljske tačke i ciljeve. Zato se njihov raspored menja u vezi zadatka koji izvodi. Takođe u tom sastavu i na tom sektoru operira i Dolenjski partizanski odred, koji spada pod operacijsko vodstvo XV divizije.

XVIII divizija se nalazi na sektoru duž komunikacije Ljubljana — Kočevje (sa VIII i IX brigadom), sa zadatkom napada na tu komunikaciju i po potrebi) se prebacuje na ostale tačke gde operacije izvodi cela XVIII divizija. Sa jednom brigadom (X) i Notranjskim partizanskim odredom se nalazi na sektoru Rakitna — Podpeč (Ljubljansko barje), sa zadatkom napada na Podpeč i Preserje i na železničku prugu Ljubljana — Postojna. Takođe raspored jedinica [ove] divizije nije stalan, jer i ta divizija dobija zadatke nevezane za teren. Notranjski odred je pod operativnim vodstvom XVIII divizije.[4]

Belokranjski partizanski odred se nalazi na sektoru severno od reke Kupe. sa zadatkom kontrole terena i operacija u zajednici sa hrvatskim snagama na sektoru Žumberka.

Istarski partizanski odred nalazi se severo-istočno od pruge Postojna — Trst, sa zadatkom dejstvovanja na tu komunikaciju.

3. - AKCIJE NAŠIH JEDINICA:

XV divizija. Po završenim operacijama na liniji Ljubljana — Kočevje se težište operacija XV divizije prenelo na komunikaciju Novo Mesto — Ljubljana. XV divizija u svom prvobitnom planu imala je zadatak napasti Tršku Goru, izvršiti jak napad na Novo Mesto i ugroziti komunikaciju Novo Mesto —Škocjan. Takođe su imali u planu demonstrirati [napad] na Grosuplje,

[3] Stab 7. korpusa NOVJ izdao je 10. marta 1944. naređenje Štabu 15. divizije da se unožti ova grupa (vidi Arhiv IZDG SRS, f. 153/1).

[4] O zadacima 18. NO divizije vidi dok. br. 26.

izvući neprijatelja na teren na komunikaciji Grosuplje — Ljubljana. Za napad na Tršku Goru je određena IV UB, pojačana sa jednom haubicom 100 mm. Dolenjski odred je imao zadatak osiguravati iz pravca komunikacije Novo Mesto — Bela Cerkev [i da izvodi] fiktivne napade na tu komunikaciju.[5] Trška Gora je bila utvrđena. Jačina posade oko 100 vojnika. Utvrđeni u crkvi, ograđeni žicom i izrađeni pokriveni zidani bunkeri koji su bili povezani takođe pokrivenim saobraćajnicama. Sami prilazi uporištu su bili za napadača slabi. Crkva se nalazi na izrazitoj koti koja dominira celim terenom u odnosu na prilazak istoj a naročito strmo pada u južnom pravcu, gde je nagib skoro 90°. Raspored brigada je bio sledeći:

Sa jednim bataljonom je izvršena blokada Novog Mesta na liniji Bršljin — Kapiteljski hrib. Za direktan napad su određena dva bataljona. Jedan bataljon sa pravcem prodiranja iz južne strane od Bajnofa a jedan bataljon iz severne strane od pravca Karlovec. Haubica je dejstvovala sa položaja Karlovec Artiljerijska priprema je počela u 18.30 časova. Haubica je imala pogotke na bunkere, ali u crkvu nije mogla, zbog slabe vidljivosti i jake oštrine ugla same crkve. Brdski top je dejstvovao sa odstojanja 500 metara i imao je direktne pogotke u crkvu, ali zbog jake fortifikacije nije postigao odlučujuće rezultate. U vremenu artiljerijske pripreme čete su se privukle bunkerima i uopšte posadi na odstojanje oko 30 metara iz svih pravaca. Bombaši i udarne grupe su počele sa prodorom, koji im nije uspeo zbog jakog neprijateljskog otpora. Borba je trajala celu noć i uvek na kratkom jurišnom odstojanju. Borci su jurišali sa usklicima drugu Titu. I pored dobrog morala nije jedinicama uspelo te noći zauzeti crkvu. Glavni razlog je koncentrisana neprijateljska odbrana u uzanom bloku i vrlo slabi prilazi za pešadiju. Pored toga artiljerija nije mogla dati efikasnu pomoć. Neprijatelj je isteran iz bunkera sa severne strane, ali se u njima [naši delovi] nisu mogli držati jer su isti razrušeni, a nalaze se od crkve najviše 10 metara. Preko dana neprijatelj je držan u blokadi i vodila se borba na terenu. Dolenjski odred i jedinice IV brigade koje su osiguravale iz pravca ceste Novo Mesto — Skocjan su izvršile demonstrativan napad na Lešnicu i Mačkovec. Našim borcima uspelo je da na juriš prodru u Mačkovec tako da je neprijatelj pod vatrom naših mitraljeza bežao u školu, odakle je davao jak otpor. U Mačkovcu neprijatelj je imao osetne gubitke. I pored prodora u Mačkovec naši borci nisu se preko dana mogli u istom držati zbog kontrole ceste od strane tenkovskih odeljenja. Svi neprijateljski pokušaji da prodru u pomoć iz tog pravca ostali su bez

[5] O zadacima 15. divizij© vidi dok. br 12.

uspeha. Još iste noći kada je napad počeo, Nemci su iz Krškog polja dovukli u Novo Mesto 10 kamiona vojnika i nekoliko tenkova. Preko dana 11. 3. počeli su Nemci prodiranje u jačini OKO 1000 vojnika prema položajima IV brigade. Neprijatelj je nastupao u 6 osnovnih pravaca. Glavna kolona je kretala iz Novog Mesta pravcem: Ločna — Zdinja Vas — Karteljevo sa ciljem da zaobiđe naše jedinice koje blokiraju Tršku Goru i da ih ugrozi sa levog boka. Druga kolona je prodirala iz Št. Petra[6] pravcem Herinja Vas, sa ciljem šireg obuhvata naših snaga IV brigade koje su držale uporište u blokadi. Ostale kolone su nastupale prema Trškoj Gori i imale su manevarski karakter. Neprijatelj je nastupao uz pomoć artiljerije i bacača. Još odmah na izlasku iz svojih baza naše jedinice su dočekale neprijatelja. Borba je trajala preko celog dana. Jedna neprijateljska grupa u jačini oko 200 vojnika prodrla je do Karteljeva. Štab brigade je brzo preduzeo pregrupaciju bataljona da bi se ta kolona uništila. Zbog borbi na ćelom sektoru manevar je izvršen, ali sa zakašnjenjem. Dva bataljona su napala neprijatelja iz severne i istočne strane, dok jedinice koje su trebale da zatvore neprijateljsko odstupanje sa južne strane nisu mogle, zbog borbe za vreme pokreta, stići na vreme. Naši borci su jurišali na neprijatelja pod komandom nač. štaba druga kapetana Čobana.[7] Neprijatelj je počeo u panici odstupati. Samo jedan bataljon je u jednom naletu ubio i ranio oko 43 neprijateljska vojnika. Neprijatelj je bežao bacajući spremu u pravcu Novog Mesta, ranjene su vukli za noge. Cele noći 11/12. su naše jedinice ponavljale napad na Tršku Goru ali im nije uspelo likvidirati. Haubicu su zbog jake borbe na terenu morali skloniti tako da po noći nije dejstvovala; pešadijske snage takođe nisu uspele.[8] Druge noći dolazilo je do jake borbe između naših i neprijateljskih bombaša. Naših sa terena i neprijateljskih iz bunkera. Preko dana 12. ov. m. neprijatelj je ponovo počeo nastupati još jačim snagama iz Novog Mesta i štab brigade je napustio blokadu Trške Gore i orijentisao snage za borbu na terenu. Na tom sektoru se još vode borbe.

U tim borbama neprijatelj je imao preko 100 mrtvih i oko 150 ranjenih vojnika i oficira. Zaplenjeno 4 mauzer puške, veća količina municije, 5 kompletnih odela, 1 pištolj, rakete, jedan samar. (Napominjemo da je oružja i spreme zaplenjeno mnogo više jer se još prikuplja pošto su Švabe u bežanju bacale sve od sebe. Zato se ne može tačno momentano navesti koliki je plen.)

[6] Sada: Otočec

[7] Franc Krese

[8] O tim borbama vidi dok. br. 25 i 29.

XVIII divizija nije imala većih borbi. Vodila je lokalne borbe sa neprijateljskim delovima koji su ispadali iz Vel. Lašča. U tim borbama svaki neprijateljski ispad je razbijen. Neprijatelj je imao 2. ov. m. u borbi kod Lašča 7 mrtvih i više ranjenih, skoro pred samim uporištem. Ti podaci su tačni. Divizija vrši pregrupaciju snaga za nove zadatke.

Notranjski partizanski odred. Notranjski odred je u noći 9/10. ov. m. izvršio miniranje pruge između Rakeka i Postojne. Minerski vod je bio pojačan sa jednom pešadijskom četom. Pruga je minirana kod kote 516 na 4 mesta i uništena na dužini oko 50 m oba koloseka. Promet i telefonska veza je bila prekinuta za 48 časova.[9]

Istarski partizanski odred. Jedinice Istarskog odreda su u vremenu od 1. do 7. ov. m. vršile napade na prugu i na neprijateljske kolone i kamione po cesti. U tom vremenu su jedinice Istarskog odreda srušile jedan neprijateljski voz sa ugljem kod Rodika. Ubili su 26 Nemaca i više ranili.[10] Od Belokranjskog odreda još nismo dobili izveštaj.

U svim ovim akcijama borci su se pokazali relativno dobro. Naročito borci IV brigade. Komandni kadar je pokazao malo smisla za brze pokrete i manevrisanje na terenu. Uglavnom se vide svakog dana i u svakoj borbi bolji rezultati i koriste se iskustva iz prošlih akcija.

Naši gubici u ovim borbama: IV brigada i Dolenjski odred 10 mrtvih, 6 ranjenih i 12 nestalih partizana. U XVIII diviziji i mrtav i 2 ranjena, i u Istarskom odredu 2 ranjena. Ukupno: 11 mrtvih. 10 ranjenih i 12 nestalih. Oružja nismo izgubili.

4 - NAŠI BUDUĆI PLANOVI:

XV *divizija:* Po likvidaciji belogardističke grupe na terenu i po završetku borbe sa neprijateljem iz Novog Mesta preći će na operacije rušenja pruge Ljubljana — Novo Mesto i na akcije na cesti Novo Mesto — Škocjan.

XVIII divizija: sa X brigadom i Notranjskim odredom u najkraćem vremenu napada neprijateljsku posadu u Podpeči i Preserju. Iste noći napada Rakek i Crnu Vas i prugu na liniji Ljubljana — Postojna." Po završenim tim operacijama izvodi operaciju na Barju i pruzi sa ciljem likvidacije Črne Vasi — Škofljice i Zaloga. Ukoliko se pokažu uslovi za operacije na Barju, koordiniraćemo rad XV i XVIII divizije tešnje.

[9] O ovoj akciji govori dnevni izveštaj Štaba Notranjskog NOP odreda od 11. marta 1944 (vidi Arhiv IZDG SRS, f. 198/11).
[10] Akcija je izvršena 5 marta (vidi dok. br. 17).
[11] Vidi dok. br. 26.

Za Istarski odred šaljemo nov bataljon, dok ćemo stari odred povući i formirati- 4 brigadu XVIII divizije.[1]- O tome smo razgovarali sa polit, komesarom Glavnog štaba. Javićemo detaljno na koji način smo to izvršili.

Belokranjskom odredu ćemo dati zadatak konkretnije sa- i adnje sa Hrvatima a moguće da ćemo ga malo poslati van Bele krajine na akcije, naravno imajući- pri tom u vidu osiguranje iz tog pravca.

Dostavljamo vam u prepisu zapovest štaba XVIII divizije koju je izdao svojim jedinicama za akciju i budući- rad.[13]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR		KOMANDANT-PUKOVNIK
Jože Brilej Bolko	(M.P.)	Rajko Tanasković

[12] U Istru je poslat 2. bataljon 9. brigade, koji je poslužio kao jezgro za formiranje novog Istarskog NOP odreda (v'di dok. br. 69). Brigada nrje formirana, već je od preostalih boraca ranijeg Istarskog NOP odreda formiran bataljon, koji je često nazivan „Istarski". Bataljon je bio pod neposrednom komar.dom 18. divizije i dejstvovao na sektoru Notranjske.

[13] Vidi dok. br. 26.

ZAPOVEST STABA 9. KORPUSA NOVJ OD 13. MARTA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA HOTEDRSICU I GODOVLC[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj. 13. 3. 1944.
Broj 39

Strogo poverljivo!

Z A P O V E S T

Sekcija: Idrija—Montenero d'Idria,[2] škofja Loka
Monte Pietro'[1] — Postojna. Italijansko izdanje. 1 : 50.000

I

* Prema izveštajima naše obaveštajne službe od 11. III 44. na našem sektoru nalaze se sledeča neprijateljska uporišta:

1.

Godovič: u dve jedino sačuvane kuće usred sela nalaze se oko 90 Nemaca, naoružanih 1 topom. 1 teškim bacačem. 1 protivavionskim mitraljezom i 4 mitraljeza tipa šarac 34. Kod obe kuće nalaze se 3 bunkera.

Hotedršica: 90 domobrana-dobrovoljaca, meštana. Stanuju u župničkom domu i u školi. Naoružani su sa nekoliko teških i lakih breda, 3 teška minobacača i 1 protivtenkovskim topom. Selo je opasano žicom. Za odbranu sela drže zasede na sledečim mestima: Janezovom griču, kod Tiča, kod Logara, kod Mežnara. kod Merlaka, kod Basina i kod Pavčiča.

Idrija: 1100 neprijateljskih vojnika svrstanih u 4 čete bataljona planinskih lovaca broj 59.966, [iz sastava] 139. puka 79. pežadijske divizije. Komandant bataljona je kapetan Hajn. Po narodnosti su najviše Korušci, Štajerci. Nemci; među njima ima i nekoliko Italijana. Naoružanje: 8 teških bacača. 3 topa, 8 protivavionskih mitraljeza kalibra 20 mm (municije: 180 sanduka po 100 komada), 8 lakih bacača i 30—40 mitraljeza tipa šarac 34. Dalje

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SBS. f. 11/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom ..GSS". ,.27". a crvenom olovkom: „oper".
[2] Crni Vrh
[3] Verovatno: Petrovo Brdo

imaju 3 protivtenkovska topa, 1 od njih je u Spodnjoj Idriji, gde se nalazi i posada od 100 ljudi. Dva protivtenkovska topa i 2 protivavionska topa nalaze se, međutim, u magazinu. Imaju veliki broj mula, oko 40 automobila i 3 tenka, od kojih se jedan nalazi kao zaseda na putu u bunkeru prema Godoviču. Smešteni su u realnoj gimnaziji, osnovnoj školi, Palazinu i po kućama. Komanda je u Palazinu u hotelu Didič. Stalni bunkeri i zasede nalaze se kod Smoka, na Pinkovem Selu, kod Prejnuta, na Drusevju. u Rižama, Nikovi, Sisničama. U svakoj takvoj zasedi je najmanje 10 ljudi. Izvidnice su postavljene u tornju i po obližnjim brdima, neposredno iznad Idrije, kao i u ulaznim rudničkim torrijevima. Manji putevi koji vode iz Idrije prepleteni su žicom i minirani. Ova je divizija raspoređena i u slučaju napada na Idriju sigurno bi najpre reagovala pomenuta uporišta koja pripadaju istoj divizijskoj komandi.
Logatec: 140 domobrana, naoružani sa: 4 minobacača. 8 teških i 16 lakih mitraljeza.

Rovte: 160 domobrana, naoružani sa: 4 topa, 3 laka bacača, 7 teških i 18 lakih mitraljeza. Smešteni su u župničkom domu i u školi.

2.

Vrhnika: 300 domobrana i štab za Dolomite.

Rakek: 60 domobrana i nemačka mesna komanda koja broji 10 Nemaca. —

Planina: 140 Nemaca, naoružanih sa: 1 topom, 3 teška. 2 laka bacača, 5 teških i 9 lakih breda. — *Postojna:* 700 planinskih lovaca i oko 40 Italijana. Imaju 10 kamiona. — *Prestranek.* 1200 regruta Nemaca. —

Vipava: 1000 alpinaca, više haubica i malih topova. — *Ajdovščina:* 900 alpinaca, naoružanih lakim automatskim oružjem. Imaju 30 kamiona.

3.

Škofja Loka: 700 SS, 150 običnih vojnika. 135 žandarma, 36 policajaca, 25 graničara, 21 gestapovac. Oko 40 kamiona i 1 tenk. — *Poljane:* 300 žandarma. 2 teška i 2 laka minobacača. 3 laka mitraljeza. — *Gorenja Vas:* 300 Nemaca, većina graničara, 9 minobacača; naoružani su lakim i teškim mitraljezima. —
Tolmin: oko 1000 Nemaca, koji pripadaju 2. puku 188. divizije; oko 100 kamiona. — *Sv. Lucija:** 120 Nemaca. 120 Mongola. 150

[4] Sada: Most na Soči

Italijana. Naoružanje: 1 protivavionski top 20 mm. 1 tenk. 20 kamiona. —

Gorica: prolazna posada od oko 4000 ljudi, belogardista oko 300.

4

Sv. Trije Kralji: 70 domobrana. Naoružanje: laki bacač, 4 teška i 5 lakih mitraljeza tipa breda. — *šentjošt:* 70 belogardista, naoružanje: 1 bacač, 4 teška i 5 lakih mitraljeza. — *Polhov Grodec:* 140 domobrana. Naoružanje: 2 teška bacača, 4 teška i 14 lakih mitraljeza. *Dobrova:* 90 domobrana. — *Horjul:* 120 domobrana. Naoružanje: 1 teški bacač, 2 laka bacača, 3 teška i 8 lakih mitraljeza. — *Log:* 50 domobrana.
U Idriji i Vipavskoj dolini posade se menjaju, zbog čega sve jedinice, preko svojih obaveštajnih organa, moraju voditi stalnu kontrolu o promenama neprijateljskih posada na svom sektoru. U Dolomitima su posade stalne i belogardističke.

II

Zadatak jedinica IX korpusa NOV i POJ jeste:

1. da preduzmu napad i likvidiraju neprijateljske posade u Godoviču i Hotedršici.
2. da blokiraju i pripreme napad i likvidaciju Idrije i Rovta.

III

Za izvršenje ovog zadatka određujemo:

1. XXX divizija IX korpusa NOV i POJ izvršiće napad i likvidaciju posade u Hotedršici i preuzeće obezbeđenje prema Logatecu Rakeku — Planini — Postojni i Vrhniki. Obezbeđenje prema uporištima mora se preduzeti tako da se obezbede putevi, kao i drugi prolazi. Važni su putevi: Postojna — Planina — Hotedršica; Vrhnika — Logatec — Hotedršica.

Za obezbeđenje oba pravca veoma su važni položaji oko Kalca — Ržiša — Smoljeveca (kota 693). Takođe se mora kontrolisati pravac Vrhnika — Treven — Lozice[5] — Hotedršica. Jedinice koje će dati obezbeđenje duž pruge moraju takođe istu srušiti.

2. XXXI divizija IX korpusa NOV i POJ izvršiće napad i likvidirati posadu u Godoviču. Istovremeno vršiće obezbeđenje prema Idriji i Sp. Idri/ji tako da ih potpuno blokira, a rezervu, u jačini 1 bataljona, mora postaviti na Crni Vrh. sa zadatkom

[5] Na karti 1 : 100.000 nije nađeno.

da se suprotstavi bilo kakvoj neprijateljskoj intervenciji jedinice koja bi se eventualno probila kroz blokadu na liniji Ajdovščina — Črni Vrh ili iz Idrije u pravcu Godoviča ili Črnog Vrha. Drugi bataljon mora postaviti rezerve u Žirovski Vrh, sa zadatkom obezbeđenja pravca Poljanska Dolina — Idrija.[6]

3. Dolomitski odred IX korpusa NOV i POJ, koji je koncentrisan na sektoru Col, mora izvršiti pokret prema Rovtama i blokirati ih. Pokret će izvršiti' istovremeno sa XXX divizijom, pod čiju komandu pripada do daljeg. Štab XXX divizije mora se zbog toga brinuti za redovnu vezu s njim sve dotle dok Dolomitski odred ne ode na samostalnu akciju a Dolomite. Štab odreda mora. međutim, potpuno izvršavati sva uputstva i naređenja štaba divizije. Blokada Rovta mora se preduzeti taku da će istovremeno biti preduzeto obezbeđenje pravca Rovte — Hotedršica — Godovič — Idrija. Ovaj pokret je istovremeno premeštaj Dolomitskog odreda u Dolomite.[7]

4. Idrijsko-tolminski odred IX korpusa NOV i POJ zaposešće položaje na sektoru Col i jakim zasedama zatvoriće sve prilaze iz pravca Ajdovščina — Vipava i Predmeja. Na položajima ce ostati dok ne dobije od Štaba korpusa dalje naređenje.[8] Pomenute položaje mora zaposesti 18. o.m. u 3 časa ujutru, s tim da izvrši ukopavanje i maskiranje položaja. Pokret sa sadašnjeg na novi sektor mora biti izvršen 17. o.m. do 18 časova.[9]

5. Južnoprimorski odred IX korpusa NOV i POJ mora noću 17-' 18. o.m. temeljito razrušiti prugu između Logateca i Postojjie i sledeće noći, tj. 18/19. izvršiti demonstrativni napad na Ajdovščinu tako da jedan bataljon ruši železničku prugu a drugi bataljon bude već unapred pripremljen za napad (demonstrativni) na Ajdovščinu.[10]

[6] Vidi dok. br. 34.

[7] Vidi dok br. 23.

[8] Štab 9. korpusa NOVJ poslao je 16. marta 1944. Štabu Idrijsko--tolminskog NOP odreda, u vezi sa ovom naredbom, sledeće naređenje:

,.U vezi sa naredbom IX korpusa za 18. o.m. vašem štabu treba da održavate najtešnju i organizujete najbržu vezu sa bataljonom Gradnikove brigade, koji će biti u Crnom Vrhu. Tamo treba da šaljete svaka dva časa izveštaje o situac'ji na sektoru koji morate vi osigurati. Izveštaj o situaciji treba bezuslovno poslati bilo da ima ili nema promena

Skrećemo vam pažnju da sa manjim ali udarnim bojnim patrolama morate ometati pokret neprijatelja iz Ajdovščine ili V pave već u neposrednoj blizini uporišta, dok glavnina treba da ostane u zasedama na sektoru koji vam je određen naredbom.

U slučaju potrebe i hitnosti situacije održavajte vezu tako da kuriri stižu na Cnv Vrh svaki sat."

(Original, pisan na mašini, u Arhivu IZDG SRS, f. 295/11).

[9] Vidi dok. br. 22

[10] Vidi dok. br 24.

Taktičko izvođenje operacija.

1. Koncentracija: XXX divizija koncentrisaće se na sektoru Predmeja — Otlica — Col. a XXXI divizija na Cerkno.

2. Prilikom koncentracije, kao i kod samog pokreta na polazne položaje štabovi divizija moraju voditi računa o što strožoj konspiraciji i to zbog toga što je sektor na kome se preduzimaju operacije dosta belogardistički nastrojen, te se moraju usled toga predeli od Zadloga do Črnog Vrha — Hotedršice i dalje prema Dolomitima preći noćnim maršem i sasvim prekinuti kretanje civilnog stanovništva van područja operativnog sektora.

3. Pokret na položaje, kao ii blokada uporišta Idrija, Godović, Hotedršica, moraju biti izvršeni noću 17/18. o.m. do 3 časa, i to što konspirativnije, kako neprijatelj ne bi suviše rano otkrio naše namere. Posebnu pažnju konspiraciji mora posvećivati Dolomitski odred prilikom prelaska u Dolomite.

4. Napad.

Jedinice moraju otpočeti napad 18. o.m. u 5 i po časova ujutro time što će otvoriti koncentričnu artiljerijsku i minobacačku vatru na uporište. Za vreme ove vatre jurišna odeljenja približavaju se uporištu. Na dati znak komandanta raketnim pištoljem prekida se vatra teškog oružja a jurišna odeljenja oštrim napadom pod zaštitom lakih i teških mitraljeza, zauzimaju i likvidiraju posadu."

5. Obezbeđenje.

Obezbeđenje prema susednim neprijateljskim uporištima mora biti preduzeto svuda gde je moguć prilaz i izlaz i to tako da jedinice ne budu suviše raštrkane nego što više koncentrisane na glavnim pravcima, dok sporedne pravce treba kontrolisati patrolama i izvidnicama. Jedinice na položajima moraju biti ukopane, a zbog mogućnosti dejstva avijacije i maskirani. Sve komunikacije moraju se prekinuti miniranjem ili rušenjem. Za vreme operacije moraju biti prekinute sve telefonske linije između uporišta, bez obzira da li su napadnuta ili ne. XXXI divizija raspolaže sa nekoliko nagaznih mina. polovinu neka preda XXX diviziji.

6. Zaposedanje i uništenje uporišta izvršiti sa manjim grupama, dobro naoružanim automatskim oružjem. U zauzetim uporištima treba uništiti sve zgrade koje bi okupator mogao koristiti za smeštaj svoje vojske.

" Ovaj napad nije uspeo (vidi dok. br. 82).

7. Svi položaji naših jedinica, kao i jedinica u napadu, moraju biti zbog mogućnosti dejstva avijacije obezbeđeni protivavionskom odbranom, ali je ipak najbolja odbrana od nje dobro maskiranje.

8. Štabovi divizija moraju da vode računa o što tešnjoj i što češćoj vezi sa svojim jedinicama, jer samo na taj način mogu uticati na celokupan razvoj i tok operacija.

9. Posle uspešne akcije na Godovič i Hotedršicu, prema posebnoj našoj naredbi, XXX dilviziija biće upućena na Rovte a XXXI na Idriju. Ukoliko uporišta ne bi bila likvidirana prvog dana, napad se nastavlja tokom noći i sledećeg dana. U slučaju većih promena vojne situacije na sektoru operacija, poslaćemo vam nove direktive.

10. U slučaju jačeg neprijateljevog pritiska narednih dana, posle uspešno završene akcije, treba topove sakriti tako da za njih znaju samo najpouzdaniji i dobri borci.

11. Štabovi divizija moraju obezbediti što bržu i temeljitu evakuaciju životnih namirnica i materijala iz zauzetih uporišta, kao i mobilizaciju svih sposobnih muškaraca.

V

Previjališta i otpremanje ranjenika: Svaka divizija organizuje svoje previjalište i pobrinuće se za prevoz svojih ranjenika preko poznatih javki. Isto treba da izvrše i odredi.

VI

Štab korpusa nalaziće se 17. o.m. do uveče u Zadlogu kod Figara, a 18. o.m. biće u selu severozapadno od Črnog Vrha, kuda štabovi divizija treba da pošalju po 3 kurira za vezu.

VII

Borbeni znaci koji su poslati pored već izdatih uobičajenih znakova:

17 — 18. Luka — Peter

18 — 19. Tone — Tine

19 — 20. Janez — Jaka

Štabovi divizija treba da izdaju svojim podređenim jedinicama naredbe za akcije na takav način i u takvo vreme da će

dekonspiracija od strane nepouzdanih ljudi među borcima ili nižim štabovima biti apsolutno isključena.

Sva tri odreda primiče naređenja za svoje operacije samo utoliko ukoliko se odnose na njih. Ovu naredbu primiče u celini, zapečaćenu u koverti Dolomitski i Idrijsko-tolminski odred. koji mogu da je otvore 18. o.m. u 3 časa ujutro na položaju.

Štabovi divizija treba da se snabdeju dovoljnom količinom municije za teško oružje, naročito za bacače, i u vezi s tim neka uspostave kontakt sa magacionerima magazina na Črnom Vrhu. Javka za njih nalazi se kod Figara u Zadlogu.

Štabovi divizija moraju zapovesti izdate svojim jedinicama poslati Štabu korpusa do 8 časova ujutro 11. o.m. u Zadlog (XXX divizija neće izdati posebnu zapovest Dolomitskom odredu. jer je već izdata od strane našeg štaba).

Naša ofanziva biće potpomognuta i od strane jedinica VII korpusa na taj način što će odred i jedna brigada napadati Podpeč, Presku i Rakek. Sve jedinice VII korpusa i IV operativne zone stupiće istovremeno u ofanzivu na svojim sektorima.[12]

Ova zapovest i vaše zapovesti podređenim jedinicama i sve zapovesti štabova brigada i odreda podređenim jedinicama moraju zbog stroge konspiracije biti otpremljene jedinicama preko posebnih kurira i potvrđene od primalaca.

Prijem ove zapovesti potvrdite nam pismeno.

Dostavljeno:

Štabu XXX divizije preko posebnog kurira.

Štabu XXXI divizije preko operativnog oficira majora Danila šorovića.

Dolomitskom odredu preko posebnog kurira Dolomitski odred upoznaće se sa ovom zapovešću, koja će biti zapečaćena u posebnoj koverti, 18. o.m. u 3 časa ujutro na položaju.

[12] Glavni štab NOV i PO Slovenije uputio je Štabu 4. operativne zone u vezi sa ofanzivnim akcijama 9. korpusa sledeće depeše:

13. marta 1944:

..U toku nekoliko dana pripremite jedinice za veće napade, koji treba da potpomognu ofanzivu na drugom sektoru. G S.S."

„Ofanziva 9. korpusa započeće 16. ujutro. Započnite sa ofanzivom istog dana ujutro ili uveče, pre svega na železničke pruge i puteve. Strogo poverljivo. G.Š.S."

15. marta 1944:

..9. korpus započeće ofanzivu na svom sektoru, koju sektor vaše zone mora energično da potpomogne. G.Š.S"

..Zbog snežnih nanosa 9. korpus odložio početak ofanzive za 18. ujutro. Uskladite vaše operacije sa tim datumom. G.Š.S." (Vidi Arhiv IZDG SRS. f. 46/11. U f. 45/1 ima nekoliko depeša 9. korpusa poslatih Glavnom štabu NOV i PO Slovenije, koje se odnose na sadejstvo 7. korpusa i 4. operativne zone.)

Idrijskotolminskom odredu preko posebnog kurira. ITO upoznaće se sa tom zapovešću, koja će biti zapečaćena u posebnoj koverti, 18. o.m. u 3 časa ujutro na položaju.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Hribar Janez

Načelnik štaba Jakopič A.[u]

Komandant-pukovnik: Ambrožič"

G.S.S.
A.

BK. 29

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. DIVIZIJE OD 13. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA'

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek
O.O. Br. 31
13. marta 1944.
Položaj

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

Dnevni izveštaj: za 10. III 1944.

IV SNOUB ..Matija Gubec". — Izveštaj za taj dan je poslat pod O.O. Br. 30 od 12. marta o.g. posebno za tu brigadu.[2]

V SNOUB „Ivan Cankar". —

Neprijatelj u jačini od oko 50 ljudi preduzeo je ispad u 7 časova iz Kostanjevice prema Šentjerneju, a odatle preko Šmarja i Stare Vasi. Tu se kolona razdvojila u dva dela: jedna je kretala prema Ržišču, a druga prema Vodenicama. Pokretna zaseda

[13] Lado Ambrožič
[14] Albert Jakopič

[1] Original (pisan na mašin) u Arhivu IZDG SRS. f. 153/1.
[2] Vidi dok. br. 25.

koja kontroliše Ržišče vodila je borbu sa kolonom koja je nastupala prema Ržišču. Čim je otpočela borba, iz Javorovice joj je poslata jedna četa u pomoć. Napala je neprijatelja koji se nalazio u Ržišču i Vodenicama. Posle kraće borbe neprijatelj se povukao prema Kostanjevici.

Naši gubici: 3 mrtva (od pokretne zasede), kojima je neprijatelj uzeo puške. Za neprijatelja je do sada utvrđeno da je imao 1 mrtvog i više ranjenih.

Na ostalim sektorima bilo je zatišje.

U 20 časova naše jedinice su otpočele napad na Novo Mesto. III bataljon je sa jednom četom napadao bunkere na Brodu i Drski. Glavni napad, koji je izvodio II bataljon sa dve čete i jednom četom III bataljona i sa svim automatskim oružjem oba bataljona, bio je usmeren prema Šmihelu. Prvi bataljon je sa jednom četom napadao Grm iz pravca Gotne Vasi s ciljem da privuče neprijateljske snage. Jedna četa I bataljona i topovska baterija napadali su iz Žabje Vasi u dva pravca na položaje topa na Zibertovem hribu.

Snage koje su napadale Šmihel proterale su neprijatelja iz dva bunkera, i to između puta Šmihel — Rirčna Vas i potoka Težka voda. Neprijatelj je iz tih bunkera pobegao u utvrđeni samostan i crkvu. Deo naših snaga upao je u prve kuće u šmihelu. Dalje nadiranje bilo je onemogućeno jakom koncentričnom vatrom sa crkvenog tornja i iz većeg bunkera, između pruge i gore pomenutog puta. Četa koja je napadala bunkere na Brodu i Drski nije uspela da ih likvidira.

Snage koje su napadale položaje topa na Zibertovem hribu [prebacile] su se preko žice, ali zbog čistine i mesečine nisu mogle prodreti do topa.

Napad je trajao do 4 časa ujutro, posle čega su se naše čete povukle.

Naši gubici su: 3 mrtva (među njima jedna drugarica, četna bolničarka, koja je poginula dok je izvlačila ranjenika) i 2 lakše ranjena. — Neprijatelj je verovatno imao prilično gubitaka, jer je sve oružje bilo skoncentrisano na bunkere iz kojih je posada pobegla.

XII SNOUB. — Bila je na starim položajima; posle podne [usledio je] pokret na nove položaje — Razdrto, Huda Polica i priprema za noćnu akciju.

Prema postojećoj naredbi brigada bi morala da krene sa starih na nove položaje tako da bi stigla na mesto u 21 čas. Pošto je, međutim, neprijatelj u 16 časova iz tri aviona stalno tukao naše položaje mitraljeskom vatrom i bombama, brigada je krenula na nove položaje tek u 18 časova. Na Hudu Policu stigla je u 24 časa i tu je saznala da su Šmarje, Sap. Cikava i

Sela neprijateljska uporišta. Sledeča uporišta su: Razdrto, Tlake. Zalog, Vel. i M. Vrh. Ujutro oko 4 časa su takođe stigli iz Škofljice na Pijavu Goricu i G. Blato. Jedan naš bataljon je odmah posle dolaska napao Šmarje, a drugi Razdrto i Tlake. Jedan bataljon bio je u zasedi u pravcu Pijave Gorice i Sela. Bataljon koji je napadao Šmarje stigao je samo do bunkera iznad Šmarja, koji su postavljeni na svakih 30 m a ima ih 10. Izgrađeni su pod zemljom, krov je od debelih dasaka i pokriven zemljom. Napad smo vršili bacačima. Pomenuto brdo je bilo tako utvrđeno da ga nismo mogli likvidirati. Zasedu. koja se nalazila ispred bunkera. oterali smo i ona se zavukla u bunkere. II bataljon, koji je napadao Razdrto i Tlake, takođe je oterao neprijateljsku zasedu koja se zatim sklonila oko crkve Sv. Križ Gađali smo ih teškim bacačem. Pogcci su bili puni. Borbe smo vodili od 24 do 7 časova ujutro, kada je neprijatelj počeo da od Zaloga nadire u dve kolone prema našim položajima.

Naši gubici: 1 mrtav; neprijateljski nisu tačno utvrđeni.

Preko puta se nije moglo zbog zaseda duž pruge i triju oklopnih vozova koji su bili na pruzi, i to: jedan na stanici Šmarje, drugi ispod s. Sela. a treći u blizini Grosuplja.

Za vezu sa XV brigadom stalno smo slali patrole, ali su se sve vratile jer nisu mogle preko puta.

Pošto se u toku noći nije moglo preći preko puta zbog neprijateljskog nadiranja i suviše jake vatre, bataljoni su se povukli u Smrjene, Vrbičje i Cerovo. U pola 12 časova naša patroia sukobila se sa neprijateljem jačine 40 do 50 ljudi u selu Drenik. Patroli je odmah poslato pojačanje, ali je neprijatelj u međuvremenu već otišao. Tokom dana vođene su borbe u Sp. Slivnici. Neprijatelj je stigao oklopnim vozom.

XV SNOUB. — I bataljon je na položajima Sp. Brezovo. Patrole je slao prema Grosuplju i Leskovecu i kontroliše cestu Grosuplje — Višnja Gora i Višnja Gora — Leskovec. Drugi bataljon je na položajima Police, III bataljon na položajima Zg. Duplice.

Borbe: I bataljon imao je zadatak da tokom noći ruši prugu kod Grosuplja, ali mu to nije uspelo usled toga što su se u Grosuplju nalazila 2 oklopna voza koji su gađali položaje bataljona na mestu gde bi trebalo da ruši prugu. Položaji, koje bi morale zaposesti jedinice XII brigade, takođe nisu bili zaposednuti (zbog zakašnjenja — avion), pa je iz [tog] pravca stigao neprijatelj u 2 automobila, koji je oterao naše minere kako sa pruge tako i sa ceste, zbog čega se zakasnilo sa miniranjem pruge prema Grosuplju i tako omogućilo da dva oklopna voza stignu na mesto gde je I bataljon trebalo da ruši prugu. Mineri su kasnije uspeli da miniraju prugu između oba voza kod Cikave, ali taj

prekid nije bio dovoljan da vozovi ne bi mogli patrolirati duz pruge i ugrožavati položaje.

II bataljon vršio je demonstrativni napad na uporište Grosuplje. Prilikom tog napada nije bilo nekih vidljivijih uspeha i to zbog toga što su u uporištu bila dva oklopna voza koji su patrolirali i time onemogućavali nadiranje. Iz pravca nemačke granice je takođe nepredviđeno stigao neprijatelj jačine oko 100 ljudi, upao iznenada u selo Perovo i time prisilio bataljon koji je napadao Grosuplje da sa jednom četom napusti položaje kod Grosuplja i napadne neprijatelja u selu Perovo, odakle se neprijatelj u međuvremenu već povukao u uporište Grosuplje. Prilikom upada u selo neprijatelj je zaplenio 4 mule, 2 jahaća konja i 40 mina za teški bacač. Sve pomenuto je za vreme akcije bilo poslato u selo.

III bataljon, koji je imao zadatak da podigne jake barikade na cestii Šmarje — Grosuplje i da sruši most u Šmarju, nije podigao barikade, jer se pruga iz [gore] navedenih razloga nije rušila, a most nije srušio jer se u Šmarju nalazila neprijateljska posada.

Artiljerija. — I divizion sa jednim odeljenjem i haubicom 100 mm nalazi se u sastavu IV brigade, radi predviđene akcije.

II divizion je na Pristavi. Šalje 30 ljudi u pomoć Cankarevoj bateriji za zasedu na Tolstom Vrhu. Održavana je redovna vojna nastava: opis nišanskih sprava, određivanje mesnog ugla.

Zaštitni bataljon nalazi se delimično na Podgradu a delimično sa odeljenjem koje dejstvuje na Tršku Goru. Održana je redovna vojna nastava: o stražarskoj službi, peš. egzercir i tc sa delom bataljona koji je na Podgradu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za oper. odsek pporučnik Kasto[3] (M.P.) Komandant, major, Ciril[4]

[3] Jože Kogej
[4] Franc Kočevar

NAREĐENJE ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 13. MARTA 1944. ŠTABOVIMA 8. I 9. BRIGADE DA PRIMENE BOLJU TAKTIKU ZA UNIŠTENJE NEFRIJATELJSKIH KOLONA NA DRUMU LAŠČE — KOČEVJE[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 13. III 1944.

ŠTABU VIII I IX BRIGADE XVIII DIV. NOV I POJ

Položaj

Neprijatelj koji na svim frontovima, a naročito na istočnom ratištu, doživljava teške poraze primoran je da samo veštim manevrisanjem [jedinica] popunjava praznine, a kod nas, pak, pokušava da svoju jačinu demonstrira svojim manjim snagama. Zbog najnovijih udaraca koje mu je zadala CA- prebacuje svoje snage iz Italije preko naše teritorije na istočno ratište. Naš zadatak je da potpuno iskoristimo težak položaj neprijatelja i bacimo se svom snagom na uništavanje pruge koju neprijatelj upotrebljava, kao i uporišta koja služe za njeno obezbeđenje. Delom snaga naše divizije moramo, pored toga, potpuno uništititi svu prugu, porušiti put na sektoru Vel. Lašče -— Kočevje i sprečiti neprijatelju saobraćaj na tim komunikacijama. Neprijateljska kolona se dva puta probila kroz našu blokadu gotovo bez ikakvih žrtava. To se moglo dogoditi usled različitih nedostataka i grešaka. Pošto je javljeno da će kroz kraće vreme naići kolona, koja će uglavnom voziti hranu od ..Prevoda'",[3] moramo tu kolonu na svaki način uništiti, odnosno sprečiti joj put za Kočevje. Da bismo postigli taj postavljeni cilj

naređujemo:

1. VIII brigada će u slučaju dolaska neprijateljske kolone vršiti sa jednim bataljonom obezbeđenje prema Vel. Laščama, a sa ostala tri bataljona izvešće celishodan manevar radi uništenja neprijateljske kolone i njenih pobočnica. Pri tome treba da iskoristimo sva iskustva iz dosadašnjih borbi.

Neprijatelj je uvek, kada je kolona kretala pravcem od Vel. Lašča prema Kočevju, vršio pritisak u pravcu Sv. Gregora

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 191/IV.
[2] Crvena armija
[3] Pokrajinski prehranjevalni urad — Pokrajinski ured za snabdevanje

i Vel. Slevice. Pored toga njegove pobočnice su išle uporedo sa putem. 500 — 1000 m udaljene od puta, i obraćale glavnu pažnju na položaje iznad Ortneka, odakle je najlakše tući kolonu na putu. Naše jedinice, koje su na tim položajima očekivale neprijatelja, upustile su se u beskorisne borbe sa tim neprijateljskim pobočnicama, dok je neprijatelj neometano produžavao put. Naše jedinice, koje uvek drže samo neke položaje, čekaju samo toliko da se neprijatelj približi i u početku mu pružaju nešto otpora a zatim se povlače, jer redovno dobijaju vatru iza leđa ili u najboljem slučaju sa boka. Tako se često događa da neprijatelj „opkoli" našu jedinicu koja je u odnosu na njega tri puta jača, ali mi nikad ne iskorišćujemo sve prednosti koje imamo u boljim položajima, poznavanju terena itd. Pošto se ovaj način borbe pokazao kao potpuno neuspeo, primenićemo ubuduće sasvim drugu taktiku. Zbog toga će VIII brigada vršiti obezbeđenje pravca prema Laščama, a istovremeno i pritisak na uporište sa jednim bataljonom. Sa drugim bataljonom postaviće zasedu u jačini dveju četa iznad sela Gor.

Dolnje Retje, tj, tamo gde do sada još nije bilo nikakve naše zasede i kuda ne kreće nikakva neprijateljska pobočnica. Ista skreće sa puta tek kad stigne iz sela Gor. Retje, odakle nastavlja put ispod k. 702, preko Bukovca, Škrajneka na Vel. Poljane itd. Zaseda na tom mestu ima veoma pogodne položaje, ali na njih mora stići u toku noći u najvećoj konspiraciji. Pri tome treba strogo paziti da neprijatelj ne primeti jedinice sa kote 619. Zaseda će poslati na svoje desno krilo dobru izviđačku patrolu, koja će sprečiti bilo kakvo iznenađenje iz tog pravca. Pored ovih dveju četa, jedna četa toga bataljona biće na polaznom položaju, jugoistočno od k. 769. Ova četa treba da bude najtešnje povezana sa ostalim četama. Pored toga mora postaviti ispred sebe sigurne izviđačke patrole koje će budno pratiti svaki pokret neprijatelja. Zadatak ove čete je da, kad zaseda ostalih dveju četa udari po koloni, napadne i protera neprijatelja iz otpornih tačaka, [kako] neprijatelj ne bi mogao na bilo koji način taktički dejstvovati prema položajima onih dveju četa u zasedi; a pored toga četa će imati mogućnost da napada samu kolonu. Dva bataljona brigada će postaviti na sektor Ortnek i Sinovica. Bataljoni neće zauzeti nikakve položaje, već će ostati na takozvanim polaznim položajima. Zbog toga je potrebno da se prema putu pošalju najsigurnije izviđačke patrole, koje će imati zadatak da tačno posmatraju neprijateljske pokrete i o tome odmah obaveštavaju svoje jedinice. U slučaju dolaska neprijateljske kolone treba pobočnicu propustiti bez borbe a zatim udariti na neprijateljsku kolonu, najpre kod Praproča a zatim na sektoru Ortneka. Male zasede, koje neprijatelj

postavlja iznad stanice Ortnek i još na nekoliko mesta prema Žlebiču, treba opkoliti i uništiti. Na taj način moći ćemo uspešno tući samu kolonu. Bataljon koji se nalazi na sektoru Sinovica mora razbiti neprijateljsku prethodnicu i pobočnicu kada ova stigne do Žlebiča, a zatim sa čela zatvoriti put neprijateljskoj koloni, radi čega treba sasvim zatrpati i zarušiti cestu kod Žlebiča. Sa jedinicama treba dejstvovati na osnovu ovog opšteg plana. Štab brigade mora podeliti zadatke svojim članovima tako da će biti u stanju rukovoditi svim bataljonima, što će postići samo ako bude uspostavljena dobra veza između jedinica. Pored bataljonskih štabova treba sa zadacima upoznati i sve četne komande i svakoj jedinici dati konkretne zadatke. Međutim, svi su dužni da još pre toga pregledaju sav teren radi vođenja borbe.

2. IX brigada daće jedan bataljon na sektor Fužine — Zapuže, gde će bataljon ostati na polaznim položajima istočno od k. 567. Glavni zadatak tog bataljona je da izvrši frontalni i bočni pritisak na neprijateljsku pobočnicu i na njegovu zasedu na k. 567, gde ima povoljnu mogućnost za opkoljavanje neprijatelja. Sa ostalim bataljonima postaviće zasedu po dubini na zapadnoj strani puta Ribnica — Kočevje, gde treba naročito paziti da te zasede ne budu postavljene samo na starim, kompromitovanim mestima. koje neprijatelj već unapred tuče teškim oružjem i opkoljava ih.

3. Za uspešno izvršavanje ovih zadataka neophodno je potrebno temeljito porušiti ceste i minirati ih na pogodnim mestima.

Sa svom ozbiljnošću treba rušiti prugu Lašče — Kočevje, na što vam ponovo skrećemo pažnju. Sve jedinice dobile su odgovarajuća tačna uputstva, konkretne zadatke i određeni su im sektori. Pored toga su vremenske prilike sada toliko pogodne da više nema nikakvih izgovora. Štabovi brigada lično odgovaraju za potpuno rušenje ove pruge i svakog dana treba da nam javljaju gde i koliko je ove pruge porušeno.

Za najkraće vreme poslaćemo vam skicu sa planom pomenutih operacija i rasporedom vaših snaga po kojima ćete se moći tačno upravljati. Na osnovu skica, poznavanja terena kao i na osnovu rezultata obaveštajne službe temeljito proučite ovu naredbu i pošaljite nam svoje predloge, odnosno napomene za poboljšanje ovog plana.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
Janko Rudolf

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA OD 14. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI PODREĐENIH JEDINICA U PERIODU OD 1. DO 14. MARTA 1944. GODINE[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
OPERATIVNI ODSEK
Položaj, 14. marta 1944.
Op. broj 147

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odeljenje

(Sekcije: Tolmin, Gorica, Idrija, Postojna. Vrhnika, Beljak 1 : 100.000 ital).

U prvoj polovini mešeca marta. tj. u vremenu od 1. do 14. marta 1944. jedinice našeg korpusa izvele su veći broj akcija koje su bile gotovo uvek uspešne. I u ovom periodu izostale su ofanzivne operacije većih razmera, jer su jedinice još uvek zauzete mobilizacijom, a glavnina naših jedinica vršila je pokrete radi koncentracije na sektorima sa kojih će biti preduzete ofanzivne operacije prema predviđenim planovima štaba korpusa. Sve je to uticalo na to da je broj akcija bio nešto manji, jer u toku pokreta jedinice nisu mogle preduzimati nikakve operacije. Pored toga trebalo je bolje politički i materijalno pripremiti jedinice da bi sa što većim uspehom izvele predviđene velike operacije. Radi izvršenja svega toga većina jedinica morala je biti sakupljena na jednom mestu, a izvestan broj jedinica morao je sakupiti teško oružje i pripremiti ga za upotrebu u ovim akcijama. Zbog rasporeda jedinica na prostranom terenu i čestih pokreta nisu mogle uredno funkcionisati sve veze, tako da do ovog momenta nismo primili izveštaje za sve do sada izvedene akcije. Južnoprimorski odred je i u ovom periodu izveo nekoliko veoma uspelih akcija i još jedanput pokazao kako male grupe hrabrih partizana mogu pod dobrim rukovođenjem postići velike uspehe. Gorenjski odred je u tom periodu takođe izveo znatan broj različitih akcija, ali ne tako velikih kao Južnoprimorski odred. Ostali odredi još uvek zao-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 224/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: ..br. 110/44".

staju iza ova dva odreda i biće potrebno da se stalno utiče na njih, kako bi ispoljili više ofanzivnosti i udarnosti, a naročito što više smisla za diverzantsko-sabotažne akcije.

Jedinice XXXI divizije bile su u tom periodu mnogo aktivnije nego ranije i imale su nekoliko uspelih akcija, neke od njih čak većeg obima.

XXX divizija je u tom periodu imala veoma mali broj akcija u poređenju sa ranijim zbog toga što je svim njenim jedinicama, posle tako napornog puta u Brda, Benešku Sloveniju i Režiju, bio potreban odmor.[2] Pored toga njene jedinice su imale zadatak da sprovedu mobilizaciju na sektoru Vipave. Pivke i Krasa, kako bi što više ojačale brigade, koje su prilično malobrojne. Sve jedinice ove divizije ispoljile su malo smisla za sprovođenje mobilizacije tako da su mobilisale veoma mali broj ljudi.

U ovom periodu neprijatelj je uglavnom bio gotovo neaktivan, osim nekoliko malih upada na teritoriju koju kontrolišu naše jedinice i većeg napada u pravcu Cerkna.[3]

Pored akcija većeg obima, sve naše jedinice, a naročito odredi, preduzeli su priličan broj manjih akcija na neprijateljske komunikacije i objekte na njima, i na manje neprijateljska kolone ili patrole. U tim akcijama se naročito dobro pokazala XXXI divizija i Gorenjski odred.

Radi što tačnijeg pregleda svih akcija dajemo hronološki pregled svih operacija koje su izvele pojedine jedinice iz sastava IX korpusa NOV i POJ u periodu od 1. do 14. marta 1944. ili čak ranije, ali su izveštaje poslali u tom periodu.

I
XXX DIVIZIJA NOV I POJ

U ovom periodu jedinice XXX divizije izvele su samo nekoliko akcija, ali su i u njima pokazale veliku udarnu snagu i smisao za uništavanje neprijateljeve žive sile. Sa uspehom su odbile nekoliko manjih neprijateljskih napada i uvek održale svoje položaje. Za ove akcije još nemamo detaljnih izveštaja, zbog čega ćemo vas detaljnije izvestiti u idućem periodu. Sprovođenje mobilizacije, veliki zamor jedinica i pripreme za buduće operacije najviše su uticale na to da je ova divizija izvela tako mali broj akcija. Verovatno je pored ostalog uticala i zamena dvaju komandanata brigada, pa se novi štabovi nisu mogli

[2] Vidi dok. br. 70.
[3] Vidi dok. br. 127.

odmah snaći na novim funkcijama. Sve to, međutim, ne znači da je oslabila udarnost ili ofanzivnost ove divizije, već da su specijalne okolnosti uticale na nju te je izvela mali broj akcija.

Najvažnija akcija ove divizije^bila je:

10. 3. 1944.: Delovi 18. SNOB „Soške" postavili su zasedu na putu između Ajdovščine i Gorice. U 9 časova otvorili su vatru na kolonu od 5 kamiona natovarenih robom i vojskom. Posle prvih pucnjeva vojnici su poskakali sa kamiona i zaposeli položaje duž ceste, a zatim počeli sa protivnapadima. Borba je trajala sve do 17. časova kada su se naše jedinice vratile na polazne položaje. Neprijateljski gubici nisu još tačno utvrđeni, jer nisu još stigli izveštaji sa terena. Automobilima je uspelo pobeći. Među mrtvima se nalazi 1 poručnik. Naši borci su zaplenili 1 pištolj i fotoaparat. Prema izjavama boraca neprijatelj je imao priličan broj mrtvih i ranjenih.

Divizija nam za manje akcije, za koje znamo da su preduzete, nije poslala izveštaj, što je i uzrok da vam o njima ne možemo poslati detaljnije podatke.

II
XXXI DIVIZIJA NOV I POJ

U prvoj polovini meseca marta su jedinice ove divizije pokazale mnogo više aktivnosti nego u ranijem periodu i izveie veliki broj uspelih akcija. Ovog puta su pokazale dosta smisla za odbrambene operacije i u odbrani postigle uspehe, naročito prilikom neprijateljskog napada na Cerkno. Glavni razlog što su jedinice XXXI divizije i ovoga puta uglavnom preduzimale samo defanzivne napade jeste raspored na velikom prostoru i obezbeđenje jedinica koje su vršile mobilizaciju.

Glavne akcije ove divizije jesu:

9. 2. 1944.: 2. četa 3. brigade sukobila se na cesti Dornberk — Rihemberk[4] sa Nemcima i naterala ih natrag u Dornberk. Neprijatelj je imao 3 teško ranjena.

10. 2. 44.: 3. četa 3. bataljona 3. brigade sukobila se s Nemcima, jednog ubila i zaplenila bicikl a zatim se, zbog nadmoćnosti neprijatelja, povukla.

[4] Sada: Branik

20. 2. 44.: 1. četa 3. bataljona 3. brigade napala je 3 kamiona i malo kasnije još tri na cesti Gorica — Ajdovščina. U toj akciji bilo je mrtvih 29 a ranjenih 12 neprijateljskih vojnika. Zatim je [četa] napala luksuzni auto sa ranjenim belogardistom i odvela ga sa sobom.

23.—24. 2.: 1. bat. 7. brigade naišao je kod Sv. Duha na nemačku patrolu, luksuzni auto i oklopna kola. Luksuzni auto su uništili i zaplenili pušku, pištolj i municiju. Bilo je ubijeno 5 Nemaca.

23.—24. 2.: 1. bat. 7. brigade minirao je žandarmerijsku stanicu u Brniku. Neprijateljski gubi-ci nisu poznati.

24. 2.: Grupa od 7 drugova 3. bat. 16. brigade minirala je prugu u blizini Šentvida iznad Ljubljane. Žel. saobraćaj bio je prekinut 6 časova. Dva druga otišli su u žel. stanicu i prisilili dva Nemca da preseku žice i predaju ključeve signalnih svetla. Uzeli su takođe 3 telefonska aparata. 2 kaputa i nesmetano otišli.[5]

25. 2. 44.: 3 grupe drugova 16. brigade izvele su napad na Idriju, bacile 150 mina, srušile 3 kuće i nanele štetu topionici. Nemci su imali 4 mrtva i 6 ranjenih.

25. 2. 44.: 1. i 2. bat. 7. brig, sukobili su se s Nemcima prilikom prelaza preko Save. Zaplenjena je puška, pištolj. municija i uništen automobil.

27. 2. 44.: 4. bat. 7. brigade vodio je borbu sa Nemcima koji su nadirali iz Lajša. Podnarta i .lelovice i pokušavali opkoliti naše jedinice. Bataljon je uspeo da probije obruč i da se povuče. Gubici Nemaca nisu utvrđeni. Nemci su zapalili čitav Jamnik.[6]

29. 2. 44.: Oko 8 časova ujutro nadirale su dve neprijateljske kolone prema položajima 3. bat. 16. brigade. 1. kolona od 150 ljudi iz pravca Idrija — Lažne[7] — Otalež, 2. kolona od 200 ljudi iz Sovodnja prema Kladu. Našim jedinicama je došla u pomoć i prateća četa. Položaje su držali do 2 časa posle podne, kada je neprijatelj dobio pojačanje. Bataljon se zatim, zbog pomanjkanja municije, morao povući na nove položaje a neprijatelj je zauzeo položaje Otalež i u sumrak Cerkno, odakle se po-

[5] i [6] Vidi tom VI, knj. 11. dok, br. 149.

[7] Verovatno se odnosi na selo Jazne.

vukao u 8 časova. U borbi je učestvovala i vojna škola XXXI divizije koja je zauzela položaje levo od Klada. Prema izveštajima neprijatelj je imao 47 mrtvih i više ranjenih, od kojih i 2 oficira.

3—4. 3.: 3. bat. 7. brigade napao je SS-ovsku posadu u predgradu Škofje Loke (700 ljudi), žestokom vatrom naterao u bekstvo stražu i osuo jaku vatru po uporištu. Neprijatelj je tom prilikom pored ranjenih imao i 6 mrtvih.

4. 3. 44.: Desetina 3. bat. 7. brigade noću je minirala nemačku žandarmerijsku stanicu u Zabnici kod Kranja i nanela joj priličnu štetu.[8]

5. 3. 44.: Borci 3. i 4. bataljona 7. brigade ponovo su napali kasarnu SS-ovaca u Škofjoj Loki i držali je pod pešadijskom vatrom 1 sat, a zatim se povukli. Gubici neprijatelja nisu se mogli utvrditi.

5. 3. 44.: Nemačka patrola napala je kod Stirpnika 1. bataljon 7. brigade; bataljon je vodio borbu i naneo neprijatelju dosta gubitaka, tačan broj nije utvrđen.

7. 3. 44.: Nemačka kolona je napala zasedu 3. brigade. Posle kratke borbe zaseda se, zbog nadmoći neprijatelja, povukla i probila obruč.

9. 3. 44.: Tokom dana preduzeta su sledeča rušenja:
3. brig.: kasarne u Vodicama. Govejeku. Dol. Lažnima, 3 kas. u Podlasnici.[9]
7. brig.: u župničkom domu u Leskovici 2 bunkera.
16. brig.: cestu Bukovo — Reka, bunkere u Zakrižu, uništila hunkere u Grahovom, Gorjama, bunkere i kasarnu u Jesenici.
Prateća četa: cestu Idrija — Želin.[10] Zelin — Otalež.

10. 3. 44.: Nemačka kolona od 200 ljudi napala je 1. i 2. bat. 3. brigade kod Vrtovina. Jedinice su napad odbile i uništile priličan broj neprijateljskih vojnika.

10. 3. 44.: Zaseda 3. bat. 3. brigade sukobila se s neprijateljem kod Kopačnice ali se posle kratke borbe zbog

[8] Vidi dok. br. 134.

[9] Dol. Lažni i Podlasnica na karti 1 :100.000 nisu nađeni.

[10] Raskrsnica na drumu Idrija — Cerkno, kod ušća Cerknice u Idrijcu.

nadmoći neprijatelja morala povući. Neprijatelj je imao 3 mrtva.

Pored ovih akcija jedinice XXXI divizije izvele su manji broj akcija za koje još nismo primili izveštaje, naročito za akcije delova 7. brigade na levoj obali Save.

U tom periodu jedinice ove divizije ubile su preko 100 neprijateljskih vojnika i ranile otprilike isto toliko.

III
GORENJSKI ODRED

U ovom periodu jedinice Gorenjskog odreda ispoljile su priličan napredak u poređenju sa ranijim periodom. Razlog je u tome što su sve jedinice potpuno izvršile reorganizaciju i upoznale nove sektore, završile su uglavnom rad u vezi sa mobilizacijom te su imale kako vremena tako i mogućnosti da kao ranije preduzmu veći broj akcija. Obzirom na sadašnju jačinu odreda i velike mogućnosti akcija na novim sektorima, nadamo se da će Gorenjski odred uskoro postići rezultate slične onima koje postiže Južnoprimorski odred. Za to ima sve uslove: dobar vojnički i politički kadar, dobro naoružanje i veliki broj saobraćajnih veza u dolini reke Save i njenih pritoka.

Veze sa odredom su još uvek dosta otežane, zbog njegove udaljenosti i veoma stroge kontrole od strane neprijatelja, a radio-veze još ne funkcionišu kao što bi trebalo. I to će se srediti u najkraće vreme jer smo poslali posebnu osobu koja će to urediti.

Jedinice odreda izvršile su nekoliko uspelih akcija na manje neprijateljske kolone, industrijska postrojenja i saobraćaj.

Glavne akcije Gorenjskog odreda u tom periodu bile su:

9. 2. 1944.: 2. četa Gorenjskog odreda srušila je transformator visokog napona u Lescama, u neposrednoj blizini policije. Zaustavljena su sva postrojenja, a takođe i- tvornica lanaca koja sada izrađuje oklope za tenkove.

15. 2 44.: Minerski vod „Triglav" napao je na železničkoj stanici Bled policiju koja je pretovarivala municiju sa železničkog vagona na kamion. Broj mrtvih i ranjenih nije utvrđen, ali zaključujemo da je dosta veliki.

16. 2 44.: Minerski vod „Grintavec* minirao je prugu Kranj •— Škofja Loka i izbacio iz koloseka teretni voz. Uništeno je više vagona.

22. 2. 44.: 2. četa Gorenjskog odreda napala je iz zasede luksuzni automobil, ali mu je uspelo pobeći. Broj neprijateljskih gubitaka nije utvrđen.[11]

25. 2. 44.: 2. četa je kod Javornika napala vojni automobil. U automobilu je bilo više ranjenih, ali još nije utvrđen tačan broj.

28. 2. 44.: Patrola 2. bataljona Gorenjskog odreda uništila je 20 telefonskih stubova i glavni vojni kabl na liniji Kranj — Kamnik.

29. 2. 44.: 1. min. četa srušila je prugu Podnart — Kranj i minirala teretni voz. Uništeno je više vagona. Saobraćaj je bio u prekidu 1 dan.

1. 3. 44.: Neprijatelj se dolinom Završnice vraćao prema Mostama.
Zaseda 3. bataljona napala ga je i naterala u bekstvo.
Zaustavili su se tek vkod rezervoara električne centrale u Završnici,[12] gde su potražili zaklone i otpočeli protivnapad.
Zaseda zbog svoje malobrojnosti nije išla za njima. Tačan broj neprijateljskih gubitaka nije utvrđen.

3. 3. 44.: Nemci su napali 1. bataljon, koji se posle vesto vođene borbe povukao i tom prilikom naneo neprijatelju veće gubitke.

Jedinice odreda su pored ovih preduzele i priličan broj manjih akcija o kojima još nismo primili izveštaje, naročito o akcijama jedinica čije se operativno područje nalazi na levoj obali Save.

IV

JUŽNOPRIMORSKI ODRED

Posle završene reorganizacije i prelaza na nove sektore jedinice Južnoprimorskog odreda ponovo su počele sa svojim odlično uspelim akcijama protiv neprijateljskih jedinica, a na-

[11] O gornjim akcijama Gorenjskog NOP odreda vidi tom VI, knj. 11, dok. br. 149.

[12] Verovatno naziv rezervoara električne centrale u blizini Zirov-,nice na r. Završnici.

ročito protiv neprijateljskog saobraćaja i industrije. U tom periodu Južnoprimorski odred imao je tako velike uspehe da je neprijatelju naneo više štete nego sve ostale jedinice našeg korpusa. Ponovo su došle do izražaja stručnost i velika inicijativa pojedinih jedinica odreda, koje su sa punim uspehom izvele nekoliko velikih akcija.

S obzirom na sadašnju snagu, naoružanje i novi raspored jedinica odreda sigurno je da će taj odred ubuduće postići još bolje uspehe.

Glavne akcije ovog odreda u tom periodu bile su:

8. 2. 44.: 3 druga seoske zaštite i 2 druga iz odreda sukobili su se sa belogardističkom patrolom. Ubili su dvojicu belogardista i zaplenili 4 pištolja. Obojica ubijenih bili su iz Ljubljane.

15. 2. 44.: Patrola Južnoprimorskog odreda zapalila je baraku kod Prošeka u kojoj su se nalazile mašine za radove na utvrđivanju obale (kompresor i veliki motor). Sve mašine su uništene.

25. 2.: Minerski vod 2. bataljona minirao je i srušio 6 električnih stubova visokog napona kod Divače.

26. 2.: 1. četa 3. bataljona vodila je, zajedno sa italijanskim bataljonom, borbu protiv 1P0 Nemaca u Skopom. Nemce su naterali u bekstvo do Tomaja. Gubici neprijatelja još nisu tačno utvrđeni.

29. 2.: 2 kurira zarobili su u Polžanama karabinijera i zaplenili pištolj.

29. 2.: Minerski vod minirao je prugu između Sesljana i Devina i u dužini od 100 m potpuno je uništio. Takođe je uništena lokomotiva i 22 vagona, koji su srušeni preko nasipa visokog 6—7 m. Ubijeno je 200 Nemaca a ranjeno oko 300.

2. 3.: Minerski vod bataljona „Triestino d'assalto" minirao je železničke skretnice na stanici Opčine i električne stubove pored železničke pruge. Saobraćaj je bio u prekidu dva dana.

2. 3.: 1. četa 2. bataljona napala je 2 kamiona i 1 limuzinu između Senožeča i Razdrtog. Bilo je 7 mrtvih. 3 zarobljena i više ranjenih neprijateljskih vojnika Od ubijenih 1 je bio oficir i 6 podoficira — svi pripadnici SS odeljenja. Zaplenjene su 4 „mauzer" puške, 2 pištolja, 9 kaputa, 21 par cipela, različita

oprema, 4.000 cigareta. 1.200 lira, 100 RM i različit ostali materijal. Zapalili su 2 kamiona, 1 remorker sa osobnim automobilom, 2 bačve benzina, 3 hl ulja, 3 sanduka alata, benzinska crpka i ostali materijal na automobilu koji nisu mogli odneti.

4. 3.: Minerski vod 3. bataljona minirao je i srušio 4 električna stuba visokog napona kod Općina. Struja je prekinuta za 4 dana.

5. 3.: Patrola 1. čete 1. bataljona napala je kod Općina 16 karabinijera, ubila 2, a 1 ranila.

Pored ovih akcija jedinice Južnoprimorskog odreda izvele su još nekoliko manjih akcija u kojima su gotovo uvek postigle skoro 100% uspeh.

U svim tim akcijama nanele su neprijatelju gubitke od 267 mrtvih i oko 350 ranjenih.

V

ZAPADNOKORUSKI ODRED

U ovom periodu primili smo samo jedan izveštaj o akcijama tog odreda. S obzirom na specijalne prilike pod kojima dejstvuje ovaj odred, kao i na to da bataljon koji je poslat kao pojačanje još nije stigao u sastav odreda, odred nema mogućnosti da preduzme akcije većeg obima. Ako bi raspolagao dovoljnom količinom eksploziva, imao bi neograničene mogućnosti [za preduzimanje] sabotažnih akcija na saobraćajnim arterijama, koje su na tom sektoru guste i za neprijatelja veoma važne. Čim se ukaže mogućnost da se odred snabde eksplozivom, čim u njegov sastav stigne poslato pojačanje i čim štab odreda bude iskoristio uslove za mobilizaciju u Koruškoj, moći će preduzimati akcije većeg obima, kao što ih preduzimaju Gorenjski i Južnoprimorski odred. Sadašnji rezultati su kako u pogledu mobilizacije tako i u pogledu akcija veoma slabi.

Odred je u tom periodu imao sledeće akcije:

24. 2. 44.: Borci odreda razbili su stanicu u Podgorju i gađali brzi voz.

24. 2. 44.: Jedinice odreda napale su posadu koja čuva most na Suhoj.
Bilo ih je 15 i zbog iznenađenja nisu ispalili nijedan metak.
Naši borci su posadu razoružali a zatim je pustili.
Bilo je zaplenjeno 15 pušaka sa municijom.

Pošto veoma neredovito primamo izveštaje ovog odreda, ne znamo da li su njegove jedinice izvele u tom periodu još neku drugu akciju.

VI

BRIŠKO-BENESKI ODRED

U ovom periodu ovaj odred je izveo samo mali broj uspelih akcija. On nije postigao one uspehe koje bi mogao, s obzirom na svoju jačinu. Nadamo se da će sa novim štabom (komandantom i politkomesarom) odred postići bolje rezultate, naročito u pogledu diverzantsko-sabotažnih akcija, jer na tom sektoru ima mnogo prilika za to.

Glavne akcije odreda bile su:

11. 2.: Saobrazno naredbi štaba XXX divizije jedinice odreda napale su Nimis.[13] Naterale su neprijatelja da posle kratke borbe obustavi vatru. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 3 ranjena.[11]

22. 2.: Zaseda u Vipolžama napala je nemački automobil koji je dolazio iz Krmina. Ubili su 3 oficira.

1. 3.: Patrola Nemaca i belogardista stigla je u selo Križadu.[15] Na putu su se sukobili sa patrolom odreda od 10 ljudi, koja je neprijatelja naterala u bekstvo i ubila 1 a 1 ranila.

4. 3.: U noći 4. 3. jedinice odreda izvele su akciju radi zaplene u Fari, kod predsednika opštine — fašiste. Zaplenili su 2 pisaće mašine, radio-aparat, ciklostil i drugi materijal.[16]

Pored ovih akcija jedinice ovog odreda izvele su još nekoliko rušenja komunikacija i nekoliko akcija radi snabdevanja hranom.

VII

DOLOMITSKI ODRED

Ovaj odred je u tom periodu bio gotovo neaktivan i, osim nekoliko rušenja puteva, nije izveo nikakve akcije.

Preduzeli smo sve potrebno da podignemo ofanzivnost i udarnost odreda, kako bi postigao one uspehe koji odgovaraju

[13] Neme
[14] Vidi tom VI, knj. 11. dok. br. 48.
[15] Križada je naziv raskrsnice ispod s. Neblo.
[16] Vidi dok. br. 156.

njegovom brojnom stanju i naoružanju. Istina, rad na tom sektoru dosta je težak, zbog velikog broja uporišta i delimično nepouzdanog stanovništva, a sa druge strane postoje velike mogućnosti za diverzantsko-sabotažne akcije i uništavanje manjih belogardističkih patrola koje se gotovo svakodnevno kreću na tom sektoru.

vili

IDRIJSKO-TOLMINSKI ODRED

Ni ovaj odred nije u ovom periodu pokazao potrebnu ofanzivnost, ni smisao za diverzantsko-sabotažne akcije, iako za to ima mnogo mogućnosti u dolini Soče i Bače, kuda prolaze važne saobraćajne arterije neprijatelja. Njegovo srazmerno veliko brojno stanje i dobro naoružanje pružaju mu mogućnost i za preduzimanje akcija većeg obima, ali izgleda da kod kadra ne postoji dovoljno odlučnih i inicijativnih ljudi. Preduzeli smo sve potrebne mere da se to stanje što pre popravi.

Na rad ova dva poslednja odreda uticalo je do izvesne mere i pomanjkanje eksploziva. To će se sada popraviti.

Odred je u ovom periodu izveo rušenje kasarni u Slapu i Dolenjoj Trebuši da bi time sprečio smeštaj Nemaca ili belogardista.

IX

TAKTIKA KOJU SU PRIMENJIVALE JEDINICE IX KORPUSA U PRVOJ POLOVINI MESECA MARTA

U tom periodu nije bilo većih operacija u kojima bi došle do izražaja neke osobenosti u taktici naših ili neprijateljskih jedinica. Uprkos tome moramo naglasiti da primećujemo prilično poboljšanje kod jedinica XXXI divizije. To se naročito zapazilo prilikom napada jačih neprijateljskih snaga na Cerkno. U poređenju sa ranijim periodom primetilo se poboljšanje i kod Gorenjskog odreda. I Južnoprimorski odred pokazao je poboljšanje u sabotažnim akcijama jer je sa manjih akcija prešao na akcije većih razmera.

Novo kod neprijatelja u tom periodu jeste to što ofanzivu nije izvodio velikim snagama već je upotrebljavao relativno male snage za napade na delove XXXI divizije. Te snage je slao iz više pravaca, u tri kolone, želeći da izvrši koncentričan napad na sektor oko Cerkljanskog Vrha, gde je mislio da se nalaze naše jače snage. Sve to je, međutim, preduzeto na osnovu slabih priprema i rđavog plana tako da se ne može ni govoriti o nekom koncentričnom napadu. Kada je neprijatelj došao do saznanja da na terenu na koji je usmerio svoj napad nema većih parti-

zanskih jedinica krenuo je u napad prema Cerknom. Detaljno 0 tome iznećemo prilikom opisivanja taktike koju su upotrebljavale jedinice XXXI divizije. Druga novina u neprijateljskoj taktici bila je ta što komunikacije u Vipavskoj dolini i po obroncima ove doline, gde su se vršili dosta veliki pokreti trupa, osigurao zasedama ne preduzimajući nikakve ofanzivne akcije, ukoliko nije bio na to primoran prilikom napada na transporte. Izgleda da je neprijatelju sada veoma dragocen život svakog vojnika, jer mu nedostaju snage na svim frontovima.

Odredi su u svojim akcijama primenili oprobanu partizansku taktiku, koja im je uvek donosila dobre uspehe. U tom pogledu veliku izvežbanost i veštinu ispoljile su jedinice Južnoprimorskog odreda.

U pogledu obaveštajne službe i službe obt zbeđenja, jedinice su pokazale priličan napredak i desio se samo jedan slučaj iznenađenja. Izgleda da krivicu za taj slučaj ne snosi slaba služba obezbeđenja ili obaveštajna služba, već je to najverovatnije posledica izdaje nekih funkcionera jedne čete 3. bataljona 7. brigade. U toku su istrage koje će tačno utvrditi krivce i uzroke tog slučaja.

Da bi pružili što tačniji prikaz taktike koju su upotrebljavale pojedine jedinice dajemo kratak pregled za svaku jedinicu posebno.

1.) XXX divizija

Posle završenog pokreta u Brda i Benešku Sloveniju i ponovnog prelaska preko Soče svim jedinicama XXX divizije bio je potreban odmor zbog suviše velikog zamora i napora koje su morale da izdrže. Pored toga trebalo je popraviti odeću i obuću 1 ostalu spremu i sve jedinice pripremiti za nove operacije. Napori koje su podnele ove jedinice bili su takvi da se od njih nisu mogle tražiti veće žrtve, dok se ne odmore. Da bi sve to postigli skoncentrisane su sve jedinice divizije uz ivicu Vipavske doline (sektor Predmeja. Vitovlje, Trnovo) i dat im je zadatak da sprovedu mobilizaciju na sektoru Pivka — Vipava — Kras, popune svoje malobrojne brigade i pojačaju za nove operacije. Za to vreme imale su nekoliko sukoba sa manjim neprijateljskim kolonama, koji su se uvek završavali sa uspehom, jer je našim jedinicama uvek polazilo za rukom da zadrže svoj položaj i da odbace neprijatelja na polazne položaje (uporišta). Pošto su se jedinice odmorile, započele su sa napadima na neprijateljske motorizovane kolone na cesti Gorica — Ajdovščina. U tome nisu imale potpun uspeh radi toga što su zasede bile brojčano suviše slabe. To se naročito pokazalo kod Vrtovina, kada je suviše slaba zaseda morala preći u odbranu umesto da juriša na rela-

tivno slabu posadu neprijateljskih kamiona. Da je zaseda bila jača, kamioni ne bi pobegli, niti bi neprijatelj svojim napadom onemogućio da zaplenimo materijal sa kamiona i nametnuo nam borbu tokom čitavog dana. U drugim slučajevima nije bilo nikakvih promena u pogledu taktike primenjene od strane naših ili neprijateljskih jedinica.

2.) XXXI divizija

I u ovom periodu jedinice ove divizije bile su raspoređene na prostranom terenu, tako da možemo reći da je svaka brigada delovala samostalno. Uticaj štaba divizije primećivao se samo s vremena na vreme i to najviše na onu brigadu koja se nalazila u blizini štaba divizije. Svaka od ovih brigada je u ovom periodu završavala mobilizaciju i postepeno prelazila na nove sektore koje im je odredio štab divizije da bi što bolje mogla vojnički i politički vaspitati nove borce. Možemo reći da je u tom periodu glavni zadatak svih jedinica bio da osposobe novomobilisane borce za predviđene akcije. Pored toga, sve su jedinice sakupljale oružje i ostalu spremu da bi što pre opremile sve novomobilisane borce. Za to je trebalo nešto više vremena jer je broj novomobilisanih bio dosta veliki a oružja nije bilo dovoljno, naročito u Gorenjskoj, i moralo se donositi iz udaljenijih sektora. Zahvaljujući dobroj organizaciji i iskustvima štabova sve je to uglavnom postignuto.

Pored toga, jedinice su iskoristile svaku priliku kako bi izvršile što veći broj akcija i u tom pogledu imale su još dosta uspeha. Moramo naglasiti da je postignut naročito dobar uspeh u borbama oko Cerknog 29. 2. 1944. iako su u tim borbama učestvovale relativno malobrojne jedinice. Treći bataljon ..Vojkove-' brigade uspeo je gotovo čitav dan da odoleva napadima neprijatelja. koji je bio 6—7 puta jači po broju i naoružanju, iako je prilikom neprijateljskog napada imao svega oko 50 ljudi sa 3 laka i 1 teškim mitraljezom. Konačno mu je uspelo da se povuče, možemo reći bez smetnji. Veštim manevrisanjem i dobrom upotrebom automatskog oružja naneo je neprijatelju u toku borbi velike gubitke. Neprijatelj je zatim uputio glavne snage preko Cerkljanskog Vrha i Klada u pravcu Cerkna, ali je naišao na jak otpor, naročito kod Klada[17]. Pitomci vojne škole i divizijska zaštitna četa, pod komandom komandanta divizije. dugo vremena su zadržavali nadmoćnije kolone neprijatelja i nanele im velike gubitke u mrtvima i ranjenima. Pod komandom komandanta i politkomesara divizije veštim manevrom su se pravovremeno povukli štab divizije i jedinice sa položaja oko Planine i Klada. Povlačenje je izvršeno u potpu-

[17] Klade se nalazi na putu Planina — Podlanišče

nom redu, i to: divizijska prateća četa u pravcu Zakriž, a ostali u Labinje. Neprijatelj je uspeo da stigne u Cerkno pre mraka, ali se pod zaštitom delova koji su ostali iznad Planine i Klada u pravcu Idrije.

U svim akcijama oko Cerknog naše jedinice su pokazale priličnu veštinu u manevrisanju i upotrebi oružja. Naročito treba odati priznanje za dobar rad divizijskoj pratećoj četi, koja je minobacačkom vatrom unela zabunu u neprijateljske redove. I u ostalim akcijama jedinice XXXI divizije su pokazale mnogo više smisla za manevrisanje i mnogo su bolje odgovorile na neprijateljsku taktiku nego što je to bio slučaj ranije.

3.) Odredi

Južnoprimorski i Gorenjski odred pokazuju iz dana u dan poboljšanje, naročito Južnoprimorski odred, koji je postao pravi stručnjak u upotrebi partizanske taktike a iznad svega u diverzantsko-sabotažnim akcijama na neprijateljske komunikacije. Pored toga su svi (osim Idrijsko-tolminskog i Dolomitskog) preduzimali veći broj manjih, sasvim odrednih, akcija partizanskog značaja. I u tome su uvek imali uspeha.

Akcije Južnoprimorskog odreda daće verovatno podstreka i ostalim odredima da na svojim sektorima preduzmu slične akcije. U tom pogledu preduzećemo sve što je potrebno da popularišemo akcije Južnoprimorskog odreda i da ih iznesemo kao primer ostalim odredima.

X

BROJNO STANJE, STANJE ORUŽJA I MUNICIJE

Posle završetka prvog perioda mobilizacije, od strane svih naših jedinica sakupili smo 10. 3. 1944. podatke o brojnom stanju. To se stanje menja, odnosno povećava, zbog toga što sve jedinice, a naročito odredi, nastavljaju sa mobilizacijom na svojim sektorima tako da možemo računati da brojno stanje svih jedinica IX korpusa NOV i POJ iznosi 8.000 ljudi. Iz priloženog pregleda brojnog stanja vidi se brojno stanje svake jedinice posebno. Ubuduće dostavljaćemo brojna stanja ljudstva prema novom obrascu, koji je poslalo Operativno odeljenje Glavnog štaba, što nam dosada nije bilo moguće zbog toga što jedinice još nisu dobile novi formular i uputstva za ispunjavanje.

Sve naše jedinice raspolažu dovoljnim brojem pušaka, puškomitraljeza (lakih mitraljeza), teških mitraljeza, teških i lakih minobacača i dovoljnom količinom municije za sve to oružje. Privremeno je u Gorenjskoj mali broj nenaoružanih,[18] jer po-

[18] Verovatno pogreška. Trebalo bi: „naoružanih".

stoje poteškoće kod transportovanja oružja i municije sa prilično udaljenih sektora gde se nalaze magacini, ali će uskoro i to biti uređeno i biće naoružani svi novomobilisani borci. Da bi se imao što tačniji pregled oružja i municije prilažemo pregled oružja koje se nalazi u jedinicama i u magacinima na teritoriji našeg korpusa. Još uvek je u toku sakupljanje oružja na terenu i registrovanje po magacinima tako da će se broj oružja i municije u magacinima povećati, naročito kada se otopi sneg u predelima gde se nalazi prilično materijala jer će tada posao pko sakupljanja oružja i municije biti olakšan.

Prema uputstvima druga majora Železnika[19] organizovaće se radionice za popravku oružja na svim sektorima. Iz priloženog izveštaja vidi se sadašnje stanje radionica.

Pošto od podređenih jedinica još nismo primili izveštaje i skice o rušenjima, ne možemo ih još dostaviti.

Detaljan izveštaj o svim sektorima rada izneće vam drug kapetan Dapčević, biv. šef operativnog odseka IX korpusa.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant, pukovnik:
Lado Ambrožič Novljan
Ambrožič

Za šefa Operativnog odseka:
kapetan Milutin Dapčević
Mil. J. Dapčević

Prilozi:
1.) pregled neprijateljskih gubitaka od 8. 9. 43 — 1. 3. 44.-'°
2.) pregled mesečnih neprijateljskih gubitaka od 8. 9. 43 — 1.3 44.
3.) brojno stanje ljudstva jedinica IX korpusa NOV i POJ
4.) brojno stanje oružja u jedinicama IX korpusa NOV i POJ
5.) brojno stanje municije u jedinicama IX korpusa NOV i POJ
6.) brojno stanje oružja u magacinima IX korpusa NOV i POJ
7.) brojno stanje municije u magacinima IX korpusa NOV i POJ
8.) izveštaj o radionicama IX korpusa NOV i POJ.[21]

[19] Tine Zeleznik = Anton Sušteršić
20 j 2i priloženi originalu u f. 224/11.

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE OD 14. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 14. 3. 1944.
Br. 237.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj VI SNOUB ..Slavka Šlandra" od 12. 3. 1944.

12. 3. Treći- bataljon VI SNOUB držao je zasedu na putu Gornji Grad — Radmirje — Nazarje. Zaseda je bez pucnja zarobila nemačkog avijatičara koji se dovezao biciklom i zaplenila mu svu spremu, odeću, oružje i cipele, a zatim ga pustila. Istog dana 1. bataljon bio je u zasedi na putu Gornji Grad — Nazarje — Mozirje, gde je očekivao gornjegradskog bürgermeistra koji je trebalo da se doveze putem. Stigao je luksuznim automobilom u kome je bila kćerka predsednika opštine. Automobil je bio uništen.[2] Na istom putu uništen je istog dana 1 kamion koji je prevozio mleko. Mleko je proliveno a kante i kamion uništeni.[3] Civilima koji su bili na kamionu objašnjeno je zašto provode te mere. Istovremeno im je objašnjena borba slovenačkog naroda i OF i politička situacija u svetu i kod nas.

VI SNOUB javlja naknadno da je u napadu kod Radmirja 7. o. m. poginuo na kamionu i jedan viši policijski inspektor.[4]

Izveštaj Kozjanske čete od 2. 3. 1944.

Četa je u poslednje vreme porasla od 40 na 106 drugova. Na tom sektoru formiraćemo zasada bataljon sa dve čete,[5] ali ćemo nastojati da se što pre formira jači odred.

Zbog snega i zadataka oko čuvanja ranjenika XIV divizije, četa nije imala nikakvih većih vojnih akcija. 26. 2.1944. zaustavila

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 332/11.
[2] Vidi dok. br. 147
[3] Vidi dok. br. 147.
[4] Vidi dok. br. 40 135 i 147.
[5] Kozjanski bataljon formiran je polovinom marta 1944. Vidi dok. br. 51.

je poštanski automobil, koji saobraća na putu Brežice — Pišece. Tom prilikom je zarobila jednog žandarma, Nemca iz Kočevja. Četa je ljudima na odgovarajući način objasnila borbu koju vodi naša NOV a zatim ih pustila. Automobil je bio zapaljen. Tom prilikom javila su se 4 dobrovoljca. Pregledali su poštu u kojoj je bilo oko 100 poziva za devojke u Arbeitsdienst[6] i više druge značajne pošte za opštinu i žandarmeriju. Pošta je bila uništena. 28. II je četa likvidirala 57-godišnjeg izdajnika Grzinu, koji je novembra 1941. izdavao naše drugove. U borbi je tada poginulo 7 drugova. U poslednje vreme četa je održala 6 uspelih mitinga što je imalo za posledicu pristupanje 27 dobrovoljaca; u poslednjih 14 dana u četu se ukupno prijavilo oko 50 dobrovoljaca.

Izveštaj o minerskim akcijama Kamniško-savinjskog odreda.

18. 2. minirana je pruga između Litije i Kresnica; saobraćaj je bio prekinut 18 časova.

24. 2. između Save i Zagorja dignuto je u vazduh 11 šina; saobraćaj je bio prekinut 12 časova.[7]

29. 2. na miniranoj pruzi između Zagorja i Save izbačen je iz koloseka voz tako da je saobraćaj bio onemogućen čitav dan.[8]

1. 3. minirana je pruga Litija — Kresnice; uništeno je 11 šina; saobraćaj na jednom koloseku onemogućen je za 6 a na drugom za 10 časova.

7. 3. između Kresnica i Litije minirana je pruga a saobraćaj je bio prekinut 11 časova.

11. 3. minirana je stena iznad pruge između Save i Zagorja a saobraćaj je bio prekinut 7 časova.

2. 3. na pruzi između Laškog i Celja voz je naišao na minu. Lokomotiva je bila teško oštećena, 6 vagona je slupano a saobraćaj prekinut 24 časa.[9]

3. 3. naišao je na minu voz na pruzi između Hrastnika i Zidanog Mosta. Lokomotiva je bila oštećena a nekoliko vagona razbijeno. Saobraćaj je bio u prekidu čitav dan.[10]

Organizacija terena za spuštanje materijala i oružja iz aviona je u toku. Priprema je zakasnila zbog toga što je na vrhovima bio suviše visok sneg (gotovo 2 m) te je određeni teren bio neprohodan. Čim bude sve pripremljeno, javićemo odmah.

[6] Arbeitsdienst — Nemačka državna služba rada
[7] Vidi tom VI. knjigu 11, dok. br. 90. 139 i 147.
[8] Vidi tom VI, knjigu 11, dok. br. 145.
[9] Vidi dok. br. 135, 147 i 154.
[10] Vidi dok. br. 135.

23. 2. 1944. spustilo se kod Sv. Lovrenca na Pohorju 7 padobranaca Engleza. Svi su bili zarobljeni od Nemaca, jer su se spustili u blizini uporišta. Odveli su ih u Maribor. Cilj njihovog spuštanja nije nam poznat. Ovo obaveštenje dali su nam civili iz pomenutog kraja i politički' radnik.drug Jasko.

Vašu depešu u vezi sa IX korpusom primili smo i odmah izdali svim jedinicama naređenje za akcije.[11]

12. 3. imali smo sastanak sa sekretarom OK Kamnik o zbrinjavanju ranjenika XIV divizije, o vezama, ishrani, štampi, mobilizaciji i o vezama sa Ljubljanom. Dogovorili smo se da ćemo u vezi sa mobilizacijom poslati 1 bataljon VI SNOUB koji će uz saradnju OK vršiti' mobilizaciju. OK Kamnik može održavati vezu sa Ljubljanom, samo nema nikakve javke.

3 radio-telegrafista javili su se danas štabu zone. Poslao ih je odsek za vezu pri G: š.

Prilažemo pozdravnu depešu koja je bila prihvaćena na mitingu VI SNOUB.

'i · t i
SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
Jože Borštnar Franc Poglajen

P. S. Komandant drug Kranjc[12] saznao je iz pouzdanog izvora da se pre dolaska englesko-američke misije na područje naše zone spustila još jedna ekipa koju su poslali Englezi u Štajersku. Ekipa ima radio-stanicu, ipak ne znamo na kome se mestu nalazi. Naša englesko-američka misija do sada nije uspostavila vezu sa tom ekipom.

.M i

[11] Vidi dok. br 33 i nap. br. 12 uz dok. br. 28
[12] Franc Poglajen

NAREĐENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 14. MARTA 1944. ŠTABOVIMA 14. NO DIVIZIJE I 11. BRIGADE ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA I KOMUNIKACIJE'

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, dana 14. 3. 1944
Br. 531

ŠTABU XIV DIVIZIJE NOV I POJ I XI SNOB

Položaj

S obzirom na povoljnu vojničku situaciju na svim bojištima, kako na istočnom frontu tako i u svim predelima Jugoslavije, naše jedinice moraju započeti odlučan napad na neprijatelja. U vezi sa time

NAREĐUJEMO:

1.) Delovi jedinica XIV divizije NOV i POJ i XI SNOB moraju odmah posle primanja ove naredbe započeti sa većim napadima na neprijatelja i njegova uporišta.

2.) Napade treba preduzimati, prema potrebi, zajedno sa obe pomenute jedinice ili pojedinačno. U tom slučaju štabovi treba da se međusobno sporazumeju radi koordinacije operacija.

3.) Pored napada na neprijateljska uporišta treba preduzimati stalne napade na glavne puteve: Dravograd — Slovenj Gradec — Mislinja — Dolič — Vitanje i Konjice[2] — Slov. Bistrica — Maribor. Na putevima treba rušiti mostove, podići prepreke i razarati puteve. Takođe treba prekinuti sve telefonske i telegrafske veze.

4.) Minerskim jedinicama izdati naredbu za rušenje železničkih pruga Maribor — Dravograd — Slovenj Gradec i Maribor — Celje. Pored rušenja železničkih pruga treba preduzimati zajedno sa minerskim jedinicama napade, na pr.[imer] na železničkim prugama.

Ofanzivu treba odmah otpočeti.

štabu Zone šaljite redovno izveštaje o toku operacija kao i o eventualnim većim koncentracijama neprijatelja i njego-

' Original (pisan na mašini) u Arh-vu IZDG SRS. f. 335/11.
[2] Odnosi se na Slovenske Konjice.

vim protivmerama. U slučaju neprijateljskog napada na neku od naših jedinica moraju sve susedne jedinice odmah priskočiti u pomoć napadnutoj jedinici.

Štabovi brigada su lično odgovorni za izvršenje ove naredbe.

Štabu XIV divizije javljamo da smo I i II SNOUB već izdali potrebne naredbe u vezi sa predviđenim akcijama.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
Franc Poglajen

BR. 34

ZAPOVEST ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 14. MARTA 1944. FOTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE GODOV1C

STAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Na položaju, 14. III 1944. g.
Broj 492

Poslato: svim brigadama
divizionu i
Štabu IX Korpusa
STROGO POVERLJIVO

ZAPOVEST

Sekcija: Idrija — Montenero d'Idria,[2] Škofja Loka.
Monte Pietro'* — Postojna. Italijansko izdanje. 1 : 100.000

I. ..

II.

Zadaci jedinica XXXI divizije jesu:

1. — da izvrše napad i likvidiraju Godovič;
2. — da blokiraju Idriju i Veharše;
3. — da obezbede pravac Gorenja Vas — Poljanska dolina.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 226/1. Na kraju dokumenta je pečat sa datumom prijema: „24. mart 1944"

[2] Crni Vrh

[3] Petrovo Brdo

[1] Redakcija je izostavila tekst o stanju neprijateljskih uporišta, jer je identičan tekstu u dok. br. 28.

Za izvršenje ove naredbe

naređujemo:

1. — III SNOUB ..Ivan Gradnik" napašće sa dva bataljona uporište Godovič i savladati ga. Jedan bataljon imaće u rezervi na Crnom Vrhu sa zadatkom da se suprotstavi svakoj intervenciji neprijatelja, ako bi ovaj slučajno probio blokadu koju će na liniji Ajdovščina — Črni Vrh držati Idrijsko-tolminski odred.

III UB ..Ivan Gradnik" biće za likvidaciju Godoviča dodeljen Divizion naše divizije (haubica, protivtenkovski top i dva teška bacača).

2. — XVI B ..Janko Premrl Vojko'" blokiraće sa tri bataljona Zg. Idriju a jedan bataljon ostaviti u rezervi u selu Gori, sa zadatkom da kontroliše pravac Idrija — Kovačev Rovt — Rovte. Ovaj bataljon biće brigadna rezerva.

Za tehničko sprovođenje blokade komandant XVI B ,.Janko Premrl Vojko" dobiće usmene direktive.

3. — VII SNOUB .,Franc Prešern" blokiraće sa jednim bataljonom Sp. Idriju. Ovaj bataljon treba da održava najtešnje veze sa XVI B ..Janko Premrl Vojko". Jedan bataljon ove brigade blokiraće Veharše. Ovaj bataljon treba da uspostavi u vreme napada na Godovič vezu sa III UB ..Ivan Gradnik".

VII UB „Franc Prešern" neka postavi' jedan bataljon na put Gorenja Vas — Žiri (blizu Fužina). Ovaj bataljon ima zadatak da obezbedi. odnosno da odbije eventualnu intervenciju neprijatelja iz Škofje Loke ili iz Gorenje Vasi. Jedan bataljon ostaće u rezervi u Govejeku sa zadatkom da kontroliše put Žiri — Govejek. Taktičko izvođenje operacije:

Polazni položaj III UB ..Ivan Gradnik" je Crni Vrh. XVI B ..Janko Premrl Vojko" Cerkljanski Vrh, a VII UB „Franc Prešern" Stara Oselica.

2. — Odlazak na položaje i blokada Idrije. Veharša i Godoviča moraju biti izvršeni do 3 časa ujutro u noći 17/18. marta o.g. i to što konspirativnije, tako da neprijatelj ne bi suviše brzo otkrio naše namere.

3. — Napad:

Napad na Godovič započeće u pola 6 časova ujutro, kada artiljerija i bacačko odeljenje treba da otvore koncentričnu topovsku i bacačku vatru na neprijateljska uporišta. Za vreme ove vatre jurišna odeljenja prilaze uporištu. Na dati znak raketnim pištoljem prekida se topovska vatra a jurišna odeljenja odlučnim napadom, pod zaštitom teških i lakih mitraljeza, zauzimaju uporište i uništavaju posadu.

Istovremeno kada započne napad na Godovič, XVI B ..Janko Premrl Vojko" treba da otvori vatru na svakog neprijateljskog vojnika koji se pojavi u Idriji. Time ćemo neprijatelja zaposliti i sprečiti ga da interveniše u pravcu Godoviča. Isto važi i za blokadu Sp. Idrije i Veharša.

Blokadu neprijateljskih uporišta treba izvršiti tako da neprijatelju zatvorimo sve izlaze i prilaze. Svoje snage, međutim, ne smemo razbijati, već moramo težiti za tim da jedinice budu skoncentrisane u blizini glavnih prolaza, dok ćemo sporedne prolaze kontrolisati pomoću straža i patrola. Moramo paziti da zaposednemo sve dominantne položaje iznad uporišta, jer ćemo odatle najlakše ometati neprijatelja.

Odmah prilikom dolaska na položaje naše jedinice moraju da se ukopaju. Jedinice koje će blokirati neprijateljska uporišta moraju imati bunkere pokrivene i maskirane radi zaštite od avijacije.

Svi putevi i prolazi koje bi neprijatelj mogao koristiti za svoja vozila treba da budu minirani. Brigade su već primile potrebne mine. Takođe treba na što više mesta izrovati puteve i, gde postoji mogućnost, postaviti zaseke. Sve telefonske linije između uporišta, bila ona napadnuta ili ne, treba da budu presečene. O tome treba da vode računa štabovi.

4. — Ukoliko Godovič ne bi bio likvidiran tokom 18. marta o.g., nastaviće se s napadom do likvidacije. Biokadu Idrije. Sp. Idrije i Veharša treba držati i posle likvidacije Godoviča.

5. — Zbog mogućnosti učešća avijacije organizujte protivavionsku odbranu i odredite osmatrače neba, kako bi se pravovremeno upozorilo borce na pojavu neprijateljske avijacije. Međutim, skrećemo vam pažnju da je najbolja odbrana od aviona dobro maskiranje.

6. — U slučaju jakog neprijateljskog pritiska, posle uspešno završene operacije, III UB „Ivan Gradnik" i Divizion treba da sklone topove tako da za njih znaju samo najpouzdaniji i dobri borci.

7. — III UB ..Ivan Gradnik" treba da se pobrine da se plen posle likvidacije uporišta što pre evakuiše, a sve zgrade koje bi mogle da posluže neprijatelju kao uporišta da se unište.

V.

Svaka brigada treba da organizuje previjalište za ranjenike i transportovanje ranjenika za bolnicu, koje treba da bude što brže. Divizijsko previjalište za VII UB ..Franc Prešern" i XVI B ..Janko Premrl Vojko" biće u Ledinama. III UB „Ivan Gradnik" neka transportuje ranjenike direktno u bolnicu.

Štab divizije nalaziće se od 24 časa 17. o.m. u Govejeku. Sve brigade treba da pošalju u štab Divizije po dva kurira za vezu.

Deo štaba nalaziće se u Grižama. III UB „Ivan Gradnik" biće neposredno podređena tome delu štaba.

2. — Sve jedinice treba da budu međusobno u najtešnjoj vezi. III UB „Ivan Gradnik" neka se, međutim, poveže sa XXX divizijom koja će istovremeno napadati Hotedršicu i vršiti blokadu Rovta.

VII.

Borbeni znaci, pored uobičajenih znakova koji su poslati ranije jesu:

17/18. mart o.g. — Luka — Peter;
18/19. mart o.g. — Tone — Tine;
19/20. mart o.g. — Janez — Jaka.

Štabovi brigada treba da izdaju podređenim štabovima zapovest za operacije odmah i u takvo vreme da ne bi došlo do kakve provale.

Štabovi brigada treba da se pobrinu da mitraljesci dobiju dovoljno ulja za mitraljeze. Snabdeti borce potrebnom municijom.

III UB „Ivan Gradnik" neka se snabde minama za bacač kod Figara u Zadlogu.

Štabovi brigada treba da pošalju zapovesti koje su izdali nižim jedinicama štabu divizije u Govejek.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik štaba:	Komandant, major:
Keržič Ciril	Turšič Ivan[5]	Potočar Stane[6]
Metod	Istok	Stane

[5] Narodni heroj. Poginuo 29. jula 1944. u borbama kod s. Lokve u Trnovskom gozdu kao komandant 30. divizije.

[6] Narodni heroj

IZVEŠTAJ ŠTABA 15. DIVIZIJE OD 15. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O PONOVNOM NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE TRSKU GORU[1]

STAB XV DIVIZIJE
Operativni odsek
OP. br. 36
15. mart 1944.
na položaju

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
(Operativni odsek)

DNEVNI IZVEŠTAJ ZA 12. III 1944:

IV SNOUB „Matija Gubec": Brigada je prema naređenju Štaba XV divizije i na osnovu izrađenog plana na sastanku članova štaba brigade i Dolenjskog odreda izvršila u toku 11. o.m. ponovan napad na neprijateljsko uporište Tršku Goru. Napad je izvršen prema sledečem planu:

Dva bataljona imala su zadatak d?. blokiraju neprijateljska uporišta u Novom Mestu, Mačkovcu i Lešnici. Bataljon koji je blokirao Novo Mesto postavio je jednu četu na Muhaberu a sa dve čete držao je položaj Bučna Vas — k. 256 — Kamence. Bataljon koji je blokirao Mačkovec i Lešnicu blokirao ih je sa položaja u neposrednoj blizini uporišta. Bataljoni su imali zadatak da sa borbenim patrolama kontrolišu doline koje vode u odsek Trške Gore i otkrivaju eventualne neprijateljske kolone koje bi pokušale okružiti naše jedinice koje se nalaze u zasedi. Jedan bataljon je izvodio napad na samu Tršku Goru i to u tri pravca: jedna četa iz pravca Lešnice, druga iz pravca Karloveca, treća iz pravca Bajnofa, a jedan bataljon je osiguravao pokret haubice sa odseka Stara gora, gde se ova povukla usled nadiranja neprijatelja, na položaj koji se nalazio oko 400 m od Trške Gore. Ovaj bataljon morao je takođe osiguravati pokret brdskog topa 65 mm, M 17. IV bataljon je izveo osiguranje zaposedanjem grebena koji se spuštaju prema Lešnici i Zdinjoj Vasi. Dolenjski odred imao je zadatak da blokira Št. Peter,[2] Kronovo i Belu Cerkev.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 153 I

[2] Sada: Otočec

Štab brigade izdao je za akciju podređenim štabovima pismenu naredbu.[3] Sam napad kontrolisali su članovi brigade i članovi Štaba Divizije.

Naši efektivi bili su: za sam napad jedan bataljon od oko 100 boraca, sa 8 lakih mitraljeza, 1 teškim mitraljezom, 2 laka minobacača. U napadu su učestvovala i 3 teška minobacača.

Neprijateljski efektivi bili su: na Trškoj Gori 80 — 100 ljudi posade, 1 teški i 2 laka minobacača, 5 lakih i 2 teška mitraljeza.

Jačina okolnih neprijateljskih uporišta bila je ista, sem Novog Mesta, u koje je stiglo pojačanje od 12 automobila sa vojnicima.

Napad je otpočeo u 18.30 časova teškim oružjem (topovima) koji, međutim, nisu imali tačne pogotke, naročito haubica. Ćete II bataljona, koji je vršio napad, stigle su na blisko odstojanje, ali su bile odbijene. U 21 čas stigla je pomoć iz pravca Krškog, preko Kronova i Lešnice. Četa koja je napadala Tršku Goru, iz pravca Bajnofa, morala se pod borbom povući na položaje blizu Karloveca. Jačina nije poznata pošto je bila noć. U 22 časa bataljon je zauzeo nove položaje. Istovremeno je neprijatelj nadirao u tri kolone iz Novog Mesta prema Muhaberu i sa jednom kolonom prema Bučnoj Vasi, kuda je nadirao i s 1 tenkom. Čete III bataljona pružale su jak otpor i jurišale na neprijatelja u Bučnoj Vasi ali su se zbog nadmoći morale povući na položaje prema Dobravi, dok se četa koja se nalazila u zasedi iznad puta Novo Mesto — Mirna Peč povukla za nekoliko stotina metara i ponovo pružala otpor.

I bataljon, koji je u toku noći blokirao Mačkovec i Lešnicu, nije mogao potpuno blokirati Lešnicu jer bataljon Dolenjskog odreda nije blokirao Št. Peter. Ova četa[4] je zbog toga zauzela položaj iznad Starog grada i vodila ogorčenu borbu s neprijateljem koji je nadirao iz Lešnice. Zbog velike nadmoćnosti neprijatelja morala se povući.

IV bataljon je u toku i posle akcije na Tršku Goru osiguravao pokret haubice 100 mm preko pruge i puta Novo Mesto — Trebnje.

Akcija na Tršku Goru nije uspela zbog toga jer teško oružje nije tačno gađalo i što je napadnutom uporištu stigla pomoć.

Do plena nismo došli. Gubitke neprijatelja u toku noći nismo mogli proceniti. Računa se da je u svim borbama (pri napadu na Tršku Goru i u zasedama) poginulo oko 40 neprijateljskih vojnika.

[3] Ova naredba nije pronađena.

[4] Reč je o četi iz sastava 1. bataljona 4. SNOU brigade „Matija C-ubec".

Tehnička sredstva za samu akciju bila su pripremljena. Akcija se odvijala prema planu i za sve promene bila su izdata naređenja.

Komandni kadar je bio na dostojnoj visini.

Moral boraca bio je visok, čemu mogu služiti kao dokaz pevanje i pokliči za vreme borbe.

Veza između bataljona održavana je pomoću kurira, a sa artiljerijom i nastupajućom pešadijom pomoću raketa.

U toku borbi 10/11. III 1944. poginulo je prilikom probijanja kroz neprijateljske redove kod Lešnice 18 drugova iz 3. čete I bataljona. Neprijatelj se koristio „trigiavkama-'.

Raspored brigade: I bataljon na sektoru Brezje, II bataljon Nova Gora, III bataljon Hmeljčič, s tim da drži jednu četu na Kuzarjevom Kalu a IV bataljon u Bitnjoj Vasi, Bataljoni kontrolišu čitav teren prema Novom Mestu, Trškoj Gori i Mačkovcu.

Vojne nastave zbog borbi nije bilo.

V SNOUB „Ivan Cankar": Na čitavom sektoru vladalo je zatišje. Neprijatelj nije vršio ispade.

U 21 čas brigada je vršila demonstrativni napad na Novo Mesto, i to: III bataljon je sa jednom četom jednim vodom napadao bunkere na Brodu, Drski i Šmihelu. II bataljon je sa jednom četom napadao Šmihel, a I bataljon sa jednom četom bunkere na Grmu i Zabjoj Vasi.

Neprijatelj je pružao jak otpor.[5]

Na našoj strani nije bilo gubitaka. Gubici neprijatelja nisu nam poznati.

Vojne nastave nije bilo jer su čete bile na položajima.

XII SNOU brigada: Brigada se u toku noći prebacila na nove položaje i to: I bataljon iz Smrjena u Cerovo, s tim da jednu četu sa teškim bacačem drži na Kobilieku i kontroliše teren prema Šenturju[6] i Grosuplju; II bataljon prebacio se iz Vrbičja u V. Lipljene, s tim da kontroliše teren prema Turjaku, Pijavoj Gorici i V. Laščama, a III bataljon prebacio se iz Cerovog u Sp. Slivnicu, s tim da kontroliše teren prema Grosuplju, Gatini i Peščeniku.

Oko 11 časova neprijatelj je nadirao iz pravca Uđe — Šenturje. Kolona u jačini od 60—70 ljudi nadirala je iza grebena k. 495, sa namerom da zađe zasedi iza leđa. Zaseda je pravovremeno primetila nameru neprijatelja i povukla se na k. 495, gde ju je neprijatelj preduhitrio. Četa se sukobila s neprijateljem. oterala ga, a zatim zaposeia k. 495.

[5] Vidi dok. br. 155.
[6] Sada: Podtabor

II bataljon je sa 1 desetinom rušio prugu posle prebacivanja, a sa drugom preko čitavog dana. Kada je I bataljon završio borbu, ceo II bataljon otišao je na rušenje pruge.

Inž.-tehn. četa minirala je most ispod k. 327.

Vojna nastava: I bataljon: pozdravljanje, kretanje patrola, stražarska služba i rastavljanje i sastavljanje teškog mitraljeza „breda". II bataljon: o stražarskoj službi, disciplini i o protivavionskoj zaštiti. Inž.-tghn. četa: pregled i čiščenje oružja. Novomobilisani su imali teoretske vojne časove i to: opis i upotreba bombi (defanzivnih i ofanzivnih) borba, zasede i povlačenje.

XV SNOU brigada: II bataljon imao je xadatak da minira prugu i napadne neprijateljski voz između Grosuplja i Cikave. Zauzeo je položaje iznad pruge, s tim što je prethodno osigurao oba svoja boka, zatism je minirao prugu. Odmah posle toga stigao je neprijateljski oklopni voz koji je išao iz Šmarja prema Grosuplju i zaustavio se nekoliko stotina metara od mesta gde je pruga bila minirana. Voz je zatim krenuo polako dalje i osvetljavao teren ispred sebe. Ispred mina zaustavio se i počeo gađati postavljene mine. Istovremeno počeo je teškim bacačem da gađa položaje bataljona. Mine nisu eksplodirale. Jača neprijateljska patrola je zatim nadirala i stigla na brdašce, levo iznad Hrastja. 3. četa je prihvatila borbu, ali su u međuvremenu stigla iz Šmarja 2 tenka ili blinde te se bataljon povukao. Neprijatelj stalno patrolira duž pruge i manjih brda oko Grosuplja te je verovatno primetio kada i na kome mestu je pruga bila minirana, zbog čega akcija na voz nije uspela.

Gubitaka nema.

Raspored jedinica brigade: I bataljon Sp. Brezovo, s tim da drži jednu četu u zasedi duž ceste Višnja Gora — Grosuplje. Sa patrolama kontroliše teren prema nemačkoj okupacionoj granici i Grosuplju. II bataljon je na položajima oko Police, s tim da šalje patrole prema Leskovecu i M. Staroj Vasi. III bataljon nalazi se u selu Peč, s tim da jednu četu drži u zasedi Grosuplje — Polica a drugu iznad sela Peč; patrole šalje prema Grosuplju.

Vojna nastava: I bataljon održao je sastanak sa četnim komandama na kojem se raspravljalo o disciplini, stanju četa (moral, borbenost), kritika akcija i izveštaji.

Artiljerija: I divizion nalazio se kod IV SNOUB u akciji na Tršku Goru. II divizion, zajedno sa zaštitnim bataljonom, daje zasedu na Tolstom Vrhu, s tim da kontroliše teren u pravcu Rateža — Šentjerneja. Jedna četa zaštitnog bataljona nalazi se kod haubice.

Vojni rad: čiščenje vojne spreme i oružja. — pregled.

Raspored: I divizion na Pristavi, a jedna četa zaštitnog bataljona na Podgradu.

Akcija nije bilo. Neprijatelj nije nadirao na tom sektoru.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, kapetan, Raco[7] (M.P.) Načelnik operat. odseka kapetan Bogomil Gaberc

BR. 36

IZVEŠTAJ ŠTABA DOLENJSKOG NOP ODREDA OD 15. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI ODREDA'

STAB DOLENJSKOG ODREDA
na položaju 15. III 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Borbeni izveštaj za period od 5. III 44. do 15. III 44.

Sekcija Cerknica — Novo Mesto 1 : 100.000

Dana 5. III 1944. Odred se nalazio na položajima Sela — Kriška Vas, a štab odreda na Vel. Dobravi. Upućene su patrole duž granice i prema Grosuplju koje, pak, nisu izveštavale ništa novo. U 17 časova naveče patrola I bataljona upala je kod Police u zasedu koju je držala grupa od oko 10 be-ga. Pri tome je naša patrola imala dva mrtva, izgubila jednu pušku i puškomitraljez. Neprijatelj se i dalje preko noći zadržao na Polici i tek u zoru povukao se u Grosuplje.

Dana 6. *III 1944.* Odred je naredbom štaba XV divizije krenuo na položaje kod Trebelna. Tog dana je odred prešao pola puta i to: I bataljon krenuo je iz Kriške Vasi i poseo položaje Račje Selo kod Trebnja; II bataljon se sa položaja Sela [prebacio] na položaje Vel. Loka kod Trebnja. Pokret je izvršen noću 5/6. III 44. od 18 do 3.30 časova.

[7] Radomir Božović

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 1987111. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „320" i crvenom olovkom „oper", a na kraju dokumenta olovkom: „D 21/111".

Dana 6. III 44. odred se, zbog pokreta, odmarao na položajima koje je dostigao ujutro. Štab odreda se nalazio u Vel. Loki. U bataljonima je po četama održana vojna nastava (o upotrebi i čuvanju oružja). Odvojeno se izvodila sa vodnicima i sa desetarima. U 19 časova odred je produžio pokret na nove položaje, i to: I bataljon na položaje Čužnja Vas, II bataljon na položaj Drečji Vrh.

Dana 7. III 1944. Odred je u 4.30 ujutro zaposeo položaje Čužnja Vas — Drečji Vrh. Preko dana se ljudstvo odmaralo od napornog marša koji je izvršen po veoma lošem vremenu i visokom snegu. Upućene su patrole prema Šmarjeti i Tržišču. Tog dana se u Šmarjeti nalazila neprijateljska patrola preko celog dana u zasedi. U 17 časova II bataljon se premestio na položaje Trebelno, gde se nalazio i štab odreda.

Dana 8. III 1944. Odred se nalazio na položajima Trebelno — Čužnja Vas; štab odreda u Trebelnom. Patrole upućene prema Krmelju i Tržišču nisu ništa novo izveštavale, a isto tako i patrola upućena ka Šmarjeti. Po bataljonima je održana vojna nastava (pešadijski egzercir i strojeva disciplina).

Dana 9. *III 44.* Odred se nalazio na položajima Trebelno — Čužnja Vas — štab odreda na Trebelnom. Patrole upućene duž granice i prema Šmarjeti nisu izveštavale ništa novo. Vojna nastava po bataljonima (borbena obuka i zauzimanje zaklona), pod rukovodstvom zamenika komandanta bataljona.

Dana 10. III 44. Odred je u 12 časova pošao na nove položaje: Peter[2] — Kronovo — Bela Cerkev — Šmarjeta. Taj sektor je odred, prema naredbi štaba XV divizije,[3] trebalo da osigurava i demonstrativno napada za vreme akcije IV brigade na uporište Trška Gora. I bataljon imao je zadatak da zaposedne položaje kod uporišta Št. Peter — Kronovo, da ih blokira i neprijatelju onemogući ispade iz uporišta i pružanje pomoći napadnutoj Trškoj Gori. Bataljon je prema dobiijenoj naredbi zaposeo položaje u 17 časova. II bataljon imao je zadatak da kontroliše uporište Bela Cerkev i istu demonstrativno napada i da kontroliše sektor Šmarjeta. Bataljon je poseo položaje u 16.45 časova. Postavljena je zaseda na drumu Šmarjeta — Bela Cerkev.

Neprijatelj je u toku noći izvršio dva napada na položaje I bataljona kod Kronova i oba puta bio krvavo odbijen, bez sopstvenih gubitaka. Iz celog uporišta položaji odreda bili su snažno obasipani vatrom teških bacača i topova srednjeg kalibra.

[2] Sada: Otočec
[3] Vidi dok. br. 12.

Dana 11. III 1944. Odred je držao položaje Herinja Vas — Gor. Toplice[4] — Zaloviče; štab odreda je bio u Gorenjem Vrhu.'

Neprijatelju je u 6 časova ujutro stiglo pojačanje iz Novog Mesta. Od uporišta Št. Peter napao je na položaje I bataljona u Herinjoj Vasi i Toplicama u tri kolone od po 100 do 120 ljudi. Neprijatelj je napadao sa fronta. Taj napad su vršile 2 kolone, dok je treća kolona kretala prema položajima Sv. Jurij, koje je držala jedna četa IV brigade. Ova četa se oko 7 časova bez borbe povukla te je Sv. Jurij zaposeo neprijatelj. Četa o tome nije dostavila našem bataljonu ili štabu odreda nikakav izveštaj. Zaposedanjem Sv. Jurija neprijatelj je zaposeo uzvišenje iznad naših položaja i zašao našem bataljonu za leda. U 7 časova neprijatelj jačine oko 100 ljudi napao je II četu I bataljona koja je već vodila borbu sa neprijateljem i snažno ga tukla u leđa. Bataljon je bio prinuđen da izvrši brzo povlačenje jer se II četa nalazila pod unakrsnom vatrom i više nije mogla odolevati pritisku [neprijatelja].

Bataljon se povlačio u pravcu Zaloviča, ka položajima II bataljona, jer mu je put za Gorenji Vrh bio zatvoren od neprijatelja. U toj borbi poginuo je komandant I bataljona drug Seljak Vojimir sa još dva druga. Izgubljen je teški mitraljez ..breda" i 3 puške.

II bataljon se prema naredbi štaba odreda odmah koncentrisao i krenuo u pomoć I bataljonu. I bataljon se međutim već povukao ispod položaja II bataljona. II bataljon je stupio u borbu sa neprijateljem koji je držao položaje Gorenji Vrh. Sa bataljonom se nalazio i štab odreda. Neprijatelj se nalazio na mnogo povoljnijem položaju, brojniji u ljudstvu i naoružanju. U pomoć je stigao i I bataljon, koji se pre toga bio povukao do Zaloviča, i stupio u borbu. U 8.30 neprijatelj je dobio pojačanje od Kronova tako da se na položaju Gor.[enji] Vrh nalazilo oko 200 neprijateljskih vojnika. Neprijatelj je pružao žestok otpor te je, zbog visokog snega i teškog terena, borba bila vrlo naporna. Naši borci su ovom prilikom bili vrlo požrtvovani te nam je u 11 časova uspelo da neprijatelja prinudimo na povlačenje. U 11.15 Gor. Vrh ponovo je bio u našim rukama. Neprijatelj se delom snaga povukao ka Sv. Juriju a drugim u dolinu. U 11.30 produžili smo napad i nadirali ka Sv. Juriju kojeg je neprijatelj još držao u svojim rukama. Neprijatelj nas je iz Pahe i Herinje Vasi počeo tući vatrom teških minobacača. Tačno u 12 časova izvršili smo napad sa II bataljonom na položaj Sv. Jurij. Neprijatelj je držao zasedu u crkvi i oko nje. Odavde ni-

[4] Sada: Šmarješke Toplice
[5] Sada: Vrh pri Paki

smo uspeli proterati neprijatelja. Bio je većim delom naoružan automatskim oružjem. U tom napadu poginuo je *zam. komandanta odreda drug Stojan Anton* i još dva druga, a imali smo više ranjenih. Zbog mrtvih i ranjenih morali smo se povući ka Štravberku. Izgubili smo jedan automat i 2 puške.

U borbama 11. III 44. imali smo 6 mrtvih i 14 ranjenih, koje smo sve odneli sa položaja, kao i 4 nestala. Od oružja je izgubljeno: 1 teški mitraljez „breda"[1], jedan automat i 9 pušaka različitih modela. Odred se u 14 časova povukao na položaje Ćužnja Vas — Drečji Vrh; štab odreda se nalazio na položaju Čužnja Vas.

Dana 12. III 1944. Odred se nalazio na položajima Čužnja Vas — Drečji Vrh. Patrole su upućene na položaje gde su 11. III 44. vođene borbe, a gde se neprijatelj još uvek zadržavao. Bilo je više patrolnih sukoba u kojima nismo imali žrtava. Neprijatelj je na svim prilazima ka ovim položajima postavljao zasede. Ljudstvu smo dali odmor.

13. III 1944. odred se nalazio na položajima Ćužnja Vas — Drečji Vrh. Prema naredbi štaba XV divizije za ponovni napad na Tršku Goru,[6] odred je u 15 časova krenuo na položaje Herinja Vas — Toplice — Zaloviče — Gor. Vrh. Odred je primio iste zadatke kao i prilikom napada 11. III 44. II bataljon zaposedao je položaj Herinja Vas — Sp. Toplice, a I bataljon položaj Zaloviče — Gorenji Vrh.

Neprijatelj je u 20 časova napao iz pravca Št. Peter na položaje Herinja Vas, gde ga je u zasedi sačekala I četa II bataljona i neprijatelja već kod samog sela odbacila u uporište. Pri tome je neprijatelj imao više ranjenih koje je odneo sa sobom u uporište.

U 22 časa neprijatelj je ponovo pokušao sa ispadom, ali su ga naše patrole već kod uporišta odbacile natrag. Na ostale položaje neprijatelj nije napadao.

Dana 14. III 1944. u 1 čas ujutro, prema naredbi štaba XV divizije,[7] odred se povukao na položaje Čužnja Vas — Mirna Vas.

Neprijatelj se povukao u uporišta i preko dana nije vršio ispade. Iz II bataljona nedostaju nam još od 13. III 44. dva druga, koji su nestali u patroli.

Neprijatelj se 13. III 44. posle podne dovezao u Tržišče, gde je otpočeo sa utvrđivanjem i ukopavanjem. U Tržišču se nalazi oko 60 be-ga i Nemaca.

[6] Naredba nije pronađena.
[7] Naredba n:je pronađena.

14. III 44. neprijatelj je došao na položaje kod zamka Klevevž, gde je postavio zasedu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
Ana Hafner

Komandant, kapetan:
Jože Logar Slovan

BR. 37

IZVEŠTAJ ŠTABA BRIŠKO-BENEŠKOG NOP ODREDA OD 15. MARTA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKI AERODROM BELVEDERE KOD VIDEMA[1]

STAB BR.-BEN. ODREDA
IX KORPUSA

Položaj, 15. III

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ — PROPAGANDNI ODSEK

Položaj

Ratni izveštaj

U noći 12/13. o.m. jedinica od 60 ljudi II bat. Br.[iško]-ben.[eškog] odreda izvela je uspelu akciju na aerodrom „Campo di fortuna Belvedere", tj. 12 km severoist. od Videma i 13 km severozap. od Čedada.

Na aerodromu im je uspelo uništiti 9 aviona, od kojih su 8 zapalili a 1 uništili bombama i mitraljeskom vatrom. Avioni su bili sledećeg tipa: 3 izviđačka aviona ..Storch''. 1 poštansko-kurirski avion ..Nardih", 3 lovca „Messerschmidt 09", 2 izviđačka aviona ..Foke Wulf". Zatim su uništili 2 kamiona, 1 drvenu baraku u kojoj su bili Nemci i takođe skladište avionske municije, avionskih delova, raketa i avionskog oružja. Takođe su napali kuću u kojoj su bili smešteni nemački oficiri i podoficiri.

U toj akciji, koja vredi priznanja, neprijatelj je pretrpeo ogromnu materijalnu štetu. Imao je preko 25 mrtvih i nekoliko ranjenih. Naši gubici su 2 lakše ranjena. Akcija je trajala 45 minuta.[2]

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 291/11.
[2] Vidi dok. br. 46 i 82.

Najviše su se istakli i zaslužuju posebno priznanje drug komandant bataljona Marko Redelongi[3] i 3 Italijana. Svi ostali zaslužuju pohvalu.

14. o.m. u ranim jutarnjim časovima oko 200 Nemaca napali su logor II bat. B.B.O. koji se nalazio u planinama iznad Breginja. Uspelo im je doći u neposrednu blizinu logora i iznenaditi nas. Glavnina bat. još nije bila stigla iz akcije,, zato su u logoru bili većinom novomobilisani i nenaoružani. Kad je data uzbuna i znak za povlačenje, ovi novomobilisani nisu se hteli povući iako im je povlačenje štitio Rus Aleksej, koji je sam junački pao za mitraljezom. Ovi drugovi su sačekali Nemce i predali im se. Nemci su ih postavili uza zid i streljali. Samo jedan se spasao koji je svedok ove tragedije. Zadesila ga je ista sudbina kao i ostale, samo je imao sreću što nije bio smrtno pogođen već samo ranjen.

Naši gubici prilikom tog napada su 21 mrtav. Nemački gu.-bici još nisu poznati.

Ovih dana su se u nekoj gostioni u Nimisu[4] potukli bersaljeri i fašisti. U toj tuči bila su 4 mrtva i nekoliko ranjenih fašista.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant: . Ratni dopisnik:
Uršič Franc Joško Deisinger Janez

Kopija za arhivu!

[3] Narodni heroj poginuo 5. maja 1944. kod Breginja.
[4] Neme

OBAVEŠTENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 16. MÄRTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O PREDSTOJEĆIM ZADACIMA JEDINICA IZ SASTAVA ZONE[1]

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj. 16. 3. 1944.
Br.: 543

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj VI SNOUB ..Slavko Slander" od 15. 3. 1944.

15. 3. 1944. jedinice II i III bataljona VI SNOUB na putu Blagovica — Krašnja uništile su iz zasede neprijateljsku patrolu od 19 ljudi, koja je stigla iz pravca Blagovice. Posle dvočasovne borbe potučena je čitava patrola od 19 ljudi. Pripadali su regimentu ,.Todt[u]. Jedinice VI SNOUB imale su u toj borbi jednog teže ranjenog. Zaplenile su: 1 puškomitraljez „zbrojovku" sa 7 okvira. 1 MG mitraljez model 34 na redenike sa 3 redenika municije, 7 različitih pušaka, 700 mauzer metaka, 5 automata, 13 različitih pištolja, 1 dvogled, obuću i nešto spreme.[2]

Izveštaj o naredbama jedinicama IV op. zone u vezi sa novim zadacima.

U vezi sa novim zadacima a u smislu radiograma G. S.[3] izdali smo našim jedinicama sledeću naredbu:
VI SNOUB i I SNOUB izdali smo naređenje da odmah zajednički započnu veće napade na neprijatelja i njegova uporišta, a pre svega da pregledaju i likvidiraju neprijateljsko uporište Luče. Pored ovih napada moraju stalno kontrolisati i preduzimati napade na glavnim drumovima, a naročito na drumu: Lukovica — Trojane — Vransko i puteve u Savinjskoj dolini. Minerski i pionirski vodovi obeju brigada imaju zadatak da rušf mostove na drumovima, prave zaseke, razrivaju drumove i ruše telefonske i telegrafske veze.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f 3327II. U desnom uglu iznad naslova dop'sano je mastilom i crvenom olovkom: ..zavesti: Op. br. 285/25 III. 44" i ..Oper'.
[2] Vidi dok. br: 40. 68 i 153.
[3] Vidi dok. br 28, nap. br. 12.

XIV divizija i XI SNOB dobile su zadatak da izvode napade na neprijateljska uporišta na svom sektoru i da napadaju i vrše kontrolu na drumovima Dravograd — Slovenj Gradec — Mislinja, Dolič — Vitanje i Konjice — Slovenska Bistrica — Maribor.[4] Minerski' vodovi treba da ruše drumske mostove, prave zaseke i razrivaju puteve, ruše telefonske i telegrafske veze. Moraju rušiti železničke pruge Maribor — Dravograd — Slovenj Gradec i Maribor — Celje.

II SNOUB ..Ljube Šercera" dobila je zadatak da započne napade na neprijateljska uporišta na svom sektoru, kontroliše drumove u Zgornjoj savinjskoj dolini, drumove u dolini reke Pake i ruši železničku prugu prema Šoštanju. Pored toga treba da razriva puteve, pravi zaseke i prekope i onemogućuje telegrafske i telefonske veze.

Istočnokoruški odred dobio je zadatak da napada neprijateljska uporišta sa manjim posadama, razriva sve glavne drumove, pravi zaseke i prekope, ruši telefonske i telegrafske uređaje. Odred mora takođe da ruši železničku prugu Dravograd — Guštanj[5] — Pliberk — Celovec i železničke objekte na pruzi.

Kamniško-savinjski odred dobio je zadatak da postavlja zasede na drumovima svoga sektora i vrši napade na neprijateljske patrole. Minerski vod mora da izvodi sabotažne akcije na železničkoj pruzi Litija — Trbovlje — Zidani Most i na pruzi Zidani Most — Celje.

Kozjanska četa dobila je zadatak da u okviru svojih mogućnosti vrši ofanzivne napade na neprijatelja.

Svim jedinicama IV zone naređeno je da stalno održavaju tesne veze sa štabom i međusobno i da u slučaju napada susedne jedinice odmah priskoče u pomoć.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Jože Borštnar (M.P.) Komandant: Franc Poglajen

[4] Vidi dok. br. 33.
[5] Sada: Ravne na Koroškem

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 16. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O DISLOKACIJI JEDINICA I BORBAMA NA SEKTORU DIVIZIJE[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 16. III 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Dnevni izveštaj:

Stanje neprijatelja na našem sektoru je nepromenjeno. osim što je juče posle podne stiglo u Lašče, preko Zdenske Vasi i Rašice. 14 kamiona s vojnicima. Verovatno je to samo jedan deo kolone, dok će ostali stići za njima.

VIII brigada se noćas prebacila sa sektora Ve) Lašče na sektor Begunje — Borovnica. Brigada je napravila prvu etapu i danas se nalazi na sektoru Vel. Bloke — Ulaka, odakle će uveče nastaviti put na određeno mesto.

IX brigada preuzela je sektor VIII brigade na taj način što je razmestila jedan bataljon na Maloj Slevici, a drugi na Hudom Koncu, štab brigade nalazi se u selu Graben. Jedan bataljon ima u Rakitnici a drugi i dalje na Polomu.

X brigada nalazi se na sektoru Gor. Brezovica — Preserje.

Notranjski odred je na sektoru Rakek — Borovnica.

Artiljerijski divizion nalazi se u Petrincima, Malom Logu.

Štab divizije nalazi se u Zimaricama. podoficirska škola na Hribu.

VIII brigada zbog prebacivanja nije rušila prugu, a IX brigada je između Lipovca i Ribnice porušila 250 m pruge.

VIII i IX brigada nisu tokom jučerašnjeg dana vodile borbe s neprijateljem. Tokom današnjeg dana neprijatelj je pokušao da se probije prema Ribnici. Prema primljenim izveštajima je-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 27/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano je olovkom „554" i crvenom olovkom „oper", a na kraju dokumenta dopisano je crvenom olovkom: ..D/III" i mastilom: ..Op. br. 254 22. III. 1944."

dinice IX brigade pokušale su da ga zadrže i još uvek vode borbu sa njim.[2]

X brigada je noću uoči 15. o.m. napala neprijateljsko uporište Rakitnu, gde je bilo oko 50 domobrana, koji su se utvrđivali. Prilikom napada naišli su na zasedu van sela, koju su napali i ubili jednog domobrana a 3 zarobili. Zaplenjen je bio jedan puškomitraljez i dve puške. Zapisnik o saslušanju još nismo primili. Ostali neprijatelji, koji su bili samo domoroci, u tami su pobegli. Danas smo od X brigade primili telefonsku depešu. potpisanu od strane majora Oubrića, kojom nam javljaju da su likvidirali neprijateljsko uporište Preserje, dok Podpeč nisu uspeli.[3] Nisu mogli prebaciti potrebne snage preko Ljubljanice. Detaljan izveštaj o akciji još nismo primili. Što se tiče ove akcije, juče smo od vas primili depešu da se odgodi za 17. uveče. Depešu smo odmah poslali zam. komandanta majoru Mili, ali je u međuvremenu napad već otpočeo.

Notranjski odred je noćas napao uporište Rakek a izvršen je napad i na uporište Dol pri Borovnici. Notranjski odred je pored toga porušio prugu na sektoru Rakek — Postojna i Rakek — Borovnica. Saobraćaj je u prekidu.

[2] U izveštaju 9. SNO brigade navodi se za 16. mart 1944. sledeće: „Naveče 15. III stigla je u Vel. Lašče neprijateljska motorizovana kolona i to u jačini 50—60 motornih vozila, od toga 2—3 tenka, 3 blinde, a ostala vozila kamioni i autobusi. U autobusima je b'la vojska Pošto smo očekivali pokret ove kolone iz Vel. Lašča prema Kočevju, bataljoni su, tj. I. III i Ruski bataljon, odmah posle dolaska u nove bivake otišli na položaje da napadnu tu kolonu i likvidiraju je. I bataljon zauzeo je položaje ispod sela Praproče i u pravcu Žlebiča. U 14 časova pojaviia se neprijateljska pobočnica koja je imala nameru da štiti prolaz kolone. Pobočnica se kretala od Zlatog Repa prema Zlebiču. I bataljon koji se nalazio na tom sektoru stupio je sa njom u borbu i delimićno je razbio. U 17 časova ovuda je prolazila putem prema Zlebiču sama kolona. Bataljon, koji je još delimićno vodio borbu sa pobočnicom napao je i ovu kolonu ali je ipak nije mogao zaustaviti tako da je uspela da dode do Žlebiča. Ovde je bio od strane našdh jedinica porušen most, koga su Nemci morali prethodno popraviti, zbog čega se kolona morala zaustaviti. Neprijatelj je odmah zaposeo sve obližnje strateške tačke i poslao na sve strane kružne patrole. Ruski bataljon, koji je bio u zasedi iznad Žlebiča. dejstvom iz svog automatskog oružja ometao je neprijatelja. Takođe je poslao patrole u neposrednu blizinu neprijatelja: tom prilikom je jedna od ovih patrola naišla na neprijateljsku patrolu i u kratkom sukobu bila su ubijena dva neprijateljska vojnika. U 22 časa kolona je otišla u Ribnicu. III bataljon se, uskoro posle smeštaja u s. Gašpinovo. prebacio u selo Mala Slevica da otuda kontroliše sektor Vel. Lašče — Ulaka — Vel Slevica — Dvorska Vas. U 9 časova neprijatelj se pojavio iznad Dvorske Vasi i tamo postavio zasedu. Jedna četa našeg III bataljona otišla je iz bivaka da ga napadne ali se neprijatelj pravovremeno povukao prema Vel. Laščama..(Original ovog dokumenta u Arhivu IZDG SRS. f. 192/11.)

[3] Vidi dok. br. 41. 65 i 83.

Telefonska veza je uspostavljena do Otava, sutra će biti povučena do Sv. Vida, a zatim će se nastaviti do Rakitne i prema Begunjama.

Danas smo sa tačke 12 A" dobili 300 kg eksploziva 808, 10 nagaznih mina ä 4 kg. jednu protivtenkovsku pušku sa 50 kom. municije i jednu vreću prvih zavoja. Pored toga pomenuta tačka raspolaže još sa tri protivtenkovske puške, 200 kom. municije za iste, nekoliko nagaznih mina, 5 vreća prvih zavoja i priličnom količinom municije za automate, koju još prebrojavaju. Molimo da nam dostavite uputnicu za materilaj koji smo podigli.

Što se tiče naših daljih akcija imamo momentano u planu nastavljanje napada na uporišta na sektoru Rakek — Barje, kao i napad većeg obima na prugu, koji će biti izveden većim snagama VIII brigade na sektoru Postojna — Logatec. VIII brigada dobiće detaljnu zapovest za operacije na ovom sektoru.

Takođe smo već preduzeli sve što je potrebno za izviđanje i pribavljanje podataka o neprijateljskim uporištima Črna Vas i Rjava Gorica.

Juče smo od Istarskog odreda primili 65 novih boraca, od kojih je 6 drugova na lekarskom pregledu bilo proglašeno nesposobnim za operativne jedinice i poslato na ribničko područje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
N. Majcen

Komandant:
Janko Rudolf

[4] Nace Majcen

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 17. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI PODREĐENIH JEDINICA[1]

S T A B
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj 17. 3. 1944.
Br.: 545

NEDELJNI RATNI IZVEŠTAJ
Štaba IV operativne zone NOV i POS

3. 3. 1944. jedinice VI SNOUB „Slavka Šlandra" na putu Domžale — Celje iz zasede su razbile i uništile poluteretni automobil u kome je bilo 6 policajaca. Plen: 2 automata, 4 pištolja i dosta drugog materijala.

5. 3. 1944. jedinice iste brigade uništile su rudnik boksita u Kokarjima i most preko Drete na putu Kamnik — Mozirje.[2]

7. 3. 1944. I bataljon VI SNOUB napao je iz zasede na putu Vransko — Trojane 8 kamiona punih nemačke policije. Uništena su tri kamiona. Neprijatelj je imao 40 mrtvih i isto toliko ranjenih.
Patrola Kamniško-savinjskog odreda pretesterisala je 70 telegrafskih stubova na putu između Litije i Vača. II bataljon VI SNOUB napao je iz zasede na putu Radmirje — Gornji Grad kolonu od 13 kamiona sa nemačkom policijom. Uništena su 4 kamiona, zaplenjena 1 teška „breda", 1 „zbrojovka", 1 automat, 7 pištolja, 1 raketni pištolj, 20 mina za laki minobacač, 12 [vojničkih] sprema i mnogo drugog materijala.[3] III bataljon je na putu Motnik •— Vransko zaplenio traktor koji je prevozio hranu i zaplenio 700 kg brašna, 80 kg makarona, 40 kg šećera, 40 kg kafe i druge spec. robe.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 332/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano je crvenom olovkom: „oper", a na kraju dokumenta: „D/24/III".
[2] Vidi dok. br. 135 i 147.
[3] Vidi dok. br 32, 135 i 147.

12. 3 1944. III bataljon VI SNOUB je na putu Gornji Grad Radmirje — Nazarje uništio 1 putnički automobil.[4]

14. 3. 1944. II bataljon VI SNOUB je pod rukovodstvom zam. komandanta bataljona druga Božiča[5] potpuno potukao čitavu nemačku patrolu od 15 ljudi. 13 ih je poginulo a dvojica su bila zarobljena. Plen: 8 pušaka, 1 ..zbrojovka", 4 automata. 6 pištolja, 1 dvogled i nešto spreme.
Akcija je izvršena u blizini Špitaliča.

15. 3.-1944. Jedinice II i III bataljona VI SNOUB su na putu Blagovica — Krašnja iz zasede uništile neprijateljsku patrolu od 19 ljudi. Ona je bila do nogu potučena. Plen: 2 puškomitraljeza. 7 pušaka. 5 automata, 13 pištolja, 1 dvogled, municija i sprema.'[5]

Od 18. 2. 1944. — 3. 3. 1944. minerska četa Kamniško-savinjskog odreda na pruzi Ljubljana — Zidani Most — Celje 9 puta je minirala prugu tako da je saobraćaj bio prekinut ukupno 134 časa.
Bile su oštećene dve železničke lokomotive a 14 vagona uništeno.

25. 2. 1944. jedinice XI brigade napale su putnički voz na pruzi Dravograd — Maribor kod železničke stanice Trbonje. Voz je zapaljen, 1 žandarm ubijen, 2 policajca zarobljena. Plen: 2 automata, 2 puške, 1 pištolj i mnogo spreme, između ostalog i 35 pokrivača. Zeleznička stanica je bila potpuno uništena a takođe pošta i sav poštanski materijal u poštanskim kolima."

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Jože Borštnar (M.P.) Komandant: Franc Poglajen

[4] Vidi dok. br. 32, 147.
[5] Lazar Božič
[6] Vidi dok. br. 38. 68 i 153. U vezi sa pomenutim akcijama Stab 4 operativne zone je 17. marta 1944. odao priznanje 6. SNOUB ,.Slavko Slander" (vidi Arh v IZDG SRS. f. 331/11).
" Vidi dok. br. 131.

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 17. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA PRESERJE I PODPEČ[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 17. III 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Izveštaj o akciji na Podpeč i Preserje:

Na dan 15. o. m. X brigada dobila je zadatak da napadne neprijateljska uporišta Preserje i Podpeč.[2] Jedinice X brigade imale su sledeći raspored i zadatke: I bataljon je dobio zadatak da postavi zasedu i osigurava akciju, i to sa jednom četom da postavi zasedu prema Črnoj Vasi, koje uporište mora takođe napadati i po mogućnosti likvidirati; sa jednom četom da postavi zasedu prema Igu — Studencu, kod sela Podkraj, a sa jednom četom da postavi zasedu između Preserja i Borovnice. Sve tri čete imale su zadatak da poruše i onesposobe komunikacije koje su upotrebljive za neprijateljsku motorizaciju. Četa koja je bila u zasedi između Borovnice i Preserja imala je zadatak da uništi železničku prugu. II bataljon X brigade dobio je zadatak da napada uporište Preserje. Prilaz četa do napadnog položaja bio je: jedna četa preko Žalostne gore. odatle napada bunkere, na zapadnoj strani stanice, jedna četa po putu Kamnik — železnička stanica sa zadatkom da napada od južne i jugoistočne strane, a sa trećom četom napada severoistočni deo uporišta. Bataljonu je bio određen jedan protivtenkovski top i jedan teški bacač. III bataljon imao je zadatak da napada neprijatelja u uporištu Podpeč, i to sa dve čete sa južne i jugoistočne strane, a sa trećom četom da se prebaci istočno od uporišta preko Ljubljanice i na nj napada od severoistočne strane, kao i da vrši osiguranje od Notranjih Gorica. Bataljonu je bio dodeljen jedan brdski top i teški bacač, koji su se nalazili na

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS. f. 191/IV i 27/111. Na kraju dokumenta dopisano olovkom: „17 III 44."

[2] Vidi dok. br. 26.

k. 482. IV bataljon nalazio se kao brigadna rezerva. Početak napada bio je određen za 21 čas.

III bataljon je došao na položaj sa dve čete u predviđenom vremenu, četa koja je imala po naređenju da pređe preko Ljubljanice i napadne neprijatelja sa suprotne strane, nije uspela da se prebaci preko Ljubljanice pošto u blizini nije bilo nijednog čamca i splava niti su mogli napraviti, jer nije bilo materijala za izradu splavova. Usled lošeg puta top nije mogao blagovremeno stići na položaj te je stigao u 23 časa, kada je počeo i napad. III bataljon jurišem je prodro preko mosta. Kad su jedinice odstranjivale žičane prepreke na mostu neprijatelj je otvorio jaku vatru na naše jedinice i četa se morala povući. Naši borci su posle snažne mitraljeske pripreme dva puta pokušali zauzeti neprijateljski bunker na juriš te ih je neprijatelj pustio na 10 m i na njih otvorio jaku vatru, na što su se naši borci morali povući. Top i bacač su dobro gađali neprijateljske položaje i razorili su jedan neprijateljski bunker na mostu. U 4 sata ujutro po određenom signalnom znaku bataljon se povukao na položaj kod Sv. Ane.

II bataljon, sa jednom četom od Žalostne gore a sa dve čete po cesti Kamnik — Preserje, napadao je železničku stanicu Preserje; u 23 časa, sa protivtenkovskim topom i teškim bacačem, izvršio je pripremu za napad na uporište. Posle jednočasovne borbe neprijatelj je pobegao iz bunkera prema železničkom mostu na Ljubljanici. Bekstvo mu je uspelo zbog slabe blokade čete koja se nalazila severoistočno od uporišta. Oko 23 časa naišao je neprijateljski oklopni voz iz Borovnice ka Ljubljani. Naši borci su iz sveg oružja napali oklopni voz i protivtenkovskim topom te su uništili jedan oklopni vagon i onemogućili neprijatelju da se održi na stanici Preserje. Pod zaštitom voza neprijatelj se povukao iz Preserja. Voz je zatim produžio prema Ljubljani. Borci II bataljona zapalili su sve barake i razorili sve -bunkere na železničkoj stanici Preserje. Oko 6 časova ujutro dve neprijateljske kolone u jačini od po 100 neprijateljskih vojnika počele su prodirati iz pravca Notranjih Gorica. Naši su pustili kolone na blisko odstojanje i na njih otvorili vatru. Neprijatelj je tom prilikom imao osam mrtvih i više ranjenih i u paničnom bekstvu se povukao ka Notranjim Goricama. U 7 sati neprijatelj je ponovo sa istim snagama napadao na naše položaje. Kolona je bila potpomognuta oklopnim vozom. Naši borci pustili su neprijatelja u blizinu i otvorili na njega snažnu vatru; pri tome je neprijatelj imao oko 20 mrtvih i ranjenih vojnika. Posle polučasovne borbe neprijatelj se povukao zajedno sa svojim oklopnim vozom u pravcu Notranjih Gorica. Oko 8 časova bataljoni su se povukli na po-

lažni položaj u Gor. Brezovici. Ćeta koja je bila u zasedi između Borovnice i Preserja uništila je 100 m železničke pruge. U ovim akcijama neprijateljski gubici iznose preko 50 mrtvih i ranjenih vojnika. Naši gubici iznose 2 mrtva i 2 ranjena. U toj akciji zaplenjeno je 5 pušaka, 2 bicikla, veča količina ručnih bombi, 2 sanduka za laki bacač mina, preko 3 i po hiljade metaka za puške i više vojničke spreme; zarobljen je 1 domobran.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
N. Majcen[3]

Za komandanta načelnik štaba
kapetan:
(M P.) Pet. Brajović[4]

BR. 42

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. SLOVENAČKE BRIGADE „MATIJA GUBEC" OD 17. MARTA 1944. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O DEJSTVIMA BRIGADE[1]

STAB IV SNOUB „M. GUBEC"
položaj, dana 17. marta 44.
Broj 276/IV

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV I POJ
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

na položaju

PETNAESTODNEVNI VOJNI IZVESTAJ

1. marta 1944: I bataljon na položajima oko Vel. Lipljena. III bataljon na položajima Mal. Lipljene, IV bataljon na položaju Cerovo; borbi sa neprijateljem tog dana nije bilo; bataljoni su prokopavali puteve i na njima pravili zaseke. II bata-

[3] Nace Majcen
[4] Petar Brajović

[1] Orignal (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 189/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „Oper br. 287/25. III 44 a crvenom olovkom: „zavesti — Oper". Na kraju dokumenta dopisano je crvenom olovkom: „D 24/111".

ljon na položajima oko Novog Mesta. Sem patrolnih sukoba nije bilo nikakvih borbi.

2. marta 1944: I bataljon na položajima Vel. Lipljene; poslao jedan vod i jednu četu u pomoć III bataljonu. Sa neprijateljem nije došao u dodir. III bataljon vodio je ceo dan oštre borbe sa neprijateljem, koji je motorizacijom nadirao drumom Lašče — Turjak. Sve te borbe je III bataljon vodio zajedno sa IX i XV brigadom. Bataljon je uništio jedan teški teretni automobil, jedan teretni kamion i oštetio (3 automobila. Bataljon je imao 4 lakša ranjenika, neprijateljski gubici nisu poznati. U tri časa ujutro bataljon se premestio na nove položaje na sektor oko Vrbičja. IV bataljon nalazio se na položajima u selu Cerovu, gde ga neprijatelj nije uznemiravao.

3. marta 1944: I bataljon na položajima Vel. Lipljene. Sa neprijateljem nije imao borbe. III bataljon na sektoru Vrbičje, sa neprijateljem nije došlo do borbi. IV bataljon vodio je ceo dan do 17 časova borbe sa neprijateljem koji je nadirao iz Grosuplja. Bataljon nije imao gubitaka. U toku noći se bataljon premestio na nove položaje — Vel. Lipljene. II bataljon na sektoru oko Novog Mesta sa neprijateljem nije vodio borbe.

4. marta 1944: nemačka patrola koja je prodrla do Šenturja-' zarobila je dva druga, pripadnike patrole koju su Nemci opkolili. Ostali su se spasli. U toku noći bataljon se premestio na sektor Tolčane. IV bataljon vodio je borbu sa neprijateljem iznad Gradeža. Gubitaka nije imao. U toku noći prebacio se na sektor Gabrovka. III bataljon na sektoru Vrbičje. Vodio je borbu sa neprijateljem od 11 do 16 časova i konačno ga naterao u bekstvo. Gubitaka nije imao, neprijatelj je imao 7 mrtvih i mnogo ranjenih.

5. marta 1944: I bataljon krenuo je iz Tolčana na nove položaje — Srednji Globodol. Sa neprijateljem nije imao borbi. II bataljon na položaju u Bitnjoj Vasi. Sa neprijateljem nije imao borbi. III bataljon krenuo je na nove položaje na Brezovu Reber. IV bataljon krenuo je na nove položaje kod Ajdovca. Baterija je krenula iz Češnjica u Ajdovec. Borbi sa neprijateljem nije bilo.

6. *marta 1944:* I bataljon na sektoru Srednji Globodol; bez borbi. II bataljon imao je kod Karloveca borbu sa neprijateljem koji je nadirao iz Novog Mesta. U tim borbama bataljon je imao 2 mrtva i jednog lakše ranjenog. Gubici neprijatelja nisu poznati. III bataljon na sektoru Brezova Reber; bez borbi. IV bataljon na sektoru Ajdovec; bez borbi. Isto tako baterija.

7. *marta 1944:* bataljoni na sektorima Globodol — Brezova Reber — Ajdovec bez ikakve borbe sa neprijateljem.

[2] Sada: Pcdtabor

Noću su se bataljoni prebacili na sektor oko Novog Mesta i to: I bat. Brezje, II bat. Bitnja Vas. III bat. Kuzarjev Kal, IV bat. Štatenberk, baterija u Češnjicama.

8. marta 1944: svi bataljoni na starim položajima i sa starim osiguranjem. Sem patrolnih borbi, koje je sa neprijateljem vodio I bataljon, na ostalim mestima nije došlo do sukoba.[3]

9. *marta 1944:* svi bataljoni na starim položajima i sa starim osiguranjem; borbi nije bilo.

10. marta 1944: naše jedinice su napale Tršku Goru. Napad je trajao od pola devet časova uveče do 6 ujutro. Napadali su svi bataljoni i baterija, ojačani jednom haubicom od 100 mm iz artiljerije XV divizije. Zbog netačnih pogodaka granata naši su se juriši razbili o neprijateljski otpor, koji je bio vanredno žilav. Naši gubici iznose 4 mrtva i 11 ranjenih.[4]

11. marta 1944: Neprijatelj je već u pola šest ujutro otpočeo nadirati na položaje naših bataljona razmeštenih oko Trške Gore; bilo je oko 800 do 1000 Nemaca i belogardista. Pri tome je jedna četa našeg I bataljona bila razbijena te se sama probijala iz neprijateljskog obruča. Borbe su se odvijale i u selu Karteljevu, gde je neprijatelj odlučno poražen, te su naše jedinice prikupile i nešto plena. Naši gubici iznose 10 mrtvih i 6 ranjenih. Neprijatelj je imao 100 mrtvih i isto toliko ranjenih.[5]

12. marta 1944: naše jedinice su po drugi put napale Tršku Goru, a na sva neprijateljska uporišta duž puta Novo Mesto — Št. Peter[6] — Bela Cerkev vršile demonstrativne napade. Akcija je otpočela u 18 časova. I ovog puta uporište Trška Gora nije zauzeto, jer ni artiljerija (haubica od 100 mm XV divizije) nije svojim gađanjem postigla one rezultate koji bi omogućili zauzimanje uporišta. Imali smo 3 mrtva i 12 ranjenih. Neprijateljski gubici iznose oko 40 mrtvih.

13. marta 1944: svi bataljoni na starim položajima i sa starim osiguranjem. III bataljon vodio je borbu sa neprijateljem koji je nadirao iz Novog Mesta te ga naterao u bekstvo. Ostali bataljoni nisu imali dodira sa neprijateljem.

14. marta 1944: svi bataljoni i baterija na starim položajima; sa neprijateljem nisu vodili borbe.

15. marta 1944: I bataljon je u 15 časova krenuo na nove položaje Medvedjek — Slančji Vrh, II bataljon na starim položajima, III bataljon krenuo je u 15 časova na sektor Podgora — Sv. Jurij. IV bataljon na sektoru oko Tržišča. Pokret su ba-

[3] Vidi dok. br. 20.
[4] Vidi dok. br. 25.
[5] Vidi dok. br. 35.
[6] Sada: Otočec

taljoni izvršili s ciljem da likvidiraju neprijatelja, koji je nastojao da zaposedne i utvrdi Tržišče. Bataljoni nisu vodili borbe sa neprijateljem.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara: Komandant-kapetan:
Hribar Janez

BR. 43

DIREKTIVA ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 18. MARTA 1944. POTCINJENIM ŠTABOVIMA O TAKTIČKOM IZVOĐENJU AKCIJE NA HOTEDRSICU I UKLANJANJE UOČENIH NEDOSTATAKA[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POS
Položaj, dana 18. 3. 44
Broj 1/a

PRILOG
zapovesti štaba IX korpusa NOV i POJ od 19. 3. 44. broj 1/a[2] o taktičkom izvođenju operacija i kritici napada od 18. o. m.

I

1.) Koncentracija: XXX divizija se koncentriše na sektoru Hrušica — Podkraj i vrši sve pripreme za ponovni napad u vojničkom, tehničkom i političkom pogledu.
XXXI divizija koncentriše 1 brigadu na Črnom Vrhu, a druge 2 brigade u Ledinama, a isto tako vrši sve pripreme u vojničkom, tehničkom i političkom pogledu.

2.) Polazak na položaje za napad, kao i blokadu uporišta, treba izvesti što konspirativnije. Naročito upozoravamo na to da će pokret, koji će se izvršiti delimično i danju, biti krajnje konspirativan, i po prikrivenim šumskim putevima.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 223 I.
[2] Vidi dok. br. 47.

3.) Napad na uporište Hotedršicu mora se izvršiti svim raspoloživim teškim naoružanjem, te se zbog toga pridodaje XXX diviziji i haubica sa celokupnom raspoloživom municijom i poslugom. Obe divizije moraju zbog toga nabaviti što više municije za teško naoružanje. XXXI divizija mora, osim haubice i municije za istu, dostaviti XXX diviziji i 100 mina za teški minobacač iz magacina u Zadlogu. Napad teškim naoružanjem treba da je koncentričan, precizan, te iz neposredne blizine a po prethodno izrađenom planu vatre za teška oruđa, mitraljeze i puškomitraljeze. Nakon ovakve uništavajuće vatre jedinice moraju preći u napad tako da neposredno iza streljačkog stroja prebacuju i haubice kao i ostala teška oruđa, te tako postepeno uništavaju jednu otpornu tačku za drugom, ukoliko bi eventualno još pružale otpor. Posle prodora u selo treba odmah koncentrisati svu vatru na glavne otporne tačke i ne dozvoliti da se jedinice još pre definitivne likvidacije uporišta rasture i pljačkaju po selu. Starešine-treba da drže ljudstvo čvrsto u svojim rukama, jer samo na taj način biće gubici mali, a uporište sigur-'iio za kratko vreme uništeno. Kako je uporište okruženo sa dva pojasa žičanih prepreka, XXX divizija mora izraditi ili nabaviti što veći broj makaza za sečenje žice. Napad otpočeti tek kad blokada uporišta bude 100°/o izvršena, jer se nikako ne sme desiti da posada uspe da se probije iz obruča i pobegne. Noćni napad se izvodi zbog toga jer su jedinice XVIII brigade tokom dnevnih borbi upoznale sav teren, njegov položaj kao i najpodesnije pravce za napad te će tako pod zaštitom noći napad u potpunosti uspeti. Morate obratiti pažnju i na to da se u selu, pre likvidacije uporišta, ne zapali kakva zgrada u kojoj se ne nalazi neprijatelj, jer nam iskustvo pokazuje da ovo koristi neprijatelju koji zbog odsjaja požara može precizno da gađa napadača. Posle zauzimanja uporišta moraju se uništiti sve zgrade koje bi neprijatelj mogao kasnije iskoristiti za novo uporište.

4.) Štabovi divizija moraju težiti za što tešnjom i češćom vezom sa svojim jedinicama, jer samo na taj način moći će rukovoditi i odlučno uticati na tok operacija. Odmah po dolasku na položaje moraju Štabu Korpusa uputiti po 3 kurira za vezu; izveštaje dostavljati svaki sat.

5.) Posle uspešne akcije na Hotedršicu XXX divizija biće posebnom našom naredbom usmerena na be-ga uporište Petkovec, a XXXI divizija na blokadu Idrije i Godoviča. Ukoliko uporište u toku noći ne bi bilo likvidirano, napad se produžava i sledećeg dana, zbog čega se sve jedinice XXX i XXXI divizije, koje se nalaze u zasedama, moraju ukopati i maskirati.

6.) Svaka divizija mora organizovati svoja previjališta i prevoženje ranjenika preko poznatih javki. Isto moraju izvršiti i odredi.

7.) Štabovi divizija moraju svojim jedinicama izdati naređenja za akcije onako i u ono vreme da se u potpunosti onemogući svaka dekonspiracija.

8.) Štabovi divizija moraju zapovesti izdane svojim jedinicama dostaviti- štabu Korpusa do 20. o.m. u 12 časova u Črni Vrh. Dolomitski odred neće od štaba Korpusa primiti nikakvu zapovest te mu usled toga istu izdaje XXX divizija. Štab Idrijsko-tolminskog odreda primiče zapovest za svoja dejstva samo u onom obimu koji se odnosi na njih.[3]

9.) Naše akcije biće podržane i od strane VIE korpusa, kao što je to već bilo naglašeno u naredbi od 18 o.m.[1]

10.) XXXI divizija mora obratiti veću pažnju Gorenjskoj, jer Gorenjski odred neće biti uključen u ovu akciju.

11.) Ova zapovest, kao i vaše zapovesti potčinienim jedinicama, moraju zbog konspiracije biti dostavljene jedinicama posebnim kuririma i potvrđene od primaoca.

II

U toku poslednjih operacija primećene su kod naše vojske greške koje štabovi divizija, brigada i bataljona moraju na svaki način otkloniti, jer će samo na taj način moći da se vode uspešne borbe. Neke od ovih grešaka navodimo i tražimo da se u našoj vojsci otklone, ne samo kod boraca već pre svega kod rukovodećeg kadra. Štabovi divizija, brigada i bataljona moraju održavati redovne sastanke sa potčinjenim rukovodećim kadrovima te ukazati na njihove greške, prodiskutovati ih i otkloniti. Greške su sledeće:

1.) Mnogi od rukovodilaca ne sagledavaju veliki značaj korpusne akcije, kao i odgovornosti za zadatak koji su primili obzirom na celokupan razvoj situacije i susedne jedinice. Zbog toga se dešava da napuštaju položaje (I bat. Gradnikove brigade) ili propuštaju neprijatelja kroz blokadu (Vojkova brigada. Prešernova brigada), a da o tome ne obaveštavaju druge jedinice ili pak da neprijatelja napadnu s leđa.

2.) Akcije nisu dovoljno pripremljene ni u vojničkom, ni u tehničkom ili političkom pogledu. Tako je I bataljon XVIII brigade stigao na položaj bez municije, a XXXI divizija je morala

[3] Vidi dok. br. 50.
[4] Naredba nije pronađena.

za vreme borbe dovoziti municiju ža haubicu, usled čega se prekidala silina borbe i neprijatelju dozvoljavao predah.

3.) članovi viših štabova ne podučavaju dovoljno svoje potčinjene rukovodioce, te usled toga moraju direktno komandovati manjim jedinicama zaobilazeći potčinjene- rukovodioce, pa se tako izlažu u prvim linijama (XXX i XXXI divizija).

4.) U naredbi Štaba Korpusa od 18. o.m." traženo je ukopavanje svih jedinica koje su držale blokadu. Ovo se kod XXX divizije uopšte nije sprovodilo.

5.) Prilikom poslednje akcije primećeno je da rukovodioci ne drže svoje ljudstvo u rukama, već su se raštrkani borci kretali po čitavoj pozadini. Da se to ubuduće ne bi dešavalo, treba odrediti posebne patrole koje će krstariti pozadi položaja i svakog takvog borca razoružati ili uputiti ga na položaje njegove jedinice. Isto tako rukovodioci Gradnikove brigade ne vode dovoljno računa o evakuaciji ranjenika i poginulih.

6.) Uprkos ponovnim zahtevima od strane Štaba Korpusa za održavanje veze, ovo se ne izvršava, te Štab XXXI divizije nije imao veze sa svojim jedinicama koje su držale blokadu Idrije, dok Štab XXX divizije duže vremena uopšte nije slao kurire Štabu Korpusa.

7.) Kod pojedinih patrola se ne određuju vođe te se ne daju tačni zadaci niti se pak traži da se primljeni zadatak ponovi.
8.) Upotreba teškog naoružanja je neracionalna i neekonomična zbog velike udaljenosti položaja od neprijateljskih uporišta (obe divizije).

9.) Obaveštajna služba ne funkcioniše u dovoljnoj meri te XXXI divizija nije imala pojma kako izgleda Godovič.

10.) Isto tako ni borci ni starešine nisu upoznati sa upotrebom borbenih znakova. Borbeni znaci se upotrebljavaju samo u borbi za međusobno raspoznavanje, dok se obični znaci raspoznavanja upotrebljavaju u pozadini.

11.) Tokom operacija primećeno je da štabovi polažu malo pažnje ishrani boraca, tako da neke jedinice po ceo dan nisu primale hranu.

12.) Uprkos mnogim naredbama o korektnom postupanju naše vojske prema civilnom stanovništvu i njegovoj imovini, još uvek se dešavaju slučajevi pljačke... (te se time omogućava neprijateljska propaganda, a u naše jedinice se unosi nedisciplinovanost.)

13.) Isto tako se primećuje da pojedine jedinice ne obraćaju dovoljno pažnje međusobnoj podršci te su se desili slučajevi da jedinice koje nisu bile napadnute ne pođu u pomoć napadnutim jedinicama (Vojkova brigada nije pošia u pomoć Gradnikovoj brigadi prilikom proboja neprijatelja kroz blokadu).

14.) Sve pomenute greške moraju štabovi divizija na konferencijama sa štabovima brigada detaljno pretresti i tražiti da se više ne ponavljaju, jer ćemo u protivnom njih same pozivati na odgovornost. Sve rukovodioce koji se ne budu pridržavali ovih direktiva stavićemo. u slučaju težih grešaka, pod vojni sud, a u ostalim slučajevima ćemo ih degradirati.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar Janez

Komandant-pukovnik:
Ambrožič[5]

Načelnik štaba-poručnik:
Jakopič A.[6]

Prijem zapovesti i priloga pismeno nam potvrdite.

Dostavljeno:
Štabu XXX divizije putem njihovog kurira
Štabu XXXI divizije posebnim kurirom
GSS
A

[5] Lado Ambrožič
[6] Albert Jakopič

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 18. MARIA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I FO SLOVENIJE O SITUACIJI I BORBAMA NA SEKTORU DIVIZIJE[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 18. III 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Dnevni izveštaj:

Sektor Kočevje: Stanje posade u Kočevju je nepromenjeno. Autokolona koja je došla 17. o.m. u Kočevje danas je krenula iz Kočevja prema Ribnici.

Sektor Vel. Lašče: Stanje posade je nepromenjeno.

Sektor Barje: Črna Vas broji oko 50—60 neprijateljskih vojnika. U Borovnici i Dolu oko 300 neprijateljskih vojnika. U Notranjim Goricama oko 70 neprijateljskih vojnika, Podpeči oko 40 neprijateljskih vojnika. U Pijavoj Gorici oko 200 neprijateljskih vojnika. U Ljubljani oko 2.000 domobrana. Nemci su napustili napred navedena uporišta a ostali su samo belogardisti. U Podpeči belogardisti su dobili jedan top i jedan bacač.

Sektor Rakek: U Rakeku posada broji oko 300 neprijateljskih vojnika — belogardista i oko 300 Nemaca. Imaju 2 topa a tri su odvezli prema Ljubljani.

VIII brigada nalazi se na sektoru Rakek -- Verd, sa zadatkom da ruši i minira železničku prugu na tom sektoru. Brigada se nalazi na Selščeku — Begunje — Bezuljak — Dobec. Brigada ima zadatak da ruši i minira železničku prugu Rakek — Verd.

IX brigada nalazi se na sektoru Vel. Lašče —• Kočevje. Jedan bataljon nalazi se u Maloj Slevici, II bataljon u Rakitnici, III bataljon u Hudom Koncu, IV bataljon Polom — Vrbovec, V (ruski) bataljon u selu Sinovici.

Neprijateljska kolona koja je prodirala 17. o.m. od *Ribnice ka Kočevju* bila je napadnuta od Drugog bataljona IX brigade kod Rakitnice. Borba je trajala od 8 časova pa sve do 14 časova.

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskofn jeziku) u Arhivu IZDG SRS, f. 27/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom „oper", a na kraju dokumenta: „D14/III".

Neprijateljska kolona uspela se probiti kroz položaj II bataljona ka Kočevju. IV bataljon iste brigade koji se nalazi na sektoru Polom takođe je napao kolonu; od njega još nije stigao izveštaj. Prilikom borbe kod "Rakitnice uništen je jedan neprijateljski kamion koji su Nemci ostavili na putu. Kod Kočevja su eksplodirale 2 mine, rezultat dejstva tih mina još nije utvrđen. Prilikom borbe sa neprijateljem iz teškog bacača gađana je neprijateljska kolona. U ovoj akciji neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i ranjenih premda se tačan broj nije mogao utvrditi. Na dan 17. o.m. 2 manje neprijateljske kolone išle su iz Vel. Lašča u pravcu Vel. Slevice. Neprijateljske prethodnice imale su na sebi bele ogrtače. III bataljon je napao obe kolone koje su se kretale ka položajima tog bataljona. Bataljon je poslao jednu desetinu koja je neprijatelja napala s leđa na što se neprijatelj bežeči povukao u Vel. Lašče. U toj akciji neprijatelj je imao 5 mrtvih i oko 15 ranjenih. Naši su imali jednog mrtvog i jednog ranjenog. Od IX brigade sada smo dobili izveštaj IV bataljona da je na dan 17. o.m. napao neprijatelja kod Stare Cerkve koji se kretao ka Kočevju. Prilikom napada neprijatelj nije imao pobočnice, nego je neprijateljska pešadija bila na kamionima. Neprijatelj se nije zaustavljao sa kamionima nego je požurio u Kočevje. Mitraljeska vatra IV bataljona bila je dobro upravljena na neprijateljsku kolonu i računa se da je neprijatelj imao više mrtvih i ranjenih jer se broj neprijateljskih žrtava nije mogao utvrditi. Dve čete IV bataljona rušile su prugu između Lipovca i Ložina, porušile oko 150 m pruge i zapalile pragove.

X brigada nalazi se na sektoru Borovnica — Podpeč. Brigada je dobila zadatak da noću 17. ov. meseca ponovo napadne Podpeč i Crnu Vas.[2] Izveštaj o akciji nije još poslat jer je brigada danas vodila borbu sa neprijateljem koji je prodro od Borovnice do Rakitne i od Podpeči do Rakitne.[3] Izveštaj o današnjoj borbi nije još stigao. Kod X brigade nalazi se zam. komandanta major drug Čubrić.

Notranjski odred: jedan bataljon pridodat je X brigadi za akciju; II bataljon nalazi se u Grahovu, da zatvara pravac prema Rakeku te da zajedno sa VIII brigadom vrši akcije, ruši železničku prugu na sektoru Rakek — Verd. Noću 17/18. izvršio je demonstrativan napad na Rakek koji je trajao sve do 4 sata ujutro. Bataljon je miniranjem porušio oba koloseka i na svakom koloseku po dve šine.

[2] Zapovest divizije nije pronađena, ali je očuvana zapovest X brigade od 17. III 1944 (vid.; dok. br. 83).

[3] Vidi dok. br. 140

Artiljerijski divizion nalazi se na Petrineima sa zadatkom da kompletira oruđa sa municijom kao i da mobilise konje za divizion. Oruđa su očišćena i zakonspirisana.

Komandant divizije nalazi se kod VIII brigade, zam. komandanta kod X brigade, komesar divizije išao je na sastanak sa komesarima brigada, na sastanak sazvan naređenjem Štaba Korpusa.

Naši zadaci za budući rad: imamo u planu da sa VIII brigadom i Notranjskim odredom miniramo i rušimo železničku prugu Rakek — Borovnica. IX brigada ima zadatak da ruši železničku prugu i put Kočevje — Vel. Lašče i da ometa neprijateljski saobraćaj na toj komunikaciji. Brigada je 18. o.m. dobila zadatak da sa dva bataljona napadne neprijatelja u Ribnici a sa jednim bataljonom izvrši fiktivan napad na Vel. Lašče i zatvori taj pravac a sa jednim bataljonom da osigurava pravac Kočevje. Izveštaj o akciji poslaćemo naknadno.[4] Od Notranjskog odreda primili smo 33 novomobilisana borca koji su došli iz Istre. Od njih Sanitetski odsek ov. štaba otpustio je fi drugova kao nesposobnih za operativnu vojsku.

v Brojno stanje divizije iznosi: po spisku.....2690 drug.
u rashodu.....367 „
na licu.....2328 drugova

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar — odsutan

Za komandanta Načelnik štaba
kapetan:
Pet. Brajović

(M.P.)

[4] Vida dok. br. 45

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. SLOVENAČKE BRIGADE OD 18. MARTA 1944. ŠTABU 18. NO DIVIZIJE O NAPADI[1] NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RIBNICU[1]

S T A B
IX S. N. O. U. B. XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
na položaju, 18. marta 1944
broj 602

ŠTABU XVIII DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj

Izveštaj o napadu na
neprij. uporište Ribnicu.[2]

Napad na neprijateljsko uporište Ribnicu započeo je sa zakašnjenjem od pola časa zbog priprema i dugog puta koji su izvršili bataljoni.

I bataljon je napadao sa dve čete, i to: prva četa iz sela Vas prema želez, stanici. Četa je poslala napred bombaška odeljenja koja su se privukla na 100 m od stanice. Neprijatelj se nalazio na želez, stanici. Kada je primetio naša bombaška odeljenja otvorio je na njih vatru, naročito iz automatskog oružja. Drugovi su odmah polegli u sneg i smesta odgovorili efektnom vatrom na neprijateljske bunkere. Druga četa istog bataljona napadala je u produžetku prve čete prema koti 480. Pošto je neprijatelj otvorio vatru najpre na Prvu četu, ova četa nije mogla da priđe na takvo rastojanje već joj je uspelo da dođe na rastojanje 200 m od neprijateljskih bunkera. Borba je trajala neprekidno do 4 časa. Neprijatelj je upotrebljavao i brzometne topove iz tenkova, lake bacače, a teren je osvetljavao raketama. U 4 časa ujutro načelnik štaba brigade naredio je povlačenje koje je bilo jako teško zbog slabog terena (čistine) te su se borci morali povlačiti puzeći. Bataljon se vratio u selo Gašpinovo u 7 časova ujutro a jednu je četu ostavio u zasedi između Žlebiča i Ortneka i to na zapadnoj strani ceste. Patrole šalje prema Ribnici i do sada nije se moglo primetiti nikakvo kretanje neprijatelja. Neprijatelj je za vreme borbe pokušao da vrši ispade, pre svega iz žel. stanice. Ispad je izveden uz veliku galamu, ali je od naših jedinica bio prinuđen da se povuče natrag na žel. stanicu. Putem prema Bregu neprijatelj je pokušao da napravi ispad sa dva oklopna

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 192/11.
[2] Odnosi se na napad preduzet 18. marta.

automobila. Čim se čula huka motora poslata je naša treća četa na put i vatrom iz teške brede prinudila oklopna vozila da se povuku natrag u Ribnicu. Za vreme akcije oataljon nije imao gubitaka. Gubici neprijatelja nisu se mogli utvrditi.

Ruski bataljon je napadao u pravcu ciglane i to putem ispod Sv. Frančiška, dok je druga četa prodirala prema koti 502 i zaposela je. Obema četama uspelo je da se privuku do pomenutih mesta i da ih neprijatelj ne primeti. Kada je, međutim, počeo da napada naš I bataljon, i ove dve čete otvorile su vatru na neprijateljsko uporište. Neprijatelj je i u ovom pravcu odgovarao jakom vatrom iz mitraljeza i teškim bacačem od kojeg je bio ranjen jedan drug. Čete su ostale na položaju sve do 4.30 časova ujutro kada smo ih povukli natrag prema Bukovici. Teške bacače smo imali smeštene u selu Bukovici. Mine su padale u sam centar grada te ie verovatno više od njih imalo dobre pogotke. To je potvrdio i načelnik štaba koji je još tačnije video gde su sve padale. Pc e završene borbe bataljon se smestio u selu Dane gde se o'.marao 4 časa. Za to vreme su civili pripremili doručak. U 8 časova ujutro krenuo ie, međutim, na stare položaje u selo Sinovicu.

III bataljon je imao zadatak da pre svega osigura pravac Vel. Lašče — Ribnica. Jedna četa ovog bataljona držala je zasedu zapadno od sela Podpoljane i to 150 m od puta pored stražare. Neprijatelj se tokom noći nije pojavio na tom pravcu. Jedna četa bataljona je tokom noći zatrpala put time što je dcvukla balvane koje je dobila u Podpoljanama. Most kod Ortneka koji su Nemci popravili ova četa je srušila. Jedna četa istog bataljona napadala je neprijateljsko uporište Vel. Lašče i to preko kote 626. Neprijatelj je odmah u početku odgovorio jakom vatrom; kasnije je, izgleda, otkrio nameru ove čete jer njegova vatra nije bila tako efikasna. Četa je napadala sve do 4 časa, posle čega se vratila u sastav bataljona a patrole je poslala prema Ulaki i prema koti 620. Druge dve čete vratile su se u svoj kantonman.

II bataljon je posle primanja naše naredbe porušio popravljene mostove na prokopima kod serpentina. Jedna četa ovog bataljona bila je u zasedi kod Ložina. Neprijatelj nije pokušao da vrši ispad iz Kočevja.

Uz jučerašnju borbu koju je sa neprijateljem vodio II bataljon napominjemo da je neprijatelj razbio i minirao naše bunkere na koti 528. Mina je bila potezna. Teški bacač, koji je bio postavljen iznad Gor. Blata i kojim smo jedan dan pre borbe vršili probna gađanja, tačno je gađao put ali ie kamione bilo teško pogoditi jer su išli na velikom rastojaniu — 200 m — i velikom brzinom. Obaveštajne patrole koje je bataljon poslao

danas u izviđanje nisu mogle utvrditi gubitke neprijatelja. Napominjemo da je teškom bredom bio uništen jedan kamion koji je neprijatelj ostavio na putu kod Dolenje Vasi. Bataljon javlja da je jutros krenula iz Kočevja neprijateljska kolona sa kojom je odmah započeo borbu. Izveštaj o toku borbe još nismo primili. Čim ga primimo dostavičemo vam ga. Jučerašnju neprijateljsku kolonu napao je i naš IV bataljon u blizini Stare Cerkve. Neprijateljska kolona se, međutim, nije zaustavila već je povećanom brzinom nastavila put prema Kočevju. Neprijatelj u tom pravcu nije imao nikakve pobočnice. Neprijateljska vojska je bila sva na kamionima. Naša mitraljeska vatra bila je dobro upravljena na neprijateljsku kolonu te je neprijatelj verovatno pretrpeo prilične gubitke, čiji broj još nije utvrđen.

16. o.m. bataljon je sa dve čete rušio prugu između Lipoveca i Ložina. Srušio je oko 150 m pruge a pragove je zapalio. U noći 17/18. primili smo nešto eksploziva, te smo još tokom noći položili 3 mine u neposrednoj blizini samih Lašča.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara: Načelnik štaba, poručnik: Zidar Franjo[5] Komandant: Černe Ivan

(M.P.)

[3] Franjo Zidar Jazbec. Poginuo 14. jula 1944. kod Gornje Težke Vode kao v.d. načelnika Štaba 10. SNOUB „Ljubljanske".

IZVEŠTAJ ŠTABA 2. BATALJONA BRIŠKO-BENEŠKOG NOP ODREDA OD 18. MARTA 1944. ŠTABU ODREDA O NAPADU NA NEPRIJATELJSKI AERODROM BELVEDERE KOD VIDEMA[1]

STAB II BATALJONA
BR. BEN. ODREDA

Na položaju 18/3. 44.

ŠTABU BR. BEN. ODREDA

12. 3. izvršili smo akciju na aerodrom u Savornjano del Tore. 5 km sev. od Udina.[2] Akcija je sto posto uspela. Imali smo dva lako ranjena. Uništili smo 8 aviona koji su potpuno izgoreli a jednog smo oštetili jer ga nismo mogli zapaliti. Tri između ovih bili su bombarderi, 2 nemačka dvomotorca i 4 lovačka aviona (Cikonje). Zapalili smo takođe 1 teretni automobil a jednog oštetili, zapalili smo i skladište municije i baraku u kojoj su spavali Nemci. Unutra ih je bilo dvadeset, od kojih je 16 izgorelo a 4 su poginula na vratima.

Istovremeno je jedna grupa napala kasarnu koja se nalazila 800 m od aerodroma. Tamo ima oko 5 mrtvih i više ranjenih.

Detaljan izveštaj ima drug komandant Odreda koji se mcmentano nalazio u našem bataljonu.

14. 3. ujutro u 6 časova desio se žalostan događaj. Mi koji smo bili u akciji stigli smo upravo u selo Brezje kada je 170 Nemaca napalo logor gde je bilo jedva 40 drugova, slabo naoružanih i samih novomobilisanih. Poginulo ih je 20; samo jedan od njih je poginuo u borbi, 14 ih se predalo. Nisu ni pokušali da pobegnu i Nemci su ih na mestu streljali; 5 ih je pokušalo bežati kad je već bilo kasno.[3]

Prisutan je bio i komandant odreda koji o tome već raspolaže tačnim podacima.

Politkomesar i komandant bataljona su bili odsutni jer su se nalazili u akciji.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Perat Alfonz

Komandant:
Odsutan

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 291/11.
[2] Videm
[3] Vidi dok. br. 37 i 82.

ZAPOVEST ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 19. MARTA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA PONOVAN NAPAD NA HOTEDRŠICU[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj. 19. 3. 1944
Broj 1/a

ZAPOVEST
Sekcija: Idrija—Montenero d'Idria,[2] Škofja Loka,
Monte Pietro[3] — Postojna. Italijansko izdanje.
1 : 50000

I

Frema podacima naše obaveštajne službe od 11. 3. 44, a kontrolisanih do 12 časova 19. 3. 44, sa promerienim stanjem u Godoviču i Hotedršici, uporišta i njihova jačina na našem sektoru sledeči su:

Idrija: 1100 neprijateljskih vojnika, naoružanih sa 8 teških bacača, 3 topa, 8 lakih bacača, 30—40 šaraca. To je jedinica divizije koja je smeštena i u Postojni, Planini, Trstu i Rakeku. — Logatec: 140 domobrana, naoružanih sa 4 minobacača, 8 teških i 16 lakih mitraljeza. — Rovte: 160 domobrani, naoružanih sa 4 topa, 3 laka bacača, 7 teških i 18 lakih mitraljeza. Smešteni su u župničkom domu i školi. — Vrhnika: 300 domobrana i štab za Dolomite. — Rakek: 60 domobrana i nemačka mesna komanda, koja broji 10 Nemaca. — Planina: 140 Nemaca, naoružanih sa 1 topom, 3 teška i 2 laka bacača, 5 teških i 9 lakih breda. — Postojna: 700 planinskih lovaca i oko 40 Italijana; imaju 10 kamiona. — Prestranek: 1200 regruta — Nemaca. — Vipava: 1000 alpinaca, više haubica i malih topova. — Ajdovščina: 900 alpinaca naoružanih lakim oružjem. — Sv. Trije Kralji: 70 domobrana. — Šent.jošt: 70 belogardista. — Polhov Gradec: 140 domobrana. — Dobrava:[4] 90 domobrana. — Horjul: 120 domobrana. — Log: 50 domobrana. Uporište Godovič, koga su 18. o.m. napale jedinice IX korpusa, prelazilo je tokom borbe

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 223/1.
[2] Crni Vrh
[3] Petrovo Brdo
[4] Verovatno se odnosi na Dobrovo kod Ljubljane.

iz ruke u ruku i delimićno je uništeno i za vojsku neupotrebljivo. Zbog neprijateljske intervencije posada nije bila potpuno likvidirana i ojačala je za 150 ljudi. Uporište Hotedršica je takođe delimićno uništeno, jer su naše jedinice srušile sva spoljašnja utvrđenja i neprijatelj je pretrpeo ogromne gubitke u materijalu i ljudstvu. Prema dosadašnjim izveštajima. posle odlaska naših jedinica, došlo je u uporište nekoliko autoblindi kao kontrola. Obaveštajni organi divizija treba da ustanove da li je uporište ojačano i o tome se međusobno obaveštavati. Isto važi i za sve ostale jedinice.

II

Zadatak jedinica IX korpusa NOV i POJ je:

1.) da potpuno blokiraju uporišta Spodnja Idrija — Idrija i Godovič.

2.) da ponovo napadnu i likvidiraju već jako porušeno i demo-.ralisano uporište Hotedršicu.

III

Za izvršenje ovog zadatka naređujemo:

1.) XXX divizija IX korpusa NOV i POJ preduzeće sa XVII! brigadom ponovo napad na Hotedršicu i likvidirati je. Istovremeno daće obezbeđenje prema Logatecu — Rakeku — Planini — Postojni — Vrhniki. Obezbeđenje se mora izvršiti po sistemu kao prilikom napada 18. o.m., s tim da se sada manjim snagama demonstrativno napadne Logatec.

2.) XXXI divizija IX korpusa NOV i POJ potpuno će blokirati Spodnju Idriju i Godovič time što će izvršiti demonstrativni napad na Idriju u vezi sa diverzantskom akcijom na rudnička postrojenja, magacine, ili automobilske garaže. Obezbeđenje, rezerve držače po sistemu kao prilikom napada 18. o.m. s tim što će potpuno onemogućiti bilo kakav prodor neprijatelja iz pravca Godoviča prema Hotedršici.

3.) Dolomitski odred, koji spada pod komandu XXX divizije, mora izvršiti blokadu belogardističkog uporišta Rovte.

4.) Idrijsko-tolminski odred, koji je na položajima Col — Predmeja, mora izvršiti demonstrativni napad na Ajdovščinu i jakim zasedama zatvoriti sve prilaze iz pravca Ajdovščina — Vipava — Predmeja.[5]

[5] Vidi dok. br. 50.

Napad treba da započne 20. o.m. u 22 časa.[6]
Borbeni znaci: Milan — Mirko.
Štab Korpusa nalaziće se u Dolu.

V

Taktičko izvođenje operacija i kritika napada 18. o.m. priloženi.
Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar Janez

Komandant-pukovnik:
Ambrožič[7]

Načelnik štaba-poručnik:
Jakopič A[8]

[1] Napad je bio odložen za noć 22/23. 3. 1944 (vidi dok. br. 49) ali ni tada nije izveden (vidi dok. br. 82).
[7] Lado Ambrožič
[8] Albert Jakopič

ZAPOVEST ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 20. MARTA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RIBNICU[1]

S T A B
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj. 20. III 1944.

Z A P O V E S T
(Sekcija: Vrhnika — Cerknica — Novo Mesto 1 : 100.000)

Neprijatelj se nalazi u sledečim uporištima: U Kočevju oko 700 vojnika; naoružanje: 4 topa 75 mm i 100 mm, 8 teških bacača, 3 lakša tenka, 1 autoblinda i 10 kamiona. Oko 300 Nemaca koji pripadaju SS formaciji. Ribnica: Oko 450, od toga 150 Nemaca, ostali be-ga. Smešteni su po svim većim kućama u centru Ribnice. Komanda je nemačka i smeštena je u školi. Naoružanje: 10 teških mitraljeza, 2 teška bacača, 5 lakih bacača sa većim brojem puškomitraljeza. U Ribnici se užurbano utvrđuju. Vel. Lašče: oko 600 vojnika sa dva topa. Pijava Gorica: oko 200 be-ga, Škofljica 200, Crna Vas 50, Notranje Gorice 70. Podpeč 40. Borovnica 400 domobrana i 200 Nemaca, Logatec 400 domobrana, Rakek 200 domobrana.

Naša divizija vodi ofanzivne operacije na sektoru Kočevje — Ljubljana — Rakek a jedinice IX korpusa vrše ofanzivu na svome sektoru,-' dok Nemci pokušavaju da izvuku iz naših krajeva svoje trupe za istočni front. Radi toga

n a r e đ u j e m o

1. IX brigada
Sastav:
5 peš. bataljona
2 teška bacača
4 laka bacača
5 teških mitraljeza
art. divizion
jedna haubica 100 mm
jedan poljski top 75 mm
jedan brdski top 75 mm

21. III u 19.30 izvršiće napad na neprijateljsko uporište Ribnicu, sa zadatkom da ga likvidira. Za izvršenje tog zadatka neka upotrebi dva bataljona kao za direktan napad na samo uporište i to: Jedan bataljon da napada na glavnom pravcu napada zapadno putem od Sajevca prema centru grada. Drugi bataljon će sa jednom četom da

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS, f. 198/IV.
[2] Vidi dok. br. 47.

prodire od Gor. Vasi glavnim putem prema Ribnici, jednom četom od železničke stanice, a jednom četom od Hrovače. Ovaj bataljon ima zadatak da po mogućstvu što dublje prodre, a ako ne mogne. onda da na sebe privuče svu neprijateljsku vatiu, tj. da omogući bataljonu na glavnom pravcu napada što lakše prediranje.

Treći bataljon neka bude u zaštiti divizijske artiljerije na položajima Bukovica — Sv. Frančišek — Sajevec. Može da služi i kao brigadna rezerva, ali samo po direktnom naređenju štaba brigade.

Ostala dva bataljona dati na osiguranje od Kočevja i to: da jedan vrši demonstrativan napad na Kočevje sa severne strane i, u slučaju da neprijatelj pokuša ispad, napadne kolonu sa boka i s leđa. Drugi bataljon da zaposedne položaj Ložine — Koblarji sa obezbeđenjem prema Kočevju. Posebnu pažnju treba posvetiti miniranju puta.

Dva teška bacača postavite tako da jedan bude na sektoru Sajevec — Ribnica, sa zadatkom da pomaže bataljonu na glavnom pravcu napada, to jest da tuče mrtve uglove. Drugi teški bacač postavite negde istočno od položaja drugog bataljona koji napada Ribnicu, sa istočne strane, sa zadatkom da tuče mesta teških bacača u Ribnici. Ako ne bi bila dobra veza između ta dva bacača te da se ne bi desilo da tuku po našim vojnicima, neka se oba smeste na sektor Sajevec — Ribnica.

Laki bacači neka se podele po potrebi.

Bataljonu na glavnom pravcu napada dodeliti dva teška mitraljeza koji će svojom vatrom da potpomažu prodiranje ovog bataljona.

Artiljerijski divizion: Haubicu od 100 mm, jedan poljski top od 75 mm prebaciti na položaj Sajevec — Sv. Frančišek sa zadatkom da svojom vatrom pripremi nalet naših jedinica na uporište. Pripremljena artiljerijska vatra neka otpočne u 19 časova i da traje pola sata. Za to vreme izvršiti i korekturu vatre. Artiljerijski divizion potpada pod neposrednu komandu Štaba IX brigade, od koga će dobijati ciljeve za tučenje. Za izvršenje zadatka treba pripremiti oružje i municiju na vreme i dovesti je na položaj. Komandant diviziona neka lično sa komandirima baterije izvidi preko dana položaj, kao i pristup ka njemu.

Štab IX brigade ostaviće Štabu artiljerijskog diviziona jedan bataljon kao zaštitu topova još u mestu Sodražica, odakle će u 17 časova krenuti sa artiljerijom na poiožaj. Paziti da civili pre ne odaju pokret artiljerije kao i da se nastupanje ka crkvi ne otkrije u kretanju.

Brdski top od 75 mm VIII brigade stavljen je na raspolaganje IX brigadi za upotrebu u akciji. Plasirati ga na sektor Sajevec sa zadatkom da svojim vatrenim dejstvom pomaže bataljonu koji napada sa zapadne strane.

Protivtenkovsku pušku predati bataljonu koji napada u glavnom pravcu napada.

Veza: Postavite dobru vezu sa svojim jedinicama kako u napadu tako i sa obezbeđujućim delovima, a naročito sa artiljerijom. Po mogućstvu uspostavite telefonsku liniju. Čvrstu vezu održavajte sa dva bataljona VIII brigade koji se nalaze na sektoru Vel. Lašče. Štabu divizije slati izveštaje svakog sata.

Komandno mesto IX brigade neka bude u Sajevcu. Brigadno previjalište kao i mesto evakuacije plena i zarobljenika neka brigada odredi sama.

Napominjemo da štab brigade, ako uvidi potrebu, može da izmeni ovaj plan napada, samo da taj plan bude bolji. Težiti treba da se izabere glavni pravac napada, na njemu koncentrisati svoje ljudstvo i oružje te energično napadati; odugovlačenje ne sme biti.

II

VIII brigada će 21. III do 17 časova da postavi svoja dva bataljona na sektor Vel. Lašče sa zadatkom osiguranja tog pravca. Jedan bataljon postaviti u Malu Slevicu a jedan u Bukovec. Prema Vel. Laščama svaki bataljon [trebaće] istuiti po jednu četu, koja će ujedno da napada Vel. Lašče. Na tom sektoru treba izvršiti hiiniranje i prekopavanje što je moguće više.

Sa ostala dva bataljona treba da se ruši pruga na sektoru Borovnica — Postojna sa ciljem likvidacije vozova. Ako se pored pruge nalaze manje zasede, treba ih likvidirati.

III

X brigada će sa svojim jedinicama temeljito rušiti prugu Borovnica — Ljubljana. Manja odeljenja prebaciti preko Ljubljanice, te na tom sektoru izvršiti veća miniranja. Preserski most, ispod koga prolazi put. treba porušiti, ukoliko to već nije učinjeno.

Notranjski odred će sa potrebnim brojem svoga ljudstva da ruši prugu i vrši likvidaciju vozova na sektoru Rakek — Postojna.

V

Sve jedinice moraju da ulože sav svoj trud i svoje znanje za što uspešniju borbu protiv okupatora, kome se bliže zadnji dani pod teškim udarcima Crvene armije. Sve jedinice treba da razviju veliko međusobno takmičenje radi što uspešnije borbe.[3]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: ' Komandant:
(MP.) Janko Rudolf

BR. 49

DOPUNSKA ZAPOVEST ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 21. MARTA POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA HOTEDRŠICU[1]

STAB STROGO POVERLJIVO!
ix KORPUSA NOV i POJ Arhiv.
Položaj 21. III 44.
Broj 6/a

ZAPOVEST
Sekcija: Idrija — Montenero d/Idria,[2] Škofja Loka
Monte Pietro[3] — Postojna. Italijansko izdanje 1 : 50.000

I

Zapovest štaba IX korpusa NOV i POJ broj 1/a od 19. 3 44.* opozvana 20. o.m.. ponovo stupa na snagu i izvršiće se noću 22/23. o. m. sa sledečim izmenama:

[3] Opširnije o napadu na Ribnicu u noči 21/22. marta 1944 vidi dok. br. 60 i 62.

' Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, £. 223/1.
[2] Crni Vrh
[3] Petrovo Brdo
[4] Vid dok. br. 47.

1.) XVIII brigadi XXX divizije se, za izvršenje njenog zadatka, dodaje kompletan divizion teškog oružja,.koji .se sastoji od 3 bacača i haubice XXXI divizije. Polazni položaj XVIII brigade je selo Pod Jesenom, gde se brigada nalazi, štab XXX divizije neka svojom naredbom tačno odredi zadatke i položaje čitavog teškog oružja kojim sada raspolaže.

2.) XXXI divizija, koja je čitava skoncentrisana na sektoru Črni Vrh — Zadlog, mora sa najboljom brigadom blokirati Godovič, a sa 2 brigade Spodnju Idriju i Idriju.[5]

II

Napad treba da otpočne 22. o. m. u 22 časa.
U ostalom treba da se upravljate prema tačkama u zapovesti broj 1/a od 19. 3. 44.
Na izvršenje.[6]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Hribar Janez

Komandant-pukovnik: Ambrožič

Načelnik štaba-poručnik: Jakopič A

Poslato:

Štabu XXXI divizije
Štabu XXX divizije
A

P.S. Naredba je poslata i XVIII brigadi ali samo informativno. Naredbu za izvršenje izdajte im vi.

[5] Vidi dok. br. 52.
[6] Napad na Hotedršicu nije ponovljen (vidi: dok. bi'. 82).

NAREDBA ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 21. MARTA 1941. ŠTABU IDRIJSKO-TOLMINSKOG NOP ODREDA ZA DEMONSTRATIVNI NAPAD NA AJDOVŠČINI[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Na položaju. 21. III 44.
Broj 7/a

ŠTABU IDRIJSKO-TOLMINSKOG ODREDA

U noći 22/23. o. m. morate izvršiti demonstrativni napad na Ajdovščinu. Istovremeno morate zatvoriti sve prilaze iz pravca Ajdovščina — Vipava — Predmeja.

Napad mora započeti u 22 časa.

Borbeni znaci:

Milan — Mirko.

Sledeči dan, to jest 23. o. m., morate zauzeti položaje na sektoru Col i sa jakim zasedama zatvoriti sve prilaze iz pravca Ajdovščina — Vipava — Predmeja. U slučaju da neprijatelj probije vašu blokadu, morate to odmah javiti Štabu Korpusa, a jedinice treba da držite čvrsto u rukama i neprijatelju ni pod kojim uslovom ne dozvolite nesmetan put prema našim položajima već ga treba napadati s leđa. Morate preduzeti sve mer^ da mu u pomenutom slučaju odsečete povratak u uporište.

S nama treba da održavate stalnu telefonsku vezu a liniju kontrolišite pomoću patrola tako da se ne bi desilo kao jutros kada od 3 časa nismo imali s vama vezu. Stalno morate biti u vezi sa XXX divizijom.

Potvrdite nam prijem naredbe.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-pukovnik:

Načelnik štaba-poručnik:

[1] Kopija or ginala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 295/11.

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 21. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV 1 PO SLOVENIJE O NAPADU 1. I 6. SLOVENAČKE NOU BRIGADE NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE MORAVČE I O AKTIVNOSTI KAMNIŠKO-ZASAVSKOG NOP ODREDA[1]

S T A B
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 21. 3. 1944.
Br. 559

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj o akciji I SNOUB i VI SNOUB na uporište Moravče:

19. 3. 1944. u 21 čas uveče VI SNOUB i I SNOUB izvršile su napad na neprijateljsko uporište Moravče. Neprijatelj je bio smešten u dve zgrade, i to u kapelaniji i Prosvetnom domu, ukupno 42 čoveka. Oba uporišta bila su jako utvrđena bunkerima. Direktan napad na uporište vršili su I SNOUB i 1 četa VI SNOUB. dok su sve ostale jedinice VI SNOUB vršile osiguranje. Borba je trajala od 9 časova uveče do 7 časova ujutro i uprkos svim naporima i pokušajima da prodru u uporište, jedinice nisu uspele da ga zauzmu. Oba uporišta bila su minirana i zapaljena, te su potpuno uništena. Posade su se povukle u železno-betonske bunkere u podrumima.[2]

U borbi su ubijena 2 nemačka žandarma, 2 zarobljena (Slovenca) i oko 15 teže i lakše ranjeno.

Jedinice koje su napadale imale su 3 mrtva i 3 ranjena.

Ako bi se raspolagalo sa više eksploziva, uporišta bi sa svom posadom bila potpuno uništena. Plen: 2 pištolja.

Neprijatelj nije pokušavao da interveniše. Pošto nije bilo dovoljno snaga da bismo i tokom dana osiguravali prilaze u Moravsku dolinu, nismo nastavili s napadom preko dana.

U samom napadu učestvovao je Štab Zone te su drugovi komandant Kranjc[3] i politkomesar Jože Borštnar, posle dolaska na lice mesta, preuzeli rukovođenje operacijama.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 332/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „oper", i mastilom: „Tehn - A 363".

[1] Vidi dok. br. 63. 96. 141 i 153.

[3] Franc Poglajen

Osim toga, zapaljene su zgrade pošte i škole i Zadružni dom koji bi došli u obzir za smeštaj neprijatelja.

Nemci su se ogorčeno branili i pružali otpor još iz zapaljenog uporišta. Medu ubijenim Nemcima bio je i komandir žandarmerijske stanice. Tačne podatke o neprijateljskim gubicima još nismo primili. Prema podacima koje smo dosada dobili broj gubitaka izgleda suviše mali.

U toj borbi su se istakli mineri VI SNOUB. I SNOUB ..Toneta Tomšiča" nije dobro pripremila napad, borci su se pokazali osrednje, borbena disciplina je bila slabija, naročito kod komandnog kadra koji se premalo založio za uspeh.

U toku 20. 3. neprijatelj je patrolirao po putevima patrolama jačine 1 — 5 tenka (lakših), 3 kamiona 4 putnička automobila. Posle podne stiglo je u Moravče 12 kamiona vojnika.

Izveštaj Kamniško-zasavskog odreda od 19. 3 1944.

17. 3. 1944. grupa minera Kamniško-zasavskog odreda minirala je u oknu kod Kisovca kod Zagorja, koje je proizvodilo 28 vagona uglja dnevno, u samoj jami, 2 crpke i 4 velika električna motora, regulatore i električne dizalice. Voda je do mraka poplavila okno u visini 1 m. Rad će verovatno biti prekinut duže vremena. O čitavoj'akciji još nemamo detaljnih podataka i poslaćemo ih odmah čim ih primimo.[4]

19. 3. o. g. jedinice odreda porušile su 4 mosta na putu Zagorje — Litija, između Mlinša i Vidrga,[5] i napravile veći zasek.

Sa jedinicama na Pohorju nemamo veze od 11. 3. o. g. iako su u to vreme poslate dve direktne patrole iz štaba Zone.

Poslednje nedelje na sektoru Kamnik — Litija — Revirji[0] mobilisana su 102 borca. Njih 20 rasporedili smo u I SNOUB, 37 u VI SNOB[7] a ostale ćemo poslati u Dolenjsku.

Istočnokoruški odred poslao je novomobilisane borce — njihov broj nije nam dostavio — u Zapadnokoruški odred, jer prema izjavi PK za Korušku ZKO nedovoljno mobiliše a raspolaže sa nešto suvišnog oružja.

Na sektoru Kozje[8] jedinica je u poslednje vreme prilično mobilisala, tako da sada ima 106 ljudi. Zbog toga smo formirali bataljon, koji je sastavljen od dve čete. Bataljonu smo izdali naređenje da organizuje kanal preko Save i granice, koji je već

[4] Vidi dok. br. 68 i 146.
[5] Na karti 1:100.000 nije pronađeno.
[c] Predeo ugjenokopa Hrastnik—Trbovlje—Zagorje ob Savi
[7] Pogrešno. Treba: VI SNOUB.
[8] Predeo između reka Savinje. Save. Sutle i železničke pruge Celje—Rogatec.

uspostavljen preko Save, a treba ga uspostaviti još samo preko granice — preko kojeg će bataljon slati višak novomobilisanih boraca u Dolenjsku.

Pošto se mnogo Slovenaca, koji su rodom sa sektora Kozje, nalazi u X korpusu u Hrvatskoj, bilo bi veoma korisno ako bi Glavni štab NOV i POS izdejstvovao da se oni uključe u Kozjanski bataljon.

Radio-stanice na Pohorju i na Kozjem još ne funkcionišu.

Svim našim jedinicama hitno je potreban eksploziv za rušenje železničkih pruga i za napade na uporišta, pa molimo da se što pre pošalje veća količina eksploziva.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (MP.) Komandant:
Jože Borštnar Franc Poglajen

BR. 52

ZAPOVEST ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 21. MARTA 1941. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA PONOVAN NAPAD '•*fiA* HOTEDRŠICU[1]

STAB
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Na položaju 21. III 1944. g.
Br. 503

STROGO POVERLJIVO

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Procena situacije

Naše jedinice 18. o. m. napale su uporište Godovič i delimično ga onesposobile za vojničku upotrebu.

Takođe je delimično uništeno uporište Hotedršica, jer su naše jedinice porušile sva spoljna utvrđenja a neprijatelj je pretrpeo velike gubitke u materijalu i ljudstvu. Međutim, usled intervencije neprijatelja iz pravca Idrije, uporišta nisu bila potpuno likvidirana i Stab IX korpusa NOV i POJ odredio je

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 226/1. U desnom uglu iznad naslova dopisano plavom olovkom: „op", a na kraju dokumenta je pečat sa datumom prijema: „24. mart 1944."

da se zbog toga napad na ta uporišta ponovo izvede 22. marta o. g. u 22 časa[2] sa sledečim rasporedom:

Napad na Hotedršicu i obezbeđenje u pravcu Logateca izvešće XXX divizija kojoj se dodeljuje divizion XXXI divizije sa svim teškim naoružanjem.

XXXI divizija ima zadatak da zaštiti i onemogući intervenciju neprijatelja iz pravca Idrija — Godovič. U tom cilju blokiraju se Sp. i Zg. Idrija i Godovič.

Podaci o neprijatelju

Prema podacima naše obaveštajne službe od 19. marta o. g. uporišta i njihova jačina na našem sektoru su sledeči:

Idrija: 1.100 neprijateljskih vojnika naoružanih sa 8 teških bacača, 3 topa, 8 lakih bacača, 30—40 mitraljeza tipa „šarac".

Logatec: 140 domobrana naoružanih sa 4 minobacača, 8 teških i 16 lakih mitraljeza.

Rovte: 160 domobrana, naoružanih sa 4 topa, 3 laka bacača, 7 teških i 18 lakih mitraljeza.

Vrhnika: 300 domobrana.

Rakek: 60 domobrana i 10 Nemaca.

Planina: 140 Nemaca.

Postojna: 700 planinskih lovaca i 40 Italijana.

Prestranek: 1.200 regruta Nemaca.

Vipava: 100 alpinaca, više haubica i malih topova.

Ajdovščina: 900 alpinaca naoružanih lakim oružjem.

Sv. Trije Kralji: 70 domobrana.

šentjošt: 70 belogardista.

Polhov Gradec: 140 domobrana.

Dobrava:[3] 90 domobrana.

Horjul: 120 domobrana.

Log: 50 domobrana.

Uporište Godovič je od poslednje akcije dobilo pojačanje od 150 ljudi.

Hotedršica: oko 100 bega pojačanih sa nešto nemačke policije.

Odluka

III SNOUB ..Ivana Gradnika" blokiraće u noći 22. TII 1944. uporište Godovič i postaviće zasedu na putu Idrija — Godovič; Godovič — Hotedršica.

[2] Vidi dok. br. 49.

[3] Verovatno se odnosi na Dobrovo kod Ljubljane.

VII SNOUB „Franca Prešerna" blokiraće sa jednim bataljonom zapadnu stranu Sp. Idrije; sa dva bataljona zapadnu stranu Idrije a jedan bataljon će postaviti u Ključ (serpentine).

XVI B. ..Janka Premrla Vojka" blokiraće sa jednim bataljonom Sp. Idriju i put koji vodi na Razpotje (istočna strana sa dva bataljona blokiraće Idriju sa istočne strane preko Gore i puta koji vodi preko Veharša, a jedan bataljon postaviće u zasedu na put koji vodi iz Idrije u Godovič.

Zapovest:

Sekcija Bled
1 : 100.000
Montenero d'Idria[4] 1 : 50.000

Bataljoni XVI B. „Janka Premrla Vojka" koji vrše blokadu Idrije moraju da šalju patrole prema Sv. Tri Kralja, Žiri i Ravnama.

Bataljonu VII SNOUB „Franca Prešerna", koji će se nalaziti u Ključu dodeljuje se minerski vod Štaba XXXI divizije, koji ima zadatak da razrije oba puta koji vode iz Idrije za Godovič. Ovome minerskom vodu predaće XVI B. „Janka Premrla Vojka" sutra ujutro do 8 časova sav eksploziv kojim raspolaže, a III SNOUB ..Ivana Gradnika" uručiće istome vodu do 22. marta o. g. do 8 časova ujutro sve nagazne mine.

Jedinice koje vrše blokadu Sp. i Zg. Idrije moraju se ukopati i napraviti pokrivene bunkere a sa jakim bojnim patrolama moraju da upadnu u samo uporište i izvrše demonstrativni napad.

Štabovi brigada odgovorni su da blokada bude ofanzivnog značaja.

U slučaju intervencije neprijateljske avijacije otvoriti na avion vatru iz sveg automatskog oružja.

Svi bataljoni, koji se nalaze na položajima na glavnim putevima što vode iz Idrije za Godovič moraju puteve razriti, zaseči i na ivicama zaseka postaviti pešadijske mine ili sifonarice.[5]

Odmah posle dolaska na položaje treba prekinuti sve telefonske veze između Idrije — Godoviča i Hotedršice i na tu žicu priključiti svoje brigadne telefone.

Jedinice koje se nalaze na položajima moraju održavati međusobnu vezu pomoću signalista i kurira. Isto tako brigade moraju slati kurire na položaje drugih brigada.

[4] Crni Vrh kod Idrije
[5] Ručna bomba, francuskog tipa, sa zatvaračem na principu poluge.

U slučaju da se neprijatelj probije kroz naše položaje, treba poći za njim i napadati ga na pravcu njegovog pokreta kako bi naše jedinice bile pravovremeno obaveštene sa koje strane prodire neprijatelj.

Svaka brigada neka odredi mesto za previjalište. Štabovi brigada su lično odgovorni da se svi ranjeni drugovi iznesu sa bojišta a takođe da ljudstvo ima dovoljno hrane u toku borbe.

Svaka brigada mora imati rezervu jačine jedne do dve čete i to u blizini položaja, tako da svakog trenutka mogu priteći u pomoć jedinicama na koje neprijatelj bude vršio najjači pritisak.

Štab divizije nalaziće se na vrhu Griža.

Borbeni znaci za 22. mart o.g. su: Milan — Mirko.

Sve jedinice moraju ostati na položajima sve dotle dok ne prime nove direktive od Štaba XXXI divizije.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik štaba:	Komandant-major:
Keržič Ciril	Turšič Ivan	Potočar Stane
Metod	Istok	Stane

P. S. — Što se tiče ostalog, morate se rukovoditi prema tačkama u zapovesti Štaba IX korpusa od 19. marta o.g. 1/a.[s]

Poslato: Svima štabovima brigada.
Štabu IX korpusa.

[c] Vidi dok. br. 47 i 43.

IZVEŠTAJ ŠTABA ISTARSKOG NOP ODREDA OD 21. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O VOJNOJ I POLITIČKOJ AKTIVNOSTI ODREDA'

STAB ISTARSKOG ODREDA
Na položaju 21. III 1944.
br. 134/3

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

na položaju

Nedeljni izveštaj o akcijama i radu naših jedinica:

Mobilizacija koju sprovodi naš odred, posle mobilizacije na centralnom [sektoru], proširila se i na Pivški okrug, koji je pre kratkog vremena pohvaljen. To nas je unekoliko zavelo, pa smo se odlučili da sprovedemo mobilizaciju po selima tog okruga koja pripadaju našem području. Bilo nam je poznato da je to područje politički još veoma zaostalo i, pored ostalog, položaj mu je veoma nepovoljan, zbog čega smo ovaj sektor hteli ostaviti kao poslednji, kako bi sa svim snagama odreda pošli na izvršenje datog zadatka — mobilizaciju. Zbog ranije pcmenute zablude počeli smo taj rad samo sa jednim bataljonom, računajući da u okrugu koji dobiva pohvalu Pokrajinskog komiteta mora i teren biti pripremljen za mobilizaciju.

Kada je bataljon započeo svoj rad odmah je primećeno da ni teren, ni odbori, ukratko ništa, nije pripremljeno i da su novomobilisani isto onakvi kao što su nekad bili, jer su pobegli pre no što se bataljon približio selu. Uprkos tome uspelo nam je privući u naše redove nekoliko poštenih momaka, dok su ostali pobegli u Trst da izbegnu mobilizaciju. Gospodin župnik iz Košane je sa nekim saradnikom Poldom doveo Nemce u selo Stara Sušica, gde je istog dana stigao i naš bataljon. U selu se nalazio i pukovnik Prebelić-' i neka kurirska patrola. Kad je bataljon stigao u selo, komandant je bio ubeđen da je obezbeđenje izvršeno, pošto se u selu nalazio tako ugledan gost, i posiao je samo izvidnicu. Međutim, kada je ova stigla na svoj položaj, odmah je primetila da je selo opkoljeno, pošto su Nemci zaposeli položaje pola sata pre dolaska bataljona. Razvila se žestoka borba u kojoj je neprijatelj bio u preimućstvu pošto je imao zaposednute

' Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 296 II.

2 Zdravko Pribelič

sve visinske tačke. Posle dvočasovne borbe uspelo je mnogim našim borcima probiti obruč i povući se na stare položaje pred brojno nadmoćnijim neprijateljem. Tom prilikom imali smo 13 mrtvih, poginuli su i drug pukovnik Prebelić i kuriri VOS-a. Neprijateljski gubici ne mogu se utvrditi jer su Nemci odveli sve civile iz okoline i pustili ih tek idućeg dana. Sledeće noći smo i mi izneli svoje poginule drugove i pokopali ih na Ostrožnom Brdu. U vezi sa ovim događajem uhapsili smo jednog meštanina koji je zbog mobilizacije bežao u Trst i pored ostalog izjavio da je Nemce vodio na položaj župnik iz Košane, koga treba pred narodom dobro raskrinkati da ne bi ovdašnji pobožni narod krivo shvatio, ako bismo ga odmah uhapsili. Uhapšeni belogardista Mihelič iz Ribnice je na saslušanju izjavio da je pored župnika iz Košane vodio Nemce i Polde iz Gor. Košane (predsednik opštine) koji će biti uskoro uhapšeni. Detaljan opis vidi se iz sudskih zapisnika.

Dok je I bataljon mobilisao u Pivškoj dolini, II bataljon imao je isti zadatak u Katarinskom okrugu gde se rad odvijao slično kao u Pivškom kraju; samo što su naši borci uspešnije odbili napad i tom prilikom pretrpeli gubitke od 6 mrtvih i jednog zarobljenog. Neprijatelju smo međutim zadali teške gubitke, to jest 8 mrtvih i 17 ranjenih.

18. o.m. jedinice našeg odreda, pod rukovodstvom samog štaba, izvršile su napad na nemačko uporište Podnovigrad.[3] Prema poslednjem izveštaju, koji je stigao u 17 časova, u uporištu je bilo samo 50 Nemaca, ali je u međuvremenu stiglo još 200 Nemaca i 100 italijanskih finansa i karabinijera. za koje nismo znali. U 23 časa naše su jedinice stigle na položaje. Napad je započeo u 24 časa. U početku su naše jedinice uspešno napredovale do samog centra uporišta, ali su Nemci posle toga izvršili ispad iz kasarni i pojedinih kuća u kojima su stanovali. Posle jednočasovne borbe naše jedinice morale su se povući. Zbog suviše jake topovske i minobacačke vatre bilo je nemoguće istrajati u borbi. U tom napadu nismo imali žrtava, dok je neprijatelj imao više mrtvih i ranjenih čiji broj još nismo mogli utvrditi.

19. o.m. I bataljon je uništio i zapalio železničku stanicu u Podgorju — SI. Istra. Stanica je bila trenutno prazna, zato je bataljon [koji je] bio u pokretu uništio usput stanicu. Naše bataljone smo rasporedili kao što se vidi dole i kao što smo već više puta izvestili.

I bataljon poslali smo u SI. Istru, gde treba hitno sprovesu mobilizaciju jer su istu već započeli Nemci. Bataljon ima zadatak da sprovodi mobilizaciju kao i akcije na manja neprija-

[3] Odnosi se na Podgrad.

teljska uporišta ili patrole. Privremeno smo postavili za komesara I bataljona druga Znidarčič Jožu. dosadašnjeg komesara čete; za komesara III bataljona postavili smo druga Slavca,[4] koji je pre izvesnog vremena vršio dužnost zam. politkomesara bataljona; njegov zamenik ostaje raniji, tj. drug Dušan.[5] Za pomenute drugove poslaćemo uskoro predloge na potvrdu. Drug Hren Alojz, koga ste vi poslali i koji je vršio dužnost zamenika politkomesara III bataljona, stavljen je na raspoloženje II bataljonu, ali ne vrši dužnost.

II bataljon poslat je u okrug katarinskog i podgorskog rejona gde vrši mobilizaciju i manje akcije i napade na neprijateljska uporišta.

III bataljon smo poslali u okrug Brkini. Pošto je vojnički i politički bio neizgrađen, rasporedili smo ga u blizini štaba koji ga može kontrolisati svaki dan.

Među poginulim drugovima nalazi se i politkomesar I bataljona drug Margon Stanko.[6]

U bataljonima se svakodnevno održavaju politički časovi i vojne vežbe i to: u I bataljonu održano je 7 političkih časova. Na tim časovima raspravljalo se o drugarstvu koje treba podsticati među drugovima, naročito u teškim vremenima koja preživljava čitava slovenačka domovina, jer je to jedino što će nam pomoći da postignemo željenu slobodu.

U II bataljonu takođe je održano 7 političkih časova na kojima se raspravljalo o drugarstvu koje treba podsticati bilo u borbi, na napornim pokretima, za vreme odmora ili na zabavama.

U III bataljonu održano je 6 političkih časova koie je držao politkomesar. Diskutovalo se o oslobodilačkoj borbi jugoslovenskih naroda i kako je težak bio zadatak Partije kao organizatora i rukovodioca narodnog ustanka.

Po svim bataljonima čitaju se svakog dana radio-vesti i tumače veliki uspesi Crvene armije, koja zadaje smrtne udarce najvećem neprijatelju Slovena. Diskutovalo se nadalje o velikoj vazdušnoj ofanzivi koju preduzimaju saveznički avioni na industriju i vojne ciljeve u Nemačkoj.

Tokom nedelje održana je konferencija [sa] podređenim politkomesarima, na kojoj se diskutovalo da je prekopotrebno tumačiti vojsci kakve odnose mora da ima pripadnik NOV i POJ prema civilnom stanovništvu i civilnim organizacijama, koje imaju isti, ili možda često i teži, zadatak nego vojska, i zato ih treba smatrati kao operativne jedinice. 17. o.m. zaseda na

[4] Ado Slavec
[5] Dušan Puh
[c] Poginuo 13. marta 1944. u Staroj Sušici.

putu Podnovigrad — Obrov napala je nemački autobus. Prilikom tog napada 2 Nemca bila su mrtva a 1 ranjen. 13. o.m. poslat je transport od 40 novomobilisanih preko Notranjskog odreda u jedinice 18. divizije. 17. o.m. takođe je poslat transport od 68 drugova u iste jedinice.

Istog dana stigla nam je komanda novoformiranog Istarskog područja, kojoj ćemo prema vašem naređenju predati 40 ljudi.

Prema naređenju naslova danas putuju u [Istarsko područje] drug Savo,[7] zamenik komandanta odreda, i drugarica Polonca koja će ići na radio-telegrafski kurs.

Formulare za pregled brojnog stanja ljudstva, oružja, municije i minerskog materijala dostavljamo operativnom odseku naslova.

Poginule drugove već smo zamenili drugim novomobilisanim.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-kapetan:
Leon Batog[8]

[7] Anton Požar Savo
[8] Leon Klemenčič

NAREĐENJE ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 22. MARTA 1944. ZA IZMENU ZAPOVESTI ŠTABA 31. DIVIZIJE U VEZI S NAPADOM NA HOTEDRŠICU[1]

S T A B
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 22. 3. 1944.
Broj 8/a

STROGO POVERLJIVO!
ARHIVA

Poslato

XXX DIVIZIJI
XXXI DIVIZIJI

Štab XXXI divizije je svojom naredbom broj 503 od 21. 3. 44.[2] naredio blokadu Idrije na takav način da će VII brigada blokirati zapadnu stranu a XVI brigada istočnu. Ta odluka je nepravilna zbog toga jer sa VII brigadom ne bi mogla biti uspostavljena dobra veza sa zapadne strane obeju Idrija, niti bi ova brigada mogla odlučujuće da dejstvuje na sektoru koji za nas i za našu akciju stvarno nema nikakvog značaja. Drugo, teritorija oko Veharša, Potoka i Dola ostaje potpuno otvorena a XVI brigada, koja je sva na položajima, nema rezerve za zaštitu pozadine. S obzirom na to menjamo odluke štaba XXXI divizije iz naredbe br. 503 i naređujemo:

1.) Blokadu Idrije izvršiće XVI brigada tako što će jedan bataljon postaviti na serpentine (čvor). Ovaj bataljon mora da prodre na početak serpentina (kota 330) ka mostu, odakle će poslati jedno odeljenje na odvojene kote 649 i 579. odatle će ovo odeljenje upasti u Idriju i izvršiti demonstrativni napad. Ostali deo ovog bataljona rušiće put Idrija — Godovič i blokirati ga teškim mitraljezima sa serpentina. Takođe treba postaviti mine. Jaka borbena patrola ovog bataljona upašće niz dolinu prema Idriji, vršeći tim demonstrativni napad. Jedan bataljon XVI brigade zaposešće Govedarje[3] i osigurati oba puta, odnosno drumove koji vode iz Idrije prema Govedarjima. Bataljon će poslati jednu patrolu na svom sektoru u Idriju, radi demonstrativnog napada. Dva bataljona ove brigade zaposešće Idrijske Ravne i Goru i obezbediiti sve prilaze iz Idrije. Bataljon koji je na Gori kontroliše sa manjim odeljenjima Spodnju

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 223/11
[2] Vidi dok. br. 52.
[3] Odnosi se na Govekarjev Vrh,

Idriju na serpentinama kod raskršća. I ova dva bataljona izvode na svojim sektorima demonstrativni napad na Idriju jakim bojnim patrolama. Svim grupama koje vrše demonstrativni napad treba dodeliti teško oružje (bacače). Odeljenja koja će vršiti demonstrativni napad vraćaju se pred zoru u sastav svojih bataljona na određenim položajima.

2.) VII brigada biće divizijska rezerva na položajima Dole — Veharše i na raskrsnicama puteva zapadno od Trata i severoistočno od Montorsa[4] na bivšoj jugoslovenskoj granici. Ova rezerva povezaće se blizu Rovta sa XVII brigadom, a na zapadu sa bataljonima XVI brigade u Idrijskim Ravnama i na Gori. Rezerva ima zadatak da pomaže XVI brigadi kod blokade i XVII brigadi kod blokade Rovta. štab divizije upotrebljavaće je prema svome nahođenju.

3.) Štab divizije nalaziće se u Gorenjim Dolima na putu Veharše — Idrija.

4.) Sve ostale odluke vašeg naređenja ostaju. Rušiti treba sve ceste koje vode iz Idrije prema Godoviču ili' iz Rovta prema Hotedršici i Godoviču.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Hribar Janez

Komandant-pukovnik: Ambrožič

Načelnik štaba-poručnik: J.A.[5]

[4] Medvedje brdo
[5] Albert Jakopič •

NAREDBA ŠTABA 14. NO DIVIZIJE OD 22. MARTA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA REORGANIZACIJU BRIGADA[1]

STAB 14. DIVIZIJE
· NOV I POJ
Br

Na položaju, *22. mart 1944.*

N A R E D B A

Svim štabovima U.B. XIV divizije NOV i POJ

na položaju

Zbog smanjenja brojnog stanja jedinica naše divizije naređujemo sledeću reorganizaciju sastava brigada, sa sledečim komandnim i politkomesarskim kadrom.

Svaka brigada formira po dva bataljona.

U sastav štabova brigada i bataljona postavljeni su sledeči drugovi:

I. U.B. T.T.

Štab Brigade:
Komandant, drug Efenka[2]
Zam. komandanta, kapetan drug Ris[3]
Politkomesar, drug Mihael Mišica
Zam. politkomesara, drug Anton Turnher, do sada zam. politkomesara XIII S.N.O.B.
Za operativnog oficira je postavljen drug Cvelbar Stane, do sada zam. komandanta bataljona u II U.B.

I bataljon:

Komandant drug Kotar.[4] do sada zam. komandanta 1. bat. I. U B.
Zam. komandanta drug Trček,[5] do sada zam. komandanta 2. bat. I U.B.
Politkomesar drug Jovo,[6] do sada politkomesar 2. bat. I. U.B.
Zam. politkomesara drug Pogačev,[7] do sada zam. p. kom. I. U.B.

[1] Original (pdsan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 335/11.
[2] Ivan Kovačič
[3] Jože Lepin
[4] Martin Kotar, narodni heroj. Poginuo 21. aprila 1944. kod Kamnika.
[5] Ivan Sket
[c] Ivan Božič
[7] Franc Šlajpah

II bataljon:

Komandant poručnik drug Imre,[8] do sada zam. kom. 3. bat. I. U.B.

Zam. komandanta drug Milenko,[9] do sada zam. komand. 3. bat. I. U.B.

PoliUkomesar drug Nande,[10] do sada politkom 3. bat. I. U.B.

Zam. politkomesara drug Lojze Terčič, do sada zam. p. kom. 3. bat. I. U.B.

II. U.B. LJUBE SERCERA

Štab Brigade:

Komandant poručnik drug Mićo Došenović

Zam. „ „ „ Silni,[11] do sada komandant bat. I U.B.

Politkomesar drug Aleks Butara[12]

Zam. politkomesara drug Janez Kenk-Ivo, do sada politkomesar 4. bat. II U.B.

I bataljon:

Komandant drug Viktor,[13] do sada zam. komandanta 4. bat. II U.B.

Zam. komandanta poručnik drug Jakec,[14] do sada komandir čete I U.B.

Politkomesarski kadar postavićemo kasnije.

II bataljon:

Komandant poručnik drug Zdešar Mirko, do sada komand. 3. b.

Zam. „ .. .. Gostilna,[15] do sada zam 2. b.

Politkomesarski kadai postavićemo naknadno.

XIII S.N.O.B. MIRKA BRACiCA

Štab brigade:

Komandant kapetan drug Gedžo[16]

Zam. „ poručnik „ Gašper[17]

[8] Ignac Horvat

[9] Milenko Knežević. Teško ranjen 25. aprila 1945. u Dražoj Vasi kod Slovenskih Konjica i istog dana podlegao ranama.

[10] Ferdinand Sedej. Poginuo 29. juna 1944. kod Klančnikove planinske kuće u Staroj Glažuti na Pohorju.

[11] Jože Boldan

[12] Mihael Butara Aleks

[13] Viktor Tis^vec

[14] Tone Gregorič

[15] Stanko Ponikvar. Poginuo 24. juna 1944. u Zrečama.

[1C] Franc Bobnar

[17] Vinko Simončič

Politkomesar. drug Janušek,[18] do sada zam. politkoma I U.B
Zam. „ „ Gašo[19] „ „ - „- 2. b. II U.B.

I bataljon:
Komandant poručnik drug Dušan[20]
Zam. „ „ Bune Rudi, do sada zam. kom. 1. b.
Politkomesar „ Školski,[21] do sada politkom 1. b.
Zam. „ „ Kokalj[22] „ zam. „ 2. b.

II bataljon:
Komandant drug Majetič[23], do sada komandant.....3. b.
Politkomesar drug Počkar Jože „ politkom.....3. b.
Zamenik komandanta i zam. politkomesara biče postavljeni naknadno.
Dosadašnji načelnik štaba II U.B. poručnik drug Mirko Prodnik postavljen je za referenta za vezu u Štabu XIV divizije.

Novopostavljeni zamenici brigadnih politkomesara vršiče r.ovu funkciju kao vršioci dužnosti sve dotle dok njihova postavljenje ne potvrdi CK KPS.

Reorganizaciju brigada izvršiti odmah posle prijema ove naredbe. Novopostavljeni odgovorni rukovodioci neka odmah zauzmu svoja [nova] službena mesta i preuzmu odgovorne funkcije.

Napomena: Svaka brigada neka formira po dva bataljona, a svaki bataljon neka se sastoji od dve čete u kojima treba postaviti najbolji komandni i< politkomesarski kadar kojim se raspolaže.

Medicinar drug Lado[24] premešten je iz II U.B. u XIII S.N.O.B. kao v.d. brigadnog referenta saniteta za vreme odsutnosti dr Pavčeka.[25]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant major:
Stane Dobovičnik Klanjšek Jože

[18] Janez Dolničar
[19] Gavrilo Ilić. Poginuo 15. maja 1944. kod Langenvalda.
[20] Dušan Remih
[21] Jože Jakoš
[22] Edo Kokalj. Poginuo 15. maja 1944. kod Langenvalda.
[23] Lojze Majetič
[24] Lado Kravos
[25] Dr Ivan Kopač

OBAVEŠTENJE ŠTABA 31. DIVIZIJE OD 22. MARTA 1944. ŠTABU 9. KORPUSA NOVJ O SPROVOĐENJU NAREĐENIH IZMENA U VEZI S BLOKADOM IDRIJE[1]

S T A B
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Na položaju 22. III 1944. g.
Br. 513

STROGO POVERLJIVO!

ŠTABU IX KORPUSA NOV I POJ

Zbog novih zadataka koje je primila naša Divizija menjamo svoju naredbu br. 503 od 21. marta o.g.[2] i

n a r e đ u j e m o :

1. — Blokadu Idrije izvršiće XVI B. ..Janka Premrla Vojka" i to na taj način što će postaviti jedan bataljon na serpentine puta koji vodi prema Črnom Vrhu (Ključ). Ovaj bataljon treba da zaposedne kotu 330 kod mosta odakle će poslati jedno odeljenje na kotu 649 i 579, koje će odatle upasti u Idriju i preduzeti demonstrativni napad. Ostali deo ovog bataljona rušiće put Idrija — Godovič i blokirati ga teškim mitraljezima na serpentinama. Da bi put bio sigurno miniran dodeliće se tome bataljonu i minerski vod pri Štabu Divizije. Bojna patrola istog bataljona upašće niz dolinu prema Idriji i time izvršiti demonstrativni napad.

Jedan bataljon ove brigade neka zaposedne Govedarje (Govekarjev Vrh) i obezbedi oba puta. odnosno puteve koji iz Idrije vode prema Govedarjima. Ovaj bataljon treba da pošalje jaku bojnu patrolu sa svoga sektora u Idriju da izvrši demonstrativni napad.

Dva bataljona ove brigade zaposešće Idrijske Ravne i Goru i obezbediti sve prilaze iz Idrije. Bataljon koji će biti na Gori treba manjim odeljenjima da kontroliše Sp. Idriju na serpentinama prema Raizpotju. I ova dva bataljona treba na svom sektoru da jakim bojnim patrolama vrše demonstrativni napad na Idriju i Sp. Idriju.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 226/1. Na kraju dokumenta je pečat s datumom prijema: „24. mart 1944 "

[1] Vr'di dok. br. 52 i 54.

Demonstrativni napad na Idriju treba da traje čitavu noć tako da ova odeljenja menjaju svoje položaje a pred jutro da se vrate na određeni položaj u sastav svojih bataljona.

2. — VII U.B. „Franca Prešerna" ostaće na položajima kao divizijska rezerva.

Sa jednim bataljonom zaposešće kote 818, 785 i 669, tj. zapadno od sela Trate i severno od Medvođeg Brda (Montors). Ovaj bataljon treba da se poveže sa XVII brigadom koja će blokirati Rovte.

Sa ostalim bataljonima zaposešće: Veharše, Gorenje i Dolenje Dole.

Bataljon u Veharšama neka se poveže sa III U.B. „Ivana Gradnika" koja će blokirati Godovič a bataljon koji će biti u Dolama sa bataljonima XVI B. „Janka Premrla Vojka".

Skrećemo pažnju da štabovi brigada treba da uspostave posebnu vezu sa štabovima ostalih brigada.

VII UB. „Franca Prešerna" treba da izda naredbu za rušenje puteva Hotedršica — Rovte i Rovte — Godovič.

Štab divizije nalaziće se u Gorenjim Dolama na putu Veharše — Idrija.

Sve ostale odredbe naše naredbe br. 503 od 21. marta o.g. ostaju na snazi.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik štaba:	Komandant, major:
Keržič Ciril Metod	Turšič Ivan Istok	Potočar Stane Stane

Poslato: svim brigadama
Štabu IX korpusa

OBAVEŠTENJE ODSEKA ZA POZADINU SiABA 9. KORPUSA NOVJ OD 23. IVIARTA 1944. OKRUŽNOM KOMITETU KPS ZA SLOVENACKO PRIMORJE O FORMIRANJU VOJNO-POZADINSKIH ORGANA[1]

STAB IX KORPUSA NOV I POJ
ODSEK ZA POZADINU
na položaju, 23. 3. 1944.
br. 15/44

OKRUŽNI KOMITET KPS

O B A V E Š T E N J E

Obaveštavamo vas da se, na osnovu naređenja Glavnog štaba NOV i PO Slovenije, organizuje na teritoriji IX korpusa vojno-pozadinska služba, kao što je već organizovana na teritoriji VII korpusa. U toku je organizovanje triju komandi područja:

1. Komanda Idrijskog područja (već je organizovana)
2. „ Vipavskog „ (organizacija je u toku)
3. „ Tolminskog „ „

Svaka komanda područja ima još odgovarajuće odseke i komande mesta:

Odseci:

1. Sudski odsek
2. Sanitetski odsek
3. Ekonomski „
4. Odsek za vezu.

Komanda Idrijskog područja ima sledeće komande mesta:

1. Komanda mesta Vojsko
2. „ „ Cerkno
3. „ „ Čepovan.

Komanda Vipavskog područja:

1. Komanda mesta Sežana
2. „ _ Ajdovščina
3. „ „ Dornberk.

Komanda Tolminskog područja:

1. Komanda mesta Selo
2. „ .. Grant
2. .. .. Čadrg.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 223

Sve komande mesta imaju privremeni naziv i kraj; prema potrebi menjaće se.

Komande područja i komande mesta imaju zadatak da radi zajedničke saradnje stupe u vezu sa svim okružnim i rejonskim komitetima KPS i svim ostalim odborima na terenu i privrednim komisijama.

Članovi KPS komandi područja i komandi mesta odgovorni su za svoj partijski rad OK i RK KPS.[2]

Molimo vas da obavestite sve OK i RK KPS na vašoj teritoriji da jedan član RK ili OK KPS prisustvuje sastanku ćelije koji održava komanda mesta ili područja. Sastanku ćelije komande područja neka prisustvuje jedan član OK, a sastanku ćelije komande mesta član RK KPS. Komande područja i komande mesta imaju redovno svake sedmice sastanak ćelije. O tom sastanku treba da obavestite OK ili RK KPS i jave dan, mesto i vreme sastanka.

Izdali smo proglas civ. stanovništvu o zabrani kretanja bez propusnica i poseti rođacima u NOV i POJ, koji vam je bio predložen preko OK za baški okrug i koji ste odobrili. Proglas je u štampi i biće objavljen u ..Partizanskom dnevniku". Molimo vas da obavestite sve podređene odbore da civilnom stanovništvu protumače razlog [izdavanja] tog proglasa, o njegovom značaju i koristi za NOV i POJ.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za Štab IX korpusa NOV i POJ

zam. politkomesara: Vlado[3] s.r.

Šef odseka: Rusjan[4] s.r.

[2] Okružni komitet i Rejonski komitet Komunističke partije Slovenije

[3] Branko Babič

[4] Ernest Rusjan

UPUTSTVO STABA 14. NO DIVIZIJE OD 23. MARTA 1944. ŠTABU 2. SLOVENAČKE BRIGADE „LJUBO SERCER" O NAREDNIM ZADACIMA[1]

S T A B
XIV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 23. marta 1944. u 17.30

ŠTABU II U. B. LJUBE SERCERA

na položaju

Predviđali smo veću akciju[2] i zato smo pozvali na sadašnje položaje vašu i XIII S.N.O.B. Pošto se, međutim, situacija izmenila, predviđena akcija otpada. Naređujemo vam da u toku noći vaša brigada pređe na sektor Paški Kozjak sa sledećim zadacima:

1.) Pogledati da li se negde nalaze naši ranjenici ili eventualno zaostali borci.

2.) Svuda gde su se kretale naše jedinice pogledati ima li oružja, municije i eksploziva. Na putu od Brdca, pored Štravsa, Podpečana, Klinca, mora da leži jedan samar gde je ubijena jedna mazga XIII S.N.O.B. Ovaj samar treba podići i nabaviti jednog konja za njega.

Verovatno na tom sektoru leži više samara, koje treba pokupiti i opraviti, kako bi mogli poneti teški bacač koji treba da podignete. Bacač je zakopan na Basališču, zapadno od kote 1.273. Gde je to — pitajte drugove koji su išli s nama. Treba podići teški bacač sa čitavom municijom i dostaviti ga najbržim putem I U.B. Takođe se raspitajte kod boraca da li ko zna gde su zakopane puške, automati i jedan teški mitraljez. Ukoliko ga možete nositi sa sobom, podignite to oružje a u protivnom slučaju treba ga dobro sakriti te nas o tome obavestite. Takođe nas obavestite ko zna za to oružje.

3.) Vaša brigada treba do 30. o.m. da preduzme najmanje jednu akciju na pruzi, s tim da odvrti šine, izbaci voz i zapleni sve što je u njemu upotrebljivo za nas. Drugu akciju treba da preduzmete na železničku stanicu Gornji Dolič. Tu treba isprazniti magazin, ako je moguće, uzeti ispravne telefone, pisaće mašine itd. i to sakriti, a stanicu i magazin zapaliti.[3]

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 335/11.
[2] Vidi dok. br. 33.
[3] O izvršenju ove akcije vidi dok. br. 96, 125, 146 i 149.

4.) Vaša brigada može da se kreće na sektorima Razborje — Št. Vid — sektor Paški Kozjak i na pohorskoj strani. Na pohorskoj strani se zadržavajte u dolini a ne visoko u brdima.

5.) Zasede postavljajte u jačini 30—40 ljudi ili pak držite čitav bataljon u blizini neprijateljskih uporišta. Uništavajte sva telefonska i električna postrojenja tako što ćete preseći stubove.

Treba, međutim, da pazite da vas neprijatelj ne iznenadi onako kao na Pohorju.

6.) Veza sa Štabom divizije biće svakog utorka i petka kod Jagera, Graška Gora, od 24 do 2 sata posle ponoći. Na tu javku treba da šaljete redovno poverljive kurire. Stalna javka za Štab divizije biće takođe u Belim Vodama, usamljena kuća 300 m od crkve.

XIII S.N.O.B. kretaće se na sektoru Luče — Rečica — Šoštanj — Črna.

I U.B. ima sektor Menina planina — Borovlje.

Sve starešine koji su postavljeni u Vašu brigadu poslaćemo na javku.

Što se tiče političkog rada na terenu treba da se rukovodite okružnicom koju ste primili. Budite što aktivniji i iskoristite svaku priliku za razgovore, konferencije i mitinge među civilnim stanovništvom. XIII S.N.O.B. održala je veoma uspeo miting kod Sv. Vida, iako su u početku morali ljude goniti silom na miting. Na mitingu su, međutim, ljudi ispoljili veliko interesovanje za našu narodnooslobodilačku borbu i sa oduševljenjem prihvatili sve što se izvodilo na mitingu.

U vojsci treba što više raditi vojnički i politički, tako da se moral što pre podigne na pristojnu visinu, što zavisi samo od našeg kadra.

Izveštaje šaljite preko javke u određene dane. Izveštaji neka budu iscrpni tako da dobijemo jasnu predstavu o stanju brigade.

Pazite na trošenje municije. Pokušajte koliko god je moguće obući i obuti vojsku. Organizujte obućarsku radionicu, tj. 1 ili 2 obućara koji će u brigadi stalno šiti i krpiti.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant-major:

NAREĐENJE ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 23. MARTA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NASTAVLJANJE PRITISKA NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA I ZA POJAČANJE POLITIČKE AKTIVNOSTI NA TERENU[1]

S T A B
XVIII DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj, 23. III 1944.

Z A P O V E S T

Štabu VIII, IX. X brigade
Štabu Notranjskog odreda i štabu Artiljerijskog diviziona.

Zbog novih zadataka koje ima naša divizija i u vezi s tim potrebnih pregrupacija naših snaga

n a r e đ u j e m o

1. VIII brigada preuzeće sektor Vel. Lašče, s tim da odmah posle prijema ovog dopisa povuče dva bataljona koje ima na sektoru Begunje i smesti ih u Slatnik — Zapotok. Bataljoni koji se nalaze u Maloj Slevici — Praproče ostaće i dalje tamo sa istim zadacima kao dosada. Štab brigade neka se smesti u Zamostecu. Topovsko odeljenje sa brdskim topom neka ostane do daljeg u sastavu i pod komandom artiljerijskog diviziona.

2. IX brigada preuzeče sektor Kočevja i blokadu Ribnice s tim da jedan bataljon postavi u Dane — Bukovicu, jedan u Rakitnicu, jedan u Makoše, a osim toga ostaće bataljon koji je u Polomu, dok će se Ruski bataljon smestiti u Kotu, a štab brigade u Danama. Brigada mora da vrši blokadu i pritisak na neprijateljsko uporište Ribnicu i Kočevje.

3. X brigada prebaciće se na sektor VIII brigade s tim da smesti bataljone u Pikovnik — Bezuljak — Begunje. Štab brigade neka se smesti u s. Selšček. Brigada mora na svom sektoru intenzivno rušiti prugu i napadati vozove; tačno kontrolisaii sektor Rakitne i postavljati zasede neprijateljskim patrolama koje treba uništavati.

Preko obaveštajne službe tačno ustanoviti stanje na pruzi Rakek — Postojna kao i kretanje neprijatelja. Brigada neka na svom sektoru razvije svu inicijativu i neka pregleda teren zbog

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 198/IV.

mogućnosti akcija. Topovsko odeljenje IX brigade sa brdskim topom treba odmah uputiti u sastav njegove jedinice.

4. Notranjski odred ostaće na svojim dosadašnjim položajima Gor. Jezero — Grahovo, sa zadatkom da izvodi što uspelije akcije na pruzi Postojna — Rakek. Pored toga najvažniji zadatak jedinice je da patrolama kontroliše pravac prema Rakeku i u slučaju neprijateljskog nadiranja uništava neprijatelja na terenu. Zbog toga mora održavati tesnu vezu sa X brigadom i u svakom pogledu pružati međusobnu pomoć.

5. Artiljerijski divizion ostaće na svojim dosadašnjim položajima sa zadatkom da odmah dovede u ispravno stanje haubicu od 100 mm. Kompletirati treba svu municiju za haubicu 100 mm kojom se raspolaže, kao i za brdski i poljski top od 75 mm. Haubica i jedan poljski top moraju biti u ispravnom stanju i uvek spremni za dejstvo. Topovsko odeijenje sa brdskim topom iz VIII brigade ostaće do daljeg u sastavu diviziona.

Sve jedinice neka posvete najveću pažnju vojnim vežbama, rukovanju oružjem i održavanju oružja u ispravnom stanju. Na vojnim časovima treba, s obzirom na sva iskustva našin dosadašnjih borbi, tumačiti taktiku neprijatelja u borbama na terenu kao i u utvrđenim uporištima a takođe [treba govoriti] o svim sredstvima i pomagalima koje mi upotrebljavamo protiv nje. Na političkim [časovima] izložiti našim borcima stvarnu međunarodnu vojnu i političku situaciju i ulogu naše Narodnooslobodilačke vojske u međunarodnoj situaciji. Prikazati nužnost naše ofanzive istovremeno [sa] savezničkom a pored toga usaditi našim borcima svest da ni u kom slučaju ne smemo dozvoliti okupatoru da se zbog nekolicine slovenačkih izdajnika pokuša učvrstiti u našim krajevima.

Sva detaljna uputstva i konkretne zadatke dobiće jedinice posebnom zapovešću i na konferencijama sa štabom.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
N. Majcen[2] Janko Rudolf

[2] Nace Majcen

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 24. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O DEJSTVIMA SVOJIH DIVIZIJA'

Položaj, 24. 3. 1944.

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Na položaju

I. Raspored jedinica:

XV divizija:

V SNOUB nalazi se sa jednim bataljonom na Gor. Težkoj Vodi, sa zadatkom osiguranja u pravcu Novog Mesta. Drugi bataljon nalazi se na položajima Dol. Lakovnice, a treći bataljon na položajima Mraševo. Baterija se nalazi u Hrušici. Sa dve čete brigada kontroliše teren prema Kostanjevici. Četvrti bataljon ove brigade je čitav izbačen iz stroja za vreme borbe kod Javorovice[2] i o tome dostavljamo detaljan izveštaj. Pored toga će posle svog povratka dati još detaljniji izveštaj drug komesar Korpusa, koji se momentano nalazi u Cankarevoj brigadi radi raščišćavanja pomenutog slučaja.

IV SNOB nalazi se na sektoru Kriška Vas — Nova Vas.

XV brigada na sektoru Polica.

XII brigada nalazi se na sektoru Št. Jurje.' Sve tri brigade pripremaju se za predstojeću akciju[4] i vrše napade na železničku prugu i vode lokalne borbe sa neprijateljem na terenu.

XVIII divizija:

VIII brigada nalazi se sa dva bataljona na sektoru Begunje — Bezuljak, sa zadatkom da ruši prugu Borovnica — Rakek. Ostala dva bataljona ove brigade nalaze se na sektoru Slevica kod Velikih Lašča, sa zadatkom obezbeđenja akcije na Ribnicu.

[1] Original (pisan na mašinr) u Arhivu IZDG SRS, k. 21. U desnom uglu iznad datuma dopisano: „335—oper".

[2] Vidi dok. br. 80.

[3] Na karti 1:100.000 Šenturje: sada: Podtabor.

[4] Odnosi se na dejstva jedinica 7. korpusa radi ovlađivanja neprijateljskim uporištem Ribnica (v·di dok. br. 61).

IX brigada nalazi se na sektoru severno od Ribnice, na položajima: Bukovica, Vinica, Ložine, Polom i Kot. Ova brigada sprema se za napad na Ribnicu i ima zato takav raspored.[5]

X brigada nalazi se na sektoru Rakitna — Brezovica sa zadatkom napadanja na železničku prugu.

Notranjski odred nalazi se direktno pod komandom štaba XVIII divizije i to na sektoru Gor. Jezero — Grahovo.

Dolenjski odred nalazi se sa jednim bataljonom IV brigade severno od Novog Mesta, sa zadatkom da kontroliše taj teren.

Belokranjski odred nalazi se sa jednim bataljonom na sektoru Toplice, za kontrolu doline Krke od Novog Mesta, a sa jednim bataljonom nalazi se na sektoru Metlika, za kontrolu Kupe iz pravca Ozalj.

Od Istarskog odreda nemamo izveštaja.

II. AKCIJE:

Akcije XV divizije i Dolenjskog odreda priložene su.

VIII brigada XVIII divizije izvela je sa inžinjerijskom četom i prvim bataljonom rušenje pruge Borovnica — Postojna i porušila prugu u dužini od 90m. Pruga je srušena na osam mesta i promet je bio zaustavljen za 8 časova.

Sektor IX brigade. Ujutro 21. 3. u 7.30 časova krenula je iz Vel. Lašča neprijateljska kolona iz više pravaca prema položajima IX brigade. 3. bataljon IX brigade je odmah zaposeo položaje na koti 584, istočno od sela Mala Slevica, prema Skrlovici. Neprijatelj je zaposeo kotu 661 i u 8 časova već je započela borba. Neprijatelj je bio dva puta odbijen od Male Slevice prema Vel. Slevici i tukao položaje bataljona sa artiljerijom i teškim bacačima. Pošto je za to vreme stigla nova neprijateljska kolona iz pravca sela Kot, bataljon se malo povukao i to na grebene prema Maršičima. U međuvremenu je štab brigade poslao jednu četu I bataljona preko Podpoljana i Škrlovice sa zadatkom da udare neprijatelju u leđa. Neprijatelj je pomoću svoje osmatračnice pravovremeno primetio ovu četu i počeo da se povlači prema Vel. Slevici. Naše jedinice su zatim gonile bežećeg neprijatelja do njegovih polaznih položaja. Prema izjavama civila iz sela Mala Slevica neprijatelj je imao 7 mrtvih i 15 ranjenih. Na našoj strani bio je 1 drug lakše ranjen. Borba je trajala od 8 do 16 časova.

IX brigada imala je zadatak da noću 21/22. o.m. sa tri bataljona napadne i likvidira neprijateljsko uporište Ribnicu.[6] Početak napada bio je određen za 19.30. Međutim, zbog napred po-

[5] Vidi dok br. 61.
[6] Vidi dok. br. 48.

menute i opisane borbe i pošto bataljoni VII brigade nisu stigli pravovremeno da zamene bataljone IX brigade, napad na Ribnicu započeo je tek u 23.30 časova. Artiljerijska priprema počela je, međutim, pogrešno u 19 časova, usled čega artiljerija nije imala efekta, jer bataljoni još nisu bili na mestu. Napad na samo uporište preduzet je sa dva bataljona i to: I bataljon je napadao iz pravca Bukovica — ciglana i dalje prema centru mesta. Bataljon je zaposeo ciglanu i jedinice su stigle do bunkera na odstojanje od 30m. Pokušaji daljeg nadiranja bili su uvek bezuspešni jer je neprijatelj zaprečnom vatrom uvek bacio naše jedinice natrag. Bataljon su u napadu podržavala dva naša teška bacača, koji su imali vrlo dobre pogotke, jer za vreme gađanja neprijatelj nije odgovarao. Čim je, međutim, bacačka vatra prestala i naša pešadija mogla da nastavi napad, neprijatelj je odmah otvorio vatru iz čitavog svog oružja. Treći bataljon je stigao u selo Gorenji Lazi u 23 časa i odmah započeo sa napadom. Prva četa napadala je severno od železničke stanice, druga cestom od Gorenje Vasi prema Ribnici, a treća od Hrovača prema Ribnici. Pošto se ovaj bataljon nije nalazio na glavnom pravcu napada, imao je pre svega zadatak da svojom vatrom veže za sebe pažnju i vatru neprijatelja i time rasterati bataljon koji se nalazio na glavnom pravcu napada. Jedinicama je uspelo da priđu bunkerima na udaljenost od 50 do 80m, bliže nisu uspeli prići niti im je uspelo likvidirati neprijateljske bunkere. U 5 časova ujutro bataljon se povukao natrag u selo Vinice. Ruski bataljon ove brigade bio je dodeljen kao zaštita artiljerijskom divizionu i jedna četa kao brigadna rezerva. IV bataljon napadao je neprijateljsko uporište Kočevje i od njega još nemamo izveštaja. Drugi bataljon držao je zasedu između Koblarja i Ložina, ali iz tog pravca neprijatelj nije vršio ispade. Neprijateljski gubici još nisu poznati; na našoj strani bila su 2 mrtva i 11 teže i lakše ranjenih.[7]

X brigada imala je akciju na pruzi Ljubljana — Borovnica. Izveštaj o uspehu još nismo primili.

Noću 22/23. o.m. bio je na pruzi minerski vod Notranjskog odreda sa jednim bataljonom i o tome takođe još nismo primili izveštaj, osim radiogram da je uništen voz.

Usled ovih uspeha XVIII divizije u dopisu novom štabu divizije i u razgovoru sa drugom zamenikom komandanta XVIII divizije Petrom Stantetom detaljno smo raspravljali o uzrocima neuspeha i dali im tačne direktive da se ubuduće ne bi više pripremale neuspele akcije. XVIII divizija dobila je zadatak da sa dve brigade ponovo napadne uporište Ribnicu i da istovremeno sa minerskim vodovima poruši železničku prugu Ljub-

[7] Vidi dok. br. 62.

ljana — Postojna. U slučaju da dve brigade ne bi bile dovoljne za likvidaciju Ribnice, izdali smo naređenje da upotrebe sve svoje snage i da se neprijateljsko uporište Ribnica mora likvidirati.[8]

XV divizija ima zadatak da likvidira novoformirano uporište Pijava Gorica i to istovremeno kada se bude izvodio napad na Ribnicu. Što se tiče strašnog slučaja u Cankarevoj brigadi, preduzeli smo sve potrebne mere da se slična stvar ne bi više dogodila i u vezi s tim pošao je tamo i drug politkomesar, pa ćemo vam posle njegovog povratka naknadno poslati izveštaj.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komimdant-pukovnik:
Rajko Tanasković

P.S. Što se tiče slučaja kod Javorovice i uopšte slučajeva iznenađenja, naš Štab će preduzeti potrebne mere da se razvije politička kampanja po jedinicama i kod komandnog kadra, napravićemo okružnice u pogledu osiguranja i kontrole. Sve te stvari ćemo intenzivno preneti na sastancima naših rukovodilaca.

BR. 61

ZAPOVEST ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 24. MARTA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA PONOVAN NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RIBNICU[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj, 24. III 1944.

ZAPOVEST

Sekcije: Vrhnika, Ljubljana, Cerknica. Novo Mesto 1 : 100.000

Stanje neprijatelja:

Kočevje: 900 ljudi, od toga 300 Nemaca, ostalo be-ga. Naoružanje se u poslednje vreme nije promenilo.

Ribnica: 350 be-ga, 150 Nemaca, naoružanje 8 — 10 teških mitraljeza, 2 teška bacača i veći broj lakog automatskog oružja.

[8] Vidi dok. br. 61.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 191 IV.

Pored toga imaju 1 mali tenk ZKW i 1 autoblindu, kao i nepoznati broj motornih vozila. Utvrđeni su bunkerima, ukopanim u zemlju, između kojih imaju saobraćajnice. U tornju imaju 2 osmatračnice, u njemu se nalazi i mitraljeski bunker.

Vel. Lašče: 560 be-ga i 10 Nemaca, među kojima ima nekoliko policajaca. Naoružanje je nepromenjeno, osim nekoliko topova koje imaju pripremljene za posadu u Ribnici.

Sv. Trojica: 80 be-ga, 15 — 20 Nemaca, naoružanje 7 puškomitraljeza i 2 laka bacača. Nisu utvrđeni i imaju samo privremene bunkere.

Barje: Črna Vas, Podpeč, Notranje Gorice. Preserje: posade nepromenjene.

Borovnica: 400 be-ga, 200 Nemaca; pored toga 21. o.m. stiglo je 200 be-ga i 20 Nemaca koji imaju zadatak da kontrolišu okolni teren.

Rakek: 100 be-ga i 160 Nemaca, utvrđeni su bunkerima i ograđeni žičanom preprekom, naoružani su sa 3 topa i više teških bacača.

Ravberkomanda: 25 ljudi; uporište se privremeno smanjilo jer su otišli u Italiju, ali će se uskoro povećati na normalno stanje od 50 ljudi.

Postojna: 220 Nemaca i 150 be-ga. Prestranek. Št. Peter,[8] Ilirska Bistrica su uporišta jačine 300 — 500 ljudi.

Pruga: Bunkere duž pruge zaposeli su be-ga, među njima nekoliko Nemaca. Pored toga u nekim bunkerima imaju i reflektore. Kada prugom idu neprijateljski transporti straža je pojačana i na nekim mestima postavljaju zasede. Duž pruge, i to na čitavom sektoru od Ljubljane do Postojne, gde se ukaže potreba, kontrolu vrši oklopni voz.

Naša divizija, koja ima zadatak da na svom sektoru napada neprijateljska uporišta, njegove saobraćajne veze i sprečava neprijateljski saobraćaj, izvršiće napad većeg obima na neprijateljsko uporište Ribnicu, za koje su dati uslovi da se sa dovoljno snaga likvidira. Pored toga izvršiće se veći napad na neprijateljsku prugu od Borovnice do Postojne. Za izvršenje ovoga

n a r e đ u j e m o :

1. VIII brigada koja se nalazila na sektoru Vel. Lašče — Ribnica ima zadatak da 25. o.m., zajedno sa svim ostalim jedinicama, preduzme sa dva bataljona napad na Ribnicu a sa dva bataljona osiguranje prema Vel. Laščama. Iste noći sa jednim bataljonom koji je određen za osiguranje izvršiti napad na Sv. Trojicu, kojom prilikom treba naročito paziti da neprijatelj ne

[1] Sada: Pivka

pobegne u Lašče. Izvršiti pritisak na Vel. Lašče i dobro ga blokirati. Odmah posle likvidacije Sv. Trojice povući bataljon na sadašnji položaj i upotrebiti ga za blokiranje Vel. Lašča.

Glavni pravac napada na Ribnicu za VIII brigadu je od Gorenje Vasi. Napad preduzeti u tom pravcu sa jednim bataljonom, a sa drugim bataljonom sa istočne strane, u pravcu železničke stanice. Bataljoni treba da održavaju tesnu međusobnu vezu. Takođe održavati vezu na desnom krilu sa bataljonom IX brigade, koji će napadati od ciglane, a na levom krilu sa jedinicama IX brigade,, koje će napadati od Hrovače. Štab brigade nalaziće se za vreme akcije u selu Breg, odakle će imati najbolju vezu sa svim svojim jedinicama. Cestu Vel. Lašče — Ribnica treba temeljito prekopati i minirati, a istovremeno srušiti i mostove kod Rašice. Obaveštajnom službom kontrolisati pravac prema Ljubljani i Dobrepoljsku dolinu tako da će štab brigade biti stalno upoznat sa momentanom situacijom na tim terenima.

2. IX brigada izvešće sa dva bataljona napad na Ribnicu, a sa dva bataljona vršiče osiguranje prema Kočevju. Ruski bataljon ostaće u rezervi kao zaštita artiljeriji. Bataljoni koji će vršiti osiguranje prema Kočevju moraju izvesti jak fingirani napad na uporište, koje treba dobro blokirati i sprečiti bilo kakav pokušaj neprijatelja da vrši ispade. Temeljito rušiti i minirati put Kočevje — Ribnica.

Glavni pravac napada na Ribnicu za IX brigadu je iz pravca ciglane, gde treba izvršiti prodor posle temeljite pripreme teškim oružjem. Zbog toga izvršiti napad u tom pravcu sa oba bataljona, sa jednom njihovom četom u pravcu od Hrovače. Strogo paziti na to da za čitavo vreme operacija bude najtešnja međusobna veza između jedinica koje učestvuju u akciji. U tom cilju treba izdati pojedinim bataljonima i četama pismene zapovesti u kojima im treba tačno odrediti konkretne zadatke koje moraju sve jedinice bezuslovno izvršiti. Svako neizvršenje konkretnih zadataka u akciji najstrože će se kazniti.

Štab brigade biće u Bukovici.

3. Artiljerijski brdski divizion, kome će za vreme akcije biti dodeljena topovska odeljenja VIII i IX brigade, smestiće haubicu i jedan poljski top na položaj kod transformatora, gde je imao topove prilikom poslednjeg napada. Oba brdska topa smestiće na kotu 558 (Sv. Frančišek), gde će biti i komandno mesto za svu artiljeriju. Sve topove treba smestiti tako da još po danu mognu izvršiti potrebnu pripremu. Haubicu upotrebiti za rušenje bunkera desno od ciglane, kuda treba takođe gađati brdskim topovima. Sa poljskim topom razbiti crkveni toranj koji najviše ometa nastupanje pešadije. Divizion će takođe raspola-

gati sa oba teška bacača i smestiće ih jugoistočno od sela Sajevec. Za čitavo vreme operacija divizion mora da bude u stalnoj telefonskoj vezi sa štabovima brigada i divizije, kao i sa jedinicama koje će direktno napadati uporište, kako bi se moglo u punoj meri iskoristiti dejstvo teškog oružja.

4. X brigada će sa jednim bataljonom napasti Borovnicu a sa svim ostalim raspoloživim snagama napadati prugu na sektoru Rakek — Borovnica. Sve te napade treba na svaki način izvoditi pomoću pešadije a vozove posle izbacivanja iz koloseka uništavati. Na pogodnim mestima napadati i likvidirati bunkere koji se nalaze duž pruge. Ako stigne oklopni voz, treba ga napasti protivtenkovskim topom pomoću koga se može likvidirati.

5. Notranjski odred izvršiće pritisak na neprijateljsko uporište Rakek, a na sektoru Rakek — Postojna miniraće i rušiti prugu i izvršiti sve pripreme i izviđanja za napad na Ravberkomandu. koja se u slučaju povoljne situacije može likvidirati.

6. Divizijsko previjalište nalaziće se na Hribu kuda treba najkraćim putem transportovati sve ranjenike.

7. Štab divizije nalaziće se u selu Dane. Sve jedinice moraju uspostaviti telefonsku vezu s nama i slati tačne izveštaje svako pola sata, a prema potrebi — u bilo koje vreme.

8. Konferencija štabova VIII i IX brigade biće 25. o. m. u 7 časova u selu Zamostec, gde moraju doći i dva člana štaba artiljerijskog diviziona. Svi detalji kao i početak napada odrediće se na tom sastanku.[3] Pored toga situacija je poznata IX brigadi i art. divizionu.

Pošto će u napadu učestvovati dovoljno naših snaga, koje su potrebne za uspešno likvidiranje uporišta, i pošto je takođe postavljeno jako osiguranje, treba uložiti sve snage i izvršiti temeljite pripreme u svim bataljonima *jer akcija mora uspeti.*

Znaci raspoznavanja su dostavljeni, ugovoreni znaci:

25. III Leko — Zvone
26. „ Gaber — Franci

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Janko Rudolf (M.P.) Komandant-kapetan: Petar Brajović

[3] Akcija na Ribnicu je odložena za noć 26/27. marta 1944 (vidi dok. br. 67).

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD iVIARTA 1914. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RIBNICU«

IZVEŠTAJ O [NAPADU] NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RIBNICU NOĆU 2U22. I NOĆU 22/23.

Zapovest za napad na Ribnicu[2] dobila je brigada na sektoru Vel. Lašče — Ribnica. Brigada je vodila borbu sa neprijateljem koji je ispao iz Vel. Lašča i u više kolona prilazio selu Junčje. Borba je trajala do 17 časova, posle čega se neprijatelj morao povuči. Neprijatelj je takođe gađao položaje našeg III bataljona, koji se nalazio na tim položajima, a naročito [položaje] na koti 584. To gađanje je neprijatelj preduzeo artiljerijom i teškim bacačima. Borba je započela već u osam časova ujutro. Zbog brojčane nadmoćnosti neprijatelja, III bataljon povukao se najpre prema Maršičima. Za to vreme poslata je u pomoć jedna četa Prvog bataljona sa zadatkom da udari neprijatelju u leđa. Neprijatelj je sa svoje osmatračnice na Vel. Slevici primetio tu četu i počeo da se povlači, naročito zato što je Treći bataljon preduzeo protivnapad. Neprijatelj je, prema izjavama civila, imao 7 mrtvih i 15 ranjenih, a na našoj strani bio je jedan lakše ranjen. Brigada nije zbog ove borbe stigla pravovremeno na svoje položaje u Ribnicu. Pored toga VIII brigada je zamenila III bataljon tek u 18.30 časova, tako da III bataljon nije ni zbog toga mogao stići pravovremeno na svoje položaje.

Napad na Ribnicu bio je zamišljen ovako: jedan bataljon napada iz pravca Bukovice prema ciglani i dalje prema centru varoši; II bataljon napada jednom četom od železničke stanice, drugom duž ceste od Gorenje Vasi prema Ribnici, a trećom od Hrovače prema Ribnici. Artiljerijski divizion imao bi svoie topove iznad Sv. Frančiška. Plan se promenio utoliko što je artiljerijski divizion smestio svoja oruđa između sela Kot i Jurjevice. Sam napad bio je određen za 19.30 časova. Artiljerijska priprema trebalo bi da započne u 19 časova.

Artiljerijski divizion započeo je zaista svojom vatrom u 19 časova iako na položajima još nije bilo bataljona IX brigade, koji zbog pomenutih borbi nisu mogli stići u određeno vreme na svoje položaje. Čim je komandant IX brigade[1] došao do koman-

[1] Original (p'san na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 191/IV. Na originalu nema datuma kada je pisan, a upućen je Štabu 7. korpusa, zajedno s izveštajem o napadu na Ribnicu izvršenim noću 22/23. marta (vidi dok br. 63).

[2] Vidi dok. br. 48.

[3] Zvone Gerne

danta diviziona, dao mu je naređenje da nastavi vatru iz svojih oruđa tek na njegovu komandu, kao što je predviđeno u zapovesti. Pošto je artiljerija gađala unapred, učinjena je time velika greška, jer su naši borci stigli na svoje položaje upravo u vreme kad bi im najviše bila potrebna pomoć artiljerije. Prvi bataljon je stigao do ciglane, i to iz Bukovice. Čete su stigle neprimetno na rastojanje od 30 metara do neprijatelja, posle čega je neprijatelj otvorio jaku vatru na njih tako da je dalje prilaženje neprijateljskim bunkerima bilo nemoguće. Neprijatelj je na vatru naših jedinica odgovarao jakom vatrom iz automatskog oružja iz bunkera i iz crkvenog tornja, gađao je borce koji su prilazili minama iz teškog bacača tako da su gotovo svi ranjenici bili ranjeni od te vatre. Bataljon je imao dva teška bacača koji su gađali neprijateljske bunkere i prostorije u kojima se neprijatelj nalazio.

Treći bataljon stigao je na svoje položaje tek u 23 časa i odmah otpočeo sa napadom. Ovaj je bataljon sa svojim četama napadao u predviđenim pravcima, došao do neprijateljskih bunkera na rastojanje od 50 do 80 metara, posle čega ga je neprijatelj primetio, otvorio na njega jaku vatru tako da se zbog čistine morao povući na veće odstojanje jer bi u protivnom imao suviše mrtvih i ranjenih zbog neprijateljske vatre. Takozvani Ruski bataljon bio je dodeljen kao zaštita artiljerijskom divizionu, ali je jednu četu imao pripremljenu i kao brigadnu rezervu. Ipak našim borcima, uprkos visokom moralu, zbog brojčane nadmoćnosti neprijatelja, velike i jake zaprečne vatre, a naročito zbog neprijateljskog automatskog oružja i teških bacača, ukopanih bunkera i velike čistine oko neprijateljskih položaja, nije uspelo zauzeti neprijateljsko uporište te noći. Borba je trajala do 5 časova ujutro, posle čega su se naše jedinice povukle iz neposredne blizine neprijatelja, i to: jedan bataljon u Vinice, a drugi u Bukovicu, sa zadatkom da tokom dana vrše blokadu Ribnice. Komandni kadar bio je dobar, veza je dobro funkcionisala. Međutim, sam plan nije predviđao brojčanu nadmoćnost neprijatelja i istu nije uzimao u obzir, zbog čega je uspeh akcije nepotpun. Neprijateljski gubici nisu nam poznati. Naši gubici iznosili su te noći osam ranjenih i dva mrtva.

Artiljerijski divizion je uspešno tukao položaje u Ribnici, ali je učinio veliku grešku time što je utrošio oko dvesta pedeset granata dok bataljoni još nisu bili stigli na svoje položaje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	(M.P.)	Komandant:
Janko Rudolf		Pet. Brajović

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 24. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O OBNOVLJENOM NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RIBNICU[1]

STAB XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 24. III 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Izveštaj o akciji na neprijateljsko uporište Ribnicu u noći 22/23. III 1944.

Plan za napad na Ribnicu bio je sledeći: jedan bataljon napada Ribnicu iz pravca Bukovica — Ribnica, drugi iz pravca Gorenja Vas, a treći iz pravca Hrovače. Sam napad bio je određen za 20.30 časova i to posle artiljerijske pripreme koja treba da započne u 20 časova. Artiljerijski divizion imao je na položaju između sela Kot i Jurjevice (kod transformatora) jednu haubicu od 100 mm, jedan brdski top 75 mm i jedan poljski top 75 mm.

Artiljerija je započela korekturnom vatrom u 18.30 časova a sa pravom vatrom u 20 časova. Gađala je centar Ribnice i granate su padale na neprijateljsko uporište dosta tačno. Jednom granatom pogođen je i toranj crkve, a sa dve sama crkva.

Bataljoni su krenuli sa svojih polaznih položaja tako da su na položajima ispred Ribnice bili u 20.30 časova, t.j. tačno prema predviđenom planu.

Prvi bataljon IX brigade krenuo je iz Bukovice prema ciglani u 8 časova i uspeo da dođe do same ciglane, gde su se dve čete razvile za napad na bunkere koji se nalaze u neposrednoj blizini same ciglane. Čete su došle neopaženo u neposrednu blizinu neprijatelja, posle čega je neprijatelj otvorio na njih jaku zaprečnu vatru. Naši laki mitraljezi dobili su dobre zaklone u okolnim kućama iz kojih su otvorili snažnu vatu na neprijatelja. Dve teške brede bile su na položaju u blizini ciglane i otvarale jaku vatru na neprijateljske bunkere ukopane u zemlju. Borbe su trajale do 5 časova ujutro. Tokom ovih borbi naši su više puta pokušali da zauzmu neprijateljske bunkere ali zbog nadmoćnosti neprijateljske vatre iz bunkera i suviše velikog bri-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 191/IV. .

sanog prostora — ovaj se bataljon naime nalazio pre svega na čistini koja je svuda oko Ribnice — nije bilo moguće zauzeti ove bunkere. Jednu četu je ovaj bataljon imao na položaju na koti 562 sa zadatkom da spreči neprijatelju eventualni ispad i da održava vezu sa drugim bataljonom.

Drugi bataljon imao je zadatak da napadne neprijateljsko uporište iz Hrovače i severoistočno od železničke pruge. Krenuo je desno od sela Hrovače, razvio se u strelce i došao u blizinu neprijateljskog uporišta, a jedan deo bataljona išao je iz Hrovače cestom prema Ribnici. Bataljon je neopaženo došao na dvesta metara od neprijateljskih bunkera. Neprijatelj je bataljon primetio i iz svih bunkera na tom delu uporišta otvorio jaku zaprečnu vatru. Bataljon je odgovorio žestokom vatrom. Pokušao je više puta da priđe bunkerima, ali uvek bez uspeha, jer je neprijatelj to primetio i suviše jakom vatrom sprečio nameru. Neprijatelj je teren osvetljavao svetlečim raketama i tako sprečavao pokret prema bunkerima. Neprijatelj je na tom delu zemljišta upotrebljavao i teške bacače te su mine padale u neposrednu blizinu tog bataljona.

Treći bataljon napadao je iz pravca Gorenja Vas — Ribnica i prema železničkoj stanici. U grupama je došao na rastojanje do 80 m od neprijateljskih bunkera. Neprijatelj je zemljište osvetljavao reflektorom a zatim je zapalio jedan štagalj tako da je pravac kojim je napadao ovaj bataljon bio sasvim osvetljen i prilaženje bunkerima bilo je nemoguće jer je neprijatelj, zbog velike vidljivosti, mogao vatrom iz bunkera savladati čitav teren s ove strane. Jedna četa tog bataljona se zbog toga priključila, iz pravca Gorenje Vasi, četi koja je napadala železničku stanicu ali je i napad na železničku stanicu bio bezuspešan zbog bunkera u neposrednoj blizini železničke stanice, a naročito zbog toga što je teren i na tom delu neprijateljskog uporišta potpuno lavan te je preglednost vanredno velika. Neprijatelj se takođe služio bacačima i snažno obasipao minama jedinice koje su prilazile.

Neprijateljsko uporište Ribnica nije se moglo zauzeti tokom noći, jer je neprijatelj ukopan u svojim bunkerima i raspolaže pored lakog automatskog oružja i teškim automatskim oružjem i bacačima. Pored toga oko Ribnice je velika čistina po kojoj je prilaženje neprijateljskom uporištu vanredno teško, jer je brisani prostor suviše velik.

2

Naše jedinice bile su u neposrednoj blizini bunkera, ali nisu mogle da prodru iz već pomenutih razloga. Bile su na položajima

[2] Kao nov stav je dopisano mastilom ,.Izveštaj o napadu na Ribnicu 22—23. i 21—22. III 1944", a potom je na mašini napisan tekst koji sledi.

do 5 časova ujutro, posle čega su se pod vatrom povukle u svoja polazna uporišta.

Tokom borbi na našoj strani bilo je 11 ranjenih i dva mrtva. Neprijateljski gubici nisu poznati.[3]

Napad na uporište izveden je po planu, ali se uporište nije moglo zauzeti jer je broj boraca bio suviše mali, a bunkeri nisu bili uništeni. Služba veze je dobro funkcionisala. Bataljoni su bili u međusobnoj vezi, a artiljerijski divizion i štab brigade bili su međusobno povezani telefonom.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant: (M.P.) Politkomesar:

BR. 64

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE OD 25. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU NA SEKTORU ZONE I O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA«

S T A B
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 25. 3. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj VI SNOUB „Slavka Šlandra" od 24. 3. 1944.

Na dan 23. 3. 1944. oko 16 časova nadirao je neprijatelj u jačini 300 — 350 ljudi (SS policije i belogardista, koji su stigli iz Ljubljane) sa pravca Tuhinjske doline u dve kolone na položaje Tomšičeve brigade i II bataljona na Zgornjem i Spodnjem Rakitovcu i Gaberju. Jedna kolona je nadirala iz Špitaliča i Spodnjeg Rakitovca na položaje II bataljona VI SNOUB, jedna kolona iz Šmartna i Zgornjeg Rakitovca na položaje Tomšičeve

[3] Ovde je dopisano mastilom: „ali su bili dosta veliki. Broj ćemo javiti naknadno."

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 332/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „oper" i mastilom „598".

brigade. Neprijatelj je bio vrlo dobro naoružan, sa više automatskog oružja, 2 teška i više lakih minobacača.

Kako Tomšičeva tako i VI SNOUB blagovremeno su zaposele položaje. Borba je bila oštra i trajala je do 20 časova. Neprijatelj je bio neverovatno smeo i besno jurišao na mitraljeske položaje brigada. Samo jedna Tomšičeva četa oborila je oko 20 neprijateljskih vojnika koji su, uprkos snažnoj vatri, preko čistine jurišali na njene položaje. Tako je jedan borac sam izbacio iz stroja 13 neprijateljskih vojnika. Prema dosadanjim podacima neprijatelj je imao 40 — 50 mrtvih i ranjenih.?

Za vreme borbe intendant je bez odobrenja, odn.uprkos zabrani, s komorom krenuo u selo, u koje su snažnim naletom prodrli Nemci i domobrani i u njemu zatekli komoru te ubili 12 naših drugova, među njima intendanta i lekara dr Kolara.[3]

Ukupno su I i VI SNOUB imale 28 mrtvih i 15 ranjenih. Kako je moglo doći do tako velikih gubitaka još nemamo tačan izveštaj, a kada ga primimo, odmah ćemo ga dostaviti. Štab zone će sprovesti detaljno isleđenje o uzrocima ovih žrtava te ćemo o toku istrage još izvestiti. Poznato je samo toliko da su jedinice na položajima imale srazmerno malo žrtava, dok su glavne žrtve pale prilikom prodora u selo Rakitovec, gde je neprijatelj zatekao komoru.

Neprijatelj je kasnije potpuno spalio sela Spodnji i Zgornji Rakitovec.

Izveštaj Kamniško-zasavskog odreda:

21. 3. 1944. mineri I voda postavili su nagaznu minu na pruzi Sava — Zidani Most, na koju je naišla lokomotiva, koja je bila oštećena, a nekoliko vagona je izbačeno iz koloseka. Tri sata kasnije eksplodirale su tempirne mine koje su uništile šine. Saobraćaj je bio u prekidu 15 časova.[4]

22. 3. 1944. Kamniško-zasavski odred izvršio je ekonomsku akciju u kojoj je dobio 500 kg šećera, 4000 cigareta, 2 džaka brašna i nešto masti. Tom prilikom mobilisao je 27 rudara koji su išli na rad u Zagorje.[5]

23. 3. 1944. odred je napao žandarme koji su došli da u obližnjim selima vrše hapšenja. Kako je zasedu odreda prokazala neka žena. žandarmi su bili upozoreni, pa zaseda nije postigla potpun uspeh; ipak je ranjen 1 žandarm.

[2] Vidi dok. br. 68 i 96.
[3] Dr Stane Kolar
[4] Vidi dok. br. 68, 142 i 154.
[5] Vidi dok br. 142.

Izveštaj Kozjanskog bataljona:

Dana 2. marta 1944. zaseda bataljona na kolskom putu koji vodi od Sromlja ispod Drenovca prema Zg. Pohanci napala je žandarmerijsku patrolu i ubila 1 žandarma, 3 teško i više lakše ranila. Zaplenila je 1 pušku i 30 metaka.

Izveštaj XI SNOB ..Miloša Zidanšeka":

Od 5. 3. 1944. neprijatelj je više puta koncentrisao svoje snage protiv brigade i delova XIV divizije. Brigada je moraia manevrisati i za to vreme bila je stalno napadana. Dana 5. 3. brigada je imala tri sukoba sa Nemcima, koji su držali zasede na položaju Šentjanž — Pečovnik,[6] iznad Vuzenice. Zasede su razbijene i naterane u bekstvo. Neprijatelj je imao 2 mrtva i jednog ranjenog. Brigada je imala 2 lakše ranjena. Dana 12. 3. 1944 II bataljon brigade vodio je žestoku borbu sa Nemcima, koji su nadirali na položaje bataljona između Dovža i Šentilja kod Valkana. Nemci su imali 10 mrtvih i nekoliko ranjenih, bataljon je imao 1 lakše ranjenog. Dana 14. 3. brigada ie na po-
«• ložaju Skočaj iznad Vitanja vodila teže borbe sa Nemcima. Nemci su policijom i žandarmerijom nadirali u tri kolone. Borba je trajala 6 časova. Nakon tri bezuspešna juriša, Nemci su se morali povlačiti. Imali su 30 mrtvih i mnogo ranjenih, čiji broj još nije utvrđen. Brigada je imala 4 mrtva i 7 ranjenih.

Situacija u *Moravčkoj dolini:*

Neprijatelj do danas još nije pokušavao da uspostavi svoje uporište u Moravčama i na toj strani još nisu primećene nikakve neprijateljske koncentracije. Vojska je zajedno sa političkim aktivistima održala 23. 3. o.g. miting u Moravčama, koji je veoma dobro uspeo. Pošto neprijatelj ne reaguje, narod se polako oslobađa straha od represalija.

Cinkarna u Celju:

Prilažemo plan i opis Cinkarne u Celju," koje nam je dostavio PK VOS,[8] za anglo-američku misiju.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
Jože Borštnar Franc Poglajen

[6] Na karti 1:100 000 nije nađeno. Verovatno se odnosa na seosko imanje.

[7] Skica i plan nisu pronađeni.

[8] Pokrajinska varnostna obveščevalna služba — Pokrajinska obaveštajna služba i služba bezbedno&ti.

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 25. MARTA 1944. ŠTABI' 7. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE PRESERJE I PODPEČ

[STAB]
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 25. III 1944.

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Na osnovu vašeg naređenja br. 223 od 23. III 1944. javljamo sledeće: Dana 15. III 1944. izdali smo X brigadi naređenje da izvrši napad na neprijateljsko uporište Preserje i Podpeč.[2] Plan za napad bio je sledeći: Za direktan napad na Podpeč bio je određen jedan bataljon, s tim da dve čete vrše napad preko mosta sa istočne strane a jedna četa sa zapadne strane. Četa je imala da se preveze preko Ljubljanice. Za direktan napad na Preserje bio je određen i jedan bataljon s tim da jedna četa napada preko Žalostne gore, jedna četa cestom Kamnik — železnička stanica, a jedna četa severno od železničke stanice Preserje. Za osiguranje napada bio je određen jedan bataljon tako da sa jednom četom demonstrativno napadne Črnu Vas, sa jednom četom prema Studenec — Igu i Podkraju, a sa jednom četom prema Borovnici i s. Pako. Jedan bataljon je u rezervi kod Preserja. Brdski top od 75 mm plasira se na k. 482 sa zadatkom da tuče neprijateljsko uporište u Podpeči. Protivtenkovski top je u sastavu bataljona koji napada Preserje sa zadatkom da pomaže napad tog bataljona. Teški bacači dodeljuju se bataljonu i zadatak istih je da podrže napad svojom vatrom. Teški mitraljezi neka se podele tako da bataljoni koji napadaju dobiju po dva, jednoga četa koja je na osiguranju kod Borovnice, a jednoga dobiva četa koja je na osiguranju kod Črne Vasi. Minersko odelenje ima zadatak da ruši prugu između Goričice i s. Pako, a kod železničke stanice Preserje most preko ceste između Ljubljane i Notranjih Gorica, dalje ruši komunikacije. Napad je bio predviđen za dan 15. III u 21. čas. Iste noći je i

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS f. 191 /IV.
[2] i [3] Zapovest Štaba 18. NO divizije od 15. marta 1944. za napad na neprijateljska uporišta Preserje i Podpeč citirana je u Relaciji borbi za Preserje i Podpeč i zato se ne objavljuje posebno (vidi dok. br. 83 i dok. br. 26). Original te zapovesti nalazi se u Arhivu IZDG SRS. f. 191 IV.

Notranjski odred primio zapovest sa zadatkom da napada neprijateljska uporišta Rakek, Borovnicu i Dol.[3]

U vreme napada uporište je imalo oko 6") domobrana, 5 velikih bunkera, a na levoj obali reke Ljubljanice bilo je okruženo žicom, gde su bili i rovovi i od balvana sagrađene palisade.

X brigada je na osnovu zapovesti XVIII divizije izdala odgovarajuću zapovest.[4]

III bataljon X brigade imao je zadatak da izvrši direktan napad na uporište Podpeč i to tako kao što je bilo predviđeno u zapovesti. Na položaje je stigao u određeno vreme i u 21 čas imao je već zaposednute sve zgrade kod mosta i spremao se za napad. Četi, koja je bila određena da pređe Ljubljanicu i napadne neprijatelja sa suprotne strane, nije uspelo da se prebaci preko Ljubljanice, jer u blizini nije bilo ni čamca, ni splava, niti materijala za splav. Zbog slabog puta artiljerija nije stigla pravovremeno na položaj, zbog čega i napad nije započeo pravovremeno već dva sata[5] kasnije. Neprijatelj je primetio prisustvo naših jedinica i počeo tući naše položaje jakom vatrom. Četa je uz juriš upala preko mosta, ali kada su borci uklanjali žičane prepreke neprijatelj je otvorio jaku vatru i borci su morali da se povuku. Posle jake mitraljeske pripreme četa je ponovo pokušala da zauzme neprijateljski bunker na juriš. Neprijatelj je pustio borce do samog bunkera, na odstojanje od 10m, a zatim otvorio vatru iz čitavog svog naoružanja u bunkerima, stoga su se naši borci, zbog prejake vatre i žičanih prepreka, morali povući, a naročito zbog toga što tu nema nikakvog zaklona koji bi štitio prilaz našoj četi i obezbeđivao je od neprijateljske vatre. U jednom skoku borci su čak uklonili deo žičane prepreke i stigli do samog bunkera, ali su se morali iz istih razloga ponovo povući. Top i bacač koji su bili dodeljeni bataljonu uspešno su tukli neprijateljske položaje, ali nisu mogli da razbiju neprijateljski bunker. Bataljon je vodio borbu do 4 časa ujutro.

II bataljon je bio određen za likvidaciju uporišta Preserje sa pravcem prilaženja neprijatelju preko Žalostne gore[8] sa jednom četom, sa drugom trebalo je da ide cestom Kamnik — železnička stanica, a sa jednom severno od stanice Preserje. I ovaj bataljon stigao je u određeno vreme na svoje položaje kod stanice Preserje i u 20 časova" sa dve čete jurišao na neprijateljske bunkere i barake. U uporištu Preserje bilo je 35 domobrana;

[4] Zapovest 10. SNO brigade se ne objavljuje jer se navodi u dok. br. 83.

[5] Tekst u originalu je ispravljen olovkom i glasi: „.. .jedan sat.. "

[c] Ovde je u originalu dopisano olovkom: „preko pruge da blokira sa zapadne strane."

[7] Brojka je ispravljena olovkom na 22.

opasano je odbrambenim zidom i ima brojne puškarnice.[8] Posle jednočasovne borbe neprijatelj se u bekstvu povukao iz utvrđenja[9] prema mostu na Ljubljanici, što mu je uspelo zbog slabe blokade [od strane] čete koja se nalazila severoistočno od uporišta. Naši borci su zapalili neprijateljske barake, razbili zid i zaplenili nešto materijala. Neprijatelju je bekstvo uspelo i zbog toga što je u to vreme pored uporišta prošao i oklopni voz iz Borovnice koji je teškim i lakim oružjem i topom tukao položaje tog bataljona. Naši borci napali su voz čitavim svojim naoružanjem. ali nisu mogli uništiti čitav voz, već su razbili jedan oklopni vagon. Neprijatelj je zbog naše vatre bio prisiljen da napusti stanicu Preserje i brzom vožnjom povukao se prema Ljubljani. Oko 6 časova počele su da nadiru dve neprijateljske kolone u jačini od po 100 ljudi iz Notranjih Gorica. Naše jedinice su pustile neprijatelja u blizinu, a zatim otvorile na njega jaku vatru. Neprijatelj je tom prilikom imao 8 mrtvih te se u paničnom bekstvu povukao prema Notranjim Goricama. Sat kasnije, tj. oko 7, neprijatelj je ponovio napad. U napadu je učestvovao i oklopni voz. Pod zaštitom tog voza neprijateljski vojnici prišli su našim položajima, a zatim su naši borci otvorili na njega snažnu vatru te se neprijatelj morao, posle borbe od pola časa, povući zajedno sa" oklopnim vozom prema Notranjim Goricama. Tom prilikom je neprijatelj imao oko 20 mrtvih i ranjenih. U 8 časova bataljon se povukao na svoje polazne položaje.

I bataljon imao je zadatak da demonstrativno napadne Črnu Vas, koja se nalazi na raskrsnici puteva koji vode u Črnu Vas, Ig i Ribnik.[10] Postavio je zasedu odakle je mogao izvršiti demonstrativni napad. Jedna četa koja je bila u zasedi između ostalog uništila je i 100 m pruge. IV bataljon bio je u rezervi i nije dolazio u dodir sa neprijateljem.

Artiljerija je sa svojih položaja uspešno tukla neprijateljska uporišta, ali je na položaje stigla suviše kasno, zbog čega je napad zakasnio za dva sata.

Neprijatelj je u tim akcijama imao oko bO mrtvih i ranjenih, a naši gubici su bili: 2 mrtva i 2 ranjena. U akciji je bilo utrošeno 2.500 metaka za puške i automatsko oružje, 50 lakih mina, 22 teške mine, 14 granata za brdski top i 14 granata za protivtenkovski top. Zaplenjeno je bilo 5 pušaka, dva bicikla, veći broj bombi, 2 sanduka mina za laki bacač, preko 3.500 metaka za puške, nešto vojničke spreme, a zarobljen je bio i jedan

[8] Reči: „...brojne puškarnice . .." precrtane su olovkom.
[9] Reči: „.. .iz utvrđenja .. ."precrtane su olovkom.
[10] Verovatno se odnosi na ribnjake u Dragi, jugoistočno od Iga

domobran. Posle završenih borbi neprijatelj je ostao u svojim utvrđenjima, a samo uporište Preserje ostalo je prazno.

Posle borbe naše su jedinice još bile sposobne za borbu, ali su je prekinule u 4 časa ujutru zbog svitanja, jer bi inače bile suviše izložene neprijateljskoj vatri i gubici bi bili odveć veliki.

Zamisao operacija bila je dobra, ali je borba, kao što je već pomenuto, otpočela dva" sata kasnije. Verovatno bi plan uspeo da je top razorio bunker, jer bi borbeni otpor neprijatelja bio manji da je bilo moguće prebacivanje preko Ljubljanice sa većim jedinicama i da neprijatelj nije bio opasan žicom.

X brigada je dobila zapovest da ponovo, napadne i likvidira neprijatelja u Preserju i Črnoj Vasi. Napad je trebalo da se izvrši noću 17/18. III 1944.[12] U Črnoj Vasi je bilo oko 50 domobrana, a u Podpeči oko 40 neprijateljskih vojnika, koji su bili naoružani sa 4 teška mitraljeza, više puškomitraljeza, sa dva bacača, a utvrđeni bunkerima i rovovima, ispred kojih je žičana prepreka. Plan za akciju bio je sledeči: I bataljon ima zadatak da napadne i likvidira uporište Črnu Vas, s tim da dve čete napadaju sa desne strane u pravcu Ig — Ljubljana, a jedna četa iz pravca Črna Vas — Ljubljana, s tim da minira i postavi barikade na tom putu. Bataljonu je pridodat teški bacač, teška ..breda" i dva laka bacača. II bataljon postavlja zasedu sa jednom četom na putu Studenac — Ig, a dve čete idu prema Preserju, s tim da su u stanju pripravnosti. III bataljon imao je zadatak da se sa dve čete prebaci splavom preko Ljubljanice, sa zadatkom da napadne uporište Podpeč, a jedna četa toga bataljona da napadne uporište s ove strane Ljubljanice. IV bataljon imao je zadatak da sa dve čete postavi zasedu između Goričice — s. Pako i železničke stanice Preserje, a jednu četu da da za zaštitu topova koji su bili na k. 482.

Početak napada bio je određen za 22 'časa.

III bataljon, ojačan sa bacačkim vodom i artiljerijom krenuo je sa položaja Rakitna u 17.30 i stigao na položaje u 21.30. Zbog buke koju je stvarao top neprijatelj je primetio jednu četu još pre samog dolaska na položaj i otvorio vatru na borce iz svoga oružja. Četa je zauzela položaje levo i desno od mosta i u 22.30 otpočela napad.

Neprijatelj je iskoristio iskustva iz ranijeg napada i svoje naoružanje rasporedio tako da ta četa nije mogia jurišati preko mosta. Naročito jaka bila je bacačka vatra. Četa je uprkos vatri

[11] U originalu ispravljeno olovkom na „jedan".

[12] Divizijska naredba n je pronađenja. Prepis brigadne zapovesti od 17. marta 1944. nalazi se u Arhivu IZDG SRS. f. 191/IV. Objavljuje se kao dok. br. 83.

istrajala na tom položaju da bi ostalim četama omogućila prebacivanje preko Ljubljanice pomoću splava; te čete imale su zadatak da napadnu neprijatelja sa suprotne strane i krenu u uporište. Pionirski vod je napravio splav i čete su otpočele da prelaze preko reke. Preko reke su se prebacivale grupe od po 5 drugova. Jednoj grupi prevrnuo se splav i svih pet drugova palo je u vodu; ipak su se spasli, ali nisu mogli sačuvati puškomitraljez i on je pao u vodu koja je na tom mestu duboka 7 m. Za sat i po obe čete prešle su preko reke i krenule u streljačkom stroju prema samom uporištu. Čim je neprijatelj primetio naše borce otvorio je na njih brzu paljbu. Uporište je sa te strane ograđeno žicom i ima prokopane rovove i bunkere sa saobraćajnicama, a za njima palisade napravljene od drveta. Neprijatelj je osvetljavao prostor raketama i jakom vatrom onemogućio pokušaj kretanja naših boraca, a naročito pokušaj juriša. Bombaši su uprkos tome jedanput prišli žici i' bacili bombe u bunkere. Strelci su bili udaljeni od žice 15 — 20 m, ali nisu mogli da se privuku bunkerima zbog velike čistine i neprijateljske vatre. Oko pola noći počeli su pristizati vozovi i automobili u Notranje Gorice i Podpeč. Neprijatelj je tukao brzometnim topom i haubicom naše položaje i iz Notranjih Gorica. Zbog brojne nadmoćnosti neprijatelja u ljudstvu i naoružanju i zbog opasnosti da se čete, koje su bile s one strane Ljubljanice, ne bi mogle povući preko Ljubljanice, one su u 2.20 časova počele ponovo da prebacuju svoje borce preko Ljubljanice. Prebacivanje je bilo završeno u 4 časa, posle čega su drugovi splav razbili. Oko 6 časova u uporište su stigli Nemci sa tenkovima, a naši su krenuli prema Rakitni. Iznad Gor. Brezovice naišli su na Nemce koji su imali zaposednute sve vrhove te su morali da se kreću ispod Krima prema Rakitni. Pored izgubljenog puškomitraljeza kod Ljubljanice, izgubili su i jednu pušku „mauzei"*.

I bataljon se za napad na Črnu Vas privukao do samih kuća u kojima je bio neprijatelj. Na neprijatelja su otvorili jaku vatru na koju je neprijatelj odgovorio vatrom iz svih svojih oruđa. Borba je trajala 3 časa i naši borci su već bili spremni da na juriš zauzmu uporište. U to vreme je neprijatelju stigla pomoć iz Ljubljane i on je sa tri tenka i dva kamiona počeo da nadire prema Podpeči. Pošto je neprijatelj dobio pojačanje, a naročito tenkove, naši borci više nisu bili u mogućnosti da zauzmu neprijateljsko uporište i povukli su se prema Rakitni.

II bataljon: Jedna četa tog bataljona bila je u zasedi na raskršću Ig — Studenec, jedna četa je minirala cestu Škofljica Pijava Gorica i ostala u zasedi do 1 časa ujutro, a zatim pokupila mine i otišla u svoj kantonman u Rakitnu. Jedna četa

Lila je u rezervi kod Preserja. Četa je pre odlaska u svoj kantonman zapalila gostionu kod stanice Preserje. Čim je gostiona počela da gori Nemci su otvorili jaku vatru na naše borce i naši borci su otišli prema k. 693. Brojno jači neprijatelj izveo je juriš na naše drugove i tom prilikom su nestala tri mitraljesca i posluga ..brede". 3. četa povukla se u Brezovicu, a zatim u Rakitnu, kuda je otišla zajedno sa komorom. Neprijatelj je pošao za četom, udario na nju i ubio civilnog vozača i dve mule, dok su se naši borci povukli prema Osredeku.

IV bataljon bio je sa dve čete u zasedi između Goričice i s. Pako. kontrolisao komunikacije a istovremeno pomoću minerskog voda presekao prugu na tri mesta i minirao put. Jedna četa tog bataljona osiguravala je artiljeriju. Naši borci su ostali na položaju do 5 časova ujutro, a zatim otišli prema Preserju, ali pošto je tu već bio neprijatelj, otišli su kroz šumu u Gor. Otave. Neprijatelj je i položaje ovog bataljona žestoko gađao mitraljeskom vatrom i bacačima.

Neprijateljski gubici nisu nam poznati. Na našoj strani bilo je 5 mrtvih; pored toga bio je ubijen i komandir 1. čete IV bataljona.

U tim borbama bilo je upotrebljeno 5.500 metaka za puške i automatsko oružje, 48 lakih mina, 31 teška mina i 15 granata za brdski top. Neprijatelj je imao oko 1.300 ljudi, od kojih je u Rakitnu stiglo oko 500. Posle sukoba sa našim jedinicama neprijatelj se u 16.30 povukao a naše su se jedinice vratile u Rakitnu.[13]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant-kapetan:

[13] Vidi dok br. 140.

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 26. MARTA 1944. POTC1NJENIM ŠTABOVIMA DA ČUVAJU ŽIVU SILU, KONTROLIŠU RAD SVOJIH JEDINICA I PRUŽAJU IM EFIKASNU POMOĆ'

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
26. 3. 1944
Br.: 26/44

Op. br. 340
4 TVT 44

OPERATIVNOM ODELJ. GL. ST.

I pored velikih uspeha koje je poslednjih meseci postigla naša vojska i njene pojedine jedinice, treba skrenuti pažnju na neke slabosti- koje su se pokazale u njenom radu. Jedinice VII korpusa NOV i POJ su postigle velike uspehe u uništavanju nemačke vojne sile, uništile su više nemačkih uporišta, razbile njihove kolone, uništile više oklopnih vozova, tenkova i kamiona i zaplenile mnogo oružja. Jedinice IX koipusa NOV i POJ imale su velikog uspeha naročito u Gorenjskoj, Beneškoj Sloveniji, s uspehom su izvršile teške vojne operacije i po zimi i snegu nekoliko puta prešle Savu i Soču. Postigle su značajne uspehe na najtežim terenima oko Trsta i u idrijskom rudniku. XIV divizija NOV i POJ savladala je najveće poteškoće i izvršila jedan od najuspelijih i najsmelijih marševa naše vojske. Njen marš iz Zumberka u Pokuplje preko Slavonije, u Hrvatsko zagorje, njen prelazak preko jako utvrđene i minirane granice, preko Sutle na Kozje,[2] njen prelaz na rajhenburški rudnik[3] preko jako čuvane pruge na padine Pohorja u Zgornju Savinjsku dolinu po zimi i snegu prema mnogo nadmoćnijem neprijatelju, predstavlja bez sumnje jedan od najhrabrijih podviga naše vojske. Uspesi jedinica IV operativne zone koje su na najtežem terenu s uspehom prkosile jakoj nemačkoj ofanzivi dokaz su velikog uspona naše vojske.

Ipak su Nemci, koji više nisu u stanju da izvrše veće uništavajuće akcije protiv naših jedinica, ponegde uspeli da zadaju teške gubitke nekim našim izolovanim jedinicama, koje

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 28/1.
[2] Odnosi se na predeo oko Kozja koji se naziva i Kozjansko.
[3] Odnosi se na rudnik uglja Senovo kod Rajhenburga (sada: Brestanica).

su se uspavale od velikih uspeha i tako omogućile neprijatelju da ih iznenadi. Teški gubici koje su pretrpeli naši bataljoni: IV bat. U.B. „I.C." pre kratkog vremena na Javorovici,[4] bataljon Dolenjskog odreda u borbama kod Trške Gore. divizion artiljerije kod Novog Mesta, bataljon Šercerove brigade u Brkinima, bataljon VII U.B. na Pokljuki, terenska četa kod Kamnika itd. (u slučajevima kada je zbog neopreznosti Nemcima uspelo iznenaditi naše jedinice) traže ozbiljne i odlučne mere. Čuvanje žive sile jedan je od osnovnih principa taktike naše vojske, jedan od osnovnih principa koji vrhovni komandant., maršal Tito, posebno naglašava. Glavni štab je zbog toga preduzeo najstrože mere protiv svih krivaca koji su svojom neozbiljnošću i aljkavošću krivi za gubitke, i nekoliko štabova izvedeno je pred vojni sud. Ubuduće ćemo u svim sličnim primerima postupati još strože.

Da bi se sprečila i onemogućila ponovna iznenađenja od strane Nemaca

naređujemo:

1.) Svi štabovi: bataljonski, brigadni, divizijski, kao i štabovi korpusa i zona, dužni su da prilikom manevrisanja sa svojim jedinicama kontrolišu da njihove jedinice, u okviru izdatih naređenja, stalno menjaju svoje položaje na sektorima koji su im određeni. Dužni su da čete i bataljone stalno međusobno smenjuju i da menjaju njihove položaje, kako bi onemogućili da neprijateljska obaveštajna služba dobije dovoljno tačnih podataka o položajima bilo koje od naših jedinica, bataljona, čete i zasede.

2.) Treba posvetiti mnogo veću pažnju razvoju obaveštajne službe u nižim jedinicama: četama, bataljonima i brigadama. Čete, bataljoni i brigade moraju razviti široku obaveštajnu mrežu za svoje neposredne potrebe.

Pri tome ne sme da bude umanjena uloga koju imaju obaveštajci nižih jedinica prema obaveštajnom centru divizije i korpusa.

3.) Razmeštaj svih obezbeđenja, kako u logorima tako i na položajima naših jedinica, moraju izvesti neposredno sami štabovi bataljona i brigada. Stalno treba menjati pravac kretanja patrola, mesta zaseda, stražarska mesta. Ukoliko ove zadatke izvršavaju dežurni oficiri, svaki štab bataljona i brigade mora imati uvek po jednog člana užeg štaba u službi dežurnog štaba koji kontroliše i upravlja čitavim radom dežurnog oficira.

[4] Vidi dok. br. 80.

4.) Štabovi brigada dužni su da svakog dana prekontrolišu položaje svih svojih bataljona. Najmanje dva puta nedeljno moraju detaljno prekontrolisati delovanje svakog svog bataljona. Kontrola treba da obuhvati pregled svih operativnih naredbi koje su bile izdate pojedinim jedinicama bataljona, pregled svih položaja, stražarskih mesta, patrola, zaseda vojne obuke jedinica, pregled stanja naoružanja, čišćenje oružja, života u četama. desetinama i vodovima, pregled hrane, odeće i obuće i funkcionisanja obaveštajne službe, službe za vezu, specijalnih inžinjerijskih i minerskih jedinica, bolničarske službe, pregled političko-propagandnog i kulturno-prosvetnog rada, političkog vaspitanja, odnosa prema civilnom stanovništvu.

5.) Štabovi divizija dužni su da najmanje jedanput nedeljno detaljno pregledaju rad svojih brigadnih štabova. Dužni su da preko svojih oficira najmanje jedanput nedeljno sprovedu detaljnu kontrolu po svim stvarima pomenutim pod tačkom 4. bar u jednom bataljonu svake brigade. Svaki štab divizije dužan je da jedanput mesečno pregleda u detalje sve svoje bataljone. čete. vodove i desetine.

6.) Štabovi odreda dužni su da vrše kontrolu u svim svojim jedinicama pod istim uslovima kao što je to određeno za štabove brigada pod tačkom 4.

7.) Štabovi korpusa i zona dužni su da preko svojih oficira, najmanje jedanput u dva meseca, izvrše detaljnu kontrolu kao što je navedeno pod tačkom 4 bar u jednom bataljonu svake svoje brigade i odreda. Najmanje jedanput u toku 14 dana moraju prekontrolisati rad svih štabova divizija i jedanput u toku meseca svih štabova brigada i odreda.

Kontrolu mogu sprovesti pomoću svojih oficira koji su posebno ovlašćeni za sprovođenje kontrole ne dajući bilo kakve instrukcije i uputstva.

8.) Naročito skrećemo pažnju da svi štabovi moraju organizovati svoju kontrolu tako da se time ne pretvore samo u kontrolne organe već da su pre svega istinsko operativno rukovodstvo svojih jedinica. Svi štabovi su dužni da u tančine izrađuju planove za operacije i manevrisanje nižih jedinica, a gornjim sistemom kontrole da osiguraju sprovođenje svojih naredbi.

9.) Posle svakog sprovođenja kontrole štabovi su dužni da daju iscrpan izveštaj pretpostavljenom štabu o rezultatu kontrole i o stanju u jedinici u kojoj je kontrola sprovedena. Štabovi korpusa i zona dužni su da odmah šalju izveštaje o sprovedenoj kontroli. Svaki 14-dnevni izveštaj mora da sadrži izveštaj o kontroli funkcionisanja divizijskih štabova, izveštaj o kontroli funkcionisanja onih štabova brigada i odreda u kojima je u toku tih 14 dana sprovedena kontrola i o stanju onih bataljona

u kojima je štab korpusa ili zone u proteklih 14 dana izveo kontrolu preko svojih kontrolnih organa. Izveštaj mora pored toga da sadrži izvode iz izveštaja koje su dali kontrolni' organi štabova divizija i brigada.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: B. Kraigher

(M.P.) Komandant general-major Rozman Franc

BR. 67

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 26. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

ŠTAB
VII KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE
Br.

Položaj
26 3 1944

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

na položaju

RATNI IZVEŠTAJ
ŠTABA VII KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE
za vreme od 23. do 25. o.m. 19*1.

Jedinice VII korpusa NOV i POJ vode na čitavom svom sektoru ogorčene borbe s neprijateljem.

1.) Noću 22/23. 3. minersko odeljenje VIII brigade XVIII divizije, zajedno sa jednom četom I bataljona iste brigade, miniralo je prugu na sektoru Rakek — Postojna. 20 minuta pre 24 časa stigao je voz iz Postojne. Bio je to putnički voz pun vojske. Mina, zapaljena pomoću električnog upaljača, eksplodirala je ispod prvog vagona iza lokomotive tako da je lokomotiva otišla prema Rakeku, a ostali deo voza, tj. oko 15 vagona, ostao je na pruzi. Prilikom eksplozije mine jedan vagon bio je potpuno uništen, drugi se zapalio, a dva vagona izbačeni su iz koloseks. Usled plamena koji je sukljao iz vagona kao i zbog jake vatre iz

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 21.

oklopnog vagona i okolnih bunkera sam voz nije mogao biti uništen, naročito ne zbog toga što je odmah zatim iz Rakeka stigao oklopni voz, koji je otvorio jaku vatru na položaje naših jedinica.

Ukupno je pruga bila prekinuta na osam mesta u dužini 70 m i to oba koloseka. Neprijateljske gubitke procenjujemo na 20 mrtvih i veći broj ranjenih. Na našoj strani nije bilo žrtava.

2.) Istovremeno je manje odeljenje X brigade miniralo prugu između Borovnice i Preserja u blizini sela Goričice i prekinulo je u dužini od 30 m.

Ista brigada je u toku 23. o. m. vodila jko Rakitne ogorčene borbe s neprijateljskim kolonama koje su vršile ispade iz Borovnice. Naše jedinice naterale su neprijatelja da se posle jake i ogorčene borbe povuče u Borovnicu.

U tim borbama neprijatelj je imao veći broj mrtvih i ranjenih; naše jedinice imale su 1 mrtvog.

3.) 24. o. m. izvršena je zamena bataljona IX brigade tako da se IV bataljon IX brigade, koji je do sada bio na položajima Polom — Vrbovec, prebacio prema Makošama, prema Ribnici. i zamenio III bataljon iste brigade, koji je sada napadao Ribnicu.[2] Zamena bataljona trebalo bi da se izvrši u Makošama. Oko 9 časova jedan vod, koji je bio u Otavicama i vršio obezbeđenje iz pravca Ribnice, počeo je da vodi borbu s neprijateljem koji je preduzeo ispad iz Ribnice. Ovaj vod duže vremena je zadržavao neprijatelja u Otavicama, ali je neprijatelj vod zaobišao i većim delom svojih snaga krenuo u pravcu prema Makošama i to kroz šumu tako da ga vod nije primetio. Istovremeno je neprijatelj ispao iz Kočevja prema Makošama i pošao prema selu kroz šumu. Pre nego što je neprijatelj došao u blizinu sela Makoše, gađao je selo jakom vatrom iz Kočevja. Čim je neprijateljska pešadija došla neopaženo u blizinu sela Makoše, neprijatelj je ispalio dve bele rakete, posle čega je topovska paljba prestala. Istovremeno je svim svojim snagama navalio na Makoše i otpočeo borbu sa našim bataljonima koji su bili u selu. Oba bataljona u Makošama bila su obezbeđena patrolama prema Kočevju i Ribnici i kantonmanskom stražom, ali je uprkos tome uspelo .neprijatelju da se približi na jurišno rastojanje. Došlo je do žestoke borbe. Bataljoni su pružali jak otpor, ali pošto ih je sa svih strana opkolio neprijatelj pokušali su da probiju obruč, što je uspelo većem broju boraca, dok je manji broj neprijatelj uspeo da zarobi. Prema dosada utvrđenim podacima bataljoni su imali 8 mrtvih i- 20 ranjenih, dok je

[2] O rasporedu jedinica 18. NO divizije v(!di dok. br. 59.

broj zarobljenih zajedno sa ranjenicima oko 60, koje je neprijatelj odveo prema Kočevju.[3]

Zbog ovog napada neprijatelja na naše bataljone, kojim je neprijatelj uspeo da unekoliko dezorganizuje ove jedinice, Štab divizije odgodio je napad na Ribnicu od 25. na 26. mart.[4]

4.) Jedinice XV divizije su u noći 25/26. o. m. napadale neprijateljsko uporište u Pijavoj Gorici, u kome se nalazi oko 200 domobrana. Uporište je sa severoistočne strane okruženo žičanom ogradom, dok u ostalim pravcima nema žice. Bunkeri su sagrađeni od zemlje i drveta. Neprijatelj napad nije očekivao i bili su dati svi uslovi da se uporište uništi.

Uprkos zalaganju Štaba divizije, kao i prisustvu komandanta Korpusa koji je bio na samim položajima, jedinice nisu uspele da uporište likvidiraju te noći.

Uzrok leži pre svega u neodlučnosti nižeg komandnog kadra, što dokazuje primer da se jedna te ista jedinica po tri puta vraćala sa položaja iako je neprijatelj pružao srazmerno slab otpor, bar u početku. Preko čitave noći neprijatelj nije pokušao intervenisati iz ostalih uporišta ni tenkovima, ni pešadijom.

26. o. m. jedinice su preko dana držale uporište u blokadi. Neprijatelj je sa dve kolone nadirao prema našim položajima i nameravao pojačati svoje uporište, ali je bio svuda odbijen.

O toku ovih borbi još ćemo izvestiti.

5.) Na sektoru severno od Novog Mesta 23. o. m. neprijatelj je učinio ispad iz Novog Mesta u jačini oko 700 ljudi. Neprijatelj je u 9 časova napao preko Sv. Jurija jednu četu I bataljona IV brigade, koja je bila u zasedi na Novoj Gori. Posle kraće borbe četa se, usled neprijateljske nadmoći, morala povući i to u pravcu Brezja. I pojačanje još jedne čete I bataljona IV brigade moralo je odstupiti u pravcu Brezja, naročito zbog toga što je neprijatelj u isto vreme nadirao putem prema Mirnoj Peči. kuda ie stigao sa 2 tenka, 4 autoblinde i 40 kamiona. Neprijateljska kolona, s kojom ie vodio borbu I bataljon IV brigade, bila je pobočnica koloni koja je nadirala prema Mirnoj Peči.

U 9.30 časova neprijatelj je stigao u Mirnu Peč. u 9.45 u št. Jurje,[5] i to u tri kolone i sa 1 tenkom.

U 11.30 časova neprijatelj u jačini oko 300 ljudi, potpomognut sa 2 tenka i nekoliko kamiona, upao je u Trebnje, gde se nalazio 1. bataljon VDV[6] i bio baš pri ručku. Pošto bataljon

[3] Detaljnije o ovom napadu vidi dok. br. 78

[4] Vidi dok. br. 61.

Sada: Sentjurij na Dolenjskem

[6] Vojska državne varnosti — Vojska državne bezbednosti

nije imao osiguranja, nije pružio otpor neprijatelju i ostavio je u Trebnjem gotovo sve oružje i spremu. Neprijatelj je oružje potovario u automobile i odvezao u Novo Mesto, a spremu izneo pred zgradu suda u Trebnjem i zapalio je.

U 12 časova neprijatelj je napao od Jagodnika na Štatenberk i Podturn, gde je uspeo da dođe pošto su mu zauzećem Nove Gore i Jagodnika pali u ruke dominantni položaji. U 12.15 časova I bataljonu IV brigade stigao je u pomoć I bataljon DO, koji je neprijatelja proterao iz štatenberške doline. Istovremeno je I bataljon IV brigade napao neprijatelja od Brezja i naterao ga u panično bekstvo. Naši borci su nadirali za neprijateljem i u 13.30 časova ponovo zaposeli položaj Nova Gora i položaje u pravcu Sv. Jurija. Neprijatelj je bežao prema Mirnoj Peči i nosio sa sobom oko 10 ranjenih i 5 mrtvih.

Naše jedinice nisu zaplenile ništa od oružja, ali nisu imale ni vlastitih gubitaka.

U 16 časova neprijatelj je krenuo iz Trebnja prema Novom Mestu i tom priliikom napao ga je III bataljon VDV, koji je ubio 3 belogardista, dok je sam imao 1 mrtvog.

U 17.30 časova naša zaseda ponovo je napala neprijateljsku kolonu i ubila 9 neprijateljskih vojnika i oko 8 ranila.

Na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:		Komandant-pukovnik
Jože Brilej Bolko	(M.P.)	si. odsutan

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 26. MARTA 1944. O AKTIVNOSTI PODREĐENIH JEDINICA-

S T A B
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj. 26. 3. 1944.
Br.: 585

NEDELJNI RATNI IZVEŠTAJ
Štaba IV operativne zone NOV i POS

15. 3. 1944: Jedinice VI SNOUB ..Slavka Šlandra" su na putu Blagovica — Krašnja uništile iz zasede neprijateljsku patrolu od 19 ljudi. Plen: 1 puškomitraljez ..zbrojovka", 1 Mg mitraljez, 7 pušaka, 5 automata, 13 pištolja, 1 dvogled, 700 mauzer metaka, prilično sreme i obuće.[2]

16. *3. 1944:* Jedinice VI SNOUB ..Slavka Šlandra'" su na putu između Špitaliča i Šmartna napale nemačku autokolonu od 4 kamiona, 1 putničkog automobila i 1 motocikla i potpuno je uništile. Neprijatelj je imao 30 mrtvih i 3 zarobljena. Samo osmorici je uspelo pobeći. Plen: 1 teški bacač, 1 poluteški mitraljez, 1 ..zbrojovka", 2 automata, 6 pušaka, 5 pištolja, 6 rez. cevi za MG mitraljeze, 5 pištolja, 4000 mauzer metaka, prilično spreme.

Minerski vod Kamniško-zasavskog odreda miniranjem je nabacio stenu na pruzi Litija — Zagorje; saobraćaj je bio prekinut 7 časova. Kamniško-zasavski odred zapalio je zamkove u Čemšeniku i černelu,[3] koji su služili za smeštaj neprijateljske posade.

Minerski vod minirao je prugu Litija — Kresnice, te je saobraćaj bio prekinut 17 časova.[4]

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 332/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „oper" i masilom „597".

[2] Vidi dok. br. 38, 40 i 153.

[3] Na karti 1:100.000 nije nađeno

[4] U izveštaju komandanta policije i službe bezbednosti za donju Štajersku od 17. marta 1944. piše: „15. 3. 1944. izvršeno je miniranje pruge duplog koloseka P.eč — Laze između žel. stanica Litija — Kresmce. i to dva puta. Kod svakog mesta miniranja izvaljene su šine u dužini od oko 60 do 100 cm.

Javjleno je takođe o sličnom događaju na ovoj pruzi između slanica Litija—Sava."

17. *3. 1944:* Grupa minera Kamniško-zasavskog odreda je u jami revira Kisovec u Zagorju minirala uređaje za crpenje, uništila sva električna postrojenja u jami, minirala na površini lokomotivu za odvoz uglja i postrojenja na površini i na taj način za duže vreme onesposobila rudnik, koji je proizvodio 24 vagona uglja dnevno. Voda je poplavila donja okna rudnika te je šteta ogromna. Akciju je vešto izvelo 6 minera, koji su između straža i neprijateljskog uporišta, pod spretnim rukovodstvom dvaju bivših rudara iz tog revira, krišom ušli u jamu i opet se srečno vratili u svoju jedinicu. Čitava akcija bila je izvedena pod rukovodstvom komandira minerske čete druga Ivana.[5]

29. *3. 1944:* U noći 19/20. 3. I SNOUB „Tone Tomšiča" i VI SNOUB „Slavka Šlandra" izvršile su napad na utvrđeno uporište Moravče. Tu je neprijatelj imao dve utvrđene otporne tačke sa bunkerima, u koje se povukao kada su jedinice zapalile zgrade. Uprkos velikim gubicima neprijatelj je izdržao do jutra, kada su se jedinice, zbog blizine drugih uporišta, morale povući iz Moravča. Neprijatelj je zatim. tokom dana, uporište napustio. Nemci su imali 2 mrtva žandarma, 2 žandarma su bila zarobljena, ranjeno je bilo oko 15, a prema podacima koje smo primili 4 žandarma su poludela usled pretrpljenog straha i napora.[6]

Iste noći je Kamniško-zasavski odred srušio na putu Zagorje — Litija 4 mosta i napravio veće zaseke.

21. 3. 1944: Mineri Kamniško-zasavskog odreda postavili su na pruzi Sava — Zidani Most nagaznu minu na koju je naišla lokomotiva te je voz bio prilično oštećen. Saobraćaj je bio prekinut 15 časova.[7]

22. 3. 1944: I SNOUB „Tone Tomšič" i 2 bataljona VI SNOUB ..Slavka Šlandra" su na putu Krašnja — Lukovica napali neprijateljsku kolonu od 3 kamiona i dva potpuno uništili. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 5—6 ranjenih. Plen: 1 „zbrojovka", 12 pušaka, 5 pištolja, 1 engl, automat i više spreme i obuće.[8]

Kamniško-zasavski odred minirao je prugu između Litije i Zagorja, tom prilikom je bila oštećena lokomotiva te je saobraćaj bio prekinut 17 časova.

[5] Vidi dok. br. 51 i 146. Štab 4. operat'vne zone je 28. marta 1944. pismeno pohvalio borce Kamniško-zasavskog NOP odreda koji su učestvovali u ovoj akciji (vidi Arhiv IZDG SRS, f. 335/11).

[6] Vidi dok br. 51 96. 141 i 153.

[7] Vidi dok. br. 64, 142 i 154.

[8] Vidi dok. br 96.

23. 3 1944: Toga dana posle podne veća neprijateljska jedinica sastavljena od SS odeljenja, kojoj su stigli u pomoć Rupnikovi švabobranci iz Ljubljane, napala je fanatično i besno položaje I SNOUB „Tone Tomšiča" i VI SNOUB ..Slavka Šlandra" kod sela Spodnji i Zgornji Rakitovec. [Borba] je bila veoma oštra i trajala je sve do 20 časova. Švabobranci iz Ljubljane su kao besni jurišali uz poklike: ..Sada ćete upoznati Rupnikove domobrane"! Neprijatelj je imao preko 50 mrtvih, pa ipak mu nije uspelo izbiti na položaje brigada. Neprijatelj je zatim u nemoćnom besu iskalio svoj gnev nad civilnim stanovništvom, spalivši nekoliko zgrada u oba sela.[9] Jedan mitraljezac naše brigade je sam oborio 13 neprijateljskih vojnika. Ime ovog hrabrog borca javičemo.

*Jedinice XI SNOUB ..Miloša Zidanšeka** imale su tokom čitavog meseca marta teže borbe s neprijateljem koji je zasedama i napadima pokušao da onemogući kretanje ove jedinice na svom sektoru. Jače borbe imale su 5. 3, 12. 3. i 14. 3. kada su Nemci jurišem pokušali da izbiju na položaje brigade. U svim tim borbama neprijatelj je imao 42 mrtva i veći broj ranjenih. Brigada je gotovo bez gubitaka.

Politkomesar:		Komandant-major:
Jože Borštnar s. r.	(M.P.)	Mile Kilibarda s. r.

BR. 69

NAREDBA ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 27. MARTA 1944. ZA FORMIRANJE NOVOG ISTARSKOG ODREDA[1]

STAB VII KORPUSNA NOV I PO JUGOSLAVIJE Br. 235	Položaj, 27. 3. 1944. Prot. 206/14 1. 4. 1944.

N A R E D B A

S obzirom na vojnu situaciju na sektoru Slovenačke Istre, kao i zbog potrebe daljeg razvoja naše vojske, ponovo se formira I s t a r s k i o d r e d , i to:

[9] Vidi dok. br. 64 i 96.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS f. 296/II i 11/III.

1.) U sastavu Istarskog odreda preći će kompletan Drugi bataljon IX brigade XVIII divizije sa svim ljudima, rukovodećim kadrom i oružjem, ali ipak s tim da bataljon ne broji više od 120 ljudi, te od broja koji bi prevazilazio 120 ljudi treba oduzeti manje obučene vojnike.

2.) Iz dosadašnjeg Istarskog odreda preći će u sastav novoformiranog odreda, pored Drugog bataljona IX brigade, po 40 ljudi iz svakog bataljona koje će, pre svega, izabrati novoformirani štab odreda od čvrstih i pouzdanih boraca.

Tako novoformirani odred imaće 3 (tri) bataljona, a svaki bataljon po 80 ljudi.

3.) Naoružanje odreda: Pored oružja koje će doneti sa sobom Drugi bataljon IX brigade, novoformirani Štab odreda uzeće iz [postojećeg] Istarskog odreda toliko oružja da svaki bataljon ima po 1 teški mitraljez, 1 laki bacač i 8 puškomitraljeza. Ostalo oružje treba predati i ostaviti dosadašnjem Istarskom odredu.

4.) U okviru Štaba odreda ostaće 25 ljudi voda za vezu, 20 ljudi obaveštajnog voda i 25 ljudi zaštitne čete, ukupno 70 ljudi sa šest puškomitraljeza.

5.) Štab novoformiranog Istarskog odreda je sledeći:

Komandant — drug Požar Anton-Savo, do sada zam. komandanta Istarskog odreda.

Politkomesar: Leon Batok,[2] do sada politkomesar istog Odreda.

Zam. politkoma: Pišot Anton, do sada na istoj dužnosti u Istarskom odredu.

Zamenika komandanta i načelnika Štaba odreda predlagaće novoformirani Štab iz redova svojih kadrova.

6.) Sve ostalo ljudstvo dosadašnjeg Istarskog odreda sa kompletnim rukovodećim kadrom, ukoliko prema ovoj naredbi ne pređu u sastav novog Odreda, i kompletni štabovi bataljona preći će sa svim svojim oružjem u sastav XVIII divizije kao samostalna jedinica, podređena neposredno Štabu divizije.[3]

7.) Zadaci novoformiranog Istarskog odreda ostaju isti kao dosadašnjeg. Novopostavljeni Štab odreda organizovaće u svojim jedinicama sve potrebne sektore:minerski, tehničko-inženjerski, obaveštajni, za vezu itd.

Raspored novih jedinica Istarskog odreda ostaje isti kao do sada, s tim da jedan bataljon bude stalno u Slovenačkoj Istri, jedan bataljon u Brkinima, i, prema potrebi, jedan bataljon na [sektoru] Pivke.

[2] Leon Klemenčič
[3] Vidi objašnjenje 12. uz dok. br. 27.

Svaka od ovih jedinica mora na svom sektoru vršiti partizanske diverzantske akcije, napadati i uništavati živu silu i komunikacije neprijatelja. Međutim, u slučaju potrebe Štab odreda mora koncentrisati svoje snage za napad na jača neprijateljska uporišta.

Novoformirani Štab Istarskog odreda odgovoran je da se gore naređena formacija što pre izvrši.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik štaba-pukovnik:
Jože Brilej Bolko (M.P.) Rado Pehaček

Dostavljeno: Štabu Istarskog odreda
Štabu XVIII divizije
Štabu IX brigade
Štabu novoformiranog Odreda
Glavnom štabu NOV i POS

BR. 70

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA OD 27. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKCIJI 30. DIVIZIJE U BRDIMA I BENEŠKOJ SLOVENIJI[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 27. marta 1944.
Č)p. broj 231

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
— Operativno odeljenje —

U vezi s vašim traženjem dostavljamo vam pregled pokreta u borbi XXX divizije u Brdima i Beneškoj Sloveniji od 1 — 29. februara 1944. Ovaj pregled upotpunjen je skicama iz kojih se može videti kako se odvijao celokupan pokret divizije.[2]

[1] Original (pisan na mašni) u Arhivu IZDG SRS, f. 22/1 i 224/11.
[2] Skice priložene originalu su u Arhivu IZDG SRS, f. 22/1.

Pregled smo podelili uglavnom na pet delova, i to:

1. period: odlazak sa pripremnih položaja na Banjskoj visoravni, prelazak Soče, položaj posle prelaska Soče i borbe na sektoru Lig — Kambreško;
2. period: pokret sa sektora Lig — Kambreško, likvidacija posade na San Quirinskim[3] mostovima i rušenje mostova, dolazak jedinica na put Čedad — Kobarid i borba kod Stupice;
3. period: prelaz preko Nadiže, borba za Faedis,[4] politički rad u Reziji;
4. period: povratak preko Nadiže i pokret naših jedinica u južna Brda;
5. period: borba jedinica XXX divizije za vreme nemačke ofanzive, probijanje blokade i- prelaz preko Soče na prvobitne položaje, sa kojih je divizija krenula u Brda i Benešku Sloveniju.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, poručnik: Jakopič A. (M P.) Šef odseka, major: Danilo Šorović

Prilozi:

Pregled pokreta i borbi XXX divizije u Brdima i Beneškoj Sloveniji
Skice pokreta borbi XXX divizije u Brdima i Beneškoj Sloveniji

Pregled pokreta i borbi XXX divizije u Brdima i Beneškoj Sloveniji

XXX divizija imala je zadatke:

1. aktiviranje stanovništva Brda i Beneške Slovenije za našu borbu, mobilisanje u Brdima i istovremeno vođenje vojničkih akcija na tom sektoru.
2. Sve te zadatke morala je divizija izvršiti u roku od jednog meseca, a zatim se vratiti na prvobitni položaj.

I

Zbog prilično otežanog prelaza preko Soče i udaljenosti sektora na kome je divizija bila skoncentrisana pre preduzimanja pokreta, jedinice su preduzele pokret na pripremne položaje za prelaz preko reke u toku 30. 1. 1944, i to:

[3] S. Kvirino
[4] Fojda

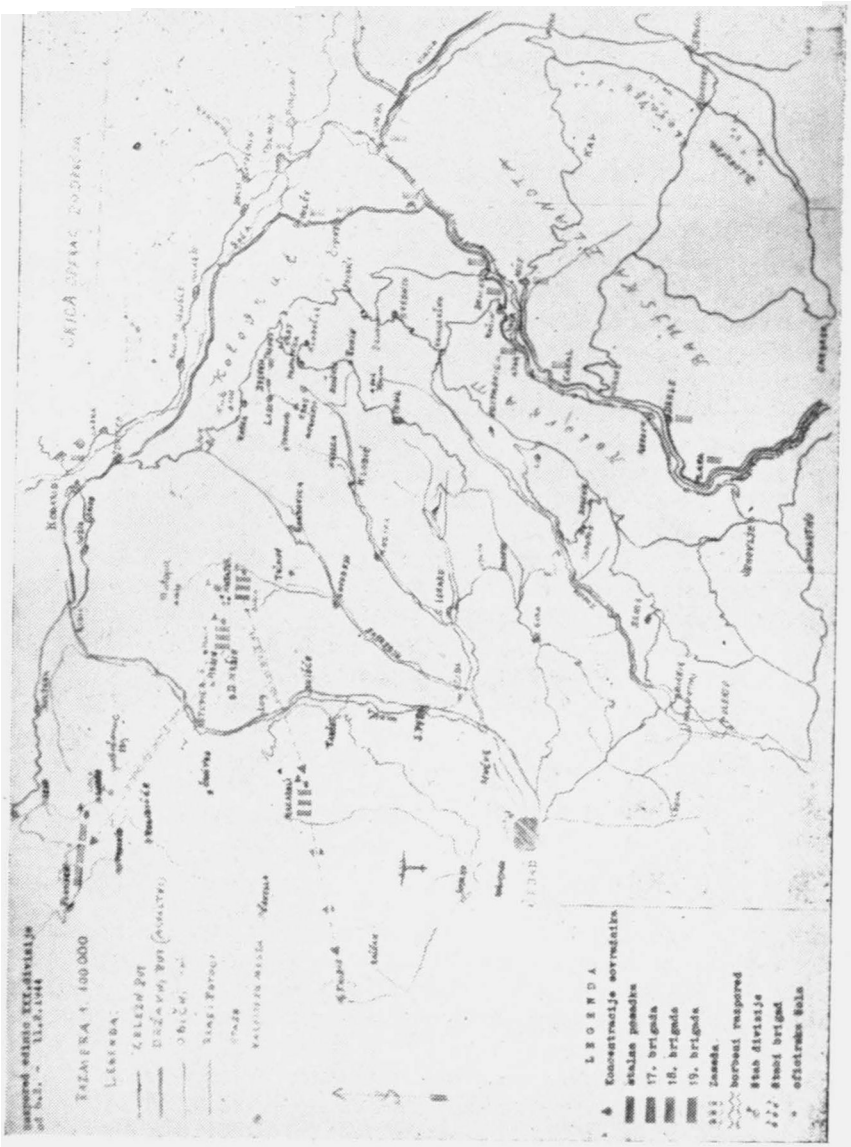

Fotokopija skice priložene izveštaju o pohodu jedinica 30. d vizije u Brda i Benešku Sloveniju

17. brigada u Ravne kod Bata, 18. brigada — Kanalski Vrh. 19. brigada — Humarji, a štab divizije — Ravne.

Jedinicama je za prelaz preko Soče izdato od strane Štaba divizije ovakvo naređenje: da 18. i 19. brigada pređu noću između 30 i 31. 1 između Kanala i Morskog; 17. brigada, Štab divizije i diivizijska škola da pređu južno od Deskla.[5] Zadatak svih jedinica bio je da izvrše prelaz po sistemu ešalona, a obezbeđenje prelaza vrši svaka za sebe. Sve jedinice izvršile su prelaz u vreme i- na mestu koje je bilo predviđeno. U toku prelaza nisu naišle na neprijatelja, 31. 1. ujutro sve jedinice su se nalazile na određenim položajima na desnoj obali Soče, i to:

17. brigada na prostoru Debenje — Zapotok, 18. brigada Kambreško — Srednje, 19. brigada Lig — Ukanje — Želinje, a štab divizije u Ligu.

U toku 31. 1. 1944. i 1. 2. 1944. na čitavom sektoru vladao je mir. Pošto je divizija trebalo da ostane na tim položajima samo 2—3 dana radi odmora i političkog rada među stanovništvom, plan za odbranu od eventualnog napada prilagođen je u tom cilju. Štab divizije izdao je brigadama naredbu da moraju prihvatiti borbu na položajima na kojima se nalaze, s tim da manje neprijateljske jedinice puste u naš obruč, a zatim ih unište.[0] Jedinice su bile međusobno tako povezane da je u slučaju napada na jednu mogla druga da joj pritekne u pomoć. U slučaju jakog neprijateljskog pritiska jedinice bi se morale uz međusobnu pomoć i povezanost povlačiti planski prema severozapadu, shodno maršruti s kojom su bili upoznati štabovi brigada. 2. 2. 1944 neprijatelj je sa manjim snagama uglavnom sa tri grupe, još u toku noći (pred zoru) preduzeo napad na položaje sve tri brigade i to: na položaje Debenje — Lig, Debenje — Lig — Kambreško. Za ovaj napad neprijatelj je upotrebio specijalnu taktiku, koju štabovi jedinica nisu predvideli, jer ju neprijatelj do tada uopšte još nije primenjivao u borbi s našim jedinicama. Naime, male neprijateljske jedinice, najviše od 100 ljudi, noću su se neprimetno privukle i probile se kroz liniju obezbeđenja i iz neposredne blizine napale logore jedinica. Ovakvi napadi su u prvom trenutku, do izvesne mere, iznenadili jedinice koje su se, međutim, brzo snašle, povukle se iz kuća, sakupile se na ranije određenom mestu i izvršile napad na neprijatelja. Neprijatelj se, ne čekajući dan, povukao u svoje polazne položaje. Prilikom ovih napada pokazalo se da naše jedinice nisu bile spremne na takve iznenadne noćne napade, prvo: jer su straže odmah kad su čule pucnjavu u selu, iza svojih leđa, napustile položaje; drugo: jer su kako borci tako i šta-

[5] Vidi tom VI, knj 10, dok br. 183.
[6] Vidi tom VI, knj. 11, dok. br. 27.

bovi mislili da je to veći neprijateljski napad, zbog čega su se svrstali u linijsku odbranu tako da su neprijatelja mogli potiskivati natrag samo frontalno, umesto da mu spreče odstupanje i da ga opkole, a zatim unište.

3. 2. 1944. neprijatelj je sa isto tolikom kolonom ponovo napao položaje 18. brigade na Kambreškom. Međutim, kad ie osetio da ga naše jedinice opkoljavaju odmah se povukao. Pri tome je imao ogromne gubitke.

II

Posle izvršenih zadataka na sektoru Kambreško, jedinice XXX divizije preduzele su noću između 2. i 3. februara pokret na nove položaje. Da bismo sakrili od neprijatelja pravi pravac i koliko-toliko postigli iznenađenje na novim položajima, štab divizije izradio je sledeći plan za pokret:

18. i 19. brigada i štab divizije moraju u noći između 2. i 3. 2. 1944. preći i zaposesti položaje: 18. brigada sektor Ravne — Laze — Drenka, a 19. brigada sektor Rukin — Praprotnica — Klobučarji. Pokret obeju brigada započeo je u sumrak. 17. brigada imala je zadatak da noću između 2. i 3. 2.1944. izvrši demonstrativni napad na Salonu[7] i Ajbu i razruši prugu na dva mesta. Druge jedinice ove brigade imale su zadatak da iste noći izvrše napad na posadu kod San Quirinskih mostova, da je unište i sruše mostove. Ovakav zadatak dat je 17. brigadi zato da bi svojim prisustvom na tom sektoru obratila pažnju neprijatelja na sebe, da bi glavnina divizije mogla nesmetano da obavlja svoje vojno-političke zadatke i da bi na novom sektoru iznenadila neprijatelja. Takav manevar se pokazao sasvim pravilan. Jedinice 17. brigade izvršile su svoj zadatak. Izvršile su demonstrativni napad na Salonu i Ajbu i razrušile prugu. Likvidacija posade na San Quirinskim mostovima uspela je, sva posada je uništena a mostovi srušeni.

17. brigada je, prema zapovesti štaba divizije, imala zadatak da posle završene akcije pređe na položaje Gor. Trbilj, a posle kraćeg odmora na nove položaje kod Topolova.
3, 4. i 5. 2. 1944. na položajima XXX divizije nije bilo nikakvih promena. Neprijatelj je još uvek tragao za jedinicama divizije. Zbog toga je i došlo do borbe kod sela Kraj sa jednim neprijateljskim izviđačkim odeljenjem koje je stiglo iz pravca Kambreško. Posle kratke borbe ono se povuklo. Dniga manja neprijateljska jedinica, koja je išla iz Kobarida u pravcu Liveka

[7] Anhovo

da popravi srušeni most na putu Kobarid — Livek, naišla je baš kod samog mosta na našu zasedu. Neprijatelj se, uz veće gubitke u mrtvim i ranjenim, povukao u Kobarid.

Glavni zadatak naših jedinica dok su bile na tim položajima, pored političkog rada, sastojao se u rušenju komunikacija. Tako je tih dana bio srušen put Tolmin — Kobarid. Kobarid —Livek itd. kao i Št. Peter — Livek. Ovo rušenje puteva bilo je preduzeto radi toga da se spreči brza koncentracija neprijatelja u slučaju ofanzive na sektor kuda bi divizija morala da ide. Noću od 5. na 6. sve jedinice XXX divizije napravile su pokret na nove položaje: 17. brigada na sektor Matajur — Barca — Ložac,[8] 18. brigada na položaje Obala — Zg. i Sp. Mersin,[9] s tim da u toku noći stigne na put Kobarid — Čedad i tamo postavi zasede. 19. brigada trebalo je da pređe Soču i zaposedne položaje na sektoru Vrsno — Krn, s tim da delom svojih snaga postavi' zasedu na putu Kobarid — Tolmin.

Ovakav raspored dat je prvo: zbog toga što će brzim prebacivanjem 17. i 18. brigade na određeni sektor i postavljanjem zasede 18. brigade na putu Čedad — Kobarid biti postignuto iznenađenje za neprijatelja; drugo: pokret 19. brigade preko Soče na sektor Krn imao je zadatak skrenuti pažnju neprijatelja. koji se tih dana koncentrisao u Kobaridu, u tom pravcu. Pored toga, pojavom brigade na putu Kobarid — Tolmin postignuto je iznenađenje za neprijatelja. 19. brigada imala je na sektoru zadatak da razvije aktivnost sve dok druge dve brigade ne pređu svoj put prema Reziji i natrag.[10] Ovakav taktički manevar divizije pokazao se dobar. Neprijatelj, koji se pripremao da napadne naše jedinice na tom sektoru, bio je iznenađen i njegovi planovi osujećeni.

6 2. 1944. uspelo je 18. brigadi da iz zasede potpuno uništi dva kamiona puna vojnika. Svu posadu je pobila, odnosno zarobila, a kamione uništila. 19. brigada, koja je već prešla Soču. postavljanjem svojih zaseda kod Fona, na putu Kobarid — Tolmin, i pojavom na sektoru Vrsno —Krn, takođe je iznenadila neprijatelja. Jedinice ove brigade su u zasedi potukle neprijateljevu motorizovanu kolonu koja je išla iz Tolmina prema Kobaridu, pobile mnogo vojnika, zaplenile oružje i uništile jedan kamion a više ih oštetile. Tako je plan štaba divizije potpuno uspeo. Taktika brzog prebacivanja jedinica, iznenadnog pojavljivanja na glavnim komunikacijama, najpre koncentracija a onda razdvajanje brigada i dobivanje pojedinih zadataka i naredbi, po-

[8] Na kart; 1 : 100.000 nije nađeno.
[9] Mersino = Mršin
[10] Vidi tom VI, knj. 11, dok br. 31.

kazali su se u tom momentu dobri. Neprijatelj nije uspeo da svoje snage pravovremeno koncentriše i izvrši napad na jedinice XXX divizije iako je pažljivo pratio naš pokret, koristeći se pri tome dobrom obaveštajnom službom nama nenaklonjenog terena. U neprijateljskoj taktici došli su do izražaja nepokretljivost i šablonsko shvatanje tako da su uglavnom išli na repu naših jedinica. Zatim, jedinice iz stalnih garnizona zaostajale su po udarnosti i sposobnosti manevrisanja za našim jedinicama.[11]

III

Noću od 10. na 11. 2. 1944. jedinice 17. i 18. brigade prešle su Nadižu i zaposele nove položaje; 17. brigada sektor Macaroli, 18. brigada Platišče — Loge.[12] Zadatak i jedne i druge brigade bio je u prvom redu politički rad i mobilizacija na tom sektoru. Zbog aktivnosti 19. brigade na sektoru Kobarid — Krn neprijatelj nije odmah primetio naš prelaz preko Nadiže. Zbog toga je 17. brigada izvršila napad na jako fašističko uporište Feadis, koje je delimićno uspela da zauzme, ali su zbog brze intervencije neprijatelja naše jedinice morale da napuste mesto. Dok je 17. brigada razvijala aktivnost na tom sektoru, duž nacionalne slovenačko-italijanske granice, 18. brigada radila je politički na sektoru Rezije. Neprijatelj, koji je na početku bio iznenađen našom aktivnošću postao je sada aktivniji i sa svojim izviđačkim odeljenjima izviđa naše položaje. Pored toga svakog dana bombarduje sela i naše položaje, aii bez uspeha. Uglavnom su sve brigade izvršile svoje zadatke.

IV

Noću 11/12. 2. 1944 jedinice XXX divizije prebacile su se natrag preko Nadiže. uzimajući za pravac svoga pokreta južnu Benešku Sloveniju i južna Brda. Posle prelaska Nadiže zauzele su sledeće položaje: 17. brigada Vernas[1"] — Sovodnje — Trčmun, 18. brigada sektor Ronec. štab divizije u Roncu.[14] Sledećeg dana nastavio se pokret tako da su obe brigade bile već 13. 2. na novim položajima, i to: 17. brigada č'ernetiči — Tribil do Sopra[15] — Gnidovica, 18. brigada Kravar — Ravne — Doge, 19. brigada je već s one strane Nadiže dobila [naređenje]

[11] O uspesima 30. divizije od 1. do 7. februara vidi tom VI, knj. 11, dok. br. 55.

[12] Verovatno se odnosi na s. Logje.

[13] Vernasso = Brnas

[14] Vidi tom VI. knj, 11, dok br. 48.

[15] Gorenji Trbilj

od štaba divizije da pređe Soču i ponovo zaposedne položaje na sektoru Kambreško. Zadatak svih jedinica bio je u prvom redu mobilizacija. Sektor je bio velik, zbog čega su pokreti jedinica bili brzi i stalni. Noću 15/16. 2. 17. i 18. brigada ponovo su izvele prebacivanja na sledeće sektore: 17. brigada Kozana[16] — Slapnik, s tim da jake patrole šalje do Krmina; 18. brigada Jajnik — Obćrče, dok 19. brigada i dalje ostaje na sektoru Kambreško. Obaveštajno-izviđačka služba divizije zapazila je da neprijatelj vrši veće pripreme za ofanzivu. Zbog veoma lošeg i uzanog terena na kome se sada nalazila divizija, i na kome bi bilo vrlo teško prihvatiti borbu s neprijateljem, bilo je potrebno zadatke mobilizacije što pre izvršiti. Posle toga bi se jedinice XXX divizije ponovo vratile na polazne položaje preko Soče, sa kojih su preduzele pokret u Brda i Benešku Sloveniju.

V

Zbog stalnih pokreta i brzine manevrisanja jedinica neprijatelju nije uspelo da u roku od jednog meseca izvrši okiuženje i preduzme ofanzivu protiv naših jedinica. Kad god se koncentrisao i pripremao na ofanzivu, naše su ga jedinice izbegle veštim manevrisanjem i na taj način uvek mu poremetile plan. Zbog toga je neprijatelj, koristeći ovo iskustvo, pripremio [za opkoljivanje] veću ofanzivu. sa potpuno novom taktikom, pri kojoj bi bio brži i kojom bi nas iznenadio. Posade u garnizonima u dolini Soče, koje su bile sastavljene od Nemaca i zarobljenih Rusa, pokazale su se slabe za takve zadatke i nisu uspele. Način ofanzive koji je neprijatelj do tada primenjivao protiv naših jedinica — najpre koncentracija, a zatim napad na naše jedinice — pokazao se vrlo spor, te smo ga uvek pre vremena otkrivali. Zbog toga je neprijatelj u pripremi za ovu ofanzivu upotrebio samo specijalne SS trupe iz garnizona Gradišče, Vidma i Gorice, koje su se na kamionima dovezle do polaznih položaji, a zatim bez ikakve koncentracije i pripreme izvele bi napad noću. 18. 2. 1944. u 17 časova neprijatelj je počeo kamionima da prevozi trupe duž Soče i drugih uporišta oko sektora na kome se halazila XXX divizija. Neprijatelj je tu ofanzivu zamislio tako da sa više većih grupa udari sa svih strana na položaje XXX divizije kako bi nas na taj način našao nespremne za odbranu. Kao mesta svojih polaznih položaja izabrao je Kanal, Tolmin, Kobarid, Robič, Št. Peter, Čedad i Prapretno.[17] Izviđački delovi naših jedinica opazili su neprijatelja na njegovim putevima u

[16] Verovatno se odnosi na Kožbanu u čijoj je neposrednoj blizini Slapnik.

[17] Verovatno se odnosi na Prapotno.

momentu kada se iskrcavao iz kamiona i upravo se uputio prema našim sektorima. Usled loših položaja, na kojima su se u tom momentu nalazile naše jedinice, štab divizije doneo je odluku da izvrši pokret na bolje položaje. Zbog suviše kratkog vremena jedinice nisu mogle da izađu iz obruča koga je neprijatelj već bio zatvorio. Borba se morala prihvatiti. Sledećeg dana, tj. 19. 2, jedinice bi trebalo da se probiju kroz obruč i prebace se preko Soče. Štab divizije izdao je zapovest prema kojoj su sve jedinice morale da se prebace noću 18/19. 2. i zauzmu sledeće položaje: 17. brigada Gorenji Trbilj — Doge, 18. brigada Rukin — Klobučarji, 19. brigada Srednje — Pušnja — Kuščarji, a štab divizije u Trbilju. Takav raspored i zauzimanje takvih položaja bilo je predviđeno, prvo, radi toga da koncentrišu snage i na taj način sa uzajamnom pomoći pruži neprijatelju jači otpor; drugo, da sa udaljavanjem od periferije naših položaja, koje bi neprijatelj morao napasti, izbegnemo prvi veliki napad neprijatelja za koji se planski pripremio; zaposedanjem novih položaja koji su bili pogodniji za odbranu i lakši za manevrisanje bio je obezbeđen veći uspeh u borbi. Posle toga jedinice bi se nalazile bliže sektoru Krn, na koji bi se morale prebaciti noću 19. 2. jednim pokretom. Zbog odveć kratkog vremena i udaljenosti jedinica od štaba divizije, svi štabovi brigada nisu dobili zapovest za pokret pravovremeno.

Zapovest je primila samo 18. brigada. Zbog toga su 17. i 19. brigada ostale na svojim starim položajima jer nisu uspele da izvrše pokret u toku noći. Prema tome jedinice XXX divizije držale su tokom 19. 2. sledeće položaje: 17. brigada sektor Lig — crkva Sv. Jakoba, kota 747; 18. brigada Rukin — Klobučarji; 19. brigada Kambreško — Srednje — Pušnja. Sve jedinice su na tim položajima prihvatile borbu. Neprijatelj je napao položaje naših jedinica u zoru 19. 2. Zbog udaljenosti jedne jedinice od druge uspelo mu je da pojedinačno izazove brigade i prinudi ih da svaka ponaosob vodi borbu. Štab divizije zbog toga nije mogao da Utiče na tok borbe 17. i 19. brigade. Uticao je samo na razvoj borbe 18. brigade kod koje se nalazio. Borba je bila žilava i trajala je čitav dan. 17. brigada bila je jako priklještena neprijateljem, ali uprkos tome nije ostala defanzivna i čekala na položajima, već je manevrisanjem izbegla opkoljavanje od strane neprijatelja te je potiskivanjem pojedinih nemačkih kolona zauzela najpovoljnije tačke na sektorima kao što je kota 747, koja joj je služila kao polazna tačka za prelaz preko Soče. Isti slučaj je bio kod 19. brigade. Ova brigada je uglavnom zadržala svoje položaje, odbijajući neprijatelja koji ju je stalno napadao. 18. brigada uspela je odmah ujutru 19. 2. da veštim manevrisanjem opkoljavanja i brzim udarom razbije nemačku kolonu i

provede čitav dan u njenom uništavanju. Noću su brigade prešle preko Soče na nove položaje. Na putu su morale da prođu kroz neprijateljske zasede i blokadu koju je postavio na putu duž Soče. Kako se preko dana nije mogla uspostaviti veza između brigada, brigade su samostalno preduzele pokrete u svojim pravcima preko Soče tako da je njihov položaj 20. 2. bio sledeči: 17. i 19. brigada na sektoru Lom — Lokovec (Banjška visoravan), a 18. brigada sa štabom divizije na sektoru Vrsno — Krn. Time je bio uglavnom izvršen kružni pokret jedinica XXX divizije u Brda i Benešku Sloveniju.[18]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, poručnik: • (M.P.) Šef odseka, major: Danilo Sorović

BR. 71

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 27. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RIBNICU[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj, 27. III 1944.
Br. 1747

GLAVNOM ŠTABU NOV I POJ

Položaj

•

Izveštaj o akciji
na neprijateljsko uporište
Ribnicu u noći 26/27. III 44:[s]

Noću 26/27. III 1944. preduzet je napad na neprijateljsko uporište Ribnicu. Plan za akciju bio je ovakav: VIII brigada napada sa dva bataljona, i to sa jednim u pravcu prema Gore-

[18] Vidi tom VI. ltnj. 11. dok. br. 103.

[1] Or ginal (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 191/IV.

[2] Akcija na Ribnicu bila je predviđena za 25. mart 1944 (vidi dok br. 61). ali je zbog izmene situacije odložena za *noć* 26/27. marta 1944 (vidi dok. br. 67).

njoj Vasi — Ribnica, sa drugim od istočne strane u pravcu železničke stanice. IX brigada napada sa dva bataljona, sa glavnim pravcem napada od ciglane prema trgu. gde napadaju: jedan bataljon prema bunkerima, duž ceste koja vodi iz Sajeveca u Ribnicu, a drugi bataljon napada u istom pravcu iz Bukovice — kasarne, desno od prvog bataljona. Ruski bataljon je u rezervi kao zaštita artiljeriji. U napadu učestvuje artiljerijski divizion sa jednom haubicom od 100 mm, dva poljska topa i dva brdska topa od 75 mm. koji su bili u sastavu diviziona VIII i IX brigade. Haubicu i dva poljska topa postavio je na putu između Kota i Jurjevice, a brdske topove na koti 558. Sva oruđa postavio je tako da tuku: haubica bunkere desno od ciglane, kuda tuku i brdski topovi, a poljski topovi imaju pre svega zadatak da sruše crkveni toranj, gde se nalaze mitraljesko gnezdo i osmatračnica. Sam napad uslediće posle artiljerijske pripreme koja će otpočeti u 19.30 časova. Divizionu su dodeljena dva teška bacača koji se postavljaju jugoistočno od sela Sajevec.

Neprijatelj je imao u svom uporištu oko 500 vojnika, od kojih 150 Nemaca. Naoružani su sa 8 do 10 teških mitraljeza, dva teška bacača i imaju veći broj automatskog oružja, jedan mali tenk, jednu autoblindu i neutvrđen broj motornih vozila. Neprijatelj ima oko Ribnice bunkere ukopane u zemlju, sagrađene od drveta i zemlje, koji su pokriveni i međusobno povezani saobraćajnicama. Oko Ribnice ispred bunkera imaju žičanu prepreku. Bunkera ima oko 74. U crkvenom tornju imaju osmatračnicu i mitraljesko gnezdo.

Da bi se plan mogao sprovesti dva bataljona X brigade osigurali su pravac Kočevje — Ribnica i to tako da jedan bataljon napada Kočevje, gde ima oko 900 neprijateljskih vojnika, a drugi bataljon postavlja zasedu kod Rakitnice prema Ložinama. Dva bataljona VIII brigade imaju zadatak da osiguraju pravac Ribnica — Vel. Lašče, gde ima oko 600 neprijateljskih vojnika, tako da jedan bataljon napada Vel. Lašče a drugi da osigura zasedom pravac Ribnica — Vel. Lašče.

Podređene jedinice su za napad na Ribnicu izvršile sve pripreme, pregledale zemljište, osmatrale bunkere a artiljerija je pravovremeno dovezla topove na svoja mesta. Pošto se od brdskih topova očekivao veći efekat ako se postave iznad Bukovice, plan je utoliko izmenjen što su brdski topovi postavljeni na položaju iznad Bukovice.

Napad na Ribnicu otpočeo je tačno u određeno vreme i prema planu. Naše jedinice su posle artiljerijske vatre, koja je bila veoma precizna, neopaženo prilazile neprijateljskom uporištu. Na dati znak napale su uporište sa svih strana jakom vatrom iz celokupnog oružja. Prvi bataljon VIII brigade privu-

kao se do same žičane prepreke, ali nije mogao da prodre zbog vanredno jakog otpora koji je neprijatelj pružao iz sveg automatskog oružja i bacača. Ovaj bataljon je prišao žičanoj prepreci iz Gorenje Vasi. Neprijatelj je položaje tog bataljona osvetljavao reflektorima i raketama od kojih se zapalila jedna kuća i jedan štagalj, zbog čega je napad bio veoma otežan. Tokom akcije ovaj bataljon tri puta je jurišao na neprijatelja, ipak juriš nije uspeo. IV bataljon VIII brigade, koji je napadao iz pravca železničke stanice, odmah u početku izbio je do same žice, ali se zbog suviše jake neprijateljske vatre i velikog brisanog prostora morao povući natrag ne preduzevši juriš. U 5.45 časova oba su se bataljona, pod zaštitom vatre iz svog automatskog oružja, povukli u potpunom redu u svoje kantonmane.'[1]

Prvi bataljon IX brigade otišao je iz Bukovice u najvećoj tišini i u borbenom rasporedu prema ciglani i neopaženo stigao u blizinu uporišta. Na dati znak počeo je napadati prema planu i to sa jednom četom od ciglane u pravcu crkve, sa drugom levo od ciglane, a sa trećom desno u pravcu crkve. Bataljon je napadao neprijateljske bunkere i snažno gađao iz automatskog oružja, ipak je našim jedinicama uspelo da se privuku do oko 50 m ispred bunkera. Odavde su borci noću tri puta pokušali da jurišem, u jednom naletu, zauzmu prema njima okrenute bunkere; ipak su svi pokušaji bili bezuspešni jer je teren na tom mestu ravan, uz to neprijatelj je imao vanredno velik brisan prostor, a naše jedinice nisu imale zaklona. Neprijatelj je u početku akcije osvetljavao teren reflektorima i raketama iz crkvenog tornja, odakle je gađao iz mitraljeza. Naše dve „brede" su odmah počele gađati puškarnice na tornju i posle kratkog vremena neprijatelj je prekinuo vatru, što je bilo dokaz da je naša vatra imala efekat. ..Brede" su zatim usmerile vatru u neprijateljske bunkere. Dva teška bacača bili su na položajima u blizini ciglane i ispaljivali mine na neprijateljsko uporište i na bunkere. II bataljon, koji je prema planu imao zadatak da napada u istom pravcu kao raniji bataljon, osim jedne čete koja napada iz pravca Hrovače. upravio je svu vatru na neprijateljske bunkere. Tokom borbe jedinicama ovog bataljona uspelo je da dođu na 20 m ispred bunkera, ali' je juriš na same bunkere bio bezuspešan. Ove borbe vodila je jedna četa iz pravca kasarne — Ribnica, druga četa bila je dodeljena kao zaštita brdskim topovima, a treća je bila u rezervi u Bukovici, sa zadatkom da u slučaju prodora jedinica koje su napadale posluži kao pojačanje za borbu u varoši.

[3] Opširnije o tome vidi izveštaj 8. SNO brigade „Fran Levstik" u Arhivu IZDG SRS, f. 191/1.

Naši borci su se prilikom ovog napada pokazali kao veoma borbeni. Na položajima su oduševljeno klicali i time pokazali neprijatelju svoju odlučnost i nepokolebljivo ubeđenje u našu pobedu. Sama akcija nije uspela zbog toga što je neprijatelj bio vanredno utvrđen, a oko Ribnice je velika čistina i veoma veliki brisani prostor. Plan za akciju bio je dobar i bili su predviđeni svi slučajevi koji su tokom borbe iskrsli. Veza između pojedinih jedinica i komandnog kadra bila je telefonska i signalna i dobro je funkcionisala. Sadejstvo pešadije sa artiljerijom takođe je bilo dobro te su se korektura vatre i ciljevi za artiljeriju prenosili telefonski ispred samih bunkera. Vanredno dobro su gađali naročito topovi koji su se nalazili između Kota i Jurjevice. Ruski bataljon nije stupio u akciju jer je bio kao zaštita dodeljen topovima između Kota i Jurjevice. Moral ljudstva bio je na visini.

Borba je završena u 4.50 časova. Tokom borbe imali smo tri mrtva, 16 ranjenih i jednog nestalog. Neprijateljski gubici su veliki ali nam broj još nije poznat. Neprijatelj je imao naročito velike žrtve zbog toga što su topovi i bacači gađali precizno i[4] ... mesta.

Komandni kadar je bio na svome mestu i u vezi sa nastalom situacijom izdavao sve potrebne zapovesti.

Tokom borbi ispaljeno je 70 granata iz haubice i 123 iz poljskih topova.

Vremenske prilike za napad bile su povoljne, samo je sneg ometao prilaženje naših jedinica.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant, kapetan:
Janko Rudolf Pet. Brajović

[4] Tekst je nečitak.

NAREĐENJE ŠTABA 31. NO DIVIZIJE OD 17. MARTA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA BLOKADU IDRIJE I RUŠENJE KOMUNIKACIJA I NEPRIJATELJEVIH INDUSTRIJSKIH POSTROJENJA[1]

S T A B
XXXI DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Na položaju, 27. III 1944. g.
Br. 533

STROGO POVERLJIVO:

ŠTABU IX KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Stanje posada 27. III 1944. godine:

Idrija: 600 ljudi — naoružanih Nemaca, 150 Italijana nenaoružanih.

Godovič: 120 Nemaca, smeštenih kod Ševalka, žičana prepreka i 3 bunkera.

Hotedršica: 90 bega, trostruka žičana prepreka, teški mitraljez u tornju.

Logatec: 150 bega, na žel. stanici ima ih 70 za čuvanje pruge. 80 na samom trgu. 4 bacača i više lakih mitraljeza.

Planina: u zamku Vindišgrec posada od 140 Nemaca.

Laze: 20 Nemaca na žel. stanici.

Rovte: 120 belogardista. 1 top. 3 bacača, 3 teška mitraljeza. 14 lakih mitraljeza.

Sv. Trije Kralji: 40 domobrana.

Vipava: 400 ljudi posade.

Ajdovščina: 500 ljudi posade, 8 brdskih topova, 6 tenkova, van varoši žičana prepreka, svaki put koji vodi u selo predstavlja žičanu prepreku.

Zadatak naše divizije je da drži tesnu blokadu Idrije sa temeljitim rušenjem svih puteva koji vode iz Idrije a pre svega puteva: Idrija — Godovič, Idrija — dolina Bele, Idrija — Vojsko, Idrija — Gora.

Sve puteve koje koristi motorizacija treba minirati i postaviti zasede na svim putevima kojima se kreće neprijatelj.

Idrijski rudnik treba što temeljitije onesposobiti. Postavljati stalne zasede na putu Idrija — Logatec i tući sve neprijateljske kolone i transporte. Rušiti železničku prugu između Logateca i Postojne i minirati i napadati vozove.

Na čitavom sektoru koji obuhvata naša Divizija treba politički delovati. Za izvršenje ovih zadataka

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 266/1. Na kraju dokumenta dopisan je datum prijema: „30. mart 1944".

n a r e đ u j e m o :

III SNOUB „Ivan Gradnik" smestiće se sa dva bataljona u selu Zadlog. Ova dva bataljona imaju zadatak da ruše puteve Idrija — dolina Bele, Idrija — Vojsko i da sruše električni vod koji iz Ajdovščine vodi prema Idriji. Električni vod srušiti na taj način da se prerežu stubovi, a žicu što više uništiti — prema mogućnosti pokupiti je ili pak iseći na manje delove. Jedan bataljon pomenute brigade neka ostane na Predmeji sa zadatkom da sakuplja hranu za III i VII SNOUB i da kontroliše posadu u Ajdovščini. Brigada treba da divizionu stavi na raspolaganje ljude za transportovanje haubice i municije. Bataljon koji će iz Predmeje preči u Zadlog neka transportuje svu topovsku municiju koja se nalazi u Predmeji u Zadlog. Brigade će se osigurati od Cola i Otlice. U slučaju napada na VII SNOUB. III SNOUB treba odmah da udari neprijatelju u bok.

VII SNOUB ..Franc Prešern" smestiće se u selu Črni Vrh, Trebče. Zadatak ove brigade je da postavi jedan bataljon u zasedi na putu koji vodi iz Idrije prema Črnom Vrhu (Ključu). Ovaj bataljon ima zadatak da blokira Idriju sa severozapada (put Idrija — Godovič, do kote 766). Ovaj bataljon rasporediti tako da jednu zasedu ima na raskrsnici puta Idrija — Črni Vrh — Godovič, na koti 727. Zaseda ima zadatak da obezbedi leđa bataljonu, a bataljon treba stalno da šalje bojne patrole prema Idriji koje treba da spreče bilo kakvo kretanje neprijatelja po Idriji.

Zasedu iznad Godoviča treba postaviti tako da spreči neprijatelju bilo kakvo kretanje iz Godoviča ili u Godovič.

Temeljito srušiti i zaseči put Godovič — Črni Vrh i Godovič — Hotedršica.

Brigada treba takođe da se obezbedi iz pravca Col i Hotedršica.

XVI B. ..Janko Premrl Vojko" neka se smesti u selu Ledine. Zadatak brigade je da vrši užu blokadu Idrije sa severoistočne strane (od puta Idrije — Godovič do Gore). Blokadu treba da sprovede tako da jednim bataljonom preduzme što užu blokadu, a drugim bataljonom da obezbedi leđa onom prvom bataljonu iz pravca Godovič — Rovte.

Treba preduzeti sve potrebno da se sruše sva preostala postrojenja u rudniku. U tu svrhu treba srušiti žlebove u dolini Bele, a sa mogućnošću upada u rudnički revir, minirati vanjska postrojenja, prekinuti sve veze sa Idrijom i električnu struju. Treba pronaći poverljivog rudara iz Idrije, dati mu na raspolaganje plastik sa detonatorima radi miniranja unutarnjih crpki ili drugih postrojenja.

Srušiti puteve Idrija — Godovič i Idrija - Gora.

Dolomitski odred neka se smesti u s. Pod Jesenom. Zadatak odreda je da stalno drži zasede na putu Hotedršica — Logatec i da napada neprijatelja koji se kreće tim putem, da ruši prugu Logatec — Postojna, minira je i napada vozove. Stalno treba da kontroliše uporište u Hotedršici. Obezbeđenje treba da vrši iz pravca Hotedršica i Logatec. Ukoliko vam je potreban bilo kakav materijal za rušenje pruge ili puteva obratite se na naš štab. Za rušenje pruge imate na raspolaganju naš minerski vod. Srušiti treba put Hotedršica — Logatec.

Sve brigade neka održavaju tesnu međusobnu vezu. Prema mogućnostima uspostaviti telefonsku vezu ili vezu sa signalistima! XVI B. „Janko Premrl Vojko" i VII SNOUB „Franc Prešern" neka uspostave međusobnu signalnu vezu noću i danju.

Svaka brigada treba odmah da započne sa političkim radorn na svojoj teritoriji. O uspehu javljati svakog dana Štabu Divizije.

Svaka brigada neka izvrši mobilizaciju na svome terenu.

Svaka brigada treba da posle izvršenja ove naredbe pošalje Štabu Divizije skicu srušenih puteva i komunikacija.

Organizujte dobro obaveštajnu službu kako ne bi došlo do bilo kakvih iznenadnih napada na naše brigade, štabovima brigada skrećemo pažnju da se tačno pridržavaju prednje naredbe. Štabovi brigada treba svakog dana da šalju dva puta našem Štabu izveštaje o situaciji na njihovom sektoru. Brigade neka se snabdu dovoljnom količinom municije za teško naoružanje. Štabovi brigada neka ovo vreme iskoriste za vojnički i politički rad po brigadama.

Štab brigade[2] nalaziće se u Zadlogu.

Previjalište za ranjenike i slanje ranjenika organizuje svaka brigada za sebe na svom sektoru i preko poznatih javki.

Znaci za raspoznavanje i borbeni znaci dostavljeni su vam već ranije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik štaba:	Komandant, major:
Keržič Ciril	Turšič Ivan Istok	Potočar Stane Stane

Poslato: III, VII SNOUB. XVI SNOB,
Dolomitskom odredu,
IX korpusu

[2] Pogrešno: treba: divizije.

NAREĐENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 28. MARTA 1944. ŠTABU 14. DIVIZIJE DA OFANZIVNIM AKCIJAMA SADEJSTVUJE 9. KORPUSU NOVJ[1]

MOBILLSLTE!

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 28. 3. 1944.
Br.: 601

ŠTABU XIV DIVIZIJE NOV I POS

Položaj

Uprkos svim našim naredbama koje smo vam poslali još do danas niste dostavili nikakav izveštaj, tako da nemamo nikakvu predstavu o tome gde se nalaze vaše jedinice, kakav je njihov raspored i kakvo je stanje po brigadama. Čak ne znamo ni to da li ste nešto preduzeli da posle ofanzive sredite i koncentrišete vašu diviziju. Jedino znamo za jedan deo Tomšičeve brigade koji je učestvovao u akciji na Moravče[2] da se sada, prema vestima štaba VI SNOUB, nalazi na sektoru oko Tuhinjskih planina. Takođe smo primili vest od štaba VI SNOUB da se drug Efenka[3] nalazi sa ostalim delom brigade na putu za Tuhinjske planine. Glavni štab naređuje da se divizija odmah prikupi i sredi i da sa svim snagama otpočne ofanzivu, jer IX korpus na svome sektoru izvodi veće ofanzivne operacije.[4] Mi smo zatražili od Glavnog štaba da nam pošalje eksploziv i očekujemo da će stići ovih dana. Prve akcije s vašim snagama i VI SNOUB započećemo napadima na uporišta i čišćenjem teritorije u Zgornjoj Savinjskoj dolini. Vi započnite odmah, do toga vremena, sa koncentracijom II i XIII SNOUB na istočnim obroncima Mozirskih planina, tj. na sektoru Sv. Radegunda, Šmihel, Sv. Križ i Bele Vode, dok će I SNOUB i dalje ostati na položajima Tuhinjskih planina, radi čega smo joj već dali zadatke i izdali naredbu. Vaš zadatak na tom sektoru jeste postavljanje zaseda i napadanje neprijateljskih kolona i patrola u dolini Sa-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 335/11. Na kraju dokumenta dopisano mastilom: „Primljeno 8/4 44" i „A naknadno dostavite tačne podatke".

[2] Vidi dok. br. 51, 68. 96. 141 i 153.

[3] Ivan Kovačič

[4] Vidi dok. br. 33 i primedbu br. 12 uz dok. br. 28.

vinje, rušenje pruge Šmartno — šoštanj — Velenje i napadi na manja neprijateljska uporišta koja bi se mogla likvidirati bez teškog oružja. Mobilizaciju treba što intenzivnije sprovoditi u Savinjskoj i Mozirskoj dolini sve do Mislinjske doline. Ponovo vam skrećemo pažnju da odmah treba da započnete sa akcijama i da ispoljite što veću ofanzivnost. Tomšičeva brigada dobila je slične zadatke kao i vi i preuzmite komandu nad njom. Na sektoru Dobrovlje nalaze se dva bataljona VI SNOUB pa potražite vezu sa njima. Takođe održavajte redovnu vezu sa XI SNOB na sektoru Pohorja.

Odmah posle primanja ove naredbe treba pristupiti izvršenju postavljenih zadataka a *istovremeno nam pošaljite izveštaj* gde se nalaze vaše jedinice, njihovo opšte vojno i političko stanje, brojno stanje i naoružanje i ostale pojedinosti. Ukoliko ne raspolažete brojnim stanjem i naoružanjem morate odmah dostaviti izveštaj o rasporedu vaših jedinica, približno brojno stanje i naoružanje i opšte stanje divizije. Takođe nam dostavite izveštaj o radu divizije od poslednjeg izveštaja, koji ste poslali Glavnom štabu, do danas.

Ovih dana poslaćemo vam oko 100 pušaka. 4 teška mitraljeza, 3 laka bacača, 4 protivtenkovske puške i veću količinu municije za sve vrste oružja. Drugo oružje i municiju poslaćemo vam naknadno kad ga primimo od Glavnog štaba. Odmah uspostavite redovnu vezu sa nama preko Tomšičeve brigade.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant-majo):
Jože Borštnar M. Kilibarda®

Municija je već ovde. Odmah pošaljite patrole!

[5] Mile Kilibarda

UPUTSTVO ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 29. MARTA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA O PREDUZIMANJU EFIKASNIH MERA PROTIV NOVE NEPRIJATELJSKE TAKTIKE[1]

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br.,

Položaj
29 3 —1944
—I—1 1

ŠTABU XV I XVIII DIVIZIJE I ŠTABOVIMA DOLENJSKOG, NOTRANJSKOG, ISTARSKOG I BELOKRANJSKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Neprijateljska taktika borbe i zadnja vojna situacija na sektoru VII korpusa i uopšte na teritoriji Slovenije nas nužno nateruje na razmišljanje, na studiranje neprijateljske taktike i na mere koje mi moramo preduzimati da neprijateljsku novu taktiku našim načinom borbe paraliziramo.

Kako i na koji način u zadnje vreme Nemci dejstvuju protiv naših jedinica?

Ako pogledamo česte slučajeve iznenađenja i opkoljavan]a naših jedinica, vidimo da neprijatelj upotrebljava skoro isključivo protiv nas partizansku taktiku, taktiku kojom smo mi pre kapitulacije Italije ratovali i kojom moramo i dalie ratovati.

Neprijatelj preko svoje obaveštajne službe i preko svojih belogardističkih agenata na terenu dobija u našim jedinicama dosta dobre podatke. Svoju obaveštajnu mrežu imaju raspoređenu naročito u krajevima gde im je stanovništvo naklonjeno (Suha krajina, severni deo Dolenjskog i na nekim delovima Notranjske). Služe se naročito ženama i decom čiji se roditelji nalaze kao belogardisti u raznim uporištima. Zene pod maskom kupovanja i prodaje životnih namirnica odlaze u uporišta i odnose neprijatelju podatke.

Kada neprijatelj dozna tačno gde se naše jedinice nalaze, napada ih na sledeči način:

Po tačnim podacima koje dobiju preko svojih agenata, kreću u napad. Napad izvode sa jedinicama u manjem broju, najviše oko 500 vojnika. Naoružani su samo automatskim oružjem. Nastoje da se približe logoru ili položaju po skrivenim putevima, i da se još u toku noći primaknu logorima na blisko odstojanje.

[1] Original (pisan na maš in', na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS, f. 154/1.

Redovno pokušavaju izvršiti potpuno opkoljavanje. Napadaju samo iz jednog pravca dok su ostali u zasedama koji imaju zadatak kada se kod naših jedinica stvori panika i počnu da beže da ih tuku na pravcu bežanja preciznom vatrom iz ležećeg stava.

Ranije je neprijatelj, kada vrši napade na neku našu jedinicu. demonstrirao napade na druge jedinice, dok to danas ne čini i radi isključivo na principu iznenađenja, gde obično uspeva.

Da bi mogli pravilno odrediti kako će naše jedinice to sprečiti, moramo prvo pronaći uzroke, od kojih proizlazi da neprijatelj takvim načinom borbe ima uspeha.

Navešćemo sledeće razloge:

1. — Od momenta kapitulacije italijanske vojske, tj. od momenta kada je naša vojska naglo narasla i kada je kod nas stvorena slobodna teritorija, naše jedinice počele su ratovati više pozicijski i linijski, stanovati u kantonmanima, osiguravati se samo patrolama, vezivati se za izvesne terene i sektore. Pored toga komandni kadar nije se snašao u manevrisanju, borbu su primili na položajima, ukoliko su na taj način neprijatelja proterali bilo je u redu, ukoliko pak nisu, povlačile su se.

2. — Brigade su se na dodeljenim sektorima raspoređivale na širokoj bazi. Bataljoni su bili prepušteni skoro sami sebi. Štabovi bataljona držali su se grčevito šablonski postavljenog prvobitnog zadatka i isti primenjivali u svakom momentu i u svakoj novonastaloj situaciji. Štabovi brigada zbog udaljenosti svojih bataljona jednog od drugog nisu mogli na vreme koncentrisati snage i pomoći napadnutim jedinicama jer je to dosta puta bilo vremenski nemoguće i to zbog razloga gore navedenog. a i zbog toga što štabovi brigada nisu pravilno gledali da nam je glavni cilj potući neprijatelja, već kao glavni cilj su postavljali da se brigada kao celina održi na dotičnom sektoru.

Ta dejstva najbolje ilustrira slučaj Cankarevog bataljona kod Javorovice.[2] Tu štab bataljona ne samo da se nije pravilno osigurao *nego se uopšte nije osigurao.* Takođe štab brigade nije mogao na vreme poslati pomoć zbog udaljenosti bataljona, a ni mislio nije jia to, računajući da je sektor bataljona siguran i da on mora taj sektor očuvati.

3. — Naše jedinice uzele su da se osiguravaju i da vrše kontrolu terena na principu logorske straže i slanja patrola — „trojki" — prema neprijateljskom uporištu. Takve patrole su se obično kretale po cestama ili boljim putevima. dođu do izvesne tačke a zatim se vrate u logor. Neprijatelj te patrole uništi ili ih pohvata, a u većini slučajeva ih uopšte pusti na miru i kreće prema logorima naših jedinica. Takav način osi-

[2] Vidi dok. br. 80.

guranja je tipičan defanzivnom ratu iz prošlog svetskog rata, a nikako ratovanje jedne partizanske armije, koja nikako ne sme biti u defanzivi i koja se ne srne vezivati za izvesne sektore.

4. — Taktičke pogreške prave naše jedinice što ne kontroliraju izlaze iz neprijateljskih garnizona već to čine iz neposredne blizine logora ili postave na izvesna mesta manje zasede takođe udaljene od neprijateljskih izlaza. Na taj način neprijatelj lako i neprimetno izađe iz uporišta, zasedu obiđe ili je uništi.

5. — Štabovi bataljona i brigada ne studiraju položaje i sektore na kojima se nalaze. Štabovi bataljona i brigada nikada skoro ne upoznavaju svoje borce i niži komandni kadar sa situacijom na tom sektoru niti izlaze, po dolasku, na položaje sa komandirima da izaberu najbolja mesta za dejstva i pravac za manevrisanje. Oni jednostavno izaberu za sebe dobre kuće, a borce prepuste same sebi.

6. — Naročito pada u oči potcenjivanje noći od strane naših bataljonskih i brigadnih štabova. Računaju da je noć bezopasna i da neprijatelj noću ne sme izići. Tačno [je da] Italijani nisu noću izlazili, ali Nemci koriste, kako smo videli, baš noć za iznenađenje i napade. Znaju vrlo dobro kako se naše jedinice slabo osiguravaju i noć koriste kao pozitivan momenat za njih.

7. — Na mestima gde bivakuju jedinice nikada se na pogodnim mestima ne postavljaju teški mitraljezi, već isti stoje na mulama ili u komori. Takođe jedinice na mestima gde drže zasede ne prave bunkere i ne biraju mesta odakle se ima dobar brisan prostor i, što je najglavnije, nikada se ne vodi računa da se izaberu mesta odakle je dobro osmatranje do samog uporišta. Sva kontrola se sastojala uglavnom u kontroli cesti i seoskih staza, dok se šume uopšte ne kontroliraju. I logično, neprijatelj i to koristi kao pozitivan momenat za sebe.

8. — Jedan od glavnih uzroka leži u načinu kontrole rada potčinjenih jedinica od strane nadređenih štabova.

Kontrola je apsolutno slaba i nepotpuna, a u pojedinim jedinicama skoro nikakva.

Štabovi brigada kontroliraju svoje bataljone samo putem pismenih naredbi i na redovnim konferencijama. Ukoliko polaze da ih kontroliraju na položajima, zadrže se u štabu bataljona, malo porazgovaraju o privatnom životu i novostima u svetu, prenoće i rastaju se. Naravno nužna posledica toga je da štab bataljona smatra da je sve u redu, a štab brigade nema apsolutno pregleda nad radom bataljona. Vrlo retko, u pojedinim jedinicama skoro nikako, štab brigade i štabovi bataljona od-

laze na položaje da bi prekontrolisali jedinice na terenu, zasede, stražu, patrole i sam teren.

Štabovi brigada za svoje bataljone, a takođe štabovi bataljona za svoje čete, nikada ne daju detaljne direktive za rad. Oni jednostavno napišu zapovest ..morate se osigurati iz pravca Novog Mesta". Kako i na koji način, gde i pod kakvim uslovima, o tome ni govora nema, jer štab brigade o tome ne misli.

Ima bataljona i boraca u bataljonima koji još nisu videli na položaju svoje štabove brigada.

Pored toga slabo se izvodi obuka sa običnim borcima sa kojima se isto kao sa komandnim kadrom moraju ti problemi raspravljati i vojnicima dati perspektive za rad. Obuka je šablonska i bez ikakvog živog prakticizma; u nekim jedinicama obuka sa borcima se uopšte ne vrši.

Štabovi brigada i bataljona postali su administrativna tela i nikako ne možemo reći [da su] operativna vodstva, kakva u stvari moraju biti.

Kontrola od strane štabova divizija je još slabija i nepotpunija. Glavni propust kojeg prave naši štabovi divizija jeste taj da se oni ne upuštaju da studiraju takve probleme, što bi apsolutno morali kao jedan visok i odgovoran štab, već to smatraju moralo je biti. Jedino što učine, to je uzimanje na odgovornost i kritika, umesto da u okviru svoje jedinice takve stvari vaspitno i praktično prenose na borce i komandni kadar. Desi se dosta slučajeva da pojedina brigada po 10 dana ne dobije nikakve nove direktive za rad od štaba divizije, oni rade po starom a štabovi divizije vide tek onda da nije u redu kada dobiju izveštaje od brigada o našim žrtvama.

9. — Štabovi divizija duže vremena drže brigade na jednim mestima i ne vode računa da jedinica kao što je brigada mora uvek, ako ne cela, ono sa dobrim delom svojih snaga, biti u akciji. Ukoliko štab korpusa pošalje naređenje za akciju, oni ga prepišu, inače drugačije brigade se osiguravaju i šalju patrole. Ako bi štab divizije dovoljno mislio o tome kako da zaposli sve jedinice svoje divizije, nikako se ne bi desili slučajevi da se pojedine brigade i bataljoni uspavaju i da ih neprijatelj iznenađuje.

10. — Često puta se nepravilno gleda od strane štabova brigada, divizija i bataljona na uzroke naših neuspeha. Pojavljuju se reči ..mlad je i slab kadar i partizani beže". To je u osnovi pogrešno takvo gledanje. Tačno je, partizani su mladi, takođe su i kadrovi mladi. Dužnost naša nije da pred tim problemom stanemo, već da kadrove uzdižemo i da im pomažemo. Kadrovi se i partizani uzdižu samo u uspešnoj i pametno [vođenoj] borbi,

nikako samo pismenim naređenjima, defanzivom i osiguravanjem pomoću patrola.

Dakle to su glavni uzroci da do sada nismo uspeli paralizirati taktiku neprijatelja i da je neprijatelj imao uspeha. Postoji još manjih detaljnih uzroka, i dužnost je naša da to uvidimo i učinimo sve da se stvari isprave.

U vezi svega gore iznetog po jedinicama moraju se odmah preduzeti sledeće mere:

1. — Sve naše brigade i bataljoni kao i divizije i odredi moraju promeniti svoju dosadanju taktiku defanzivnog i patrolnog ratovanja po trojkama. Jedinice moraju dejstvovati na čisto partizanski način a to je, ne držati se pojedinih sektora i položaja. Mesta jedinica često menjati. Svaka promena položaja ili sektora mora biti skopčana sa izvođenjem akcije protiv neprijateljske žive sile i komunikacije.

2. — Raspored brigada i bataljona podesiti tako da jedinice budu što bolje prikupljene na najpogodnijim mestima kao manevarske grupe. Rad svih bataljona u brigadi i rad svih brigada u diviziji mora biti obuhvaćen svakodnevnim planom dotičnog štaba. Brigada kao takva mora redovno svakog dana imati izvesne svoje bataljone u akcijama, a takođe štabovi divizija, kada ne vrše operacije sa ćelom divizijom, moraju imati izvesne brigade u akcijama kojima se moraju dati konkretni zadaci za izvršenje, bilo na komunikaciju (ceste, pruge) ili neprijateljske patrole, kao i kolone. Postavljati treba cele brigade u zasede na mestima gde se kreću neprijateljske kolone (motori ili pešadija). Jedinice koje imaju zadatak blokade izvesnih uporišta kao što je Novo Mesto, blokadu vršiti isto na manevarski način sa brigadom. Više se ne sme brigada razdvojiti po bataljonima već brigada kao celina prima na sebe taj zadatak koga mora izvoditi, što će čitave bataljone postavljati u zasede patrolama na izlazu uporišta, kontrolirati neprijateljske namere i onda se svim snagama baciti na neprijatelja. Takve jedinice koje imaju manje-više stalne zadatke moraju preko noći menjati položaje, izazivati neprijatelja i zatim ga tući na najpogodnijem mestu. U svakom slučaju rad za takve jedinice treba do detalja predvideti s obzirom na jačinu neprijatelja, teren, naše baze, jačinu naših jedinica itd. Jedinice koje imaju zadatak da kontroliraju izvesna uporišta koja ne treba jačim snagama blokirati. moraju svojim akcijama manjim ili većim snagama kontrolisati uporište s tim što će akcije izvoditi u njegovoj neposrednoj blizini.

3. — Štabovi brigada i divizija moraju razviti najveću borbenu samoinicijativu. Ako se neprijatelj pojavi na njihovom

sektoru, a što moraju svakog dana kao normalno predviđati; odmah stupaju u dejstvo sa svim jedinicama, nastojeći da se takve grupe brzim manevrom bataljona opkole i unište. Ukoliko to nije u stanju izvršiti do kraja brigada, štab divizije prebacuje potrebne druge snage u pomoć. Ne sme se ubuduće događati uskost u gledanju i procenjivanju situacije kod neprijatelja. Svaki teren i sektor na kome operišu naše divizije moraju za štabove divizija biti interesantni, gde god se mogu neprijatelju zadati uspešni udarci.

Štabovi divizija (mislimo prvenstveno na uži štab) moraju imati stalno pred očima situaciju na sektoru svoje divizije i stalno u okviru sektora i dobijenih direktiva pronalaziti pogodne tačke za dejstvo za svoje brigade i odrede. Štab divizije ne sme ubuduće predstavljati vodstvo samo jedne brigade ili štab brigade jednog bataljona, već moraju imati kontrolu nad svim jedinicama i sve jedinice u okviru plana voditi.

4. — Najbolnija tačka do sada kod naših štabova i jedinica koju radikalno moramo odmah prelomiti je osiguranje. Zbog logorskog i nepartizanskog života je došlo da se jedinice raširе u selima i postave straže, i to je bilo sve. Obično su komore bile skoncentrisane negde udaljene od bataljona ili većinom kao najsigurnije mesto u štabu brigade. Kada neprijatelj napadne, nastupa gužva i panika i komora bezglavo bez svake zaštite beži. Komore moraju biti u sastavima svojih jedinica. Jedinice što manje držati po selima. Treba, kada vremenske prilike dopuštaju, logorovati u šumama. Ne osiguravati se trojkama već brigade moraju slati cele bataljone za kontrolu terena u pravcu neprijatelja. Ti bataljoni su prve jedinice i najizloženije koje moraju prve stupiti u borbu i stvoriti svojom borbom vreme štabu brigade da svim silama napadne neprijatelja. Ne mislimo ovde da treba cele bataljone rasporediti u streljački stroj na položaje. Ne. Bataljoni su samo te jedinice koje su u pripravnosti na sektoru brigade a oni šalju čete ili najmanje vodove u patrole i zasede u pravcu neprijatelja. Te jedinice nasilno izviđaju neprijatelja putem borbe, ako je na terenu, da utvrde njegovu jačinu. a ako je u uporištu paze na neprijateljske izlaze pomoću osmatranja. U svakom logoru, kada brigada ili bataljon nije trenutno u pokretu za akciju, moraju preko cele noći i dana imati polovinu snaga u pripravnosti i pod oružjem a polovina se odmara. Dakle brigada 2 bataijona, a bataljoni 2 čete. Pored takvih jedinica koje kontroliraju i moraju primiti borbu moraju se slati tajne patrole preko cele noći što dalje od logora i to samo kroz šume da kontroliraju teren između logora i naših prvih jedinica na položajima i služe za vezu. To neka uredi štab brigade za brigadu, a štab bataljona za bataljon. Straže

ne postavljati pred kuće već dalje od sela ili ako smo u sumi na pogodne tačke u neposrednoj blizini logora odakle dobro osmatraju.

Svaki borac mora imati svoje oružje i preko dana i preko noći kod sebe, takođe i spremu. Komora se mora reducirati na najpotrebniji deo da uvek može izvršiti sa bataljonom brz pokret. Ako jedinice i štabovi budu tako dejstvovali i tako postavljali kontrolu i akcije protiv neprijatelja, do iznenađenja n? može doći.

5. — Kontrola i način kontrole je od svega najvažnija stvar.

Štabovi bataljona kada dobiju naređenje da se prebace na novi sektor moraju unapred proceniti vreme koliko im je potrebno za put i kojim će pravcem krenuti. Kada dođu na određeno mesto, prvo izađe štab bataljona sa komandama četa na teren, upoznaju se sa terenom, odrede se mesta za čete i način kontrole terena, tj. odredi štab bataljona četu koja ie u pripravnosti. Kada se pregleda ceo teren i odrede pravci osiguranja, onda se prve takve čete šalju na položaje, odnosno stupaju u pokret za kontrolu terena. Odmah posle toga se postave straže, koje lično komandant bataljona sa komandirom čete pregleda i prekontrolira da li znaju vojnički zadatak.

Svakog dana i noći kod četa koje su najbliže neprijatelju, mislimo na tu koja osigurava, ili čak i dve, mora i dan i noć biti po jedan član štaba bataljona i kontrolirati i pomagati u radu.

Štab brigade mora odrediti mesta za bataljone još pre pokreta i njihove zadatke i akcije. Svakoga dana i noći mora po jedan član štaba brigade kontrolirati bataljone i to prvo one koji su kao brigadna pripravna jedinica (ako se logoruje), ne kontrolirati štab bataljona nego zajedno sa štabom bataljona kontrolirati borce i osmatrati teren u svrhu kombinacija.

Ne sme proći ni jedan dan ni noć da po jedan od članova štaba brigade ne bude po bataljonima na položaju i kod zaseda.

S obzirom da ubuduće neće biti jedinice, tj. bataljoni udaljeni i vezani za teren, već pod neposrednom komandom štab.i brigade, štab brigade će lako neposredno vodili svoju brigadu.

Štab divizije kontrolira stalno svoje brigade i to na taj način da pri svakoj akciji (diverzantskog karaktera) bude po jedan član štaba divizije i redovno obilazi brigade koje se nalaze na najistaknutijem i najpogodnijem terenu (ovde mislimo da svakoga dana i noći mora biti po jedan od članova štaba divizije u kontrolnoj službi) a ne da se zadržava u samim štabovima već na položaju kod bataljona.

Pored toga da odlaze članovi štaba po bataljonima i brigadama, štab divizije mora u svom planu i konkretnim zadacima

za pojedine jedinice kontrolirati celu diviziju i odred koji mu operativno pripada.

Važno je da štabovi divizija za svaki tekući rad kod jedinica imaju unapred pripremljen plan. *Apsolutno štab divizije mora od danas pa ubuduće stvarno voditi svoje brigade i neposredno im pomagati.*

Pored tih mera osiguranja, naše taktike, rasporeda snaga, izvođenje akcija, kontrole itd. mora se po jedinicama odmah preći na rad po sistematskoj kampanji na vojničkoj i političkoj liniji. Ne pisati mnogo. Moraju se štabovi baciti da učvrste sadanje kadrove i da nove izgrađuju. Moraju odmah preći na obuku boraca kojima dovoljno jasno predočiti neprijateljsku taktiku i posledice našeg dosadanjeg slabog rada. Mnogo i praktično se mora raditi sa vodnicima, desetarima i komandirima. Te ljude ne smenjivati često već nastojati da se praktičnim savetima osposobe za vođenje svojih jedinica i da oni komanduju svojim jedinicama. Štabovi divizija, brigada i odreda moraju održavati radne praktične sastanke po jedinicama i sa njima pretresati najaktuelnije probleme. Diskutovati sa njima i primati pametne predloge. Jedinice kontrolirati i komandnom kadru pomagati i izgrađivati ga u borbi na praktičnim radnjama koje svakoga dana izvode.

Svi štabovi divizija, brigada i odreda moraju odmah po prijemu ove naredbe održati sastanak, prostudirati naredbu u vezi nastalih problema kod jedinica i preći na praktičan i sistematski rad. Odmah prekinuti sa dosadanjom taktikom protiv Nemaca i preći na novu taktiku.

Štab korpusa će sa svoje strane kontrolirati i neposredno pomagati ostalim štabovima u radu.

Svi štabovi moraju nam dostaviti mere koje su preduzeli po ovoj naredbi.

Mi ovde nismo predvideli mnogo stvari koje moraju izvršiti u okviru ovih direktiva sami štabovi koji takođe poznaju probleme i sve primeniti na svoje jedinice.

Ovu naredbu ne dostavljati u prepisu bataljonima i brigadama već to praktično na njih preneti.

SMET FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:		KOMANDANT-PUKOVNIK
Jože Brilej Bolko	(M P.)	Rajko Tanasković

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 29. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O RASPOREDU I BORBAMA POTCINJENIH JEDINICA[1]

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br_

Položaj. 29. 3. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

na položaju

Raspored jedinica: ostao je isti, s tim da se IX brigada XVIII divizije nalazi na sektoru Hinje — Polom — Vrbovec, a IV brigada XV divizije na putu na sektor Ajdovec.

Pokreti neprijatelja: Na čitavom sektoru nema nikakvih neprijateljskih pokreta sa izuzetkom jedne kolone koja je u toku 28. o.m. u 12 časova, i to u jačini 3 tenka i 8 kamiona, krenula iz Vel. Lašča prema Ribnici, kuda je pod borbom stigla po mraku. — Prema izveštaju IX korpusa u toku poslednjih dana bila su pojačana uporišta duž obale Istre i Trsta, a na sektor između Tolmina, Gorice i Trsta došla je nemačka divizija.

Borbe sa neprijateljem: Stab XVIII divizije naknadno nam javlja da je neprijatelj u noči 22/23. o.m., dok su naše jedinice rušile železničku prugu kod Rakeka i pri tom izbacile iz šina oklopni voz, imao oko 100 mrtvih, što je izazvalo veliku utučenost vojske u Rakeku, naročito belogardista. Kada su Nemci zahtevali od belogardista u Rakeku da preduzmu akciju protiv naših jedinica, domobranci su se oduprli.

Noću 25/26. o.m. 2. bataljon NO.[2] zajedno sa jedinicama XVIII divizije (X brigade), demonstrativno je napao uporište Rakek Zbog jake neprijateljske vatre našim jedinicama nije uspelo prodreti u neprijateljsko uporište. Borba je trajala do 6 časova ujutro.

Istu noć je minersko odeljenje NO, zajedno sa 2 čete 1. bataljona, miniralo železničku prugu na sektoru Rakek — Postojna. Uprkos tome što su naše jedinice čekale na voz do 1/a 6 časova ujutro, voza nije bilo, zbog čega su minirale samo prugu, i to oba koloseka.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 21. U desnom uglu iznad datuma dopisano crvenom olovkom: ,,oper" i mastilom „585".
[2] Notranjski NOP odred

26. o.m. NO dobio je ponovo zadatak da vrši fiktivni napad na neprijateljsko uporište Rakek i da ruši prugu između Rakeka i Postojne. Minersko odeljenje tog odreda miniralo je prugu, i to poteznim minama. Ujutro 27. o.m. naišao je voz, lokomotiva je izbačena iz šina, a vagoni su se nagnuli na 40". Neprijatelj je, kako iz voza tako i iz bunkera, otvorio jaku vatru iz minobacača i teških mitraljeza i napravio ispad iz bunkera prema položajima 1. bataljona NO. Naši borci su napad odbili, pri čemu je neprijatelj imao veči broj mrtvih i ranjenih, a koliko su iznosili njegovi gubici u vozu nije utvrđeno.

Saobraćaj na toj pruzi bio je ovom akcijom u prekidu 40 časova.[3]

Mobilizacija: Na sektoru takozvane Ljubljanske Pokrajine mobilizacija je gotovo završena, naročito na području Novog Mesta. Prema dosadašnjim podacima odziv je srazmerno mali jer su, naročito iz okoline Mirne Peči (Globodol). Trebnja, Zagradeca, Ambrusa i Zvirča, prišli jednim delom domobrancima a jednim delom zelenom kadru. Detaljnije podatke dostavičemo.

U Slovenačkoj Istri mobilizacija dobro napreduje. Istarski odred se sam na svoju ruku povećao na 500 ljudi sa naoružanjem od 50 mitraljeza. Pošto je iskustvo sa Tršćanskom i Snežničkom brigadom pokazalo da na tom sektoru nema smisla momentano držati tolike snage, a naročito neiskusne i domorodce, taj odred smo nanovo formirali, kao što se vidi iz zapovesti koju smo vam juče dostavili.[4]

Izgradnja vojske: Obzirom na iskustva poslednjih meseci i na promenjenu neprijateljsku taktiku, Štab korpusa je izdao okružnicu koju dostavljamo u prilogu.[5] Naknadno smo primili vašu naredbu koja tretira isto pitanje.

Po političkoj liniji rešavaćemo to pitanje sa politkomesarima u smislu vaših posebnih direktiva, te smo za 31. III sazvali konferenciju politkomesara XV divizije na kojoj ćemo proraditi vašu okružnicu i još više je konkretizovati.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:		Komandant-pukovnik:
Jože Brilej Bolko	(M.P.)	Rajko Tanasković

[3] Detaljniji podaci o ovim akcijama Notranjskog NOP odreda nalaze se u odgovarajućim dnevnim izveštajima Štaba odreda (vidi Arhiv IZDG SRS. f 198/5)

[4] Vidi dok. br. 69.

[5] Vidi dok. br. 74.

ZAPOVEST STABA 9. KORPUSA NOVJ OD 29. MARTA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE SPODNJA IDRIJA I BLOKADU IDRIJE I GODOVIČA'

STAB
IX KORPUSA NOV I PO
Položaj, 29. III 44.
br.: 52

ZAPOVEST
Sekcija: Idrija — Montenero d'Idria,[2] Škofja Loka
Monte Pietro[3] — Postojna. Italijansko izdanje 1 : 50 000

I

Kako su nam pokazale poslednje borbe na liniji Hotedršica -- Godovič — Idrija, nemačke vojne snage na našem sektoru nisu u stanju, zbog velikih poraza na drugim frontovima, preduzeti protiv nas neke veće ofanzivne prodore, niti su sposobne uspešno braniti uporišta od naših napada. Okupator je u velikoj' neprilici jer ta uporišta nisu ništa ojačala, a za nas su od velikog značaja, jer se prostiru do centra naše oslobođene teritorije, a sa druge strane zatvaraju nam put u Dolomite. Naš zadatak je da ta uporišta postepeno likvidiramo, proširimo slobodnu teritoriju, učvrstimo našu vlast i počnemo vršiti što veći pritisak na be-ga uporišta u Dolomitima.
Prema podacima naše obaveštajne službe, u zgornjoj Idriji nalazi se oko 600 ljudi a u Spodnjoj Idriji 60—100 liudi neprijateljske posade.

II

Na osnovu procene ove situacije jedinice IX korpusa NOV i POJ moraju izvršiti napad i uništiti uporište Spodnja Idrija i potpuno blokirati zgornju Idriju i Godovič uz pretpostavku da se odmah posle likvidacije Spodnje Idrije pređe na likvidaciju zg. Idrije. Istovremeno treba obezbediti sve pravce prema Dolomitima (Rovte), Poljanskoj dolini i sektoru Col. — Predmeja.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. ll/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „GSS", „26".
[3] Crni Vrh
' Petrovo Brdo

Za izvršenje ovih zadataka naređujemo:

1.) XXX divizija sa pridodatom haubicom XXXI divizije napada i likvidira uporište Spodnju Idriju. Sa jednom brigadom obezbeđuje sve pravce prema Dolomitima na taj način što će zaposeti položaje na sektoru Zavratec — Potok — Veharše. Sa drugom brigadom, koja predstavlja rezervu, obezbeđuje pravce prema Poljanskoj dolini.

2.) XXXI divizija mora preduzeti potpunu blokadu zgornje Idrije i Godoviča i onemogućiti svaki saobraćaj na pravcima:
Hotedršica — Godovič — Idrija;
Godovič — Griže — Crni Vrh;
Godovič — Griže — Ključ;
Godovič — Veharše.

Ujedno mora s manjim delovima kontrolisati i obezbediti sektor Col — Predmeja.[4]

IV

Dan i sat napada javićemo naknadno.

V

Mesto štaba Korpusa — Crni Vrh.
Borbeni znaci od 1. IV do 5. IV:

1. Tine — Tone;
2. Janez — Jože;
3. Luka — Lozje;
4. Rado — Riko;
5. Jovo — Joco.

Taktičko izvođenje operacija:

1.) Sam napad na Spodnju Idriju neka jedinica koja je *za* to određena izvede na takav način da iznenadnim napadom prodre u uporište. Ako to ne bi uspelo, neka zaposedne kuće u najbližoj okolini i iz njih drži uporište pod jakom vatrom. Tako izolovano uporište neka zatim gađa teškim oružjem (topovima). Uporište se mora uništiti po svaku cenu i u tom pogledu ne štedeti ni civilne zgrade već ih, ako je potrebno, još za vreme akcije spaliti. Pri tome treba paziti na to da ne bude izgovora da se zbog svetlosti' napad nije mogao izvršiti. Posle

[4] Vidi dok. br. 84.

likvidacije posade moraju se sve zgrade uništiti uz prethodnu evakuaciju materijala i civilnog stanovništva. Napad će se izvršiti noću.

Jedinica koja će napasti Spodnju Idriju mora takode dati obezbeđenje prema zgornjoj Idriji, s tim da ruši mostove i put od Sp. Idrije do linije kota 698 — raskršće puteva za Idriju i Razpotje. Na koti 698 treba postaviti zasedu i povezati se sa jedinicama XXXI divizije, koje će blokirati zg. Idriju i rušiti mostove i put prema Sp. Idriji do linije kota 698 — raskršće Sp. Idrija — Razpotje.

2.) Blokada uporišta mora da bude izvršena 100/100 i u neposrednoj blizini uporišta, s tim da se na svim dominantnim tačkama sagrade bunkeri za teške mitraljeze. Blokada ne sme da bude izvršena jednostavno frontalno jer se takva blokada može uvek. bez poteškoća, probiti. Nama, međutim, mora biti cilj da blokada izdrži svaki pritisak, i zbog toga moraju jedinice biti što više skoncentrisane, kako bi mogle manevrisati i prići jedna drugoj u pomoć.

Zbog toga treba svakoj pojedinoj jedinici odrediti sektor blokade, tako da svaka jedinica na svom sektoru potraži najdominatniju tačku, postavi i ukopa teški mitraljez, a u njegovoj bližoj pozadini drži jezgro kojim može tako da manevriše. U neposrednu blizinu uporišta, ispred tako ukopanog mitraljeza, treba pustiti manje delove, sa zadatkom otkrivanja neprijatelja i zadržavanja njegovih manjih kolona, koje bi pokušale nadirati prema jedinicama koje vrše blokadu. Jedinice XXXI divizije, koje će blokirati zg. Idriju, moraju da naprave oko Idrije takoreći utvrđeni pojas, jer će se borbe sigurno voditi duže vremena, a ne dan ili dva. Pored toga XXXI divizija mora izvršiti sve pripreme za likvidaciju Idrije, kojoj će se pristupiti odmah posle pada Spodnje Idrije. Sektor blokade zgornje Idrije na istočnoj strani prostire se od kote 837, preko Gore, do Ključa. Jedinice koje će držati blokadu na tom pravcu moraju se povezati sa jedinicama XXX divizije koje će biti u Vrsniku i Veharšama. Jedinice XXXI divizije, koje će držati blokadu na zapadnoj strani Idrije — od kote 698 fgde će držati zasedu XXX divizija, sa kojom treba da se povežu) i preko vrhova do Podobnika, odavde preko doline na Poševnik i Ključ — moraju se isto tako povezati sa jedinicama koje drže blokadu na istočnoj strani. Jedinica koja će blokirati Godovič mora takođe da podiže bunkere i da se poveže sa brigadom XXX divizije koja će se nalaziti u Veharšama i onemogućiti svaki saobraćaj između: Hotedršica — Godovič, Godovič — Idrija. Godovič — Grize, Griže — Črni Vrh, Griže — Ključ.

3.) Ponovo skrećemo pažnju na održavanje veza između pojedinih četa, bataljona, brigada, kao i između štabova divizija. U tom pogledu morate se poslužiti svim načinima i sredstvima. Radi vežbanja u pogledu veza, koje su naša stara rak-rana, održavajte duž svake linije ne samo vezu jedne vrste, već sa svim sredstvima (telefon, signalizacija, kuriri, radio-veza). Za radio-vezu poslaćemo vam izvežbane radio-telegrafiste a prema mogućnosti i motor (XXXI).

4.) Divizije neka organizuju svoja previjališta i pobrinu se za prevoz ranjenika preko poznatih javki.

Štabovi divizija moraju se snabdeti dovoljnom količinom municije za teško oružje, bacače kao i za mitraljeze i puške. Takođe neka organizuju dovoz municije i za vreme akcije, tako da nam u slučaju višednevnih borbi ne bude nedostajala municija.

Štabovi divizija moraju zapovesti izdate svojim jedinicama poslati Štabu Korpusa do 31. o. m. do 12 časova, u Crni Vrh

Prijem ove zapovesti potvrdite nam pismeno.

Dostavljamo:
XXX diviziji po njenom kuriru.
XXXI diviziji po njenom kuriru.
G. S. S.
A
Komesaru Korpusa
Komandantu Korpusa.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar Janez

Komandant-pukovnik:
Ambrožič

Načelnik štaba-poručnik:
Jakopič A.

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE OD 29. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O REORGANIZACIJI ODREDA, O STANJU I ZADACIMA JEDINICA 14. DIVIZIJE«

S T A B
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, dne 29. 3. 1944.
Br. 607

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj.

U vezi s naredbom Glavnog štaba NOV i POS od 21. 3. 1944.[2] i usmenih direktiva koje su date drugu Kilibardi, Štab zone, po svestranom razmatranju vojničkih i političkih prilika na operativnom području zone, jačine i rasporeda svojih raspoloživih snaga, doneo je odluku i rešenja u pogledu reorganizacije izvesnih jedinica i planskog izvođenja operacija.

Pri Štabu zone pristupilo se formiranju svih predviđenih odseka i izboru potrebnih funkcionera za pojedine odseke, kako bi ti odseci čim pre otpočeli svoj rad. Još vam ne možemo dostaviti predloge za imenovanje funkcionera pošto se predviđeni drugovi nalaze po jedinicama i što su nam za neke od njih potrebni podaci od nadležnih štabova. U najkraćem vremenu izvršićemo definitivno postavljanje tih odseka i podneti vam predloge za odobrenje.

Prema navedenoj naredbi ovih dana Štab zone će se preseliti na teritoriju Štajerske, odakle će moći imati bolju preglednost svih svojih jedinica, lakše veze sa njima i bolju mogućnost rukovođenja operacijama.

Ovakvo stanje odreda kakvo je danas, s obzirom na njihovu malobrojnost i slabo naoružanje, nije nikakva garantija da će ti odredi biti u stanju izvršiti one zadatke koji se pred njih postavljaju i to prvenstveno u pogledu izvođenja akcija. Zato smo izvršili reorganizaciju odreda i dodelili im izvesnu

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS. f. 332./II. U desnom uglu iznad naslova dopisano olovkom: „A A" i mastilom „412".

[2] Verovatno se odnosi na naredbu Glavnog štaba NOV i PO Slovenije br. 23 44. od 21. marta 1944 (vidi Arhiv IZDG SRS. f. 11/1).

količinu oružja da bi se brojčano povećali, čime im je data mogućnost da se i dalje razvijaju, blagodareći činjenici da su veoma povoljni uslovi za mobilizaciju na njihovim područjima.

Kamniško-zasavski odred:

Ovaj odred imaće dva bataljona za sada od po cca 100 boraca i minersku četu. I bataljon sačinjavaju dve specijalne patrole, koje vrše prenos oružja preko Save, a koie već imaju 60 naoružanih boraca. Bataljon je pojačan novomobilisanim borcima, od kojih je jedan deo naoružan. Ove patrole su uključene u sastav odreda, pošto smo se na licu mesta uverili da je nad njihovim radom potrebna jača kontrola iz razloga što se pojavljuju nezdrave pojave i trvenja između vođa tih patrola i što sam rad oko prenosa oružja ne ide tako brzo zbog nedovoljne njihove aktivnosti. I sam odnos patrola prema civilnom stanovništvu i političkim radnicima na terenu bio je nepravilan. Još se ukazala potreba da se broj ljudstva za prenos oružja mora povećati. To nas je sve rukovodilo da od tih patrola stvorimo I bataljon Kamniško-zasavskog odreda.koji će i dalje ostati preko Save da obavlja prenos oružja, municije i druge spreme. Time je osigurano jedno rukovodstvo na tom sektoru, kojeg će kontrolisati Štab odreda.

II bataljon, koji će imati dve čete. formiraće [se] od Kamniško-zasavske čete, koja je dosta jaka, [takol da će i ovaj bataljon imati oko 100 boraca. Njegov zadatak će biti da transporte oružja i municije sklanja, izvodi akcije na neprijateljske kolone i- patrole, ruši komunikacije itd.

Minerska četa ima 3 voda i stajaće pod neposrednom komandom Štaba odreda.

Sastav Štaba odreda ostaje isti, a štabove bataljona smo već postavili. Danas imamo sastanak sa Štabom odreda gde ćemo im dati usmene direktive,

k

Kozjanski odred:

Od dosadanjeg Kozjanskog bataljona, koji već broji 142 borca, osnovali smo Kozjanski odred sa dva bataljona i minerskom četom. Postavili smo i Štab odreda, i to:

Za komandanta druga Marjana,[3] dosadašnjeg politkomesara bataljona, koji je pre više radio po vojničkoj liniji. Dobar je organizator i hrabar vojnik.

Za zamenika komandanta: druga Janeza.[4] dosadašnjeg komandanta bataljona.

[3] Marjan Jerin
[4] Janez Janežić

Za politkomesara: druga Đorđa Vukovića,[5] dosadašnjeg komesara čete V SNOUB.

Za zamenika komesara: druga Mihu, člana OK Celje.

Isto tako imenovali smo i štabove bataljona. Sva ova imenovanja izvršena su sporazumno sa sekretarom OK za Celjsko okružje, koji dobro poznaje tamošnje prilike.

Odredu smo dodelili 30 pušaka. Uslovi za mobilizaciju na tom sektoru vrlo su povoljni i svaki dan se javljaju dobrovoljci za partizane.

Iz Kamniško-zasavskog odreda uputili smo im 6 dobro obučenih minera pomoću kojih će formirati minersku četu sa 3 voda. Isto tako dali smo im zadatak da organiziraju nabavku oružja novopostavljenim kanalom. Perspektive za razvoj tog odreda su vrlo povoljne s obzirom na velik priliv novih boraca i mogućnost nabavke oružja. Glavni zadatak odreda će biti akcije na železničke pruge i transporte, napad na manja neprijateljska uporišta, kolone i patrole, rušenje komunikacija i što jača mobilizacija. Sve ove direktive izložili smo i usmeno komesaru odreda, koji je već pošao na dužnost.

Odred će jednu četu, čim izvrši reorganizaciju, poslati na položaje oko Ptuja, odnosno Donačka gora — Haloze.

Istočnokoruški odred:

Istočnokoruški odred već broji 173 borca od kojih je mali broj bez oružja. I njemu ćemo poslati oko 20 pušaka tako da će i oni imati dva bataljona i minersku četu. Uslovi za mobilizaciju su i kod njega povoljni, pa se može brzo ojačati. Dali smo mu zadatak da jedan deo mobilisanih upućuje u Zapadnokoruški odred, koji je dosta slab, a ostali deo u XIV diviziju. Štab odreda je dobar i kod njega nismo vršili nikakve izmene, dok će za štabove bataljona dati predlog štab zone za postavljenje. Jednu četu će prebaciti preko Drave, severno od Velikovca, na sektor Svinške planine. Zadatak Odreda jeste: likvidacija manjih uporišta, napad na neprijateljske kolone i patrole, akcije na železničku prugu i transporte na liniji Dravograd — Celovec i mobilizacija.

XI SNOB ..Miloš Zidanšek:

Nalazi se na sektoru Pohorje. Ova brigada je brojčano dosta slaba i ima svega oko 250 boraca, koji su dobro naoružani, a zbog nedostatka municije poslednjih dana nije izvodila nikakve akcije. Municiju ćemo joj uputiti čim prispije kod nas.

[5] Poginuo na Perkunjem vrhu kod Zabukovja 20. februara 1945.

VI SNOUB ..Slavko Slander

Posle akcije na uporište Moravče[6] brigada se uputila sa dva bataljona u Savinjsku dolinu za izvođenje akcija, a jedan bataljon se zadržao na sektoru Kamniško-savinjskom radi mobilizacije. Sastav štaba brigade i štabova bataljona je dobar pa se za sada ne ukazuje potreba nikakvih izmena.

XIV divizija:

Štab zone još nije dobio vesti od Štaba XIV divizije niti mu je poznato gde se nalaze jedinice XIV divizije, izuzev jednoga dela Tomšičeve brigade, koji se posle akcije na Moravče uputio na položaje oko Nove Štifte, gde je imao priči drug Efenka sa ostalim delom brigade, kako su dobili izveštaj. Štab zone je slao nekoliko puta kurire da uhvate vezu, ali još nema nikakvog izveštaja. Danas će da ide jedan član našeg štaba da ponovo traži vezu i odnese direktive za predstojeće akcije.

Naši budući zadaci:

Sa snagama XIV divizije i VI SNOUB napasti i likvidirati uporišta u Zgornjoj Savinjskoj dolini, i to: Luće, Ljubno, Radmirje, Rečicu i po mogućnosti Mozirje, gde bi stvorili za prvi momenat izvesnu bazu i slobodnu teritoriju sa naslonom na Mozirske planine. Ostalim jedinicama daćemo konkretne zadatke na njihovom sektoru, tako da bi vezali neprijateljske snage na velikom prostoru. Izbor ovih uporišta napravili smo iz razloga što nisu suviše jaka i što tom dolinom ne idu važne komunikacije za neprijatelja, odakle bi produžili ofanzivne operacije u pravcu Spodnje Savinjske, Mislinjske i šaleške doline, sa namerom da onesposobimo za saobraćaj železničku prugu Celje — Dravograd. No. momentano ne možemo pristupiti napadu na ta uporišta, koja su prilično utvrđena, pošlo brigade uopšte nemaju eksploziva, koji je neophodno potreban za uspeh akcije. U tu svrhu tražili smo od vas pre tri dana radiogramom da nam pošaljete bar 300 kg eksploziva, za što smo uredili da ga čim pre prebacimo, ako nam ga dodelite.

Akcijama će rukovoditi neposredno štab zone.

Do primitka eksploziva i početka napada na predviđena uporišta, II i XIII brigada XIV divizije postaviće se na sektor šoštanj — Št. Ilj, istočno od Mozirskih planina, sa zadatkom da ruše komunikacije, napadaju neprijateljske kolone i patrole i da sprovode mobilizaciju. I SNOUB ostaće na položajima oko Nove Štifte sa sličnim zadacima. VI SNOUB ostaje kod zadataka koji smo napred izložili. Ovakav raspored jedinica posta-

[6] Vidi dok. br. 51. 68 i 96.

vili smo zbog toga da bi u međuvremenu do dolaska eksploziva izvodile operacije na određenim sektorima a istovremeno da bi se nalazile u blizini Zgornje Savinjske doline, kako bi mogle pristupiti operacijama čim dobijemo eksplozivni materijal. Neposrednu koncentraciju oko Zgornje Savinjske doline izbegli smo da time neprijatelj ne bi otkrio naše namere.

Mobilizacija:

Po svim izveštajima vidi se da su uslovi za mobilizaciju vrlo povoljni i da raspoloženje masa raste za nas. Zato smo dali zadatak svim jedinicama da najradikalnije sprovode mobilizaciju tamo gde se nalaze i kuda se kreću. Štab će voditi neposrednu kontrolu nad radom oko mobilizacije.

Obaveštajna služba:

Na području naše zone slaba je i nedovoljno organizovana, a pogotovo slabe veze još više otežavaju pravilno funkcionisanje te službe. U tu svrhu pristupili smo formiranju obaveštajnog odseka kao i obaveštajnih organa pri ostalim našim jedinicama. Za postavljanje funkcionera obaveštajnih odseka već smo dali predloge na odobrenje. Da bi obaveštajna služba pravilno funkcionisala potrebno je da dobijemo još najmanje 6—7 radio-stanica, koje bi se postavile na izvesnim punktovima. Sada imamo svega tri ispravne radio-stanice, od kojih se jedna nalazi kod engleske misije na Pohorju.

Radio-stanice na Kozjem i Pohorju još nisu počele raditi zbog snega, ali su preduzete mere da odmah otpočnu sa radom.

Dobava oružja:

Pošto su naše jedinice brojčano vrlo male, a moraju dejstvovati na širokoj teritoriji, nužno je potrebno da se čim pre pojačaju, što naročito važi za XIV diviziju, koja, kako izgleda, nema na licu ni 500 boraca. Zato je potrebno da nam što više šaljete oružja i municije.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Jože Borštnar

(M.P.)

Komandant-major: Mile Kilibarda

VANREDNI IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 29. MARTA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O IZNENADNOM NAPADU NEPRIJATELJA NA JEDINICE 9. SLOVENACKE NO BRIGADE U MAKOŠAMA[1]

STAB XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 29. III 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
I ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Vanredni vojni izveštaj
o neprijateljskom napadu na
jedinice IX brigade u
Makošama 25. III 1944.

25. III 1944 IX brigada nalazila se na sektoru Ribnica — Kočevje. Dobila ie zadatak da sa dva bataljona izvrši napad na Ribnicu, sa jednim bataljonom na Kočevje, a jedan bataljon da bude na osiguranju pravca Kočevje —Ribnica. Štab brigade je bio u Danama. Pošto je IV bataljon bio već duže vremena u Polomu i Vrbovcu, dobio je naređenje od Štaba brigade da učestvuje u napadu na Ribnicu, a na njegovo mesto dolazi III bataljon koji je dotada vršio napad na Ribnicu. Zamena bataljona trebalo je da se izvrši u Makošama. Međutim, toga dana je neprijatelj krenuo iz Kočevja u jačini od 300 ljudi. Bio je naoružan pešadijskim naoružanjem i teškim bacačem. Kolona je krenula preko Stare Cerkve, kote 491, a odatle prema severu na Koblarski hrib, kota 825, preko kote 955, do kote 723. Na tom sektoru kolona se razvila u strelce i nadirala kroz šumu prema Makošama. U isto vreme, tj. oko 7 časova ujutro, takođe je krenula neprijateljska kolona iz Ribnice u jačini 100 ljudi, koja je išla preko Hrovače do železničke pruge Ribnica — Lipovec, tamo se podelila, te je manji deo ove kolone (30—40 ljudi) nastavio put železničkom prugom i stigao do severoistočne strane Lipovca, gde je duž puta Lipovec — Makoše postavio zasedu. Ostali deo kolone nastavio je put prema koti 487 i dalje severno od sela Otavice do severozapadnih obronaka šume Makoše. U Makošama je bio najpre samo jedan deo IV bataljona, i to u dve

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 191/11 U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „180/44".

čete, a jedna četa je bila u Polomu. Međutim, oko 7 časova stigao je tamo III bataljon da se zameni sa IV bataljonom. Ova dva bataljona bila su osigurana bojnom patrolom, u jačini jedne desetine, prema Ribnici; bojnom patrolom prema Staroj Cerkvi i Kočevju (u toj patroli je bilo 5 drugova sa puškomitraljezom); imali su 3 stražarska mesta oko logora i 2 izvidnice i to: na koti 479, a jednu severoistočno od Makoša, koja je bila udaljena od logora 500 metara. Bojna patrola, koja je išla prema Ribnici, naišla je kod Otavica na neprijateljsku kolonu koja je nadirala od Ribnice i sukobila se sa njom. Neprijatelj je pred našom patrolom pobegao iz Otavica prema Ribnici, a zatim nastavio put preko već pomenute kote prema Makošama. Pošto se vodila borba, IV bataljon poslao je odmah zasedu prema Ribnici, na kotu 482 i severno od nje. Neprijateljska kolona išla je, međutim, kroz šumu severno od ove zasede tako da je naša zaseda nije primetila. Neprijatelj je nadirao sa kota 723. 955, 825 i iznenadio našu izvidnicu severoistočno od Makoša tako da je sva tri partizana u toj izvidnici zarobio bez pucnja. Pod pritiskom ova izvidnica je odala neprijatelju položaj naših jedinica i tako je neprijatelj mogao neopaženo da dođe do Makoša i zauzme položaje severozapadno, severoistočno i jugoistočno od sela. te je sa razdaljine od 10 do 50 metara od naših jedinica iste u 8.30 časova napao. Neprijatelj je imao nameru da izvrši napad na naše jedinice zajedno sa kolonom iz Kočevja i Ribnice, ali pošto su se vodile borbe kod Otavica, kolone nisu mogle da se sastanu. Neprijatelj je napao naše jedinice snažnom vatrom, naročito iz automatskog oružja i teškog bacača, a pored toga i ručnim bombama. Teški bacač se nalazio na koti 825.

Naše jedinice su bile sasvim iznenađene jer nisu očekivale neprijatelja sa svih strana i nisu pružile organizovani otpor. Ipak je većina boraca pružala otpor tako da su se naši borci prosto pomešali sa neprijateljskim vojnicima. Probijali su se u manjim grupama i pojedinačno. Neki drugovi, a naročito novi borci, nisu sledili primer i pozive komandnog kadra već su se posakrivali u zgradi zbog čega je neprijatelj više njih zarobio i ranio. Pošto nije bilo organizovanog otpora, neprijatelj je vršio .sve jači pritisak na naše jedinice koje se još nisu probile kroz neprijateljski obruč. Borba je trajala svega najviše petnaest minuta. Borci koji su se probili kroz neprijateljsku vatru odmah su, pod komandom svojih rukovodilaca, pokušali da •priteknu u pomoć svojim drugovima da ih spasu, ali kako se neprijatelj zadržao u selu samo petnaest minuta, nisu mogli da zađu neprijatelju za leđa i zauzmu pogodan položaj, zbog čega je neprijatelj uspeo da se povuče prema Kočevju.

U toj borbi neprijatelj je imao sigurno pet mrtvih i više ranjenih. Međutim. IX brigada imala je sledeće gubitke: III bataljon: 6 mrtvih i oko 20 ranjenih, od kojih se spasio 6.drugova koji su bili poslati u bolnicu XV divizije, a 14 ih je- palo u ruke neprijatelju. Neprijatelj je zatim zarobio još 32 partizana, i to one koji su se posakrivali u Makošama.

IV bataljon imao je u toj borbi 3 mrtva i 4 ranjena koji su se spasli. 17 drugova je bilo zarobljeno. Među njima je bilo i nekoliko ranjenih. Ukupno je bilo dakle 9 mrtvih i 63 zarobljena. Izgubljeno je sledeće naoružanje: 1 teški bacač sa municijom, 1 teški mitraljez, 5 puškomitraljeza sa odgovarajućom municijom, dalje puške poginulih i zarobljenih. III bataljon je izgubio svu rezervnu municiju i svu bojnu i trupnu komoru.

Neprijatelj je imao u borbi kod Otavica i Makoša ukupno bar 8 do 10 mrtvih i nekoliko ranjenih.

U toj borbi kod Makoša 6 domobrana je pokazalo mahanjem ruku i glave našoj grupi pravac kojim se može povući te je na njih otvorena vatra tek kada su naši već bili u šumi.

Ranjeni i zarobljeni se sada nalaze u Kočevju, gde ih je neprijatelj saslušao. Prema podacima obaveštajne službe Nemci nisu dopustili belogardistima da tuku zarobljene partizane jer ih smatraju ratnim zarobljenicima. Vezali su jedino zamenika politkomesara Ružiča i sa njim grubo postupali dok su ga var dili iz Makoša.

Najnoviji arhiv je spasen, spasen je i bataljonski štambilj. Neprijatelju su pale u ruke zastarele naredbe i dopisi i arhiv koji su čuvali politkomesar III bataljona i njegov zamenik.

U vezi sa tim svim jedinicama naše divizije izdali smo strogo naređenje i uputstvo kako se treba osigurati od sličnih iznenađenja u kantonmanu; naročito smo im skrenuli pažnju na značaj patrola, pre svega kružnih patrola, i na dužnosti koju imaju stražari na stražarskim mestima.

Utvrđuju se krivci i greške te ćemo krivce najstrožije kazniti.[2]

S. F. - s. N.

Politkomesar: (M.P.) Komandant-kapetan
Pet. Brajović

[2] Vidi dok. br. 67.

RELACIJA ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 29. MARTA 1944. O BORBAMA 10. SLOVENACKE (LJUBLJANSKE) NO BRIGADE ZA VELIKE LASCE[1]

S T A B
KVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 29. III 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
preko *VII korpusa NOV i POJ* — Operat. odsek —

Položaj

RELACIJA
borbi X SNOB XVIII divizije NOV i POJ kod Velikih Lašča od 27. II do 1. III 44.
(Sekcija Cerknica — Novo Mesto 1 : 100.000)

Situacija: neprijatelj se nalazi u svojim utvrđenim uporištima: Kočevju (oko 6C0), Vel. Laščama (oko 400), Zdenskoj Vasi (oko 400), Grosuplju (oko 300), Škofljici (oko 200) i Ljubljani (oko 5000). Pored ovih uporišta neprijatelj ima [svoje posade] i u Lisičjem i duž železničke pruge Ljubljana — Postojna. Glavne neprijateljske snage sačinjavaju (bivši belogardisti i plavogardisti) pod nemačkom komandom. Glavni cilj ovih posada je očigledan, jer su postavljene duž glavnih drumova i železničke pruge, a to je: obezbediti prelaz preko naših krajeva. U svakom uporištu neprijatelj ima jedno do dva oklopna vozila sa kojima patrolira duž komunikacija i naoružan je pešadijskim naoružanjem; pored toga u svakom uporištu ima još po jedan do dva topa. Vezu sa svojim uporištima održava iz Ljubljane prema Kočevju sa takozvanim autokolonama, u kojima ima 20 — 25 teretnih automobila, nekoliko blindi i najmanje 2 tenka. Ove kolone kreću svakih pat do šest dana iz Ljubljane prema Kočevju i obratno. Obezbeđenje ovih kolona su neprijateljske pobočnice koje postavljaju zasede po važnijim kotama duž glavnog puta. Od Ljubljane prema Postojni saobraća voz. Moral neprijatelja je slab. Prednost neprijatelja je u tome što raspolaže motorizacijom, ima nešto avijacije i utvr-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f 191/IV. U desnom uglu iznad naslova dop'sano olovkom: „Vel. Lašče 27/11. — 1. III. 44."

đena uporišta, a naša je u tome što imamo mogućnost da manevrišemo i možemo neprijatelja napasti sad ovde sad onde i potražiti njegove najosetljivije tačke i mesta. Koncentracije neprijateljskih snaga na našoj teritoriji ne mogu se primetiti. U vezi sa ovakvom situacijom naša divizija dobila je zadatak da napadne neprijatelja i likvidira njegovo uporište Vel. Lašče, izvrši fingirani napad na Kočevje, zatvori pravac Kočevje — Vel. Lašče i pravac Ljubljana — Pijava Gorica — Turjak — Vel. Lašče i da, zajedno sa jednim bataljonom XV divizije, napadne Škofljicu, a jedan bataljon Notr. odreda da operiše na pruzi Rakek — Postojna, Rakek — Podpeč.[2]

U vezi sa ovakvom situacijom i zadatkom, štab divizije odlučio je: VIII brigada cperisaće na sektoru Makoše — Rakitnica — Ložine, sa zadatkom da sa dva bataljona napadne neprijateljsko uporište Kočevje. Jedan bataljon ove brigade biće u rezervi i izvršiće napad na neprijatelja i zadržaće ga, ukoliko bi hteo da se probije prema Vel. Laščama. IX brigada ima zadatak da zatvori pravac Ljubljana — Vel. Lašče i da zajedno sa bataljonom IV brigade likvidira uporište Škofljicu. X brigada ima zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Vel. Lašče.

Uporište Vel. Lašče je utvrđeno, ima bunkere i opasano je žicom uz koju su streljački rovovi, a najutvrđenija je kota 619 (Sv. Rok), gde neprijatelj ima i topove. Sa ove kote ovla-r dava terenom uz puteve koji vode u Vel. Lašče, koji su važno raskršće između Ribnice, Ljubljane, Bloka, Dobrepolja. Prilaz uporištu je najlakši sa zapadne strane, dok je sa istočne strane i od Sv. Trojice otežan zbog velikog brisanog prostora. Prilaz u pravcu Sv. Roka je težak zbog uporišta na Sv. Roku, ali je olakšan usled nadvišavajućih položaja koji su takode pošumljeni i zbog čega će se glavni napad na Vel. Lašče moći izvršiti samo u slučaju ako padne uporište Sv. Rok. Sva vatra teškog oružja bi zbog toga trebalo da bude upravljena na to uporište.

U vezi sa ovakvom situacijom i odlukom, štab divizije je izdao svim štabovima brigada. Štabu Notranjskog odreda, Operativnom štabu IX i IV brigade, koji je bio za vreme tog napada formiran, i artiljerijskom divizionu XVII[3] divizije sledeću zapovest:[1]

Neprijateljska uporišta: Kočevje oko 600, Vel. Lašče oko 400. Zdenska Vas oko 400. Grosuplje oko 300. Škofljica oko 200, Ljubljana oko 5000 neprijateljskih vojnika. Posade, uporišta sačinjavaju uglavnom belogardisti pod nemačkom komandom i

[2] Vidi tom VI, knj. U, dok. br. 82 i 88.

[3] Pogrešno, treba: XVIII

[4] Zapovest Štaba 18. divizije za napad na Velike Lašče, prilično oštećena, nalazi se kao poseban dokument u Arh'vu IZDG SRS. f. 191/III.

po nekoliko nemačkih vojnika. U svakom uporištu imaju po jedna do dvoja oklopna kola kojima patroliraju duž komunikacija. U svim uporištima neprijatelj raspolaže automatskim oružjem, teškim bacačima i sa po jednim do dva topa. Pošto je neprijatelju zbog ozbiljnog pritiska saveznika na italijanskom bojištu nužno potreban prelaz preko naše teritorije vrši [pritisak] na naše snage koje operišu u Štajerskoj i Slovenačkom primorju, dok je u Ljubljanskoj Pokrajini znatno smanjio svoja uporišta. Pošto je zbog pomanjkanja žive sile na svim frontovima i nezadrživog prodiranja CA[5] prisiljen da šalje uvek nova pojačanja na glavna bojišta, njegove su posade veoma demoralisane. Neprijatelj se zbog toga služi najvećim terorom i pokušava sa manjim motorizovanim jedinicama da održi dosadašnje komunikacije u svojim rukama. U Gorskom kotaru i Hrv. primorju, kao i na sektoru Ljubljana — Trst, stanje je normalno i nigde nema većih koncentracija.

Naša divizija, u sastavu operacija VII korpusa, ima zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište Vel. Lašče, da zajedno sa jednom brigadom XV divizije napadne i likvidira neprijateljsko uporište Škofljicu li prđUzme obezbeđenje u pravcu Ljubljane. Pored toga, ima da napadne neprijateljsko uporište Kočevje i spreči neprijateljsku posadu da se probije u pravcu Vel. Lašča.

Za izvršenje ovog zadatka naređujemo:

1.) VIII brigada preći će u toku današnjeg dana sa svojih dosadašnjih položaja na sektor Rakitnica — Makoše — Ložine, sa štabom brigade u Rakitnici. Zadatak brigade je da sa dva bataljona napadne neprijateljsko uporište, potraži slabe tačke u njegovom odbrambenom sistemu, u kojem će zauzeti pojedine tačke. Glavni napad izvršiti iz pravca Ribnice, a uporište treba napadati manjim snagama i sa ostalih pravaca. Jedan bataljon koji nije angažovan zadržaće u rezervi, i u slučaju da opkoljena neprijateljska posada pokuša proboj prema Vel. Laščama, upotrebiće ga i neprijateljske snage zadržati time što će u punoj meri iskoristiti sistem okruženja na terenu i što uspešnije uništavati neprijateljsku živu silu. I ova brigada, kao i sve ostale jedinice, mora na čitavom svom sektoru sistematski prekinuti sve neprijateljske komunikacije i predvideti pogodna mesta za miniranje, kao i za postavljanje zaseda. Sve zadatke treba obavljati tačno i savesno. Pri tome neka svi štabovi pokažu što veću samoinicijativu i snalažljivost za što uspelije izvršenje zadataka.

[5] Crvena armija

2.) IX brigada će u toku današnjeg dana preći sa svojih dosadašnjih položaja na sektor Pijava Gorica — Brezje — Gumnišče. Zadatak brigade je da odredi jedan bataljon, koji će, zajedno sa bataljonom IV brigade, izvršiti napad na neprijateljsko uporište Škofljicu. Glavni zadatak brigade je da zajedno sa IV brigadom obezbedi naše operacije iz pravca Ljubljane. Za čitavo vreme operacija brigada je podređena direktno Operativnom štabu IX i IV brigade, čiji je komandant drug kapetan Brajović,[6] načelnik štaba XVIII divizije. Politkomesar je drug Šarli,[7] zam. komesara IV brigade. Detaljnu zapovest izdaće gornji Operativni štab. Brdski top. sa kompletnim odeljenjem, i jedan teški bacač sa svom poslugom predaće, pred odlazak na nove položaje, X brigadi. Sva ta oruđa ostaće do daljeg naređenja pod komandom komandanta diviziona.

3.) X brigada ima zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište Vel. Lašče. Za izvršenje ovog zadatka upotrebiće dva bataljona, a jedan bataljon zadržaće u brigadnoj rezervi koju će smestiti u Vel. Slevicu, gde će biti i štab brigade. Napad izvršiti na taj način što će se uporište najpre blokirati, a zatim, posle vatrene pripreme teškim oružjem, prodreti na najpogodnijim mestima u samo uporište. Napad će otpočeti 27. o.m. tačno u 19 časova, a artiljerijska priprema započeće u 18.40 i trajaće do 19 časova. To vreme iskoristiti za prilaženje samom uporištu. Najutvrđenija tačka čitavog uporišta je crkva Sv. Roka na koti 619, koja nam najpre mora pasti u ruke. Za napad na tu kotu treba upotrebiti specijalne bombaške grupe (dobrovoljce). koji će zaista iskoristiti pravi momenat i učinak teškog oružja. Njima treba, po grupama, tačno odrediti ciljeve i vreme za koje moraju iste postići. Pored ovoga napada najbolji je napad iz pravca Ribnice i Ulake. S obzirem na sneg, treba bar ove prve grupe opremiti belim ogrtačima i kapuljačama kako bi se, pod zaštitom teškog oružja, mogle neopaženo privući uporištu, a zatim izvršiti juriš. Naročito treba paziti na tačan i istovremeni početak svih operacija a isto tako i na energičnost početnih udara, jer uspeh u ogromnoj meri zavisi od toga kako ćemo umeti da iskoristimo trenutnu zabunu neprijatelja i ne čekati da se sakupi i počne organizovano da se brani. Treba paziti na zid oko uporišta. Taj zid [ima] nadstrešnicu i puškarnice. Prilikom poslednjeg napada na to uporište pokazalo se da su naši borci, koji su upali u uporište, dobili neprijateljsku vatru u leđa, jer nisu pravovremeno očistili položaje za tim zidom. Svim jedinicama koje će učestvovati u tom napadu treba kon-

[6] Petar Brajović

[7] Karei Täufer

kretno odrediti ciljeve, a takođe i vreme za koje moraju iste postići. Sve zauzete položaje treba bezuslovno držati toliko vremena dok se ne prime druge direktive od nadređenog štaba Pošto je napad na Vel. Lašče samo deo u okviru velikih operacija u kojem učestvuju sve snage VII korpusa, napadanje svih drugih uporišta pomenutih u toj zapovesti je od podjednakog značaja, jer se težište operacija može svakog časa da prenese na bilo koje od ostalih uporišta.

4. — Notranjski odred daće jedan bataljon kao divizijsku rezervu. Bataljon mora do 27. ovog meseca do 19 časova biti u selu Brankovu. Komandant bataljona neka se odmah posle dolaska javi štabu divizije, gde će dobiti sva dalja uputstva. Međutim, sa jednim bataljonom odred će napasti neprijateljsku posadu u Rakeku a po jedan minerski vod rušiće prugu na sektoru Rakek — Postojna i Rakek — Podpeč. Prugu treba minirati na pogodnim mestima i po mogućnosti izbacivati iz koloseka vozove. Štab odreda ostaje na svom starom mestu, s tim da jedan član štaba pođe sa bataljonom koji vrši napad na Rakek i održava najtešnju vezu sa svojim štabom, kako bi preko njega bili stalno obaveštavani o situaciji na tom sektoru.

5. — Artiljerijski divizion imaće u svom sastavu, pored haubice od 100 mm koju mora odmah kompletirati, i brdske topove svih brigada, kao i sve teške bacače X brigade, jedan teški bacač IX brigade i dva teška bacača VIII brigade. Komandant bataljona smestiće haubicu na koti 643 (Velika Slevica), jedan brdski top severozapadno od sela Medvedjek na najpogodnijem položaju, jedan brdski top i dva bacača na koti 623 (Kobila), tri bacača smestiće na severnom kraju sela Medvedjek, a jedan teški bacač ostaće u rezervi i biće kasnije dodeljen gde bude najpotrebniji. Sve teško oružje treba, u sporazumu sa X brigadom i pomoću njenih jedinica, tokom dana postaviti na određena mesta. U određeno vreme započinje istovremeno koncentrična vatra čitavog teškog oružja, a zatim treba izvršiti sve pretpripreme i uzeti potrebne elemente još pre mraka. Vatru iz oba brdska topa, haubice i tri teška bacača treba usmeriti na uporište Sv. Rok, koje treba sistematski razoriti. Ostala dva bacača treba upotrebiti za razaranje bunkera na jugozapadnom delu uporišta (put iz Ulake). Sve položaje teškog oružja treba međusobno telefonski povezati i neka budu povezani sa štabom divizije, koji će davati direktive za gađanje.

6. — Sve jedinice moraju raditi energično i odlučno. Prekopati i minirati treba sve puteve. VIII brigada na sektoru Kočevje — Zlebič, IX brigada na sektoru Škofljica — Pijava Gorica — Turjak. X brigada na sektoru Turjak — Velike Lašče Žlebič. Što se tiče rada. odmah stupiti u vezu sa svim koman-

dama mesta i odborima i mobilisati sve civilno stanovništvo. Svi štabovi neka budu svesni ogromnog značaja rušenja komunikacija i za sve propuste lično će odgovarati. Za vreme borbi u zasedama treba sa jedinicama dobro manevrisati i neprijatelja svuda okruživati i uništavati njegovu živu silu pomoću duboko postavljenih zaseda. U tom cilju poslati odgovorne ljude sa patrolama na daljno izviđanje, koji će već unapred otkriti kretanje i namere neprijatelja.

7. — Štab VIII brigade, X brigade, Notranjskog odreda i Operativni štab IX i IV brigade moraju odmah posle dolaska na svoje položaje poslati u štab divizije po tri kurira koji će služiti za vezu našeg štaba sa pomenutim jedinicama. Pored toga moraju svi pomenuti štabovi, pomoću svojih organa za vezu, odmah uspostaviti telefonsku vezu sa našim štabom, a takođe i jedinice međusobno. To važi i za jedinice na položajima. Noću treba upotrebljavati svetleče signale (rakete, baterije) a preko dana signalizaciju sa zastavicama. Štabovi neka imaju pripremljene kurire, opremljene skijama i konjima, koji će brzo prenositi važnu poštu. Za to izabrati najpouzdanije drugove.

8. — Divizijsko previjalište sa hirurškom ekipom nalaziće se u selu Globel, kuda treba što brže transportovati sve ranjenike. Operativni štab IX i IV brigade organizovaće previjalište u selu Smrjene, odakle se [ranjenici] transportuju preko Gradišča, Vrha, Turjaka, Rašice, Kneja. Karlovice, Vintarja i Zimarica u Globel. Ukoliko bi put Pijava Gorica — Turjak — Rašica iz bilo kog razloga bio neprohodan, treba uputiti ove ranjenike preko Šenturja[8] — Račne do divizijskog previjališta XV divizije. Za njegovo mesto treba saznati kod štaba XV divizije koji će biti na Maloj Ilovoj Gori. Ukoliko bi sanitetski referent VII korpusa izdao drugačije direktive, treba se pridržavati istih. Za brzi transport ranjenika treba organizovati dovoljan broj saonica. Takođe se treba pobrinuti da se istovremeno sa ranjenicima pošalje i njihova .oprema.

9. — Sve jedinice moraju biti za čitavo vreme operacija tačno obaveštene o situaciji na čitavom sektoru naših operacija i moraju slati izveštaje svaki sat. Obaveštajna služba, koja je pre početka operacija vršila izviđanje neprijateljskih uporišta i njihovog međusobnog prometa, mora odmah čim počnu operacije preneti težište svoje službe na susedne sektore, van našeg operativnog sektora (Ljubljana, pruga Ljubljana — Rakek, sektor Istre, Gorski kotar. Hrvatsko primorje itd.) kako bi bili odmah tačno obavešteni o svim pokretima neprijatelja van na-

[8] Sada: Podtabor

šeg sektora. Naročito je to važno za Notranjski odred, koji mora naročito pažljivo posmatrati situaciju na sektoru Rakek — Planina — Logatec i dostavljati nam tačne podatke.

10. -— Sav zaplenjeni materijal i oružje zadržaće divizije i treba ga predati sa spiskom intendanturi Štaba Korpusa. Nijedna jedinica ne sme nijednu stvar zadržati svojevoljno. Zarobljenike ne ubijati, već ih zadržati u Štabu divizije, saslušali i o tome obavestiti Štab Korpusa. Naročito to važi za Nemce i nemačke oficire, koje ćemo moći zameniti. U samoj borbi svakog vojnika koji se ne preda ubiti. Zgrade ne paliti osim u slučaju kada se ne mogu drukčije likvidirati.

11. — Štabovi bataljona i brigada moraju biti na onim mestima gde je težište njihovih operacija. Operativni štab IX i IV brigade nalaziće se u selu Drenik. Štab IX brigade u Zg. Blatu; Štab VIII brigade u Rakitnici; Štab X brigade u Velikoj Slevici, a Štab divizije nalaziće se u selu Ulaka.

12. — štabovi VIII, IX i X brigade dobili su detaljna uputstva na konferenciji svih štabova sa Štabom divizije. Štab Notranjskog odreda — od načelnika Štaba VII korpusa, pukovnika druga Pehačeka.[9]

13. — Sve jedinice treba temeljito pripremiti za akciju, ali u najvećoj tajnosti. Borci ne smeju da saznaju za konkretne zadatke do pred sam početak akcije. Svi štabovi neka ulože u ovaj rad sav svoj trud i neka budu svesni ogromne odgovornosti koju imaju.

14. — Znaci raspoznavanja: Janko. Ciril, ugovoreni znaci: puška.

Štab X brigade se u vezi sa ovom zapovešću odlučio za sledeći raspored svojih snaga: dve čete III bataljona prilaze Sv. Roku a jedna četa toga bataljona napada demonstrativno Velike Lašče od železničke stanice. Posle topovske pretpripreme tri bombaške grupe [poći će] u jurišu na Sv. Rok i zauzeti bunkere i neprijateljske otporne tačke, a zatim će nastaviti napad na Velike Lašče i to sa južne i istočne strane, dok će na Sv. Roku ostati jedan vod sa dve teške ..brede". — I bataljon će sa jednom četom prilaziti Velikim Laščama duž puta iz Male Slevice i zauzimati kuću po kuću; sa jednom četom napašće iz pravca Ulake i blokirati Velike Lašče, a sa jednom četom napadače od Sv. Trojice. — II bataljon je u rezervi u Velikoj Slevici. Brigadno previjalište je u Maloj Slevici. U vezi sa datim zadatkom i takvom odlukom izdao je Štab brigade, *dana 26. II 1944,* sledeću zapovest:[10]

[9] Rade Pehaček
[10] Vidi Arhiv IZDG SRS, f. 197a.

Neprijateljska uporišta: Kočevje oko 600, Velike Lašče oko 400, Zdenska Vas oko 400, Grosuplje oko 300, Škofljica oko 200, Ljubljana oko 5000 neprijateljskih vojnika. Posade uporišta sačinjavaju u većini belogardisti pod nemačkom komandom i po nekoliko nemačkih vojnika. U svakom uporištu imaju po jedna do dvoja oklopna kola sa kojima patroliraju duž komunikacija. U svim uporištima neprijatelj raspolaže automatskim oružjem, teškim bacačima i sa po 1 do 2 topa. Pošto je neprijatelju zbog ozbiljnog pritiska saveznika na italijanskom bojištu preko potreban prelaz preko naše teritorije, on vrši pritisak na naše snage koje operišu u Štajerskoj i Slovenačkom primorju, dok je u Ljubljanskoj Pokrajini znatno smanjio broj svojih uporišta. Pošto je zbog nedostajanja žive sile na svim svojim frontovima i nezadrživog prodiranja Crvene armije prisiljen slati sve nova pojačanja na glavna bojišta, njegova oslabljena uporišta jako su demoralisana. Neprijatelj se zbog toga služi najvećim terorom i pokušava sa manjim jedinicama da održi dosadašnje komunikacije u svojim rukama. U Gorskom kotaru i Hrvatskom primorju, kao i na sektoru Ljubljana — Trst stanje je normalno i nigde nema nekih većih koncentracija. Naša brigada je u sastavu operacija VII korpusa dobila zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište Velike Lašče. Brigade XV divizije napašće i likvidirati neprijateljsko uporište Škofljicu i vršiti obezbeđenje prema Ljubljani. Pored toga napašće Kočevje i sprečiti neprijatelja da se probije u Velike Lašče. Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

1. — III bataljon odrediće dve čete koje će imati zadatak da blokiraju i približe se Sv. Roku. Jednu četu postaviće na put koji vodi iz Ribnice u Velike Lašče. U početku napada koncentrisaće se jaka artiljerijska i bacačka vatra na uporištu Sv. Rok. Čete koje su određene za Sv. Rok moraju odrediti bombaške grupe (3 bombaša, 1 puškomitraljez i pomoćnik), i to po tri grupe. Za ove grupe sakupiti samo dobrovoljce za koje treba nabaviti ogrtače (čaršave) tako da ih neprijatelj ne primeti. Kada posle artiljerijske vatre budu prišli na kratko rastojanje treba iskoristiti momenat i jurišati na bunkere, zaposesti neprijateljske otporne tačke. Odmah postaviti dve teške ..brede" koje će štititi napredovanje jedinica u same Lašče. Četa koja će biti na putu iz Ribnice krenuće, odmah posle zauzimanja Sv. Roka, udesno prema stanici i odatle napasti Lašče. Četa koja je bila na Sv. Roku preći će na put i nadirati dalje putem u same Lašče. Jedan vod ostaviće sa dve teške brede'" na Sv. Roku,

a drugi vod ove čete spustiće se levo od Sv. Roka prema Laščama.

2. — I bataljon odrediće jednu četu koja će nastupati duž puta od Male Slevice prema Laščama. Kada dođe u blizinu prvih kuća, ima zadatak da zauzme kuću po kuću. Jednu četu odrediće za napad iz pravca Ulake prema Laščama. Ona ima zadatak da blokira i prodre u Lašče. Jednu četu odrediće za napad iz pravca Sv. Trojice prema Vel. Laščama. Njena je dužnost da sa te strane prodre u same Lašče. Ćete moraju međusobno održavati najtešnju vezu.

3. — II bataljon ostaće u rezervi u selu Vel. Slevica.

4. — Štab brigade nalaziće se u Velikoj Slevici.

5. — Brigadno previjalište biće u Maloj Slevici.

6. — Komora III bataljona ostaviće se u selu Škrlovica, komora I bataljona u selu Mala Slevica, komora II bataljona biće u selu Kot.

Početak napada: 27. o.m. tačno u 19 časova. U 18.40 započeće artiljerijska priprema napada pešadije i bombaša i trajaće do 19 časova. Za to vreme moraju bombaši i strelci da priđu svojim objektima, kako bi odmah posle prekida artiljerijske vatre, koji će biti dat signalom i koji ćemo vam javiti, jurišem likvidirati određene objekte. Istovremeno sve čete koje su određene za direktan napad na Lašče zadaju snažan udarac. Ako udarac bude snažan, neprijatelj se neće moći braniti organizovano, jer će posle artiljerijske vatre nastati zabuna kod njega. Naročito treba paziti na streljačke rovove koje imaju iza unutarnje žice oko uporišta. Ovi rovovi su pokriveni daskama i imaju puškarnice. Rovove treba likvidirati na taj način što će se očistiti uz učešće lakih bacača, bombaša i puškomitraljezaca. Kada započne borba između kuća, treba se u svakoj kući utvrditi i uz pomoć bombaških grupa zauzimati zgradu po zgradu. Pri tome treba paziti da se [na jednom mestu jače snage] ne grupišu, već to treba izvesti pomoću malih grupa, najbolje sa poludesetinama. Treba paziti da neprijatelja stežemo sa svih strana, kako bi se skoncentrisao na što manjem prostoru, gde ćemo ga uništavati pomoću artiljerije. Zaposednute tačke čvrsto držati. U strateški [važnim] zgradama postaviti teške mitraljeze tako da tuku što veći prostor i da svaki pokušaj protivnapada od strane neprijatelja energično odbiju. Na putevima između zauzetih kuća podizati barikade kako bi onemogućili bilo kakvo neprijateljsko probijanje i manevrisanje motorizacijom ako se slučajno nalazi u Vel. Laščama.

Treba biti svestan da povlačenja u toj akciji nema dok ne padne uporište; da je ova akcija najveća od svih koliko ih je dosad bilo u Sloveniji.

Izvodiće se napadi na sva uporišta od Ljubljane do Kočevja i Novog Mesta u kojima će učestvovati preko 5.000 boraca sa svim vrstama lakog i teškog oružja. Cankareva brigada napada Novo Mesto, Levstikova brigada Kočevje, XII brigada Zdensku Vas, Dolenjski odred Grosuplje, Notranjski odred Rakek, IX i Gupčeva brigada napadaju Škofljicu i daju osiguranje u slučaju pomoći iz Ljubljane. Pošto se akcija neće završiti dok ne padnu uporišta, moramo biti svesni toga da će uporišta biti likvidirana pre ako zadamo što energičnije udarce neprijatelju na početku borbe. Prvi put napadamo kao nadmoćniji od neprijatelja.

Svaki bataljon mora nam javiti gde će biti mesto štaba bataljona za vreme akcije. Jedan član štaba bataljona mora uvek biti na istom mestu kuda će se dostavljati sve naredbe i izveštaji. Izveštaje treba slati u štab brigade svako pola sata. Odmah, čim akcija započne, svaki bataljon treba da pošalje u štab brigade po tri kurira za održavanje veze s njima. Treba izvršiti pritisak na komande četa da vam šalju tačne i objektivne izveštaje. Između četa treba održavati što tešnju vezu. Još pre po-Jaska u akciju treba popisati drugove koji će biti određeni za evakuaciju ranjenika sa položaja do brigadnog previjališta. Ne sme se dogoditi da koji ranjenik ostane na položaju. Isto važi i za poginule. Štabovi bataljona biće lično odgovorni ukoliko se nađe neko ko ne bude na svome mestu. Isto ce se dogoditi sa svakim drugim starešinom i partizanom koji ne budu na svojim mestima i biće izvedeni pred vojni sud. U težim slučajevima smatraće se dezerterima i biće streljani bez milosti. Partizanima i starešinama treba objasniti da će uspeh biti siguran ukoliko budu svi na svojim mestima ispunjavali sve zadatke koje su dobili.

Zadatak inženjerske čete: mora mobilisati sve civile sa svim potrebnim alatom i materijalom za prekopavanje i postavljanje barikada na putu koji vodi iz Ribnice u Velike Lašče i Rašica — Lašče. Inženjerska četa neka se zbog toga podeli u dva dela, od kojih neka prvu vodi zamenik a drugu komandir. Za barikade i prekopavanje puteva izabrati najpogodnija mesta tako da ih neprijatelj ne mogne zaobići. Pored prekopavanja i barikada treba postaviti mine kojima raspolaže i njihova mesta tačno obeležiti.

Svi teški bacači koncentrisaće se na jednom mestu i biće pod komandom štaba brigade. Prvi i Treći bataljon neka nabave više makaza za sečenje žice. Sanitetski referent neka mobilise više saonica za prevoz ranjenika. Divizijsko previjalište biće u selu Globel. Znaci raspoznavanja su za 27. o.m.: Janko — Ciril, puška.

Sastanak štabova bataljona biće sutra u 9 časova u štabu brigade. Budite tačni. Posle toga imaćemo sastanak i sa četnim komandama, vodovima i desetarima. Biće prisutan i komandant divizije.

Brigada će moći izvršiti zadatak samo u slučaju ako [neprijatelj], koji će hteti da pođe iz Ljubljane u pomoć napadnutom uporištu, bude zadržan i ako artiljerija istera neprijatelja iz bunkera. Broj naših boraca je 550 sa dva topa, 4 bacača i odgovarajućim brojem lakog i teškog automatskog oružja. Pre svega treba da padne utvrđeno uporište Sv. Rok koje dominira čitavim položajem oko Lašča.

Tok borbe vidi se iz priložene relacije o berbama kod Vel. Lašča, koju je poslao Štab X brigade." Pošto se neprijateljsko uporište nije moglo likvidirati prve noći. Štab XVIII divizije naredio je 28. II 1944. sledeće:

1.) Napad na Sv. Rok izvršiće brigada sa dve čete III bataljona. a sa jednom četom napašće uporište putem Ribnica — Vel. Lašče.

2.) Direktan napad na Velike Lašče sa zapadne strane izvršiće Drugi bataljon. Tu treba angažovati dve čete II bataljona, a jedna četa ostaje u rezervi u Ulaki. Ova četa je iz I bataljona. Jednu četu postaviti na sektor Sv. Trojica sa zadatkom demonstrativnog značaja.

3.) Dve čete I bataljona neka budu u rezervi u Velikoj Slevici.

4.) Artiljerijski divizion sa dva topa i 4 teška bacača tuče Sv. Rok i potpomaže dejstvo III bataljona. Položaji topova ostaju nepromenjeni. Tri teška bacača treba postaviti na kotu 626 sa zadatkom da potpomažu napad II bataljona. Za vreme borbe potpadaju pod komandu II bataljona.

Posle ovog naređenja divizije,[12] raspored bataljona bio je 28. II promenjen, te su bataljoni i čete bili raspoređeni kao što se vidi iz priložene brigadne relacije.

Borba je trajala do 29. II 1944. U to vreme je sa Turjaka nailazila neprijateljska kolona i nadirala prema Rašici, zbog čega je brigada morala da prekine napad na Velike Lašče.

Artiljerijski divizion stigao je na položaje pravovremeno, ali nije otvorio vatru na neprijateljska uporišta. Borci X brigade jurišali su više puta na neprijateljska uporišta, ali .ih je neprijatelj uvek odbijao jakom vatrom. Inženjerijska četa izvršila je svoj zadatak, srušila je most kod Rašice i položila jed-

[11] Relacija 10. NOB (Ljubljanske) od 27. marta 1944. se ne objavljuje. Ona se nalazi u Arhivu IZDG SRS f. 191/IV.

[12] Vidi Arhiv IZDG SRS, f. 191/III.

nu minu. Kod Žlebiča je napravila zaseke, podigla barikade i srušila most kod Ortneka. Veza je dobro funkcionisala tek pred kraj. dok je u početku akcije sasvim otkazala.

Posle završene borbe jedinice su još bile sposobne za borbu, ali su se ipak povukle na polazne položaje zbog neprijatelfske kolone koja je nailazila.

Naši gubici su: 6 mrtvih. 15 ranjenih i 3 nestala. Neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i ranjenih. Tokom borbe je utrošeno: 2.800 puščanih metaka, 2.520 metaka za laki mitraljez, 580 metaka za teški mitraljez, 125 granata za laki bacač, 45 granata za teški bacač, 7 granata za protivtenkovski top.

Plan za akciju bio je dobro pripremljen i o svim detaljima diskutovalo se na sastancima koji su održani sa štabovima brigada i bataljona. Predviđeni su bili svi slučajevi koji su nastupili za vreme borbe. Glavni uzrok neuspeha bio je nedostatak organizacije. Teško naoružanje koje bi trebalo da bude najjači oslonac u ovoj akciji nije baš ništa doprinelo onome što je bilo predviđeno. Haubica nije dejstvovala, a ostala oruđa su slabo gađala zbog nedovoljno izvežbanih artiljeraca i noćnog gađanja. Komandni kadar nije pokazao pravu ozbiljnost i volju za izvršenje datih zadataka. Štabovi bataljona nisu izdali pismene zapovesti i nisu tačno upoznali niži komandni kadar sa situacijom i predstojećim zadacima. Ni brigadna zapovest nije tačna. jer u uvodu navodi zadatke XVIII divizije kao svoje, iako je imala samo zadatak da likvidira Vel. Lašče. U borbi su se naročito isticali bombaši koji su jurišali na neprijateljske položaje. Komandni kadar nije pre akcije pregledao svoje položaje. Neprijatelj se pridržavao svoje taktike i nisu se mogle primetiti nikakve novosti. Jedanput je pokušao da preduzme ispad iz Vel. Lašča ali je bio odbačen natrag.

Teški mitraljezi i teški bacači su dobro iskorišćeni, dok je artiljerijska vatra, kao što smo već pomenuli, bila slaba.

Ishrana vojske bila je redovna i hrana se dostavljala i na položaje.

Civilno stanovništvo bilo je prema nama prijateljski raspoloženo i naročito na Ulaki želelo je da Lašče padnu u naše ruke.

29. II posle likvidacije Zdenske Vasi, X brigadi poslata su u pomoć dva bataljona XV divizije; međutim, pošto je nailazila autokolona krenuli su, pod komandom pukovnika druga Dakija,[13] u zasedu prema Turjaku. Notranjski odred je toga dana bio najpre poslat u zasedu prema Turjaku, a zatim se vratio na položaje prema Sv. Trojici.

[13] Stanko Semič

Moral naših jedinica za vreme borbi bio je dobar.

Napad je između ostalog otežavao i sneg, zbog čega je neprijatelj naše borce primetio pre vremena, a za vreme borbe mogao ih je dobro uočavati i, zbog velikog brisanog prostora, uspešno obasipati vatrom.

S. F. - S. N.

Načelnik štaba-major: Mile Cubrić

V.d. šefa Operativnog odseka: poručnik Vesel[11]

(M.P.)

BR. 80

IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENACKE BRIGADE „IVAN CANKAR" OD 29. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O PORAZU 4. BATALJONA NA JAVOROVICI[1]

STAB
[V] SNOUB „IVAN CANKAR"
Položaj, 29. III 1944.
br. 11

GLAVNOM ŠTABU I ŠTABU XV DIVIZIJE

položaj

Naknadno Vam šaljemo izveštaj o napadu neprijatelja na Javorovicu i prilažemo skice[2] u koje su unesene sve neprijateljske kolone na dan 16. 3. 1944. Dan ranije je iz Novog Mesta stiglo u Kostanjevicu 25 kamiona, dva oklopna automobila i 2 tenka sa vojskom — be-ga i Nemcima. U 24 časa neprijatelj je krenuo s ovom motorizacijom iz Kostanjevice prema Šentjerneju. Jedna kolona [išla] je iz Kostanjevice preko Orehovca, Špilerove špice, kote 939, i tamo u 4 časa ujutro postavila zasedu. Druga kolona iz Kostanjevice preko V. Vodenica i Ržišča. Treća kolona krenula je iz Šentjerneja u dva časa ujutro prema

[14] Peter Vesel

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 189/1.

[2] Sk'ce se nalaze kao prilog originala, ali ih Redakcija ne objavljuje. jer je tekst izveštaja dovoljno jasan.

Banu iznad Javorovice. Jačina neprijatelja iznosila je 600 ljudi, naoružanih samo lakim automatskim oružjem i lakim bacačima.

Jedna [naša] četa krenula je u 4 časa ujutro sa tri puškomitraljeza i jednom teškom bredom u zasedu na Rržišče. Ova zaseda je poslala iz mesta jednu patrolu sa puškomitraljezom prema V. Vodenicama, koju je neprijatelj propustio. Zaseda se sukobila u 7 časova, posle čega je i došlo do borbe na Javorovici. Neprijatelj je iz Bana udario zasedi u leda i ona se morala povući. Za vreme borbe u toj zasedi je poginulo 8 drugova i izgubljen je puškomitraljez i teška breda. Zaseda se povlačila prema Javorovici. ali pošto je stalno upadala u neprijateljske zasede nije mogla dalje, pa se sakrila do uveče, a zatim stigla u Podgrad. Jedna četa ovog bataljona bila je na mitingu u Vrhpolju i vratila se na Javorovicu ujutro u pola tri'. Obaveštajac bataljona javio je u četiri časa Štabu bataljona da nema ništa novo u Šentjernejskoj dolini. U Štabu bataljona nalazila su se dva člana Štaba brigade, i to drug Franček[3] — načelnik Štaba — i drug Vukša[4] — zam. komandanta. Ova dvojica su se interesovala da li su poslate patrole u određene pravce i [postavljene] zasede, naročito na Špilerovu špicu. Drug komandant bataljona izjavio je da je sve u redu.

Prvi hitac je bio ispaljen u 6.45. Odmah je data uzbuna i jedna četa sa komandantom bataljona krenula je iz sela da zaposedne bunkere ispred sela. Međutim kod bunkera se već nalazio neprijatelj. On je osuo jaku vatru po četi, koja je tom prilikom imala 8 mrtvih i više ranjenih. Ostali su se povukli natrag u selo. Kada je komandant bataljona uvideo da je s te strane ugrožen, povukao se s čitavim bataljonom prema Špilerovoj špici, težeći da zaposedne dominirajuće tačke. Kada je bataljon prešao 300 metara preko čistine, neprijatelj je sa svih strana otvorio vatru, te je poginulo oko 50 naših drugova i komandant bataljona. Ostali su pobegli natrag u selo, ali je u selu već bio neprijatelj, koji je stigao sa donje strane. Drug zam. komandanta Vukša je zatim pozvao [drugove] da se probiju kroz obruč. Tom pozivu odazvalo se 15 drugova i jurnulo kroz obruč. Probilo ih se 7 sa zam. komandantom Vukšom. dok su ostali poginuli. Ostalo ljudstvo u selu predalo se. Be-ga su ih postrojili, naterali da se izuju, a zatim streljali. Za druga Frančeka — načelnika Štaba — ništa se ne zna, jer ga među mrtvima nismo pronašli. Na osnovu toga zaključujemo da su ga odveli. Poginulim drugovima sekli su polne udove, razbili lobanje, a drugaricama odrezali dojke.

[3] Franc Kolar

[4] Jovo Vukša

Borba je trajala 1 sat. Oko 10 drugova, sa dva puškomitraljeza i jednom teškom bredom, borili su se u kapeli dokle god su imali municije. Čitav Štab bataljona je poginuo, osim zam. komandanta koji je ranjen i nalazi se u bolnici. Naši gubici iznose 107 mrtvih i 8 ranjenih. Neprijateljski gubici: 12 mrtvih i više ranjenih. Neprijatelj je zaplenio:

1 teški bacač, 60 teških mina;
2 laka bacača, 70 lakih mina;
3 teške brede — municije 3.500;
6 lakih breda — municije 2.900;
64 italijanske puške, municije 3175;
15 mauzer pušaka, municije 767;
7 pištolja-bereta, municije 138;
259 italijanskih bombi.

Izgubljena su dva konja, dva sedla, devet mula, devet samara i devet kazana. Sva ostala sprema je uništena, iscepana i zapaljena ...

Krivicu za ovaj poraz snosi Štab bataljona, koji nije kontrolisao da li su patrole i zasede otišle u određeno vreme u određeni pravac, da li su straže na mestu i dežurni u logoru budni. Patrola uopšte nije bila poslata prema Šentjerneju i Vrhpolju. Toga jutra nije bilo zasede koja se stalno nalazila na Špilerovoj špici. Stražar je javio dežurnom da putem kreću automobili, međutim dežurni to nije odmah javio Štabu bataljona, nego tek u 7 časova, kada je borba već otpočela.

Ovaj bataljon je bio borben, uvek je nagonio neprijatelja u bekstvo i time stekao visok moral i osećaj da je na tom terenu sasvim siguran. Zbog toga se nije dovoljno osigurao, smatrajući da je sneg suviše veliki da bi ih neprijatelj mogao iznenaditi. Povlačenje iz sela bilo je jako otežano, jer je bilo 40 cm snega. Komandni kadar se nije snašao da bi preuzeo komandu nad samim ljudstvom. Najveća greška je u tome što su svi spavali bosi, imali razbacano oružje i prilikom brzog napada neprijatelja neki uopšte nisu upotrebili oružje.

Čim je Štab brigade bio obavešten o napadu na Javorovicu, poslali smo dve čete u pomoć. Zbog udaljenosti čete su stigle prekasno. Neprijatelj je jedan dan i jednu noć držao zasedu okn Javorovice i sprečavao naše drugove da zakopaju mrtve. Zakopali smo ih odmah čim se neprijatelj povukao.

Odmah posle ovog poraza izdali smo svim bataljonima okružnicu, u kojoj smo naveli sve dužnosti što se tiče straže, patrola, izvidnica itd. koje mora vršiti partizan.

Na političkim časovima objasnili smo borcima da je to vlastita krivica samih boraca koji ne izvršavaju svoje dužnosti za

vreme službe, a ne nadmoć neprijatelja. Borei su uvideli da je to istina. Moral vojske nije opao. jer su politkomesari ukazali borcima na prave razloge poraza.

S.F. - S.N.

Politkomesar: Picelj Ivan (M.P.) Komandant-kapetan: Dragan Alojz

V. D. operativ, of.: Mojškerc Vinko

BR. 81

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 31. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI I BORBAMA NA SEKTORU KORPUSA[1]

STAB
VII KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE
Br_

Položaj, 31. 3. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE —

na položaju

Dostavljamo vam sledeći operativni izveštaj sa našeg sektora.

I. *Pokreti neprijatelja:*

Na teritoriji na kojoj operiše VII korpus nije bilo nikakvih većih neprijateljskih pokreta, osim kolone koja se probijala ia Ljubljane u Vel. Lašče — Ribnica — Kočevje i natrag i sa kojom su naše jedinice vodile borbu. Na našoj teritoriji nisu se mogle zapaziti nikakve koncentracije.

Cilj neprijatelja je još uvek isti. to jest: da učvrsti linije koje sada ima u rukama i veže naše jedinice da ne bi vršile akcije na njegovoj najosetljivijoj tačci. to jest na pruzi Ljubljana — Trst.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 21/11.

II. *Sadašnji raspored naših snaga:*

Detaljan raspored za XV diviziju ne možemo da damo jer su, prema našem naređenju,-' brigade promenile svoju taktiku, te se nalaze stalno u pokretu. Zato navodimo samo sektor na kome se nalazi divizija, i to: V brigada nalazi se južno od Novog Mesta, sa zadatkom blokade i osiguranja. IV brigada nalazi se na sektoru Ajdovec i ima zadatak da spreči ispade neprijatelja iz Novog Mesta i vodi akcije na komunikaciji Novo Mesto — Škocjan. XII brigada nalazi se na sektoru Št. Jurje,[3] sa zadatkom da vrši napade i sprečava promet na komunikacije Škofljica — Grosuplje i Pijava Gorica — Vel. Lašče. XV brigada nalazi se na sektoru Spodnje Slivnice i nastavlja sa rušenjem pruge od Predola prema Grosuplju. Dolenjski odred nalazi se na sektoru Novo Mesto, i to sa jednim bataljonom na položaju Češnjice — Podturn, sa zadatkom da kontroliše cestu Novo Mesto — Mirna Peč i položaje Sv. Jurij — Nova Gora, Sela — Štravberk i sa stalnom zasedom na Lazama. Drugi bataljon nalazi se na položajima Čužnja Vas — Mirna Vas, sa zadatkom da kontroliše teren šmarjeta — Škocjan — Bela Cerkev i Kronovo. Oba bataljona stalno su u pokretu i drže vezu sa I bataljonom IV U.B. koji potpada momentano pod komandu štaba odreda i nalazi se na položajima Trebelno — Drečji Vrh. sa kontrolom nemačke granice. Tržišče. Krme!j, Mokronog i prema Lipovcu[4] i Zabukovju.

XVIII divizija: sa VIII brigadom nalazi se na sektoru Vel. Lašče — Ribnica, čiji se bataljoni stalno kreću oko sela Hudi Konec — Maršiči — Marolče — Kot — Lipovščica i po ostalim selima. IX brigada nalazi se na sektoru Kočevje — Ribnica, i to sa dva bataljona na sektoru Hinje, dok se treći i četvrti bataljon nalaze na [sektoru] Polom — Vrbovec. Brigadi smo skrenuli pažnju na kompromitovano selo Polom zbog bombardovanja. U vezi sa naredbom koju smo vam dostavili,[3] drugi bataljon ove brigade otišao je u sastav Istarskog odreda. X brigada sa dva bataljona nalazi se na sektoru Blate — Rakitnica, a sa dva bataljona na sektoru Begunje — Otave. Čitava divizija ima zadatak da sprečava saobraćaj Ljubljana — Kočevje i uništava neprijateljske kolone koje bi se kretale na njenom sektoru i ruši ceste i železničku prugu Ljubljana — Kočevje. Oba bataljona X brigade, koji se nalaze na sektoru Begunje — Otave. imaju zadatak da zajedno sa Notranjskim odredom ruše železničku prugu Ljubljana — Postojna i osiguraju akcije divizije iz tog pravca.

[2] Vidi Wok br. 75.
[3] Na karti 1 : 100.000 Šenturje: sada: Podtabor.
* Verovatno se odnosi na Rihpovec.
[5] Vidi dok. br. 69.

Notranjski odred nalazi se na [sektoru] Gor. Jezero — Grahovo; sa zadatkom da ruši komunikacije Rakek — Postojna.

Belokranjski odred nalazi se s jednim bataljonom na sektoru Toplice, bataljon je dat u pomoč V U.B. pri blokadi Novog Mesta, a s jednim bataljonom nalazi se na sektoru Metlike.

Istarski odred nalazi se sa jednim bataljonom na sektoru oko Kopra, a sa dva bataljona na sektoru Brkini.

Artiljerija XV divizije nalazi se sa jednim divizionom na Pristavi, a sa drugim na Kitnom Vrhu.

Divizion XVIII divizije nalazi se u selu Petrinci.

III. *Akcije naših jedinica:*

XII brigada XV divizije je noću 29/30. o.m. imala zadatak da sa dva bataljona izvrši napad i savlada uporišta Lavricu i Zalog, a sa jednim bataljonom da dočeka pomoć koja bi stigla iz pravca Ljubljane. Napad je bio određen za 0.30 (pola jedan) noću. Trećem bataljonu XII brigade, koji je imao zadatak da likvidira Lavricu, uspelo je da neprimetno dođe u blizinu uporišta koje je brojalo oko 50 ljudi, bez galame likvidira stražara i ubaci kroz prozor bombe. Neprijatelj nije u početku davao nikakav otpor te su pojedini belogardisti iskakali kroz prozore u samom donjem rublju i naši su ih borci ubijali kundacima. Neprijatelj je bio smešten u školi i počeo je pružati otpor sa prvog sprata. Naši borci nisu mogli u zgradu, jer se zgrada od bombi i bacača, koji je direktno tukao kroz prozor u zgradu, zapalila. Tako su svi belogardisti, pošto nisu hteli da se predaju već su se očajno branili, izgoreli i zajedno s njima sve oružje. Od onih koji su izašli imao je samo jedan pušku, dok je ostalih devet bilo samo u donjem rublju i bez ikakve spreme. Od posade se bekstvom spasio samo njih 6. koji su u donjem rublju prebegli na blok u Ljubljanu. Naši su imali samo dva ranjena. I bataljon, koji je trebalo da napadne Zalog, stigao je prekasno na mesto, dok ie neprijatelj, zbog napada na Lavricu, bio u pripravnom stanju i odmah otvorio vatru iz čitavog oružja, zbog čega akcija bataljona nije uspela.

XV brigada imala je zadatak da sa dva bataljona minira i ruši prugu i da uništi voz koji bi napadnutim uporištima išao u pomoć iz Grosuplja. Pošto je prilikom miniranja [neprijateljska] patrola napala minere, oklopni voz nije uništen i akcija nije uspela.

IV i V brigada nisu u toku tog dana imali na svom sektoru nikakve akcije i nikakve sukobe na neprijateljem.«

Dolenjski odred imao je u 10 časova pre podne sukob sa neprijateljskom kolonom od 80 ljudi na cesti Novo Mesto — Mirna Peč. Neprijatelj se odmah povukao.

[6] Vidi dok. br. 87

XVIII divizija: 28. o. m. neprijateljski bombarder je tri puta bombardovao položaje VIII brigade, i to selo Sv. Gregor. Vinice i položaje bataljona koji su čekali neprijateljsku kolonu koja je trebalo da vozi hranu u Kočevje. Kolona je istog dana oko 12 časova krenula iz Vel. Lašča prema Ortneku. Brigada je bila tako raspoređena da su dva bataljona imala zadatak da preduzmu napad na kolonu, a jedan bataljon da štiti bok tih dvaju bataljona. Kolona je brojala 3 teška tenka, nekoliko autoblindi i 48 kamiona. Dve mine koje su postavljene kod Gor. Retja eksplodirale su i uništile dva kamiona. Čim je kolona stigla do zasede, napala su je oba bataljona i oterali njenu pobočnicu koja se kretala iza prethodnice kolone, a zatim napali samu kolonu. Borci ipak nisu mogli uništiti kamione jer su prema položajima odmah krenuli tenkovi i autoblinde i jakom vatrom sprečavali prilaz kamionima. Potom se razvila borba sa kolonama koje su stigle u pomoć oteranoj pobočnici. Za sve ovo vreme na tom sektoru, gde su se vodile borbe, kružili su jedan manji i 1 veći avion, koji su mitraljirali i bombardovali položaje naših jedinica. Tom prilikom je neprijateljski avion pogrešio i bacio 6 bombi na neprijateljsku kolonu koja se kretala u blizini sela Maršiči. Neprijatelj je dao odmah raketama znak i više ga nisu bombardovali. Neprijatelj je tek pred mrak uspeo da stigne do Žlebiča. Samo u borbi sa 1. četom I bataljona, koja se nalazila na položajima severozapadno od Sinovice. neprijatelj je imao 12 mrtvih, dok se gubici na ostalim mestima nisu mogli utvrditi. Naši gubici u borbama iznose: 1 mrtav i 5 ranjenih, dok je od bombardovanja poginuo zamenik komandanta IV bataljona. Neprijatelj je pri bombardovanju bacao bombe od po 150 kg, te je u nekoliko sela zapalio nekoliko kuća. Ipak drugih gubitaka nije bilo.

IX brigada nalazila se u pokretu i nije vodila borbe.

Isto tako je X brigada doživela napad bombama u kojem su ubijene 3 mule. Borbe nije vodila. Četvrti bataljon X brigade, koji je otišao na prugu [sa zadatkom] da izbaci iz koloseka i uništi voz, bio je preko cele noći na pruzi, ali nije dočekao nijedan voz. Zbog toga su srušili 3 bunkera, od kojih jedan betonski, i porušili 50 m koloseka Kočevje —Ribnica.

Notranjski odred nam javlja da je ponovo izbacio iz koloseka jedan voz, i to izvidnicu koja je gurala 2 vagona. Mina je bila potezna te je eksplodirala ispod lokomotive, kojoj je otkinula dva prednja točka, te je iskočila iz šina i nabila se prednjim delom u zemlju.

Od Istarskog odreda nismo primili izveštaj.

Belokranjski odred isto tako nije vodio borbe.

IV. Naši planovi:

Vrše se detaljne i precizne pripreme za akciju, koju ćemo u najskorije vreme izvršiti, a o kojoj smo detaljno razgovarali na sastanku koji smo imali sa drugom komandantom Glavnog štaba, te ćemo o njoj još detaljnije izvestiti.[7]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba-pukovnik: Rado Pehaček (M.P.) Komandant-pukovnik Rajko Tanasković

BR. 82

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA OD 31. MARTA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI PODREĐENIH JEDINICA U DRUGOJ POLOVINI MARTA 1944. GODINE[1]

STAB
(IX) KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 31. marta 1944.
Op. broj 253

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odeljenje

Sve akcije o kojima smo vam dosada poslali izveštjaje bile su akcije jedne ili druge divizije ili pojedinih odreda. Jedinice su izvele akcije prema naređenju štaba korpusa ili samoinicijativno. Tek u ofanzivnim akcijama, koje su izvele jedinice 18. 3. 1944. možemo uglavnom govoriti kao o korpusnim akcijama, jer je ovima rukovodio štab korpusa.

18. 3. izveo je korpus ofanzivne akcije na sektor Idrija — Logatec i tom prilikom imao za cilj pre svega uporišta Hotedršicu i Godovič. Ove akcije trajale su nekoliko dana i naše jedinice su na više mesta s uspehom tukle neprijatelja. U tim akcijama došle su do izražaja sve dobre i slabe strane, kako

[7] Odnosi se na predvideno dejstvo' Korpusa na neprijateljsko uporište Ribnicu (vidi dok. br. 88).

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 224/1.

naše vojske tako i rukovodećeg kadra. To zbog toga jer su to bile prve zajedničke akcije gotovo svih raspoloživih snaga korpusa. Vodeći nekoliko dana borbu na otvorenom terenu naši su borci upoznali sve slabosti neprijatelja koje je ispoljio u tim borbama, kada je izašao iz uporišta. Naši su borci stekli veće poverenje u našu snagu i svoje starešine, a s druge strane to je bila škola za naš komandni kadar, koji ie naučio kako se rukovodi jedinicama u takvim, većim zajedničkim borbama i kako se može manevrisati po terenu. Komandni kadar je takođe imao priliku da se istakne i da vidi borbu većih snaga na prostranom terenu.

Sve jedinice nisu podjednako učestvovale u borbama. Neprijatelj je bio najaktivniji iz pravca Idrije, zato su jedinice XXXI divizije imale najčešće borbe. Za vreme samih borbi neprijatelj je bio manje aktivan na sektoru XXX divizije i nije nadirao većim snagama. Na sektorima ostalih jedinica vođene su samo borbe manjeg značaja ili ih uopšte nije bilo.

Karakteristično za neprijatelja jeste to što je za borbu protiv naših jedinica upotrebljavao samo jedinice iz stalnih uporišta, koje su bile uglavnom ugrožene našim napadima. Ovde se pokazalo da neprijatelj nema na jednom sektoru toliko raspoloživih snaga da bi nam se mogao suprotstaviti u borbi i da bi se [te snage] mogle angažovati za nekoliko dana.

Radi jasnoće dajemo vam kao prvo kratak pregled svih vizije tako i svih odreda, iznećemo hronološki, po danima kada 18. 3. 1944. do 22. 3. 1944. Ostale borbe, kako XXX i XXXI diborbi koje je izveo IX korpus na sektoru Idrija — Logatec od su vođene.

I

18. 3. 1944. jedinice IX korpusa izvršile su napad na neprijateljska uporišta Godovič i Hotedršicu.[2] U napadu, obezbeđenju prema drugim neprijateljskim uporištima i demonstrativnim napadima na drugim sektorima učestvovale su sledeće jedinice: XXX divizija, XXXI divizija, Dolomitski odred, Južnoprimorski odred. Idrijsko-tolminski odred. U planu za napad predviđalo se: ovlađivanje uporištima Godovič i Hotedršica, što bi trebalo da preduzmu XXX i XXXI divizija: Hotedršicom -• XXX divizija, a Godovičem — XXXI divizija. XXXI divizija imala je pored toga zadatak da izvrši blokadu Idrije i demonstrativni napad i blokadu Spodnje Idrije. XXX divizija trebalo je da obezbedi pravce prema Logatecu, Rakeku, Postojni i drugim uporištima. Dolomitski odred trebalo je da blokira Rovte.

' Vidi dok. br. 28.

Zadatak Idrijskc-tolminskog odreda bio je obezbeđenje prema Vipavi i Ajdovščini. Južnoprimorski odred trebalo je da preduzme rušenje žel. pruge između Logateca i Postojne i demonstrativni napad na Ajdovščinu.

Mislilo se da će se ovlađivanje uporištima izvesti preko dana 18. 3. ili noću 18/19. 3, a zatim bi jedinice XXX i XXXI divizije okrenule svoje snage prema belogardističkim uporištima u Dolomitima.

Borbe su započele 18.3. ujutro. U početku su se borbe razvijale prema predviđenom planu. Jedinice XXXI divizije koje su vršile napad na Godovič već su gotovo uspele da likvidiraju uporište i bile već u zgradama u kojima se nalazio neprijatelj, ali su se morale povući zbog intervencije neprijatelja iz Idrije. 16. brigada, koja je vršila blokadu Idrije, dozvolila je da neprijatelj probije njene položaje i stigne u pomoć uporištu u Godoviču. Tako se promenila čitava situacija kod XXXI divizije. Istog dana pred noć, i dalje, uspelo je neprijatelju da na tom delu našeg fronta postavi sve jedinice naše XXXI divizije na ..držanje položaja". Na nekim mestima prešao je čak u ofanzivu. Jedinice XXX divizije nastavile su borbu za Hotedršicu. Da bi jedinicama XXX divizije omogućili da noću 18/19. 3. nastave borbu za likvidaciju Hotedršice. jedinice XXXI divizije — 2 bataljona 3. brigade — postavljene su između Hotedršice i Godoviča. da bi pojačale odbranu od eventualnog prodora iz pravca Godoviča. Likvidacija Hotedršice nije uspela, iako je borba trajala čitavu noć.

19. 3. sve jedinice XXX i XXXI divizije obustavile su napade na ova dva uporišta, povukle se na nove položaje, držeći širu blokadu uporišta i puta Idrija —[1] Logatec. Napad na Hotedršicu trebalo je da se ponovi 22. 3. noću, a trebalo je da ga ponovo izvede XXX divizija.[3] Do tada su se očekivale intervencije i borbe neprijatelja na otvorenom terenu.

Neprijatelj je iskoristio ovaj naš odmor i sa svojim snagama najpre probio ponovnu blokadu koju je oko Idrije držala 16. brigada, izveo manju koncentraciju u Godoviču i 19. 3. napao jedinice 3. brigade između Črnog Vrha i Godoviča. NapaJ neprijatelja toga dana bio je odbijen i neprijatelj se vratio u uporište Godovič. Poginuo je priličan broj neprijateljskih vojnika i pored ostalog bio je zaplenjen i jedan top.

20. 3. neprijatelj je ponovio napad, ali je bio ponovo odbijen uz gubitke. Za to vreme su neprijateljske kolone nastupale putem Logatec — Idrija kroz zasede XXX divizije, čije jedinice nisu iskoristile ovu priliku da neprijatelju nanesu teške gubitke i dođu do plena.

[3] Vidi dok. br. 47 i 49.

22. 3. 1944. neprijateljska kolona nadirala je iz Rovta u Godovič a došlo je i do većih koncentracija neprijatelja kod Kalca. Ova koncentracija u Godoviču i Kalcama i pojačanje u Hotedršici, kako u ljudstvu tako i u tenkovima, bili su razlog što se akcija na Hotedšicu nije ponovila.[4] Sve jedinice- povukle su se na nove položaje s tim što su ostavile na putu Hotedršica —Idrija samo neke jedinice za držanje blokade Idrije i za uništavanje neprijateljskih kolona.

U toku borbe došle su do izražaja sve slabosti naše obaveštajne službe, veze itd. Neodlučnost pojedinih komandira, komandanata i čak pojedinih štabova i njihova sporost omogućile su neprijatelju da se sakupi i da ponekad pređe u ofanzivu čak u toku borbe.[5] Naš odmor 20. i 19. 3. iskoristio je

[4] U vezi sa koncentracijom Nemaca na Kalcama, Stab 9. korpusa izdao je 22. marta 1944. u 17 časova sledeće naređenje:

„Stab XXX divizije javio nam je u 16.30 da se na Kalcama nalazi oko 500 Nemaca i da je danas stiglo na Kalce 4 kamiona vojske iz pravca Godovič.

Pošto posada u Kalcama predstavlja priličnu smetnju za našu noćašnju akciju

N a r e đ u j e m o

1.) Stab XXX divizije mora odmah, posle prijema ovog naređenja, tačno da utvrdi da li je izveštaj o Nemarna na Kalcama istinit i izvestite nas o tome u Dol.

2.) U slučaju da se u Kalcama zaista nalaze Nemci, treba ih odmah napasti i proterati iz Kalaca. Hotedršicu morate blokirati ali ipak teško oružje, to jest topove, ne smete dovesti na određene položaje u Hotedršicu dok situac ja na Kalcama ne bude sasvim čista i jasna. Istovremeno treba odgoditi napad na Hotedršicu sve dok Nemci ne budu proterani iz Kalaca prema Logatecu ili Planini. Ako se. međutim, situacija danas do 24 časa ne bi potpuno raščistila, treba teško oružje iz Vteza odvesti odmah u okolinu Zadloga ili Crnog Vrha gde ga treba skloniti na sigurno mesto. Borbama na Kalcama izazvaćemo borbu na terenu i rešiti je u našu korst. Sve jedinice ostaju na položajima i tokom sutrašnjeg dana, ali sa tom razlikom da se blokada Hotedršice i Godoviča promeni u zasede kod Hotedršice i Godoviča, koje ce tući sve kolone koje bi kretale komunikacjom Kalce — Idrija.

3.) Ako vesti o Nemcima na Kalcama nisu istinite, napad će se izvršiti prema napred određenom planu. Stab XXX divizije odgovara za to da prilikom napada na Hotedršicu stupi u akc:ju teško oružje samo u slučaju ako je situaciia kod Kalaca raščišćena.

4.) Ako napad na Hotedršicu noćas izostane, onda treba poslati na Crni Vrh dva bataljona III brigade za osiguranje pravaca Col — Godovič i Predmeja — Zalog — Crni Vrh. U protivnom jedin'ce XXXI divizije ostaju na istim položajima." (Original, pisan na mašini, u Arhivu IZDG SRS. f. 223/11.)

[5] U naređenju Štaba 9. k. od 23. marta 1944. Štabu 30. divizije navodi se između ostalog sledeće: „ ... Prema sadašnjim izveštajima. međutim, jasno ie da vest o Nemcima na Kalcama n'je odgovarala stvarnom stanju. Štab 30. divizije nije ništa preduzeo da bi se naređena ak-

da ponovo pregrupiše svoje snage i brzo pređe u ofanzivu prema našim položajima.

Naše jedinice imale su u svim borbama uspehe.. .[6] broj neprijateljskih vojnika je poginuo. Zaplenjene su bile prilične količine [oružjja. Radi tačnijeg pregleda izložićemo vam kratak tok [borbi] koje su vodile pojedine jedinice za to vreme i sve ...

XXX *divizija*

18. 3. 1944: Jedinice 18. brigade su toga dana i noću 18/19. 3. vršile napad na Hotedršicu. Naši su zauzeli polovinu uporišta, a pošto se neprijatelj nalazio u vanredno utvrđenim bunkerima, nisu ga mogli potpuno savladati. Kuće u "kojima se neprijatelj nalazio i iz kojih je bio proteran bile su zapaljene. Nisu nam poznati tačni gubici neprijatelja.

18. 3. 1944: Patrola 3. bat. 18. brigade koja se kretala putem Hotedršica — Logatec napala je neprijateljski kamion sa hranom. Kamion je uništen a hrana zaplenjena.

18. 3. 1944: Minerski vod 17. brigade srušio je 6 m dugačak most na putu Vrhnika — Ložica.

21. 3. 1944. Jedinice 19. brigade napale su na putu Planina — Logatec 5 neprijateljskih kamiona punih vojske, od kojih su 2 potpuno uništile, 1 jako oštetile, a 2 su uspela da se spasu. Uspeh nisu iskoristili zbog brze intervencije blindi i tenkova iz Logateca.

XXXI divizija

15. 3. 1944: Neprijateljka kolona od 300 ljudi napala je 1. bat. 16. brigade. Stigla je iz Idrije preko Otaleža prema Cerknu. Bataljon je prihvatio borbu i odbio neprijatelja, koji je imao 17 mrtvih i 4 ranjena.[7]

cija izvršila. Takođe je Štab 30. divizije zanemaro kontroiu na sektoru Hotedršica — Planina — Logatec, tako da su divizija i naš Štab bili bez pravih podataka o stanju i kretanju neprijatelja na toj komumkac:ji. Štab divizije također nije ništa preduzeo da bi se napale i uništile kolone koje su išle u Hotedršicu i natrag u Logatec..." (Original, pisan na mašini, u Arhivu IZDG SRS. f. 223/11.)

[6] Sa tri tačke Redakcija je označila deo teksta koji je nečitak.

[7] U operacijskom dnevniku 16. U.B. „Janko Premrl Vojko" za 15. mart 1944. zabeleženo je sledeče: „15. III 1944. — Danas su Švabe pcnbvo pokušale da prodru iz Idrije na naše položaje r.a Bevkovam vrhu. Stigli su kroz Jazne — Otalež. Bilo ih je nešto preko 300. U 7 časova ujutro već su počeli gađati položaje I bat. Naši su ih na vreme primetili i zau-

15. 3. 1944: Grupa od 60 Nemaca napala je 4. bat. 7. brigade u Lazama kod Leskovice i 3. bat. kod Robidnice, koji je borbu prihvatio i posle 3-časovne borbe proterao neprijatelja, koji je imao 10 mrtvih i više ranjenih.[8]

17. 3. 1944. 3. bat.7. brigade je iz zasede kod Idrije napao teretni automobil i autoblindu. Teretni automobil je uništen a autoblinda se vratila u Idriju.

18. 3. 1944. 3. brigada napadala je Godovič. Uporište je gotovo već bilo zauzeto, a moglo je biti i sasvim, jer su naši već zauzeli kuće u kojima je neprijatelj bio smešten, da se neprijatelj nije ukopao u bunkere koje su ranije sagradili Italijani prema staroj granici Jugoslavije. Naše jedinice nisu mogle dovršiti likvidaciju zbog jake neprijateljeve kolone iz Idrije Tačan broj gubitaka neprijatelja nije utvrđen, ali izgleda da ih je poginulo 80%, jer su na kraju pružali otpor još samo sa dva puškomitraljeza. Sve kuće su bile srušene našom artiljerijskom vatrom.

19. 3. 1944: Ista brigada je čitavo poslepodne vodila borbu na novim položajima, na Črnom Vrhu, sa neprijateljem koji je nadirao iz Idrije prema Godoviču. Neprijatelj je jurišem proteran natrag na polazne položaje. Neprijatelj je u tim borbama pretrpeo teške gubitke. Odneo je sve mrtve i ranjene, zato nam broj nije poznat. Zaplenjen je: brzometni top, 2 puške, 3 sanduka municije za brzometni top i 2 sanduka za protivtenkovski top.

zeli položaje. I bat. i još jedna četa II bat. stigl su u pomoć. U toj kratkoj borbi neprijatelj se povukao natrag prema glavnom putu i odatle ka Idriji. Prema izveštajima Švabe su imale 17 mrtvih a za ranjene se ne zna. I bat. imao je 1 mrtvog i 1 ranjenog." (Orig'nal. pisan na mašini, u Arhivu IZDG SRS, f. 281/1.)

[8] U dnevnom izveštaju 7. U.B. „Franc Prešern" od 15. marta 1944. piše između ostalog sledeće: „ ... III bataljon. — Na osnovu obaveštenja da Švabe kreću ka Robidnici poseli smo položaje; došlo je do borbe koja je trajala 3 časa. Švabe su se u paničnom bekstvu povukle i odvukle sa sobom oko 10 mrtvih. U toj borbi je poginuo drug komesar Ort [Petelin šek Ludvik — prim. Redakcije]...
IV. bataljon. — Naš bataljon zaposeo je položaje iznad sela Robidnice da bi štitio bok III bat. Za osiguranje kantonmana postavili smo 3 straže i slali patrole prema Studoru i Voljaki; noću su bile dve dopunske straže i 2 patrole prema Famom Potoku i Črnom Kalu..." (Or'ginal pisan mastilom. u Arhivu IZDG SRS. f. 280/V.)

20. 3. 1944: Neprijatelj je u 8 časova ponovo napao jedinice iste brigade, na istim položajima. Borba je trajala do 14 časova.
Neprijatelj je ponovo odbačen natrag u Godovič. Neprijateljski gubici nisu nam poznati.

18. 3. 1944: I bat. 16. brigade, koji je učestvovao u blokadi Idrije i držao zasedu na putu Godovič — Idrija, napao je 4 nemačka kamiona sa vojskom. 1 kamion je uništen, 2 jako oštećena, a ostali su se vratili natrag. U uništenom kamionu poginuli su šofer i jedan vojnik.

19. 3. 1944: 2. bataljon 3. brigade, koji je držao zasedu između Godoviča i Hotedršice, napao je neprijateljevu kolonu koja je išla putem. Ubijeno je 20 neprijateljskih vojnika.

23. 3. 1944. Jedinice 16. brigade, koje su držale zasedu na putu Godovič—Idrija, postavile su nagazne protivtenkovske mine. Stigla su dva kamiona vojnika, od kojih je prvi naišao na minu i odleteo u vazduh, a na drugog je zaseda otvorila vatru i ubila mnogo neprijateljskih vojnika. Zbog brze intervencije iz Idrije nisu mogli da iskoriste uspeh. Broj poginulih neprijateljskih vojnika nije poznat. Zaplenjen je automat, pištolj, 2 sanduka municije i 2 telefonska aparata

23. 3. 1944: 2. bat. 7. brigade vodio je čitav dan borbu protiv Nemaca i domobrana kod Veharša. Neprijatelj je imao 15 mrtvih.

23. 3. 1944. 3. bat. 7. brigade vodio je kod Idrije borbu s neprijateljem koji je imao 10 mrtvih.

24. 3. 1944: Štab XXXI divizije pao je u nemačku zasedu kod Zale, ali je jurišem naterao Nemce u bekstvo. Zaplenjene su 2 puške, 500 metaka i veća količina hrane.

Gorenjski odred

U vremenu od 15 — 31. marta odred je razvio svoja dejstva na sektoru koji je dosta nepogodan za borbu i gde su intervencije neprijatelja vrlo brze. Na teritoriji ovog odreda ima dovoljno pogodnih objekata za rušenje koje se, međutim, zbog pomanjkanja [eksploziva] ne može preduzimati u većem obimu. Zbog nedostatka oružja u tom odredu poslaćemo im veći broj

pušaka, puškomitraljeza kao i nagaznih protivtenkovskih mina. Akcije koje je odred izveo u to vreme su sledeće:

27. 2. 1944: Minerski vod ..Ratitovec" uništio je telef.[onski] vod u dužini od 1.600 m od Kamne Gorice prema Kropi.

2. 3. 1944: Minerski vod ..Triglav" minirao je i uništio teretni automobil usred Bleda.
Istog dana uništili su i skretnički blok kod Blejske Dobrave.[9]

6. 3. 1944: 2. bataljon je u dolini Kokre spalio 3 mosta.

8. 3. 1944: Patrola 2. čete 1. bataljona napala je na žel. pruzi Škofja Loka — Reteče neprijateljsku patrolu koja se odmah razbežala. Tom prilikom ubijen je 1 neprijateljski vojnik, a 1 je ranjen.[10]

8. 3. 1944: Neprijateljska patrola u jačini od 60 ljudi napredovala je prema Breznici. Patrola 2. čete 2. bataljona sačekavši neprijatelja započela je borbu s njime i odbila ga posle jednočasovne borbe zajedno s pojačanjem koje mu je naknadno stiglo. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

10. 3. 1944: Vod 2. bataljona napao je žel. stanicu Tržič i tvornicu ..Raubel" i zaplenio 3 pisaće i 2 računske mašine, a na stanici 12 pokrivača. Neprijatelj je stigao sa 7 autobusa koji su bili puni vojske. Naša zaseda vodila je borbu i ranila više neprijateljskih vojnika, ali tačni gubici nisu poznati.

10. 3. 1944: Patrola 1. bataljona uništila je 500 m telef. voda na liniji Medvode — Babni Dol.

11. 3. 1944: Prateći vod 1. bataljona gađao je u Poljanskoj dolini neprijateljsku zasedu kod Gaberka, koja se povukla i tom prilikom imala više gubitaka koji, međutim, nisu utvrđeni.

15. 3. 1944: Patrola 2. čete 1. bataljona vršila je sa zasedama obezbeđenje oko Zg. Karlovca kod Škofje Loke, dok su ostali napali belogardiste koji su imali sastanak; u borbi su ubili 9, a 13 ranili.

15. 3. 1944: Desetina 3. bataljona napala je iz zasede neprijateljsku patrolu i ubila 2 žandarma.

[9] Vidi dok. br. 133 i 153.
[10] Vidi dok. br. 153.

16. 3. 1944. 160 neprijateljskih vojnika napalo je 2. bataljon koji je prihvatio borbu i ubio 6 neprijateljskih vojnika, posle čega se zbog nadmoćnosti [neprijatelja] povukao.

Južnoprimorski odred

Zbog velike važnosti koju za neprijatelja predstavljaju komunikacije po kojima on prevozi trupe i materijal za front, ovaj odred ima mogućnosti da stalno tuče neprijatelja. Pošto se na tom sektoru kreću najviše kamioni u pratnji tenkova, poslali smo odredu protivtenkovske nagazne mine i protivtenkovsku pušku.

Glavne akcije koje je izveo odred u tom periodu jesu:

9. 3. 1944: Neprijatelj je kod Dolenje Vasi napao 1. četu 2. bataljona. Četa mu je u borbi nanela gubitke od 2 mrtva i 1 ranjenog.

10. 3. 1944: Minerski vod srušio je više dalekovodnih stubovč, između Mavhinja i Devina.

13. 3. 1944: Minerski vod 3. bataljona digao je u vazduh 4 električna stuba duž žel. pruge između Devina i Tržiča. Saobraćaj je bio prekinut 3 dana.

14. 3. 1944: Zaseda 2. bataljona napala je između Razdrtog i Senožeča kolonu od 5 automobila. Uništila je osobni automobil, ubila 1 SS oficira, 1 podoficira, a više ih ranila.
Zaplenjen je automat, pištolj, 2 autom, točka, nešto novca i odeće.

16. 3. 1944: Patrola bataljona „Triestino d'assalto" napala je stražaru u Zagradu i ubila 1 Nemca.

17. 3. 1944: Minerski vod je na putu kod Repentabora na dva mesta minirao po 5 m nasipa.

18. 3. 1944: Noću 18/19. 3. odred je izveo demonstrativni napad na kasarnu u Ajdovščini.

22. 3. 1944: Patrola 3. bataljona zarobila je u Šmarju kod Sežane jednog karabinijera. Zaplenili su pištolj.

Zapadnokoruški odred

Ovaj odred deluje pod specijalnim uslovima: prvo, jer na ovom sektoru ima još mnogo neprijateljskih snaga i, drugo, jer još uvek raspolaže malim brojem boraca Prema najnovijim iz-

veštajima tog odreda stanje se poboljšava. Borci, koji su se u početku veoma teško navikavali na zimu i život u šumi, privikli su se. Mobilizacija ie počela da se izvodi u manjim razmerama, tako da već imaju nekoliko novih boraca, koji su, kao meštani, od velike koristi prilikom akcija i snabdevanja hranom. Najteža situacija je u pogledu naoružanja i municije. Zaplenjuju uglavnom stare francuske puške sa po 10 metaka jer ih vojnici nemaju više pri sebi. Odred ima sjajne uslove za sabotažne akcije, ali za to nema eksploziva, niti ga može nabaviti na terenu. Preduzećemo sve što je potrebno i moguće da im u tom pogledu pošaljemo pomoć. Četa koju smo poslali prošlog puta još uvek nije stigla u sastav. Iz tih razloga akcije su bile uglavnom diverzantske.

Akcije koje je izveo odred u tom periodu jesu:

28. 2. 1944: Patrola od 10 partizana nopala je seosku stražu u Št. Janžu, koja se odmah posle prvih pucnjeva razbežala.

29. 2. 1944: Patrola od 2 partizana upala je u nemačku zasedu. Prihvatila je borbu i ubila 1 pripadnika SA odeljenja.

15. 3. 1944: Sabotažna grupa ZKO presekla je 15 telegrafskih stubova i ispresecala svu žicu.[11] Stubovi su pali na železničku prugu.
Teretni voz je zbog toga imao 2 sata zakašnjenja.

18. 3. 1944 Ista grupa je oborila 10 telegrafskih stubova između Pliberka i Bistrice i ispresecala svu žicu. Ista grupa je 19. 3. 1944. napala patrolu Landwache i htela da je razoruža, ali joj to nije uspelo jer je Landwache pobegla.

19. 3. 1944: Čitav bataljon je bio u Svečama. Tom prilikom je zaplenjeno: 8 pušaka, 3 pištolja, 4 para voj. čizama i 10 uniformi.
Landwache se sakrila tako da ih uopšte nisu mogli pronaći.

Briško-beneški odred

Ovaj odred je u pogledu akcija bio u poslednje vreme mnogo aktivniji nego u ranijem periodu. Postao je mnogo življi i ofanzivniji. Tome je mnogo doprinela izmena štaba odreda. I ovaj odred ima velike mogućnosti za uništavanje

[11] Verovatno se odnosi na akciju koja se navodi u dok. br. 153 pod 14. martom 1944.

tenkova i drugih motornih vozila kao i za [preduzimanje] diverzantsko-sabotažnih akcija. Poslali smo mu nekoliko protivtenkovskih nagaznih mina i eksploziv koji su nam Englezi bacili padobranima.

Akcije koje je izveo odred u ovom periodu jesu:

8. 3. 1944: Patrola 2. bataljona srušila je žičaru koja je dovozila materijal za tvornicu cementa u Čedadu.

9 3. 1944: Patrola 2. bataljona je iz zasede kod Stupice napala autobus, ubila 1 Nemca i teško ranila 1 izdajnika.

12. 3. 1944: Nemci su napali 2. bataljon. Pošto je neprijatelj bio nadmoćniji, bataljon se povukao i prilikom povlačenja ubio nekoliko neprijateljskih vojnika.

12. 3. 1944: 2. bataljon je izveo jednu od najuspelijih akcija partizana u Slovenačkom primorju uopšte. Napao je aerodrom Belvedere kod Videma. Akcija je trajala 4 dana i potpuno je uspela. Bataljon se za napad rasporedio u dve grupe.
Prva je napala nemačku utvrđenu zgradu na tom aerodromu u kojoj je bilo 30 Nemaca; kuća je spaljena ručnim bombama i benzinskim bocama i sva posada u njoj je izgorela. Druga grupa napala je aerodrom i uspela uništiti i spaliti 9 aviona, od kojih 3 bombardera, dok su ostali bili transportni i lovački avioni.
Detaljnijih podataka o ovoj akciji nemamo. Kada ih primimo, izvestićemo detaljnije.[12]

23. 3. 1944: Diverzantska četa odreda, od 12 ljudi, napala je neprijateljski kamion između Moše i Cerova. Posada je imala 12 ljudi, uglavnom nemačkih tenkista, koji su došli u pljačku. Sva nemačka posada bila je ubijena osim dvanaestog, koji je bio ranjen i kome je uspelo da odveze automobil. 11 Nemaca ostalo je na putu. naši su ih borci svukli, zaplenili automat i 3 pištolja, a ostalo oružje ostalo je na kamionu.

Dolomitski odred

Odred je još dosta mlad. tek je u razvoju i formiranju. Teritorija na kojoj se dosada nalazio nije mu nudila pogodna ciljeve, da bi mogao preduzimati akcije. Zbog njegovog pre-

[12] Vidi dok. br. 37 i 46.

laska na teritoriju Dolomita imaće, što se tiče ciljeva, povoljnije prilike. I za vreme ofanzivne korpusne akcije odred je operisao u Dolomitima. Ukoliko naše jedinice budu pripremile teren za njegov prelazak tamo, utoliko će razvoj i značaj odreda biti veći, jer će na toj teritoriji moći razviti svoju političku i vojničku aktivnost.

Glavna akcija odreda u tom vremenu bila je:

13. 3. 1944: 60 dobrovoljaca izvelo je akciju na putu Idrija — Godovič — Logatec na 3 teretna automobila, od kojih su dva uništili i tom prilikom ubili 13 a ranili 4 neprijateljska vojnika.

Idrijsko-tolminski cdred

I ovaj odred je kao Dolomitski veoma mlad. Međutim, ispoljava sve osobine da će se razviti u jaču jedinicu.

Glavna sabotažna akcija odreda bila je:

17. 3. 1944: u noći 17/18. 3. vod odreda minirao je prugu između Sv. Lucije[13] i Kanala i digao je u vazduh u dužini od 10m.[14]

II

Naša i neprijateljska taktika u poslednjim borbama

Za vreme poslednjih borbi neprijatelj nije preduzimao veće akcije na teritoriji IX korpusa. Ipak nije ostao u defanzivi. već je svakodnevno preduzimao manje ofanzivne ispade prema položajima naših jedinica. Cilj mu je bio: pošto nema dovoljno snaga da preduzme ofanzivu većeg obima, pokušao je, uprkos tome, zadržati inicijativu u svojim rukama. Prvo, zbog toga da bi svojim napadima na naše jedinice naneo nam što više gubitaka, a drugo, da bi ometao eventualne naše planove za ofanzivu protiv njega. Jednom reči: pokušao nas je naterati u de-

[13] Sada: Most na Soči

[14] U hronici Idrijsko-tolminskog odreda piše o ovoj akciji od 17. marta sledeče:

„... Dok je glavnina odreda bila raspoređena na položajima Predmeja — Col, 16 drugova iz V čete, koja je ostala na Lokovcu. pod rukovodstvom druga Istoka (Ludvik Bradeško, — prim. Redakcije), zam. komandanta odreda, izvršila je u noći 17/18. marta o.g. diverzantsku akciju, minirali su železničku prugu u dužini od 10 metara tako da je saobraćaj bio prekinut 15 časova" (Original, pisan na mašini 10. 5. 1944. u Arhivu IZDG SRS. f. 295/11.)

fanzivni položaj i stvoriti kod nas iluziju da priprema ofanzivu većeg obima. Glavna polazna baza neprijatelja bila je Idrija, iz koje je uglavnom preduzimao sve te manje ofanzivne udare. Ovakav taktički neprijateljski manevar smo prozreli.

Sve naše jedinice odgovorile su na ove neprijateljske napade prelaskom u ofanzivu. Kao prvi zadatak i cilj napada bila su manja uporišta na putu Idrija — Logatec, jer bi njihova likvidacija predstavljala polaznu tačku za pokret u Dolomite. Da bismo mogli tamo voditi duže borbe bilo je potrebno da na tom sektoru izolujemo uporište jače od ostalih. Zbog toga je preduzeta blokada Idrije koja je delimično uspela i još i sad traje.

Za ofanzivne operacije koje je izvršio korpus bilo je potrebno kao osnovno preduzeti brzu koncentraciju, i to veoma konspirativno, jer je neprijatelj budno pratio svaki naš pokret. Našim jedinicama je to uspelo i neprijatelj je bio potpuno iznenađen. Taktika brzog koncentrisanja, iznenadnog udara zatim odmor i ponovna priprema za takve operacije bili su uglavnom principi kojih su se pridržavale jedinice XXX i XXXI divizije u toku poslednjih borbi.

Odredi su za vreme tih operacija vršili osiguranje prema neprijateljskim uporištima, rušenje neprijateljskih komunikacija i demonstrativne napade.

Za vreme ovih borbi pokazalo se da naše jedinice još uvek nisu postigle onu brzinu pokreta i sposobnost manevrisanja, koja je u takvim uslovima borbe neophodna. To se može naročito zapaziti kod jedinica XXXI divizije. Naše starešine nisu znale u svim momentima proceniti situacije i iskoristiti ih za napade. Takav je bio slučaj kod 3. brigade na Godoviču i zatim kod jedinica XXX divizije koje su držale zasedu na putu Hotedršica — Logatec. U borbama kod Crnog Vrha nije se iskoristilo sve što se moglo iskoristiti, tj. opkoljavanje neprijatelja.

Bilo je pogrešno što su naše jedinice imale odmor za vreme borbi, jer je to neprijatelj iskoristio za prelaz u ofanzivu.

III

Brojno stanje ljiLdstva. oružja i municije

Brojno stanje jedinica XXX i XXXI divizije u drugoj polovini meseca marta nije se mnogo promenilo. Zbog akcija i borbi koje su imale u to vreme, one nisu mogle dalje sprovoditi mobilizaciju. Kvalitet borbenosti mobilisanih u prvoj polovini meseca marta bio je u toku poslednjih akcija dosta dobar, što se naročito moglo zapaziti kod nekih Gorenjaca. Odredi su i u

ovo vreme s uspehom nastavljali mobilizaciju na sektorima gde su se nalazili. To se naročito može zapaziti kod Briško--beneškog, Južnoprimorskog i kod Gorenjskog odreda.

U prilogu vam šaljemo pregled brojnog stanja jedinica našeg Korpusa za 31. mart.

Stanje oružja i municije bilo je dosada gotovo u svim jedinicama našeg Korpusa zadovoljavajuće. Nedostatak oružja mogao se zapaziti jedino kod Gorenjskog odreda, a municije kod Zapadnokoruškog odreda. Zbog mnogih borbi, koje su u to vreme vodile jedinice, količina municije danas je znatno manja, tako da se nedostatak zapaža čak u nekim jedinicama XXX i XXXI divizije. Preduzeli smo sve što je potrebno da se stanje municije poboljša, da se na terenu pokupe sve eventual • ne zalihe municije koje se još nalaze kod pojedinaca. Najviše nedostaje eksploziv. Pošiljka saveznika je veoma mala i ne može zadovoljiti ni najnužnije potrebe. Iskustva u toku poslednjih borbi pokazala su da je bez eksploziva nemoguće izvršiti neke veće akcije, naročito na terenu gde su putevi na svakom koraku. I pored toga naši bi odredi, kao Briško-beneški. Južnoprimorski. Gorenjski i Zapadnokoruški postigli sjajne uspeh" ako bi raspolagali dovoljnom količinom eksploziva. Zbog toga bi nam bila potrebna hitna pomoć s vaše strane.

Nastavlja se formiranje magacina za municiju i oružje na sektorima gde ga ima više no što je potrebno jedinici koja operiše na dotičnom sektoru. Gde nedostaje oružja i municije podmirićemo potrebe iz ovih magacina. Prilažemo pregled stanja oružja i municije u našim jedinicama kao i po magacinim:).

IV

Inž.-tehnička služba

U tom pogledu dosada nije gotovo još ništa preduzeto. Tek sada, pošto smo od vas primili naredbu i uputstva za organizovanje ove službe, preduzeli smo sve potrebno da je u što kraće vreme osposobimo za rad. Sve jedinice primile su naredbu za formiranje ove službe, ali do danas još nismo primili izveštaje da li se to sprovodi. Svesni važnosti ove službe sprovodićemo s naše strane stalnu kontrolu i učiniti sve da se stvar što pre reši. Od jedinica nismo dosada primili još nikakav izveštaj iz kojeg bi se mogla tačno videti mesta rušenja pojedinih objekata i način kako je sabotažna akcija preduzeta. Da bi rušenje bilo sistematsko i plansko, izdali smo svim jedinicama

direktive u tom pogledu i već izradili skicu svih objekata koje treba sistematski rušiti.

Formiranje inž. četa minersko-sabotažnih grupa je u toku. Uskoro ćemo vas o svemu tačno izvestiti.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, poručnik: Šef odseka, major:

(MP.)

Prilozi:

1.) Pregled neprijateljskih gubitaka za mesec mart[15]
2.) Brojno stanje ljudstva jedinica IX korpusa NOV i POJ
3.) Brojno stanje oružja jedinica IX korpusa NOV i POJ
4.) Brojno stanje municije jedinica IX korpusa NOV i POJ
5.) Brojno stanje oružja zakonspirisanog u magacinima jedinica IX korpusa
6.) Brojno stanje municije zakonspirisane u magacinima jedinica IX korpusa
7.) Izveštaj o radionicama
8.) Skice borbi jedinica IX korpusa od 18. 3 — 22. 3. 1944.
9.) Izveštaj sa skicama o pokretu jedinica XXX divizije u Brda i Benešku Sloveniju.[16]

[15] Prilozi br 1. 7 i 8 nalaze se uz original (vidi Arhiv IZDG SRS f. 224/1 i 22/1), ali ih Redakcija zbog obimnosti knjige ne objavljuje

[16] Vidi dok. br. 70.

RELACIJA ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 31. MARTA 1944. O BORBAMA 10. SLOVENACKE NO BRIGADE (LJUBLJANSKE) ZA PRESERJE I PODPEČ[1]

STAB
XVIII DIV. NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 31. III 1944.
Br. 1942

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek

Položaj

RELACIJA

borbi koje je vodila X brigada SNO XVIII div. NOV i POJ 15/16. III i 17/18. III 1944. protiv neprijateljskih uporišta Podpeč i Preserje.

Situacija: Neprijatelj se nalazi u svojim utvrđenim uporištima u Rakeku (oko 220 Nemaca i 200 domobrana), Logatcu i Vrhniki u jačini 600 — 800 domobrana i nekoliko Nemaca. Broj neprijateljskih vojnika se tu često menja. U Borovnici i Dolu ima oko 700 neprijateljskih vojnika, i to u većini domobrana. Na kotama 733 i 814 imaju protivavionska uporišta jačine od po 60 ljudi. U Borovnici se nalazi jaka straža na mostu, a ostala vojska je u barakama u Dolu. U Podpeči je oko 60 domobrana koji čuvaju prelaz preko mosta. Smešteni su u Kobijevoj stolarnici, koja se nalazi na levoj obali Ljubljanice. Kod mosta je jedan bunker koji štiti most. U Preserju je oko 35 domobrana, koji su smešteni na stanici. Imaju zidane barake, a oko njih bunkere i žičanu prepreku. Zeleznički most preko Ljubljanice ima stražu sa obe strane, gde se nalazi oko 20 domobrana. Vatrom iz jednog betonskog bunkera vladaju celim terenom od železničkog mosta do stanice Preserje. U Notranjim Goricama ima oko 100 domobrana; u Črnoj Vasi oko 50, smeštenih u školi i u vili Mokar. Stanje posada na sektoru Grosuplje, Vel. Lašče i Kočevje je nepromenjeno. Neprijatelj kontroliše patrolama iz Borovnice sektor Preserje, Gor. Brezovicu, Rakitnu. Bunkeri uz žel. prugu nisu svi zaposednuti.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 27/111 i 191/IV.

Neprijateljska uporišta nalaze se pre svega uz žel. prugu Ljubljana — Postojna i duž glavnih puteva i imaju za cilj osiguranje saobraćaja na komunikacijama. Zbog vanredne važnosti žel. mosta u Borovnici, tu se nalazi jedno od najjačih neprijateljskih uporišta, jer bi rušenjem ovog mosta saobraćaj bio obustavljen za duže vreme. Iz istih razloga je od ogromne važnosti i most preko Ljubljanice, između Preserja i Notranjih Gorica, zato je neprijatelj osigurao ovaj most sa posadama u Notranjim Goricama i na stanici Preserje, a istovremeno i sa istočne strane sa uporištima u Podpeči i Preserju.

Uporište Preserje nalazi se na Ljubljanskom barju, severno od kote 418 (Žalostna gora), i to upravo ispod nje, a vojska je smeštena na stanici. Prilaz ovom uporištu moguć je pre svega sa južne strane, jer se tu zemljište spušta prema stanici i pošumljeno je. Kod stanice je most preko kojeg prolazi voz a ispod je put koji vodi od Ljubljane, preko Črne Vasi — Podpeči — Preserja, prema Borovnici. Dakle, tim uporištem neprijatelj je osigurao i saobraćaj na tom putu i na pruzi.

Uporište Podpeč nalazi se na levoj obali Ljubljanice, severuzapadno od kote 482 (Sv. Ana). Od uporišta Preserje udaljeno je otprilike 3 km, što omogućava neprijatelju da održava tesnu međusobnu vezu. Pristup uporištu sa južne i istočne strane moguć je samo preko mosta, odnosno čamcima ili splavovima preko reke. Uporište je povezano sa uporištem u Notranjim Goricama dobrim putem, koji vodi preko barja. Uporišta su udaljena jedno od drugog otprilike 2 km. Uporište Črna Vas je, međutim, udaljeno od uporišta Podpeč otprilike 5 km. Uporišta su, dakle, grupisana ovde na veoma malim odstojanjima, utvrđena su veštački bunkerima i žicom, a uporište Podpeč prirodnom preprekom Ljubljanicom, koja na tom delu ima strmu obalu i duboka je mestimično oko 7 m. Najpogodnija tačka za napad je uporište Preserje, pošto leži na desnoj obali Ljubljanice i pod brdom tako da je pristup ka njemu sa južne strane lakši nego prema drugim uporištima i moguće ga je napasti sa svih strana. Neprijatelj može brzo stići uporištu u pomoć iz susednih uporišta, a vozom može dovesti i vojsku iz Ljubljane i Borovnice, zbog čega je potrebno prilikom napada na Preserje i Podpeč osigurati pre svega to da neprijatelj ne stigne u pomoć baš iz ova dva uporišta.

Naša divizija dobila je zadatak da delom svojih snaga izvrši napad na neprijateljsko uporište Preserje i Podpeč. Za izvršenja ovog zadatka štab divizije izradio je sledeći plan:

Napad će preduzeti X brigada, koja ima oko 500 boraca, i to na taj način što će na uporište Podpeč napasti jedan bataljon.

Dve čete krenuće u napad sa istočne strane, preko mosta, a jedna četa preči če čamcima preko Ljubljanice severno od Podpeči i zatim napasti sa zapadne strane. Na uporište Preserje preduzeče napad takođe jedan bataljon, i to na taj način što če jedna četa izvršiti napad preko Žalostne gore s pravcem napada duž pruge i dalje severno prema uporištu, a druga u pravcu: put Kamnik, žel. stanica, a treća sa severne strane. Da napad uspe i da se neprijatelj spreči da napadnutim uporištima pritekne u pomoć, jedna četa mora napasti Črnu Vas i vršiti osiguranje u tom pravcu, jedna četa vršice osiguranje u pravcu Studenec — Ig — Podkrai, a jedna četa osiguravaće pravac Borovnica — Pekel.'- Jedan bataljon nalaziće se u rezervi u selu Preserje. Napad treba da potpomogne, zbog bunkera, i brdski top koji se uprkos snegu može dovesti na kotu 482 (Sv. Ana) i koji treba da tuče pre svega neprijateljsko uporište Podpeč. Brdski top treba da bude pod komandom komandanta X brigade, i to zbog toga da može preneti vatru ta-no gde je najpotrebnija. Protivtenkovski top biće za vreme napada u sastavu jednog bataljona koji napada Preserje, kako bi svojom vatrom podržavao nastupanje pešadije. a teški bacači dodeliće se bataljonima koji izvode napad, sa zadatkom da pomognu svojom vatrom pešadiji da zauzme neprijateljska uporišta. Obe čete na osiguranju prema Borovnici i Črnoj Vasi moraju imati po jedan teški mitraljez, a po dva će dobiti bataljoni koji vrše direktan napad. Minersko odeljenje treba da ruši prugu između Goričice i Pekla, most kod stanice Preserje, dalje put između Ljubljane i Notranjih Gorica, treba da minira ceste Borovnica — Preserje — Notranje Gorice — Črna Vas — Podpeč i Podpeč Brest — Ljubljana Notranje Gorice tako da bataljoni koji će izvoditi napad budu osigurani. Da bi se direktni napad još više obezbedio i postigao uspeh. Notranjski odred izvršiće napad na Rakek, a sa jednim bataljonom na Borovnicu i Dol, gde treba da zapali neprijateljske barake. Treba održavati tesnu međusobnu vezu. zbog čega treba sprovesti i telefonsku liniju između Sv. Ane - Podpeči i Preserja i Sv. Ane. Brigadno previjalište nalazjće se u Dolenjoj Brezovici a divizijske u Gor. Otavama. Vojska se mora za vreme akcije dobro hraniti, sa sobom treba da nosi i nešto suve hrane. Komora će ostati u Rakitni, kuda će se evakuisati plen i zarobljenici i gde će biti polazni položaj. Komandno mesto biće kod Sv. Ane. Napad će se preduzeti 15. III 1944. u 21 čas.

Na osnovu ovakve odluke štab XVIII divizije izdao je 15. III 1944. sledeću

[2] Svuda u tekstu odnosi se na selo Pako

Z A P O V E S T®

Sekcija: Cerknica, Vrhnika, Ljubljana 1 : 100.000.

Neprijateljska uporišta — Rakek: oko 220 Nemaca i 200 domobrana; Logatec i Vrhnika: 600 — 800 domobrana sa nekoliko Nemaca. Broj se često menja. Borovnica — Dol: oko 700. većina domobrana. Na koti 733 i 814 nalaze se protivavionska uporišta od po 60 ljudi. U Borovnici je jača straža na mostu a ostala vojska nalazi se u barakama u Dolu. Podpeč: oko 60 domobrana koji štite prelaz preko mosta. Smešteni su u Kobijevoj stolarnici koja se nalazi s druge strane mosta; prilaz je moguć samo preko mosta. Pod mostom je jedan bunker koji direktno štiti most. Preserje: oko 35 domobrana, smešteni su na stanici i imaju zidane barake a oko baraka bunkere i žičane prepreke. Žel. most preko Ljubljanice je osiguran sa obe strane gde se nalazi oko 20 domobrana. Iz jednog betonskog bunkera mogu da tuku teren od mosta sve do Preserja. Notranje Gorice: oko 100 domobrana; Črna Vas: oko 50, smeštenih u školi i u vili Mokar. Stanje posada na sektoru Grosuplje, Vel. Lašče. Kočevje nepromenjeno. Neprijatelj iz Borovnice kontroliše sektor Preserje, Gorenja Brezovica, Rakitna. Bunkeri duž žel. pruge nisu svi zaposednuti. Naša divizija sa delom svojih snaga ima zadatak da izvodi ofanzivne napade na prugu Ljubljana — Trst. uništava uporišta na tom sektoru u eiliu da što više onemogućava neprijateljski saobraćaj. Za izvršenje ovog zadatka naređujemo: X brigada ima zadatak da noću 15 avgusta u 21 čas izvrši napad na neprijateljska uporišta Podpeč i Preserje u cilju uništenja istih. Za direktan napad na Podpeč neka odredi jedan bataljon i to: dve čete sa istočne strane preko mosta, a sa jednom četom sa zapadne strane, pošto četu prebaci severno od Podpeči preko Ljubljanice. Za direktan napad na Preserje neka odredi jedan bataljon, i to jednu četu preko Žal. gore. drugu putem Kamnik — žel. stanica, a treću severno od žel. stanice Preserje. Za uže obezbeđenje neka odredi jedan bataljon i to: jedna četa da napada demonstrativno Črnu Vas i vrši obezbeđenje u tom pravcu; jedna četa prema Studenec — Igu kod Podkraja. a jedna četa prema Borovnici kod sela Pako. Jedan bataljon zadržaće u rezervi kod sela Preserje. Brdski top neka se postavi na kotu 482 (Sv. Ana) sa zadatkom da tuče neprijateljska uporišta i da potpomaže rad ostalih jedinica na tom sektoru. Protivtenkovski top neka bude u sastavu bataljona koji napada Preserje. sa zadatkom da potpomaže rad ovog bataljona. Teški bacači neka budu pridodati batalionima koji napadaju i treba da potpomažu svojom vatrom njihovo dejstvo. Teški mitraljezi neka se podele tako da napadajući- bataljoni

[2] Original ove zapovesti vidi u Arhivu IZDG SRS, f. 191. IV.

dobiju po dva, jedan da dobije četa koja je na osiguranju kod Borovnice, a jedan četa na osiguranju kod Črne Vasi. Brigada ima zadatak da sa svojim minerskim odeljenjima ruši prugu između Goričice — Pako, kod žel. stanice Preserje most preko puta između Ljubljane i Notranjih Gorica, da minira puteve: Borovnica — Preserje, Notranje Gorice — Preserje, Črna Vas — Podpeč, Podpeč — Brest i Ljubljana — Notranje Gorice. Za izvršenje gornjeg rušenja neka se upotrebe sva minerska odeljenja, i brigadna i bataljonska. Notranjski odred ima zadatak da noću 15. o.m. u 21 čas izvrši sa jednim bataljonom napad na uporište Rakek i. ukoliko postoje mogućnosti za likvidaciju, da ga uništi. Sa jednim bataljonom vršiče demonstrativni napad na Borovnicu — Dol. i to: dve čete napadaju Dol sa zadatkom da unište neprijatelja u barakama i da ih zapale, a sa jednom četom da vrši demonstrativni napad na Borovnicu. Teški bacač neka se doda dvema četama koje napadaju Dol. Ostalo oružje neka ostane kod svojih bataljona. Bataljon koji napada Borovnicu neka vrši osiguranje u pravcu kote 814. Sa svim raspoloživim minerskim odeljenjima rušiti prugu na sektoru Borovnica — Rakek — Postojna. Brdski top postaviće na kotu 482 (Sv Ana) sa zadatkom da tuče neprijateljske ciljeve, pre svega u Podpeči, a onda druge u rejonu svoga dejstva; potpada pod komandu X brigade. Sve jedinice treba da održavaju najtešnju međusobnu vezu. Telefonsku liniju za vreme akcije postaviti između Sv. Ane i Podpeči i [između] Preserja i Sv. Ane. Notranjski odred treba da uspostavi kurirsku vezu sa zasedom X brigade iznad s. Pako. Divizijsko previjalište sa hirurškom ekipom nalaziće se u Gorenjim Otavama. Previjalište X brigade neka bude u selu Dol. Brezovici. Ljudstvo treba pre akcije da bude nahranjeno, u torbici da imaju kruha i kuvanog mesa kao suvu hranu. Komora X brigade neka bude u selu Rakitna. Evakuacija plena neka se izvrši pravcem Brezovica — Rakitna. Znaci raspoznavanja za noć 15/16: ..nož" — „Novo Mesto" (ugovoreni: Gorazd — Matevž), preko dana 16. III 1944. poziv: izbacivanje puške uvis vodoravno jedanput; odziv, izbacivanje puške vertikalno u stranu dva puta. Komandno mesto za vreme akcije biće na Sv. Ani gde će se nalaziti zam. komandanta XVIII divizije[4] i komandant X brigade.[5] Tamo treba slati sve izveštaje. Napomena: sve jedinice treba pre pripremiti, kako bi svaki borac znao svoj zadatak. Raditi treba energično i odlučno.

Posle primanja zapovesti Štab brigade odlučio se za sledeće: Direktan napad na Podpeč izvršiće III bataljon, kome se dodeljuju dva teška mitraljeza i jedan teški bacač, sa pravcima

[4] Mile Cubrić
[5] Franc Rojšek

napada kao što je predviđeno u divizijskoj zapovesti; drugi bataljon izvršiće napad na Preserje. I ovom bataljonu dodeljuju se dva teška mitraljeza i jedan teški bacač sa pravcem napada kao što je određeno u div. zapovesti. I bataljon držače osiguranje, i to: sa jednom četom kod Črne Vasi, koja treba da izvrši napad na uporište i, zajedno sa minerskim odeljenjem, minira cestu; jednu četu postaviće u zasedu kod sela Podkraj (i ovoj četi je dodeljeno minersko odeljenje); jedna četa ići će na osiguranje duž pruge i cestom prema Boiovnici i napraviće zasedu kod s. Pako i minirati sa pridodatim minerskim odeljenjem prugu tako da uništi oba koloseka. IV bataljon biće u rezervi u Preserju. Zadaci brdskog i protivtenkovskog topa određeni su divizijskom zapovešću, gde su određeni i početak napada, mesto brigadnog i divizijskog previjališta, komandno mesto, evakuacija plena i zarobljenika i znaci raspoznavanja.

Na osnovu ovakve naredbe Štab X brigade izdao je 15. III 1944. sledeću

Z APO VEST[6]
Sekcija: Cerknica 1 : 100.000

Neprijateljsko uporište Rakek: 220 Nemaca i 200 domobrana; Logatec i Vrhnika: 600 — 800 domobrana i nekoliko Nemaca, Borovnica — Dol: oko 700, u većini domobrana. Na kotama 735 i 814 nalaze se protivavionska uporišta od po oko 60 ljudi; Podpeč: oko 60 domobrana, koji štite prelaz preko mosta. Prelaz je moguć samo preko mosta. Kod mosta je bunker koji štiti most. Naša brigada dobila je zadatak da izvrši napad na neprijateljska uporišta Preserje (kod mosta) i Podpeč, zato

naređujemo:

1. da direktan napad na Podpeč izvrši III bataljon, koji će odrediti jednu četu sa severozapadnog pravca sa zadatkom da napadne i likvidira bunker; dve čete odrediće za napad s leve strane tako da će jurišati preko mosta. Sa ovim četama odrediće 3 puškomitraljeza, koji će ići sa obaveštajcem I bat. i imaće zadatak da se prebace na drugu stranu Ljubljanice i odatle napadaju uporište, tako da spreče bilo kakvo bekstvo neprijatelja prema Notranjim Goricama. Bataljonu se dodeljuju dve teške brede i teški bacač koji će pomoći četama, koje će napadati uporište. Štab bataljona treba da rasporedi posao tako da akcija sigurno uspe. Kod bataljona će biti drug v.d. zam. politkomesara brigade.[7]

[6] Prepis ove zapovesti nalazi se u Arhivu IZDG SRS, f. 191/IV.
[7] Anton Trček Gorazd

2. Drugi bataljon vršiče napad i likvidirati uporište Preserje. s tim što će uputiti jednu četu preko Žalostne gore koja će iz tog pravca napasti bunkere oko kojih je žica, koju treba odstraniti bombama i bunker likvidirati. Jednu će četu uputiti na cestu Kamnik — žel. stanica, koja će imati isti zadatak da likvidira bunker, a jednu četu će uputiti severno od žel. stanice Preserje, koja će imati zadatak da uništi neprijateljsko uporište. Bataljonu su dodeljene dve teške brede i jedan teški bacač od prvog bataljona, koji će pomoći bataljonu koji bude napadao uporište. Štab bataljona treba da rasporedi posao tako da kod svake čete bude po jedan član štaba bataljona U obilasku za vreme akcije kod bataljona će se nalaziti drug politkomesar brigade.[8]

3. Prvi bataljon odrediće jednu četu koja će ići putem Podpeč — Črna Vas i koja će imati zadatak da zatrpa i minira cestu i izvrši demonstrativni napad na Črnu Vas. Njoj je takođe dodeljeno minersko odeljenje inž. čete. Zasedu treba postaviti i put minirati kod sela Lipa. Sa četom treba da ide jedan član štaba bataljona. Jednu četu odrediće u zasedu na cesti Podpeč — Studenec, s tim da postavi zasedu kod sela Podkraj, da cestu zatrpa i minira. I ovoj četi biće dodeljeno minersko odeljenje iz inž. čete. Jednu će četu uputiti na prugu i put koji vodi iz Podpeči prema Borovnici. Put treba minirati i zatrpati, a takođe i železničku prugu i prekinuti je na više mesta tako da se sa jednom eksplozijom unište dve šine To treba učiniti na više mesta. Rad čete doći će da kontroliše drug zam. komandanta brigade.[9] Sa tom četom treba da ide i jedan član štaba bataljona, koji je lično odgovoran za izvršenje ovog zadatka.

4. IV bataljon ostaće u rezervi u selu Preserje. u pripremnom stanju, kako bi u slučaju potrebe mogao odmah stupiti u akciju.

5. Inž. četa podeliće se na tri dela tako da se priključi četama I bataljona. Odaberite dobre minere da se s njima ne bi dogodilo ono što se desilo u poslednjoj akciji. Za tačno izvršenje lično su odgovorni drug komandir i politkomesar čete.

6. Protivtenkovski top nalaziće se kod drugoga bataljona, koji napada Preserje, sa zadatkom da pomogne što bržoj likvidaciji uporišta.

7. Brdski top treba postaviti na kotu 482. na Sv. Ani, sa zadatkom da pomaže bataljonu koji će napadati Podpeč. Top će biti pod komandom komandanta X brigade.

Početak akcije biće 15. III o.g. u 21 čas. Znak za početak napada biće dat jednom zelenom raketom, za početak artiljerijske paljbe sa dve bele rakete, a za povlačenje svih jedinica

[8] Nace Ferfila
[9] Matevž Šivec

sa položaja sa dve crvene rakete. Bez znaka nema povlačenja. Rukovodilac koji sam naredi povlačenje biće izveden pred vojni sud. Odlazak jedinica sa sadašnjih položaja je u 17.30 časova. Za bilo kakvo zakašnjenje neće biti opravdanja. Komore svih bataljona ostaće u Rakitni. Svaki borac treba da ima sa sobom u torbici i hleb. Svaki bataljon neka pošalje po tri dobra kurira u štab brigade. Komandno mesto štaba brigade biće na Sv. Ani. Tamo će biti i zamenik komandanta XVIII divizije drug major ćubrić Mile i komandant brigade major Jaka.[10] Na to mesto treba slati tačne i redovne izveštaje o svakoj promeni situacije. Znaci raspoznavanja za noć 15/16. o.m.: Nož — Novo Mesto (Gorazd — Matevž). Poziv: dizanje puške u vodoravnom položaju u vazduh jedanput. Odziv: dizanje puške vertikalno u stranu, dva puta. Evakuacija će se vršiti kroz Brezovicu i Rakitnu. Isto važi i za zarobljenike. Sve jedinice treba tako pripremiti da će svaki drug znati svoj zadatak, a raditi treba energično i odlučno. Politkcmesari, iskoristite vreme koje vam ostaje za političku pripremu koja mora uspeti. Uložite sve svoje snage da bi ova što bolje i što potpunije uspela. Komandiri, vodnici i desetari, napregnite sve svoje snage da održite desetine, vodove i čete energično u svojim rukama. Brigadno previjalište biće u selu Dolenja Brezovica.

Tok same borbe vidi se iz relacije X brigade.[11] Bataljoni su napadali u pravcu koji je određen divizijskom i brigadnom zapovešću. Napad nije započeo u određeno vreme, već dva sata kasnije, to jest u 23 časa, jer artiljerija nije stigla pravovremeno na svoje položaje, zbog čega je i gađanje ^korektura) u početku bilo dosta neprecizno.

Te noći nije uspelo zauzeti uporište Podpeč. Glavni razlog za to bio je što naši borci nisu mogli da se prebace preko Ljubljanice. kao što je bilo predviđeno, ali je zato već posle jednočasovne borbe palo uporište Preserje. U svanuće 16. III 44. naše su se jedinice povukle na svoje polazne položaje u Rakitnu.

Za brigadnu zapovest napominjemo da je nedovoljno precizirana. naročito pod prvom tačkom. jer se ne može videti koja četa i gde će izvršiti prelaz preko Ljubljanice.

Neprijatelj je imao u toj borbi preko 50 mrtvih i veći broj ranjenih, dok su naši gubici dva mrtva i dva ranjena.

Neprijatelj je ostao i dalje u svojim uporištima. Preserje je posle završene borbe bilo prazno. Borba se tokom dana nije nastavila, jer je oko uporišta velik brisan prostor i gubici bi bili suviše veliki ako bi hteli po danu prebaciti borce preko Ljubljanice.

[10] Franc Rojšek

" Relacija je pisana 28. 3. 1944; ne objavljuje se, a nalazi se u Arhivu IZDG SRS. f. 27 III.

Tokom borbe je utrošeno: 2.500 metaka za puške i automatsko oružje, 50 lakih mina, 22 teške mine za teški bacač, 14 granata za brdski top i 11 za protivtenkovski top. Zaplenjeno je: 5 pušaka, dva bicikla, veći broj bombi, dva sanduka [mina] za laki bacač, preko 3.500 puščanih metaka, nešto vojničke spreme, a zarobljen je jedan domobran.

Zamisao i plan za akciju bili su dobri i verovatno bi uspeli da su se preko Ljubljanice mogle prebaciti veće jedinice i da neprijatelj nije bio tako utvrđen i pružao tako žilav otpor.

U borbi se istakla II četa III bataljona, koja je napadala uporište preko mosta.

Artiljerija je posle korekture dobro tukla sa svojih položaja, ali je na položaj stigla prekasno i time prouzrokovala da je napad otpočeo dva sata kasnije. Komandant je trebalo da predvidi slabi put i da preduzme sve što je potrebno da bi oruđe stiglo pravovremeno na položaj i izvršilo korekturu.

Pošto prvi napad nije imao potpun uspeh, zamenik komandanta XVIII divizije drug major Čubrić Mile izdao je komandantu X brigade zapovest da se napad na neprijateljska uporišta ponovi noću 17/18. III 44. Na osnovu ove zapovesti Štab X brigade odlučio se za sledeći raspored svojih snaga: I bat. napašće sa dve čete Črnu Vas, i to sa jednom četom sa istočne strane a sa drugom sa zapadne strane. Četama u napadu dodaće se teški bacač, teška breda i dva laka bacača, a jedna četa vršiče osiguranje u pravcu Ljubljana — Črna Vas na taj način što će minirati cestu i podići barikade. II bat.: jedna četa osiguravaće pravac Podpeč — Podkraj — Ig tako što će minirati raskršće puteva kod sela Kremenica. Dve čete toga bataljona biće u rezervi u Preserju. III bat.: dve čete toga bataljona treba da se prebace preko Ljubljanice i da izvrše napad na uporište sa suprotne strane. Ovim četama dodaće se teška breda i laki bacač, a jedna četa napašće most i uporište preko mosta. IV bat. daće jednu četu kao zaštitu topova u selu Podpeč, gde će biti brdski top, kako bi vatra imala veće dejstvo, a protivtenkovski top ostaće u selu Preserje. Dve čete postaviće zasedu između Goričice i s. Pako i prema žel. stanici Preserje. Kod tih četa biće i minersko odeljenje koje treba da minira prugu i cestu. Komandno mesto nalazi se sada u Podpeči. Napad će se izvršiti u 22 časa. Za ovakav raspored snaga odlučio se štab divizije zato da bi uspeh bio sigurniji, jer se uporište Podpeč nije moglo zauzeti preko mosta, te neprijatelja treba napasti na levoj obali Ljubljanice tako da bude iznenađen.

Na osnovu ovakvog rasporeda snaga Štab brigade izdao je 17. III 44. sledeću

Z A PO V EST[12]

Sekcija Ljubljana — Cerknica 1 : 100.000

Neprijateljska uporišta Borovnica, Dol: 300 domobrana, 20 Nemaca; Notranje Gorice: 70 domobrana; Podpeč: 40 domobrana; Pijava Gorica oko 200 domobrana. Naša brigada dobila je zadatak da izvrši napad i likvidira neprijateljsko uporište Podpeč i Črnu Vas, zato

naređujemo:

I bat. neka odredi dve čete za napad na uporište Črna Vas. Uporište se nalazi na raskršću puteva koji vode u Črnu Vas i Rudnik. Neprijatelj se nalazi u Mokarevoj vili i školi. Obe zgrade su opasane žicom. Uporištu treba prići sa dve čete i to sa jednom četom sa desne strane u pravcu puta Ig — Ljubljana, a jednom četom iz pravca puta Črna Vas — Ljubljana. Ovim četama dodeljuje se teški bacač, teška breda i dva laka bacača. Jedna četa ima, međutim, zadatak da podigne barikade, minira put Črna Vas — Ljubljana, kako bi sprečila svaki pokušaj ispada prema Podpeči. Sa bataljonom će ići i zamenik komandanta brigade. Odlazak I bataljona iz sela Rakitne biće u 16 časova, kako bi stigao pravovremeno na određeno mesto. Uporište treba bezuslovno likvidirati, što treba da izvrše gore pomenute dve čete. II bataljon određuje jednu četu koja će ići u zasedu na put Studenec — Ig i ima zadatak da minira put na raskršću kod sela Kremenice koji vodi na Pijavu Goricu i Škofljicu. Sa ovom četom neka ide jedan član bataljona. Dve čete ostaju, međutim. u rezervi u selu Preserje, ali treba da budu spremne da svakog momenta krenu na određeno mesto. Za četu koja će ići na Studenec — Ig štab bataljona treba da izračuna put kako bi četa stigla pravovremeno na određeno mesto. III bataljon određuje dve čete sa teškom bredom i lakim bacačem, koje će imati zadatak da se pomoću splavova, koji se već izrađuju u selu Jezero, prebace preko Ljubljanice. Ove dve čete pratiće kom. bataljona i imaju zadatak da s druge strane reke izvrše napad na Podpeč, a jedna će četa napasti most kao kod poslednjih akcija. Uporište Podpeč treba danas po svaku cenu likvidirati. Kod dve čete ovog bataljona nalaziće se načelnik štaba, kapetan Djems.[13] IV bataljon će odrediti jednu četu za zaštitu dva topa koji će biti kod uporišta Podpeč, a sa dve čete postaviće zasedu između Goričice i s. Pako i prema žel. stanici Preserje. Ovim dvema četama dodeliće se i minersko odeljenje, koje ima

[12] Prepds ove zapovesti vidi u Arhivu IZDG SRS. f. 191/IV.
[13] Ivo Majnik

zadatak da zajedno sa četama minira prugu i cestu. Kod ove dve čete nalaziće se i drug zam. politkom. brigade. Inž. četa — minersko odeljenje — neka se raspodeli tako kako bi kod svakog bataljona bio po jedan deo toga odeljenja Pionirsko odeljenje je. međutim, već primilo usmeno naređenje od načelnika štaba brigade.

Artiljerija: Brdski top neka uzme sa sobom 15 granata, isto i protivtenkovski top, koji će ostati u selu Preserje, dok će brdski top ići u selo Podpeč. odakle će gađati otpornu tačku u Podpeči. Komandno mesto nalaziće se u selu Podpeč. Brigadno previjalište biće u Gorenjoj Brezovici. Komore svih bataljona ostaće na dosadašnjim mestima. Znakove raspoznavanja dostavljamo u prilogu. Znak za početak napada biće dat crvenom raketom u 22 časa. Jedinice moraju bezuslovno do pomenutog časa biti na određenim mestima. Za zakašnjenje nema opravdanja. Prema mogućnostima neka se za borce skuva meso kako bi ga poneli sa sobom za suvu hranu. Znak za povlačenje jedinica: dve zelene rakete. Bez znaka za povlačenje nema povlačenja. Pošto je moral domobrana slab treba uložiti sav trud u akciju, kako bi oba uporišta likvidirali i spustili se u dolinu, odakle ćemo ugrožavati samu Ljubljanu. Evakuaciju plena i zarobljenika vršiti za Gorenju Brezovicu. Svaki bataljon neka sa svog položaja pošalje po tri kurira na komandno mesto. Izveštaje treba slati tačno i kod svake promene akcije, dok izveštaj o čitavoj akciji treba dostaviti Štabu brigade odmah posle povratka na polazne položaje.

Jedinice su postupale prema ovoj zapovesti i obe čete su se pomoću splava prebacile preko Ljubljanice. Tok borbe može se videti iz relacije X brigade, a takođe se iz nje može videti šta su tokom te noći radili ostali bataljoni.

Naši borci su zbog neprijateljske nadmoćnosti. a naročito zbog njegove motorizacije, morali da se povuku.[14]

Zamisao napada bila je jako dobra, ali zbog gusto postavljenih uporišta, velikog brisanog prostora, brze intervencije neprijateljske motorizacije i vanredno utvrđenih uporišta, naš plan nije uspeo.

Neprijateljski gubici nisu poznati, a na našoj strani bilo je šest mrtvih.

Potrošeno je 5.500 metaka za puške i automatsko oružje, 48 lakih mina. 31 teška mina za teški bacač. 15 granata za brdski top.

Pored brigadne pismene zapovesti davale su se zapovesti usmeno u skladu sa nastalom situacijom.

[14] Vidi dok. br. 140.

Kod ove akcije treba naročito istaći to da su dve čete uspele da se pomoću splava prebace preko reke Ljubljanice, koja je veoma duboka i teče u blizini neprijateljskih uporišta. Splav je bio veličine 4 X 4 m. balvani su bili vezani žicom, a u samoj vodi su se na splav polagale daske. Zbog strme obale splav se zario u blato, dva druga zagazili su u Ljubljanicu i izvukli ga iz blata. Tom prilikom naročito se istakao drug Čohar Milan koji je stajao u hladnoj vodi sve do grudi. Splavom je pošlo, najpre pet drugova, a pošto je tu reka široka 40 m zanelo ga je i odvuklo 30 m niz reku. zbog čega nije mogao stići do levp-C'bale. Splav su vratili opet ka obali i pokušali ponovo da se prevezu preko reke. Splav je odnesen samo 15 m niz reku i tako su se mogli dohvatiti druge obale. Odmah su podigli mostobran. jer je splav bio udaljen od uporišta samo 500 — 600 m. Prebačene čete krenule su niz reku. gde su vrbe, i napale uporište.

Topovi su postavljeni na prava mesta, ali bi imali veći učinak da su na položaj stigli neopaženo. Veza između jedinica održavana je preko kurira; između Preserja, Podpeči i Sv. Ane pomoću signala, a telefonska između Sv. Ane i Podpeči. Veza bi trebalo bolje da funkcioniše, naročito je trebalo da bude dobra onda kada je neprijatelj počeo da nadire prema našim jedinicama koje su napadale. Pošto te veze nije bilo, naše su jedinice bile prepuštene same sebi i povlačile se svaka po svome nahođenju, jer se nije moglo komandovati.

Hrana je bila dobra i borci su dobili pravovremeno kuvanu i izdašnu hranu.

Našu akciju su pratili civili sa različitom moralnom sklonošću, što se naročito primetilo u Rakitni.

U relaciji X brigade događaji su nedovoljno izneti te se iz relacije vidi da je pisana na brzinu. Tok borbi izložen je veoma kratko, a naročito nedovoljno je prikazan napad neprijatelja na naše jedinice koje su morale da se povlače. Iz relacije se takođe ne može tačno da vidi gde su bile zasede i šta su one uradile. Ne vidi se kakvo je bilo držanje komandnog kadra, kada su u borbi nastupile one okolnosti koje nisu u zapovesti bile predviđene.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba major: Mile Čubrić	(MP.)	V.d. šefal Operativnog odseka pporučnik: Vesel"

[15] Peter Vesel

ZAPOVEST STABA 31. NO DIVIZIJE OD 31. MARTA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA BLOKADU IDRIJE[1]

[STAB]
[XXXI] DIVIZIJE IX KORPUSA
NOV I POJ
Na položaju, 31. III 1944. g.
Br. 526

STROGO POVERLJIVO!

ZAPOVEST

sekcija Idrija — Montenero d'Idria[2]
Italijansko izdanje 1 : 50.000

I

Nemačke vojne snage na našem sektoru su zbog međunarodnih vojnih događaja moralno i u pogledu naoružanja veoma oslabljene. Zbog toga treba pogodnu međunarodnu situaciju iskoristiti da probijemo sebi put u Dolomite. Naši su zadaci da postepeno likvidiramo neprijateljska uporišta, time proširimo oslobođenu teritoriju i učvrstimo našu vlast.

Prema podacima naše obaveštajne službe u zg. Idriji nalazi se 1.200 ljudi neprijateljske posade, a neprijateljska posada u Sp. Idriji broji 70 — 100 ljudi.

II

Zadaci naše divizije su da u međuvremenu dok XXX divizija bude napadala Sp. Idriju potpuno blokiramo Idriju u pravcu Sp. Idrije, Godoviča, Hotedršice i da damo obezbeđenje prema Colu i Predmeji.

Zatvaranje sektora vršiče se sve dotle dok XXX divizija bude napadala Sp. Idriju.[3]

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 226/1. U desnom uglu iznad naslova dopisano olovkom: „op", a na kraju dokumenta datum prijema: „31. 3. 44."

[1] Crni Vrh

[3] Vidi dok. br. 76.

Za izvršenje ovih zadataka

naređujemo:

1. — XVI SNOB ..Janko Premrl Vojko" zatvoriće sa svojim jedinicama istočnu stranu Idrije, i to sektor: Gora, kota[1] 840. kota 880, kota 823 i kota 360. Ona treba da se poveže sa jedinicama XXX divizije, koje će se nalaziti na raskršću puta koji vodi iz Idrije na Razpotje. Druge jedinice XXX divizije nalaziće se na sektoru Dole — Veharše.

2. — III SNOUB „Ivan Gradnik" zatvara zapadnu stranu Idrije i to: sektor Poševnik kota 648, kota 584, kota 622 i dalje kota 616 (Podobnik), kota 809 (Monte Cavalova*) i kota 698 do Marofa. III U.B. ..Ivan Gradnik" treba minama za pešadiju i tenkove da minira put Idrija — Sp. Idrija. U tom cilju dodeliće joj se minerski vod naše Divizije. Ona treba da se poveže sa jedinicama XXX divizije koje će zaposesti kotu 698.

3. — VII SNOUB ..Franc Prešern" sa dva bataljona blokiraće Godovič, a sa jednim bataljonom Hotedršicu. Blokada Godoviča treba da se izvede na taj način što ćemo zaposesti kote 570, 673, 755, 817 i 702, a Hotedršice tako da zaposednemo kote 553, 548 i 570. Jedan bataljon pomenute brigade treba da bude na vrhu Griže.

4. — Dolomitski odred zaposešće selo Col, sa zadatkom da obezbeđuje pravac prema Ajdovščini i šalje patrole prema Podkraju i Logatecu.

Blokada treba da bude postavljena 1. aprila do 21 časa uveče Prilikom dolaska na položaje borci se moraju dobro ukopati. Blokada ne sme da bude jednostavno frontalna, jer se takva može bez teškoća probiti, već jedinice neka zaposednu sve dominantne položaje (tačke) na kojima treba da ukopaju teške mitraljeze i gde treba da bude i naša glavna linija. Ispred ovih položaja neka se, međutim, šalju manje grupice koje će otkrivati neprijatelja i odbiti njegove slabije snage.

III U.B. „Ivan Gradnik" i XVI B. „Janko P. Vojko" neka pošalju u Idriju manje bojne patrole, koje će napadati neprijatelja, i to čitavu noć. Neka zapale neku od zgrada da bi se panika u Idriji povećala.

Štabove brigada upozoravamo na važnost zadatka naše Divizije jer od nas zavisi uspeh ili neuspeh napada, a može se čak desiti da izgubimo teško naoružanje.

Štabovi brigada treba da paze da jedinice budu međusobno povezane. Takođe treba da budu povezane sa susednim jedini-

[4] Debelo brdo

čama. Štabovi brigada biće odgovorni ako borci ne budu imali dovoljno municije.

Mine treba da budu položene tako da mesto polaganja ne bude iznad površine puta.

Svaka brigada treba da odredi mesto za previjalište ranjenika. Takođe treba da se organizuje prevoženje ranjenika preko javki u bolnicu.

III U.B. ..Ivan Gradnik" neka pozove natrag dve čete II bataljona, kako bi ih upotrebila u ovim operacijama, a jedna četa neka ostane i dalje za snabdevanje hranom.

Štab Divizije nalaziće se u selu Koševnik, kuda svaka brigada treba da pošalje po dva kurira za vezu.

Borbeni znaci za vreme akcije jesu:

1. IV Tine — Tone,
2. IV Janez — Jože,
3. IV Luka — Lojze.

Štabovi VII SNOUB ..Franc Prešern" i XVI B. ..Janko Premrl Vojko" treba da organizuju da mine zaista budu položene: između Idrije i Godoviča. zašto je odgovorna XVI B. ..Janko P. Vojko", i između Godoviča i Hotedršice, gde će minirati VII B. „Franc Prešern".

Pošto su uporišta Idrija i Sp. Idrija u neposrednoj blizini, skrećemo vam pažnju na pravovremeno zaposedanje položaji, jer u suprotnom slučaju može neprijatelju uspeti da već posle prvih pucnjeva dođe ugroženom uporištu u pomoć.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik štaba:	Komandant-major:
Keržič Ciril Metod	Turšič Ivan Istok	Potočar Stane Stane

Poslato svim štabovima brigada,
Dolomitskom odredu i
štabu IX korpusa.

IZVESTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 1. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABI NOV 1 PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI 11. SLOVENACKE NO BRIGADE „MILOŠ ZIDANŠEK" I 6. SLOVENACKE NOU BRIGADE „SLAVKO ŠLANDER"[1]

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj. 1. 4. 1944.
Br. 625

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj XI SNOB ..Miloš Zidanšek"

Noću 16. 3. 1944. kod Poljčana. na pruzi Celje — Maribor, usled eksplozije mine bio je izbačen iz koloseka voz. Minu je postavila zaseda XI SNOB pod vodstvom zamenika komandanta brigade druga Draga.-* Voz se srušio u 10 m duboku provaliju. Prevozio je nemačke vojnike koji su odlazili na odsustvo, a među njima je bio veći broj oficira, četiri vagona su potpuno uništena, ostali jače oštećeni. Prema izveštaj ima koje je brigada primila poginulo je 160 neprijateljskih vojnika, a više ih. je ranjeno. Među njima i jedan nemački general, čije nam ime nije poznato, a koje ćemo dostaviti čim ga dobijemo, i više oficira.[3]

Iste noći ova zaseda je uništila i putnički automobil u kojem su se nalazila dva gestapovca.

Dana 17. 3. 1944. I bataljon XI SNOB izvršio je sabotažnu akciju u Oplotnici. Uništio je 3 kamiona. 3 traktora i 9 prikolica za teretne automobile. Spaljene su 3 garaže.[1]

Dana 24. 3. 1944. III bataljon napao je nemačku patrolu jačine 24 čoveka i naterao je u panično bekstvo. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i dva ranjena. Bataljon je bez gubitaka.[5]

[1] Original (p san na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 332 III. U desnom uglu iznad naslova dopisano je mastilom: „417", olovkom ..A A", a crvenom olovkom ..oper".

[2] Drago Poglajen

[3] Vidi dok. br 95 i 142 (pod 18 martom 1944).

[4] Vidi dok. br. 95 i 146.

[5] Vidi dok. br. 95.

Za sve vreme u poteri za brigadom bilo je otprilike 600 ljudi, sa kojima brigada nije došla u dodir, već su samo nekoliko puta napadnuti kuriri. Žrtava nije bilo.

Izveštaj VI SNOUB „Slavko Slander"

Brigada je držala zasedu na drumu Trbovlje — Celje, a pošto nije bilo saobraćaja, oba bataljona, koji su bili u zasedi, vratili su se u sastav brigade. Brigada je mobilisala oko 100 ljudi, od kojih 20 dobrovoljaca. 40 ih je upućeno VII korpusu. Brigada se nalazi na sektoru Tuhinjskih planina.

Iz Kranja i Kamnika otpočelo je ofanzivu na Tuhinjske planine, Šipek i Meninu planinu oko 2000 neprijateljskih vojnika sa nešto artiljerije i 100 motornih vozila. Do borbi sa našim jedinicama nije došlo, jer se tu momentano ne nalazi nijedna naša jedinica. Prave namere neprijatelja još nam nisu poznate. Verovatno je ovo reakcija na mobilizaciju koju je tu izvršila VI SNOUB. Zbog poslednjih akcija naših minera, neprijatelj je dovukao u Zagorje i Trbovlje nešto vojske i Vermanšafta sa artiljerijom, radi zaštite rudnika. Od zamenika komandanta druga Luke,[6] koji se nalazi kod II SNOUB na sektoru Belih Voda, primili smo izveštaj da se divizija prikuplja na tom sektoru, dok se II SNOUB nalazi oko Nove Štifte.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant-major:
Jože Borštnar M. Kilibarda

U prilogu dostavljamo brojna stanja IV operativne zone od 1. IV 19447

[6] Anton Vidmar
[7] Brojno stanje nije pronađeno.

NAREĐENJE ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 1. APRILA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA O ZADACIMA LOCI PREDSTOJEĆIH AKCIJA 7. KORPUSA[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 1. IV 1944.

ŠTABU VIII. IX I X BRIGADE
ARTILJERIJSKOM DIVIZIONU. NOTRAN.1SKOM ODREDU

Položaj

Štab VII korpusa priprema veće operacije u kojima će učestvovati sve jedinice istog korpusa.[2]

Do početka tih operacija postavljamo pred naše jedinice sledeće zadatke:

1. X brigada i Notranjski odred moraju kombinirati sa svojim jedinicama stalne napade na železničku prugu Ljubljana — Postojna. Takve napade treba dobro pripremiti i kombinovati sa minerskim grupama i protivtenkovskim oružjem. Napadati i 100% uništavati vlakove i bunkere pored železničke pruge.

2. VIII brigada ima zadatak da se prebaci sa ovog sektora na sektor Barje i po završenoj akciji da se baci na komunikacije Ljubljana — Kočevje. Po završenoj akciji brigada će se vratiti na sektor Hudi Konec, Marolče, Gašpinovo, Sinovica.

3. IX brigada nalaziće se na sektoru severno od Kočevja, Hinje, Polom, Smuka. Prevole itd. Položaje Poloma izbegavati kao kompromitirane. Brigada mora svoje položaje često menjati i dejstvovati na tom sektoru kao pokretna manevarska grupa, na čisto partizanski način. Mora porušiti put Kočevje — Stari Log. napadati neprijateljske kolone, koje ispadaju iz Kočevja. Napadati neprijatelja koji iz Kočevja odlazi po drva na Grintovec. Napadanje neprijatelja na komunikaciji Kočevje — Ribnica sa svim svojim snagama kada se kolona kreće ka Kočevju ili iz Kočevja ka Ribnici. Zato razviti dobro obaveštajnu službu. Svi bataljoni između sebe imaju biti povezani telefonski.

4. Pod pretnjom smrtne kazne zabraniti civilima odlazak u uporišta. Zato neka propagandni odseci u tom smislu izdaju let-

[1] Orginal (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS, f. 189/VI

[2] Verovatno se odnosi na ponovan napad na Ribnicu. Vidi dok. br. 118.

ke, ukoliko bi se i pored toga dešavali takvi slučajevi imenovane predajte vojnom sudu. Napominjemo da neprijatelj ima svoje agente na terenu, to su većinom žene i deca koji pod krinkom šverca odlaze u uporišta i neprijatelju nose podatke o našim jedinicama. Na sektoru Suhe krajine otkrivene su belogardističke relejne stanice. Svu pažnju obratite preko obaveštajne službo u tom smislu, svaki na svome terenu.

5. Sve jedinice popuniti dobrom količinom municije. Municiju i oružje koje imate konspirisano odmah izvaditi iz konspiracije. Vodite računa o popuni municijom te da se ne desi slučaj kada bude akcija da nema municije. Municiju treba dobro čuvati, a ne kao što je bio slučaj sa VIII brigadom da je iz dva italijanska puškomitraljeza utrošila 800 metaka pa onda nije čudo što je došlo do pomanjkanja municije. Ubuduće za ovakvu nemarnost trošenja municije štabavi brigada uzirnaće se na odgovornost. Moramo biti svesni toga da nemamo nekih velikih magacina i rezervi odakle bismo se mogli snabdevati sa tako velikom količinom municije.

7. Artiljerijski divizion preduzeće sve da sva oruđa, to jest haubice i topove, dotera u ispravno stanje te kada se naredi pokret za akciju da budu spremni. Pripremiti municiju, to jest kompletirati municiju koju imate. Nastojte da se dobiju po magacinima upaljači, kapisle i punjenja. Svakodnevno u dnevnim izveštajima nas izveštavajte šta ste sve preduzeli povodom ovog Takođe nastojte da nabavite barem najnužniji broj konja za vuču.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Janko Rudolf

(M.P.)

Komandant-kapetan: Pet. Brajović

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. SLOVENACKE BRIGADE „MATIJA GUBEC" OD 1. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTAB1' NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI[1]

STAB IV SNOUB ..M. GUBEC"
Položaj, 1. aprila 1944.
Broj 318/IV

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ-
STABU XV DIVIZIJE NOV I POJ[3]

Petnaestodnevni vojni izveštaj:

16. mart 1944: Osim patrolnih okršaja, koje je imao IV bataljon. nije bilo borbi s neprijateljem. Ti patrolni okršaji bili su oko Tržišča.

17. mart 1944: I bataljon vodio je borbu s neprijateljskom kolonom koja je, pod zaštitom jednog tenka, prodirala iz Novog Mesta prema Prečni. Neprijatelj je brojao oko 130 ljudi. Borba je započela oko 5 časova ujutro. Deo neprijatelja koji se pokušao probiti do Luknje odbila je naša zaseda iznad Luknje. Ostali deo neprijatelja prodirao je prema Kalu, gde je i stigao, ali ga je ipak I bataljon odbio protivnapadom i proterao. III i IV bataljon pravili su zaseke na putu Tržišče — Zagrad; srušeni su opkopi za bunkere u Tržišču i na brdu Sv. Jurij. U 19 časova započeo je pokret II. III i IV bataljona i baterije na nove položaje. I bataljon smo prebacili na sektor Podturn, sa zadatkom kontrole Novog Mesta i stavili ga pod operativnu komandu D.O.[4]

18. mart 1944: čitava brigada odmarala se na sektoru Stehanja Vas — Mali Dol — Občine — Krušni Vrh. S neprijateljem nismo dolazili u dodir.

19. mart 1944: Brigada na novim položajima: Nova Vas — Male Vrhe — Kriška Vas — Velike Vrhe — Zavrtače. Brigada nije došla u dodir s neprijateljem.

20. mart 1944: II i III bataljon poslali su pomoć XV brigadi na odsek između Sp. Brezovog i Police. Takođe je i IV bataljon

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 159 II. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: ..636 — oper".
2 j 3 Precrtano plavom olovkom.
[4] Dolenjski NOP odred

poslao pomoć XV brigadi na sektor Spodnje Brezovo — Polica. Međutim, ni jedan od tih bataljona nije vodio nikakvu borbu s neprijateljem, pošto se isti pre povukao.

21. mart 1944: Na istim položajima. Sa neprijateljem nismo došli u dodir. III bataljon vršio je pripreme za akciju na neprijateljski vozi između Grosuplja i Šmarja.

22. mart 1944: III bataljon se nalazio na sektoru Polica, pod komandom Operativnog štaba. Ostala dva bataljona i baterija nisu došli u dodir s neprijateljem.

23. mart 1944: III bataljon vratio se na sektor Male Vrhe Nije bilo nikakvih borbi s neprijateljem.

24. mart 1944: Preko dana na starim položajima, bez dodira s neprijateljem. U 19 časova započeo je pokret svih bataljona i baterije na nove položaje, i to na sektor: Vel. Lipljene — Male Lipljene — Rožnik. Pokret je bio izvršen u redu.

25. mart 1944: Preko dana na ranijim položajima. U 17 časova brigada se prebacila na sektor Smrjene — Brezje — Drenik. U 21,45 časova započeo je napad na neprijateljsko uporište Pijava Gorica. U napadu je trebalo da učestvuje i haubica od 75 mm iz sastava artiljerije XV divizije. Pošto nisu mogli pronaći odgovarajući prostor gde bi tu haubicu postavili, ona uopšte nije stupila u dejstvo. Poljskom topu 65 mm naše baterije pokvario se uređaj za elevaciju cevi tako da ni on nije mogao da učestvuje u akciji. Baš zbog slabe pripreme artiljerijske vatre (funkcionisao je samo protivtenkovski top) akcija nije uspela, iako su naše jedinice zaposele dve kuće u Pijavoj Gorici i zauzeli dva bunkera u kojima su dobili nešto spreme i municije. Zbog jake neprijateljske vatre ove jedinice bile su prinuđene da se povuku na polazne položaje. Naši gubici iznosili su 6 ranjenih, među kojima i komandant III bataljona.[5] Gubici neprijatelja nisu tačno poznati, ali je svakako imao mrtvih i ranjenih.

26. mart 1944: Ujutro su naše jedinice zauzele položaje za širu blokadu Pijave Gorice. Jedna neprijateljska grupa jačine 50 ljudi prodrla je kroz šumil iz pravca Zaloga prema Podblatu. Četa našeg IV bataljona, koja je bila u zasedi ispod sela, otvorila je vatru na neprijatelja. I neprijatelj je odgovarao snažnom vatrom. U međuvremenu je druga neprijateljska kolona prodrla u selo Drenik. odakle se, usled nadmoćnosti neprijatelja, naša četa povukla na ivicu šume iznad sela. Posle kratke pucnjave ova četa izvršila je protivnapad na selo, ali se neprijatelj u međuvremenu već bio povukao; imao je 3 mrtva i 4 — 6 ranjenih. II bataljon je blokirao Pijavu Goricu na sektoru oko Brezja. Otprilike u 16 časova izbila je prema položajima naše zase-

[5] Mirko Cmigoj

de ispod Brezja neprijateljska kolona jačine oko 30 ljudi. Neprijatelj je u šumi izmanevrisao našu zasedu i prodro u selo Brezje. Jedna četa III bataljona napala je tog neprijatelja s boka, a 2 čete istog bataljona napale su ga frontalno i za kratko vreme izbacile ga iz sela, odakle ga je zatim II bataljon pratio u stopu sve do Pijave Gorice. Čitav napad i protivnapad bili su završeni za pola sata. Neprijatelj je imao nekoliko ranjenih, a mi smo imali jednog mrtvog i 4 ranjena. Vršile su se pripreme za ponovnu akciju na Pijavu Goricu. U 19 časova naredbom Štaba XV divizije® akcija je bila odgođena i naređeno prebacivanje na sektor Male Lipljene — Vel. Lipljene i Rožnik, koje je u redu izvršeno.

27. mart 1944: Na novim položajima brigada nije došla u dodir s neprijateljem. Neprijateljski avion tipa' ..Roda" kružio je iznad položaja, bacio nekoliko bombi, koje nisu nanele nikakvu štetu. Avion je sa nekoliko rafala iz teških mitraljeza bio oteran. U 19 časova brigada je izvršila pokret na nove položaje na sektoru Gabrovka — Tolčane i Češnjice. Pokret je izvršen u redu.

28. mart 1944: Na novim položajima brigada nije došla u dodir s neprijateljem. U 19.30 časova brigada je izvršila pokret na sektor Ajdovec — Brezova Reber i Vel. Lipovec, koji je prošao u redu.

29. mart 1944: Neprijatelj jačine 60 — 70 ljudi prodirao je preko Kuzarjevog Kala — Jablana i Malenske Vasi prema Mirnoj Peči. a odavde prema Karteljevu, odakle se vratio u Novo Mesto. II bataljon je poslao čete do Golobinjeka. Ova četa poslala je patrole prema Mirnoj Peči i Jablanu, koje nisu imale nikakvih borbi s neprijateljem, jer se ovaj već bio povukao. Ostali bataljoni nisu došli u dodir s neprijateljem. III bataljon porušio je uveče most preko Temenice na drumu koji vodi iz Prečne u Stražu.

30. mart 1944: Na ranijim položajima, sa starim osiguranjem. S neprijateljem nismo došli u dodir. Posle podne su stigli u štab brigade: član ruske misije,[7] komandant general-major drug Stane,[8] politkomesar VII korpusa[9] i pukovnik Pero Popivoda. Ovi rukovodioci prisustvovali su vojnim vežbama II bataljona, a zatim održali konferenciju sa članovima štaba brigade u šta bu brigade. Takođe su pregledali logor i bili zadovoljni stanjem koje su našli.

[5] Naredba nije pronađena.
[7] Boris Nikolajević Bogomolov
[3] Franc Rozman
[9] Dr Jože Brilej

31. mart 1944: II i IV bataljon nisu vodili borbe s neprijateljem. III bataljon je imao zasedu na Kuzai ievom Kalu. Neprijatelj u jačini od 40 do 50 ljudi našao se između naših dveju zaseda prema Kuzarjevom Kalu. Dok je prva zaseda napam neprijatelja, deo neprijatelja zašao je zasedi iza leđa i ona se povukla na povoljnije položaje. Kada su ostale snage bataljona stigle u pomoć napadnutim zasedama, neprijatelj je već krenuo prema svojim polaznim položajima. Bataljon nije imao gubitaka. Neprijatelj je u povlačenju svakako imao gubitke, ali nam oni nisu tačno poznati. Mala neprijateljska kolona (16 be-ga i Nemaca) prodrla je u Dol. Stražu. Čim je saznala da se u blizini nalazi naša zaseda, brzo je pobegla.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NAHODU!

Zam. politkomesara: Načelnik štaba-kapetan:
(M.P.) Krese[19]

BR. 88

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD *2.* APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI I BORBAMA NA SEKTORI KORPUSA'

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br.

Položaj, 2. aprila 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

na položaju

Dostavljamo vam *operativni* izveštaj sa našeg sektora o sledečem:

I. Pokreti neprijatelja:

Na celokupnoj teritoriji VII korpusa dana 31. 3. i 1. 4. nije bilo nikakvih većih neprijateljskih pokreta, niti su primećene kakve koncentracije. Jedini pokreti neprijatelja bili su: motori-

[10] Franc Krese

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 21.

zovana kolona koja se iz Kočevja vratila u Ljubljanu, manji neprijateljski ispadi iz Vel. Lašča. Ribniške doline i Novog Mesta.

Namera neprijatelja je još uvek vezivati naše snage, kako bi osigurao sebi slobodnu komunikaciju Ljubljana — Trst. na koju je stiglo *nešto pojačanja i kojom se* saobraćaj *stalno povećava.*

II. Sadašnji raspored naših snaga:

XV divizija:

IV U. brigada nalazi se još uvek na sektoru Ajdovec, te ima zadatak da sprečava neprijateljske ispade iz Novog Mesta i da napada na komunikaciju Novo Mesto — Škocjan. Njen I bataljon se nalazi na sektoru Trebelno, pod operativnom komandom Dolenjskog odreda. II bataljon je na sektoru Ajdovec, za osiguranje pravaca Dobrnič — Mirna Peč i Jablan. III bataljon je na sektoru Brezova Reber, sa zasedom na Kuzarjevom Kalu i Kačjoj ridi. IV bataljon je na Vel. Lipovcu, sa zasedom iznad Vel. Luknje, te na koti 332. Ovaj bataljon kontroliše drum koji vodi iz Novog Mesta u Stražu.

V U. brigada, ojačana jednim bataljonom Belokranjskog odreda, nalazi se južno od Novog Mesta na sektoru Toplice, sa zadatkom blokade Novog Mesta. U brigadu je otišao komandant divizije drug major Ciril- da izvrši smenu sa XV brigadom.

XII brigada se nalazi na sektoru Grosuplje i to: I bataljon Vel. Lipljene, II bataljon na sektoru Št. Jurje." III bataljon na sektoru Zavrh — Spod. Slivnica.

XV brigada se nalazi na putu sa svojih dosadanjih položaja na položaj V U. brigade.

Dolenjski odred se nalazi sa jednim bataljonom na položajima Češnjice — Podturn, a s drugim bataljonom na položajima Čužnja Vas — Mirna Vas.

Artiljerija XV divizije nalazi se sa prvim divizionom na Pristavi, drugim divizionom na Kitnom Vrhu.

XVIII divizija:

VIII brigada se nalazi na položajima Marolče — Hudi Konec — Gašpinovo i Kot. Ruski bataljon se nalazi u Zapotoku. Brigada ima zadatak obezbeđenje [u pravcu] Vel. Lašča i Ribnice kao i sprečavanje neprijateljskog saobraćaja na tim komunikacijama.

[2] Franc Kočevar
[3] Na karti 1 : 100.000 Šenturje, sada: Podtabor

IX brigada se nalazi na položajima Hinje — Hrib — Pleš, sa zadatkom obezbedenja u pravcu Kočevja, ometanja neprijateljskog saobraćaja na sektoru Kočevje — Ribnica, te sprečavanje bilo kakvog pokušaja neprijateljskog ispada iz Kočevja.

X brigada se nalazi na položajima Bezuljak — Begunje — Selšček — Gor. Otave — Pikovnik, sa zadatkom obezbedenja prema Rakeku i Borovnici, te rušenja pruge Rakek — Ljubljana, kao i napada na vozove.

Notranjski odred se nalazi s jednim bataljonom na sektoru Pivke, s drugim oko Kopra, a s trećim na sektoru Brkina.

Belokranjski odred se nalazi s jednim bataljonom na sektoru Metlika, a s drugim na sektoru Toplice.

III Akcije naših jedinica:

XV divizija, osim manjih patrolnih sukoba, nije vodila borbe. Isto je i na sektoru Dolenjskog odreda.

XVIII divizija:

Neprijatelj je dana 30. pr. m. krenuo motorizovanom kolonom oko 5 časova ujutro iz Kočevja prema Ribnici. IV bataljon IX brigade napao je ovu kolonu kod Stare Cerkve, i to pobočnicu. Kad se pobočnica razbegla udario je na kolonu, te je neprijatelj imao više mrtvih i ranjenih, ali se tačan broj nije mogao utvrditi. Bataljon nije imao gubitaka.

Istog dana oko 4 časa ujutro krenula je neprijateljska kolona iz Vel. Lašča prema Ortneku. Sa njom je vodila borbe VIII brigada oko Ortneka i Zlebiča. Pred kolonom bila su 3 manja tenka sa zadatkom da čiste put. Borba se vodila od ujutro do 2 časa posle podne, kad je do Zlebiča stigla i kolona koja je ujutro krenula iz Kočevja, pa su se obe kolone vratile u Lašče, a odavde u Ljubljanu. Jedinice VIII brigade vodile su borbu sa pobočnicama, te je na sektoru Zlebiča neprijatelj imao 15 mrtvih i 20 ranjenih. Za sve vreme borbe naši su bacači tukli samu autokolonu, te su zapaljeni i uništeni 1 kamion i 1 autobus.

X brigada sa dva bataljona 30. pr. m. u 2 časa ujutro sukobila se sa [neprijateljskom] pobočnicom na sektoru Rakitnica — Blate, te istu odbacila. Pošto je u to vreme glavnina kolone već prošla, napala je zaštitnicu, koja se kretala pozadi autokolone. Zaštitnica je odmah pobegla natrag u Kočevje. Noću 29/30. pr. m. X brigada sa uspehom je minirala prugu prema Planini. Na minu je naišao transportni voz iz Borovnice te je od eksplozije izbačena iz koloseka lokomotiva i 10 vagona. Posledica ovog miniranja je bila da je oklopni voz. koji se kretao pozadi, naleteo na transportni voz. pri čemu je iz šina izbačeno više

vagona. Ipak o tome nemamo detaljnijih podataka jer nam je to javljeno depešom.

Jedinice Notranjskog odreda nisu u ovom periodu imale borbi ili akcija.

Patrola Istarskog odreda sukobila se 28. pr. m. sa patrolom finanasa, te je 6 finanasa ubijeno a 1 zarobljen. Zaplenjeno je više vojnog materijala — 3 puške i 1 automat. Sav plen nije bilo moguće pokupiti jer je do sukoba došlo samo 600 m od uporišta iz kojeg je [neprijatelju] odmah upućena pomoć.[4]

Od Belokranjskog odreda nismo primili izveštaj.

IV. Naši planovi:

Pripremamo veće korpusne operacije na komunikacijama Ljubljana — Kočevje. Kao cilj uzeli smo uništenje Ribnice.[5] Sa ofanzivom otpočećemo između 10. i 15. aprila jer nam je toliko vremena nužno potrebno za detaljne pripreme naše ofanzive. U najkraće vreme XVIII divizija će manjim snagama napasti i likvidirati uporište Ravberkomandu između Planine i Postojne.[6] Osim toga će XVIII divizija za sve vreme napadati na prugu Ljubljana — Trst.

V brigada u svom pokretu na novi sektor pročešljaće teren oko Auha kod Korinja, gde su se pojavili zelenokadrovci. Isto tako će za vreme pripremanja akcija XV divizije izvoditi manje akcije.

Dostavićemo vam naš plan za predstojeću akciju sa pripadajućim skicama.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba-pukovnik (M.P.) Komandant-pukovmk
Rado Pehaček Rajko Tanasković

[4] Vidi dok. br 99.

[5] Vidi dok. br. 118.

[6] Zapovest Štaba 18. divizije. od 2. aprila 1944. za napad na Ravberkomandu nalazi se u Arhivu IZDG SRS u f. 11/III i 198/1, ali je Redakcija ne objavljuje, jer akcija nije izvedena (vidi dok. br. 107).

DNEVNI IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENACKE BRIGADE „IVAN CANKAR" OD 2. APRILA 1944. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O RASPOREDU BATALJONA I O BORBAMA S NEPRIJATELJSKIM KOLONAMA KOD ZAJCJEG VRHA, VERDUNA I STOPICA[1]

STAB
V SNOUB „IVAN CANKAR'
Položaj, 2. 4. 1944.
Br. 9.

GLAVNOM ŠTABU, ŠTABU XV DIVIZIJE
I SVIM POTCINJENIM JEDINICAMA V SNOUB

Operativni izveštaj za 1.4. 1944.

Brigada se nalazi na sektoru na desnoj obali reke Krke i u okolini Novog Mesta, sa zadatkom da spreči svaki ispad neprijatelja iz Novog Mesta. Štab brigade nalazi se u Podgradu.

Raspored jedinica:

I bataljon: štab i tri čete na Selima. Jedna ćeta nastanjena na Suhadolu. Zadaci ovog bataljona su da kontroliše teren od Cikave do Javorovice. Jedna četa je u zasedi na Tolstom Vrbu.

II bataljon: Štab i ostalo ljudstvo u V. Podijubenu. Ima zadatak da kontroliše teren od reke Krke do Sv. Roka.

III bataljon: štab i ostalo ljudstvo u G. Lakovnicama. Jedna četa u zasedi na koti 333. Ima zadatak da kontroliše teren prema Sv. Roku i Pogancama.

Top. baterija: štab u G. Težkoj Vodi. Ojačana sa 30 ljudi I diviziona. Drži zasedu na Verdunu i kontroliše sektor Pogance — Gotna Vas.

Inžinjerijska četa: smeštena u Podgradu. Šaije patrole prema Dolžu i Cerovcu.

Borbe: Neprijatelj je u jačini oko 1000 be-ga i Nemaca u 2 časa ujutro izvršio ispad iz Novog Mesta na položaje I bataljona i topovske baterije. Iz Novog Mesta krenulo je 500 ljudi kamionima u 2 časa ujutro pravcem Št. Peter[2] — Bela Cerkev — preko

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 189. IV. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „622". a na kraju crvenom olovkom: „D 10/111".

[1] Sada: Otočec

Krke — Mokro Polje — Ratež. Odatle je krenula kolona pod zaštitom 5 tenkova prema Brusnicama. Glavna kolona od 300 ljudi sa ovim tenkovima krenula je iz Brusnica u Hrušicu. Tenkovi su ostali u Hrušici dok se ljudstvo podelilo u više manjih kolona. Druga kolona od 200 ljudi kretala se iz Brusnica ispod D. Suhodola i grebenima ispod Gabrja. Grupa od 100 ljudi krenula je dalje na Dolž i u 5 časova postavila zasedu. Ostali deo kolone krenuo je preko potoka Klamfer u streljačkom stroju ka selu Sela gde je bio smešten I bataljon. Kolone koje su se na Oreheku podelile krenule su prema Zajčjem Vrhu da ovaj bataljon opkole. U 3 časa ujutro upućene su 3 patrole da ustanove da li gde nadire neprijatelj. Kako se neprijatelj kretao van puteva, patrole nisu naišle na njega. Dve čete I bataljona bile su smeštene u selu Sela, a prateća četa na Zajčjem Vrhu. Prvi pucanj je ispalio u pola šest časova naš stražar, koji je primetio kako neprijatelj u streljačkom stroju nadire ka selu Sela. Zbog guste magle primetio ga je tek u neposrednoj blizini. Ovaj stražar oborio je prvog neprijatelja dok ga je drugi uhvatio za vrat. Iako ranjen u ruku i nogu, naš stražar je zbacio sa sebe be-ga te se pod neprijateljskom vatrom srećno povukao. Obe čete su se iz sela Sela. pod zaštitom naše prateće čete koja je na neprijatelja otvorila žestoku vatru, povukle na Zajčji Vrh. Kolone iz Oreheka su se u streljačkom stroju približavale Zajčjem Vrhu i došle tako blizu, da je jedan neprijateljski vojnik uhvatio za cev teške brede u nameri da je iščupa iz ruku našeg borca. Nišandžija teške brede uzeo je pušku od svog pomoćnika i oborio ovog be-ga. Bataljon je držao položaje iznad Zajčjeg Vrha do 7 časova ujutro i energično odbijao napade neprijatelja. U selu Sela ranjena je bataljonska bolničarka jer je iz sela krenula poslednja, a sve ostalo ljudstvo već se nalazilo na položaju na Zajčjem Vrhu. Kad je komandant I bataljona drug Ferči pozvao borce da iznesu bolničarku, pozivu se, zbog snažne neprijateljske vatre, niko nije odazvao. On je kao svestan borac i drug krenuo sam da je iznese, i u tom pokušaju i sam je dao svoj život. Kako se zbog guste magle nije mogla utvrditi jačina neprijatelja, bataljon se pod zaštitom svoje vatre povukao pored neprijateljske zasede na Dolžu kod Cerovca i tamo zaposeo položaje na koti 305 i 466 da spreči dalji prodor neprijatelja. Druga glavna kolona u jačini 400 — 500 ljudi krenula je iz garnizona Novo Mesto u 5.30 prema položajima topovske baterije. Deo ove kolone jačine 100 ljudi odvojio se u Gotnoj Vasi i kroz šumu krenuo ka šentjoštu da otera zasedu kod Verduna. Jedna kolona krenula je Borončevim brdom kroz šumu ka G. Težkoj Vodi. Glavna kolona preko Ćrmošnjica — Stopiče. Zaseda na Verdunu jačine 10 ljudi sa puškomitraljezom napala je i

odbacila neprijatelja. U to [vreme] odvojio se u Oreheku deo neprijateljskih snaga i sa boka napao zasedu na Verdunu. Mitraljezac ove zasede, iako dva puta teško ranjen, uspeo je da se zavuče u džbunje i priki-ije od neprijatelja. Uveče smo ga prebacili u bolnicu. Ova zaseda I diviziona morala se zbog nadmoćnosti neprijatelja povući ka Plemberku. Topovska baterija napala je neprijateljsku kolonu u Stopičama, našto je neprijatelj udario svojim snagama iz Oreheka, kota 333, ka Plemberku, oterao zasedu I diviziona na Plemberku težeći da sa boka napadne topovsku bateriju, koja je napadala neprijatelja u Stopičama Top.[ovska] bat.[erija] bila je primorana da se povuče sa svojih položaja, jer ju je neprijatelj sa dva tenka i tri brdska topa iz Gotne Vasi snažno gađao. Baterija i 30 ljudi I diviziona poseli su nove položaje, iznad Koroške Vasi prema Vinjoj Vasi, i sprečavali dalje nadiranje neprijatelja. Prilikom nadiranja na naše položaje neprijatelj se prebacivao pod snažnom artiljerijskom vatrom ka . . .[3]

U 10 časova prikupili smo svoje snage i energično napali neprijatelja koji je nakon kraće borbe odbačen na polazne položaje. Naši gubici iznose 6 mrtvih i komandant bataljona drug Firm Zdravko — Ferči, 3 ranjena i dva nestala. Do ovih gubitaka došlo je najviše zbog snažne artiljerijske vatre. Ubijen je jedan konj, dok su konja komandanta bataljona odveli u Novo Mesto. Izgubljeno je 6 pušaka, 1 poluautomatska puška i jedan pištolj.

Neprijateljski gubici iznose 14 mrtvih i više ranjenih.

Namera neprijatelja bila je da iskoristi vremenske prilike i opkoli ovaj bataljon, što mu nije uspelo.

Be-ga su svuda na silu pljačkali civile [pod izgovorom] da imaju sinove u N.M. ili u partizanima. Pljačkali su meso, stoku, uništavali pokućstvo, prebijali žene. Zbog toga sada civili izjavljuju da su partizani ipak bolji od be-ga.

Komandni kadar se u borbi dobro pokazao, a i ostali borci koji su odmah poslušali komandu.

"V *Vojnih akcija nije bilo.*

Vojna nastava po bat.:

I bataljon: akcija — vojne nastave nije bilo.
II „ : pešadijski egzercir, gimnastika, vežbe sa novim borcima.
III „ : u pripravnosti — vojne nastave nije bilo.
Top. baterija: akcija — vojne nastave nije bilo.
Inžinjerijska četa: na položaju — vojne nastave nije bilo.

[3] Kraj rečenice se ne može pročitati.

Pol. rad po bat.:

I bataljon: akcija — pol. nastave nije bilo.
II „ : čitanje radio-vesti sa objašnjavanjem po karti. Sastanak sa politdelegatima u štabu bataljona.
III bataljon: ljudstvo u pripravnosti.
Top. baterija: akcija — pol. nastave nije bilo.
Inžinjerijska četa: čitanje radio-vesti i diskusija.

Pošto neprijatelj vrši stalne noćne ispade, preduzeli smo sve potrebne mere da svaki ispad iz uporišta blagovremeno uočimo.

S.F. - SJJ.

Politkomesar: (M.P.) Komandant-kapetan: Dragan[4]

Operativni: Vinko*

BR. 90

IZVEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE VOJSKE DRŽAVNE BEZBEDNOSTI OD 2. APRILA 1944. KOMANDI VOJSKE DRŽAVNE BEZBEDNOSTI O SUKOBU SA PLAVOGARDISTIMA KOD METNAJA[1]

Prepis

STAB
I BRIGADE V.D.V.*
Na položaju, 2. IV 1944

KOMANDI V.D.V.

Na položaju.

Dana 31. III stigao je u Stičnu I bataljon i odatle razaslao patrole na sve strane. Na dan 1. o.m. patrole su takođe krenule na sve strane i jedna od njih je primetila plavogardiste u selu

.[4] Alojz Dragan
[5] Vinko Mojškerc

[1] Prepis originala (pisan r.a mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 12/1). U desnom uglu iznad naslova dopsano crvenom olovkom: .,AA" a običnom „393".

[2] Vojska državne varnosti — Vojska državne bezbednosti

Metnaj. Patrola se odmah sukobila sa njima i to javila bataljonu. Drug Albiiv[1] je smesta sakupio sve drugove i krenuo na položaj. Plavogardisti su bili na misi u selu Metnaj, a jednu četu su imali u zasedi. Kad je drug Albin stigao na položaj već su se svi nalazili van crkve. Sukobili su se oko 12 č. Plavogardisti su imali dve zasede, dok su ostali držali položaje u selu. Naši su sa tri strane jurišali na zasede i u selo tako da su ih proterali sa svih položaja. Drugu Albinu, koji je rukovodio borbom u selu. bacio je plavogardist bombu na glavu tako da je ostao na mestu mrtav. Pored komandanta bataljona poginuo je i obaveštajac. U jurišu poginuo je jedan mitraljezac, a dvojica su bili ranjeni.

Naši su zaplenili jedan mitraljez, jednu pušku, 600 metaka za ital. mitraljez, tri okvira za zbrojovku sa 60 metaka, dvogled komandanta Črtomira[4] i jedno odelo. Zarobili su jednog plavogardista, a jednog su našli mrtvog. Prema vestima od strane civila imali su troja kola ranjenih i više mrtvih, a koliko — još se ne zna.

Druga Albina i ostale drugove sahranićemo na groblju u Stični.

Istog dana ujutro zarobljena su tri druga iz Komande mesta Stična, koje su plavogardisti za vreme borbe poubijali. Danas posle podne obaviće se sahrana naših drugova i drugova iz Komande mesta.

Drugu komandantu dao sam nova uputstva kako da pronađe tu bandu i, ako nam uspe, uništićemo je uz pomoć XV divizije. Bio sam u štabu divizije gde smo izradili približan plan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kranjc Anton-Mirko, s.r.

Komandant:
odsutan

P.S. Prema izjavi zarobljenika bilo je 95 plavogardista. Imali su 13 mitraljeza, jedan laki bacač i jedan automat, dok su ostali nosili puške. Premeštaju se svakog dana. Imali su nameru da krenu prema Primskovom. ali su sada. sa ranjenicima, krenuli prema Ljubljani.

[s] Albin Grajzer, narodni heroj
[4] Janez Mam = Črtomir Mrak

P r e p i s.

AA 393

Štab
1.brigade V.D.V.
Na položaju 2.IV.1944.

POVELJSTVU V.D.V.
Na položaju.

Dne 31.III. je prispel 1.bataljon v Stično, kjer je takoj poslal patrole na vse strani. Dne 1.t.m. so isto šle patrole na vse strani in je ena patrola opazila plavogardiste v vasi Metnaj, patrola se je takoj z njimi spopadla in tudi javila bataljonu. Tov.Albin je takoj pobral vse tovariše in krenil na položaje. Plavogardisti so imeli mašo v vasi Metnaj, eno četo pa so imeli v zasedi. Ko je prišel tov. Albin na položaj, so bili že vsi tovariši iz cerkve. Spopadli so se okoli 12h. Plavogardisti so imeli dve zasedi, ostali pa so držali položaje v vasi. Naši so jurišali na zasede in v vas s treh strani tako, da so jih prognali s vseh položajev. Tov.Albin, ki je vodil borbe v vasi, mu je plavogardist vrgel v glavo bombo in je takoj obležal mrtev. Poleg komandanta bataljona je padel obveščevalec. Na jurišu pa je padel en mitraljezec, dva pa sta bila ranjena.

Naši so zaplenili en mitraljez, eno puško,600 kom municije za ital.mitraljez, tri serženje za zbrojevko, s 60 kom. mun., daljnogled od komandanta Črtomira in eno obleko. Ujeli so enega plavogardista, enega pa so dobili mrtvega. Po vesteh, ki smo jih dobili od civilov, so imeli tri vozove ranjenih in več mrtvih, koliko se še ne ve.

Tov.Albina in ostale tovariše bomo pokopali na pokopališču v Stični.

Od komande mesta Stične so ujeli isti dan zjutraj tri tovariše, katere pa so v borbi pobili. Danes popoldne bo pogreb za naše tovariše in za tovariše od komande mesta.

Tov.komandantu sem dal nova navodila, kako naj izsledi to bando in jo bomo skupaj s XV.divizijo, če se bo pozrešilo, uničili. Bil sem na štabu divizije, kjer smo približno izdelali načrt.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Politkomisar:
Kranjc Anton - Mirko l.r.

Komandant:
odsoten.

S.P.Plavogardistov je bilo po izjavi ujetnika 95, imeli so lj mitraljezov, en lahki bacač in eno brzostrelko, ostali so imeli puške. Premikajo se vsaki dan, sedaj so mislili kreniti proti Primskovem, a sedaj pa so krenili z ranjenci proti Ljubljani.

Fo'okopija dokumenta br. 90

NAREDBA ŠTABA ISTARSKOG NOP ODREDA OD 2. APRILA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA O REORGANIZACIJI ODREDA[1]

STAB ISTARSKOG ODREDA
Na položaju, dana 2. IV 1944.
br. 213/5

NAREDBA

Zbog vojničke situacije na sektoru odreda, kao i potrebe daljeg razvoja naše vojske, formira se novi *Istarski odred,* i to:

1.) U sastav jedinica Istarskog odreda ulazi kompletan II bataljon IX brigade XVIII divizije sa celokupnim ljudstvom, komandnim kadrom i naoružanjem.

2.) Iz dosadanjeg Istarskog odreda u sastav novoformiranog odreda, pored drugog bataljona IX brigade, ulazi po 40 ljudi iz svakog bataljona, koje odabere novoformirani štab odreda iz redova čvrstih i pouzdanih boraca.

Tako novoformirani odred ima 3 (tri) bataljona, a svaki bataljon po 80 ljudi.

3.) Naoružanje odreda: pored oružja, koje nosi sa sobom II bataljon IX brigade, novoformirani odred uzima iz Istarskog odreda onoliko oružja da svaki bataljon ima 1 teški mitraljez, 1 laki minobacač i 8 puškomitraljeza. Preostalo oružje predati dosadanjem Istarskom odredu.

4.) Uz štab odreda ostaje: 25 ljudi voda za vezu, 20 ljudi obaveštajnog voda i 25 ljudi zaštitne čete — ukupno 70 ljudi, sa šest mitraljeza.

5.) Štabovi novoformiranog odreda su sledeči:

Komandant — drug Požar Anton Savo — dosadanji zam. komandanta odreda.

Politkomesar — Klemenčič Leon — Leon Batog — politkomesar odreda.

Zam. komandanta odreda drug Majcen Ivan Jovo — dosadanji komandant II bataljona IX brigade.

Zam. politkomesara drug Pišot Anton Toni — na istoj dužnosti u odredu.

Načelnik štaba odreda drug' Vičič Srećko, dosadanji komandant III bataljona Istarskog odreda.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 296,111.

Štab I bataljona I.O.:

Politkomesar drug Zore Franc, dosadanji komesar II bataljona IX b.

Zam. komandanta drug Krebelj Leopold (Polde), do sada na istoj dužnosti.

Zam. politkomesara Bevc Vido, dosadanji zam. politkomesara II b. IX b.

Štab II bataljona I. O.:

Komandant Truden Stanko (Stane), do sada na istoj dužnosti.

Politkomesar drug Remec Mirko (Nanos), do sada na istoj dužnosti.

Zam. komandanta drug Brajnik Slavko (Leon) do sada na istoj dužnosti.

Zam. politkomesara drug Tomori Ludvik (Andrej) do sada na istoj dužnosti.

Štab III bataljona I. O.:

Komandanta drug Mlakar Anton dosadanji zam. komandanta II bat. IX B.

Politkomesar drug Slavec A,[2] do sada na istoj dužnosti.

Zam. komandanta Kocijančič Valentin, do sada komandir čete bataljona.

Zam. politkomesara drug Puh Dušan, do sada na istoj dužnosti.

6.) Preostalo ljudstvo dosadanjeg Istarskog odreda sa celokupnim rukovodećim kadrom, ukoliko ne ulazi u novoformirani odred, uključuje se kao samostalna jedinica u XVIII diviziju NOV i POJ, potčinjena neposredno istoj diviziji.

7.) Raspored jedinica odreda ostaje kao do sada.

8.) Svaka od ovih jedinica mora na svom sektoru izvoditi partizanske diverzantske akcije, napadati i uništavati živu silu i komunikacije neprijatelja.

Svi štabovi bataljona odgovorni su za što brže sprovođenje naredbe.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Leon Batog (M.P.) Komandant: Tone Požar

[2] Ado Slavec

DIREKTIVE ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 3. APRILA 1944. POTČINJENIIV1 JEDINICAMA ZA BLOKADU IDRIJE[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj. 3. 4. 1944. u ...časova
Br. 15/a

Direktive za blokadu Idrije:

1.) Grad Idrija predstavlja za okupatora i Belu gardu značajno uporište. Vojnički ona se nalazi usred oslobođene teritorije u Slovenačkom primorju i vlada važnim komunikacijama iz Vipavske i Soške doline prema Gorenjskoj i prema Ljubljani. Iz Idrije se mogu lako vršiti ispadi na našu oslobođenu teritoriju radi dezorganizovanja naše pozadine, vojske, političke organizacije i uništavanja naših snaga. Politički je Idrija značajno središte odakle bi se mogao lako širiti belogardistički uticaj na prostranu teritoriju prema Vipavi i Soči.

2.) Ako želimo to da sprečimo moramo biti ofanzivni prema Idriji, koju okupator posebno smatra veoma značajnom zbog žive, i ukoliko je već ne možemo likvidirati, moramo je stalno napadati i uništavati kolone koje u Idriju dovoze hranu i materijal a odvoze živu.

3.) Blokadu Idrije mora vršiti najmanje 1 brigada. Pod blokadom Idrije ne smemo shvatiti njeno potpuno blokiranje, jer bi nam za to bile potrebne ogromne snage koje onda ne bismo mogli upotrebljavati na drugim sektorima, već pod blokadom shvatamo stalno napadanje Idrije, uništavanje transportnih kolona, zatim odeljenja koja vrše ispade i sistematsko rušenje rudnika i svih rudničkih postrojenja, kao i politički uticaj na idrijsko stanovništvo i pripremu za sabotažu protiv Nemaca.

a) Treba razrušiti sve puteve koji vode iz Idrije, i to tako da se dugo ne mognu popraviti. Ovi putevi [jesu]: Idrija — Logatec, Idrija — Črni Vrh, Idrija — Bela, Idrija — Vojsko, Idrija — Kanomlja. Idrija — Sv. Lucija,[2] Idrija — Žiri, Idrija — Dole. Rušenje se mora izvesti na osetljivim mestima i porušeni put treba uz to minirati. Jedinica koja vrši blokadu dobiće na raspolaganje dovoljnu količinu eksploziva koji će morati upotrebljavati veo-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. *i.* 223/1.
[2] Sada: Most na Soči

ma ekonomično i štedljivo. Zasedama treba sprečavati popravljanje puteva i bilo kakve transporte. Putem obaveštajne službe utvrditi dane kada se vrše transporti te ih energično i iznenada napadati i uništavati.

b) Dobrom obaveštajnom mrežom, obaveštajnim patrolama, koje moraju biti u neposrednoj blizini Idrije, tako da mogu da vide svaki i najmanji pokret neprijatelja, i dobro organizovanom službom obaveštavanja (signalisti, brzi kuriri, telefonske veze) registrovati svaki pokret ispadnih grupa koje treba velikim snagama dočekati na pogodnom položaju, opkoljavati i uništavati. Svaku patrolu koja krene iz Idrije treba napasti i uništiti. Ako ispadna kolona krene iz Idrije nekim drugim pravcem, treba krenuti za njom i na povratku je tući i uništavati. Raspolažemo svim sredstvima da se ovakve akcije mogu s uspehom izvršavati.

c) Moramo nastaviti sa rušenjem rudnika i rudničkih postrojenja. U tom cilju treba pronaći način da se u Idriju uvuku male grupe partizana koje će uništavati rudnik. U Idriju slati i preobučene partizane. Takođe treba pronaći vezu sa rudarima i preko njih nastaviti sa uništavanjem rudnika. Treba upotrebljavati plastik sa tempirnim upaljačima. Ima mnogo načina kojima se može i sa malim snagama uspešno uništavati rudnik.

d) U Idriju treba slati posebne letke koji treba da prikažu našu dosadašnju borbu, štetnost saradnje sa okupatorom i pozive na sabotažu. Idriju treba aktivirati u borbi protiv okupatora i Bele garde. Takođe treba stupiti u vezu i sa Okružnim odborom za Idriju.

4.) Pri blokadi Idrije treba jedinici koja izvodi blokadu dati mogućnost samoinicijativnog preduzimanja mera i izbora samostalnih načina izvršavanja zadataka blokade.

5.) Jedinica koja bude vršila blokadu imaće za izvršavanje neborbenih zadataka, tj. zadataka snabdevanja, na raspolaganju Komandu mesta Črni Vrh. tako da će brigada moći da se posveti isključivo operativnim zadacima.

6.) Divizijama ćemo pravovremeno izdati zapovest za blokadu Idrije. Divizija će odrediti jedinicu za blokadu i daće joj detaljna naređenja na osnovu ovih direktiva na posebnoj konferenciji.

7. Jedinica koja bude blokirala Idriju biće u stalnoj vezi sa Dolomitskim odredom koji će primiti posebne zadatke na teritoriji Dolomita i Črnog Vrha. Dužnost obeju jedinica na konferenciji obeju štabova (štaba DO i štaba jedinice koja vrši blokadu) biće da usklade operacije.

8. Jedinicu koja bude vršila blokadu treba dobro upoznati sa načinom vođenja borbe protiv motorizovanih kolona* upotrebom eksploziva, naročito plastika, i povezati je sa organizacijom u Idriji.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar Janez, odsutan

Komandant, pukovnik:
Ambrožič

Poslato: XXX diviziji
XXXI diviziji
DO
A

BR. 93

UPUTSTVO ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 3. APRILA 1944, ŠTABU DOLOMITSKOG NOP ODREDA ZA DALJI RAD[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 3. 4. 1944.
Br. 16/a

ŠTABU DOLOMITSKOG ODREDA

Čim XXXI divizija napusti ovaj sektor, ponovo ćete potpasti direktno pod komandu Štaba IX korpusa i započećete samostalno izvoditi operacije na vašem sektoru, ali u duhu direktiva za blokadu Idrije od 3. 4. 44, br. 15/a.

1.) Ojačajte brojčano vaš odred i naoružajte ga. Mobilišite na čitavom vašem sektoru 100/100. Fizički slabije pošaljite preko Komande idrijskog područja na službu u pozadinu.

2.) Učestvujte u blokadi Idrije, pre svega u napadima na transportne kolone na liniji Logatec — Idrija.

3.) Upadajte u Dolomite i tamo napadajte neprijateljske patrole i kolone. Zbog sigurnosti logorujte u šumama u Dolomitima.

4.) Radite politički na čitavom vašem sektoru, održavajte mitinge i izdajte posebne letke za Idriju i Dolomite. Na sektoru Črni Vrh — Col — Logatec mora da se oseti naš politički uticaj

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 223/1.

i snaga naše vojske. Odnos prema civilnom stanovništvu neka bude pravilan.

5.) Rušite železničku prugu Borovnica — Št. Peter na Krasu.[8]

6.) Uspostavite kontakt sa Ljubljanom i pokušajte dobrovoljce iz Ljubljane prebaciti u partizansku vojsku.

7.) Uredite magacine za oružje i municiju, prema već izdatim uputstvima. Sakupljajte vojni materijal i oružje.

8.) Pomozite da se urede telefonske veze na vašem sektoru. Svakodnevno održavajte telefonsku vezu sa našim štabom.

9.) Svaki drugi dan šaljite pismene izveštaje.

10.) Šaljite nam trebovanja za eksploziv, tehnički materijal i propagandu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Hribar Janez — odsutan

Komandant-pukovnik:
Ambrožič

Poslato:
Štabu Dolomitskog odreda.
XXX div. na znanje
XXXI div. na znanje
A

[2] Sada: Pivka

%

NAREĐENJE ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 3. APRILA 1944. ŠTABOVIMA DIVIZIJA O BLOKADI IDRIJE I DALJIM ZADACIMA»

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 3. 4. 1944.
Br. 18/a

S obzirom na situaciju u Idriji posle naših napada, i pošto je potrebno da neprijatelja tučemo i na drugim područjima

n a r e đ u j e m o

1.) Blokadu Idrije držače, u smislu direktiva za blokadu Idrije broj 15/a od 3. 4. 44, XIII divizija,[2] koja će za to odrediti jednu brigadu. VII brigadu neka divizija koncentriše i. odmah pošalje u Lokve radi reorganizacije brigade. Brigada će u Lokvama primiti dalja uputstva preko telefona. Jedna brigada pomoći će onoj brigadi koja blokira Idriju.

2.) Dolomitski odred ostaće pod operativnom komandom XXXT divizije koja treba da daje zadatke odredu u duhu direktiva za blokadu Idrije u smislu našeg naređenja Dolomitskom odredu od 3. 4. 44. br. 16/a.

3.) XXX divizija ostaje na sektoru Žiri, s tim da sprečava bilo kakav upad preko Spodnje Idrije na oslobođenu teritoriju.

4.) Obema divizijama data je sloboda u izboru ciljeva i akcija sve dok se ne pripremi nova korpusna akcija. To vreme važi od 3. 4. 44. do 8. 4. 44.

5.) Obaveštajni centri neka odmah izvide sva uporišta na pruzi Borovnica — Št. Peter na Krasu,[3] sva osiguranja železničke pruge, železničke objekte, mogućnosti miniranja tih objekata (da li su komore u objektima), mogućnosti mobilizacije na pomenutoj liniji. XXX diviziji određujemo za izvršenje ovog zadatka sektor: Borovnica — Vrhnika — Rakek, a XXXI (zajedno sa DO) sektor: Rakek — Št. Peter na Krasu. XXXI divizija neka naročito izvidi Postojnu. Sve te izviđačke akcije neka budu vrlo konspirativne.

6.) Izvršićemo preformaciju svih brigada na taj način što ćemo ih postepeno povući u pozadinu za nekoliko dana. Da bi prefor-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 223/1.
[2] Pogrešno: Treba 31. divizija.
[3] Sada: Pivka

macija mogla biti pravilno sprovedena potrebno je da se svaka brigada ojača mobilizacijom na najmanje 650 ljudi. Štabovi divizija neka se pobrinu da podređene brigade u što kraćem vremenu dostignu taj broj. Mogućnosti mobilizacije su na svim sektorima divizije velike.

7.) Formirajte divizione i upotpunite ih novim topovima koji su još na terenu i ustrojte magacine za municiju na tačkama koje smo već naveli.

8.) Štab Korpusa biće 4. 4. 44. ponovo na ranijem mestu (telefonski br. 1), s kojim uspostavite telefonsku, radio-telegrafsku i kurirsku vezu i šaljite dnevne izveštaje.

9.) Znaci raspoznavanja dati su do 10. o. m., a borbeni znaci do 5. o. m. Borbeni znaci od 6. 4. 44. do 10. 4. 44.:

6. 4. 44. Pero — Pepe
7. 4. 44. Stane — Silni
8. 4. 44. Boris — Borut
9. 4. 44. Karla—Katja
10. 4. 44. Mito — Matjažek

Ovo naređenje izvršiti 4. 4. 44. posle 12 časova.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Odsutan

Komandant-pukovnik:
Ambrožič

Poslato: XXX. XXXI. A

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 4. APRILA 1944, O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 4. 4. 1944.
Br. 633

NEDELJNI RATNI IZVESTAJ
Štaba IV operativne zone NOV i POS

16. 3. 1944: Noću 16/17. 3. usled mine koju je postavila minerska četa XI SNOB ..Miloš Zidanšek", izbačen je voz iz koloseka na pruzi Celje — Maribor, kod Poljčana. U vozu su bili neprijateljski vojnici koji su odlazili na odsustvo. Voz se srušio u 10 m duboku provaliju. 4 vagona su bila potpuno uništena, a ostali oštećeni. Tom prilikom poginulo je 160 nemačkih vojnika i više oficira. Medu poginulima je i 1 nemački general. Veći broj nemačkih vojnika je ranjen.[2]

17. 3. 1944: XI SNOB ..Miloš Zidanšek" izvršila je sabotažnu akciju u Oplotnici. Uništila je 3 kamiona, 3 traktora i 9 prikolica za teretne automobile. Bile su zapaljene 3 garaže.[3]

24. 3. 1944: III bataljon XI SNOB ..Miloš Zidanšek" napao je veću neprijateljsku patrolu i naterao je u panično bekstvo. Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih.[4]

20. 3. 1944: minerski vod Kamniško-zasavskog odreda minirao je prugu na sektoru između Hrastnika i Zidanog Mosta. 4 vagona su bila uništena a lokomotiva oštećena. Saobraćaj je bio prekinut 10 časova.

20. 3. 1944: 1. četa Kozjanskog odreda napala je u Globokom kod Brežica zgradu u kojoj se okupljala kočevska

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 332 III. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „423 AA" a crvenom olovkom „oper".

[2] Vidi dok. br. 85 i 142 pod 18. martom 1944.

[3] Vidi dok. br. 85 i 146.

[4] Vidi dok. br 85.

seoska straža. Neprijatelj je posle nekoliko hitaca pobegao.
Plen: 14 pušaka, 23 bombe, 1900 metaka, 10 šatorskih krila, 12 uniformi i 2 pisaće mašine.[5]

22. 3. 1944: minerski vod Kamniško-zasavskog odreda minirao je potporne stubove električnog dalekovoda Trbovlje — Zagorje. Pogon u Trbovljama i Zagorju stajao je više časova.

20. 3. 1944: minerska četa Kamniško-zasavskog odreda minirala je prugu Celje — Laško; saobraćaj je bio prekinut 8 časova.

26. 3. 1944: ista minerska četa ponovo je minirala prugu Celje — Laško. Na minu je normalnom brzinom naišao teretni voz. Uništeni su lokomotiva i 10 vagona. Saobraćaj je bio prekinut 18 časova.

29. 3. 1944: noću je minerski vod Kamniško-zasavskog odreda ponovo izveo vanredno smelu diverzantsku akciju u kojoj su bili potpuno uništeni kompresorski uređaji u rudniku uglja u Zagorju. Sa ranijom akcijom, u kojoj su bile uništene crpke, sada će rudnik biti duže vremena onesposobljen za rad."

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Jože Borštnar, s. r. (M.P.) Komandant major: Mile Kilibarda, s.r.

[5] Vidi dok. br. 142.
[6] O aktivnosti 26. i 29. marta 1944. vidi dok. br. 146 i 149.

IZVEŠTAJ ŠTABA 14. NO DIVIZIJE OD 4. APRILA 1944. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

STAB
XIV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 4. aprila 1944. u 14 časova

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I FOS

na položaju.

Izvestaj od 26. marta do 3. aprila 1944.

I U. B. Tone Tomšiča:

I U. B. zajedno sa VI U. B. izvršila ja akciju na Moravče u noći 19/20. marta o. g. Dok je VI U. B. preuzela osiguranje, I U. B. direktno je napadala neprijateljsko uporište. Za likvidaciju kapelanije, gde se nalazilo 18 žandarma, bio je određen 2. bataljon. a za narodni dom, gde je bilo 12 policajaca, 1. bat. Drug: bataljon je nesmetano blokirao kapelaniju nk taj način što je zaposeo sve susedne kuće i minirao zgradu. Kroz nastali otvor jurišao je u prizemlje odakle se neprijatelj povukao na I sprat i u podrum. Naši su se "sled suviše jake neprijateljske vatre morali povući iz zgrad . i posle toga su zgradu zapalili. Zapadna polovina zgrade, koja je bila srušena usled miniranja, izgorela je dok ostali deo nije hteo da gori iako su ga polili sa 30 1 benzina i 20 1 petroleuma. 1. bataljon je stigao pred narodni dom ali ga je neprijatelj još ranije primetio. Uprkos jurišu nije se moglo prodreti kroz vrata, zato su minirali zapadni deo zgrade i zapalili je. Četa iz VI U. B.. koja je došla u pomoć i pokušala ući u zapaljenu kuću. takođe nije uspela.

Nemamo tačnih podataka o nemačkim gubicima. Zarobljena su dva žandarma Slovenca, koje je I U. B. poslala u štab zone.

Plen: 1 puška, 2 pištolja, nešto spreme i uniformi.

Akcija nije potpuno uspela usled nedostatka teškog oružja i zato što su se Nemci povukli iz bunkera u podrum.

Naši gubici: 2 mrtva, 2 ranjena i 2 nestala.[2]

22. III I U. B. zajedno sa dva bataljona VI U. B. postavila je zasedu kod sela Trnjave, na putu Krašnja — Lukovica. U za-

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 334/1.
[2] Vidi dok. br. 51. 68, 141 i 153.

sedi se nalazio 2. bat., dok je 1. bat. bio u rezervi. Oko 12 čas. i 30 min. stigla su tri automobila. Zaseda je otvorila vatru na njih i uništila jedan kamion i jedan policijski autobus, dok je prvi uspeo da brzom vožnjom umakne. Posle polučasovne borbe likvidirali su zajedno sa 1. četom VI U. B. sve Nemce. Sve jedinice su se zatim povukle u selo Vrh. U 17 časova stigli su Nemci na kamionima i pešice na to mesto i zapalili 3 kuće. Jedinice I i VI U. B. su se odmah vratile, ali su Nemci već bili odmaglili.

Plen: 1 pm „Brno" sa 13 šaržera
1 engleski automat
12 „mauzer" pušaka,
2 pištolja
18 ručnih bombi i veću količinu odeće i obuće.

Neprijateljski gubici: Likvidirano je bilo 18 Nemaca.

Naši gubici: 1 teže ranjen i 2 lakše.[3]

Noću 22/23. marta o. g. I U. B. stigla je na Mali Rakitovec gde je držala osiguranje prema Šmartnu — Krašnji — Lukovici. Švapska kolona od oko 200 [ljudi] nadirala je od Šmartnog u pravcu Rakitoveca a druga, nešto manja, iz pravca Kozjaka. Između Pšajnovice i Rakitoveca zaseda u jačini jedne čete udarila je u 16 časova na nemačku kolonu i uprkos jurišu Nemaca. koji je bio odbijen bombama, držala položaj dok nije pristigla manja kolona iz Krašnje i obasula ih vatrom u levi bok. Kompletan bataljon i jedna četa imali su zaposednute položaje severno od Rakitoveca, jedna četa južno od Rakitoveca, dok je 2. bat. VI U. B. imao [jednu] u produžetku našeg levog krila, drugu na položajima prema Kozjaku a treću u rezervi na Vel. Rakitovecu. Pošto su Nemci napredovali toliko da su pucali u selo i zapaljivom municijom zapalili senaru, I U. B. povukla je komoru i četu sa položaja južno od Rakitoveca. Kolona koja je dolazila sa Kozjaka, pošto je jurišem proterala četu VI U. B. prodrla je u Vel. Rakitovec i pucala na komoru i rezervnu četu 2. bat. VI U. B. koje su se kretale prema našim položajima. Čete I U. B. ostale su na položajima iznad sela sve dotle dok se Nemci u 21 čas nisu povukli iz zapaljenog sela. Jedinice I U. B. su ih tom prilikom stalno obasipale vatrom. Nemci su na tu vatru odgovarali mitraljezima i minobacačima.

Naši gubici: 7 mrtvih, 9 ranjenih i 10 nestalih. Među mrtvima bio je i dr Kolar,[4] sanitetski referent XIV divizije.

Neprijateljski gubici: 40 mrtvih i oko 50 ranjenih.[5]

[3] Vidi dok. br. 68.

[4] Di- Stane Kolar. Foginuo 23. marta 1944. u Zgornjem Rakitovecu, kod Lukovice. Vidi dok. br. 64.

[5] Vidi dok. br. 64 i 68.

II U. B. Ljube Šercera

II U. B. se 25. III nalazila na sektoru Paški Kozjak. Oko 12 sati počeli su da nadiru Nemci u jačini od 350 [ljudi] iz tri pravca. Patrola II U. B., koja je bila poslata u pravcu pruge, ubila je 3 Nemca a ranila 4, među njima i jednog nemačkog oficira. II U. B. nedostaje patrola od tri čoveka koja je bila odsečena od glavnine. Tom prilikom bila su dva ranjena, od kojih je jedan zam. politkomesara Brigade drug Ivo[6]. II U. B. se usled suviše velike neprijateljske nadmoćnosti povukla na položaje prema Basališću gde je držala položaje do noći, posle čega se neprijatelj povukao.

Tačni gubici neprijatelja nisu nam poznati.

Noću 25/26. III II U. B. prebacila se na sektor Pohorje.

Noću 26/27. III 1. bataljon II U. B. otišao je u akciju na železničku stanicu G. Dolič gde je spalio stanicu i uništio telefonske uređaje.

Plen: 1 telefonski aparat i nešto odeće. Uništeno je oko 3 km telefonske linije.[7]

2. bataljon bio je u toku noći u rekviziciji u Št. Florijanu. odakle je doneta veća količina hrane.

XIII S. N. O. B. Mirka Bračiča:

XIII S. N. O. B. se 23/24. III prebacila iz Graške Gore na sektor Sv. Danijel. Jedan bataljon je otišao u zasedu i očekivao voz i kamione na putu Dovže — Mislinja. Pošto je, međutim, II U. B. srušila telefonske stubove na sektoru Mislinja — Velenje, te je time bila prekinuta telefonska veza Slovenj Gradec — šoštanj — Celje, voz nije stigao već je ostao u Slovenj Gradecu. Za to vreme četa XIII S. N. O. B. demontirala je telefonske uređaje na železničkoj stanici Dovže i posle odlaska je zapalila. U međuvremenu se na stanici sakupilo oko 50 civila kojima su naši borci objašnjavali našu borbu. Civili su bili oduševljeni time što su naši borci bili preko dana u dolini. U isto vreme iz Slovenj Gradeča pošlo je 5 kamiona vojnika ali čim su ugledali stanicu u plamenu vratili su se odmah u Slovenj Gradec, naročito zbog toga što su im civili pričali da u dolini ima na hiljade partizana.

25. III kod Sv. Danijela održan je miting na koji smo doveli oko 60 ljudi. Na mitingu su čuli našu pesmu i govor o našoj narodnooslobodilačkoj borbi. Govorio je poiltkomesar divizije drug Stane Dobovičnik — Krt.

XIII S. N. O. B. je 26/27. III bila u selu Zalesnik. Predveče je brigada pošla u selo Zavodnje. Ljudstvo se hranilo po ku-

[6] Janez Ken k
[7] Vidi dok. br. 125, 146 i 149.

čama. Narod je s radošću primao našu vojsku. U 8 sati uveče održan je u tom selu miting kome je narod prisustvovao u velikom broju. Na mitingu je govorio politkomesar divizije drug ""Stane Dobovičnik. Kombinovani pevački hor divizije i XIII S. N. O. B. pevao je partizanske i narodne pesme. Posle završenog mitinga 1. bat. krenuo ie u Topolšicu gde je izvršena rekvizicija kod raznih ..šturmfirera" i trgovaca. Istovremeno je divizijski lekar dr Žiga[8] izvršio sa svojim pomoćnicima rekviziciju sanitetskog materijala. Za to vreme su ostali članovi Štaba divizije posetili bolesnike i sestre i razgovarali sa njima o našoj oslobodilačkoj borbi.

Pred jutro bataljon XIII S. N. O. B. otišao je na sektor Šmihel — Mozirje, dok je 2. bataljon bio u zasedi iznad Črne. Za to vreme zam. komandanta Divizije drug major Luka[9] i politkomesar Divizije drug Stane Dobovičnik ostali su u zaštitnici i nastavili razgovor sa osobljem. U međuvremenu stigli su Nemci iz dva pravca u Topolšicu. Zaštitnica je raspalila po Nemcima i pod borbom se povlačila pred nadmoćnijim neprijateljem za kolonom. Pošto je stigla druga kolona Nemaca iz pravca Št. Florijan, udarila je iznenada po zaštitnici sa boka te je tom prilikom poginuo politkomesar divizije drug Stane Dobovičnik i mitraljezac. Politkomesar divizije drug Stane Dobovičnik nije mogao biti odnesen jer je zaštitnici nestalo municije a ostala kolona bila se već jako udaljila i nije mogla odmah pozvati u pomoć a neprijatelj je bio veoma nadmoćan.

2. bataljon XIII S.N.O.B. bio je čitav dan u zasedi iznad Črne, i to iznad samog uporišta, ali nijedna patrola nije izašla iz uporišta. Za to vreme je ovaj bataljon sakupio oko 50 rudara i govorio im o našoj narodnooslobodilačkoj borbi. Tri rudara odmah su se javila u našu vojsku.

Politički rad po brigadama:

Prorađivala se tekuća literatura iako smo je kasno primili. Govorilo se takođe o našoj političkoj vlasti, o AVNOJU, i to naročito sa novomobilisanim borcima. Čitale su se i komentarisale radio-vesti iako ih rede dobivamo jer nemamo radio-aparat.

Dopunski izveštaj o akciji 3. bat. I U.B. T.T.

3. bataljon I U.B. T.T. izveo je 27. III akciju u Rečici kod Mozirja. Zapalio je tri automobila, od kojih jedan luksuzni, ubio 3 oficira, jednog teško ranio, posle čega se, usled pristizanja nemačke pomoći, morao povući na Radegundu. Kada su

[8] Dr Milan Červinka
[9] Tone Vidmar

Nemci u jačini od 220 [ljudi] stigli do Radegunde, bataljon, koji broji 70 drugova, jurišao je sa dve strane na nemačke bandite i gonio ih do Mozirja kuda su. prema izjavi civila, dovezli 6 mrtvih i 12 ranjenih. Ljudstvo iz okoline Mozirja sa oduševljenjem je posmatralo kako se naši partizani voze automobilom koji su zaplenili od Nemaca, u njemu se odvoze u Rečicu i tamo pucaju na Nemce. To su, navodno, bili prvi slovenački partizani koji su se vozili kamionima u Štajerskoj.

U prilogu šaljemo brojno stanje i naoružanje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara: Komandant-major: i

BR. 97

NAREĐENJE ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 4. APRILA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA DA SE PRIPREME ZA PREDSTOJEĆE AKCIJE'

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj. 4. IV 1944.

ŠTABU VIII. IX I X BRIGADE
NOTRANJSKOM ODREDU I
ARTIL JERIJSKOM DIVIZIONU

Položaj

Jedinice VII korpusa {Dripremaju veće operacije u kojima će učestvovati cela naša divizija sa Notranjskim odredom. U glavnom napadu učestvovati će snage naše divizije.[2] zato potrebno što pre izvršiti sledeče:

1. Artiljerijski divizion pripremit će 2 haubice 100 mm i 2 poljska topa 75 mm sa potrebnom količinom municije, da se akcija može produžiti u koliko bude potrebno Divizion mora biti spreman tako da za 24 časa po datom naređenju može stupiti u akciju.

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS. f. 198 VI.

[2] Verovatno se cdnosi na ponovan napad na R bnicu (vidi dok. br. 118).

/

Štabovi brigada izvršit će popunu municije za brdske i protivtenkoivske topove i za teške i lake bacače, kao i municiju za mitraljeze i puškomitraljeze.

2. Inženjersko-tehničke čete snabdeti sa potrebnim oružjem i materijalom. Izvršite pregled nad bombaškim odeljenjima i minerskim vodovima. Morate specijalne jedinice snabdeti sa potrebnim materijalom.

3. Napravite potrebne skice za uporišta i to: VIII brigada za Velike Lašče a X za Ribnicu. Upoznati komandni kadar sa pojedinostima na tim uporištima. Akcija će biti oko 10. o. meseca. Za to vreme brigade prikupiti i svakodnevno vršiti vojne i političke pripreme za akciju. Akcija koja nam bude dodeljena može i mora uspeti.

U vezi sa dostavljenim direktivama za našu novu taktiku protiv neprijatelja[3], činimo sledeći raspored jedinica:

a.) VIII brigada smestiće se na sektoru Marolče, Gašpinovo, Hudi Konec. Preska sa zadatkom da se po jedinicama vrši intenzivna priprema za naše buduće akcije. Zadatak brigade je da kada naiđe neprijateljska kolona da se sa svim svojim snagama baci na kolonu i da uništava i uznemiruje pobočnice Telefonska veza mora se odmah uspostaviti između svih bataljona.

b.) IX brigada ostaje na svojim starim položajima sa istim zadatkom. Brigada se mora raspitati preko obaveštajne službe kada dolazi neprijateljska kolona iz Ribnice ka Kočevju i obratno pa zatim sa svim svojim snagama udariti po neprijatelju. Brigada mora postavljati iznenadne zasede blizu Kočevja i opkoljavati i zarobljavati neprijateljske patrole koje se kreću iz Kočevja. Preduzeti sve da se brigada što pre vojnički i politički uzdigne. Telefonska veza mora se odmah uspostaviti između bataljona. Brigada će takođe postavljati iznenadne zasede što bliže Ribnici sa svoga sektora i neprijateljske patrole opkoljavati i zarobljavati.

c.) X brigada smestit će se na sektor Velike Bloke. Nova Vas, Studenec sa zadatkom da sa manjim grupama vrši izbacivanje vlakova na pruzi Logatec — Ljubljana. Glavni zadatak brigade je da se što bolje pripremi vojnički i politički za predstojeću akciju u kojoj će direktno učestvovati u napadu.

d.) Artiljerijski divizion smestit će se u Ravne sa zadatkom da se čitav divizion kompletira sa municijom te da popravi oprugu na haubici koja je pokvarena. Divizion mora biti spreman tako da za 24 časa može stupiti u akciju po datom naređenju od ovog štaba.

[5] Vidi dok. br. 74.

E.) Notranjski odred smestit će se: Klance, Bločice sa zadatkom da uništava i likvidira neprijateljske vlakove na pruzi Logatec — Ljubljana. Takođe odred će posvetiti naročitu pažnju na vojničku i političku izgradnju. Bataljoni moraju biti između sebe povezani telefonski.

Štab divizije nalazi se na Petrincima, kamo slati svoje izveštaje.

SMET FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Janko Rudolf (M P.) Komandant-kapetan: Pet. Brajović

BR. 98

IZVEŠTAJ ŠTABA 5. SLOVENACKE BRIGADE „IVAN CANKAR" OD 4. APRILA 1944. ŠTABU 15. NO DIVIZIJE O RASPOREDU BATALJONA I O BORBAMA KOD DOLENJIH I GORENJIH LAKOVNICA«

STAB
V SNOUB „IVAN CANKAR"
položaj, 4. 4. 1944.
br. 11

GLAVNOM ŠTABU, ŠTABU XV DIVIZIJE I SVIM JEDINICAMA POD KOMANDOM V SNOUB

položaj

Operativni izveštaj za 3. 4. 1944.

Brigada se nalazi na sektoru na desnoj obali reke Krke u okolini Novog Mesta, sa zadatkom da spreči svaki neprijateljski ispad iz Novog Mesta. Štab brigade je u Podgradu.

Raspored jedinica:

I bataljon: štab (u Zajčjem Vrhu) i tri čete. Jedna četa smeštena na Suhadolu. Zadatak ovog bataljona je da kontroliše teren od Cikave do Javorovice; jedna četa u zasedi na Verdunu.

[1] Original (psan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 189/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano je crvenom olovkom: „oper", a mastilom „620". Poslednji pasus pod „PS" dopisan je mastilom.

II bataljon: štab (u V. Podljubenu) i ostalo ljudstvo. Ima zadatak da kontroliše teren od reke Krke do Marofovog zamka i do Sv. Roka.

III bataljon: štab bataljona (u G. Lakovnicama) i ostalo ljudstvo. Ima zadatak da kontroliše teren prema Sv. Roku i Pogancama. Jedna četa u zasedi na koti 333.

Top. baterija: ojačana sa 30 ljudi I diviziona. Stab (u G. Težkoj Vodi) i sve ostalo ljudstvo. 15 ljudi u zasedi na Verdunu. Ima zadatak da kontroliše sektor Pogance — Gotna Vas — Žabja Vas. *Inžinjerijska četa:* smeštena u Podgradu. Upućuje patrole ka Dolžu i Cerovcu. Određena je za osiguranje štaba brigade.

Borbe: Naša brigada vodila je borbe na sektoru III bataljona. Neprijatelj, jačine 300 be-ga i Nemaca, naoružanih sa 6 teških mitraljeza, 1 teškim i više lakih minobacača te većim brojem lakšeg automatskog oružja, izvršio je u jedan čas ispad iz Novog Mesta. U 5.30 naša patrola sukobila se sa neprijateljem na Ruperč Vrhu. Pola sata kasnije pojavile su se tri kolone od po 100 ljudi. Jedna kolona nadirala je iz Ruperč Vrha kroz šumu i duž pruge ka Sv. Florijanu. Druga kolona ka Stranskoj Vasi. treća kolona levo od Stranske Vasi prema D. Lakovnicama. III bataljon je nakon prvih pucnjeva poseo položaje G. i D. Lakovnice i pojačao zasedu kod Sv. Roka. U pola šest je neprijatelj izvršio juriš na G. i D. Lakovnice koii je odbijen. Prva kolona koja je nadirala iz Ruperč Vrha kroz šumu pored Birčne Vasi i ispod Sv. Florijana izbila je u desni bok [III bataljona] na G. Lakovnicama te sa boka gađala naše položaje. Zbog snažne artiljerijske vatre iz Novog Mesta na naše položaje bataljon se povukao iznad sela i tu zaposeo položaje. Kad je pristigao u pomoć II bataljon sa dve čete, izvršen je juriš u selo G. Lakovnice. Tu su se nalazili samo be-ga koji su pvoterani u D. Lakovnice. Zatim je neprijatelju pristiglo veće pojačanje iz Stranske Vasi, pretežno Nemci sa automatima, te je odbacio naše snage iz G. Lakovnica, koje su opet posele položaje iznad sela. U selu su vođene ogorčene borbe bambama sa bliskog odstojanja u kojima je neprijatelj pretrpeo velike gubitke. Već u pola osam izdato je naređenje topovskoj bateriji da svim snagama, sa pravca G. Težke Vode, napadne neprijatelja, zaposedne položaje Rajnovšče — Rakovnik i spreči neprijatelju povlačenje iz G. Lakovnica. Kako je neprijatelj u jačini od 100 ljudi i dva tenka nadirao i iz Gotne Vasi. topovska baterija nije mogla odmah da krene, jer nije mogla utvrditi namere neprijatelja. Stigla je na položaj tek u 12 časova kada se neprijatelj već povlačio u paničnom bekstvu. Kad su naše snage ustanovile da neprijatelj u Stranskoj Vasi utovaruje mrtve i ranjene u kola.

izvršen je iznenadan juriš u selo G. Lakovnice i neprijatelj nateran u bekstvo. Neprijatelju je uspelo da pod zaštitom snažne vatre odvuče mrtve i ranjene, ali je naš prodor bio tako brz da smo kod Rajnovšča opkolili i uništili nekoliko neprijateljskih vojnika. Celokupne naše snage gonile su neprijatelja do samog uporišta i izbile čak na ivicu šume kod Novog Mesta. Povlačenje neprijatelja štitila je artiljerija snažnom vatrom. Kad je neprijatelj u paničnom bekstvu stigao u Novo Mesto, krenulo je odmah 2 tenka i 100 ljudi sa namerom da prikupe mrtve i ranjene.

Naše snage su se već ranije povukle na stare položaje te je neprijatelj stigao do Ruperč Vrha, iz tenka gađao zasedu na Sv. Florijanu i nakon 1-časovnog zadržavanja povukao se. Zici to vreme naše snage nisu stupile u borbu, jer neprijateljeva pešadija nije dulje nastupala. Sve neprijateljske snage, koje su naterane u bekstvo, povukle su se u 13 časova.

Akcija se odvijala sasvim dobro, sem zakašnjenja topovske baterije i XV brigade, koja je od komandanta XV divizije dobila zadatak da posedne položaje duž pruge i spreči svako povlačenje neprijatelja. Akcija je bila uspešna, ali ne u takvoj meri kako je zamišljeno da se neprijatelj u potpunosti uništi. Plen od neprijatelja: zaplenjena je 1 radio-stanica (ispravna), 3 mauzer i jedna italijanska puška, 1 raketni pištolj. 1500 metaka za laku bredu, jedan ranac municije za grčki mitraljez. 100 mauzer metaka, tri odela od poginulih i samar ubijene mule. Neprijateljski gubici: 40 — 50 mrtvih i isto toliko ranjenih.

Naši gubici: poginuo je politkomesar III bataljona drug Škerij Lovro i 3 druga; ranjeni: 1 teže i 8 lakše.

Komandni kadar: držao se dobro, kao i niži rukovodioci, sem nekolicine. Moral ljudstva bio je dobar, naročito pri kraju, kad se neprijatelj u panici povlačio.

U akciji su sve vreme učestvovali dva člana štaba brigade i to: operativni [oficir] brigade drug Jesen[2] i zam. komandanta drug Mito.[3]

Vojna nastava po bataljonima:

I bataljon: pešadijski egzercir. pozdravljanje, čišćenje oružja.

II bataljon: Akcija — vojne nastave nije bilo.

III .. : .. vojne nastave nije bilo.

Top. baterija: .. .. .. ,,

Inžinjerijska četa: u pripravnosti.

[2] Vinko Mojškerc
[3] Svetolik Jovanović

Politička nastava po bataljonima:

I bataljon: politički čas o II zasedanju AVNOJ-a, pregled događaja.

II bataljon: političke nastave nije bilo — akcija.

HI » n « m m

Top. baterija: „ „

Inžinjerijska četa: u pripravnosti.

PS.

Danas 4. 4. 1944. u 6.15 časova neprijatelj je sa devet aviona bombardovao i mitraljirao Podgrad, Vinju Vas i duž ivice šume. Naših gubitaka nije bilo, sem 1 lakše ranjenog. Kod civilnog stanovništva bilo je 7 mrtvih. Srušena je jedna stambena zgrada i zapaljen jedan manji štagalj.

S.F. - S. N.

Politkomesar	Operativni oficir:	komandant-kapetan
Picelj[4]	Jesen	Dragan[5]

(M.P.)

P.S. Sigurnih podataka o motorizaciji još nemamo, bio je oštećen 1 tenk i 1 kamion na kome su se nalazili vojnici. Zarobljen 1 Nemac.

[4] Ivan Picelj
[5] Alojz Dragan

IZVEŠTAJ ŠTABA ISTARSKOG NOP ODREDA OD 4. APRILA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ[1]

STAB ISTARSKOG ODREDA
Na položaju, 4. 4. 1944.
br. 239/4

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Nedeljni izveštaj o radu u našim jedinicama

Politička nastava i vojne vežbe nastavljaju se u svim našim jedinicama.

Rad naših jedinica sastoji se u: držanju zaseda, patroliranju i mobilizaciji. Kako se vidi iz dnevnih izveštaja, svi naši bataljoni nalaze se uvek na istim položajima, samo I bataljon se nešto povukao zbog suviše velike koncentracije neprijatelja u centru slovenačke Istre. Ipak odavde još uvek nastavlja sa patrolisanjem i mobilizacijom. Novomobilisane šalje III bataljonu, koji ih prati do Notranjskog odreda.

28. pr. m. patrola III bataljona napala je italijanske finanse koji su patrolirali cestom Materija — Markovščina. U toj akciji bilo je ubijeno 6 finansa a jednog smo uhvatili živog, jer se predao.

U toj akciji zaplenili smo sledeče oružje: 3 puške, 1 automat i nešto spreme.[2] Odmah posle napada italijanski finansi napravili su ispad iz uporišta. Stigli su do mesta napada, ali je zbog velike čistine naša patrola menjala položaj, kuda je neprijatelj nije sledio.

29. pr. m. naš II bataljon izviđao je položaje oko nemačkog uporišta Ilirska Bistrica. Sledećeg dana postavio je zasedu oko uporišta i počeo gađati varoš, i to kasarnu. Kako vreme nije bilo pogodno, bataljon se posle nekoliko časova povukao sa položaja. Bataljon je napustio položaje jer je neprijatelj, uprkos tome što je bio u prvim trenucima iznenađen, napravio ispad, a zasede koje je držao neprijatelj počele su vršiti pritisak u pravcu uporišta. Imali smo samo jednog lakše ranjenog dok je neprijatelj imao dva mrtva i više ranjenih. Istog dana sukobila

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 296/11.
[J] Vidi dok. br. 88.

se naša patrola sa nemačkom zasedom na žeiezničkoj pruzi; patrola je morala menjati položaj, jer je stigao blindirani voz.

31. pr. m. patrola istog bataljona oborila je 3 stuba železničke električne linije. Saobraćaj Rijeka — Bistrica bio je zbog toga u prekidu 40 časova.

2. o.m. patrola I bataljona napala je nemački kamion koji je nastavio put, ali se malo pre uporišta zaust.ivio i vojnici su nastavili put peške. Istog dana je ista patrola napala nemački kamion, za kojim su išla još 4 druga, ali pošto je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji, patrola se povukla. U tim akcijama bilo je više Nemaca ranjeno i mrtvo. Njihov broj se do danas nije mogao utvrditi.[3]

1. o.m. stigao je drug Anton Požar, komandant novoformiianog odreda, i doneo sa sobom naređenja izdata od adresanta. Od juče smo otpočeli sa sređivanjem [prilika]. Komandant i načelnik štaba došli su u II bataljon da postupe po zahtevima u naređenju. Stigao je i II bat. IX SNOB. o kojem smo već odlučili i podelili ga u tri čete. Jednu od njih [dodelićemo preostalom ljudstvu koje je zadržao] novoformirani štab odreda.

30. pr. m. krenuo je na put transport od 134 novomobilisana borca. 2. o.m. krenuo je drugi transport novomobilisanih boraca — 137 ljudi.

1. o.m. II bataljon je održao miting na kojem je prisustvovalo preko 300 ljudi. Na mitingu je bilo više drugova iz bataljona.

28. pr. m. držao je I bataljonu politički čas politkomesar bataljona. Govorio je o borbi koju vodi slovenačka omladina i objašnjavao borcima kako se treba čuvati od špijuna izdajnika Rupnika i Mihailovića. Dana 29. držao je politički čas zam. politkomesara i tumačio tekst iz lista ..Mladina", organa ZSM.[4] 30. pr. m. držao je politički čas zamenik politkomesara bataljona: objašnjavao borcima kakve je odluke AVNOJ doneo u pogledu Slovenačkog primorja. 31. držao je politički čas politkomesar bataljona i govorio borcima o disciplini prvih partizana i da je se moraju pridržavati vojnici NOVJ. 1. o.m. držao je politički čas, u istom bataljonu, zam. politkomesara bataljona i upoznao borce sa držanjem koje treba da imaju prema civilnom stanovništvu. 2. o.m. držao je politički čas komesar bataljona. Na toj nastavi bili su prisutni novomobilisani borci koji su određeni za transport. Komesar je . ..

28. i 29. držao je politički čas u II bataljonu zam. politkomesara bataljona, koji je objašnjavao borcima kako da se čuvaju od izdajnika i slugu nemačkog okupatora. 30. i 31. držao je politički čas komesar bataljona, koji je skrenuo naročitu pažnju

[3] Vidi dok. br. 107.

[4] Zveza slovenske mladine = Savez slovenaćke omladine

na držanje koje treba da imaju vojnici NOV i POJ prema civilnom stanovništvu. 1. i 2. o.m. držali su politički čas komesar bataljona i njegov zamenik. Naglašavali su da i poslednji Slovenac treba da uzme pušku i tuče okupatora, i uzroke koji su naterali svesne Slovence u borbu za oslobođenje domovine. Iznesena je i kratka biografija druga Tita.

U III bataljonu 28. i 29. držao je politički čas komesar bataljona, koji je govorio o velikoj ulozi Komunističke partije u redovima NOV i POJ. 30. i 31. držao je politički čas komesar bataljona. 31. bili su [prisutni] i novomobilisani borci. Tumačio im je da slovenačka zemlja pripada Slovencima i zato Slovenci koji su svesni toga moraju progoniti neprijatelja na svakom njegovom koraku.

1. i 2. o.m. držao je politički čas politkomesar bataljona i naglašavao da svaki Slovenac treba da tuče okupatora dok ne bude oteran iz naše zemlje. Na političkim časovima bili su prisutni i novomobilisani borci.

3. o.m. napadnuta je nemačka kolona sastavljena od jednog automobila i 3 kamiona. Prvi kamion je bio razbijen, a svi Nemci u njemu su poginuli; bilo ih je šest. Vozilo se survalo pored puta. Pošto su druga dva kamiona bila puna vojske koja se iskrcala i počela opkoljavati našu zasedu. ova se povukla. U tom napadu nismo imali gubitaka. O tačnim gubicima neprijatelja javićemo čim dobijemo podatke.

U svim bataljonima čitaju se svakog dana radio-vesti.

Zbog dokomandovanog II bataljona X[5] SNOUB, nismo danas poslali pregled brojnog stanja operativnom odseku, jer nemamo tačan uvid.

Situacija na terenu vidi se iz izveštaja koje dostavlja obaveštajni centar odreda.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Odsutan

Za komandanta:
Majcen Ivan

[5] Pogrešno. Treba: ,.IX:'.

NAREDBA PARITETNOG ŠTABA OD 5. APRILA 1944. O POSTAVLJENJU ŠTABA TRŠĆANSKE UDARNE BRIGADE „GARIBALDI"[1]

PARITETNI STAB[2] IX KORPUSA NOV I POJ
I KOMANDE ODELJENJA I UDARNIH BRIGADA
„GARIBALDI"
Položaj, 5. aprila 1944.

U STAB UDARNE TRŠĆANSKE BRIGADE „GARIBALDI"

1. za v.d. komandanta brigade drug
2. za v.d. zamenika komandanta drug Giacuzzo Riccardo
3. za v.d. politkomesara drug Abram Mario
4. za v.d. zam. politkomesara drug Kenda Vladimir

Novopostavljeni štab preuzima svoje funkcije sa današnjim danom.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za komandu odeljenja i udarnih brigada „Garibaldi"
Mario

Za štab IX korpusa NOV i POJ
Komandant-pukovnik
Ambrožič

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 277. Imena članova Štaba pisana su mastilom.

[2] Paritetni štab su sačinjavali jedan član Štaba 9. korpusa NOVJ i zastupnik Komande odeljenja i udarnih brigada „Garibaldi" (vidi dok. br. 114).

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 5. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA U REJONIMA CRNA VAS — PIJAVA GORICA I KOČEVJE — RIBNICA[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 5. IV 1944.
Br. op. 208

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Dnevni izveštaj:

Sektor Kočevje: Stanje posade u Kočevju je nepromenjeno. posada broji oko 500 belogardista i oko 200 Nemaca. Naoružanje: 5 tenkova, 6 topova kalibra 75 — 100 mm. 2 protivtenkovska topa, 8 teških minobacača, 4 autoblinde i 8 kamiona.

Sektor Velike Lašče: U Velikim Laščama je neprijateljska posada od 600 ljudi, od toga 100 Nemaca. Naoružanje: 6 topova kalibra 75 mm. 4 teška i 6 lakih minobacača i 10 teških mitraljeza.

Sektor Ribnica: U Ribnici je oko 300 belogardista i 100 — 150 Nemaca. Naoružanje: 10 — 12 teških mitraljeza, 2 teška i 3 laka minobacača. 1 top kalibra 75 mm. 2 tenka PZ KW 4 i 1 tenk P Z K W 1 .

Sektor Barje: Črna Vas 60 ljudi bg. Naoružani su sa 2 laka minobacača, 1 teškom bredom i imaju 6 mitraljeza. Imaju još 2 nedovršena bunkera. Nastanjeni su u školi, a štab se nalazi u Mokarevoj kući. U Pijavoj Gorici posada broji oko 200 ljudi. Imaju 1 teški i 4 laka minobacača, 2 teške brede, 15 lakih mitraljeza. Osmatračnica je u crkvi gde je i mitraljesko gnezdo. Utvrđeni su bunkerima i žičanom preprekom. U Podpeči je oko 40 belogardista, a u Notranjim Goricama 70.

Sektor Rakek: Posada ima oko 200 neprijateljskih vojnika, od toga 90 Nemaca.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 27/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „424—AA", a crnom olovkom ,.oper"_

Ravberkc manda: Stanje je nepromenjeno.

Štab divizije nalazi se na Gori.[2]

IX brigada: Jedna četa 1. bat. je noću 3/4. napala Kočevje, a druga Ribnicu. Napad na Kočevje započeo je u 21 čas iz pravca Šalka Vas — Rudnik. Patrole, koje su bile na krilima, javile su da je neprijatelj izvršio ispad iz Kočevja i namerava da opkoli četu. Četa je odmah zaposela nov položaj. Uskoro zatim neprijatelj je okružio prvobitni položaj, a naši su ga napali jakom vatrom. Neprijatelj je takođe pokušao da okruži nove položaje čete, ali bez uspeha. Posle kraće borbe četa se vratila zbog svanuća u svoj kantonman. gde je stigla u 9 časova. Četa koja je napadala Ribnicu u pravcu železničke stanice, započela je napad u 20 časova. Neprijatelj je na napad ove čete odgovorio jakom vatrom, a posle pola noći je gađao položaje ove čete teškim minobacačem i topom. Kada je svanulo, četa se vratila u svoj kantonman u selu Hrib. Neprijateljski gubici nisu poznati. Čete u napadu nisu imale žrtava.

I bataljon, koji je smešten u selu Hrib, poslao je jednu četu u pravcu Žužemberka da osigura taj pravac. III bataljon nalazi se u selu Hinje, a II bataljon u selu Hrib.

X *brigada:* Štab brigade, inženjerska četa, baterija i 1. bat nalaze se u Novoj Vasi, 2. bat. u Velikim Blokama, 3. bat. u Studencu a 4. bat. u Ulaki. Odmah posle dolaska jedinica na određeno mesto preduzeto je osiguranje kantoninana sa stražama, patrolama i kružnim patrolama. Noću 3/4. o.m. 2. bat je otišao zajedno sa minerima da minira prugu Logatec — Planina. Pošto ih je neprijatelj primetio, oni su odmah otišli na drugo mesto, i to bliže ka stanici Planina, i minirali prugu. Kada je voz stigao mine zbog neispravnih upaljača nisu eksplodirale. Naši borci su zatim napali voz mitraljeskom vatrom. Od Planine su se na biciklima dovezla 2 Nemca, na koje su naši pucali i ostali su ležati u blizini bunkera. Pruga je zatim ponovo minirana i bilo je uništeno 16 šina. Uskoro zatim stigao je voz da popravi porušenu prugu. Iz vagona su se iskrcali Nemci i naši su na njih otvorili vatru. Tom prilikom bilo je ubijeno 10 neprijateljskih vojnika. Odmah zatim stigao je iz Rakeka oklopni voz, zbog čega naši' nisu mogli pokupiti oružje poginulih neprijateljskih vojnika, i zbog čega su morali da se povuku. U toj akciji je 2. bat. imao 3 ranjena. 3. bat. je iste noći napao Rakek i uporište Srnjak. 3. četa ovog bataljona napadala je istočno od Rakeka i štitila ostale borce od ispada iz Rakeka, a 2. četa je napadala

[2] Izveštaj o 8. SNO brigadi .,Fran Levstik" Redakcija je izostavila, jer je identičan tekstu u izveštaju 7. korpusa od 9. aprila 1944.

sam Rakek i žel. stanicu. 1. četa štitila je minere, koji su minirali prugu prema Postojni. Neprijatelj je na našu vatru reagovao vatrom iz puškomitraljeza i teških minobacača. Naš minobacač. koji se nalazio u sastavu 2. čete, gađao je minama žel. stanicu i Rakek. U borbi ovaj bataljon je imao 7 ranjenih i jednog mrtvog. Kada je svanulo, bataljon se vratio u svoj kantonman. 4. bat. je zaposeo položaje na Martinjem Vrhu[3] i kotu 563 i slao bojne patrole na stari put, sa zadatkom da osigura akciju 2. bat. koji je napao prugu. Jedna bojna patrola susrela se na putu sa neprijateljskom patrolom, koja je ispred naše odmah pobegla u Logatec. Jedna četa ovog bataljona vodila je borbu s neprijateljem koji se nalazio duž pruge. U tim akcijama bat. je imao 3 nestala. 1. bat. ostao je u kantonmanu Pikovnik sa zadatkom da ga osigura.

Artiljerijski divizion nalazi se u selu Topol i Studenec. Pripremao je municiju, merio i sušio barut za haubičke granate.

Notranjski odred: 1. bat. imao je zadatak da noću 3/4. napadne Ravberkomandu.[4] Napad nije pieduzet jer je vodič pogrešio put i nije dovezao bat. na pravi položaj. Akciju na železničku prugu izvršio je 2. bat. koji je minirao prugu bliže Postojni nego Ravberkomandi. Mineri su zapalili mine. na što je usledila jaka eksplozija. Bilo je uništeno oko 50 m pruge. Mineri su ponovo minirali prugu i ponovo zapalili položene mine. Prilikom prve i druge detonacije ukupno je bilo uništeno 14 šina. Posle završene akcije bat. je krenuo prema svome kantonmanu, a na pruzi je ostalo samo jedno odeljenje. U to vreme stigao je voz iz pravca Rakeka i naišao na razrušenu prugu. Odeljenje je gađalo voz i imalo nameru da ga uništi prilikom izbacivanja iz koloseka, ali mu to nije uspelo, pošto je već bio dan, a sa suprotne strane dolazio je oklopni voz. posle čega se i ovo odeljenje povuklo za bat.[aljonom]. Bataljon se sada nalazi u Grahovu. 1. bat. [se nalazi] u Gorenjem Jezeru, sa zadatkom da kontroliše teren prema Št. Petru na Krasu."' Ravberkomandi i Postojni, a 2. bat. kontroliše uporište Rakek. .

Vojni časovi: održani su u IX brigadi i art. divizionu. Prorađivao se sledeći materijal: peš. egzercir. stražarska služba, izgradnja bunkera za teški mitraljez, a u art. divizionu vežbe na nišanskim spravama i busoli.

[3] Odnosi se na Martinj Hrib.

[4] Zapovest Štaba 18. NO divizije za napad na neprijateljsko uporište Ravberkomandu se ne objavljuje, jer napad nije izveden. Original i kopija ove zapovesti, pisane 2. aprila 1944, nalaze se u Arhivu IZDG SRS. f. 11/III i 198/VI.

[5] Sada: Pivka

Inžinjersko-tehnička četa IX brig, napravila je zaseke na putu Mala Gora — Stari Log i završila prokopavanje puta u dužini od 8 m i dubini od 1V2 — 2 m.

Politički časovi: skraćenice u NOV. zaključci i odluke SNOS-a, Drugo zasedanje AVNOJ-a i njegovi zaključci i činovi u NOV.

Moralno i zdravstveno stanje divizije je dobro.

Naša divizija priprema sada brigade za predviđenu akciju.

Brojno stanje:	po spisku	2985
	u rashodu	246
	na licu	2739

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar-
Janko Rudolf

(M.P.)

Komandant
Kapetan:
Pet. Brajović

BR. 102

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 6. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI ISTOCNOKORUŠKOG NOP ODREDA[1]

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 6. 4. 1944.
Br. 639

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj Istočnokoruškog odreda:

17. 3. prerezala je 1. četa IKO[2] 20 telefonskih stubova i uništila telefonsku žicu između uporišta Bela i Železna Kapla.

19. 3. zapalila je 2. četa IKO zamak Plešivec ispod Uršk.? gore koji je neprijatelj pripremio za uporište i u koji bi trebalo

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 332/111. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastalom: „425 — AA".

[2] Istočnokoruški NOP odred.

da se useli dva dana posle akcije. Nastanjivanje je sada nemoguće.

21. 3. zapalila je 2. četa IKO državnu pilanu u Koprivni koja je sekla drvo za rudnik Žerjav Mežica. Pokupljeno je bilo 30 m kaiševa, izgorela je velika količina drveta. koje je bilo spremljeno za rudnik Mežica, i razbijeni svi telefonski uređaji.

21. 3. patrola zaštite štaba likvidirala je dva člana SS u Mežici. Bila je zaplenjena veća količina spreme.

25. 3. upala je 3. četa IKO u selo Šmarjeta, iznad Pliberka. razoružala 4 pripadnika ..Landwache'', od kojih je jedan bio ubijen jer se branio oružjem. Plen: 4 puške sa municijom.

26. 3. ista četa zapalila je rudničku električnu centralu u Podpeči, koja je snabdevala rudničke uređaje u reviru Helena mežičkog rudnika olova. Ovaj revir će time biti prilično ometan u radu.[3]

• * A. . *-*•:- " '

Izveštaj o padu američkog bombardera:

2. 3. o.g., prilikom preletanja američkog aviona preko naše teritorije, pao je kod Sv. Trojice američki avion tipa „Liberator". Posada nije bila u njemu. Od aviona je spaseno 8 mitraljeza. koji su prilično oštećeni i moraće se opraviti, oko 1000 metaka za te mitraljeze i 2 razbijene radio-predajne stanice. Koliko smo saznali 4 padobranca spustili su se kod Litije i pali u ruke Nemaca.[4]

Večeras će se izvoditi akcija na neprijateljsko uporište na sektoru 1. koju će preduzeti I i VI SNOUB.[5] Drug komandant Mile Kilibarda otišao je da sam rukovodi operacijama. O rezultatu ćemo izvestiti.

4. 3. poslali smo drugove koje ste tražili za pilotsku školu i inženjerijsku tehničku brigadu.

4. 3. u 4 časa ujutro ubio se u nervnom rastrojstvu sanitetski referent drug dr Mitja[6] zbog pojave gasne flegmone u bolnici. Odmah smo poslali druga dr Lojza[7] i sve sanitetsko osoblje, s kojim raspolažemo, da izvidi i uredi stvar. Dr Lojze nam je već javio da su u bolnici tri slučaja sumnjiva na gasnu flegmonu. Hitno je potrebno da se pošalje iskusan lekar — stariji partizan i nekoliko starih izvežbanih bolničara. Mobiiisanje lekara na

[3] O gornjim akcijama vidi i dok. br. 115.
[4] Vidi dok. br. 133.
[6] Odnosi se na napad na neprijateljsko uporište Radomlje: vidi dok br. 105. 115 i 153.
[f] Dr Rudolf Kac
[7] Dr Lojze Pire

tom terenu je teško jer ih ima malo ili su stari. Uprkos tome preduzeli smo sve mere da ih mobilišemo.

Kao ilustraciju prilika šaljemo pismo koje je dr Mitja napisao pred smrt.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Za komandanta, načelnik štaba
major:
(MP.) Franc Poglajen

BR. 103

IZVEŠTAJ DOLENJSKOG NOP ODREDA OD APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA ZANDARMERIJSKU STANICU U DOLAMA KOD TRŽIŠČA[1]

STAB DOLENJSKOG ODREDA
Položaj, 3. IV 1944.

ŠTABU I i II BATALJONA

na položaju

ZAPOVEST
(Sekcija Novo Mesto — 1 : 100.000)

Stanje neprijatelja u pograničnim uporištima preko granice [je] sledeće: Šentjanž 70 ljudi. Krmelj prazno, Brezje oko 80 ljudi. Sevnica 120 ljudi. Dole 40—45 nemačkih žandarma koji su 1. IV zamenili posadu. Novi žandarmi su jako strogi i vodtstrogu kontrolu na granici.

Prema naredbi štaba XV divizije[2] naš odred mora u toku noći 3. IV na 4. IV 1944. napasti i likvidirati žandarmerijsku stanicu Dole kod Tržišča.

Za izvršenje ovih zadataka

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 21/11. Iz sadrž:ne dokumenta se vidi da je pisan početkom aprila 1944. a upućen j? Glavnom štabu NOV i PO Slovenije.

[2] Redakcija nije uspela pronaći tu naredbu.

n a r e đ u j e m o

I bataljon mora iz svog sastava da izabere 10 drugova za bombaše i dva puškomitraljesca. Ti bombaši imaju zadatak da krišom dođu sa dveju strana do glavnih vrata uporišta, gde moraju bez pucnja da zarobe stražara, zatim da upadnu kroz glavna vrata u utvrđenu zgradu i provale u sobu. prva vrata desno, u kojoj se nalazi 15 neprijateljskih vojnika. Tim bombašima biće dodeljeni u pomoć mineri koji će, u slučaju ako vrata ne budu otvorena, ista minirati. Ti bombaši moraju biti zaista odabrani, jer će zadatak biti težak.

Bataljon će zatim dati zasedu od 10 ljudi sa 2 puškomitraljeza koju tr<j>ba postaviti na granicu, gde će bili prolaz, da tamo osigura taj teren zbog povlačenja posle akcije. Zaseda će ostati na mestu dok se ostali ne vrate od uporišta. Poslati patrolu prema Druščama gde se nalazi 80 Nemaca i paziti da ne naprave ispad iz uporišta. Postaviti zasedu sa 1 puškomitraljezom na granici uz put prema Tržišču. Zasede moraju biti na svojim mestima do početka napada. Kod svake zasede mora da bude po jedan član komande čete.

II bataljon ima zadatak da sa svojim bombašima dođe neprimetno do zadnjih vrata utvrđene zgrade i da upadne u nju. Ćim upad uspe, početi odmah sa likvidacijom prve sobe desno u kojoj se nalazi 20 neprijateljskih vojnika. Navcdno se u hodniku nalazi bunker, na što treba jako paziti. U tom slučaju odmah otpočeti napad na bunker. Pri tom treba paziti i na tavan gde se nalazi oko 10 neprijateljskih vojnika. Takođe treba paziti i na borce I bataljona da ne bi Vi pucali po njima jer će oni napasti glavna vrata i sobu nasuprot Vašoj. Dalje, postaviti zasedu od 15 ljudi sa 2 puškomitraljeza na putu Sevnica — Dole, koja ima zadatak da odbije eventualnu pomoć iz Sevnice. Postaviti zasedu sa 2 puškomitraljeza i 10 ljudi na položaju Vrhek.

Napadati treba odlučno i bez popuštanja. Uporište treba da padne po svaku cenu na što morate svoje ljudstvo danas temeljito pripremiti na vojnim časovima.

Previjalište odreda biće u mlinu blizu uporišta.

Štab odreda treba sam da učestvuje u akciji i da njome rukovodi.

Detaljnija uputstva dobićete u štabu odreda.

Akcija mora otpočeti u 1 sat ujutro.

Operativni izveštaj o napadu na neprijateljsko uporište Dole:

U vezi sa zapovešću XV divizije naš odred mora u noći 3. IV 1944 na 4. IV o.g. likvidirati neprijateljsko uporište Dole kod Tržišča.

U prilogu se nalazi skica,[3] iz koje se vidi položaj neprijateljskog uporišta, bliža okolina i raspored naših jedinica.

U uporištu se nalazi oko 40—50 ljudi, po nacionalnosti Nemaca, žandarmerije; naoružanje nepoznato.

Plan rada i zadaci bataljona vide se iz zapovesti koja je priložena.

Bataljoni su krenuli sa svojih položaja u 19 časova, i to: I bataljon sa položaja Trebelno — Drečji Vrh. a II bataljon sa položaja Ćešnjice. Bataljoni su se sastali u Medvedjeku u 22 časa. Tu je dat 1 čas odmora, a zatim je kolona oba bataljona, pod rukovodstvom odreda, krenula u 23 časa preko granice kod sela Zgornje Vodale. Od granice pa do samog uporišta nismo nigde naišli na neprijateljsku patrolu. Ka neprijatelj - skom uporištu stigli smo 4. IV o. g. u 0.15 časova. Na skici se vidi put kojim su se bataljoni kretali i gde su iznad uporišta stali (2 i 2a).[4] Kada smo tačno izvideli teren oko uporišta i gde se nalazi stražar, [štab] odreda izdao je naređenje komandantima bataljona da sa svojim dobrovoljcima — bombašima i minerima — krenu na jurišno rastojanje. Kada su dobrovoljci — bombaši stigli na jurišno rastojanje, komandant I bataljona izdao je naređenje za juriš. U 0.30 izvršen je juriš na neprijateljsku utvrđenu zgradu. Stražara. koji se nalazio ispred utvrđene zgrade, zarobili smo živog, a pošto je pokušao da pobegne ubili smo ga hladnim oružjem. U samoj utvrđenoj zgradi, u kapiji, nalazio se jedan stražar koji je na naš juriš odmah uskočio u bunker koji se nalazio u hodniku. Iz tog bunkera smesta je otvorio jaku zaprečnu vatru iz automata na naše drugove koji su hteli da prođu kroz kapiju u zgradu. Tu smo izgubili jednog druga koji je odmah pao mrtav i komandira minerskog voda koji je bio ranjen. Ostali drugovi su se zbog jake zaprečne vatre morali povući iza kapije. U to vreme su drugi drugovi — bombaši prišli prozorima koji su bili do polovine sazidani i prepleteni mrežom. Kroz prozor su u sobe. u kojima su se nalazili neprijateljski vojnici, bacali ručne bombe a u svaku sobu su bacili još po jednu amerikansku bombu od po 1 kg. Od tih bombi se utvrđena zgrada zapalila i počela da gori ja-

[3] Skica se nalazi priložena originalu (vidi Arhiv IZDG SRS f. 21/11), ali je Redakcija ne objavljuje.

[4] Oznake na priloženoj skici za položaje I i II bataljona pred sam napad.

kim plamenom. U hodnik se nije moglo dospeti zbog toga što su se u bunkeru branili toliko vremena dok se nije upalio i hodnik, odnosno dok se nije srušio krov i strop.

Niko nije smeo da iziđe iz utvrđene zgrade jer su videli da je zgrada potpuno blokirana. Veći deo posade bio je ubijen, odnosno ošamućen već od samih bombi. Ostali deo posade se zbog vatre prebacio u sredinu kuće i to u sobu iznad hodnika. Odavde su bacali ručne bombe i gađali puškomitraljezima i automatima deo I bataljona koji se nalazio ispred utvrđene zgrade. Odmah smo počeli [da gađamo] vatrom iz puškomitraljeza i lakog bacača prozor ove sobe. U toku nekoliko minuta likvidirana je posada koja je bila u sobi.

U 2 časa čitava neprijateljska utvrđena zgrada bila je u plamenu. Kod ove zgrade ostali smo do 3 časa. zbog toga što smo hteli zgradu i posadu sasvim likvidirati. Utvrđena zgrada je do temelja izgorela a posada je uništena.

Zasede su bile postavljene ovako: prva zaseda iznad sela Gornje Vodalje uz samu granicu, koja je imala zadatak da spreči posadi iz M. Drušča da dođe u pomoć napadnutima da nam osigura povratak preko granice. Zaseda je brojala 10 ljudi sa 2 puškomitraljeza. Zaseda nije imala nikakvog dodira sa neprijateljem, jer se on nije usudio da priskoči napadnutoj zgradi u pomoć. Ostale zasede vide se iz priložene skice. Zasede nisu vodile borbe, osim [one] koja je bila poslala putem prema granici (Tržišče) i koja je napala 3 stražara u stražari na granici. Zaseda je zaplenila 1 telefonski aparat a stražarima je uspelo umaći u šumu. Napad je završen u 3 časa. Povukli smo se starim putem preko Gornjih Vodalja na Medvedjek gde smo dali drugovima 2 časa odmora, posle čega su bataljoni krenuli na svoje stare položaje.

Naši gubici: 1 mrtav i 2 ranjena druga.

a neprijateljski: 40 do 45 ljudi.

Sve oružje i sprema uništeno u uporištu usled požara.

Zaplenjena 1 puška ..mauzer" sa nožem i odeća ubijenog stražara; jedan telefonski aparat sa torbom u kojoj se nalazilo nešto alata.

U uporištu se nalazila žandarmerija koja je bila poslata na granicu radi pogranične kontrole.

Odred je posle likvidacije uporišta bio sposoban da prihvati svaku borbu, jer je moral kod naših boraca bio na visini.

Utrošena municija za puškomitraljeze 800 metaka, za puške 150 metaka, ručnih ofanzivnih bombi 40 komada, 2 amerikanske kg-mske bombe i 30 mina za laki minobacač.

Pohvalu su zaslužili svi drugovi koji su učestvovali u napadu na zgradu. Od strane štaba odreda u vezi sa tim je takođe izdata dnevna zapovest za pohvalu.

Akcija se odvijala prema planu do trenutka kada je zgrada planula.

Prvobitno je bilo zamišljeno da se upadne u utvrđenu zgradu i zapleni oružje i sprema. Pošto se, međutim, zbog bunkera u hodniku i mrežom prepletenih prozora, nije moglo ući u zgradu kao i zbog dejstva amerikanskih bombi koje su zapalile uporište, plan je izmenjen utoliko što smo uporište blokirali i ostavili da vatra sama dovrši uništenje.

Prilozi: zapovest o napadu i skice neprijateljevog uporišta Dole.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant, kapetan: (M.P.) Oper. oficir odreda:
Jože Logar-Slovan Podbevnik Franc

BR. 104

IZVEŠTAJ ŠTABA 14. NO DIVIZIJE OD 7. APRILA 1944. ŠTABI 4. OPERATIVNE ZONE O AKTIVNOSTI PODREĐENIH JEDINICA[1]

STAB
[XIV] DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj. 7. aprila 1944. u 11 čas.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

na položaju

Nedeljni izveštaj:

II U. B. Ljube Šercera:

Brigada se do 3. 4. o. g. nalazila na sektoru Pohorje i nije imala nikakvih značajnih akcija.

Noću 2/3. IV prebacila se iz Golavabuke u Spodnje Završe preko Dovža, gde je izvela rekviziciju u trgovačkoj radnji. Tu

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f 334'I. Na pojedinim mestima tekst je nečitak.

je preko dana održavala političke časove za novomobilisane. Na vojnim časovima raspravljalo se o značaju naše borbe za zajedničku stvar saveznika, izvođeni su praktična stražarska služba, razvijanje u strelce i zauzimanje položaja. U toku tog dana neprijatelj je zaposeo položaje duž puta i pruge Slovenj Gradec — Velenje, gde su gradili bunkere, i Plešivec, Škalske Cirkovce i St. Vid iznad Mislinja. Brigada se zbog toga noću 3/4. IV prebacila preko Graške Gore i Rdečnika na Sv. Duh. Tu se rasporedila za odmor. Oko 13.30 primećena je neprijateljska kolona koja se kretala od Razbora prema Sv. Duhu. Položaji su bili odmah zaposednuti. U toku same borbe stigla je nova kolona Nemaca iz pravca Slovenj Gradeča. Morali smo se povući na Kozji hrbet i odatle dalje ka Lešniku. Borba sa nemačkom kolonom, koja je stigla iz pravca Razbora, trajala je 2 časa. Neprijatelj je bio više puta odbijen jurišem. Zbog nadmoćnosti neprijatelja brigada se povukla na više položaje. U toj borbi je učestvovalo 300 Nemaca.

Naši gubici bili su jedan teško ranjen.

Za nemačke gubitke se ne zna.

Pre borbe poslate su u razne pravce, u cilju osiguranja, tri patrole, od kojih se dve do sada još nisu vratile. Obe patrole imale su po jedan puškomitraljez.

5. i 6. IV o. g. brigada se nalazila na odmoru na Urškoj gori. Politički i vojni časovi nisu održani zbog toga što su drugovi bili umorni i zbog osiguranja kantonmana. Na Urškoj gori je umro teško ranjeni drug Kolenc.[2]

XIII S. N. O. B. Mirka Bračiča:

31. III o. g. brigada se sa sektora Sv. Križ prebacila u Šmihel. Tog dana održani su politički i vojni časovi. Na političkim časovima diskutovalo se o izgradnji narodne vlasti i slovenačke državnosti u okviru federativne Jugoslavije i čitalo se o godišnjici Crvene armije. Tog dana poslali smo trojicu slabije pokretnih drugova na terenski rad.

1. IV brigada se u ranim jutarnjim časovima prebacila iz Smihela u Stakne zbog toga što su Nemci u Lepoj Njivi i Rečici komcentrisali oko 200 vojnika sa bacačima. U prvim poslepodnevnim časovima došli su Nemci iz Lepe Njive i Rečice u blizinu našeg kantonmana. Naše patrole opazile su ih pravovremeno. Odmah su zaposednuti svi položaji. Došlo je do borbe u kojoj su učestvovali 1. bat., a zatim 2. bat. Zbog nepodesnog terena morala se voditi frontalna borba sve do mraka.

[2] Franc Kolene

Naši gubici: nijedan.

Neprijateljski gubici: 4—5 mrtvih.

Kad je pala noć, brigada se povukla iz borbe i prebacila na položaje kod Javorja. Tog dana su Nemci blokirali put Šoštanj — Crna. Brigada je tokom čitavog dana bila u zasedama i patrolama. Pošto je toga dana bila nedelja, u Javorskoj crkvi održavana je misa. Posle mise zam. politkomesara divizije drug Matevž Hace održao je u školskoj prostoriji miting. Program je bio sledeči... govor zam. politkomesara druga Hacea, narodne i partizanske pesme. . . recitacije. Posle mitinga razvila se diskusija. O našem mitingu pročulo se daleko u dolinu. Civili su ovim mitingom bili veoma zadovoljni. Najviše su ih interesovale naše borbe i pobede. Na mitingu je takođe pročitano upozorenje na osnovu kojega se partizani ne smeju prijavljivati nemačkim vlastima i objašnjeno zašto.

Pošto su se Nemci nalazili u neposrednoj blizini našeg kantonmana, prebacili smo se tokom noći 2/3. o. m. ka Sv. Danijelu. Tu smo preduzeli potrebna osiguranja, između ostalog iskopali smo i bunkere, jer je teren go. U 9.30 patrola je opazila neprijateljsku kolonu koja je nastupala iz pravca Zavodnja prema Velunjskom grabu. Brigada je odmah zaposela položaje severno od Sv. Danijela. Uskoro zatim naše patrole su se sukobile s neprijateljem koji je u streljačkom stroju nastupao prema crkvi Sv. Danijela. Borba je trajala sat i po. Nemci su stigli naknadno sa još jednom kolonom. Bilo je ukupno oko 200 Nemaca, a sa sobom su imali i bacače. Pošto bismo držanjem položaja samo potrošili municiju, koje imamo veoma malo, prebacili smo se na sektor Sv. Duh, gde smo stigli u 16.30.

Naši gubici: nijedan.

Gubici neprijatelja: 16 mrtvih i 4 ranjena.

Od Sv. Duha prebacili smo se na sektor Lesnika i Logara i to zbog toga jer je neprijatelj blokirao put Slovenj Gradec — Velenje i imao zaposednute položaje kod Plešivca, Skalskih Cirkovca i Št. Vida. Ljudstvo se toga dana odmaralo, čistilo i uređivalo odeću.

U toku noći 4/5. o. m. brigada se prebacila u selo Godec. Za vreme pokreta izvršen je otkup hrane u Rimskom vrelcu. Kotljama i okolnim kućama. Tim ljudima je u nekoliko reči objašnjen značaj partizana i naše borbe. U novom kantonmanu održani su vojni i politički časovi. Tu smo ostali i 6. o. m.

Izveštaj I U. B. ne možemo dostaviti jer ga, zbog potere, nismo primili.

Prema podacima koje smo mogli dobiti, cilj potere bio je da nas razbije pre no što bismo stigli na sektor Pohorja. Sve te neprijateljske snage bile su privremeno povučene u Slovenj Gradec.[3]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zam- politkomesara: Matevž Hace

Zam. komandanta-major: Tone Vidmar

BK. 105

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 8. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RADOMLJE I O REORGANIZACIJI 14. DIVIZIJE[1]

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, dana 8. 4. 1944.
Br. 651

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj o akciji na neprijateljsko uporište u Radomljama:

Noću 6/7. aprila izvršen je napad na uporište u Radomljama. U uporištu se nalazilo oko 80 — 100 pripadnika Arbajtsdinsta. podeljenih u dve grupe. U barakama na desnoj obali Bistrice nalazilo se 60, a u Sokolskom domu 40 ljudi. Osim toga u žandarmerijskoj stanici bilo je cko 20 žandarma, a 10 žandarma sa oficirom u zgradi trgovca Genicara. Zgrad.[5] Sokolskog doma, žandarmerije i trgovca Genicara bile su jako utvrđene sa sazidanim prozorima i s bunkerima.

Napad je izvela VI SNOUB ..Slavka Slandra" sa dva bataljona, dok je jedan njen bataljon imao zadatak da blokira zgrade Genicara i žandarmerijsku stanicu. Jedan bataljon I

[3] O gornjim pokretima i borbama vidi dok. br. 125.

[1] Or ginal (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 332/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: ..433", plavom olovkom „.24. III" i crvenom olovkom „oper".

SNOUB izvršio je demonstrativni napad na Kamnik, a jednim bataljonom i I SNOUB osiguravala drumove; Celje — Krašnja — Lukovica i Kamnik — Šmartno. Jedan bataljon VI SNOUB izvršio je demonstrativni napad na Domžale i osiguravao pravac od Ljubljane.

Napad je otpočeo u 21.45 časova. Jedinicama koje su napadale odmah je uspelo da okruže i blokiraju barake, proteraju neprijatelja iz bunkera, jurišem ga unište u rovovima, uguše i blokiraju dejstvo posade u mlinu. Posle 1[1]/-» časovne borbe jedinice su zapalile sve barake sem jedne do dve. Izgorelo je 18 baraka, koje su bile pripremljene za smeštaj vojske. Napad na posadu u Sokolskom domu. koji je izveden vrlo energično gađanjem iz minobacača i trostrukim miniranjem, nije uspeo jer se neprijatelj povukao u betonske bunkere u podrumima, odakle je pružao snažan otpor. Zbog nedostatka eksploziva nije se moglo produžiti sa miniranjem i sa uništenjem posade. Isti slučaj bio je i sa zgradom trgovca Genicara.

U 12 časova stiglo je iz Ljubljane na položaj našeg bataljona koji je obezbeđivao taj pravac i istovremeno izvodio demonstrativni napad na Domžale 20 kamiona vojske, tako da se bataljon morao postepeno povlačiti, jer je istovremeno neprijatelju pristizala i pomoč iz Mengeša i Homca. Pošto je spaljivanjem baraka glavni zadatak bio izvršen, a posade u utvrđenim objektima zbog nedostatka eksploziva ne bi se mogle uništiti. jedinice su se u 2,30 časa ujutro povukle iz Radomlja.

Primećeno je da prilikom napada služba veze nije dobro funkcionisala. I demonstrativni napadi na Kamnik i Domžale nisu energično izvedeni.

Neprijateljski gubici iznose: 30 mrtvih, veći broj ranjenih, 24 zarobljena (među njima 1 podoficir), te 18 spaljenih baraka. Zaplenjeno je 16 pušaka, 2 puškomitraljeza MG, 1 automat, 2 pištolja, mnogo municije i druge vojne opreme.

Gubici jedinica koje su napadale: 4 mrtva, 11 ranjenih. 10 nestalih.

Zarobljenici su pušteni na slobodu.[2]

Akcija je podigla moral kako vojske tako i civilnog stanovništva.

Izveštaj XIV divizije NOV i POJ:

Primili smo izveštaj Štaba XIV divizije, u kojem se ovaj opravdava da sa našim štabom nije mogao uspostaviti veze zato što su politkomesar i komandant tražili i prikupljali razbijene jedinice divizije te ih upućivali na javke. Poštu od Glavnog

[2] Vidi dok. br. 115 i 153

štaba i Štaba Zone, zbog slabih kurirskih veza, primili su kasne, a vezu sa bataljonima koji su se probili na Pohorje uspostavili su takođe tek 21. 3. o.g.

Štab divizije 23. 3. izvršio je reorganizaciju divizije, brigada i bataljona. U sastavu divizije su tri brigade: I SNOUB ..Tone Tomšič", II SNOUB ..Ljubo Šercer" i XIII SNOB „Mirko Bračič". Svaka brigada formirana je od po dva bataljona, a bataljoni od po dve čete. Ljudstvo je ravnomerno podeljeno na sve tri brigade.

Brojno stanje divizije je sada sledeče:

I	SNOUB	210
II	SNOUB	170
XIII	SNOUB[3]	135
Štab	div.	33
	Ukupno	548-

Ipak nam se čini da je brojno stanje mnogo umanjeno, jer nam je I SNOUB poslala svoje brojno stanje, koje je mnogo veće no što ga navodi štab divizije, pošto je u međuvremenu brigada ojačana novomobilisanim borcima.

Naoružanje je:

2 laka minobacača, 3 mitraljeza, 32 puškomitraljeza, 322 puške i 55 automata.

Štab je uputio patrole da utvrde šta je sa teškim naoružanjem koje je divizija na svom maršu zakamuflirala.

Radio-stanicu su već izvukli iz skrovišta, ipak još nije u radu, jer je prijemnik u kvaru. Radio-tehnićar Milan Erbežnik i telegrafista Sokoli[4] vratili su se a nisu dezertirali, kako se ranije mislilo. Radio-stanica biće opravljena čim radio-tehničar ozdravi, jer je nešto bolestan.

Štab divizije nije mogao organizovati kulturnu ekipu, jer je sva stara grupa bila razbijena, a štab još nema uvida u kadar kulturnika divizije.

Uprkos teškim prilikama, štab divizije je delom zaštitne čete i patrole VOS-a demolirao prostorije Hajmatbunda u Podgorju i zaplenio nešto kancelarijskog materijala, pisaću mašinu, ciklostil i drugo. Na putu Podgorje — Plešivica zapalili su putnički automobil u kome se nalazio jedan od glavnih hitlerovaca dr Koršič, koji je likvidiran, a automobil zapaljen. Zatim je iz državne radionice zaplenjeno nešto kože, a iz dućana namirnice/'

[3] Pogrešno; trebalo bi: „SNOB".
[4] Branislav Zigon
[6] Vidi dok. br. 115.

Štab divizije javlja o velikoj aktivnosti Gestapoa unutar samih jedinica u koje se, kako izgleda, ubacilo nekoliko agenata Gestapoa. Otkrivena je grupa od 12 novomobilisanih na čelu sa ćrešnik Rudolfom, koji je priznao da je grupu uputio Gestapo. Imali su Vz kg arsena da bi njime trovali rukovodioce. Detalje o tome saopštiće drug Brkin[8], koji je vec na putu za G.Š.

Štab divizije dostavio nam je i sledeči pregled o stanju divizije:

Brojno stanje divizije:	
Po dolasku iz Vivodine 9. I 1944.	1.112
Prilikom prelaska Sutle	1.025
Sada na licu:	548
na terenu po raznim kućama, karaulama i bolnicama, promrzlih. iznemoglih i ranjenih	117
nestalih i zarobljenih, od kojih se još uvek pojedinci vraćaju	225
poginulo u borbama	102
dezertiralo preko Save i u Hrvatsku	23
za pojačanje Kozjanske čete	10

Izveštaj Kozjanskog odreda:

Nemačka SS odeljenja iz Brežica i Krškog u jačini od oko 300 ljudi napala su 24. 3. veći deo odreda na Jelši, na Bohoru. Jedan dosad još nepoznat izdajnik odao je tačan položaj odreda. Nemci su se privukli kroz šumu preko još neutabanog snega tako da ih je stražar primetio tek kad su već zaposeli položaje. Odred je odmah izišao iz kuća i poseo položaje koji su međutim bili za njega vrlo nepovoljni. Otpočela je teška borba na odstojanju 100 — 150 m. Kako je neprijatelj otpočeo sa opkoljavanjem, odred se morao pod zaštitom vatre povlačiti, pri čemu je pretrpeo osetne gubitke od 19 mrtvih, 3 teško ranjena i 4 zarobljena. Među poginulima je i komesar drug Ciril. Izgubljeno je 7 pušaka i 1 automat. Odred se zatim povukao ka Bizeljskom. Nemci su imali oko 20 mrtvih.[7]

Podela oružja:

Pojačanjem jedinica između Save i granice i njihovog preformiranja u bataljoni Zasavskog odreda znatno je ubrzano transportovanje oružja iz G.Š. Oružje, koje je dosad pristiglo,

[f] Dragomir Benčič
[7] Vidi diak. br. 115 li 154.

podeljeno je jedinicama s obzirom na njihove potrebe. Oružje je podeljeno ovako:

Kamniško-zasavskom odredu:

30 pušaka. 4 puškomitraljeza, sa odgovarajućom municijom.

Kozjanskom odredu:

30 pušaka sa odgovarajućom municijom.

XI SNOB:

30 pušaka, 1 protivtenkovska puška, 1 laki minobacač, sa odgovarajućom municijom.

VI SNOUB:

3 teška mitraljeza, 2 protivtenkovske puške, 1 laki minobacač sa odgovarajućim minama i municijom.

I SNOUB:

30 pušaka, 1 teški mitraljez, 1 laki minobacač, 1 protivtenkovska puška sa odgovarajućim minama i municijom.

XIII SNOUB:

30 pušaka, 1 teški mitraljez, 1 laki minobacač, 1 protivtenkovska puška sa odgovarajućim minama i municijom.

Sa ostalim teškim oružjem koje još imamo u skladištu pojačaćemo pre svega XIV diviziju. VI SNOUB i XI SNOB.

Istočnokoruški odred: 30 pušaka.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Načelnik štaba-major:
.lože Borštnar

P.S. Za vršioca dužnosti zamenika politkomesara XI SNOB „Miloša Zidanšeka" postavili smo druga Janušik-a," dosada politkomesara XIII SNOUB.

Za zamenika politkomesara Kamniško-zasavskog odreda — druga Risa,[9] dosadašnjeg politkomesara III bataljona I SNOUB.

Molimo za odobrenje.[10]

[8] Janez Dolničar i
[9] Jože Lepin
[10] Rečenica je dopisana mastilom.

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 8. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU DIVIZIJE[1]

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 8. IV 1944.
OP. br. 228

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Dnevni izveštaj:

Sektor Kočevje: Posada broji oko 500 be-ga, 150 Nemaca. Naoružanje nepromenjeno.

Sektor Velike Lašče: Posada broji oko 600 vojnika, a naoružanje je isto kao do sada.

Sektor Ribnica: Posada broji oko 500 ljudi, od toga jedna četa Nemaca Neprijatelj se još uvek utvrđuje. Domobranska komanda nalazi se kod Ceneta, a nemačka u zgradi zadruge. Naoružanje nepromenjeno.

Sektor Borovnica: Posada broji oko 450 vojnika, u to je uključeno i ljudstvo koje čuva most i stanicu.

Sekt&r Rakek: Ovde se nalazi ukupno oko 300 vojnika, neki od njih su razmešteni i po bunkerima.

Sektor Barje: Stanje neprijatelja nepromenjeno.

Rakitna: 6. o.m. stiglo je u Rakitnu, u dve kolone, oko 300 domobrana, odakle šalju patrole u pravcu Gorenje Brezovice i prema Igu. Ova posada imala je cilj da pre svega osigura železničku prugu.

VIII brigada nalazi se u sledečim kantonmanima: I bat. u Andolu, II bat. na Hudom Koncu, III bat. u Gašpinovu. IV bat. u Sinovici, a štab brigade u Brinovščici.

7. IV 1944. u 5 časova neprijatelj je učinio ispad iz Vel. Lašča i to u dve kolone. Jača kolona u kojoj je bilo oko 150 neprijateljskih vojnika sa 4 puškomitraljeza, 1 teškim mitraljezom i teškim minobacačem htela je da iznenadi III bat. u Gašpinovu. Patrola u Maršičima je pravovremeno primetila kolonu

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 27'II. U desnom uglu iznad naslova dopisano olovkom: „AA", crvenom olovkom „Oper" i mastilom „496".

i otvorila vatru na nju, a u međuvremenu se bataljon pripremio za borbu. Neprijatelj je potisnuo našu patrolu do Pustog Hriba, gde je bataljon prihvatio borbu. Neprijatelj je morao da se povuče i hteo se zadržati u Maršičima. Naš teški bacač stupio je u dejstvo, a bataljon je ponovo napao neprijatelja. Neprijatelj se povukao u paničnom bekstvu prema Vel. Laščama i u toj borbi imao 4 mrtva i 8 ranjenih, a naš bataljon imao je 2 lakše ranjena. Borba je trajala do 7.45 časova. Druga kolona išla je od stanice Ortnek prema Ortneškom zamku. U patroli je bilo oko 30 — 50 neprijateljskih vojnika. Na Ortneškom zamku nalazila se tada naša izviđačka patrola koja se sukobila s neprijateljem i imala u tom sukobu 1 ranjenog, a 1 je nestao. Neprijatelj je zaposeo položaje oko zamka, nakon čega je naš II bat. bacio sa Hudog Konca 4 mine na njega i neprijatelj se povukao prema Vel. Laščama. Za njim je nastupao II bataljon, ali nije mogao da stigne patrolu u bekstvu.

IV i I bat. nisu stupili u akciju, već su imali zadatak da osiguraju kantonman i izvrše napad na neprijateljsku kolonu, ukoliko bi se pojavila.

IX brigada nalazi se na sektoru Hrib. Pleš, Hinje. Žvirče. Ima zadatak da šalje kružne patrole oko kantonmana, bojne patrole prema Kompolju i Seljanu, imala je zasedu na Maloj gori. kontrolisala teren prema Kočevju i Strugama. Brigada nije imala dodir s neprijateljem. Inž. četa je pravila zaseke na putu Stari Log — Kleče i to od 26 km do 26.5 km i od 25.5 km do 26 km.

X brigada se nalazi raspoređena na istoj prostoriji kao do sada, i to na sektoru Nova Vas — Vel. Bloke — Vel. Vrh Ulaka. sa zadatkom da obezbedi pravac Cerknica — Rakek i Pokojišče — Borovnica — Rakitna. Brigada održava usku vezu sa Notranjskim odredom. Patrole koje šalje radi obezbedenja smenjuju se na terenu.

Artiljerijski divizion se nalazi u selima Studenec i Topol sa zadatkom da uvežbava svoje ljudstvo kod topova i spremi što više municije.

Jedan bataljon Notranjskog odreda je smešten u selu Klance, a drugi na Bločicama. Zadatak je odreda da kontroliše i obezbeđuje teren u pravcu Št. Peter- — Postojna — Ravberkomanda i pravac Cerknica — Rakek — Slivnica — Begunje. Odred ima stalnu zasedu iznad sela Klance i u pravcu Potok[3] — Št. Peter kao i zasedu kod k. 569.

Protivtenkovsko naoružanje nije bilo u akciji.

[2] Sada: Pivka
[3] Verovatno se odnosi na s. Otok.

Vojnički časovi: Pregled i čišćenje oružja, razvijanje u strelce, upotreba zaklona, napad na utvrđena uporišta i obuka na instrumentima za nišanjenje kod topova.

Politički časovi: Čitanje radio-vesti s komentarom, skraćenice u NOV, o disciplini i značaju Prvog zasedanja SNOS.

Brojno stanje divizije: po spisku.....2951
u rashodu.....275
na licu.....2676

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Janko Rudolf (M.P.) Komandant-kapetan- Pet. Brajović

BR. 107

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 9. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

Položaj, 9. 4. 1944.

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 247

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Dostavljamo vam izveštaj sa sektora našeg Korpusa o sledečem:

I. - POKRETI NEPRIJATELJA:

Na sektoru kojeg kontroliraju jedinice našeg Korpusa trenutno se ne primećuju nikakvi neprijateljski pokreti koji bi imali ma kakav karakter ofenzivnih operacija protiv naše vojske. Na ćelom sektoru su neprijateljska uporišta nepromenjene iačine. Štab XVIII divizije nam javlja da je 6. ov.m. stiglo iz Ljubljane u Rakitnu 2 bataljona belogardista, ukupno oko 800—1.000 vojnika dobro naoružanih. Sa sobom imaju svu ratnu spremu. kuhinje i komoru. Postavljanje tog uporišta ima neposredno

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS. f. 21.

za cilj osiguranje glavne železnice koju naše jedinice uspešno stalno napadaju. Govori se da će se grupa smestiti u logore po šumama i vršiti akcije protiv naše.vojske. Preduzećemo sve potrebne vojničke mere, inače malo verujemo da će se ta grupa sama pustiti na teren. Dakle, izuzev tog uporišta drugih pokreta nije bilo. Neprijatelj je ojačao uporišta za 00% na nemačkoj granici i između Save i granice. To su izvršili odmah po akciji na Dole[2] da bi sprečili naše akcije na toj strani.

Na sektoru južno od Kupe takođe nema nikakvih većih pokreta. Razne ustaške pljačkaške bande prave ispade iz garnizona.

II. - AKCIJE NAŽIH JEDINICA:

XVIII divizija: 8. brigada je noću 3/4. o.m. izvršila akciju na Črnu Vas i Pijavu Goricu. I bataljon je, bez jedne čete, izvršio napad na Pijavu Goricu. II bataljon je vršio napad na uporište Črna Vas. IV bataljon je sa jedriom četom napao Podpeč. a sa dve čete vršio osiguranje prema Ljubljani. III bataljon je izvršio sa Rejonskom privrednom komisijom otkup hrane. Inženjerska četa je bila dodeljena IV bataljonu Minersko odeljenje je miniralo prugu između Lavrice i Škofljice. II bataljon je sa 2 čete napao duž puta Podpeč — Črna Vas. a sa jednom četom duž puta Ig — Črna Vas. Napad je bataljon izvršio uz podršku vatre teškog bacača, koji-je bio postavljen pored puta Podpeč — Črna Vas, oko 500 m od uporišta. Napad je počeo u 21 čas i 15 minuta. Čete su se približile do bunkera na odstojanje oko 30 m. Pred bunkerom je veliki brisan prostor, koji je bio stalno pod neprijateljskom vatrom. Naše položaje neprijatelj je tukao sa teškim bacačem. Dve čete IV bataljona koje su bile na osiguranju kod mosta preko Iščice, bile su pod stalnom vatrom iz bunkera na bloku. Oko 23 časa i 30 minuta neprijatelj je od Ljubljane neprimećeno prešao Ljubljanicu i Iščicu i došao uporištu u pomoć. Zaseda se naša morala povući do puta koji vodi prema Rudniku. Do toga vremena je bilo porušeno više od tri četvrtine toga mosta i put miniran na dva mesta. Neprijatelj je iz ppavca'Ljubljanice oko 1 sat izjutra stupio u borbu, zajedno sa četama koje su napadale na pravcu Podpeč — Črna Vas. III bataljon je u tom vremenu vršio otkup stoke u Črnoj Vasi. I bataljon je napao Pijavu Goricu. Na vatru toga bataljona je neprijatelj naročito reagirao teškim bacačima. U toj akciji smo imali 1 mrtvog, jedan je bio teško ranjen. II bataljon je u toj borbi izgubio 21 partizana i 2 puškomitraljeza. Verovatno da su se priključili drugim jedinicama za vreme povlačenja.

[2] O akciji na žandarmerijsku stanicu Dole vidi dok. br. 103.

IX brigada je uznemiravala uporište Kočevje.

X brigada: u noći 3/4." ov.m. drugi bataljon te brigade pošao je na miniranje pruge Logatec — Planina i minirao prugu blizu stanice Planina. Kada je voz naišao mine nisu eksplodirale zbog sabotiranih upaljača. Nasi borci su odmah napali voz mitraljeskom vatrom. Od Planine su na biciklima naišla 2 Nemca koje su naši ubili. Posle toga pruga je ponovo minirana i uništeno je 16 mina. Posle toga je došao oklopni voz da popravi porušenu prugu. Iz vagona su izišli Nemci na koje su naši borci otvorili vatru iz bliskog odstojanja i na mestu ubili 10 Nemaca. Drugi voz je došao iz Rakeka tako brzo da naši nisu mogli pokupiti neprijatelju oružje, jer je nastupio dan i morali su se povući.

U toj akciji je II bataljon imao 3 ranjena. Neprijateljski gubici: 12 mrtvih i 8 ranjenih. III bataljon je izvršio jak napad na Rakek i iz bliskog odstojanja naneo neprijatelju veće gubitke u samom uporištu jer su u to vreme naši tukli bacačkom vatrom. Borba se vodila celu noć, u kojoj su naše jedinice imale 7 ranjenih (lakše) i 1 mrtvog.

Notranjski odred je imao zadatak napasti Ravberkomandu. ali isto nije izvršio, jer ih je vodič vodio pogrešnim putem.[3]

7. ov. m. u 5 časova izjutra neprijatelj je napravio ispad iz Vel. Lašča u dve kolone. Jača kolona u kojoj je bilo oko 150 vojnika htela je iznenaditi III bataljon VIII brigade u selu Gašpinovu. Patrola u Maršičima je kolonu na vreme primetila i svojom vatrom stvorila vreme bataljonu da se razvije za borbu. Neprijatelj je počeo panično bežati prema Vel. Laščama gonjen od naših jedinica. U toj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva i- 8 ranjenih. Štab divizije ne javlja šta je sa oružjem. Naš bataljon je imao 2 ranjena. Druga kolona od 50 vojnika kretala je prema Ortneku. koju su naše jedinice posle kraće borbe naterale u bekstvo. Tu su naše jedinice imale jednog ranjenog i jednog nestalog.[4]

XV *divizija:* XII brigada imala je zadatak da 5/6. ov. m. sa jednim bataljonom izvrši napad na uporište Črna Vas. S obzirom da je 4/5. ov. m. to isto uporište napadala IX brigada XVIII divizije, neprijatelj je bio u pripravnosti i bataljon nije mogao postići iznenađenje kao što je u planu bilo predviđeno. Bataljon se odmah povukao prema Zelimlju.

U 10 časova 6. ov. m. neprijatelj je napao bataljon iz pravca Lavrica - Škofljica i Pijava Gorica. III bataljon je zaposeo položaje i pustio neprijatelja na odstojanje od 10 m. Borba je vođena 2 časa samo sa bombama. U toj borbi su naše jedinice

[3] Opširnije o borbama 18. NO divizije vidi dok. 'or. 101.
[4] Vidi dok. br. 106.

(III bataljon XII brigade) zaplenile više spreme, jedan sanduk puščane municije i jednu pušku. Neprijateljski gubici po tačnim podacima iznose 10 mrtvih i 30 ranjenih. Naši gubici: 1 teže ranjen (politkomesar brigade drug Niko Majcen) i 2 lakše ranjena. Drug Majcen je upućen u bolnicu, a ranjen je u grudi.[5] U 12 časova taj bataljon je stigao u stastav brigade.

Dolenjski partizanski odred je noću 4/5. ov. m. izvršio akciju na neprijateljsko uporište Dole pri Litiji i potpuno ga likvidirao. Posada od 40 žandarma bila je do poslednjeg čoveka pobijena i izgorela.

Napad je izvršen na sledeči način: u 1 čas izjutra odred je sa dobrovoljcima iz oba bataljona napao uporište iz dva pravca na „juriš".

Naši borci su se tajno prikrali do samog uporišta. Stražara su uhvatili živoga, pa ga zatim ubili jer je pokušao pobeći. Bombaši su odmah prodrli u hodnik gde su naleteli na jak betoniran bunker. U napadu na bunker pao je jedan naš partizan. Druga grupa je uspela prići do prozora. U svaku sobu je bačena po jedna amerikanska bomba od 1 kg. U sobama su spavali žandarmi. Sobe su počele odmah jako goreti, tako da se nije moglo uopšte u njih ući. Deo [posade] uporišta počeo je bežati na tavan, gde su imali bunker i pokušali se spasti kroz krov. Naše jedinice dočekale su ih mitraljeskom vatrom, a onda se neprijatelj povukao u prizemlje. U 1 čas i 30 minuta srušio se ceo strop na ostale u sobi tako da je neprijateljski otpor bio slomljen. Pojedini delovi neprijateljskih vojnika su se iz gorućih soba očajnički branili. Naše -jediaiice čekale su dok je uporište zajedno sa vojnicima potpuno izgorelo. U 2 sata je prestao svaki otpor.

U toj borbi neprijateljski gubici iznose 40 do 45 mrtvih. Plen: 1 puška i uniforma stražara. Sve ostalo jt izgorelo.

Naši gubici: 1 mrtav, 1 teško ranjen. Oružje nije izgubljeno.

I pored sveg nastojanja da dobijemo podatke od štaba XV divizije o borbama Cankarove brigade kod Novog Mesta, još ga nismo dobili. Poslali smo im pismeno naređenje da te izveštaje dostave i telefonsko naređenje po istoj stvari. Takođe nam štab divizije nije poslao pismeni izveštaj o borbama IV brigade na sektoru Brezja.

Istarski odred: Na dan 2. ov. m. jedinice toga odreda napale su na cesti Trst —> Rijeka jedan automobil (kamion) i jedan luksuzni automobil. Ubijeno je 9 Nemaca.[8]

[5] Umro 9. aprila 1944. u jednoj od sJovenačkih vojno-partizanskih bolnica kod Ribnice.

[c] Vidi dok. br. 99

Da izveštaji od strane našega štaba ne stižu redovno u prvom redu krivica je do toga da su kurirske staze, naročito sa XVIII divizijom, dosta duge a i divizije ne dobijaju tako brzo izveštaje od svojih brigada. S druge strane pojedini štabovi divizija, u ovom slučaju štab XV divizije, ne poklanja dovoljnu pažnju slanju izveštaja na vreme. Verovatno da vi pre dobijate pojedine izveštaje od divizija nego od nas. To je logična posledica. s obzirom na to da sve naše jedinice još uvek šalju izveštaj neposredno Glavnom štabu.

Akcije koje je izvodila XVIII divizija su uglavnom bezuspešne i više manevarskog karaktera (demonstrativnog).

Preduzećemo sve potrebne mere da se štab XVIII divizije ubuduće ne bavi ovakvim beznačajnim poslovima i polazi u napad sa pojedinim četama. Ispitaćemo slučaj na kome leži odgovornost što Ravberkomanda nije napadnuta i krivce pozvala na odgovornost. Kako vidimo iz izveštaja štaba XVIII divizije, oni po tome ništa nisu učinili, jer ceo njihov izveštaj o napadu na Ravberkomandu sastoji se u tome da je vodič pogrešio put.

Akcije koje je izvodila XV divizija bile su uspešne.

Zapazili smo od momenta kada smo počeli iznenada napadati neprijateljska uporišta da se neprijatelj mnogo bolje u uporištima osigurava, pojačava ih i drži u pripravnosti.

III. — RASPORED NAŠIH JEDINICA:

XV divizija: sa V i XV brigadom na sektoru Gorjanci Novo Mesto sa privremenim zadatkom akcije protiv neprijatelja koji bi ispao iz Novog Mesta. Te dve brigade će u najkraćem vremenu napasti uporište Dobravu kod Sv. Križa[7] pri Kostanjevici. To je novo uporište koje se nalazi na desnoj obali Krke.

IV brigada i Dolenjski odred se nalaze na sektoru severno od Novoga Mesta — nemačka granica. Te jedinice imaju zadatak privremeno vršiti akcije na terenu. Štab divizije nam javlja da će sa tim snagama izvršiti napad na jedno manje neprijateljsko uporište duž komunikacije Novo Mesto — Škocjan. Im:[1] uporišta nisu nam javili.

XII brigada se nalazi na sektoru Kriška Vas — Grosuplje sa zadatkom napada na neprijateljske komunikacije.

XVIII divizija: IX brigada na sektoru Hinje — Kočevje sa zadatkom rušenja i napada na komunikaciju Kočevje —Ribnica i cestu Kočevje — Stari Log.

X i VIII brigada kao i Notranjski odred se nalaze na sektoru pruge Ljubljana —Lašče i pruge Ljubljana — Trst.

[7] Sada: Podbočje

Taj raspored brigada je trenutan, jer su jedinice uvek u manjim akcijama i po našem naređenju često menjaju položaje Svakako da iz izveštaja koje vam neposredno dostavljaju divizije lako vidite ne samo raspored brigade već i bataljona.

Belokranjski odred se nalazi na sektoru severno od reke Kupe sa zadatkom kontrole toga terena i saradnje sa hrvatskim jedinicama...

Molimo da intervenišete preko Glavnog štaba Hrvatske da sa njihovim jedinicama koje su u našoj blizini urede sudelovanje na taj način da se stvori operativni štab.

Istarski odred nam je javio raspored svojih snaga. Bataljon koga smo poslali da zameni Istarski odred[1]* već je stigao u Istru.

IV. - NASI BUDUĆI PLANOVI:

U vezi sa razgovorima sa vašim štabom vršimo priprem[3] za napad na predviđeno uporište. Sa operacijama ćemo otpočeti 17. ov. m. naveče.[9] Detaljan plan sa skicama i naše zapovesti ćemo vam dostaviti.

Do toga vremena će naše jedinice razvijati aktivnost na manja uporišta i na neprijateljske komunikacije.

Molimo da javite štabu IX korpusa da i oni u isto vreme počnu sa svojom ofanzivom na železničku prugu Ljubljana — Postojna i da vrše pritisak na tu prugu sve dok su naše operacije u toku. U svakom slučaju mi ćemo sa štabom IX korpusa biti povezani putem radija i operacije između sebe koordinirati

Tehničke pripreme se brzo izvode. Posle konferencije štaba Korpusa,[10] članovi štaba korpusa će krenuti na sektor XVIII divizije radi rekognosciranja terena. Posle toga usledi će konferencija sa štabovima divizija (zajednička). Tu će se predvideti svi detalji. Po toj konferenciji štab Korpusa će izdati zapovest. izvršiti brzu pregrupaciju snaga, a članovi štaba poći će po jedinicama pre početka napada da prokontrolišu pripreme brigada i bataljona i po mogućstvu sa komandnim kadrom osmotre teren.

Mi ćemo vam javiti gde i u koje vreme treba da pošaljete tenkove.

V. - RAZNO:

Mobilizacija u Istri se uspešno nastavlja. U našem štabu, odnosno naš štab je preduzeo potrebne korake da se u našem delokrugu otvori škola za obuku novomobilisanih. Posle tog

[8] Odnosi se na 2. bataljon 9. brigade.

[9] Odnosi se na napad na neprijateljsko uporište Ribnicu (vidi dok. br. 118).

[10] Odnosi se na 7. korpus NOVJ.

kursa borce ćemo raspoređivati po jedinicama. Iz Istre skoro svakoga dana dobijamo prosečno od 50 do 100 boraca, koje smo već počeli upućivati u XV diviziju, koja je u poslednja dva dana već dobila 210 boraca. U XVIII diviziju za izvesno vreme nećemo slati, s obzirom da je ta divizija sastavljena isključivo od mobilisanih Primoraca i da bismo je učvrstili moramo izvesno vreme obustaviti slanje u XVIII diviziju a pojačati XV diviziju. Jedini problem će biti izgleda puške za te borce. U perspektivi je veliki priliv novih boraca, a pušaka u rezervi nemamo. Mi ćemo nastojati da oružje dobijemo u akciji, ali ga ipak toliko ne možemo dobiti, bar trenutno, koliko boraca dobijamo. Postaraćemo se da racionalno podelimo oružje, tako n. p. pomoćnicima mitraljesca i mitraljescima daćemo pištolje, bombaše ćemo naoružati samo bombama itd. Mislimo reći to: da ne bi jedan borac bio naoružan sa više oružja, a jedan bio bez oružja.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant-pukovnik:
Jože Brilej-Bolko Rajko Tanasković

BR. 108

NAREĐENJE ŠTABA 14. DIVIZIJE OD 9. APRILA 1941. ŠTABU 2. SLOVENACKE NOU BRIGADE „LJUBO ŠERCER" ZA RUŠENJE PRUGE I TELEFONSKIH UREĐAJA NA PRUZI VELENJE — SLOVENJ-GRADEC[1]

STAB
XIV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 9. aprila 1944. u 13.30

ŠTABU II U. B. LJUBE SERCERA

na položaju

Usled predviđenih većih operacija IV operativne zone,[2] naređujemo vam: da tokom današnje noći i sutrašnjeg dana izvršite akciju na pruzi Velenje — Slovenj Gradec tako da po-

[1] Original (pisan na maš ni) u Arhivu IZDG SRS. f. 335/1.
[2] Vidi dok. br. 77.

rušite prugu i uništite sve telefonske uređaje. Na svaki način pokušajte zaustaviti voz kod tunela ..Huda luknja", rastavite šine u samom tunelu i zatim punom parom pustite voz u tunel tako da voz bude izbačen iz šina u tunelu i tunel zatrpan."

Posle završetka akcije krenite na sektor št. Florijan[4] i smestite se po kućama ispod Sv. Križa i Visočkog vrha. Pokret na određeni sektor izvršiti noću 10/11. IV.

XIII S. N. O. B. vršiče mobilizaciju u Črni i okolini. Jedan bataljon i Štab Divizije prebaciće se ove noći na sektor Šmihel.

Dalje vam javljamo da mobilišete sve muškarce koji su sposobni za nošenje oružja.

Od Štaba IV operativne zone primičemo uskoro veću količinu oružja i municije.

Kod terenskih radnika ispitajte gde se nalazi naš verski referent drug Lampret[3] i dovedite ga sa sobom.

Posle završetka akcije pošaljite nam odmah izveštaj.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Aleš«

Zam. komandanta-major
Tone Vidmar

[3] O izvršenju ove akcije vidi dok. br. 121. 125 i 125.
[4] Sada: Florjan pri Gornjem Gradu
[5] Jože Lampret
[6] Miha Cerin

BK. 109

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 10. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA'

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 259

Položaj, 10. 4. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

na položaju

Dostavljamo vam operativni izveštaj sa sektora VII korpusa o sledečem:

I. Pokreti neprijatelja:

Na sektoru XVIII divizije več dva dana nalazi se oko 800 neprijateljskih vojnika i to u selima: Staje, Kot i Iška Vas, odakle su upali u Škrilje i pokupili nešto stoke, a drže zasede na putu za Turjak.

Na sektoru XV divizije neprijatelj je stigao sa 18 kamiona u Tržišče i odatle nastavio put prema Malkovcu, odakle ga je vratila naša zaseda.

Danas je iz Novog Mesta stiglo u Mirnu Peč nekoliko kamiona i oklopnih vozila sa 4 tenka. Pešadija jačine oko 100 ljudi išla je preko Biške Vasi u Češnjice. Naše jedinice pošle su da im postave zasedu. no o tome još nije stigao izveštaj.

U toku jučerašnjeg i današnjeg dana nisu se mogli primetiti drugi pokreti.

II. Raspored naših jedinica:

Raspored naših jedinica se u toku jučerašnjeg i današnjeg dana u suštini nije promenio, te su jedinice vršile pokret samo radi promene kantonmanskih mesta.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS: f. 21/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano olovkom: „AA". mastilom „505" i crvenom olovkom „Oper".

III. Akcije naših jedinica:

XV divizija:

V U. brigada imala je 3. o. m. borbe na sektoru III bataljona, gde je neprijatelj u 1 sat izvršio ispad iz Novog Mesta u jačini 300 ljudi, be-ga i Nemaca.[2] Bili su naoružani sa 6 teških mitraljeza, 1 teškim i više lakih bacača i većim brojem automatskog oružja. Naše patrole došle su u dodir s neprijateljskim u 5.30 časova na Ruperč vrhu. Pola sata kasnije pojavile su se 3 kolone u jačini od po 100 ljudi. Prva je prodirala iz Ruperč vrha kroz šumu i duž železničke pruge prema Florijanu, druga prema Stranskoj Vasi, a treća levo od Stranske Vasi prema Dol. Lakovnicama. IJI bataljon zaposeo je položaje na Gor. i Dol. Lakovnicama i pojačao zasedu kod Sv. Roka. U pola 6 časova neprijatelj je jurišao na položaje, ali je bio odbijen. Prva kolona, koja je prodirala sa Ruperč vrha, prodrla je pored Birčne Vasi i ispod Florijana u desni bok III bataljona. Zbog jake topovske vatre iz Novog Mesta bataljon se malo povukao i zaposeo položaje iznad sela Gor. Lakovnice. Kada je stigao u pomoć II bataljon sa dve čete, izveden je juriš na selo Gor. Lakovnice te su se be-ga i Nemci morali povući u Dol. Lakovnice. Kada su be-ga i Nemci dobili pojačanje iz Stranske Vasi, izvršili su protivjuriš, te su se naši borci morali ponovo povući na položaje iznad sela. Prethodno su se u selu razvile ogorčene borbe iz neposredne blizine, kojom prilikom je neprijatelj imao prilično žrtava. U pola 8 izdato je naređenje topovskoj bateriji da iz pravca Gor. Težke Vode otvori vatru na neprijatelja i zaposedne položaje Rajnovšče — Rakovnik, da time spreči povlačenje neprijatelja iz Gor. Lakovnica. Pošto je neprijatelj takođe prodirao iz Gotne Vasi, i to u jačini od 100 ljudi i 2 tenka, topovska baterija nije mogla odmah da krene na određene položaje i stigla je tamo tek u 12 časova, kada se neprijatelj već povlačio u paničnom bekstvu. Kada su naše snage utvrdile da u Stranskoj Vasi tovare mrtve i ranjene na kola, izveden je brzo juriš na Gor. Lakovnice. Neprijatelj se brzo povukao i uspelo mu je odvući mrtve i ranjene; ipak je našim borcima uspelo da okruže zaštitnicu i delimično je unište. Naše jedinice gonile su neprijatelja do ivice šume kod Novog Mesta, otkuda su mu zatim stigla u pomoć 2 tenka i 100 ljudi pešadije, da odnesu mrtve i ranjene. Akcija bi mnogo bolje uspela da je topovska baterija stigla pravovremeno na određeni položaj. Uprkos tome naši su borci imali prilično uspeha i pobili 76 neprijateljskih vojnika, a 22 ranili. Zaplenili su: ispravnu radio-predajnu stanicu, 3 mauzer i 1 italijansku pušku. 1 ra-

[1] Vidi dok. br. 98.

ketni pištolj. 1.500 kom. municije za laku ..bredu", 1 ranac municije za grčki mitraljez, 100 kom. municije mauzer, 3 opreme i samar ubijene mule. Naši gubici: poginuo je politkomesar III bataljona drug Škerlj Lovro i 3 diuga; 1 teže ranjen, a 8 lakše.

Pored toga bio je oštećen 1 tenk i 1 kamion sa vojskom a zarobljen 1 Nemac.

IV U. brigada vodila je 5. o. m. borbe s neprijateljem koji je nadirao od Šmarjete prema Kuglu[3] i naišao na Kuglu na našu zasedu. koja se zbog nadmoćnosti neprijatelja najpre morala povući, a zatim je veštim manevrom stalno napadala neprijatelja dok ga nije prisilila da se povuče u uporište Belu Cerkev. Istovremeno je neprijatelj napravio ispad iz Novog Mesta ka položajima ove brigade i sporednim putevima stigao do Šentjurja i Karteljeva, s ciljem da zaposedne vrhove iznad Brezja, gde je bio IV bataljon. U tome ih je sprečila zaseda iznad Gor. Karteljeva. koja je već u 4 časa ujutro otvorila vatru na njih i držala borbu sve dok čitav ostali deo bataljona nije zaposeo položaje u iskopanim bunkerima iznad Brezja. U isto vrem° je krenula neprijateljska kolona sa 3 tenka i oko 100 pešaka prema Mirnoj Peči i Šentjurju. Kada je tamo izašla nadirala je prema Poljanama, gde ju je napao i odbio bataljon Dolenjskog odreda. U 7 časova neprijatelj je sa 2 topa, kalibra 75 mm, i 5 aviona ..junkers" tukao položaje naših jedinica. III bataljon IV U. B. vodio je borbu s neprijateljem koji je sa 2 tenka i više kamiona nastupao prema Dobrniču. Jedna četa vodila je borbu iznad Hudog, dok su ostale dve čete poslate u zasedu da bi napale neprijatelja prilikom povratka, ali to nije bilo moguće jer se neprijatelj blagovremeno povukao. U tim borbama neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici: poginula su 2 druga i 1 drugarica, a 3 su ranjena.

Ostale jedinice XV divizije i Dolenjskog odreda imale su samo manje patrolne sukobe.

XVIII divizija: VIII brigada je 8. o. m. vodila borbu sa kolonom od 70 ljudi koja je stigla iz Vel. Lašča. Neprijatelj se posle kratke borbe povukao u Vel. Lašče. Imao je 5 mrtvih i 7 ranjenih, dok je na našoj strani bio ubijen 1 drug, a 1 teško ranjen.

Takođe je bilo manjih patrolnih sukoba na sektoru X brigade i Notranjskog odreda.

[3] Na kart: 1 : 100.000 nije nađeno.

IV. Planovi:

Vrše se pripreme za buduće korpusne akcije.

V. Razno:

Notranjski odred poslao je u Ruski bataljon XVIII divizije 18 drugova, koji su dezertirali iz uporišta Št. Peter.[4] Najpre su dezertirala 4, a zatim je poslata za njima patrola od 14 Rusa i 6 Nemaca da uhvate ruske dezertere i dovedu ih natrag. Kada su stigli u šumu pomenutih 14 Rusa pobilo je 6 Nemaca. koji su bili s njima, a zatim su i oni prešli na našu stranu i javili se Komandi mesta, koja ih je poslala dalje Notranjskom odredu, a ovaj ih je poslao u XVIII diviziju.

Na pruzi Brežice — Zidani Most. a zatim dalje za Nemačku, saobraća navodno svakog dana više transporata nemačke vojske iz Hrvatske.

Pomenute vesti još ćemo proveriti.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-pukovnik:

BR. 110

DOPUNSKI IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 10. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BOR BAMA KOD NOVOG MESTA'

Dopunski izvestaj od 10. IV 1944.

III. Akcije naših jedinica:

Kada je neprijatelj ugrožavao položaje Cankareve brigade. XV brigada izvršila je bočni napad na neprijatelja s I bataljonom. Bataljon je u jurišu napao neprijatelja, proterao ga i zaposeo Gor. i Dol. Lakovnice, selo Jamu, Stransku Vas i Rakovnik. Neprijatelj je bežeći ka Šmihelu i Novom Mestu pokušao da se obezbedi zasedom, koja se utvrđivala u spaljenom zamku Ruperč vrha, ali se posle napada naše 1. čete I bataljona takođe morala povući. U međuvremenu stigli su na položaje

[4] Sada: Pivka

[1] Original (pisan na mašin') u Arhivu IZDG SRS. f. 21.

II i III bataljon, koji su pomogli pri gonjenju neprijatelja prema Novom Mestu. Neprijatelj je u toj akciji imao 20 mrtvih i veći broj ranjenih. Zarobljen je bio 1 nemački vojnik — policajac. Bilo je zaplenjeno: 1 italijanski laki minobacač sa manjim brojem mina, 1 mauzer puška sa 60 metaka, 1 ranac sa 250 puščanih metaka, 3 pištolja kalibra 7.55 mm, 1 par čizama i 6 ručnih bombi. XV brigada imala je 3 lakše ranjena.

Neprijatelj je, dakle, imao ukupno: 96 mrtvih i oko 50 ranjenih.

Izveštaj o tim borbama kod Novog Mesta nije bio ranije dostavljen zbog toga što nismo primili izveštaj od XV divizije, za što smo pozvali štab divizije na odgovornost.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant-pukovnik:
Jože Brilej-Bolko Rajko Tanasković

BR. 111

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 10. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

S T A B
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 10. 4. 1944.
Broj 655

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položai

Izveštaj I SNOUB ..Tone Tomšiča

8. 4. o. g. u 13.30 stigla je putem iz Gornjeg Grada prema Črnivcu[2] neprijateljska kolona od 1 teškog i 3 laka tenka i oko 300 ljudi. Vod koji' je bio u zasedi kod Črnivca prihvatio je borbu i naterao ih do prvih kuća da se zaustave i zauzmu položaje. Odmah su zasedi poslate u pomoć još dve čete, koje su svaka sa svoje strane počele opkoljavati neprijatelja i, kada

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 332/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „AA", a masčilom „563".

[2] Verovatno: Crnelec

se ovaj počeo povlačiti, tukle ga bočnom vatrom. Kada je neprijatelj osetio bočnu vatru, počeo se u paničnom bekstvu povlačiti za tenkovima, te su ga jedinice pratile u stopu i gonile najpre do Pogačnika, a zatim sve do Gornjeg Grada. Odmah zatim počeo je neprijatelj da tuče iz tenkova i topova na sve strane. Neprijateljski gubici zasada još nisu poznati, ali moraju biti znatni. Stanovništvo je oduševljeno uspesima naših jedinica i nije se žalilo što su Nemci zapalili 1 kuću, 2 štale i 2 štaglja.

Izveštaj VI SNOUB ..Slavka šlandra

9. 4. 1944. neprijatelj, u jačini od oko 150 ljudi sa jednim teškim bacačem, počeo je oko 17 časova da nastupa iz pravca Krašnje i Vrha prema položajima brigade kod Krajnog Brda i Gabrovnice. Brigada je prihvatila borbu i vodila je sve do 21 časa, kada je neprijatelja naterala u panično bekstvo. Neprijatelj je imao 8—10 mrtvih, od kojih je dva ostavio na bojištu. Zaplenjeno je: 1 pištolj, 5 šinjela, 1 sanduk mina za teški bacač. Jedinice brigade imale su 2 lakše ranjena.

Neprijatelj je i dalje izvodio ofanzivne akcije na terenu između Limbarske gore i tuhinjske ceste, ali su njegove snage srazmerno male.

10. 4. 1944. neprijatelj je napustio zasede na glavnom drumu i krenuo u pravcu Domžala.

U svim tim ofanzivnim akcijama učestvovalo je oko 2000 neprijateljskih vojnika.

Izveštaj o minerskim akcijama na prugama:

3. 4. 1944. minerska četa Kamniško-zasavskog odreda minirala je žel. prugu Zidani Most — Sevnica. Na minu je naišao vojni transport, tako da je voz bio izbačen iz koloseka i gotovo potpuno razbijen. Lokomotiva je uništena (teška lokomotiva), izbačeno je iz koloseka 8 vagona, od kojih su 4 potpuno smrvljena a ostali teško oštećeni. Saobraćaj je bio prekinut 12 časova.[3]

5. 4. 1944. minerska četa Kamniško-zasavskog odreda minirala je prugu Rimske Toplice — Laško. Na minu je naišao ubrzani putnički voz sa vojskom. Prilikom izbacivanja voza iz koloseka potpuno su razbijeni lokomotiva i 5 vagona. Saobraćaj na oba koloseka bio je prekinut 12 časova. Prilikom oba izbacivanja verovatno je bio veći broj mrtvih i ranjenih. Tačan broj žrtava nije se mogao utvrditi.[4]

[3] Vidi dok. br. 154.

[4] Verovatno se odnosi na akciju koju Komanda policije i Služba bezbednosti za Donju Štajersku navodi pod 4. aprilom 1944 (vidi dok. br. 152).

Izveštaj II SNOUB i XIII SNOUB:-'

II SNOUB i XIII SNOB operišu na sektoru Mislinjske i šaleške doline. Izvele su nekoliko akcija, o čijim detaljima ne možemo javiti, jer su njihovi! izveštaji koji se odnose na te akcije zadržani u karaulama i još ih nismo primili. Radi bolje veze uredićemo svoje kurirske veze. Čim dobijemo izveštaje o izvršenim akcijama, poslaćemo vam ih.

Izveštaj o smrti politkomesara Stane Dobovičnika — Krta:

23. 3. o. m. XIII SNOB priredila je u Topolšici veoma uspeo miting. Pred jutro brigada se povukla iz Topolšice na svoje položaje. Drug politkomesar Krt. .. uprkos savetima i opomenama, nije hteo da krene odmah sa brigadom, nego je pošao tek kasnije, tako da ga je ujutro lako opkolila veća grupa Nemaca i ubila ga u borbi. Zbog toga smo zadržali u Štabu XIV divizije druga Hace Matevža tako da još nije preuzeo dužnost sekretara Politodela IV zone.

4. 4. noću, prilikom susreta sa Pohorskom četom, kod engleskih baraka, ranio se nesrečnim slučajem automatom u levo stopalo drug major Vasja, komandant XIV divizije. Rana nije opasna, kost nije povređena, te će drug komandant verovatno u roku od oko 14 dana potpuno ozdraviti.

Za politkomesara XIV divizije predlažemo druga Brkina/' člana Politodela IV operativne zone.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar (M.P.)

Za komandanta načelnik štaba
major
Franc Poglajen

P. S. Što su veze po TV[7] stanicama bile tako slabe uzrok je u tome što kuriri na tim stanicama nisu bili pouzdani. To se vidi iz činjenice da su k Nemcima dezertirali dva kontrolora linije, i to Marko, partizan dve godine, kontrolor linije 22 — 32. i Johan, kontrolor linije 21 — 24. Uprkos tome što smo poslali nove ljude iz zone za TV stanice, sami uređujemo svoje veze sa našim jedinicama, pored postojećih TV stanica.

[5] Pogrešno: treba: ..XIII SNOB'.
[6] Dragomir Benčič
[7] Kurirske stanice.

NAREĐENJE ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 11. APRILA 1944. ŠTABU 14. NO DIVIZIJE ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJE DRAVOGRAD — ŠOŠTANJ«

Š T A B
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, dne 11. 4. 1944.
Br. 659

ŠTABU XIV DIVIZIJE NOV I POJ

Položai

Od komandanta vaše divizije majora druga Vasje.[2] koji je danas prispio u naš štab, doznali smo da se štab divizije nalazi sev.-istočno od Mislinjske doline na Pohorju [zajedno] sa II i XIII brigadom. Dosada nismo primili od vašeg štaba nikakvih izveštaja, nego su se, izgleda, sva ta akta negde zadržala po karaulama. Mi srno vam poslali više naređenja u pogledu vašeg rada i akcija, kao i drugog raznog propagandnog materijala i literature preko Tomšičeve brigade, ali ona nikako nije mogla dosada uhvatiti vezu sa vama.

U vezi sa budućim zadacima jedinica naše zone, premestite se sa II i XIII brigadom na sektor Dravograd — Šentilj, Velenje — Šoštanj. Vaš glavni zadatak do daljeg naređenja je da odmah pristupite uništenju železničke pruge i objekata na njoj na sektoru Šmartno — šoštanj — Velenje — Šentilj — Dravograd. Naročito je podesan za rušenje deo pruge Velenje — Šentilj u dolini Pake. Sa eksplozivom momentano ne raspolažemo, zato morate prugu uništavati odvrtanjem i paljenjem šina i pragova. Istovremeno likvidirajte na tom sektoru manja neprijateljska uporišta koja se mogu uništavati bez eksploziva.

1 SNOUB „Toneta Tomšiča'[1] dobila je naređenje da se prebaci na južne obronke Mozirskih planina, severno od sektora Mozirje — Ljubno. Ona ima zadataJc da napadne neprijateljske patrole, koje često ispadaju iz Ljubna i Mozirja prema Mozirskim planinama i da u zajednici sa VI SNOUB otpočne čišćenje Zgornje savinjske doline od neprijateljskih snaga. Sa I SNOUB morate odmah uhvatiti vezu na vašoj tački ..1/2". radi čega

'Original (pisan na mašini, na srpskonrvatskom jez ku) u Arhivu IZDG SRS. f. 335 II. U desnom uglu iznad naslova dop sano crvenom olovkom: „4/44". a na kraju dokumenta mastilom ..Prim(ljeno). 17. 4. 44."

[2] Jože Klanjšek

je i ona dolila naređenje da traži vezu sa vama. Da bi veza pravilnije i brže funkcicnisala uspostavite novu tačku na Kogu, preko koje ćete održavati vezu sa nama i sa I SNOUB. Za dalje veze odnosno tačke prema nama pobrinućemo se mi. Za vašu diviziju određeno je oko 100 pušaka. 3 protivtenkovske puške, 3 laka bacača i veća količina municije za puške i puškomitra-Ijeze. Već smo dali naređenje I SNOUB da preuzme jedan deo tog oružja i municije. Druga Mirka Prodnika, druga Bojana,[3] bivšeg zamenika politkomesara II SNOUB, druga Bojana.[4] načelnika obaveštajnog centra XIV divizije, drugaricu Miru Bračič,[5] druga H. Slamiča.« nač. O. C. XIII SNOB. pošaljite odmah u štab Zone. pošto su određeni na dru^e funkcije. Drug Matevž Hace postavljen je od Glavnog štaba za sekretara Politodela zone, pa neka ostane privremeno kod vas, dok [ne] bude postavljen novi komesar divizije. Drugarice Veru[7] i Brinu[8] zahtevao je G. Š. da se upute njemu, ali ih do daljeg naređenja zadržite kod vas.

U Topolšici se nalazi jedan lekar Slovenac, pa ga mobilišite i uputite u štab zone.

Da biste ojačali vaše jedinice odmah pristupite opštoj mobilizaciji na svim onim sektorima kuda se krećete i zadržavate. Nastojte da iz akcija dobijete što više oružja, pošto ne možemo računati na neku obilniju pomoć od G. Š., utoliko više što je transport veoma težak.

Upućujemo vam druga Šercera,® vašeg bivšeg oficira za vezu, koga uzmite na odgovornost. Drug Vasja je mišljenja da ga postavite za kontrolora karaula, koje ste postavili, i to od Mislinjske do Zgornje savinjske doline.

Teški bacač koji je ostavila II SNOUB na Paškom Kozjaku podignite, pošto mi imamo dovoljno mina za teški bacač. Odmah pristupite pravljenju samara i- nabavci konja, da se podignu topovi i bacači koje ste sklonili za vreme ofanzive. Nastojte da to pripremite što pre i da mule koje se nalaze u Šoštanju kod seljaka sve pokupite.

U Spodnjoj Rečici nalazi se kožara iz koje se lako može podići veća količina kože, zato podignite što veću količinu kože i na zgodnim mestima organizujte radionice.

[3] Bojan Skrk

[4] Viktor Kamnikar. Zarobili ga Nemci i streljali noću 3/4. maja 1945. godine na Turjaku.

[5] Slavka Mihevc

[6] Herman Slamič

[7] Vera Hreščak—Bebler

[5] Eva Pavlin—Schmidt

[9] Miro Sercer

Drug major Vasja ostaje kod nas i verovatno će biti sposoban za 15—20 dana za pokret, kada će se vratiti u svoju diviziju.

Upućujemo vam druga Dolenc Cirila, koji je završio oficirsku školu — tečaj za vezu, da ga postavite za šefa odseka za vezu kod vaše divizije mesto druga Prodnika. U prilogu vam dostavljamo njegovo školsko svedočanstvo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant-major:
Jože Borštnar Mile Kilibarda

BK. 113

IZVEŠTAJ ŠTABA ISTARSKOG NOP ODREDA OD 11. APRILA 1944. ŠTABU 7. KORPUSA NOVJ O SPROVEDENO.I REORGANIZACIJI ODREDA[1]

STAB ISTARSKOG ODREDA
Na položaju 11. 4. 1944.
Br. 295/2

ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Izveštaj o reorganizaciji odreda

Dana 3. o. m. stigao je komandant odreda drug Požar Anton, koji je sa sobom doneo naredbu za reorganizaciju Istarskog odreda.[2] 4. o. m. stigao je II bataljon IX SNOUB. čije je brojno stanje bilo 109 ljudi. Istog [dana] je štab odreda na sastanku izabrao starešine za popunjavanje štaba odreda i ovi su bili odmah pozvani da prihvate određene dužnosti.

Dana 5. o. m. već je upotpunjeni štab odreda održao konferenciju, na kojoj je tačno određena reorganizacija odreda i podela ljudstva po bataljonima. Još istog dana otputovali su u bataljone po dva člana štaba. Oni su lično prisustvovali reorganizaciji bataljona, koja je izvršena sledećeg dana. Sve su-

[1] Original (pisan na mašir>i) u Arhivu IZDG SRS, f. 153/IV i 296/11.
[2] Vidi dok. br. 69.

višno ljudstvo sakupili smo na Ostrožnom Brdu. gde su sačekan dva dana dok smo tamo prikupili razni materijal, koji su poneli sa sobom. Među tim materijalom bilo je i 12 duvačkih instrumenata, za što smo primili naređenje [da se preda].

U toj grupi poslali smo, pod rukovodstvom sadašnjeg komandanta odreda-kapetana Draga,[3] 280 drugova, sa suvišnim komandnim kadrom.

Naoružanje poslatih je sledeće:

4 teška mitraljeza sa odgovarajućom municijom
20 lakih mitraljeza „ „
5 automata „ „

Istoj grupi uručeno je i 10 automata sa odgovarajućom municijom i šaržerima i 10 pištolja, koje treba preko naslova[4] dostaviti Gl. štabu.

Pribor i različiti materijal:
2 jahaća konja sa sedlima
2 mule sa samarima
1 pisaća mašina i više pisaćeg papira
100 kg soli

Ranije stanje odreda:
I bat. 121 drug i drugarica
II .. 160 drugova „
III „ 140
Štab sa odsecima i zaštitnom četom: 85 drugova i drugarica.
Ukupno 506.

II bataljon IX SNOUB: 109 priključenih odredu.
Ukupno 615 drugova i drugarica.

Brojno stanje novoformiranog odreda:

Štab sa odsecima i zaštitnom četom	90	drugova i drugarica
I bataljon	90	„ „
II bataljon	87	, „
III bataljon	88	
Ukupno	355	„

Za traženje materijala po jamama Snežnika ostavljeno je 15 ljudi. U pomenutom kraju nalazi se ogromna količina oružja, o čemu se lično uverio Štab II bataljona. Pošto nemamo dovoljno pomenutog materijala, tj. lakih i teških mitraljeza, mina za lake i teške minobacače, granata za protivtenkovske topove

[3] Karlo Maslo
[4] Misli se na 7. korpus NOVJ.

itd., poslato ljudstvo će sav pomenuti materijal očistiti i spremiti u bunkere duž puta Gomanjce — Leskova dolina — Stari Trg. Naoružanje novog odreda tačno će se videti iz priloženih obrazaca koje dostavljamo Operativnom odseku naslova.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant:
Leon Batog[5] Tone Požar

BR. 114

NAREĐENJE ŠTABA 9. KORPUSA NOVJ OD 12. APRILA 1944. FOTČINJENIM JEDINICAMA DA SVE PRIPADNIKE ITALIJANSKE NARODNOSTI UPUTE U NOVOFORMIRANU ITALIJANSKU UDARNU BRIGADU „TRIESTINO D'ASSALTO GARIBALDI"[1]

S T A B
[IX] KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 12. april 1944.
Br. 56.

SVIM JEDINICAMA IX KORPUSA NOV I POJ

Na teritoriji Slovenačkog primorja formirana je od italijanskih partizanskih odeljenja „Udarna brigada Garibaldi Triestino" („Brigata Triestino D'assalto Garibaldi") koja je sastavni deo odeljenja i udarnih brigada „Garibaldi" u Italiji.[2] Dok ova brigada bude operisala na našoj teritoriji nalaziće se pod komandom ..Paritetnog štaba", sastavljenog od jednog člana štaba IX korpusa NOV i POJ i jednog zastupnika Komande odeljenja i udarnih brigada „Garibaldi" u Italiji. S obzirom

[5] Leon Klemenčič

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 223/1.

[2] Štab 9. korpusa poslao je 5. aprila 1944. Štabu bataljona ..Triestino d' assalto Garibaldi" naredbu sledeče sadržine: „Bataljon „Triestino d' assalto", sastavljen od partizana italijanske narodnosti, današnjim danom stavlja se na raspolaganje Komandi odeljenja i udarnih brigada „Garibaldi". (Original, pisan na mašini, u Arhivu IZDG SRS, f. 227 > Vidi dok. br. 100.

na ogroman značaj za razvoj narodnooslobodilačke borbe i partizanskog pokreta u Italiji koji ima novoformirana italijanska brigada i s obzirom da operiše na našoj teritoriji,

naređujemo:

1. Sve naše jedinice moraju italijanskom partizanskom pokretu pružati svu materijalnu pomoć i ostalo.
2. Sve partizane italijanske narodnosti koji se nalaze u našim jedinicama treba slati u pomenutu brigadu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M.P.) Komandant, pukovnik:
Hribar Janez Ambrožič

Dostavljeno: XXX diviziji i 17, 18. 19. SNOB
XXXI „ 3. 7, 16. SNOB
Brigata Triestino d'assalto
GO, ZKO, BBO. JPO, ITO. DO[1]
Odseku za vezu štaba IX korpusa NOV I POJ
„ „ pozadinu „
Sanitetskom odseku

[1]Skraćenice označavaju: Gorenjski odred: Zapadnokoruški odred: Briško-beneški odred: Idrijsko-toLminski odred; Dolomitski odred.

S T A B
. KOMISARJA NOV in POJ

Položaj, 12. aprila 1944.
st.56

Na ozemlju slovenske Primorske se je ustanovila iz italijanskih partizanskih oddelkov " UDARNA BRIGADA GARIBALDI TRIESTINO" ("brigata Trieštino d'assalto garibaldi"), ki je sestavni del oddelkov in udarnih brigad "aribaldi v Italiji. Dokler bo ta brigada operirala na našem teritoriju, se bo nahajala pod poveljstvom "paritetnega" štaba, sestavljenega iz enega člana štaba IX.Korpusa NOV in POJ in enega zastopnika Poveljstva oddelkov in udarnih brigad "aribaldi v Italiji. Z ozirom na veliko vsi pomen za razvoj narodno osvobodilne borbe in partizanstva v Italiji, ki ga ima novo ustanovljena italijanska brigada, in ozirom na to, da operira na našem teritoriju,

o d r e j a m o

1. Vse naše edinice morajo nuditi italijanskim partizanom vso materjalno in drugo podporo.

2. Vsi partizani italijanske narodnosti, ki se nahajajo v naših edinicah naj se odpošljejo v omenjeno brigado.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

STAB IX KORPUSA NOV IN POJ

Politkomisar:

Hubar

Komandant, polkovnik:

Dostavljeno: Štabu XXX. divizije in 17., 1 19. SNOB
" XXXI " " 3., 7., 16. SNOB
" G.O., BBO, ZKO, JPO, L.O., ITO.
" Brigate Trieštino D'assalto "aribaldi
odseku za zveze pri štabu IX.Korpusa
" " zaledje
upnitätni referent

Fotokopija dokumenta br. 114

IZVEŠTAJ ŠTABA 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE OD 12. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI PODREĐENIH JEDINICA[1]

Š T A B
IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS
Položaj, 12. 4. 1944.
Br. 663

NEDELJNI RATNI IZVEŠTAJ
Štaba IV operativne zone NOV i POS

17. 3. 1944. Istočnokoruški odred srušio je telefonske i telegrafske objekte između Železne Kaple i Bele.

21. 3. 1944. isti odred zapalio je i potpuno uništio državnu pilanu u Koprivni. koja je sekla drvo za rudnik u Mežici.

21. 3. 1944. u Mežici su likvidirana 2 člana SS; zaplenjeno je nešto spreme.

25. 3. 1944. odred je upao u selo Šmarjetu, razoružao tamošnju Landwache i zaplenio 4 puške sa municijom.

24. 3. 1944. Kozjanski odred vodio je na Jelši, na Bohoru, teške borbe s neprijateljem koji je napadao kantonman odreda. Posle žestoke borbe, koja je trajala više časova, neprijatelj je imao preko 20 mrtvih i veći broj ranjenih.-

26. 3. 1944. Istočnokoruški odred zapalio je i uništio rudničku električnu centralu u Podpeci, koja je snabdevala strujom revir Helena rudnika olova Mežica.[3]

27. 3. 1944. jedinice XIV divizije, uprkos vanredno teškim prilikama, upale su u prostorije Heimatbunda u Podgorju i zaplenile veću količinu kancelarijskog materijala. Istog dana te su jedinice likvidirale jednog od glavnih hitlerovskih huskača na tom terenu — dr Koršiča.[4]

6. 4. 1944., odnosno u noći između 6. i 7. 4., jedinice I SNOUR i VI SNOUB izvršile su vanredno smeo napad na neprijateljsko uporište u Radomljama kod Domžala. Prilikom napada potpuno je spaljeno 18 neprijateljskih baraka. Nepri-

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS, 332/III.
[2] Vidi dok. br 105 i 154.
[3] O gornjim akcijama Koruškog NOP odreda vidi dok. br. 102.
[4] Vidi dok. br. 105.

jatelj je imao 30 mrtvih, veći broj ranjenih, 24 zarobljena (među kojima 1 podoficira); zaplenjeno je bilo 18 pušaka, 2 puškomitraljeza MG. 1 automat, 2 pištolja, mnogo municije i druge vojne spreme. Akcija je jako podigla moral kako vojske tako i civilnog stanovništva. Neprijatelj je pokušao da interveniše iz Domžala, Ljubljane i Kamnika, ali nije uspeo. Istovremeno su jedinice pomenutih dveju brigada izvršile demonstrativan napad na Kamnik i Domžale.[5]

10. 4. 1944. I SNOUB „Tone Tomšič" vodila je borbu sa neprijateljskom kolonom sastavljenom od 1 teškog i 3 laka tenka i oko 300 pešaka, koja je nastupala putem iz Gornjeg Grada prema Črnivcu.[6] Jedinice I SNOUB napale su kolonu, delimično je opkolile, posle čega je čitava kolona zajedno sa tenkovima u panici pobegla natrag u Gornji Grad. Neprijatelj je tom prilikom imao prilične gubitke, čiji broj još nije utvrđen.

9. 4. 1944. neprijatelj u jačini od 120 ljudi nastupao je prema jedinicama VI SNOUB „Slavko Slander"' na položajima kod Krajnog Brda i Gabrovnice. Posle tročasovne borbe neprijatelj je nateran u divlje bekstvo tako da je na bojištu ostavio nekoliko poginulih. Ukupni gubici neprijatelja iznose: 21 mrtav i veći broj ranjenih. Zaplenjeno je: 1 sanduk mina za teški bacač, više spreme i nešto oružja.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Jože Borštnar, s. r. (M.P.)

Komandant-major: Mile Kilibarda, s. r-

[5] Vidi dok. br. 105 i 153.
[£] Na karti 1:100.000 nije nađeno. Verovatno se odnosi na Crnelec.

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. DIVIZIJE OD 12. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU I AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA[1]

S T A B
XVIII DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj, 12. IV 1944.
OP. br. 254

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Dnevni izveštaj:

1.) Juče je neprijateljska auto-kolona nastupala iz Ljubljane prema Ribnici. U koloni je bilo 56 motornih vozila i 2 tenka. Neprijatelj je kolonu osiguravao pobočnicama koje su iz Vel. Lašča i Ribnice išle prema Ortneku. Neprijateljska kolona je u 13 časova krenula iz Vel. Lašča prema Ribnici. Neprijatelj je imao 6 lakih topova.

Na ostalim sektorima nije bilo pokreta neprijatelja ali se zapaža koncentracija neprijateljskih snaga jačine oko 2000 vojnika kojima rukovode SS odeljenja.

2.) Brojno stanje divizije: po spisku 2812, na licu 2544. u rashodu 268 (145 u bolnici van divizije i u oporavilištima. Na kursevima van divizije 112, a u ostalom rashodu 11).

3.) VIII brigada nalazi se u Andolu, Hudom Koncu, Grabnu Sv. Gregoru, a štab brigade u Brinovščici. Zadatak brigade je da osigurava pravac Marolče — Mala Slevica, Ortnek, Podpoljane, Maršiči — Praproče. IV bataljon šalje patrole od Sv. Gregora prema Karlovici.

IX brigada: 1 bat. je u Prevaljama, II bat. sa štabom brigade takođe tamo, III bat. u selu Seč, IV bat. u selu 2virče. Zadatak brigade je da osigura pravac Dobrepolje — Struge, da vrši kontrolu nad neprijateljskim uporištem Kočevje i Ribnica i osigura pravac Kočevje — Dvor.

X brigada ima II bat. u Kotu, I bat. u Sinovici, III bat. u Zamostecu, IV bat. sa baterijom u Lipovščici. Zadatak brigad'.'

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 27/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „Oper", olovkom ,.AA" i mastilom „492".

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 13. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU KORPUSA I AKTIVNOSTI POTČIN.TENIH JEDINICA[1]

Položaj. 13. 4. 1944.

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
B. 266.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE —

na položaju

Šaljemo vam izveštaj o situaciji sa sektora VII korpusa.

I. Pokreti neprijatelja:

Na čitavoj teritoriji VII korpusa nije bilo nekih većih pokreta neprijatelja, osim patrola koje su učinile pojedine ispade iz uporišta.

Uspostavljeno je novo uporište Tržišče koje, sa pojačanjem od 120 ljudi, broji sada 400 ljudi. Ukinuto je uporište Krmelj. Takođe je na putu kolona za Kočevje koju sačekuje XVIII divizija. (Vidi poslednji stav izveštaja.)

II. Trenutni raspored jedinica:

XV divizija:

IV brigada nalazi se na sektoru Spod.[nje] Trebelno sa zadatkom da sa jednim bataljonom osigurava i kontroliše Mokronošku dolinu; sa drugim bataljonom nalazi se na sektoru Podturn. sa zadatkom osiguranja prema Barunčecu[2] — Karlovecu, a kontroliše uporišta Trška Gora, Št. Peter[3] i Mačkovec. Treći bataljon nalazi se na sektoru Zrečii Vrh sa [zadatkom] kontrolisanja Kronova i Bele Cerkve. IV bataljon nalazi se na sektoru Ornuška Vas, sa zadatkom osiguranja i kontrole prema Novom Mestu. Baterija i inž. četa nalaze se na sektoru Gornje Trebelno.

[1] Original (pisan na mašini) u Arh'vu IZDG SRS. f. 21/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „Oper", plavom olovkom „AA" i mastilem .,488".

[1] Verovatno se odnosi na s. Runčec.

[3] Sada: Otočec

V brigada ima zadatak blokade Novog Mesta, i to na sektoru desne obale Krke. I bataljon nalazi se u Dobindolu. II bataljon u Uršnim Selima, III bataljon u Toplicama, a XX topovska baterija u Ruperč vrhu. Štab brigade i inž. četa nalaze se u Uršnim Selima.

XII brigada nalazi se na sektoru Grosuplja i severne granice. I bataljon je na položajima Spod. Brezovo, da kontroliše teren granica — Dedni Dol — Lipoglav — Peč; drugi bataljon nalazi se u Kriškoj Vasi, da kontroliše teren Gatina — Žalna — Spod Slivnica; III bataljon je na Peščeniku.

XV brigada: I bataljon je na Jugorju iznad Teške Vode. IT bataljon je na položajima Vel. Cerovec, a III bataljon na položajima Gor. Lakovnice.

Dolenjski odred nalazi se na položaju Radohova Vas — Vel. Gaber, sa zadatkom da kontroliše teren uz granicu, dolinu Temenice i Trebnje — Sv. Križ.[4]

XVIII divizija:

VIII brigada nalazi se s jednim bataljonom u Andolu, sa drugim bataljonom u Hudom Koncu, sa trećim bataljonom u Gašpinovu. IV bataljonom kod Sv. Gregora, inž. četa u Hojčama, a štab brigade u Brinovščici. Brigada ima zadatak da sprečava neprijateljske pokrete između Vel. Lašča i Ribnice.

IX brigada smeštena je na sektoru Hrib, Pleš, Hinje, Prevole.

X brigada nalazi se s jednim bataljonom i štabom brigade u selu Kot, sa jednim bataljonom na Sinovici. sa III bataljonom u Zamostecu i sa IV u Lipovščici. Zadatak brigade je da kontroliše neprijateljske posade u Ribnici i sprečava neprijateljski saobraćaj. Artiljerijski divizion je u Kržetima.

Notranjski odred je sa I bataljonom u selu Klance, sa zadatkom kontrolisanja i osiguranja u pravcu Št. Peter,[5] — Postojna — Ravberkomanda; sa II bataljonom nalazi se na Bločicama. sa zadatkom kontrolisanja i osiguranja u pravcu Cerknica — Rakek — Slivnica — Begunje.

Belokranjski odred nalazi se sa jednim bataljonom na sektoru Griblje. sa zadatkom kontrolisanja Krasinca i Fučkovaca i terena uz Kupu, sa II bataljonom na sektoru Vivodina, gde drži zasedu iznad obale, Zaluke i Jurovskog Broda.

Istarski odred, sa jedinicama koje su bile poslate za formiranje novog odreda, nalazi se na starim položajima, a ljudstvo starog odreda nalazi se na putu ka nama.

[4] Sada: Gabrovka
[5] Sada: Pivka

III. Akcije naših jedinica:

Na čitavom našem sektoru vođene su samo borbe patrola u kojima se neprijatelj uvek povlačio pre nego što su jedinice mogle stići u pomoć patrolama, koje su prihvatile borbu s neprijateljem.

Dolenjski odred je likvidirao uporište Zagozd kod Kuma. Uporište je brojalo 80 ljudi posade, i to Nemaca. Borba je trajala 67 minuta; uporište je bilo zatim spaljeno. Još nismo primili tačan izveštaj o tome koliki su gubici neprijatelja, koji su svakako bili veliki, jer su se Nemci probijali. Jedinica je imala 1 teže i 1 lakše ranjenog. Zaplenili su: dva nemačka puškomitraljeza („šarca"), 1 automat. 1 tromblonku, više pušaka i drugog ratnog materijala«

IV. Naši planovi:

Danas se, s obzirom na predstojeću akciju o kojoj smo vam već javili depešom." održava sastanak štaba Korpusa sa oba štaba divizije i artiljerije. Drug komesar je radi priprema bio u XV diviziji. Vrše se pripreme koje su potrebne za predstojeću akciju. Pojedine brigade imaju za vreme priprema u planu akcije na manja uporišta i uništavanje stalnih patrola.

Uz tačku o neprijateljskim pokretima treba dodati da smo od obaveštajnog centra XV divizije dobili izveštaj da je u toku noći stiglo u Šentjernej 500 Nemaca. Imaju nameru da ovde uspostave novo uporište, a na Vel. Banu navodno misle da uspostave protivavionsku bazu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za politkomesara: (M.P.) V.d. komandanta-pukovnik:
nač. štaba Pero
Rado Pehacek

[6] O gornjoj akciji vidi dok. br. 123.

[7] Odnosi se na napad na neprijateljsko uporište Ribnicu (vidi dok. br. 118). Pomenuta depeša nije pronađena.

ZAPOVEST ŠTABA 7. KORPUSA NOVJ OD 13. APRILA 1944. FOTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE RIBNICU[1]

Položaj. 13. 4. 44. u 21 h

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 271

ZAPOVEST

(Sekcije: N. Mesto, Cerknica i Vrhnika 1 : 100.000)

Situacija:

Neprijatelj se nalazi u V. Laščama u jačini 560 be-ga i 100 Nemaca, naoružanih sa 6 topova 75 mm, 6 teških i 4 laka bacača, većim brojem lakog i teškog automatskog oružja; *u Kočevju:* 500 vojnika, od kojih 150 Nemaca, također sa 6 topova 75 mm. 2 protivtenkcvska topa, 1 tenk, 4 autoblinde i 8 kamiona; *Grosuplje:* 250 be-ga i- 70—100 Nemaca; Pijava Gorica: 200 be-ga, 20—30 Nemaca; *Borovnica:* 400 be-ga i 50 Nemaca; *Rakek:* 150 be-ga i 100 Nemaca; *Novo Mesto:* 800 be-ga, 400 Nemaca; *Lavrica:* 80 be-ga; *Škofljica:* 110 be-ga, 40 Nemaca; *Zalog:* 120 be-ga: Podpeč: 60 be-ga, 30 Nemaca; *Notranje Gorice:* 30 be-ga; *Lisičji zamak:* 150 be-ga; *Ljubljana:* oko 2500 be-ga i 800 Nemaca. U Borovnicu je došlo iz Italije oko 2000 vojnika, koji su po najnovijim podacima otišli za Gorenjsku. U Iški se krila grupa od nekoliko stotina neprijateljskih vojnika; njihove namere nisu nam poznate. *Ribnica:* 350 be-ga, 150 Nemaca, naoružanje 1 top 75 mm, 2 brzometna topa, 3 teška i 5 lakih bacača. 10 teških i više lakih mitraljeza, 2 reflektora, 2 tenka PZ KW-MK 3, 2 kamiona. Ribnica je ograđena žicom visine 1 metar a širine 1,5 m, iza žice izgrađeni su bunkeri povezani streljačkim rovovima i zaklonima saobraćajnicama; bunkeri i zakloni pokriveni su daskama. Glavni bunkeri povezani su telefonom; u crkvi je izvidnica sa telefonom; jedan reflektor nalazi se stalno na žel. stanici, dok se drugi premeštaju prema potrebi. Smešteni su: nemačka komanda u zadružnoj zgradi, komandant kod Logara, drugi ofi-

[1] Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS, f. 11/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „Nova zapovest", a na kraju dokumenta: „D 3/V".

ciri kod Pokovca. Be-ga komanda je kod Arka (Prajer), vojnici su smešteni kod Prajera, Oniča, Miklovih, Pokovca, Ceneta, Hrena, Limca, Rudeža. Skladište municije je kod Činkelna, magacin hrane kod Peterlina. Ciglana, koja se nalazi oko 100 m van žičane ograde, minirana je; žičana ograda minirana je poteznim minama i sifonkama.

Glavni štab NOV i PO stavio je u zadatak jedinicama VII korpusa napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta Ribnica. Ovaj napad ima izvršiti VII korpus, dok je akcija koordinirana sa akcijama IX korpusa i IV operativne zone, koji će u tom vremenu preduzeti ofanzivne operacije na pruzi Ljubljana — Trst i u Štajerskoj.

Naše snage su sledeče (one koje učestvuju u likvidaciji Ribnice): 6 brigada i 3 odreda, pored lakog i teškog pešadijskog naoružanja 4 haubice 100 mm. 3 poljska [topa] 75 mm. 2 tenka (jedan dvotonski), 5 protivtenkovskih topova, 27 protivtenkovskih pušaka, sa dovoljnom količinom municije, dovoljno eksplozivnog materijala i nagaznih mina.

Napad počinje 19. 4. 44. u 21 h, s tim da artiljerijska priprema počne u 19 h, izvrši korekturu na date objekte i u 19.30 h počne sa koncentričnom vatrom iz svih oruđa, pod jedinstvenom komandom, na severozapadna neprijateljska utvrđenja grada.

U vezi sa zadatkom

N a r e đ u j e m o :

1) XVIII divizija sa dvije brigade vrši direktan napad na Ribnicu. jednom brigadom osigurava se iz pravca Kočevja, kontrolišući teren od Male gore do Jelendola. Manjim delom snaga vrši blokadu samog Kočevja. N.O.[2] vrši osiguranje iz pravca Rakeka i Postojne, postavljajući se na liniji Cerknica — Begunje — Bezuljak. prethodno ima minirati sve puteve u ovom pravcu. I.O.* se za vreme ove akcije stavlja pod komandu XVIII divizije, koga ostaviti da osigurava iz pravca Borovnice i Rakitna, minirajući takođe puteve na ovom pravcu. Položaje zauzima na liniji: Sv. Vid — Pikovnik. Glavni pravac upada u Ribnicu je od bloka na putu koji vodi za V. Lašče do železničke stanice, koji će sektor prethodno artiljerija svim svojim oruđima tući i razbiti, drugi pravac upada je, pored ciglane, na neprijateljske topove, treći severoistočno od bloka iz pravca Kočevja. Odmah posle artiljerijskog gađanja, pešadija ispred

[2] Notranjski NOP odred
[3] Istarski NOP odred

koje nadiru tenkovi (koji su u međuvremenu došli) na najbliža odstojanja, u 21 h upada i zauzima prve objekte, a nakon toga ulaze nove snage, razvijajući se levo i desno, ka stanici i ka topovima, te zaobilazeći iza leđa likvidiraju ova neprijateljska uporišta. Ostalim snagama drže čvrsto blokadu mesta, prilazeći na najbliža odstojanja, napadajući neprijatelja i ne dozvoljavajući mu kako prodor, tako i da snage sa jednog sektora prebacuju na drugi radi ojačanja. Zbog mogućnosti da nas tokom dana tuče neprijateljska avijacija, strelci se u blokadi imaju utvrditi i kamuflirati. Štab divizije, pod čijom komandom se za vreme akcije nalazi celokupna artiljerija, prenosiće artiljerijsku vatru sa jednog cilja na drugi, prema nastupanju pešadije, tako da artiljerija tuče one ciljeve koje pešadija odmah nakon toga osvaja. Posle upada ima se odmah očistiti žel. stanica, prilazeći iza leđa bunkerima na Kočevju, ove likvidirati i proterati neprijatelja, koga suzbiti ka centru i Bistrici. Čim se neprijatelj suzbije, dovlačiti artiljeriju (samo potreban broj oruđa) i nastavljati likvidaciju. Sam upad mora biti brz, odlučan i nezadrživ, težeći da se u toku noći [neprijatelj] protera iz bunkera i nabaci u objekte na uskom prostoru. Tenkove i ovom prilikom koristiti da idu napred. držeći ulice pod neprekidnom vatrom i čisteći zaklone.

Brigadi koja osigurava od Kočevja pridati protivtenkovski top te nekoliko protivtenkovskih pušaka, dovoljnu količinu eksploziva za miniranje. Takođe im pridati nešto više lakih mitraljeza (koji su sada pridati) kojima imaju vršiti blokadu Kočevja na najbližim odstojanjima. Ovi istureni delovi imaju zadatak da najhitnije jave jedinici kada i kuda neprijatelj nastupa, da bi se svim glavnim snagama dočekao i potukao.

Sa svim osiguravajućim delovima, a tako i artiljerijom, te napadnim jedinicama, uspostaviti telefonsku vezu. Sa artiljerijom uspostaviti specijalnu telefonsku liniju, nevezanu na druge linije, pridati radiofonske stanice, koje- su vam na raspolaganju. te napraviti ugovorene znake sa raketama o prestanku art. vatre, o prenosu na drugi cilj, otvaranju .vatre itd.

Artiljeriju postaviti: 2 haubice i 2 poljska topa kod Bukovice, 2 haubice i 1 poljski kod Seljana.

Protivavionsko odeljenje (ukoliko dobijemo 3 mitraljeza) postaviti: kod Sv. Marka, k. 625; drugo kod Sv. Ane, k. 939: a treće kod Zadolja, k. 731.

Bateriju teških bacača (jednu ili dve) postaviti u blizini artiljerije kod Bukovice.

Tenkovsko odeljenje ima doći pravcem Kočevska Reka — Travnik — Petrinci. Prethodno poslati benzin i osigurati cestu,

a inžinjerskim jedinicama izvršiti popravku komunikacije. Veći tenk do dolaska na mesto ima vući manji, radi uštede benzina.

Previjalište za XVIII diviziju, N.O., I.O. i brigadu koja je na sektoru Poljane — Sv. Gregor biće u selu Petrincima.

Mesto štaba divizije za vreme akcije kod Sv. Frančiška.

Sve jedinice predviđene za upad prethodno se moraju izvežbati za sadejstvo u borbi u gradu, za pravilnu upotrebu svih sredstava, za sadejstvo sa tenkovima i artiljerijom. Izvežbati i odabrati posebne grupe bombaša i minera, te protivtenkovske grupe sa puškama. Pripremiti sredstva i odrediti drugove koji će imati zadatak kidanja žičanih prepreka. Prekontrolisati nadalje da li je jedinicama brigada i bataljona jasna zapovest. Za slučaj potrebe, ukoliko bi neprijatelj nadirao iz pravca Rakeka, obezbediti sadejstvo N.O. i I.O.

2) XV divizija sa dve brigade (bez jednog bataljona IV) vrši osiguranje iz pravca Ljubljane, Lašča i Grosuplja na pravcima Iška, Golo—Turjak—Lipljene—Spodnja Slivnica—Boštaniski zamak, dok sa jednom brigadom zaposeda po dubini sa jedne i druge strane položaje Poljane — Ortnek ka V. Laščama. Sa bataljonom kod Ortneka paziti na pravac Žukov Vrh,[4] pored toga ovaj bataljon mora imati vezu sa korpusnom rezervom D.O. koja će se nalaziti na Sinovici. Sa jednim bataljonom kontrolisati Videm i Zdensku Vas. Prethodno ima XV divizija odmah po dolasku na svoje položaje i pred početak akcije izvršiti temeljito rušenje pruge Grosuplje — Lavrica, te ceste: Turjak — Pijava Gorica, do Škofljice, minska polja na cesti Ponova Vas — Šenturje.[5] Mlačevo — Račna. Svoje snage držati koncentrisane. manjim delovima isturenim daleko napred na pomenutim pravcima sa osiguranom vezom otkriti pravac neprijateljskog nadiranja, postaviti se svim svojim snagama na tom pravcu, napasti, razbiti i goniti neprijatelja. Jedinice na osiguranju moraju biti aktivne, ne čekati da neprijatelj izvrši manevar, preduzeti inicijativu težeći za opkoljavanjem i potpunim uništenjem kolone. Treba znati da neprijatelju nije cilj da na tom sektoru vodi borbu sa našim jedinicama, već da pritekne u pomoć Ribnici, radi čega će težiti da što pre odbaci naše jedinice od komunikacije i nastavi nadiranje. To paralisati smelim poduhvatima, udarajući po zadnjim delovima, presretanjima, zaobilaženjima, postavljanjem protivtenkovskog oruđa na samim putevima, naletanjem jurišnih grupa na motorizaciju itd. Za slučaj da bi nakon duge borbe neprijatelj ipak uspeo prodreti i spojiti se sa posadom u Laščama, te se ojačati ovom

[4] Verovatno se odnosi na sela Zukovo i Vrh.
[5] Sada: Podtabor

posadom, bilo da ostavi manje snage bilo da zameni zamorene delove, sa svojim jedinicama i protivtenko.vskim oruđima napasti i likvidirati Lašče. Najvažnija stvar kod jedinica koje osiguravaju je: blagovremeno otkrivanje pravca nadiranja, dobrom vezom svih jedinica, korisnom upotrebom protivkolskog oruđa, dobro miniranje i pravljenje zaseka, držanje snaga koncentrisanih i neprijatelja napasti svim svojim snagama na jednom mestu. Sve ovo ako se uzme u obzir, ako je štab divizije svestan značaja zadatka, ne samo da će zaustaviti neprijatelja i omogućiti likvidaciju Ribnice, već će i sam izvojevati ne manju pobedu i zadobiti plen. Upozoravamo da se pravac Zdenska Vas — Kompolje ne zanemari, da neprijatelj ne bi prišao iza leđa i ugrozio artiljeriju. Brigada koja osigurava jugoistočno od Lašča mora kontrolisati samo Lašče, po noći i- po danu vršiti demonstrativne napade, po danu manjim snagama sa automatskim oružjem držati blokadu. Ukoliko bi neprijatelj izabrao za nadiranje drugi pravac, kao Borovnicu, Rakek, preko Rakitne ili Cerknice, XV divizija ima izvršiti manevar, presresti neprijatelja na pogodnim položajima, razbiti ga i uništiti.

XV brigada ojačana jednim bataljonom B.O.[8] ostaje i dalje na svojim položajima, s tim da joj Štab Divizije izda konkretne zadatke ofanzivnog karaktera u vremenu likvidacije Ribnice. Bataljon IV brigade ostaviti na sektoru na kojem se sada nalazi brigada, radi kontrole terena, iste noći dati mu zadatak za napad na uporišta preko granice. Naglasiti mu treba da se ne drži istih položaja već da ih svakodnevno menja.

Počev sa 15. IV, XV divizija ima početi sa prebacivanjem jedinica na određene sektore, sa rušenjem pmge, miniranjem i pravljenjem zaseka. Pokrete vršiti samo noću. Po dolasku na nove položaje ne dozvoliti civilnom stanovništvu izlaz iz sela u polja. Obaveštajnu službu usmeriti u pravcu Ljubljane i granice, te u pravcu Vrhnike.

•Štab Divizije za sada se ima smestiti u M. Ločniku, jedan član štaba ima biti za vreme akcije kod brigade južno od Lašča.

Artiljeriju koja je za vreme akcije pridodata XVIII diviziji uputiti pravcem: Dvor — Smuka — Hinje — Podtabor — Seljan. Pokret sa mesta 17. IV u 16 h. Štab XVIII divizije toga dana ima da izvrši osiguravanje ove artiljerije.

Previjalište i evakuacija u centralnoj bolnici.

3) Korpusna rezerva je D.O.. koji štab XV divizije ima uputiti tako da stigne 18. noću u Podtabor, a u prvi mrak 19. IV prebacuje se na Sinovicu.

[1] Belokranjski NOP odred

4) Veza između, svih jedinica je telefonska i radioveza, sa artiljerijom specijalna linija telefonska i radiofonska, te optička. Obe divizije i N.O. sa I.O. dužni su prokontrolisati do sada uspostavljene linije i osigurati vezu sa Štabom Korpusa. N.O. se pridaje jedna radio-stanica, koju će Štab Korpusa blagovremeno dodeliti.

5) Evakuacija plena i zarobljenika u selo Petrinci.

6) Svaki štab divizije poslaće za svaku brigadu i odred po jednog kurira u Štab Korpusa.

7) Štab Korpusa (centar veze) nalaziće se u Podgori kod Zamosteca, kod Sodražice.

8) Na operacije štabovi divizija krenuće samo sa operativnim štabovima, dok ostali dio štaba i komore ostaviti na sigurna mesta, gde nadalje vršiti tekuće poslove. Radi stalne kontrole jedinica sa sobom povesti operativne oficire, obaveštajne. za vezu. propagande, sanitetske, intendantske itd.

9) Izvršiti popunu municije za sve jedinice i oruđa.

10) Paziti da se sve pripremi što bolje. Kontrolu izvršiti po više puta do detalja.

Ponavljamo: da smo u oružju, ljudstvu i materijalu jači od neprijatelja, da je rok za pripremu i kontrolu bio dovoljan, da se traži zalaganje od najstarijih do najmlađih starešina do maksimuma. Spavanje, odmor ili sporedne dužnosti ne dozvoljavaju se ni jednom članu štaba za vreme akcije.

Divizijske zapovesti dostaviti Štabu Korpusa do 17. ov. mes. Štabovima brigada i odreda te bataljona saopštiti zadatak dva dana ranije. Za celokupnu pripremu izvršiti detaljnu kontrolu 18. i 19. ovog meseca. Znake raspoznavanja odrediće svaki štab divizije, s tim da se dostave Štabu Korpusa.

Politički komesari sa svoje strane izvršiće pripreme i pripremiti sve ljudstvo na držanje, kako vojnika, tako i starešina; pred akciju držati borcima govor, podstaći i razbuktati mržnju prema okupatoru i izdajnicima; u samoj akciji ne dozvoliti kolebanja. odlučno i smelo, na partizanski način, pronalaziti najslabije neprijateljske tačke i svom snagom udarati. Težiti da se akcija što pre završi. Snage za osiguranje moraju istrajati na svojim položajima, te težiti da se i od njihove strane izvojuje uspeh u plenu. Koordinacijom ostalih snaga IX korpusa i IV zone rasterećeni smo jednog dela neprijateljskih snaga, zbog čega se zadatak postavlja da mora uspeti stopostotno. Pustiti neprijatelja da se izvuče iz Ribnice bila bi sramota i neuspeh za naše jedinice, na što ponovo upozoravamo.

Štab Korpusa izvršiće kontrolu pripreme pred akciju, na što štabovi divizija imaju računati i biti spremni.

Svako kolebanje i neaktivnost otklanjati rigorozno na licu mesta, bez ikakvih formalnosti.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Jože Brilej-Bolko

(M.P.) V.D. Komandanta, pukovnik: Pero

Dostavljeno:
Glavnom štabu (sa skicama)[7]
Štabu IX korpusa
IV op. zoni — na znanje!
XV i XVIII diviziji — na izvršenje
IO, BO — na izvršenje

BR. 119

IZVEŠTAJ ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 13. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU DIVIZIJE[1]

S T A B
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 13. IV 1944.
OP. br. 257

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS
ŠTABU VII KORPUSA NOV I FOJ

Položaj

Dnevni izveštaj:

1.) Juče u 13 h vraćala se iz Ribnice prema Vel. Laščama neprijateljeva auto-kolona, koja se sastojala od dva tenka, 1 autoblinde i 43 motorna vozila.[2] Neprijatelj je za osiguranje kolone, u kojoj je bilo oko 400 ljudi pešadije, poslao *vz* Ribnice

[7] Skice se ne nalaze uz original.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, £. 27/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „Opei", mastilom „487" i olovkom „AA".

[2] Vidi dok. br. 116.

pobočnice do Ortneka, a iz Vel. Lašča pobočnice do Maršiča. Jačina pobočnica bila je oko 100 ljudi. Kolona je posle žestokih borbi i velikih gubitaka stigla u 18 časova u Vel. Lašče. Osim ovih pobočnica i auto-kolone neprijatelj je napravio ispad iz Vel. Lašča već ujutro i stigao do Dvorske Vasi i Vel. Slevice. Napali su terenskog radnika i još jednog civila. Svi neprijateljski pokreti imali su cilj da osiguraju kretanje auto-koloni.

2.) Brojno stanje divizije: po spisku 2685
na licu 2407
u rashodu 278
(u bolnici i na oporavku 154, na kursevima 112, ostalo 12.)

3.) Štab divizije je u istom kantonmanu kao dosada.

VIII brigada ima I bat. u Andolu, II bat. na Hudom Koncu. III bat. na Grabnu, IV bat. kod Sv. Gregora, inž. četu u Hojčama, a štab brigade u Brinovščici. Bataljoni imaju zadatak da napadaju neprijateljske patrole i osiguraju sektor u pravcu Mala Slevica — Marolče — Ortnek — Zlebič — Praproče — Maršiči — Karlovica — Jazbine — Sv. Gregor. Pored toga je zadatak brigade da kontroliše neprijateljsko uporište Vel. Lašče i da napada neprijateljske autokolone i onemogući neprijatelju promet u pravcu Vel. Lašče — Ribnica.

IX brigada se sa I bat. i sa štabom brigade nalazi u Prevolama, II bat. u Strugama (kod crkve), III bat. prebaciće se u Vrbovec, a IV bat. nalazi se u Žvirčama. Zadatak brigade je osiguranje pravca: Dobrepolje — Struge, Kočevje — Dvor. Brigada ima zadatak da pomoću patrola i zaseda kontroliše neprijateljsko uporište Kočevje.

X brigada nalazi se sa štabom i II bat. u Kotu, I bat. ima u Sinovici, III bat. sa inž. četom u Zamostecu, IV bat. sa baterijom u Lipovščici. Zadatak brigade je da kontroliše neprijateljsko uporište Ribnicu, napada i likvidira neprijateljske pobočnice i patrole i onemogući neprijatelju saobraćaj duž komunikacije između Ribnice i Vel. Lašča.

Artiljerijski divizion nalazi se na Kržetima sa istim zadatkom kao do sada.

Notranjski odred nalazi se sa jednim bataljonom u Klancima, a sa II na Bločicama. Zadatak odreda je osiguranje pravca prema Št. Petru.[3] Planini, Rakeku. Cerknici i Begunjama, kao i likvidacija neprijateljskih patrola i napad na neprijateljske vozove i rušenje pruge.

Prema naređenju VII korpusa br. 260 od 11. IV 1944.[4] potpao je pod komandu naše divizije i Istarski odred, koji ima

[3] Sada: Pivka
[4] Naredba nije pronađena. Vidi dok. br. 27.

jedan bataljon u selu Studenec. Sa Istarskim odredom već imamo vezu.

4.) Akcije naših jedinica: VIII brigada je u 13 časova imala na položajima kod zamka Ortnek II i IV bat. Neprijateljska pobočnica u jačini od 100 ljudi stigla je u blizinu ovih položaja, došlo je do borbe. Neprijatelj je iz pravca Žlebič skoncentrisao vatru iz minobacača i tenkovskih topova. Pored toga, neprijatelj je izvršio dva juriša na ove položaje, koji su bili odbijeni. Kada je neprijateljska kolona prošla pored položaja, napala su je ova dva bataljona. Kolonu je takođe tukao teški minobacač koji se nalazio istočno od Hudog Konca. Borbe su trajale do 18 časova. Neprijateljsku pobočnicu, koja je iz Lašća stigla do Maršiča, napao je III bat. VIII brigade. Neprijatelj je zaposeo selo i napravio na tornju mitraljesko gnezdo. III bat. ga je napao iz pravca Gašpinovo. I bat. je napao neprijatelja iz pravca Zlati Rep, a sa jednom četom napao ga je kod Škrlovice kada se povlačio. Neprijatelj se povukao u 16 časova prema Podpoljanama. Prilikom povlačenja tukao ga je I bat. sa jednom četom od sela Zlati Rep. Neprijatelj se zatim povukao prema putu. Četa kod Škrlovice napala je pobočnicu. Ove dve čete gonile su neprijatelja do blizu Vel. Lašča. Borbe su na tom sektoru trajale do 18.30 časova.

IX brigada nije vodila borbe, izuzev Ruskog bataljona o kome još nemamo izveštaj.

X brigada imala je zaposednute sledeče položaje: Bukovica, Sv. Frančišek, Jurjevica. Protivtenkovski top bio je na koti 626. Tu se nalazio i 1. bataljon, kao i između Gor. Laza i Slatnika i u Sušju. Čim se pojavila neprijateljeva auto-kolona. bila je napadnuta. Neprijateljev tenk prilazio je našim položajima između Slatnika i Sv. Marka. Protivtenkovski top je otvorio vatru na tenk, ali se prilikom ovog gađanja topu slomila osovina, zbog čega se vratio u Lipovščicu. Zaseda iznad Slatnika se zbog dolaska neprijateljevog tenka morala povući u selo Sušje, odakle je dalje napadala neprijateljevu auto-kolonu i vodila borbu sa pešadijom. Borba je trajala do 18 časova. U toku jučerašnjeg dana bila su 2 ranjena, a neprijatelj je imao sigurno 30 mrtvih i 45 ranjenih. Pored toga su dan ranije bila uništena 2 automobila koji su naišli na mine postavljene kod Ortneka. Tokom borbi 11. i 12. IV 1944. bila je upotrebljena sledeča municija: 43 mine za teški bacač, 1950 metaka za tešku bredu, 520 metaka za laku bredu, 300 metaka za grčki mitraljez, oko 3300 puščanih metaka, 10 ručnih bombi, 24 mine za laki bacač, 4 granate za protivtenkovski top i 29 metaka za protivtenk. pušku.

Notranjski odred nije vodio borbe.

5.) Naše jedinice imaju zadatak da se vojnički i politički pripremaju za buduće veće akcije, koje su u planu.[5]

6.) Prilikom napada na neprijateljsku auto-kolonu stupili su takođe u dejstvo protivtenkovski top i protivtenkovska puška i utrošili municiju u količini koja se vidi u tački 4.

Upravo smo dobili izveštaj da se na stanici ,,T 12 A" nalazi oko 3000 kg eksploziva 808, 40 teških nagaznih mina, 100 lakih nagaznih mina, 11 protivtenk. pušaka, 18 p. mitraljeza, 9 mauzer pušaka i molimo da nam se što pre dodeli jedan deo tog materijala.

7.) Moralno i zdravstveno stanje divizije je dobro, a i III bat. X brigade se oporavio.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: odsutan (M.P.) Znm. komandanta: Stante Peter-Skaln

BR. 120

IZVEŠTAJ ŠTABA 9. KORPUSA OD 14. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCl-NJENIH JEDINICA[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Operativni odsek
Položaj, 14. aprila 1944.
Op. broj 404

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
Operativno odeljenje
(Sekcije: Tolmin, Trst, Vrhnika, Bled 1 : 100.000, jug. izdanje)

Jedinice našeg Korpusa su u prvoj polovini meseca aprila nastavile svoje ofanzivne operacije. Ciljevi naših jedinica bila su nemačka i belogardistička uporišta na sektoru Idrija, Godovič. Hotedršica, šireći front u dubinu i širinu, to jest na sever

[5] Vidi dok. **br.** 118.

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 224/III. U desnom uglu iznad naslova dopisano mastilom: „KH 391/44".

prema Gorenjskoj i na jug prema Vipavskoj dolini. Zajedničke akcije svih snaga našeg Korpusa pokazale su se kao veoma korisne, kako u postizanju uspeha nad neprijateljem tako i u borbenom učvršćivanju naših jedinica. Ovakvim ofanzivnim napadima postigli smo da je neprijatelj popustio u svojim ofanzivnim udarima, koje je ranije preduzimao. da se zadržava bliže svojim uporištima i štiti svoje glavne saobraćajne arterije. Manje kolone, koje je ranije slao duboko u našu oslobođenu teritoriju, ne šalje više, jer je gotovo uvek doživljavao poraz i teške gubitke. Sada preduzima takve ofanzivne udare samo sa većim snagama, oko 1.000 [ljudi], kao što je to bilo prilikom poslednjeg napada na jedinice XXX divizije na sektoru Žiri — Ledine-' ili, pak, kao prilikom napada na jedinice XXXI divizije kod Cola.[3] I u ovim borbama naše su jedinice proterale neprijatelja i zadržale svoje položaje. Takav otpor naših jedinica prisiljava neprijatelja da nas više ceni i da nas se plaši.

U poslednjim borbama, koje su vodile jedinice XXX i XXXI divizije na sektoru Idrije, moglo se utvrditi da su kako borci tako i rukovodioci umeli iskoristiti iskustva iz ranijih akcija. Mnoge jedinice koje su se u prvim borbama pokazale nevešte i bile samo nedovoljno udarne, sada su se dobro pokazale, kao na primer 3. SNOUB „Ivana Gradnika'-. Dezertiranje novomobilisanih. koje je ranije bilo masovno, naročito u većim i težirn borbama, smanjilo se tako da sada dezertira samo mali postotak novomobilisanih.

U jedinicama je uglavnom ostvaren ofanzivni duh i prilično visoka borbena udarnost kod većine boraca, koji ne otkazuju ni kod event, težih poraza.

Jedinice su postale mnogo pokretnije i izdržavaju mnogo veće i teže napore.

Uprkos tome, u svim poslednjim borbama ispoljile su se slabosti naših jedinica koje još uvek nismo uspeli otkloniti.

U svim jedinicama borbeni duh nije isti, niti su sve jedinicc sposobne do kraja iskoristiti svoje uspehe. Česti su slučajevi da jedinica potuče neprijateljsku kolonu pešaka ili kamiona, a propusti momenat u kome bi morala krenuti na juriš i tako omogući neprijatelju da odnese oružje, mrtve i ranjene.

Još uvek se kod pojedinih jedinica primećuje da je dovoljna samo mala intervencija neprijatelja za izazivanje panike, ponekad čak za razbijanje jedinice.

Mnoge jedinice su i dalje zadržale defanzivni duh. što se vidi po tome da neke jedinice još uvek najviše vole da ..drže položaje", to jest da vode defanzivnu borbu.

[2] Vidi dok. br. 151.
[3] Vidi dok. br. 144 i 145.

U poslednjim borbama se pokazalo da naši rukovodioci premalo cene živote boraca i premalo ih čuvaju, što se vidi po broju poginulih partizana.

Mnoge jedinice nisu imale uspeha. [Uzrok tome je da] glavna težina borbe i komandovanja u borbi pada na više vojne rukovodioce.

Komandir, vodnik i desetar u borbi slabo dolaze do izražaja; odnosno dolaze malo ili čak nimalo. Autoritet nižih rukovodilaca nije na onoj visini na kojoj bi trebalo da bude.

Preduzeli smo potrebne mere da se sve te greške što pre otklone. Radi toga smo izradili i plan za formaciju jedinica u minimalnom obimu, o čemu vas detaljnije obaveštavamo u sledećoj glavi.

Sve jedinice koje su učestvovale u poslednjim borbama uglavnom su imale uspeha. Poginuo je veliki broj neprijateljskih vojnika i oficira. Glavna akcija u proteklom periodu bila je napad na neprijateljsko uporište Idriju, u kojem su učestvovale sve jedinice XXX i XXXI divizije.

Da biste imali pregled borbi za likvidaciju Idrije, iznećemo ih posebno, jer je to u stvari bila korpusna akcija, dok vam ostale akcije izlažemo hronološkim redom, za svaku jedinicu ponaosob, kao što smo i dosad činili.

I

Na zapovest štaba IX korpusa NOV i POJ, jedinice XXX i XXXI divizije vodile su borbe za likvidaciju Spodnje Idrije od 1. do 4. 4. 1944.

1.) Neprijateljsko uporište Idrija veoma je značajno kako za nas tako i za neprijatelja. Za neprijatelja je značajno zbog toga jer je ono baza za sve njegove koncentracije i polazna tačka za pokrete na našu slobodnu teritoriju. Preko ovog uporišta neprijatelj vrši politički uticaj i belogardističku propagandu u pravcu Primorja. Likvidacijom ovog uporišta mi bismo mnogo postigli, jer bismo time proširili slobodnu teritoriju, povezali oslobođenu teritoriju Gorenjske sa Primorjem i mogli bismo lakše izvoditi akcije protiv belogardističko-domobranskih uporišta u Dolomitima. Uporište Idrija je uglavnom podeljeno u dva dela: Spodnju i Zgornju Idriju. Glavnina neprijateljskih snaga je u Zgornjoj Idriji, dok je Spodnja Idrija otporna tačka spoline odbrane Zgornje Idrije. Neprijateljski garnizon u Idriji ima jedinu stalnu vezu sa Logatcem putem Idrija — Godovič — Hotedršica — Logatec. Zbog toga su na tom putu dva uporišta, tj. Godovič i Hotedršica, koji služe za obezbeđenje saobraćaja na

tom jedinom putu koji neprijatelj upotrebljava. Izolovanje samog uporišta Idrije od drugih uporišta i njena blokada veoma su jednostavni s obzirom na povoljnu konfiguraciju zemljišta za napadača. Na severu Idrije, te južno i zapadno, prostire se velika teritorija koja je bez neprijateljske kontrole i može da posluži za pripremu i polazne položaje našim jedinicama i omogući jedinicama dužu blokadu same Idrije.

2.) Prema podacima obaveštajne službe, broj neprijateljskih vojnika u Idriji iznosi između 600 — 1000. Uporište je jako naoružano i utvrđeno bunkerima, žičanom preprekom i minskim poljima. Ima više teških minobacača, nekoliko protivtenkovskih topova, brzometnih topova od 20 mm i nekoliko tenkova. Moral vojske nije na najvišem stepenu i jako je oslabljen usled naših stalnih napada i blokade.

3.) Štab IX korpusa izdao je jedinicama XXX i XXXI divizije zapovest da noću 1/2. 4. 1944. preduzmu napad na Idriju. Zadatak je bio da izvrše napad i unište uporište Spodnju Idriju i pristupe potpunoj blokadi Zgornje Idrije i Godoviča, pod uslovom da se odmah posle likvidacije Spodnje Idrije započne sa likvidacijom Zgornje Idrije. Istovremeno treba da se obezbede svi pravci prema Dolomitima (Rovte, Poljanska dolina i sektor Col — Predmeja).

4.) Za izvršenje ovih zadataka jedinice XXX i XXXI divizije bile su raspoređene ovako:

XXX divizija, koja je imala zadatak da likvidira Spodnju Idriju, rasporedila je svoje brigade: 18. brigada vrši direktan napad, zajedno sa divizionom (haubica i 2 protivtenkovska topa); 17. brigada vrši obezbeđenje svih pravaca iz Rovta, Sv. Tri Kralja, a 19. brigada nalazila se u divizijskoj rezervi u selu Razpotje. Bataljon ove brigade bio je u zasedi između Spodnje i Zgornje Idrije, kota 698. Štab divizije bio je u selu Razpotje.

XXXI divizija: 16. brigada zatvoriće istočnu stranu Idrije, i to sektor Gora, 3. brigada zatvoriće zapadnu stianu Idrije, sektor Poševnik, 7. brigada sa 2 bataljona blokira Godovič i sa jedinim bataljonom Hotedršicu.[4]

Dolomitski odred, koji je bio dodeljen Štabu XXXI divizije, zaposešće selo bs '[03 zadatkom obezbeđenja pravca prema Vipavi i Ajdovščini. Štab Korpusa nalazio se u Črnom Vrhu.

Sve jedinice bile su na svojim položajima 1. aprila uveče, kada je trebalo da započne napad.

[4] Vidi dok. br 84.

5.) 1. aprila 1944. likvidacija uporišta nije uspela. Sve jedinice XXX divizije nisu stigle pravovremeno na položaje. Bataljoni 18. brigade, koji bi morali upasti u Idriju, to nisu učinili jer se nisu prebacili preko Idrijce i preko žičane prepreke oko uporišta. Neprijatelj koji se nalazio u Zgornjoj Idriji bio je blokiran od strane XXXI divizije i u toku noći nije pokušavao da izađe iz uporišta. Na svim ostalim sektorima nije bilo neprijateljske aktivnosti. Napad je nastavljen 2. 4. 1944. Jedinice XXX divizije vršile su artiljerijsku pripremu rušeći glavne tačke neprijateljske odbrane, sa ciljem da u noći 2/3. ponovo izvrše napad na uporište. Na sektoru XXXI divizije neprijatelj je toga dana, tj. 2. 4. 1944, pokušao da probije blokadu i stigne u pomoć posadi u Spodnjoj Idriji. Jedinice 3. brigade, koje su bile u zasedi između Spodnje i Zgornje Idrije, odbile su neprijatelja natrag u uporište. Deo neprijateljskih snaga u Spodnjoj Idriji je takođe pokušao da izađe iz uporišta, ali su ga odbile jedinice 16. brigade. Grupa od 30 neprijateljskih vojnika uspela je da pođe iz Godoviča prema Idriji ali su ih jedinice 3. brigade razbile kod Zale i vratile. Na taj način su jedinice obeju divizija tokom čitavog dana, tj. 2. 4, zadržale položaje i prešle u noćni napad. XXX divizija je ponovo napala uporište Spodnju Idriju. Dva bataljona uspela su da pređu minska polja, žičanu prepreku i isteraju neprijatelja iz nekoliko bunkera i iz župničke kuće. Neprijatelj je ostao samo još u školi, odakle je pružao otpor, i u nekoliko drugih bunkera. Minom teškog bacača, koja je pala usred naših boraca, koji su bili na okupu, uspelo mu je ubiti 4 i raniti 13. To je među naše borce unelo pometnju; izvlačeći mrtve i ranjene naši su izgubili u vremenu, a neprijatelj se pribrao i pružio jači otpor. U tom momentu su naši već imali u rukama 2 topa, mnogo pušaka, mitraljez itd. ali su sve to, zbog slabe organizacije u tom momentu i nesređenosti, ostavili u uporištu pošto su se pred zoru povukli natrag na polazne položaje jer im likvidacija nije uspela.
U toku noći na sektoru XXXI divizije nije bilo nikakve aktivnosti neprijatelja.

3. 4. 1944. XXX divizija je ponovo izvršila artiljerijsku pripremu, rušeći bunkere i kuće u kojima se nalazio neprijatelj, i na taj način ponovo pripremila teren za napad pešadije. Na sektoru XXXI divizije neprijatelj je pokušao da izađe iz uporišta Zgornja Idrija i napao na deo fronta 3. brigade na južnoj strani Zgornje Idrije. Neprijatelj je odbačen. Zatim je neprijatelj pokušao da probije položaje 16. brigado u pravcu Gore, ali mu ni ovde nije uspelo i bio je ponovo

odbačen. Jedino je motorizovanoj koloni od 2 tenka i 11 kamiona uspelo da se probije iz Idrije putem u pravcu Godoviča. Jedan tenk i 2 kamiona bili su uništeni od naših protivtenkovskih mina dok su ostali stigli u Godovič. Pored toga jaka nemačka kolona pokušala je da probije položaje 7. brigade između Godoviča i Idrije, ali je posle duže borbe bila odbijena. Na taj način su uglavnom sve jedinice i 3. 4. zadržale stare položaje. Noću 3/4. 4. XXX divizija ponovo je pokušala da prodre u uporište Spodnju Idriju, pošto je tokom dana artiljerijskom vatrom porušila više neprijateljskih otpornih tačaka, ali joj ni te noći napad nije uspeo. Nemci su u toku 3 dana pojačali svoju odbranu na taj način što su se dublje ukopali i time zaštitili od naše artiljerijske vatre. 4. 4. 1944. ujutro u 5 časova sve jedinice XXX i XXXI divizije prebacile su se na nove položaje.

6.) U svim borbama koje su vodile jedinice obeju divizija, prema izveštajima štabova divizija, poginuo je priličan broj neprijateljskih vojnika. Samo na sektoru XXX divizije bilo je 80 do 100 mrtvih i ranjenih neprijatelja. U ruke naših boraca pao je: 1 protivtenkovski top, brzometni top kal. 20 mm, protivavionski mitraljez i druga oprema, ali im to nije uspelo evakuisati iz uporišta. U tim borbama XXX divizija je zaplenila: laki mitraljez, 2.000 metaka za ..šarce", 3 puške, 3 automata i drugo. Na sektoru XXXI divizije neprijatelj je imao 70 mrtvih i 30 ranjenih. Oružje nisu zaplenili. Obe divizije uništile su 5 kamiona i 1 tenk.[5]

U prilogu našeg izveštaja dostavljamo vam pregled borbi u skicama.

XXX DIVIZIJA

U prvoj polovini meseca aprila jedinice XXX divizije vodile su veće i teže borbe. Zbog veće mogućnosti mobilizacije, koja je potrebna ovoj diviziji, jer je broj [no stanje] jedinica mnogo manje nego u XXXI diviziji, divizija je dobila nov operativni sektor: Idrija — Žiri — Selška dolina itd. Pored toga razlog što je divizija došla na taj sektor je i to da borci, koji su većim delom Brici, Vipavci, Tolminci itd., budu što dalje od svojih kuća.

Za vreme poslednjih borbi koje je vodila, ova divizija je imala priličan broj mrtvih i ranjenih. Dezertiranje se svelo na minimum. Moral i borbenost dostigli su prilično visok stepen. Nedostaci iz poslednjih borbi uskoro će se smanjiti, jer smo preduzeli potrebne mere. Radi veće jasnoće dajemo pregled

[5] Vidi dok. br. 150.

svih borbi koje su jedinice ovih brigada vodile u prvoj polovini meseca aprila:

17. SNOB „Simon Gregorčič":

2. 4. 1944: Jača neprijateljska patrola, sastavljena od belogardista, napala je položaje 17. brigade kod Rovta i bila odbijena.
Pri tome je imala više mrtvih i ranjenih.
0 drugim borbama ove brigade još nemamo vesti 1 poslaćemo vam naknadno tačnije izveštaje.

18. SNOB „Soška":

1. 4. 1944: 3. bataljon 18. brigade, koji je učestvovao u napadu na uporište Spodnju Idriju, vodio je čitavu noć tešku borbu s neprijateljem. Neprijatelj je u toj borbi pretrpeo osetne gubitke. Na našoj strani je hrabro poginuo komandant bataljona Mijić Dušan.

2. 4. 1944: 2. bataljon 18. brigade, koji je učestvovao u napada na Spodnju Idriju, prešao je noću u potpunoj tišini minska polja i žičanu prepreku oko uporišta, upao u uporište, isterao neprijatelja iz dva bunkera i zauzeo župnički dom u kome se neprijatelj nalazio. Tu su naši borci pronašli 12 poginulih Nemaca, mnogo uništenog oružja, municije za .,šarce" i ostali ratni materijal. Na položajima kod crkve pali su im u ruke protivtenkovski top. brzometni top (oba bez zatvarača) i protivavionski mitraljez. Zbog jake minobacačke vatre borcima nije uspelo da iznesu iz uporišta čitav zaplenjeni materijal. Zaplenili su samo puškomitraljez, 2.000 metaka za ..šarce", 3 puške, 3 ital. automata, nišanske sprave za nemački top itd.

19. *SNOB „Srećko Kosovel":*

2. 4. 1944: 3. bataljon 19. brigade, koji je zajedno sa 2. bat. 18. brig, učestvovao u napadu na uporište Spodnju Idriju, uspeo je da stigne u samo uporište. Tom prilikom naneo je neprijatelju znatne gubitke.

3. 4. 1944: Neprijateljski kamion sa životnim namirnicama naišao je između Marofa i Sp. Idrije na nagazne mine, koje je postavila jedinica IS. brigade prilikom osiguranja puta Idrija — Sp. Idrija. Gotovo na istom mestu htela su da prođu zaprežna kola sa šećerom i hlebom, koja je pratila patrola od 25 Nemaca. Jedinice 19. brigade, koje su držale zasedu

na samom putu. napale su kolonu, ubile 2 Nemca, više ih ranile a ostali su se razbežali. Kola sa materijalom evakuisali su naši borci .

Gubici:

1.) Neprijateljski:

Prema podacima koje smo primili od štaba XXX divizije neprijatelj je za vreme tih borbi imao 80 mrtvih i ranjenih. Zaplenjen je laki mitraljez, 2.000 metaka za šarce", 3 puške, 3 ital. automata, nišanske sprave za nem. top. kal. 20 mm.

2.) *Sopstveni gubici:*

Naše jedinice imale su za vreme tih borbi 6 mrtvih, među kojima komandant 3. bataljona 18. brigade potporučnik Mijić Dušan, i 63 ranjena, od kojih je za vreme prevoženja u bolnicu umrlo 5. Gubitaka u materijalu nije bilo jer je oružje poginulih i ranjenih drugova bilo pokupljeno i odneseno.

XXXI DIVIZIJA

Jedinice XXXI divizije su u proteklom vremenu vodile više borbi, koje su se uglavnom završile s uspehom. Zapaža se veća aktivnost i borbenost svih jedinica. Naročito se to primećuje kod 3. brigade. Iako je u ovoj diviziji procent novomobilisanih veoma velik, dezertiranja su se svela na minimum. Organizacija jedinica i disciplina sada su na višem stepenu nego ranije. Promena sektora operacija sa XXX divizijom pozitivno je uticala na borbenost boraca. Naročito se to primećuje kod Gorenjaca, kojih ima mnogo u toj diviziji. Nedostaci, kao što su: nedoslednost u gonjenju razbijenog neprijatelja, neodlučnost u trenucima od kojih zavisi uspeh borbe, slabo i neizvežbano manevrisanje po terenu te divizije sve se više otklanjaju. U proteklom periodu jedinice ove divizije izvele su sledeče akcije:

3. SNOUB „Ivan Gradnik":

28. 3. 1944: Jedinice ove brigade izrovale su puteve Idrija — dolina Bele i Idrija — Vojsko u dužini od 7 m.

29. 3. 1944: Jedinice ove brigade vodile su borbu s neprijateljem kod Idrije. Neprijatelj je imao gubitke.

1. 4. 1944: 3. brigada imala je kod Zadloga borbu s neprijateljem koji je brojao 300 ljudi. Neprijatelj je bio nateran natrag u Idriju. Imao je 12 mrtvih i 2 ranjena.

5. 4. 1944: Četa bataljona ove brigade napala je iz zasede na putu Idrija — Godovič 4. nem. kamiona. U borbi koja se razvila neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih. Samo posle prvih pucnjeva iz naših puškomitraljeza i pušaka palo je 5 mrtvih nemačkih vojnika iz kamiona. Tačan broj nije utvrđen.

7. *SNOUB ..Fr. Prešern":*

29. 3. 1944: 1. bataljon 7. brigade napao je iz zasede kod Godoviča nemačku kolonu od 50 ljudi, razbio ju je 1 naterao u bekstvo.
Neprijatelj je imao 1 mrtvog.

3. 4. 1944: 1. bataljon 7. brigade napao je neprijateljsku patrolu na putu kod Godoviča. Neprijatelj je imao 2 mrtva.

3. 4. 1944: 1. i 4. bataljon iste brigade vodili su čitav dan borbu s neprijateljem između Godoviča i Idrije. Neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i ranjenih.[6]

[6] U operativnom dnevniku VII NOU brigade „France Prešern" navodi se o ovTm borbama pod 3. aprilom 1944. sledeče:
„ I bataljon:
U 10.30 h primečena je neprijateljska patrola koja se kretala od Godoviča u pravcu naših položaja. Patrola je bila jačine 20 ljudi. Naši su patrolu odmah napali i došlo je do borbe koja je trajala oko 1 sat, posle čega se neprijatelj povukao. Neprijatelj je imao dva mrtva. Mi nismo imali nikakvih žrtava. U 13,50h počeo je neprijatelj pod jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom prodirati prema našim položajima IV bataljona. Snažn'm udarom zbacio ga je 4. bataljon sa položaja i tako zauzeo značajne visinske tačke — kote 702 i 817. Tako je sav teret preuzeo na sebe naš bataljon. Neprijatelj je počeo sa još snažnijim pritiskom i konačno prodro u naše položaje. Postojala je opasnost da nas okruže, zato smo izvršili povlačenje na sasvim nove položaje — na Veharše.

Na našoj strani nije bilo žrtava. Do sada nam nedostaje 9 drugova. Od oružja nam nedostaje 1 postolje teške „brede", 1 laka „breda" i 4 puške. Ovo oružje nalazilo se kod nestalih drugova Neprijatelj je imao velike gubitke, koje precenjujemo do 30 mrtvih i ranjenih.
Jedna četa je otišla na položaje prema Godoviču. U Veharše smo stigli u 17h i smestili se kod Mravljišča.

IV bataljon:

Bili smo na položajima sa zadatkom da blokiramo Godovič. Položaje smo delimično menjali tako da je postojala tesna povezanost između četa i I i II bataljona naše brigade. U 7 čas. je zapažena kolona od 8 automobila, koja je išla iz Godoviča prema Hotedršici. U 10.45 časova Švabe su htele da napadnu položaje 2. čete i I bataljona, ali su bili odbijeni — vratili su se u uporište. Borba je trajala 15 minuta. U 13.30 neprijatelj je ponovo napao položaje 2. čete na koti 817 i položaje I bataljona sa minobacačima i teškim mitraljezima. Neprijateljska vatra

16. *SNOB .J. P. Vojko":*

7. 4. 1944: 2 ..snajpera" ove brigade stigli su noću u neposrednu blizinu stražara u Idriji i ubili ga. Drugih borbi na svom sektoru brigada nije imala. U tom periodu vršila je reorganizaciju jedinica prema novom formacijskom planu.

Gubici:

1.) Neprijateljski:

Za vreme tih borbi XXXI divizija pobila je priličan broj neprijateljskih vojnika. Prema izveštajima, neprijatelj je u tim borbama imao 70 mrtvih i 12 ranjenih. Uništena su bila 4 nemačka kamiona i 1 tenk.

2.) *Sopstveni gubici:*

Jedinice XXXI divizije, prema još nepotpunim izveštajima, imale su u to vreme 18 mrtvih, 11 ranjenih i 11 dezertera. Izgubljene su 4 puške, 2 puškomitraljeza i postolje teškog mitraljeza.

GORENJSKI ODRED

Aktivnost odreda jako je porasla. Naročito je porasla u političkom smislu. To se vidi iz prilično velikog priliva novih boraca i iz toka mobilizacije. S naše strane poslata je odredu pomoć u naoružanju, municiji i eksplozivu. Vojnička aktivnost odreda ograničena je na sabotažne akcije i različite smele napade manjih grupa na neprijateljska uporišta. Veće akcije odred nije preduzeo zato što nije mogao koncentrisati jedinice, koje dejstvuju na prostranom terenu, koga moraju kontrolisati. Bojimo se da neke jedinice ne zapadnu u mrtvilo, jer su daleko od kontrole štaba odreda. Imali smo konferenciju sa komandantom odreda koji je dobio uputstva u tom pogledu.

10. 3. 1944: Patrola 1. bataljona je u blizini Medna napala neprijateljski automobil koji se zaustavio posle ne-

je bila jaka i naši nisu izdržali, povukli su se na položaje 3. čete koja je bila na levom krilu 2. čete. Kada je neprijatelj zaposeo kotu 817, otvorio je vatru na 3. četu, te se i ova povukla na položaje 1. čete. Istovremeno se morao povući teški mitraljez. Komora se povukla u selo Veharše. Na tim položajima smo zatim ostali do noći. U borbi su nestala 3 druga, dezertirala 3. poginuo je 1 drug. — Nedostaje nam dalje: 7 pušaka, 408 metaka i tri bombe." (Vidi svesku pisanu mastilom u Arhivu IZDG SRS. f. 280).

kih 100 m. Usled brze neprijateljske intervencije patrola nije mogla da utvrdi rezultat akcije.

15. 3. 1944: Desetina 3. bataljona napala je iz zasede neprijateljsku patrolu od 7 ljudi i ubila 2 žandarma.

16. 3. 1944: 2. bataljon vodio je borbu sa 160 neprijatelja, o kojoj smo već javili. U bataljonu je bio priličan broj nenaoružanih novomobilisanih boraca, zbo<{ čega je bataljon bio u teškom položaju. Neprijateljski gubici iznose, prema dosadašnjim izveštajima, 6 ljudi. Naši su imali 1 mrtvog i 4 zarobljena. Izgubljeno je postolje teškog mitraljeza i 1 puška.

17. 3. 1944: 1. vod 3. minerske čete napao je kod Gorja žandarmerijsku patrolu u jačini 12 ljudi. Posle jednočasovne borbe neprijatelj je dobio pojačanje, koje j«j stiglo za leđa našim borcima, zbog čega su se morali povući. Nemci su imali 4 mrtva i 2 ranjena. Naši nisu imali gubitaka.

18. 3. 1944: Patrola 1. minerske čete napala je u Selškoj dolini neprijateljsku kolonu od 4 kamiona vojske i oklopnih kola.
Posle kraće borbe naša patrola se zbog neprijateljske nadmoćnosti povukla bez gubitaka. Neprijatelj je imao gubitke o kojima nemamo tačnih podataka.

18. 3. 1944: Neprijatelj je napao 2. četu 1. bataljona na Gabrškoj gori. Jedna neprijateljska kolona od 150 ljudi napredovala je u pravcu Gaberk — Sopotnica, a druga u pravcu Poljane — Gabrška gora. Borci 2 čete sačekali su neprijatelja na položajima kod logora, gde se razvila duža borba. Neprijatelj je imao više mrtvih, a tačno je utvrđeno za dvojicu Na našoj strani su poginula 2, a 1 je bio zarobljen. Izgubili su jednu pušku.

23. 3. 1944: 1. četa 1. bataljona napala je u Poljanskoj dolini kolonu od 50 ljudi. Neprijatelj je pobegao u selo Zminec. Imao je 1 mrtvog i 1 teško ranjenog. Četa je Nemce pratila i ponovo ih napala kada su napustili Zminec i kretali prema Škofjoj Loki, razbila ih i naterala u šume ispod Sv. Lovrenca na suprotnoj Istrani Sore. Prilikom drugog napadn neprijatelj je imao 1 mrtvog i više ranjenih. Naših gubitaka nije bilo.[7]

[7] Vidi dok. br. 143.

24. 3. 1944: Patrola 1. bataljona uništila je telefonski vod na liniji Lubljana — Kranj u dužini 1 km.[R]

26. 3. 1944: 3. bataljon je razbio poštanski ured u Lescama. Zaplenjena su 2 telefonska aparata i jedan radio-aparat.

7. 4. 1944: Neprijateljska grupa od 70—80 ljudi napala je logor štaba i tehnike. Grupu su sačinjavali Nemci i belogardisti.

Stigli su u 4 časa noću i opkolili tehniku koja se, međutim, probila iz obruča. Na našoj strani, je poginuo 1 drug.

7. 4. 1944: 2. četa 3. bataljona napala je kod sela Potok železničku patrolu. Ubijena su 3 Nemca, a više ih je ranjeno. Istovremeno je 1. četa 3. bataljona napala neprijateljsko uporište Žirovnicu. Neprijatelj je dobio pomoć iz Radovljice, odakle su stigla 3 kamiona policije. Putem ih je već napao 1. vod 3. bataljona, posle čega se i ovde razvila borba. Automobil je bio jako oštećen. Druga dva su bila onesposobljena za saobraćaj. Neprijatelj je imao u tom napadu gubitke o kojima još nemamo podataka.

3. 4. 1944: Sabotažna grupa je na pruzi Ljubljana — Kamnik potpuno uništila lokomotivu i 6 vagona.

Gubici:

1.) Neprijateljski:

Prema nepotpunim podacima neprijatelj je u to vreme imao 17 mrtvih i 2 ranjena. Zaplenjena su bila 2 telefonska aparata, 1 radio-aparat; uništena lokomotiva i 6 vagona, oštećena 2 automobila.

2.) *Sopstveni gubici:*

U to vreme su jedinice Gorenjskog odreda imale 6 mrtvih i 8 zarobljenih, izgubili su dve puške i mitraljesko postolje.

JUŽNOPRIMORSKI ODRED

Zbog velikog značaja komunikacija za neprijatelja, po kojima se često kreću tenkovske i motorizovane kolone, odred ima mnogo prilika da napada neprijateljske transportne ko-

[s] Vidi dok. br. 153.

Ione. Radi toga smo odredu poslali protivtenkovsku pušku, više nagaznih mina i eksploziva. Glavne akcije koje je odred izveo u tom periodu su sledeće:

25. 3. 1944: Patrola 1. bataljona od 25 ljudi noću 25/26. 3. napala je nemačko uporište Šempeter pri Gorici. Ubijen je 1 neprijateljski vojnik. U Gorici je zatim čitave noći bilo žestokog puškaranja, jer su mislili da je posredi veći napad.

26. 3. 1944: U noći je minerski vod 3. bataljona minirao most na putu Komen — Rihemberk[9] u blizini zamka gde su fašisti. Most ie srušen u dužini od 8 m. Fašisti su napali naše borce, ali su ih ovi poterali natrag. Ubijen je 1 fašista i zaplenjena 1 puška.

26. 3. 1944: Minerski vod 2. bataljona minirao je žel. prugu Št. Peter[10] — Košana. Oštećena je lokomotiva i 6 vagona. Pruga je razrovena u dužini od 35 m. Saobraćaj je bio u prekidu 21 čas.
Neprijateljski gubici nisu utvrđeni.

30. 3. 1944: Minerski vod 3. bataljona minirao je i srušio 2 zidana mosta na putu između Zg. i Sp. Braniče i Sp Braniče i Rihemberka. Prvi je bio dugačak 20 m. a drugi 4 m.

1. 4. 1944: Minerski vod 2. bataljona postavio je mine na pruzi Št. Peter — Košana. Oštećena je lokomotiva. Saobraćaj je bio izvesno vreme u prekidu.

6. 4. 1944: Minerski vod 3. bataljona srušio je kod Malih Zabija most preko Vipave. Bio je to jedini preostali most kojim su Nemci prelazili iz Ajdovščine prema Rihemberku.

7. 4. 1944: Isti minerski vod razrušio je put kod Škrbine. Put je razrušen u dužini od 6 m. Tim putem odlazili su fašisti i Nemci u uporište Rihemberk.

8. 4. 1944: Isti minerski vod postavio je mine na putu između Komna i Rihemberka. Nemački kamioni sa vojskom stigli su putem i jedan od njih naišao je na minu i odleteo u vazduh. Iz ostalih kamiona Nemci su izašli i još dva dana držali zasedu. Zbog te zasede nisu se mogli utvrditi neprijateljski gubici.

[9] Sada: Branik
[10] Sada: Pivka

Gubici:

1.) Neprijateljski:

Prema nepotpunim podacima neprijatelj je imao 2 mrtva.
Zaplenjena je 1 puška. Uništen je kamion. 2 lokomotive i 6 vagona, 4 mosta i 35 m pruge.

2.) *Sopstveni gubici:*

U toku ovih akcija jedinice odreda imale su 4 mrtva i 1 ranjenog.

ZAPADNOKORUSKI ODRED

Zbog udaljenosti nemamo vezu sa odredom i tako ne raspolažemo najnovijim vestima. Njegovom razvoju smo doprineli time što smo mu dodelili ljudstvo i eksploziv. Pre kratkog vremena poslali smo mu veću količinu eksploziva, nagazne mine i automate. Iz izveštaja se vidi da aktivnost odreda nije velika, čemu je možda razlog nedostatak komandnog kadra. U štabu je, naime, samo komandant. Mobilizacija slabo napreduje, naročito zbog toga jer su hitlerovci mobilisali uglavnom sve ljudstvo.

26. 3. 1944: 1. četa je htela da poruši prugu kojom je trebalo da stigne brzi voz. Pošto nije bilo eksploziva rastavljali su šine ključevima. Brzi voz je stigao kada su odvili tek 3 šrafa.
Patrola se povukla i gađala ga sa rastojanja od 20 m.
Brzi voz je posle tog napada ukinut. Patrola je zatim prerezala 12 stubova.

27. 3. 1944: Patrola je otišla po namirnice u selo Suho. ali je naišla na patrolu žandarma i 4 [pripadnika] Landvahe. Došlo je do borbe, ali su Švabe odmah pobegle.

29. 3. 1944: 1. četa je ponovo prerezala 12 stubova (telefonskih).

BRIŠKO-BENEŠKI ODRED

Od prošlog izveštaja nema bitnih promena kod odreda. Izvršio je uspešno sledeću akciju:

22. 3. 1944: Noću uoči 23. 3 je 18 pripadnika Bovške čete napalo neprijateljsku posadu od 13 ljudi u Logu kod

Bovca, koja čuva el. centralu. Uporište su potpuno uništili i zaplenili: 2 grčka mitraljeza, 11 pušaka. 9 pištolja, 2 automata, veću količinu bombi i municije, odeće, hrane i drugog vojnog materijala. Takođe su uništili teški mitraljez ..Fiat" i 2 dinamo-mašine Simens.[11]

31. 3. 1944: Dva pripadnika patrole VOS-a za Benešku Sloveniju ubila su 2 Nemca obučena u civilno odelo.

DOLOMITSKI ODRED

U proteklom vremenu odred je bio priključen XXX, odn. kasnije XXXI diviziji. Za sve vreme ofanzivnih akcija na sektoru Idrije nije vodio borbe s neprijateljem. Broj ljudstva u odredu je nešto porastao, jer odred sprovodi mobilizaciju na sektoru Dolomita. Zapaža se mrtvilo i defanzivnost i preduzeto je sve da se stanje popravi. U tom smislu je izvršena reorganizacija štaba.

IDRIJSKO-TOLMINSKI ODRED

U poslednje vreme odred ispoljava živost. Postaje pokretniji i pokazuje znake da će se razviti u dobru jedinicu.
U poslednje vreme izvršio je sledeće akcije:

3. 4. 1944: Dobrovoljci 1. i 4. čete su kod Zagore napali tvornički automobil koji je prevozio cement iz tvornice u Anhovu. Ubijeno je 5 nemačkih vojnika a 3 civila su ranjena. Automobil je uništen.[12]

7. 4. 1944:

Noću uoči 8. 4. prodirala je iz Sv. Lucije[13] u Tolminski Lom neprijateljska patrola koju je napala patrola odreda i naterala je u bekstvo.

7. 4. 1944: Noću uoči 8. 4. dobrovoljci 4. i 5. čete minirali su prugu između tvornice u Anhovu i el. centrale kod Ložica. Na 6 m visokom nasipu porušili su 40 — 45 m pruge koja se srušila na put. Saobraćaj je bio u prekidu 8 — 10 dana.

[11] Vidi dok. br. 156.

[12] Verovatno se odnosi na akciju koja se u dok. br. 156 pominje pod 5. aprilom 1944,

[13] Sada: Most na Soči

NASA I NEPRIJATELJSKA TAKTIKA U POSLEDNJIM BORBAMA

Naše prve napade na nemačko-belogardistička uporišta u drugoj polovini meseca marta neprijatelj je iskoristio kao iskustvo u poslednjim borbama. Na osnovu toga on je pripremio odbranu svojih položaja, vodeći računa o našem artiljerijskom naoružanju. Dok je ranije čitav sistem svoje odbrane zasnivao na običnim streljačkim zaklonima, većinom podizanim na površini, sada je upotrebljavao rovove i napravio niske bunkere. Glavne snage držao je za vreme borbe u bunkerima koji su tako postavljeni da [omogućavaju] stvaranje zaprečne vatre oko uporišta.

Protivtenkovske mine, koje naši borci postavljaju na izlar zima iz uporišta i na putevima, neprijatelja su prilično demoralisale. Postao je veoma oprezan pri kretanju, bilo kamionima ili peške. Gde god mu se učini ma šta sumnjivo, šalje patrole na motociklima ili peške da izvide teren i tek onda kolona kreće. Za probijanje blokade neprijatelj u poslednje vreme nije slao veće grupe, jer je uvek trpeo velike gubitke, već je samo malim grupama pokušao probiti naše redove i zaci našim borcima za leđa.

Naše jedinice su poslednje napade pripremile veoma vešto. Sva stečena iskustva u borbama u drugoj polovini meseca marta su dobro iskoristile. Zbog toga im je puna 4 dana uspelo zadržati neprijatelja u uporištu, a isto tako odbiti i snage koje su pristizale u pomoć blokiranom uporištu.

Uprkos dobro pripremljenim planovima i pripremama kod mnogih naših jedinica zapazile su se greške. U mnogim slučajevima jedinice nisu iskoristile već postignute pobede. Rukovodioci tih jedinica nisu dosledni u borbenoj intenzivnosti, tako da posle duže i teže borbe popuste u silini i brzini udara. Prilikom tih borbi ponovo su ispoljene stare greške, koje su se sastojale u tome što se neprijatelju u toku borbe dozvolio predah, kojeg je iskoristio za pojačanje svoje odbrane i za bolju organizaciju otpora.

Moral neprijatelja veoma je opao, što pokazuju poslednje borbe.

III

BROJNO STANJE LJUDSTVA, NAORUŽANJA I MUNICIJE

U prvoj polovini meseca aprila ustanovljeno je brojno jačanje naših jedinica, kako odreda tako i divizija. Uzrok tome je mobilizacija. Zbog neprekidnih borbi znatan broj ljudstva

ispao je iz borbenih redova naših jedinica. Takođe je bilo nekoliko slučaja dezerterstva, koje nije bilo masovno, već se svelo na veoma mali broj. Stvarno stanje jedinica je zbog svega toga danas otprilike jednako poslednjem koje smo vam poslali. Kvalitet mobilisanog ljudstva je većinom dobar. U poslednjim borbama bilo je slučajeva da su novi borci po borbenosti odskakali od svojih starijih drugova. Stanje naoružanja i municije se takođe nije mnogo promenilo. Utrošena municija u poslednjim borbama nadoknađena je iz rezervnih skladišta. Istovremeno jedinice sakupljaju i na terenu, gde još uvek postoje manja skrovišta kod pojedinaca, a [nalazi se ponešto] i na samom terenu.

Pošiljke oružja i municije od strane saveznika male su. Eksploziv, nagazne mine, protivtenkovske puške, poslali smo onim jedinicama gde će, po našem mišljenju, biti najbolje i najrentabilnije iskorišćeni. Svi odredi, koji imaju priliku da uništavaju tenkove, kao npr. Južnoprimorski, dobili su po jednu protivtenkovsku pušku. Zapadnokoruškom odredu, kojem je najviše nedostajala municija, pomogli smo i poslali više pušaka i municije. Stanje je sada takvo da jedinice ne oskudevaju u oružju i municiji.

U proteklom vremenu dobili smo sa terena haubicu kal. 100 mm sa dosta granata i 4 protivtenkovska topa kal. 47 mm. XXX divizija imala je brdski top kal. 75 mm, ali ga je u borbama izgubila. Artiljerija je podeljena u dva diviziona: u svakoj diviziji po jedan. Svi topovi oskudevaju u municiji. Uskoro će ostati bez municije, jer takve vrste na terenu više nema.

Brojno stanje naoružanja, municije i ljudstva vidi se iz pregleda koji vam u prilogu dostavljamo.

IV

ORGANIZACIJA RADIONICA

Zbog velikog značaja ovog posla, pri našem odseku organizovan je pododsek koji vodi brigu o oružju, municiji i radionicama na teritoriji Korpusa. Delatnost se u tom pogledu razvija tako da broj radionica raste. I način rada se takođe usavršava. Radi jasnoće dostavljamo u prilogu izveštaj o radionicama.

V

INZENJERIJSKO-TEHNICKA SLUŽBA

U smislu vaših naredbi o organizaciji inženjerijsko-tehničke službe i o formiranju sabotažnih grupa, izdali smo naredbu svim odredima, divizijama, brigadama i pozadini za rad u tom pogle-

du. Pored svih naših zahteva da nas jedinice tačno izveštavaju o organizaciji ove službe u divizijama i odredima, nismo dobili izveštaje. Gde smo mogli kontrolisati, pružili smo pomoć pri stvaranju ove službe. Rad inženjerijsko-tehničke službe sada je omogućen, jer smo dobili protivtenkovske mine, nagazne mine. specijalne protivtenkovske mine itd. Po jedinicama se zapaža veliki nedostatak stručnog osoblja koje bi organizovalo ovu službu. Mi smo pak preduzeli sve mere da se ta služba što bolje razvije, jer smo svesni njenog značaja u toku borbe. Osim naredbi o formiranju inženjerijsko-tehničke službe, izdali smo i sledeče naredbe:

1.) Nova uputstva za podizanje protivtenkovskih prepreka i upotrebu mina;
2.) Plan i uputstva za rušenje železničkih pruga;
3.) Plan i uputstva za rušenje puteva;
4.) Plan i uputstva za rušenje električnih dalekovoda i centrala;
5.) Uputstva za izvođenje sabotaža;
6.) Na osnovu ovih planova i uputstava, jedinice su dobile konkretne zadatke za rušenje;
7.) Uveden je jedinstven obrazac za izveštaje o rušenjima.
8.) Priprema se skica za izvedena rušenja, ali još nedostaju svi podaci. Poslaćemo vam je idući put.
9.) Sa sledečim izveštajem poslaćemo vam kopije pomenutih planova i uputstava.

Izrađene su skice o razgraničenju operativnih sektora pojedinih odreda.

Izrađene su skice o razgraničenju žel. mreže između pojedinih minersko-sabotažnih grupa.

VI

ORGANIZACIJA GEODETSKE SLUŽBE U OPERATIVNIM ODSECIMA

Zbog porasta jedinica naše vojske i sve komplikovanijih borbi, kako s naše tako i s neprijateljske strane, zbog veće pokretljivosti naših jedinica na teritoriji na kojoj operišu. nužno se [postavlja] pitanje proširenja rada ne samo na korpus i divizije već i na brigade. Prilikom izvođenja bilo kakve operacije, rušenja puteva, železničkih pruga itd., nužno je da svaka jedinica ima skicu na osnovu koje to treba izvršiti. Analiza i priprema svih borbi jedino ie pravilna ako se vrši na temelju pripremljenih skica zemljišta, gde je. odn. gde će biti preduzeta. Za to u našem odseku postoji geodetski referent, čiji je rad

proširen i stalno se širi na divizije, kao i na odrede i brigade. U vezi s tim nastaje pitanje stručnog osoblja za taj rad. Preko kadrovskog odseka stalno se raspitujemo za drugove koji bi bili sposobni za tu službu i posle kratkih uputstava šaljemo ih u divizije i brigade da pomažu operativnim odsecima, odnosno operativnim oficirima. Radi jasnoće dostavljamo vam u prilogu izveštaj geodetskog referenta o dosadašnjem radu na tom polju.

VII

IZRADA PLANA O FORMACIJI JEDINICA U MINIMALNOM OBIMU

Formacija jedinica u našem korpusu dosada nije bila jedinstvena. Neke jedinice su imale više, a druge manje ljudstva tako da je razlika bila često velika. Broj četa i bataljona u jednoj brigadi takođe nije bio svuda jednak, te su jedne brigade imale veći a druge manji broj jedinica. Raspored oružja bio je isto tako neravnomeran. Broj pomoćnog osoblja u štabovima nije bio pravilno određen: negde ga je bilo mnogo, a drugde malo. Ukratko, celokupna organizacija pokazala se kao nepotpuna, što se naročito primetilo u poslednjim borbama. Iz svih iznetih razloga kao i iz drugih počeli smo sa izradom plana o formaciji u minimalnom obimu, računajući pri tome da će jedinice biti sposobne za izvršenje zadataka koji se postavljaju u tom momentu i na trenutno stvarno brojno stanje jedinica. Osim toga, pri izradi plana za formaciju jedinica u minimalnom obimu držali smo se sledečih principa:

1.) da što više osamostalimo i osposobimo desetare i desetinu za borbu; da što više osamostalimo i osposobimo za borbu vod. četu i bataljon, kao i rukovodioce jedinica;
2.) da svaku stvar i svakog pojedinca postavimo na mesto koje mu pripada i da svakom odredimo zadatak za koji će biti odgovoran da ga bezuslovno izvrši;
3.) pošto je naša vojska vojnička organizacija kao sve druge vojske, pri izradi plana pazili smo da dođe do izražaja princip kompetentnosti, čime se doprinosi sticanju autoriteta svih nižih rukovodilaca, naročito desetara i vodnika;
4.) svako mora izvršavati zadatak koji mu je određen i ne može se, niti se sme, koristiti za druge poslove. Tako: kuvar mora biti samo kuvar, a ne strelac u streljačkom stroju. Borac mora biti samo borac i ne sme se koristiti kao kuvai. Desetar, vodnik, komandir itd. moraju biti rukovodioci u borbi, a ne samo strelci u streljačkom stroju, kao što je to bilo dosada.

5.) Plan o formaciji jedinica u minimalnom obimu daje samo formaciju koja je nužna, kao i mogućnost svakoj jedinici da se razvije, pri čemu se njen razvoj ne ograničava.
6.) Pri izradi plana predvideli smo pre svega da formaciji bataljona damo takav sadržaj i oblik kako bi bio sposoban potpuno samostalno izvršavati zadatke. Ovo se pre. svega vidi po tome što se u sastavu bataljona nalazi i protivoklopna desetina.
7.) Da bi se sagledala prava vrednost mitraljeza, njihova taktička upotreba, snaga njihove vatre, te da bi se posada kod tog oružja još više osposobila, odredili smo mitraljeski vod kao posebnu jedinicu u bataljonu. Dosada se mitraljez tretirao manje-više kao oružje streljačkog stroja, što je dovelo do toga da naši borci nisu upoznali pravu vrednost mitraljeza, te je u mnogim slučajevima padao u neprijateljske ruke; ukratko: mitraljez se nije upotrebljavao shodno svojoj nameni.
Plan o formaciji jedinica poslali smo svim divizijama, brigadama i odredima i po njemu se već postupa. Planove smo izradili samo za brigade, a za divizije ga tek radimo. U prilogu vam dostavljamo primerak tog plana.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, poručnik:
Jakopič A.

Sef odseka, major:
Danilo Šorović

Prilozi

1.) Izveštaj o radionicama i magacinima
2.) Izveštaj geodetskog referenta
3.) Plan o formaciji jedinica u minimalnom obimu
4.) Skice o borbama XXX i XXXI divizije od 1 — 4. 4. 1944.
5.) Brojno stanje ljudstva jedinica IX korpusa
6.) Brojno stanje oružja jedinica IX korpusa
7.) Brojno stanje municije jedinica IX korpusa
8.) Pregled podele savezničkog oružja i municije.

[14] Prilozi pod 1, 2 i 4 nalaze se uz original u Arhivu IZDG SRS. f. 224/III. Redakcija ih zbog obirrmosti knjige ne objavljuje.

IZVEŠTAJ ŠTABA 14. DIVIZIJE OD 14. APRILA 1944. ŠTABU 4. OPERATIVNE ZONE SLOVENIJE O AKTIVNOSTI POTCl-NJENIH JEDINICA[1]

STAB

XIV DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj, 14. aprila 1944. u 14 čas.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE NOV I POS

na položaju

Nedeljni izveštaj

II U.B. ..Ljubo Šercer

7. IV o.g. brigada se nalazila na Zgornjem Razboru kod Kotnika. Brigada se toga dana odmarala jer je izvela marš sa Urške gore na ovaj položaj. Predveče se prebacila ka Rdečniku, gde je ostala do mraka. Tu je održan vojni i politički čas. pešadijski egzercir i [govorilo se] o odnosu partizana prema komandnom kadru.

Noću 8/9. o.g. brigada se prebacila na Grašku Goru, gde je ostala preko praznika. Uz put je preduzela rekviziciju u trgovačkoj radnji u Gaberkama. Zaplenjena je bila samo hrana (brašno i makaroni).

9. IV o.g. po bataljonima su održani politički časovi. Raspravljalo se o Prvom zasedanju SNOS-a[2] i njegovim odlukama. Vojne nastave toga dana nije bilo.

10. IV o.g. brigada je, na osnovu naredbe našeg štaba, izvela akciju na pruzi kod tunela Huda Luknja.[3] Ispred tunela odvojili su i razmakli šine. Kad je stigao putnički voz iz Velenja, zaustavili su ga ispred rastavljenih šina i pozvali osoblje i putnike da izađu, a zatim su voz velikom brzinom pustili u tunel. Voz je svom snagom pojurio u tunel i tu su izbačene iz koloseka dve lokomotive a vagoni većinom slupani. Vagona je bilo osam. Prema izjavi železničara, lokomotive su za duži period onesposobljene a železnički saobraćaj je usled zatrpanog tunela bio prekinut dva dana. U vozu nije bilo nikakvog materijala, niti

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 334/1.

[2] Slovenski narodno-osvobodilni svet = Slovenačko narodnooslobodilačko veće.

[3] Vidi dok. br. 108, 125 i 152.

pripadnika nemačke oružane sile. Vagoni su bili zapaljeni, ali nisu potpuno izgoreli. Nije nam poznato kada je uspostavljen saobraćaj. Umorno ljudstvo odmaralo se čitav taj dan. Jedna četa bila je u zasedi iznad pruge. Neprijatelj je došao blizu mesta, ali do borbe nije došlo. Svi putnici bili su pregledani a politkomesar im je održao kratak govor i objasnio našu borbu, a zatim ih pustio. Brigada je železničko osoblje povela sa sobom, koje je obaveštajna služba saslušala a zatim pustila. Detaljnije će izvestiti sam obaveštajni centar. Zelezničarima smo oduzeli 6 šinjela i dve bluze.

10/11. o.m. brigada se prebacila na nove položaje ka Šmihelu. U dan nisu održane ni politička ni vojna nastava, a noću je brigada pošla da sakuplja hranu.

12. IV o.g. održana je vojna nastava, i to: upoznavanje oružja, a posle podne se u bataljonima diskutovalo o sadašnjoj političkoj situaciji. Uveče se brigada prebacila ka Sv. Primožu, iznad Ljubna. Ljudstvo se čitav [sledeći] dan odmaralo.

14. o.m. brigada se prebacila na Konjski Vrh, tj. između Ljubna i Luča. Sa brigadom je bio i Štab divizije. Imali smo nameru da pređemo put i Savinju, ali smo neposredno pred tim opazili da se neprijatelj prebacuje, pa smo ostali u blizini puta. Brigada je uputila odmah dve čete u zasedu. U 5 časova naišli su jedan tenk i luksuzni automobil, a malo kasnije još 5 kamiona vojske. Prva dva kamiona, zajedno s vojskom, zaseda je uništila. Jedan kamion je izgoreo, a drugi se prevrnuo pored puta. Sa ostalih kamiona neprijatelj je odmah poskakao i zauzeo položaje, gde ga mi svojim oružjem nismo mogli dosegnuti. Zatim se vratio i tenk koji je štitio neprijatelja i sprečio nas da podignemo oružje. Na ovaj put stiglo je još nekoliko kamiona neprijateljskih vojnika iz Ljubna i dva motocikla. Jednog, koji je imao prikolicu, uništili smo, a drugi je pobegao natrag. Neprijatelj se pod zaštitom tenka kretao prema Lučama. Gubitke neprijatelja procenjujemo otprilike na 50 mrtvih i ranjenih. Naših gubitaka i ranjenih nije bilo.

Čete su se zatim prebacile na povoljnije položaje, ali se do sada neprijatelj nije pojavio.

XIII S.N.O.B. Mirka Bračiča

7. IV o.g. brigada se prebacila na Javorje. Ljudstvo se čitav dan odmaralo.

8. o.m. prebacila se ka Kavniku, gde je pre podne održana vojna nastava, i to: zauzimanje položaja, a posle podne komentarisana je sadašnja spoljnopolitička situacija.

9. o.m. brigada je ostala na istim položajima. Pošto je bio praznik, nije bilo ni političke ni vojne nastave.

10. IV brigada se prebacila ka Belim Vodama. I toga dana nije se radilo.

11. o.m. ujutro brigada se prebacila u Šmihel, gde je ostala i sledećeg dana. Patrola koju je brigada toga dana poslala prema Mozirju upala je u zasedu, koja je ubila jednog našeg druga. Neprijatelj se posle podne u 15 časova povukao, a 2. bataljon je istog dana otišao sa zam. komandanta Gašperom[4] u Črnu i okolinu na mobilizaciju. Pošto se ovaj bataljon do našeg polaska još nije vratio, ne možemo da damo tačan izveštaj o mobilizaciji, te ćemo o tome podneti izveštaj idući put.

Sa I U.B. „Tone Tomšič" već duže vremena nemamo vezu, zbog potere na njenom sektoru.

Tražene drugove za vojni i intendantski kurs nismo poslali jer smo naredbe u vezi sa tim primili tri dana posle onoga dana kad bi drugovi trebalo da budu na mestu.

Kuriri koji nose poštu naišli su već nekoliko puta na zasedu i, ne mogavši dalje, vratili su se. Molimo da to uzmete u obzir.

Svako pozivanje Štaba na odgovornost zbog neblagovremenog dostavljanja izveštaja bilo bi neumesno, jer su prepreke na tim sektorima takve da ih je nemoguće odstraniti. O svemu tome podnosi vam izveštaj i obaveštajni centar.

II U.B. nalazi se na putu za sektor na kome ste vi pripremili municiju, kako bi je podigla. Međutim, naišla je na neprijatelja i čeka pogodan momenat da municiju podigne čim to bude moguće.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
Cerin Mihael

Zam. komandanta
major:
Tone Vidmar

[4] Vinko Simončič

ZAPOVEST ŠTABA 18. NO DIVIZIJE OD 14. APRILA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA U SV. TROJICI KOD VELIKIH BLOKA[1]

S T A B HITNO;
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 14. IV 1944.
U 23.35 h

ŠTABOVIMA VIII BRIGADE, ART. DIVIZIONA, NOTRANJSKOG ODREDA I ISTARSKOG ODREDA

Danas je neprijatelj u jačini oko 800 Nemaca i belogardista došao u Borovnicu. Prema izveštaju Štaba Notranjskog odreda neprijatelj je noćas u 20 časova napao naše patrole u Sv. Trojici kod Bloka. Neprijatelj je bio u jačini od 100 vojnika. Da nas neprijatelj ne bi iznenadio, te da bi istog mogli zadržati ukoliko prodire sa jačim snagama, a ukoliko je sa manjim snagama uništiti ga, zato —

N A R E Đ U J E M O :

1. — Notranjski odred će odmah po telefonskoj depeši koju je dobio[2] napasti neprijatelja u Sv. Trojici kod Bloka. Ukoliko neprijatelj nastupa sa jačim snagama, istom davati jak otpor i pod borbom se povlačiti. Istarski bataljon se privremeno dodeljuje tom odredu za vreme tih operacija. Štab odreda neka se premesti u Novu Vas ili negde u blizinu, prema nastaloj situaciji. Telefonsku vezu morate stalno sa nama održavati, te nam javljati o svim promenama na tom sektoru.

2. — VIII brigada će odmah po prijemu ovog naređenja ubrzanim maršem poslati jedan bataljon, sa kojim mora ići jedan član štaba brigade, te napasti neprijatelja u Sv. Trojici kod Bloka. U slučaju jačeg neprijateljskog nadiranja povlačiti se pod borbom u pravcu Petrinaca.

3. — X brigada će razviti dobro obaveštajnu službu i slati bojne patrole u tom pravcu, te da brigada može biti spremna da pođe u akciju po dobivenom naređenju.

[1] Original (p'san na mašini na srpskohrvatskom jeziku) u Arhivu IZDG SRS, f. 198,'VI.
[2] Depeša nije pronađena.

4. — Artiljerijski divizion će razviti dobro obavestajnu službu, te da se ne desi da isti bude iznenađen.

5. — Štab divizije se nalazi na starom mestu, kamo slati sve izveštaje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR
Janko Rudolf

(M.P.)

KOMANDANT KAPETAN
Pet. Brajović

BR. 123

IZVEŠTAJ ŠTABA 7. KORPUSA OD 15. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU NA SEKTORU KORPUSA I AKTIVNOSTI POTCINJENIH JEDINICA[1]

S T A B
VII KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE
B. 278

Položaj, 15. 4. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE —

na položaju

Dostavljamo izveštaj sa našeg sektora po sledećem:

I. Pokreti neprijatelja:

Na sektoru VII korpusa neprijatelj, sem ispada iz Novog Mesta, Tržišča i Rakeka, te kolone koja je došla i otišla iz Kočevja, uglavnom nije vršio pokrete. Svi ovi ispadi su bili manjeg obima i odbijeni većim delom borbom ili pak još pre početka borbe.

II. Raspored naših jedinica:

XV divizija:

IV brigada: I bataljon na sektoru Spod. Trebelno, II bataljon na sektoru Podturn, III bataljon na sektoru Drečji Vrh. IV bataljon na sektoru Ornuška Vas.

V brigada: I bataljon u Ljubenu, II bataljon u Gor. Lakovnicama, III bataljon u Toplicama. Inž. četa i štab brigade u Ur-

[1] Original (pisan na mašini) u Arhivu IZDG SRS. f. 21/11. U desnom uglu iznad naslova dopisano crvenom olovkom: „Oper-AA," a mastilom „563".

šnim Selima. I brigada V.D.V.[2], koja je pod operativnom komandom V brigade, drži položaje u Gor. Toplicama,[3] a 1 bataljon na Uršnim Selima.

XII brigada: I bataljon na Spod. Brezovu, II bataljon u Kriškoj Vasi, gde je i štab brigade, III bataljon na Peščeniku.

XV brigada nalazi se na svom starom sektoru.

Artiljerija XV divizije: 1. divizion i štab nalaze se u selu Jama, 2. divizion u Stavčđj Vasi. Zaštitni bataljon bio je u Brezovoj Rebri.

Dolenjski odred: I bataljon se nalazi na sektoru Zagorica. II bataljon na položaju Hrastov Dol.

XVIII divizija:

VIII brigada: I bataljon u Andolu, II bataljon na Hudom Koncu, III bataljon na Grabnu, IV bataljon na Sv. Gregoru. Inž. četa i štab brigade, pak, u Brinovščici.

IX brigada: I bataljon i štab brigade u Prevolama, II bataljon u Strugama, III bataljon na Vrbovcu, IV bataljon u Žvirčama.

X brigada: II bataljon i štab u Kotu, 1 bataljon na Sinovici, III bataljon i inženjerijska četa u Zamostecu, IV bataljon i baterija u Lipovščici.

Artiljerijski divizijon u Kržetima.

Notranjski odred: I bataljon na Klancima. II bataljon u Bločicama.

Istarski odred sa onim delom koji je predviđen za rasformiranje u selu Studenec. Od novog Istarskog odreda još nismo primili izveštaj.

Belokranjski odred: I bataljon na sektoru Griblje, II bataljon na sektoru Vivođina.

III. Akcije naših jedinica:

XV divizija:

IV brigada vodila je 12. o.m. patrolne sukobe kod Malkovca, na Pijavoj Gorici, kod Tržiča i svugde proterala neprijatelja. U tim borbama imao je neprijatelj 3 mrtva. Istog dana je neprijatelj u dve kolone, jačine 100 ljudi, izvršio* ispad iz Bele Cerkve i Kronovog prema selu Gorenja Vas — Žaloviče. Neprijatelj je nateran u bekstvo, te je imao 2 mrtva i 3 ranjena. Naših gubitaka nije bilo.

V brigada napala je avion koji je morao, nakon bombardovanja Hinja i okolnih sela, prinudno da aterira kod Grosuplja, ipak ga zbog neprijateljskih zaseda nije mogla uništiti. Neprijatelj je sam zapalio avion te se povukao u uporište.

[2] Vojska državne varnosti — Vojska državne bezbednosti
[3] Verovatno se odnosi na Šmarješke Toplice.

XV brigada nije imala borbi.

Dolenjski odred krenuo je u likvidaciju uporišta Zagozd.[4] Do uporišta je stigao 12. o.m. u 0,30 časova. Kako nije imao tačnih podataka o uporištu, a ni o neprijateljskim stražarskim mestima. prethodnica je skrenula na sebe pažnju stražara, koji je odmah otvorio vatru i time alarmirao posadu. Borci su odmah izvršili juriš i zauzeli kotu 752 na kojoj se nalazio bunker. Odavde su produžili s napadom, jer je na ostalim pravcima bila potpuna čistina. Uporište je imalo 5 bunkera, od kojih su 3 okrenuta ka koti 752, odakle je napadano uporište. U svakom bunkeru bio je po 1 mitraljez i 6 ljudi posade. Bili su čvrsto građeni od drveta i zemlje. Nakon pet juriša uspelo se, ali tek tada kad su bombaši stigli do prvih kuća i bombama oterali neprijatelja. Otpočela je borba između zgrada, u kojoj je poginulo 36 Nemaca — neki od njih su bili samo u donjem rublju. U 1.37 uporište je u potpunosti likvidirano. Neprijatelj se bio smestio u sedam kuća, što u početku napada nije bilo poznato. Spaljeno je svih 7 kuća, pa se tako ovde više neće moći uspostaviti uporište. Zaplenjeno je: 2 mitraljeza .,šarac", 2000 kom. municije, 1 automat sa 150 kom. municije, 3 puške, 1 tromblonska puška, 19 šinjela, 17 zimskih bluza, 20 pantalona, 11 pari čizama, 6 pari cipela, 46 ćebadi i 3 ranca. Akcijom je rukovodio komandant odreda drug Slovan.[3]

IV brigada je 13. o.m. u 5 časova ujutro primetila neprijateljsku kolonu koja se, ojačana 1 oklopnim automobilom i 1 tenkom, kretala preko Malkovca ka Dol. Laknicama. Zaseda ju je pustila na odstojanje od 150 m i otvorila vatru, nakon čega se neprijatelj povukao. Gubici nisu poznati. Istog dana i III bataljon ove brigade vodio je borbu u dolini kod Sv. Vrha i Bojnika, te je u toj borbi neprijatelj imao 5 mrtvih i nekoliko ranjenih.

V brigada tog dana nije vodila borbe.

XII brigada vodila je borbu sa neprijateljskom kolonom [koja je nadirala] na položaje kod Spod. Brezovog. Neprijateljski [gubici] nisu utvrđeni. Mi smo imali 1 mrtvog.

XV brigada tokom dana nije vodila borbe.

Isto tako nije vodio borbe ni Dolenjski odred.

XVIII divizija:

VIII brigada 11. o.m. vršila je izviđanje Vel. Lašča i sv. Roka, te je pri tome bio prisutan i operativni oficir VII korpusa.[6] Izviđači su bili napadnuti, te je poginuo komandant III

[4] Vidi dok. br. 117.
[5] Jože Logar
[1] Alojz Grčar

bataljona drug poručnik Mirko Domazet. Bataljon je poseo položaje i odbio napad neprijatelja.

Istog dana VIII brigada vodila je petočasovnu borbu sa kolonom koja se vraćala iz Ribnice ka Vel. Laščama. Neprijateljski gubici nisu poznati. VIII brigada imala je 9 ranjenih.[7]

X brigada vodila je borbu sa autokolonom na položajima između Slatnika i Sv. Marka, te su uništena dva automobila koji su naišli na mine. U toku borbe, kao i u automobilima, poginulo je oko 30 neprijatelja, a veći broj je ranjen.

Notranjski odred minirao je kolosek na pruzi Planina — Logatec. Ipak većeg uspeha nije bilo, jer je lokomotiva ispred sebe gurala tri teretna vagona koji su oštećeni umesto lokomotive.

Belokranjski odred nije vodio borbe.

Naši budući planovi:

Izdata je zapovest za predstojeću akciju[8] i održana konferencija štaba korpusa sa štabovima divizija i artiljerije. Izvode se detaljne pripreme za predstojeću akciju i kontrola direktiva datih na sastancima.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Jože Brilej-Bolko

(M.P.)

Za komandanta — načelnik štaba-pukovnik: Rado Pehaček

[7] Opširnije o aktivnosti 8 NO brigade ti 4. 1944. vidi dok. br. 116.

[8] Odnosi se na zapovest za napad na neprijateljsko uporište Ribnicu (vid; dok. br. 118).

ZAPOVEST STABA 9. KORPUSA NOVJ OD 15. APRILA 1944. ŠTABOVIMA 30. I 31. DIVIZIJE ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJA I KOMUNIKACIJSKIH OBJEKATA NA SEKTORU LOGATEC — TRST I NAPADANJE MANJIH UPORIŠTA NA SEKTORU LOGATEC — DIVAČA[1]

STAB
IX KORPUSA NOV I POJ
Na položaju 15. IV 1944. g.
Broj 115/a/b

ŠTABOVIMA XXX I XXXI DIVIZIJE

Z A P O V E S T
(Sekcija Vrhnika 1 : 100.000)

I

Uprkos oslabljenosti nemačke vojske okupator pokušava da pored industrijskih centara sačuva i komunikacije, koje uporno brani vlastitim trupama ili pomoću izdajničkih belogardističkih odeljenja. Na našem operativnom području najznačajnija je železnička pruga Trst — Ljubljana — Zidani Most. koju okupator upotrebljava za transporte jedinica i ratnog materijala sa (istočnog fronta, preko jugoslovenskog fronta, na italijanski, i- obrnuto.

II

Zadatak jedinica IX korpusa jeste:

1. — da napadaju i ruše prugu, objekte i manja uporišta na sektoru Divača — Logatec;
2. — da ruše glavni drum Postojna — Razdrto — Trst;
3. — da napadaju i uništavaju neprijateljske kolone na glavnom drumu Postojna — Razdrto — Trst;
4. — da izvrše potpunu mobilizaciju i sakupljanje oružja na Pivki.

[1] Kopija originala (pisana na mašini) u Arhivu IZDG SRS, f. 223/11.

Za izvršenje ovih zadataka

naređujemo:

1. — XXXI divizija, zajedno sa Dolomitskim odredom, da napadne i ruši železničku prugu, železničke objekte i slabija uporišta na sektoru Košana — Rakek; da ruši glavni drum Postojna — Razdrto — Trst na taj način što će dignuti u vazduh most preko Pivke, između Postojne i Razdrtog; da postavlja zasede na glavnim drumovima Postojna — Razdrto — Senožeče; da izvrši potpunu mobilizaciju na Pivki i sakupi oružje.

2. — XXX divizija nastavlja blokadu Idrije i ruši drumove koji vode iz Idrije; obezbeđuje sektor Podkraj — Hrušica i ruši železničku prugu na sektoru Rakek — Logatec. Sav razmeštaj i akcije XXX divizije predstavljaju opšte osiguranje operacija koje izvodi XXXI divizija.

3. — Pivški bataljon JPO ruši železničku prugu na sektoru Košana — Divača. Zapovest za to rušenje izdaće Pivškom bataljonu JPO Stab XXXI divizije.

IV

Akcija počinje 19. aprila o.g. uveče. Jedinice VII korpusa započeće istoga dana sa ofanzivom na svojim sektorima. Napadače uporišta.

V

Štabovi divizija organizuju divizijska previjališta. Transport ranjenika za bolnicu izvršiće se preko poznatih javki, pri čemu referenti saniteta treba dobro da kontrolišu kako se javke i bolnice ne bi dekonspirisale.

VI

Štab Korpusa biće 19. aprila 1944. u 14 časova na Otlici. Veza preko radija. Borbena veza preko radija stupiće na snagu 19. aprila o.g. u 14 časova.

VII

Posle završene akcije XXXI divizija koncentrisaće se na sektoru Hrušica — Podkraj. Odlazak na nove položaje biće na osnovu posebne zapovesti. Ona jedinica XXX divizije koja će

vršiti rušenje na pruzi Rakek — Logatec ostaće na sektoru Hrušica — Kalce do 20. aprila o.g. do 20 časova, a zatim će se vratiti u sastav Divizije na mesto koje će za to odrediti Štab divizije. Posle odlaska ove jedinice osiguranje na tom sektoru preuzeće XXXI divizija. Ostale dve jedinice XXX divizije ostaće na svojim položajima. Posle odlaska jedinica XXXI divizije sa sektora Podkraj — Hrušica ostaće Dolomitski odred na svome odrednom području i dejstvovaće dalje samostalno.

VIII

	Znaci raspoznavanja:	Borbeni znaci:
19. IV	Brod -- Brdo	Bratko -— Borut
20. IV	Gumb — Grgar	Gregor —- Godec
21. IV	Ponton — Postojna	Pavle — Pope
22. IV	Plastik — Pivka	Polde - Pepe
23. IV	Mina — Miren	Milka -- Mojca
24. IV	Breda — Beograd	Borotin — Bine
25. IV	Nož — Nanos	Nane — Nino

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant, pukovnik:

Dostavljeno:
Štabu XXX divizije,
Štabu XXXI divizije,
Štabu IX korpusa
A

RATNI DNEVNIK ANTONA VIDMARA OD 1. MARTA DO 15. APRILA 1944. GODINE[1]

Mart 1944.

1. — Na Sv. Trojici veza sa IV oper. zonom i OK Kamnik, tražimo mogućnost prelaza preko Save.
2. — Ujutro pokret na Sv. Križ.
3. — Prema naredbi Glavnog štaba ne smemo preko Save i pre podne prelazimo na Sv. Miklavž, uveče nastavljamo pokret pored Moravča u selo Rakitovec, gde stižemo u 5 časova ujutro.
4. — Na Rakitovcu.
5. —
6. — Pokret za Ravne.
7. — U Ravnama.
8. — Uveče pokret u Mačkin Kot kod Gornjeg Grada.
9. — U Mačkinom Kotu.
10. — Uveče pokret u Podvolovljek.
11. — Uveče pokret do Klinara.
12. — Uveče pokret preko Savinje i puta kod Grvolja do seljaka Jamnika i Dežnika.
13. — Pokret na Mrzli Vrh.
14. — Na Mrzlom Vrhu [pokret preko jaruge do Visočnika i Krumpačnika[2]]
15. — Pokret preko Mozirske koče na Sv. Radegundu.
16. — Na Sv. Radegundi.
17. — Pokretna Št. Florijan.
18. — Na Št. Florijanu.
19. — Uveče pokret preko Topolšice na Ravne.
20. — Na Ravnama.
21. — Uveče pokret preko Plešivca:
II U.B. u Zg. Završe, XIII brig, u Št. Vid nad Valdekom. Ovamo će doći i ostali bataljoni II i XIII brig.
22. — Na starom mestu.

[1] Prepis originala u Arhivu IZDG SRS, a original u Arhivu Muzeja NOV u Mariboru.
[2] Tekst u zagradi je precrtan.

23. — Na starom mestu.

24. — Ujutro pokret XIII B. i štaba div. na Grašku Goru II U. B. u Zgor. Završe i uveče pokret preko pruge na Paški kozjak.[3]

25. — Na Graškoj Gori.

26. — Ujutro pokret na Razbor. (Sv. Danijel, k. 384). Jedna četa XIII B. zapalila žel. stanicu Mislinja bez borbe.[4]

27. — Na Razboru.

28. — Na Razboru.

29. — Ujutro pokret na Zavodnje (ko 645), uveče pokret preko Topolšice, gde je izvršena rekvizicija u trgovačkoj radnji i apoteci lečilišta, i ostaje tamo do ujutro.

30. — Prilikom povlačenja iz'Topolšice poginuo politkomesar XIV div. Stane Dobovičnik-Krt[5]. Brigada se smestila na Sv. Križu (k 1044).

31. — Ujutro pokret za Šmihel (k 718).

April 1944.

1. — Pokret za Štakne, posle podne napad Nemaca a brigada dalje u Korušku (,). Nemci imaju 4 mrtva i više ranjenih. Borba do mraka. Uveče pokret na Javorje."

2. — Na Javorju, uveče pokret na Razbor.

3. — Na Razboru. Pre podne Nemci napadaju sa tri strane. XIII B. prihvata borbu, posle tročasovne borbe brigada se povukla ka Sv. Duhu (k. 696). Nemci imaju 10 mrtvih.

4. — Ujutro pokret ka Lešniku. Nemci blokiraju put Slovenj Gradec — Mislinja — Šoštanj — Črna. II U. B prebacuje se iz Št. Vida[7] ka Sv. Duhu. Posle podne Nemci izvode napad, brigada se povlači preko Kozjeg hrbta ka Lešniku. Uveče se XIII B prebacuje na Uršku goru ka Godecu.[8]

5. — Kod Godca, II U. B. i XIII B. prebacuje se u blizinu Godca.

[3] Vidi dok. br. 58.

[4] Verovatno se odnosi na železničku stanicu Gornji Dolič ividi dok. br. 58. 96. 146 i 149).

[5] Vidi dok. br. 96.

[6] Vidsi dok. br. 104.

[7] Sada: Šentvid pri Zavodnju

[8] Vidi dok. br. 104.

6. — XIII B. kod Godca, II U. B. kod Kosa. Uveče pokret XIII B. na Javorje, II U. B. na Kamnik — Kotnik.

7. — Uveče pokret XIII B. ka Pečovniku, II U. B. ka Rdečniku.

8. — Na istom mestu.

9. — II U. B. prebacuje se za Grašku Goru.

10. — Na pruzi Velenje — Slovenj Gradec. II U. B. zaustavila voz kod tunela Huda Luknja i punom brzinom ga nateruje u tunel. Voz je izbačen iz koloseka, 2 lokomotive i nekoliko vagona je slupano. Saobraćaj prekinut 5 dana.[9] XIII B. se prebacuje na Šmihe 1, jedan bataljon odlazi na mobilizaciju u Črnu.

11. — II U. B. prebacuje se na Sv. Križ.

12. — Uveče se II U. B. i Štab divizije prebacuju preko Mozirske planine ka Sv. Primožu iznad Ljubnog. XIII B. ostaje u Šmihelu.

.13. — Bataljon XIII B. dovodi 50 novomobilisanih u Šmihel. II U. B. tokom dana na starom mestu. U 24 časa pokret u cilju prebacivanja preko Savinje.

14. — Jedan bataljon II U. B. postavlja zasedu između Ljubna i Luča i uništava 2 kamiona Nemaca i 1 motocikl. Nemci imaju 50 mrtvih i ranjenih, ali zbog tenkova nije moguće pokupiti oružje. Naši bez gubitaka. Taj dan ostajemo na Konjskom Vrhu kod Erjavca. XIII B. se tokom noći prebacila iz Šmihela u Zaloku i uveče nastavila put do Podplanine.

15. — II U. B. kod Erjavca, XIII B. kod Lomšeka. Nemci tenkovima i pešadijom patroliraju putem Ljubno — Luče. Uveče pokret II U.B. ka Možiču — Delšaku i Zalesniku.

[9] Štab 14. NO divizije izdao je naređenje za ovu akciju 9. aprila 1944 (vidi dok. br. 108, 121 i 152).